



584842

**BIBLIOTECA
CENTRALA A
UNIVERSITĂȚII
DIN
BUCUREȘTI**

Nº Curent 54797 Format -

Nº Inventar 129052 Anul 1930

Sectia Depozit IV Raftul VI

3492/30

JOSEF KAUFMAN
CRONICARUL EVREILOR DIN ROMÂNIA
— PIATRA-NEAMȚ —

CRONICA

COMUNITAȚILOR ISRAELITE

— DIN —

Județul Neamțu

cuprinzând :

Hrisoave, documente, inscripții, fotografii etc.

TOMUL I



PREȚUL 700 LEI
AMBELE VOLUME

In. A. 29.052

JOSEF KAUFMAN
CRONICAR

CRONICA
COMUNITAȚILOR ISRAELITE

— DIN —

Județul Neamțu

cuprinzând :

Hrisoave, documente, inscripții, fotografii etc.

T O M U L I



PIATRA-N.

TIPOGRAFIA „RECORD“

1928-1929

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota 54797

1958

Re 118/10

Toate drepturile rezervate autorului.

Exemplarele nesubscrise de autor, se vor considera contrafăcute și atât vânzătorul cât și contrafăcătorul vor fi urmăriți conform legii.

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti



C54400



IOSEF KAUFMAN

Memoriei repositărilor mei :

Haim Kaufman, tată.

Rebeca Haim Kaufman, mamă.

Isac Kaufman, frate unic.

Amalia Marcus, (născută Kaufman) soră

Rafail }
Matilda } copilașii mei.

Lotti (Dr. Osias Kaufman Cosla) unica nepoțică.



Eternă memorie

LUI

I A C O B P S A N T I R

PRIMUL CRONICAR AL EVREILOR DIN ROMÂNIA

Dr. ELIAS SCHWARTZFELD

PRIMUL ISTORIOGRAF AL EVREILOR DIN ROMÂNIA

Poetului RONETTI ROMAN

Iosef Abeles și Bendet Axelrad

Autorul.

În semn de iubire paternă închin această lucrare mult iubitului meu fiu Dr. Osias Kaufman Cosla din București.

IOSEF KAUFMAN Cronicar
PIATRA-N.

In semn de neperitoare recunoștință și adânc devotament ce datorim fraților ;

Dr. Elias Schwartzfeld din Paris (acuma reposat) și **Moses Schwartzfeld** din București, cărora le suntem datori eternă recunoștință pentru lupta și sacrificiile ce au adus pe altarul dreptei noastre cauze, dedic acest fruct al vieții mele.

Cu respect și devotament,
Autorul

בעדה

Cu ajutorul lui Dumnezeu!

P R E F A Ț Ă

Iubite cetitor,

Încă de pe la anul 1882, fiind îndemnat de frații Dr. Elias și Moses Schwarțfeld din București, am început a aduna material relativ la istoricul comunităților israelite din toată țara și mai cu seamă din jud. Neamț, descoperind foarte multe documente prețioase, cari sunt publicate în ziarul „Fraternitatea” anii V, VI și VII și unde am și publicat în mod abreviat descrierile istorice ale acestor comunități.

De atunci și până astăzi, cu mare răbdare și sacrificiu, n’am cruțat nici munca și nici cheltueli ca să pot ajunge la un studiu complet, lucrând ziua și noapte fără preget.

Socotind că datoria fie-cărui om este de-a fi folositor societății și fărâmatat de dorința vie de a dovedi vechimea și staternicia comunităților israelite și din județul nostru, apoi sub imboldirea de a fi cât mai mult folositor patriei și con-cetățenilor mei, m’am hotărât ferm să fac o descriere documentată, în care să se oglindească și să se vadă tot ce întere-sează a se ști despre Evrei din acest district.

Cu toate greutățile ce am întâmpinat în spinoasa mea întreprindere, — cu toate că comunitățile locale ¹⁾ n’au archive, hrisoave, documente, acte oficiale etc. cari să mă fi luminat, afară numai de câte-va copii și extrase din unele dosare și acte oficiale cari mi-au fost date de reposatul *Faibiș Rozenberg* (fost secretar al comunității locale), totuși favorizat de soartă, am aflat și cules tot materialul relativ la istoricul a-

1) Trebuie să mărturisesc această cu cea mai mare durere căci toate actele, hrisoavele, pinkesen etc. cari trebuie să fie adunate și conservate în mâinile episcopilor respective, sunt răslețite pe la felurite persoane, unde s’aunimicit și perdut.

Autorul.

cestor comunități și sper că această monumentală lucrare va fi unică în felul ei în toată România Mare.

În scopul propus, am vizitat tot județul, explorând cimitirele, cercetând și luând lămuriri pozitive asupra chestiunilor din această cronică. Am căutat a mă folosi de ori-ce isvor sigur ce mi-a venit la îndemână; pe lângă toate acestea, în timp de aproape 50 de ani, am cercetat sute de volume istorice, extrăgând totul ce privește și pe Evreii din acest județ, inzistând mai mult asupra istoricului fie-cărei instituțiuni, ceea ce cred că prezintă destul interes general.

Pentru complectarea documentelor indispensabile cronicei târgului Neamț, trebuie să păstrez eternă memorie, mulțumire și recunoștință nobilului istoriograf și savant *Narcis Crețulescu* (archimandritul și starețul sfintelor mănăstiri Neamțu și Secului), care a avut bunătatea a'mi da acest material.

Rog pe onor cetitori a mă ierta că scriu această cronică după stilistica și ortografia veche, fiind ast-fel deprins.

Având tot materialul istoric relativ la comuna (orășelul) *Bozieni* deci cu toate că această localitate aparține acuma la Jud. Roman, totuși fac și descrierea acestui orășel.

Tot odată fiind anexate acestui județ târgușoarele: *Tulgheș* și *Borseck*, deci fac și descrierea acestora.

Acei ce vor citi această lucrare istorică vor judeca și aprecia munca și sacrificiile mele.

Folosul cărței mele, socot că e evident, căci nimic nu poate fi mai folositor decât a ne cunoaște bine trecutul, ceea ce iace e tot atât de trebuincios ca și a ne cunoaște pe noi înșine.

Această lucrare documentată va fi un adevărat tezaur pentru generațiunile viitoare.

IOSEF KAUFMAN Cronicar
PIATRA-NEAMȚ

Notițe Geografice



Județul Neamțu

Numele județului se trage din cuvântul slavon „Nemetz“¹⁾ dela care a trecut la Români „Neamtz“.

Turcii numeau întregul județ Neamț „Isniange“²⁾.

Acest județ așezat în partea de nord a țării, la poalele Carpaților, se întinde pe ambele laturi ale râului Bistrița și are forma aproape a unui dreptunghi.

Marca județului este o *Căprioară*, ca semn că pe lângă multe lemnării ce se scot din munții săi, are și vânatuiri multe. Se mărginește spre Nord cu districtul Suceava, la Sud cu districtul Bacău, la Est cu districtul Roman și la Vest cu Transilvania despărțit prin munții Carpați.

Suprafața județului este de: 350.781 hectare sau kilometri pătrați, cu o populație de 180.000 locuitori, între cari 17.000 Evrei. Mai înainte acest district era împărțit în 4, 5 și 8 plăși administrative. Locuri din acest județ cari poartă nume evreești sunt: Moșia Scheia, care se numește și „Davidul“, moșia Cârliși, care se numește și „Avram“; apoi „Poiana lui David“ (com. Dobreni); „Davideni și Jidovina“ (com. Vânători și Dumbrava Roșie); „Borzogheanul“, numit în hrisoave „Locul lui Avram“ (Piatra-N.); „Jidanului“ (pârâu com. Bistricioara care isvorește din muntele Ceahlău.³⁾ Moșioară numită „Moșe“) vecină cu M-tirea Râșca. Afară de aceste locuri, mai multe pârăe, stânci, fântâni, dealuri etc. poartă numiri evreești; iar la hotarul Biczului, este o vale mare, care se numește „Valea Jidanului“.

Actualmente, cu fericita alipire a Transilvaniei la România (mamă) și Județul nostru s'a mărit și actualmente el se mărginește la miazănoapte cu jud. Câmpu-Lung și Fălticeni; la apus cu jud. Mureș și Ciuc; la răsărit cu jud. Fălticeni și Roman iar la miazăzi cu jud. Bacău.

Suprafața județului este 5206 kilometre pătrați cu 60 comune rurale și 3 urbane cu populația de 208.941 suflete între cari 18.434 Evrei.

1) Arhiva istorică Hăjdău, Tom. I p. 140.

2) Revista nouă Hăjdău An, IV p. 21.

3) Istoria Sf. M-tiri Râșca de Archimandritul Narcis Crețulescu 1901 p. 69.

Vechimea Evreilor în Județul Neamț

Mai toți istoricii mari au recunoscut Evreilor din România o vechime foarte îndepărtată, ridicându-se chiar la timpul dominațiunii Dacilor. Marele și ilustrul bărbat și istoric Mihail Kogălniceanu ¹⁾ zice că Evreii au venit în Dacia sub Decebal, care le-a primit și le-a dat de locuință strâmtoarea în vechime „Talmus“, astăzi „Talmaci“, lângă Turnu-Roș, nu departe de Sibiu.

Dr. Bluntschli ²⁾, profesor universitar din Heidelberg, în așa Consultațiune Juridică relativ la Evreii din România, susține că ei se găsesc în Moldova și Valachia (Dacia), încă din vechime, fiind tot atât de indigeni ca și însuși națiunea Română, formând chiar origina populațiunii Ebreie de astăzi din România.

Intr'un studiu aprofundat „*Fragmente istorice Dacia Romană sub jugul Goșilor*“ ³⁾ între altele zice despre Evrei: „Titus fiul lui Vespasian dărmase Templul Ierusalimului; Iudeia a devenit provincia romană și locuitorii ei, pentru cari mai multe răscoale nefericite, nu avură alt rezultat decât să îngreoeze jugul roman, începuseră de atunci a se răspândi în tot baninul Mediteranei. O parte din ei ajunseră probabilmente până în Dacia, căci nu era loc supus Romei, unde să nu se afle Jidovi“.

Poetul Dim. Bolintineanu ⁴⁾ vorbind despre Evrei din România, zice: „Din timpuri vechi locueau în Principate Evrei, în acele timpuri barbare, când în Germania se ardeau în foc, cei de altă credință. Religiunea lor nu fusese cauză de ură și de certe. Românii îi lăsau a trăi în pace cu rabinii și ha-

1) Istoria Moldovei de M. Kogălniceanu Ediția 1852 primele pagini.

2) Statul Român în raport juridic cu Israillifii din România de Dr. Bluntschli Iași 1879 p 10.

3) Revista soc. : Pentru învățătura poporului Român. An. I No. 8 p 57, An, 1870 București.

4) Viața lui Cuza Vodă de Dim. Bolintineanu, Ediția a 3-a B-ști 1869 p 133.

vrele lor, având în totdeauna un spirit, o cugetare că ori-ce ființă laudă pe D-zeu în limba sa. Evreii trăiau aci în pace, neșupărați vorbind limba țării, luând în parte datinele, supunându-se legilor. Nimeni nu-i considera decât ca străini născuți în țară. Chestiune de religie nu avusese nici'o înrâu-rire; se bucurau ca o colonie străină de drepturile de-a comerția sau de profesiuni cari nu jignesc în nimica interesele Românilor“.

Acuma în ceea-ce privește vechimea Evreilor din acest județ, voi aduce destule probe în această cronică, că sunt și aci stabiliți din cele mai vechi timpuri, având instituțiuni foarte vechi

Intr'o mărturie hotarnică, dela 1685 ce târgoveții din Tg. Neamțu o dau Episcopiei din Rădăuți, figurează alături cu funcționari, boeri și preoți și iscălitura evreiască a lui Lupu Jidovul ¹⁾.

Pietre vechi mormântale dela 1628 (Tg. Neamțu), 1677, 1689 etc. (Piatra-N.), existența sinagogei Catedrale din Piatra care la 1766 s'a reclădit cu hrisov Domnesc în care zice despre dânsa : *Fiind de multă vreme făcută, acuma s'ar fi învechit și s'ar fi stricat etc.*“, arderea sinagogei vechi din Neamțu la 1774, care era de asemenea foarte veche, calomnie de sânge din Neamțu la anul 1710, transacțiunile Evreilor din Tg. Neamțu cu M-tirea Neamțu, în anii : 1753, 1775, 1803 etc. toate aceste ne dovedesc în deajuns vechimea stabilirei Evreilor în acest județ.

1) Episcopul Melchisedec : „Cronica Romanului“. Vol II p, 235, 30—35.

Intemeierea și istoricul târgului Piatra

Cronicele vechi mărturisesc că din jos de târgul Piatra, pe locul numit «Cetățue» ce mai înainte forma o insulă înconjurață de două ramuri a râului Bistrița și care era supra domnit de o înălțime stâncoasă numită „Bolovoae” la poalele muntelui Cer-negura se găseau fărâməturi de cărămizi vechi, care învederau existența unor ziduri vechi

În apropiere de fosta fabrica de hârtie a nemuritorului Gheorgho Asachi se vedea o stâncă (ca o mumie) în chip de femeie numită de popor: „Piatra idolilor”, împrejmuită de alte pietre mici în chip de oi. Legenda poporului zicea că era Dochia cu turma ei. Pe acest loc se pretinde că a fost zidit de Romani orașul „Petro-Dava”, și care se atestă de cronicari că au văzut urmele acestui oraș. Acești idoli au fost cumpărați dela Asachi, de către proprietarul moșiei Fântenele (jud. Bacău) și voia a le transporta la moșia sa pe plute, care desfăcându-se ele s’au înecat și sfărămat, nimicindu-se astfel aceste prețioase odoare istorice

Deci e incontestabil că orașul Piatra a existat încă în timpul Dacilor sau Romanilor când s’a numit: ¹⁾ „Petro-Dava” sau „Petris” al cărui nume corespunde cu numele actual Piatra.

Istoricul Vasile Alexandrescu Urechea atestă că orașul Piatra se numea în vechime: „Kamena” slavonește înseamnă Piatra și care avea ca administratori, șoltuz și părgari de ²⁾ Kamena.

Târgul Piatra era întotdeauna târg Domnesc (Gospod). Aci pe locul unde este școala de băeți No. 1 „Lascar-Catargi” și pe locul fosta a părintelui David Vicol, era un palat mare Domnesc înconjurat cu zid, înalt și parte de fer și de unde Voivozii țării Moldovei decretau prin Hrisoave ce de-

1) Geografia de Catankach cartea a VIII-a pag. 286.

2) Analele Academiei Române Tom, X s II din 11 Noembrie 1888.

deau în felurite pricini, așa gloriosul Voivod ³⁾ Ștefan cel Mare la 1456 întărește din palatul său local, M-tirei Bistrița, vamele dela Bacău și Tazlău. La 1609 Vodă Simion Movilă dă Hrisov în palatul său Domnesc din localitate, prin care scutește de ori-ce angarele pe 6 budnari și 2 puntași, fiind oameni ai Domniei.

Acest târg după cum am arătat avea ca administratori un șoltuz (primar) și 12 pângari (consilieri). Așa ca dovadă la 1650 unul Filip vinde egumenului M-tirei Bisericiani un pomet (pământ) pentru 25 lei gata și 6 copaci de mere a câte un leu, în prezența șoltuzului și 12 pângari. În anul 1665 unul Ștefan vinde M-tirei Bisericiani un loc pentru o ceargă și 2 scoarțe turcești, în fața șoltuzului și pângarilor. Tot în anul 1665 corporația budnarilor, cu starostele lor din Piatra, vând în prezența șoltuzului și a pângarilor, către M-tirea Bisericiani un loc mare pentru 43 lei bătuși sau 172 lei proști. Tot în acel an târgul Piatra prin șoltuz și pângari, vinde M-tirei Bisericiani dumbrava târgului pentru 100 lei bătuși sau 400 lei proști.

⁴⁾ În anul 1797 *Vodă Scarlat Alex. Calimach* a dăruit vatra târgului cu mahalale *tuturor locuitorilor din acest târg*. Până în anul 1763 Hatmanul V. Roset era posesorul moșiei Mărățe: cu târgul Pietrei, luate în schimb dela M-tirea Neamțu; moșia trecu apoi în posesia Hatmanului Iordache Costache și în urmă familiei Balș.

Prin Hrisovul său din 8 Mai acel an, amintește că părintele său *Alex. Calimach*, a dăruit vatra târgului cu mahalale, cât și tot locul aflat Domnesc de prin prejurul târgului *tuturor locuitorilor din acest târg* ca să fie dreaptă ocină și moșie în veci. După altele adăugă tot în același hrisov: „Acuma născând pricina între locuitorii *dughengii* din vatra târgului și alți ai lor și între locuitorii de pe la mahalale care își au numai casele lor de locuință; cererea mahalagiilor fiind pentru locul ce se numește Borzogheanul și Avram, ce este afară din cuprinderea mahalalelor“. Mai departe, mai zice ast-fel: „că mahalagii“ n'au *dugheni la ulița mare* și că cu livezile lor au cuprins Borzogheanul și

3) Hajdău: „Arhiva istorică“ Tom. I partea I pag. 70.

4) Urechea: „Anafile Academiei Române“ secția istorică din 11 Noemb. 1888,

locul Avram. În fine pricina venind înaintea lui Vodă și al Domnescului sfat, unde după chibzuință au hotărât :

a) „Ca locurile cum s'au cuprins așa să rămâe.

b) Nimeni să nu fie volnic a vinde măcar o palmă de pământ din toate acele locuri, ci toate să le facă cu voia frunțașilor târgului.

c) Cine va voi a vinde case, dughene etc. să fie cu știrea Epitropiei Bisericei Domnești și al frunțașilor târgului, dând câte 2 ocă ceară bisericei prin vechilul târgoveților“.

Prin urmare prin cuvintele : „târgoveții și dughengii la ulița mare“ se sub înțelegea și Evreii, căci ei formau majoritatea tagmei negustorilor și pe acel timp.

⁵⁾ Franz Sulzer zice că orașul Piatra era în vechime locuit de mulți Evrei. În rezumat târgul Pietrei, era întotdeauna cuibul celor mai mari boeri moldoveni, cari au dat și un mare contingent de voievozi, mitropoliți, Hatmani și sfetnici, spre pildă: ⁶⁾ Hatmanul Alex. Rosset, Visternicul Alex. Sturza, Vornicul Mihalache Sturza, Visternicul Grigore Cantacuzin, Hatmanul Ștefanache Miclescu, Logofătul Const. Catargiu, Vornicul Ștefanache Catargiu, Spatarul Dim. Canta, Vornicul Const. Sturza, Postelnicul Petrache Rosset, Visternicul Iordache Rosset Roznovanu, Vornicul de țara de jos Ștefan Catargiu, Visternicul Iordache Catargiu, Spatarul Alecu Vârnav etc. cari și aveau reședința și curțile lor în acest oraș. Dacă acești adormiți s'ar deștepta astăzi desigur că n'ar mai recunoaște târgul, care a fost odinioară leagănul lor și unde și petreceau viața lor, de multe ori tulburată de invaziunile barbare și la sfârșitul vieții lor de hordele voluntirilor greci (Zavergii) din anul 1821. cari au adus mari nenorociri și asupra acestui vechi oraș.

În capitoul : Traiul evreilor cu boeri, mănăstiri etc. voi arăta relațiunile și influența lor și la boerii pomeniți mai sus.

5) Franz Sulzer : „Gheschichte Transalp. Dacien's“ Band, 1 p. 416.

6) Th. Codrescu : Urlicariu XX p. 403.

Orașul Piatra înainte cu 100 de ani

Orașul Piatra, era divizat în două părți: Locul Domnesc (gospod) și Mărăței cu târgul Pietrei. Înainte însă cu 100 de ani atât strada Mărăței cât și strada Dărmănești erau sate izolate cu totul de târg. Târgul Pietrei era pe acel timp foarte mic și cu totul neînsemnat.

Partea răzășească (gospod) ¹⁾, după așezămintele Voivozilor țării, aparținea bisericei Sf. Ioan a lui Ștefan cel Mare; partea a doua târgului, împreună cu moșia Mărăței aparținea Hațmanului V. Rosset, iar moșia Dărmănești lui Costin Darie.

La formarea târgului, centrul și principalul a fost unde este astăzi judecătoria de Ocol și toată strada Petru-Rareș, iar înspre și peste podul Cuejdului care duce la luterie se numea mahalaua Poștei.

Cunoscute erau numai ca târg: Ulița mare, unde e azi cum am zis strada Petru-Rareș, Mahalaua Poștei, Bordeiele, Precista, Borzogheanul, Valea-viei și Țigănimea, cari și azi poartă aceleași numiri. Cu timpul ulița mare se mută, fiind cam dela podul Dărmănești și până la locul unde este astăzi școala No. 1 de fete. Apoi s'a format strada numită astăzi „ulița veche“ (oficial azi Elena-Cuza).

Nu trecu mult și strada Mare se prelungeste încetul cu încetul până la podul lui Sculi (astăzi strada Cuza-Vodă).

Dela locul unde e azi farmacia Vorel și până la podul Sculi era o luncă mare, asemenea și unde curge azi Cuejdul. Toată strada Mărăței împreună cu mahalalele în apropierea și dealungul Bistriței, cam până la locul unde este astăzi școala israelită No. 2 dela Șipote (str. Sf. Gheorghe) era o luncă mare și deasă.

Unde sunt astăzi casele numite a paharnicului, era loc viran cu gard de nuele, iar aproape de poartă era o curțișoară mică cu case acoperite cu stuf, unde ședea o familie

1) Th. Codrescu : „Uricariul“ Vol. XX, p. 403.

Merișescu; iar încolo spre feredeul evreesc locuia familia Lelescu, care juca pe acel timp oare-și care rol în administrația târgului. Locul unde e azi Hotelul Continental era de asemenea loc viran și aparținea familiei Cambur, care își avea locuința în fundul grădinei.

Unde este astăzi liceul era Părcălăbie și o mică cazarmă pentru Pașiri, iar jos la stradă cam până la spitalul județian erau case multe, chiar și în două rânduri, locuite de fruntașii târgului.

Măreața biserică Sf. Ioan a lui Ștefan cel Mare ¹⁾, era pustie și fără acoperământ chiar, curțile Domnești ce erau în apropierea ei, au fost de asemenea foarte ruinate și uzurpate cu desăvârșire. Imprejurul ei era un zid de piatră și cu porți mari de fier, servind ca loc de apărare în timpul invaziunilor Tatare sau a altor lifte prădătoare.

Locurile unde sunt astăzi, Casele Trasiului, teatrul, strada Industriilor și strada Nouă, (M. Cogălniceanu) au fost locuri libere (pustii). De alungul Cuediului spre dealul Petricica au fost câte-va mori de apă, grajduri de tăet vite și zahanel care aparțineau Evreilor, iar împrejurul Hekdeșului erau și câte-va sălașe de țigani, de unde denumirea de Țigăniea.

În dosul caselor d-lui A. L. Iuster era beșleaga Turcească cu mai mulți Askeri și Palicari turci sub ordinul unui Agasi, sau cum era numit de Români Kâr Sardar (Comandantul). Aproape unde este astăzi cafeneaua turcească era un mecet (jeamie turcească), unde credincioșii lui M. hamet își făceau namazul (iugăciunea)

Unde este astăzi Primăria, grădina publică și parcul Cozla, erau curți și case particulare.

Unde este astăzi casa de rugăciune a croitorilor, era grosul (arestul) unde cei răi-făcători erau ținuți într'un beciu iar cei în cercetare erau ținuți în butuci de lemn și bătuți la respintini.

Aproape de Borzoghean, în satul Mărăței și în prund erau poverne de ale Evreilor.

De remarcat este târgul fiind divizat, era astfel socotit: târgul în lungul său până aproape de piața mare aparținea proprietății moșiei Mărăței, iar cealaltă parte, începând dela piața mare și până după Valea-viei era loc Doimnesc (gospod).

1) Calendar pentru poporul Românesc pe anul 1848 Iași, Anul VI, p. 48—49

Comunitatea Israelită locală era bine organizată prin Soc. Sacră: „Chewra-Kedoscha“ având: Sinagogă, Școala „Talmud Thora“, baia, Azil pentru săraci, Cimitir etc.. Populația Israelită era numeroasă, ocupând și indeletnicindu-se cu toate ramurile de industrie, comerț și meserii.

Formarea străzilor o făceau Evreii ca proprietari de imobile și aceasta din cele mai vechi timpuri. Iată spre dovadă copia unui act de vânzare a lui Ilie Jidovu, care ca proprietar în strada principală vinde un imobil unui Ionică Bărbieru la anul 1798, 1).

Adecă eu Ilie Jidovu datam adevărat și încredințat zapisul meu la mâna dum Ionică bărbieru, precum să se știe că iamu vândut o casă care casă este între dum Iosub Jidovu și între dum Solomon, pe care casă o am vândut-o de bună voia noastră, de nimene silit nici asuprit: cinci stănjeni și două palme; — întrebând toate rudele mele cum și pe mejeșii mai sus numiți Iosub Solomon și cu voia tuturor sau vândut iară tocmeală casii ne au fost șaptezeci de lei pe care bani iam primit în mâna mea, cum și trei lei ce este să se deie la bezmenul locului, au remas tot dum Ionică să-i deie. — Din care deosebit de banii casei ce am luat eu în mână încă dum Ionică 'șiau vândut niște popușoi în scădere ca să facă banii casei și au păgubit din popușoi dela fie care merță câte un zlotu. Iară eu împreună cu soția mea am vândut cu voia noastră întrebând pre toți, iar de s'ar scula cineva asupra casei cu pricina săși caute cu mine fiind eu respunzător și pentru mai mare creștință neam iscălit jidovește și la facerea zapisului acestuia s'au întâmplat și alți oameni de cinste care se văd aci iscăliți:

אליו ביהמכיר מוהדרר ישראל ז"ל.

Ilie sin Israel

ב"מ"ס"ה"ק מייטה בת הר"ר אפרים פישל הלוי.

Meite a lui Efraim Fișel Haleiwi

נ"א ב"מ"ס"ה"ק בנימן במוהדרר ישראל ז"ל.

Beniamin sin Israel

1798 = Maiu = 2 =

1) Actul original se află în posesia mea. — Autorul.

Și eu Grigore Sărbu m'am întâmplat la facerea zapisului și sunt martur și megieș.

Și eu Gheorghe Boar m'am întâmplat.

Și eu Gheorghe Focșăneanu martur.

Și eu am scris zapisul cu zisă dum Ilie Jidovu și sunt martur, Ioan Ceodor Sardar.

Orașul Piatra înainte cu 50-70 de ani

După cum am arătat orașul Piatra până la anul 1865 era divizat în două părți: Locul Domnesc (Gospod) și Mărăței cu târgul Pietrei. Înainte însă cu aproape 100 de ani, atât str. Mărăței cât și str. Dărmănești erau sate izolate cu totul de târgul Piatra. Partea Domnească sau răzășească (Gospod) aparținea Bisericii Sf. Ioan a lui Ștefan cel Mare iar partea moșiei Mărăței cu târgul Pietrei, aparținea familiei Balș, strămoșii doamnei Ana Balș Lățescu, ultima posesoară a acestei moșii, iar dela anul 1865 ambele părți trecură în stăpânirea municipalității acestui oraș. Evreii ședeau în ambele părți ale orașului unde își aveau instituțiunile lor din cele mai îndepărtate timpuri.

Administrația și autoritățile târgului erau alcătuite astfel: Ispravnicul sau prefectul județului și al târgului cu sub prefectii plășilor respective, Comitetul permanent (consilieri al județului și al târgului) — Primar (Eforia) al Municipalității târgului cu consilierii Comunali, — Polițmainstrul cu 3 Comisari în cele 3 Quartaluri ale târgului, Judecătoria sau Tribunalul județului cu președintele ei, Judecătoria de Pace al orașului, Spitalul județian înființat în anul 1857. Gimnaziul clasic cu 4 clase, înființat în anul 1869. Sameșia (casieria) județului cu sameșul (casierul) ei.

În vechime în județul nostru era așa zisă: Ceata Vânătorilor cu Vatacul lor cu reședință în Piatra. Sarcina lor era să îndestuleze casa Domnitorului cu Vânători. Armata avea: *Dorobanți* care împreună cu cei din ținutul Sucevei, formau un singur regiment (Regiment 15). Mai era și un escadron de Călărași, o companie de Grăniceri, cari păzeau granițele (frontierele) țării. Pe lângă aceștia mai era garda Orașănească și Glota care servea dela etate de 37 până la 46 ani.

În târg atât dorobanții cât și călărașii făceau toate serviciile autorităților și asemenea și la arestul preventiv.

Panșirii serveau Ispravnicia și Poliția iar străjerii de noapte umblau strigând: Te văd, te văd.

Serviciul postal înființat aci în anul 1856 pentru scrisori și telegrame.

Târgul mai era cam în stare primitivă al dezvoltării. Străzile erau neregulate și strâmte cu târnațuri (trotuar) neregulate și de lemn. Casele din str. Mare (Cuza Vodă), ulița nouă (Mihail Kogălniceanu) ulița veche (Elena Cuza) erau toate de lemn și cea mai mare parte cu acoperăminte de șindrilă. Iluminatul orașului s'a făcut cu gaz în cele peste 200 fânare, așezate pe tămurugi de stejar, al cărui serviciu s'a executat de fanaragii comunei, care îngrijea și întreținea aceasta. Antreprenorii iluminatului erau totdeauna Evreii de aci.

Pompieria târgului era sub comanda Căpitanului Bostan și era vestită prin oamenii săi destoinici și activi. În toate străzile erau așezate la oareș-care distanță căzi mari boite verde iar cercurile boite negru, pline cu apă, care serveau pentru incendii. Foișorul de foc înființat la 1853 pe turnul bisericii sf. Ioan, servea ca și astăzi pompierilor spre vestirea locului de incendiu. Un pompier (pojarnic) care era sus în foișor și un alt pompier care staționa într'o gheretă mică, în fața cazărmei pompierilor, până la înfăptuirea telefonului, cel de jos striga către cel de sus: „Ia seamă bine“, iar cel de sus răspundea: „Bine, Bine“. Acest procedeu era numai noapte iar ziua prin șuerătoare.

Muzica Primăriei înființată la 1872 cu capelmainstru numit Witt cânta regulat vara în foișorul așezat în fața Cafenelei Turcești. Ei purtau uniformă și făceau serviciu și de pompieri.

Pe lângă aceasta muzica a fost: muzica lui Litman și a lui Sinică. De remarcat este că în muzica Primăriei au fost mai mulți evrei, între care și sub șeful era unul Niculescu (Moritz). Cafeneua turcească era întotdeauna ocupată de negustorii chirstegii de toate neamurile și mai cu seamă de Evrei și Turci căci acest local era debușeul acestei tagme. Antreprenorul cafenelei a fost unul Costache Col... (evreu renegat).

Pe acel timp nu era încă: grădină publică, parc, peste

vale ca astăzi, Boerii, nefiind club se întruneau la armanul Luca Mihalcea (braşovan) iar pentru petreceri şi baluri în cazinul Laba Mocăl (unde a fost poşta, str. Cuza Vodă). Atât Eforia oraşului cât şi pompieria până la anul 1877 au fost unde a fost şcoala de fete Gh. Asachi. Medeanul cel mic s'a înfiinţat la 1876 ca şi oborul Vitelor tot în acel timp. Tot în acel an s'au mai înfiinţat şcoala de fete No. 2 şi şcoala de băieţi No. 3. Deasemenea în acel an s'au înfiinţat Hala de carne şi peşte în piaţa mare de către soc. pentru încurajarea Industriei şi Comerţului între Români. Imprimeria judeţului juca un rol frumos la începutul înfiinţării ei ca „teasc de tipar“.

Puţin mai târziu s'au înfiinţat şi abatorul comunal, care mai înainte erau nişte grajduri lângă Cuejd, care serveau ca atare.

În anul 1873 s'a înfiinţat monopol asupra tutunului, răpindu-se existenţa acelor Evrei, care se îndeletniceau cu acest comerţ. Farmacii au fost două şi drogherie era numai a lui Abram Sildhaus. Doctori au fost mai mulţi iar bărbieri cari jucau şi rolul de sub-chirurg erau mai cu seamă evrei căci pe acel timp se aplicau lipitori şi ventuze cu sânge.

La 1866 au fost numai asigurare de viaţă : Azienda din Triest iar asigurare contra incendiului n'a fost încă. Tot în acel an s'a înfiinţat prima librărie română iar până atuncea acest comerţ se făcea şi de dughengii evrei.

Până în anul 1877 cântarul, cuşitul, mahalitul, mungerie se dădea în antrepriză de Primăria, al căror antreprenori au fost evrei. Făbricele de bere erau numai a lui Grefiens, Haim Ioil şi Haim Schwartz, iar de oţet, crochmală, săpun etc. olărie etc. toţi aceştia au fost numai Evrei.

La toate barierele târgului (rohacă) era câte un catarg care scoborea şi se înălţa şi unde toate carele şi trăsurile se opreau pentru revizuirea mărfurilor, care erau trimise cu raporturi de către bariere la Primăria unde plăteau taxele legale.

Pentru carele cu sau fără mărfuri scutite de taxe comunale, trebuiau să plătească taxa jugăritului.

Până în anul 1867 banii ce circulau în ţară erau străine, atât de aur cât şi de argint. Iată cursul lor din anul 1865 : Napoleon 54 lei vechi. Lira sterlină 68 lei vechi, galbenul austriac 32 lei vechi, Lira Otomană 61 lei vechi, Pol împe-

rial rus 55 lei vechi. Cele de argint erau a 5 lei francezi era 13 lei 20 p, de 2 lei era 5—16, de un leu 2—28, de $\frac{1}{2}$ franc era 1—14. Un schiling 3—15. Sfanțul 2 -10, $\frac{1}{2}$ sfanț 1—05, 1 Fiziric de 6 Krăițari 22 lei etc. Icosarul (ermelic) 12 lei etc. Rubla de argint nouă 18—20 etc., rubla nouă 10 lei. Piesa de 20 copeci 2 lei. Cursul visteriei.

Ca bani mărunți au fost monede de aramă Austriace și Rusești câte 2, 3, 5, 10 și 15 parale.

Traiul vieței a fost foarte ieftin, în comparație cu prețurile de astăzi, care par fabuloase. Așa pentru o pereche de boi de frunte să plătea 3, 4 și 500 lei. Pentru o vacă de schwițera se plătea cel mult 300 lei, 1 oaie sau capră de frunte 1 galben, 1 găscă 3, 4 și 5 lei, pentru o găină sau rață 80, 90 bani.

Oca de carne era 60, 80 bani, peștele 60, 70, 80 bani.

Articole de îmbrăcăminte asemenea foarte ieftine, așa una pereche ciobote 25 lei, una pereche ghete 12 ori 13 lei etc.

Cel care a înființat aci cotiugi cu câte 2 cai la 1858 a fost Hascal Șiler și cel care a înființat aci birje de lux a fost Simon Birjar. Este mult de scris în această materie.

În fine orașul Piatra este cuprins între dealurile: Cernegura spre sud vest, Petricica spre est și Cozla spre nord vest; așezat fiind pe partea stângă a râului Bistrița, la 390 metri deasupra nivelului Mării Negre. Pozițiunea geografică și situațiunea lui admirabilă la poalele munților care-l înconjoară, în apropiere de râul Bistrița, parcurs de ape vii curgătoare și clima dulce, fac din acest oraș, ca prin darurile ce i-a dat natura să fie o localitate foarte sănătoasă și salubră, devenind stațiune balneară; iar prin schelele și fabricile sale de cherestea și altele, a devenit un centru vestit comercial; iar pe de altă parte înființarea feluritelor fabrici și al afacerilor întinse comerciale ce se exercită în această localitate, a atras multă lume, între care și Evreii. Astfel orașul merge progresând din toate punctele de vedere.

Acest oraș are și ape minerale care isvoresc pe muntele Cozla.

Ca locuri istorice posedă Biserica sf. Ioan a lui Ștefan cel Mare și sinagoga Catedrală de lemn în foarte mare apropiere de vestita biserică, care ambele lăcașuri sfinte au aceiași vechime.

Populațiunea orașului este de 32 mii locuitori, între cari aproape 10 mii Evrei, constatat după cel mai recent recensământ.

Starea oraşului Piatra-N. actualmente

Oraşul Piatra-N. de 30-40 de ani a făcut progrese admirabile. Mai tot oraşul este din clădiri frumoase de zid. Multe din ele sunt cu câte 3 și 4 etaje. Câteva din ele sunt sadea din piatră. Rar se mai găsesc case de lemn și numai în mahalale isolate. Străzile, șoselele și trotuarele nu sunt încă regulate. Pavajul străzilor este cu prund iar trotuarele sunt cu piatră cioplită sau cu hazalt artificial. Piețe sunt în număr de două și deosebit ȕborul de vite.

Iluminatul oraşului se face cu lumină electrică, având comuna uzina în dosul străzei Cuza Vodă, acum însă se lucrează altă uzină mare, aproape de Borzoghean, cu o suprafață de 585 m. pătrați, care vine vecină cu cea de apă, care vine pe malul Bistriței. Posedă 2 pompe, care pompează 6000 litri apă pe minut, furnizând tot oraşul cu apa potabilă. Oraşul nu este încă canalizat. Cu toate acestea, având râul Bistrița, ape minerale pe Cozla și aer bun. Oraşul este declarat ca stațiune climaterică și balneară.

Aci este reședința județului (Prefectura), a corpului tehnic, a revizorului școlar, a medicului județian și primar, a serviciului sanitar și veterinar, consilierului agricol, a Jndecătoriei de pace, a protoereului, a Tribunalului cu 2 secții, apoi a bravului Regiment 15 Războeni, al spitalului județian, al casei județului și percepției XIII al circumscripției, al Primăriei cu corpul pompierilor, Poliția, al poștei cu telegraf telefon, apoi Azilul pentru bătrâni etc. In ce privește cultura, oraşul are Liceul complet : «Petru Rareș» cu biblioteca și muzeul său bogat, el servește atât pentru băeți cât și pentru fete ; școala normală de băeți și alta pentru fete ; școala profesională de fete, școala comercială pentru băeți și fete ; mai multe scoli primare atât pentru băeți cât și pentru fete. Afară de aceste sunt mai multe societăți culturale și apoi Ateneul Popular.

Orașul posedă și o gară măreață făcută din piatră, un arest preventiv dela 1875 și un cimitir creștin «Eternitate».

Orașul are și câteva societăți economice ca : «Pionul», soc. «Economică Română», «Alexandru cel Bun» etc. De asemenea are și Bănci mari precum : «Banca Industrială și Comercială», «Banca de Credit» și «Banca Petro-Dava».

Orașul are 6 fabrici de cherestea, una de hârtie, una de perii, trei de turnătorie, una de țesături, două de săpun, patru de sifon, una de teracotă, una de cărămidă, una de tricotaj, una de pâine, trei de tăbăcărie, una de oloi Solo. Aceste și comercianții au Cameră de Comerț și Sfatul Negustoresc care și au și Banca Negustorească a lor.

Populația orașului este de 21.377 locuitori români și 13.681 Evrei. Vara pentru distracție avem : *Grădina Publică* vis a vis de Primărie. Dincolo de Bistrița este numit : *Peste-Vale*, trecând și traversând peste podul de piatră, făcut nu de mult timp, «*Parcul Cozla*», unde sunt și apele minerale, iar pentru reprezentații este Sala Teatrului și cinema.

În ceea ce privește și Comunitatea Israelită, a făcut și ea progres, având actualmente instituțiunile ei precum : *Spital, Azil, Baia, Școli primare și comercială, Abator pentru păsări, un frumos templu* etc. Toate în imobilele ei proprii.

PARTEA I-a

Comunitatea Israelită din Piatra-N.

Instituțiunile Comunităței

Instituțiunile Comunității

Sinagoga catedrală și casele de rugăciune (Beth-Hamidrașim)

Sinagoga și Casele de rugăciune ¹⁾

Aci ca și în toate comunitățile din țară este o sinagogă, pe lângă care s'a înființat mai multe case de rugăciune (Beth-Hamidrașim) în raport cu numărul crescând al Evreilor din acest oraș. Din vechime încă „Sinagoga“ se distingea de Beth-Hamidraș atât la evrei cât și după legislația țării, putându-se construi în ori-ce loc, cât numai cu pozvolirea (învoirea) lui Vodă. Această regulă se obicinuia și când era re-clădită ori reparată radical.

Până la începutul secolului al 18-lea, sinagogele puteau fi zidite din piatră ori cărămidă, dar dela această dată s'a interzis aceasta.

Prințul Dim. Cantemir ²⁾ spunea: „Și unde voesc, acolo să-și facă sinagoga, însă numai de lemn iar de piatră nu au voie“.

Dela începutul secolului al XIX-lea, Voevozii învoiră clădirea sinagogilor și din cărămidă.

Clerul creștin, se pare că privea cu ochi răi clădirea acestora, opunându-se foarte des prin jalobe către Vodă și autorități, sub pretext că ele sunt prea aproape de biserici, aducând scandal (?) religiei.

Conform anaforalelor secolului al XIX-lea și după vechile pravile, Sinagoga trebuia să fie departe de biserică 150 de stâneni din toate părțile ³⁾.

Distanța așa ziselor havre (Beth-Hamidrașim) sau mai bine zis case de rugăciune, a fost definitiv hotărâtă la 1844,

1) Vezi și anuarul p. Isr. anul VIII. Așezămintele Evreilor din Moldova în veacul XVIII și jumătatea veacului al XIX, de Dr. Elias Schwartzfeld, pag. 13 și 14.

2) Dim. Cantemir, „Descrierea Moldovei“ Iași 1852, p. 243.

3) Manual Administrativ al Principat. Moldovei, Tom, I, p. 529.

ordonându-se ca ele să fie potrivite cu numărul populației Evrești¹⁾.

Sinagoga locală—ca și celelalte din toată țara—are hrisovul ei Domnesc.

Sinagoga și casele de rugăciune, ca și astăzi erau sub conducerea unuia sau doi gabaim (efori), aleși de enoriașii Sinagogei și Beth-Hamidrașim respective.

Sinagoga-Catedrală

Această casă Dumnezeiască, este una din cele mai vechi clădiri din acest oraș.

Este situată în strada Cozla No. 19, astăzi sub Locot. D. Iernici 21, așezată chiar la poalele acestui deal (Cozla) și este făcută din grinzi îmbrăcate cu tabanuri boite, toți pereții.

După tradiția orală transmisă²⁾, această sinagogă a fost clădită încă înaintea zidirei bisericii Sf. Ioan a lui Ștefan cel Mare, care biserică este în foarte mare apropiere de această sinagogă și care apropiere dovedește că chiar e mai veche de cât biserica, căci altfel nu s'ar fi îngăduit a se face sinagogă în așa mare apropiere de biserică.

Această tradiție mi-a fost confirmată de bătrânii: Bercu Leiba Staroste, Leiba Rakower, Zalmen Falticeneanu, Marcu Balan și alți bătrâni vrednici de credință.

Sinagoga, probabil a fost de piatră și la anul 1766 dărâmându-se din cauza vechimei, se reclădi în lemn lăsându-se însă temelia sinagogei, care este și astăzi sub clădirea de lemn.

Reclădirea s'a făcut, cum am zis, în anul 1766 sub dominația lui **Grigore Alecs. Ghica V. V.**, care liberează Jidovilor din târgul Pietrei, în baza jalobei ce i-au dat arătând că **având ei o casă obișnuită pentru ruga lor care se numește Sinagogă, care casă fiind de multă vreme făcută, acum s'ar fi învechit și s'ar fi stricat și n'au unde se aduna ca săși facă ruga lor, după obiceiul legii lor.** Pentru care cerând prin jaloaba lor ca să aibă voie a-și face altă casă de rugă la alt loc mai în lature. Vodă ordonă lui Ioniță Cantacuzino, biv. vel spătar, ispravnic ținut. Neamțului, de a cer-

1) Mân. Adm. Princip. Moldovei, Tom. I (Nota) pag. 529.

2) „Diwrei Haiumim Learțois Romania“ de Iacob Psantir, Iași 1871, p. 26.

Io Grigorie Alexandru Ghica V. V. Boji milost gospodar Zemli Moldavskoï

Cinstit și credincios boerul domniei mele Dumnilui Ioniță Cantacuzino, biv vel Spătar, ispravnic ținut Neamțului. Facem știre, că Domniei mele au dat jalobă toți Jidovii din tâșpul Pietrei, de la acel ținut al Neamțului. Precum că avënd ei o casă obicinuită pentru ruga lor, care se numeaște Sinagogă, care casă fiind de multă vreme făcută, acum s'ar fi învechit și s'ar fi stricat și n'au unde se aduna ca să și facă ruga lor după obiceiul legei lor. Pentru care cerând prin jaloba lor, ca să aibă voie a'și face altă casă de rugă la alt loc mai în lături de unde au fost acea veache. Vei ști ispravnice că această voie li s'a dat, numai iată că scriem dumitale să cercetezi această pricină și de va fi după cum jăluesc ei precum că li s'ar fi învechit acea casă a lor ce au pentru ruga lor și iaste trebuință de a'și face altă nouă, atuncia să aibă ei voie a'și face altă casă de iznovă, precum le va fi de trebuință lor, ânsă la acel loc să se facă acea casă de rugă, unde au fost și cea veache, iar nu la alt loc, precum au cerut ei. Și după cum îți scriem dumitale, așia se urmezî ; aciastă scriere.

1766 Iulie 19.

Proin Ioan Logofăt.

(Sigil Domnesc)

tuș roș

Sinagoga deci se reclădi tot pe acel loc unde a fost și cea veche, dar de astă dată ea fu reclădită în lemn și nu în piatră cum fu cea veche, aceasta fără a se ști motivul. Eu cred însă, că astfel ar fi fost ordinul lui Vodă după cum a fost cazul și cu sinagoga din Tg. Neamțu la 1766, când și acolo se reclădi tot în lemn conform ordinului lui Vodă.

Această sinagogă este pe loc Domnesc (gospod) sau răzășesc, care loc aparținea epitropiei bisericei Sf. Ioan a lui Ștefan, cel Mare.

Conform hrisoavelor anterioare obștea Evreilor din acest oraș plătea pentru această sinagogă și feredeul comunității

din str. Șipotelor bezmen bisericei, dar acest bezmen a crescut mereu, din cauza deselor reclamațiuni și pretențiuni ce epitropia bisericei făcea obștei israelite locale.

Până la anul 1818 nu putem ști dacă s'au plătit și cât anume era plata bezmenului pentru aceste instituțiuni ale comunității israelite din acest oraș. In acest an însă, Vodă Alexs. Calimach impune obștei israelite locale a plăti Epitropiei bisericei 50 lei bezmen anual.

Iată în facsimil și în transcriere hrisovul în chestiune din 18 Genarie 1818 :

Hrisovul lui Vodă Alex. Calimach. 1818

[Handwritten text in Cyrillic script, likely a transcription of the original document's content.]

[A circular official seal or stamp is visible at the bottom center of the document.]

[Handwritten signatures and dates are present at the bottom right of the document.]

Originalul are lungimea 33 cm. iar lățimea de 22 cm. și se află în posesia mea.—AUTORUL.

Noi Alexandru Calimach V. V., cu mila lui D-zeu Domnului terei Moldovei, Cinstiți credinciosi boerini Domniei mele, din ispravnicia din ținutul Neamțului sănătate.

Fiind-că pentru două binale Jidovești adică școla și feredeu ce sunt pe locul Bisericei Domnești de acolo din Târgul Pietrei, la trecutul an 1816 Marte în 16 s'a fost dat cartea Domniei Meale Epitropii acelei biserici ca să plătească Jidovii bezmenul câte 50 lei pe an pentru loc, după aciastă Jidovii în trecutul an 1817 dând jalba Domniei Meale cu arătare de-a nu mai fi asupriți cu plata bezmenului, ci să plătească și aicea precum și alți târgovești plătesc, numai analog pe stânjeni. după cum pentru această ar fi avut dat și carte Domniei Meale. Deci cerând cartea la dănșii ei au respuns că nu o au că ar fi dat'o la acea ispravnicie. S'au căutat în arhiva Divanului și nu s'au găsit. S'au scris casei ispravnicului s'o trimată să se vadă, au înștiințat că s'au răsărit din cancelarie. Și așa li s'au fost dat și lor cartea Domniei Meale ca să nu dea mai mult de cât 25 de parale de stânjen să se dea pe an bezmen pentru acea școală și feredeu dar de vreme ce acesta de iznovă s'au făcut. Epitropii înfățoșând și nouă această carte din 1816 înaintea noastră Vel Logofăt, s'au cunoscut că cu greșeala s'au jost dat acea carte din trecutul an 1816 Jidovilor, drept aceia scriem și poruncim Domnia la toți ca urmându-se întocmai și punându-se cu arendare cărței Domniei Meale din 1816 dată epitropilor să apucați neîntârziat pe părinții Jidovi și numai de cât să-i împliniți câte 50 lei bezmen pentru acel loc pe an și să-i dați epitropilor numitei biserici ca mai mult să nu vie jalbă în privința aciasta și că ați pus în lucrare poronca Domniei Meale întocmai precum mai sus s'a arătat, să trimeteți și către Domnia lui Vel Logofăt după cum mai jos înștiințez.—1818 Genariu 8.

Iscălitura lui Vodă (L. S.)

Evreii însă din felurite cauze și mai cu seamă acel al răzmeriților Zaveriei din anii 1819-1825, n'au putut urma cu plata bezmenului impus de Vodă Calimach și după liniștirea zaveriei, reparându-se sinagoga și feredeu, epitropii bisericei

Domnești găsiră ocazie a cere lui Vodă Ioan Sandu Sturza mărirea bezmenului în dublu, ceea ce au și obținut, obligându-se comunitatea locală a plăți în loc de 50 lei anual, bezmen dublu 100 lei.

Iată în facsimil și în transcriere hrisovul în chestiune din 14 Martie 1827 :

Hrisovul lui Ioan Sandu Sturza, 1828.

Handwritten signature and date: 14 Martie 1827

Extremely faint and mostly illegible handwritten text, likely the original hrisov document.

Partial transcription of the document's content, including a date and a signature.



Handwritten signature and date: 14 Martie 1827

Hrisovul este bine păstrat și se află în posesia mea.

AUTORUL.

Noi Ioan Sandu Sturza V. V. cu mila lui D-zeu Domn Țerei Moldovei

Se face știre cu această carte a Domniei Mele că prin jaloba ce ne au dat Epitropii bisericei gospod din târgul Pietrei, a Sfântului Ioan, dimpreună cu toată obștea au făcut arătare că Jidovii din târgul acela după cârți Domnești și mai înainte având a plăti pe fiște care an acestei bisericei bezmen câte 50 lei, pentru două binale ce au făcut pe locul bisericei adică școala și feredeu, gășind pricinuire nu au urmat ai plăti în curgerea anilor, mai mult de zece ani, mai vartos ca în vremurile întâmplărilor trecute, și școala și feredeu le au înouit și din nouă le au făcut mai cu întemiere de cât cum era, făcându le pe temelie de piatră pricinuind cu aceasta bisericei o mare înstrămbătățire, în vreme când ei se folosesc cu îndestul și mare câștig din aceste binale de pe locul bisericei, și-au făcut rugăminte ca să ne milostivim Domnia Mea asupra acestui sfânt locaș și să nu îngăduim a-i-se mai face mai mult această asuprire, în vreme când nu numai că acel bezmen nu l'au plătit dar nici este potrivit după prețul lucrurilor cu care astăzi se politicesc, și după stare în care se află bezmenurile la zăsele târguri pe asemenea binale. După care urmează ca se facă bisericei căzută îndestulare și prin adăugirea bezmenului. Drept aceia Domnia mea lăuând aminte la jalba aceasta și râvnind ca nici odineoră să nu se calce dreptul nimănui și pentru o cutezare și înstrămbătățire cu aceasta din partea părților sufletească măchnăciune simțind, — pe de o parte socotind o bună chibzuire și îndestularea bisericei, iar pe de altă parte neînsărcinarea părților, pe temeiul dreptăților ce s'au văzut că are biserica ca neurmă din partea lor a plăti bezmenul acel dintăi hotărât în atâta curgere de vreme, și cu facere din nou mai cu întemierea binalelor acestora pe locul bisericei tocmai în vreme când norodul ierau împrăștiați, și jără nici o învoire sau slobozenie, iar apoi și cu nepotrivirea plăței acei micșorate de 50 lei bezmen cu bezmenurile ce se plătesc pe la alte asemenea târguri pentru acest fel de binale, și în sfârșit, pentru scumpetea lucrurilor cu care astăzi politicesc precum și suirea monezilor și către tocmai aceste neputând ave numiții

vre'o îndreptare bine încuviințată, — după aceste cuvinte am găsit după toată dreptate și cuviință împlinirea cererii jăluitoarelor, și prin chibzuirea ce s'au făcut potrivit o dare iarăși neasupritoară către acești târgoveți, hotărâm că de acum înainte Jidovii din acest târg să fie îndatoriți și supuși a plăti bezmen bisericei pentru feredelul și școala lor neaparat pe tot anul câte una sută lei, iar nu mai mult, pentru care poruncim Domniilor Voastre dregători de ținutul Neamțului, ca să îndatoriți pe Jidovi și să-i supuneți la plata aceasta fără a vă mai uita la or-ce pricinuire din partea lor, înlesnind pe epitropii bisericei întocmai după hotărârea și cuprinderea cărței acestia a Domniei Mele.

Eși 1827 Martie 14.

Iscălitura lui Vodă. (L. S.)

Veți visternic (îndescifrabil)

S'au trecut la condica

Petrea Ștefan.

Plata acestui bezmen de 100 lei, obștea Israelită locală o plătea regulat mai mulți ani, când apoi Epitropia bisericei Domnești prin decizia ei impune Comunității Israelite a plăti suma bezmenului în dublu adică în loc de 100 lei cum plătea, să plătească 200 lei anual.

Ceia ce Comunitatea a plătit Epitropiei bisericei Gospod. până la anul 1859.

De la această dată, din felurite cauze, comunitatea israelită numai plătea bezmenul până la anul 1863 ¹⁾ când membrii reprezentați ai proprietății răzășești, întrunindu-se la 2 August a. c. prin Prescript Verbal ce au încheiat, au decis a intenta proces obștei israelite la Tribunalul local, depunându-se de municipalitate locală 4 galbeni cauțiunea legală. Termenul acestui proces a fost la 3 Octombrie 1863, când comunitatea israelită perdu procesul, hotărându-se de către onor. Tribunal judeciar ca locurile sinagoge și al feredelului dimpreună cu binalele de pe ele și cu toate îmbunătățirile de pe ele să se întoarcă în deplină proprietate către comunitatea răzășească a bisericei Sf. Ioan.

Iată hotărârea onor. Trib. local:

1), Relativ la această afacere se pot vedea actele în dosarul Primăriei Piatra sub No. 383 numit: „Dosariul procesului înființat asupra comunității israeliților pentru neplata bezmenului sinagoge și feredelului” etc. Anul 1864, **Autorul**

PRESCRIPT-VERBAL

No. 62

In numele M. S. Domnitorului Principatelor
Unite Române Alexandru Ioan I

Anul 1863 Octombrie în 3 zile

Tribunalul judeciar al districtului Neamtz

Cercetându-se procesul reclamat de reprezentatorii proprietății răzășești a orașului Piatra, asupra comunității nației Evreiești din acest oraș, pentru scoaterea din proprietatea nației Evreiești a unei havre cu locul ei și a unui fereceu cu locul lui din cauza neplății bezmenului :

In temeiul § 1517 din cod. civ. și considerându-se că după dovezile înfățișate de reprezentatorii răzășilor arătatelor locuri pentru havra și fereceul date nației Evreiești cu ambatic și plata de bezmen, iar reprezentatorii Evreiești n'au înfățișat nici o dovadă de plata bezmenului.

Judecătorea în temeiul § 1517 este de socotință în unire și cu conclusiunile D-lui Procuror că arătatele fonduri împreună cu binalele de pe ele și cu toate îmbunătățirile lucrului să se întoarcă iarăși în deplină proprietate a comunității răzășești, rămăind comunitatea Evreiască liberă a'și cere a sa îndestulare dela reprezentatorii sau epitropii ei, care au neglijat plata bezmenului după înadins reclamație ce ar face pentru aceasta în contra lor.

Despre care închiindu-se prescriptul de față, în copie se va da procesanților cu deșteptarea cuvenită pentru apelul părții nemulțămită.

Iscălit, Președinte Lascar Radu,
Membrii, Gheorghiaci. Millos,
pentru Director : Ponci.

Comunitatea israelită locală, găsindu-se cu drept lovită în averea și instituțiunile ei făcu apel la curtea din Iași al căruia termin a fost la 23 Noembrie 1864, unde au câștigat procesul, condamnându-se comunitatea răzășească a plăti celei

evreești 10 galbeni, taxa ce au depus la facerea apelului. Reprezentantul Comunității israelite fu repositat Herșcu Lieberman.

Iată copia hotărârei Curței de apel din Iași :

P R A C T I C Ă

Astăzi în 23 Noembrie 1864, curtea de apel civilă din Iași, complectată cu Domnia-lor: Președinte, Const. Rolla ; Membrii : Al. Manu, Gr. Gane, Const. Casimir, N. Casimir ; Candidați : Gr. Trifescu, I. Manu, au cercetat procesul înființat după reclamația proprietății răzășești din orașul Piatra, contra comunității Evreești, tot din acel oraș, pentru niște binale, pe care le reclamă proprietatea răzășească dela Evrei, sub cuvânt de neplată de bezmen ; procesul s'a cercetat în ființa reprezentanților ambelor părți, și după luarea aminte făcută împrejurărilor din act și a dovezilor înfățișate.

Având în vedere hotărârea dată de Tribunalul de Neamțu la 30 Octombrie 1863 și ascultându-se și conclusiunile D-lui Procuror, care au sprijinit hotărârea judecătorească, Curtea au văzut că Comunitatea Evreiască n'ar fi plătit pentru că după Domnescul Hrisov ce păstrează n'a fost dator a plăti de cât 100 de lei pe an, și cu toate acestea au plătit în curgere de mai mulți ani câte 200 de lei pe an și cu aceasta compensează plata pe anii din urmă ; așa dar Curtea : considerând că în adevăr partea Evreiască au înfățișat un act formal, după care nu este datoră a plăti mai mult bezmen pe an de cât o sută lei ;

Considerând că partea reclamantă n'au înfățișat dovadă pe care să sprijine propunerea s'a că bezmenul au sporit mai pe urmă și s'au ridicat la 200 lei ;

Considerând că dacă Comunitatea Evreiască au plătit mai mulți ani mai mult de cât au fost datoră, aceasta nu constituie un drit câștigat pentru proprietatea răzășească de a reclama comunității evreești să-i plătească deapurerea mai mult de cât are a lua ; când din contra prin § 1889 din cod. civ. se dă dreptul plătitorului unei datorii nelemurite să-o ceară înapoi ;

Considerând că argumentul de usucapie cu care au mai voit a se ajuta partea reclamantă, zicând că dacă comunita-

tea evreiască s'au supus în curgerea de mai mulți ani a plăți câte 200 lei pe an, proprietatea răzășească ar fi câștigat prin aceasta un drit de usucapie spre a percepe pe an suma de 200 lei asupra căreia nu s'ar mai putea acum reveni, nu are aplicație la cazul de față, pentru că usucapie sau prescripție nu constituie un drit de cât când este bazat pe titlu puternic precum aceasta se legiuiește în § 1915 și 1916 din c. civ.

Considerând că cu plata îndoită a bezmenului pe anii trecuți, Comunitatea evreiască au compensat în virtutea § 1893 din cod. civ. neplata bezmenului pe anii din urmă.

Pe toate aceste considerente Curtea negăsind temei legal de a aplica în cazul de față § 1517 din cod. civ.

HOTĂREȘTE

Că Comunitatea Evreiască să rămâe scutită de asemenea pretenții. Tot-odată proprietatea răzășească va fi datoră a plăți Comunității Evreiești suma de 10 galbeni, taxă ce au depus când au apelat procesul la această curte, conform a ceasta cu legea pentru taxe.

Hotărârea este supusă recursului.

Representanții proprietății răzășești însă, au făcut recurs la Inalta Curte de Casație din București. Facerea recursului a fost îngăduit reprezentanților proprietăți gospod, atât de către Comitetul Permanent cât și de Consiliul Comunal, care li-a și dat la dispoziție suma necesară pentru acest scop.

Procesul fiind în curs, în luna Februar 1868, Comunitatea israelită locală, prin reprezentantul ei, repos. **Ilie Naf-tule** a depus provizor la Casieria județului valora bezmenului pe anii 1866 și 1867 pentru sinagoga și feredeu Comunității locale, iar Casieria generală locală prin adresa sa No. 225 din 8 Februar 1868 către onor Primăria respectivă, confirmă depunerea sumei de lei noi 74 bani 7 de către d. Ilie Naf-tule căruia i sa liberat recipisa No. 77/3 a. c.

Procesul se tot trăgână din an în an fără a lua sfârșit. Primarele Costache Popovici a mai angajat pe lângă avocatul repres. proprietății răzășești Costachi Manoliu încă și pe vestitul avocat Gavril Theodor, spre a se da curs procesului și a face toate chipurile spre a'l câștiga. Inmânarea citațiilor Inaltei Cărți către așa sisa nație Evreiască, se făcu prin li-

pirea lor pe ușile sinagogei și prin sunetul de darabană. Cerpul Portăreilor Tribunalului jud. Neamtz prin adresa No. 1675 din 15 Sept. 1873 către d. Primar, 'l învită că pentru înmânarea citației Inaltei Curți nației Evreiești, cu No. 4995 cu termin la 8 Octombrie; să convoace obștea israelită în ziua de 17 Septemvre la Comună spre a se preda zisa citație și a se lua probă legală, care se va trimite Curței. Primăria s'a conformat întocmai lipind a fipte pe ușile sinagogei și a bătut dărăbana, invitând obștea Evreiască la Primărie pentru menționata zi, însă neprezentându-se nimeni, Consiliul Comunal s'a văzut nevoit a încheia proces-verbal și a'l înainta Portăreilor.

Adouă zi însă, încep tratativele de împacare între Comunitatea Evreiască și proprietatea răzășească (sau mai bine zis Primăria locală). Primăriele fiind înputernicit de Consiliul Comunal în ședința din 27 Sept. acel an se împacă cu Epitropia Comunității Israelite ca să deie Comunei 300 galbeni pentru veșnica reseumpărare a bezmenului, a celor două bi-nale în judecată, adică sinagoga și feredeul.

Impăcarea fu aprobată și de Comitetul Permanent a Prefecturii locale prin adresa No. 13809 din 13 Octombrie 1873, retrăgându se recursul.

Decisiunea Consiliul Comunal, copia actului de împacare și copia adresei de aprobarea Comitetului permanent fură toate comunicate Epitropiei Comunității Israelite de aci, invitați fiind a aduce banii ce s'au obligat a plăti, adecă 3525 lei sau 300 galbeni.

Această sumă Epitropia Comunității Isr. locale a depus'o imediat la Casieria Comunei primind recipisa cuvenită. In anul 1874 Epitropia comunității evreiești de aci au cerut Comunei respective, liberarea actelor de veșnica rescumpărare a bezmenului Sinagogei și feredeului.

Iată în copie cererea Epitropiei Comunității către D-Primar :

ROMANIA

Piatra 14 Aprilie 1874

Epitropia Comunității Israelite

PIATRA (Jud. Neamtz)

Domnule Primar !

Subsemnații epitropi nației Israilite din această urbe, vă rugăm ca prin invoiala ce am făcut cu onor. Primărie,

să bine-voiți a regula a se măsura locurile Sinagogei cu ograda în stăpânirea de față precum și fereleul de la și-pote cu locurile stăpânite și a ne libera un act statornic de vecinică proprietate a obștei Israelitilor, fără plată de bezmenul, fiind-că noi am achitat datoria noastră ce ne-am fost obligat a plăti Comunei prin citatul inscris precum probează recepisele Casieriei ce vă înfătoșăm.

Primiți asigurarea osebitei noastre considerațiuni. sub-scriși : Abram Lipa, Ș. M. Esrig, H. Copil, Elie Naftulea.
(L. S.)

Actul de vecinică rescumpărare nu se liberă, nefiind cunoscut cauza, deci tocmai în anul 1881 repositul Faibiș Rosenberg (secretar și reprezentantul Comunității Isr. locale) cere Primăriei locale eliberarea actului de vecinică rescumpărare a bezmenului sinagogei și fereleului.

Iată copia acestei cereri din 13 Iulie 1881 :

Piatra 13 Iulie 1881.

Domnule Primar,

Având în vedere că din partea obștei Israelite s'au indeplinit toate condițiunile invoelei ce am făcut în procesul cu onor. Primărie, pentru Sinagogă, am achitat și suma deplină și drept probă posedăm recepisele de vărsare No. 163/93 din anul 1873, No. 7/6, 25/6, 38/22, 43/26 din anul 1874.

Considerând că această invoială au fost aprobate de onor. Consiliul Comunal și Comitetul Permanent, după cum probează adresa Primăriei No. 2104 din 24 Octombrie 1873, adresată D-lui Elie Naftulea. Subsemnatul are onoare de-a vă ruga Domnule Primar să bine voiți a dispune a se libera un act convenit în condițiunile stipulate prin acea invoială în numele obștei Israelite spre regulă.

Primiți asigurarea osebitei mele considerații.

(Semnat) F. Rosenberg

Referatul Primarului din 13 Iulie 1882 era favorabil căci prin adresa Comunei către Epitropia Comunității Isr. din 27 Mai acel an îi invită a presenta planul locurilor cu măsurătoare, pentru a se putea libera actul cerut.

Planul nu s'a prezentat nici până astăzi și menționatele instituțiuni n'au încă actele de rescumpărarea bezmenului, cu toate că au plătit banii.

O tradiție în legătură cu Sinagoga, este următorul fapt istoric povestit mie de bătrânii Bercu Leiba staroste, Leiba Rakower și bunica mea Mase Meșel Talpalar, transmisă și lor dela bătrâni.

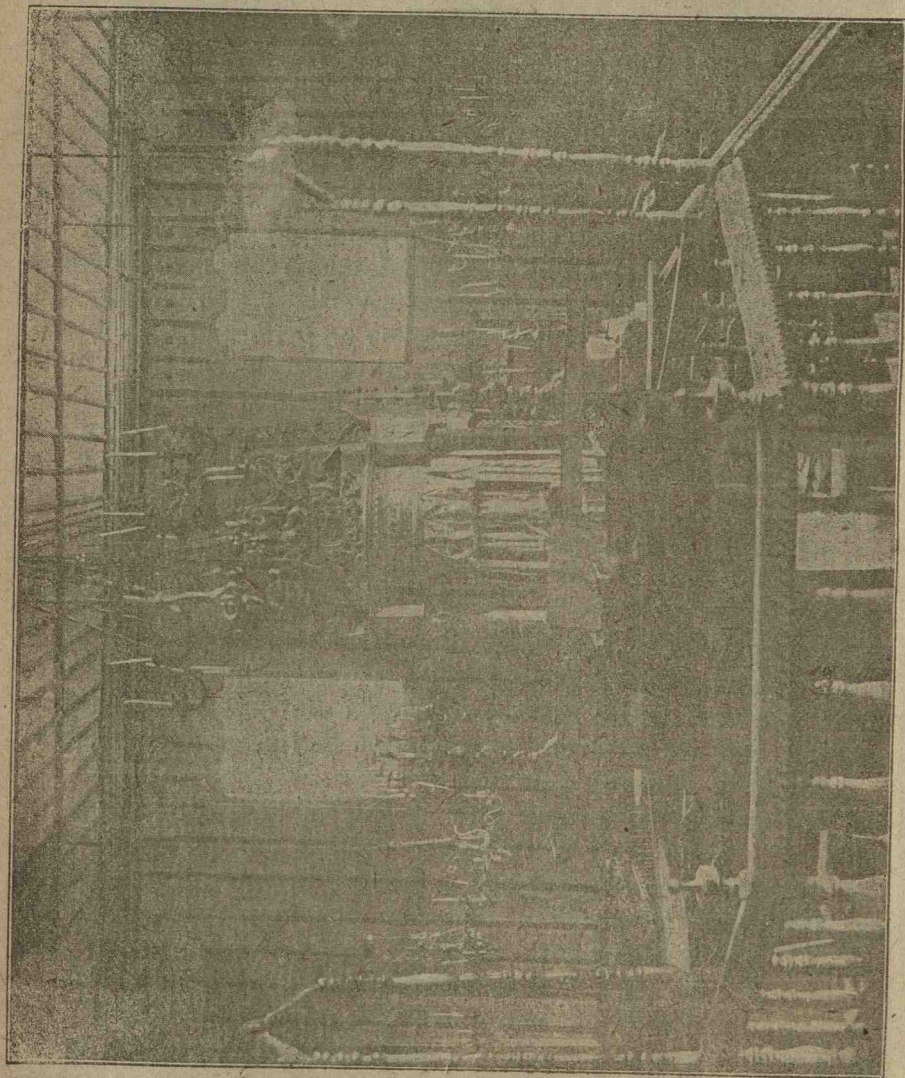
„Pe când Petru Rareș era silit să fugă în Transilvania de frica Turcilor, el trecu prin Piatra. Fiindu-i teamă să nu cadă în mâinile dușmanilor săi, care'l urmăreau pretutindenea, el găsi un refugiu și se ascunse la Evreii de aci. Dar pe cât se vede, inamicii săi dădură de urma lui și începură a'l căuta în casele Evreilor. Evreii spre a nu-l lăsa să cadă în mâinile acestora, îl ascuseră în sinagogă, într'o zi de Joi a luni Nisan, unde rămase până Sâmbătă, când plecă în Transilvania, mulțumind Evreilor pentru serviciile ce i le-au adus.“ Se zice că comunitatea locală, a posedat și un act de mulțumire din partea lui Petru Rareș dar care s'a perdut.

Sinagoga este construită din grinzi groase (dural) învelite că tabanuri boite pe din afară și înăuntru. Sistema clădirei este cea veche și are o temelie de peste un stânen, ceia ce face ca intrarea în sinagogă să fie ca într'o bașcă, coborându-se la intrare pe trepte.

În lăuntru sinagogei este o galerie închisă, în partea nordică în două etaje și în partea vestică într'un singur etaj, care servește pentru sinagoga femeilor. În interiorul sinagogei, în partea de mează zi cu prelungiri în părțile de nord și sud merge o mică galerie deschisă, care servește pentru copii.

În perețele spre răsărit este așezată **urna sfântă**, lucrată și sculptată în lemn cu mare artă și compusă în 3 etaje, iar fie care etaj așezat pe zaluri (colone rotunde), frumos boite, bronzate și argintate. La primul etaj te conduc câteva trepte și dai de urnă (Uren-Koidisch) unde stau cele 14 Thoras (suzele legci) ale sinagogei.

În fața ușelor urnei este atârnată o perdea portativă de mătășă, în mijloc cu un „Moghen-David“, cusut cu fire de

INTERIORUL SINAGOGEI CATEDRALE

Fotografiat de repos. P. DANIEL

aur. Deasupra perdelei sunt literele săpate în relief: **ו עשית**, „**כפרת זהב טהור**” care însemnează „să faci o perdea de aur ve-
itabil”.

Etajul al doilea al urnei, cuprinde mai multe coloane la extremități, iar la mijloc este o frumoasă coloană aurită, așezată pe o figură simbolică, în interiorul căreia sunt literele de aur în relief **יהוה**, (Jehova), care figură cu coronă este ținută de 2 vulturi inaripați.

Etajul al treilea, tot cu coloane, între care sunt așezate „Decalogul”, frumos aurit, deasupra căreia sunt așezate două mâni benedictionale ale Kohanului; iar în ambele părți ale decalogului sunt doilei auriți, făcuți cu mare artă și sus pe deasupra acestora atârână un paneraș cu felurite fructe artificiale, boite după natură, ca simbol de amintire a sacrificiilor ce se aduceau în templul Ierusalimului.

Această urnă lucrată cu mare artă de **Șaraga Ițchok ben Moische** în anul **תקצ"ה**, (1835), formează o frumoasă capiteazmă al acestei sinagogi.

Data reclădirei sinogogei este anul **תקל"ז** (1766) de către **Ichiel ben Tvi** eforul ei, iar în anul 1826 ea s'a reparat radical de eforul ei **Iosel Medean**.

În mijlocul bagdadiei este ca o boltă ovală, deschisă și ridicată până în vârful acoperământului sinogogei.

În mijlocul sinogogei, tocmai de desubtul boltei este un amvon (**Bal emer**) de lemn, unde se recitează sfânta Thora.

Cu un cuvânt sinagoga de și reparaată de atâtea ori, totuși are încă un aspect ce amintește și învederează vechimea ei, inspirând respect și venerațiune. Între sfintele unelte văzute de mine în sinagogă, voi cita între altele: 1) un paroiches (perdea) cu 7. triumhiuri, care poartă o inscripție ebraică a căreia traducere este: „Bine cuvântat să fi tu D-zeu, Domnul nostru, Craiul uniwersului, care bine cuvântezi fructele vinului, amin” Fie care triumhiu portă un cuvânt ebraic, de unde rezultă data acesteia, fiind anul 1767; pe cât se vede dăruit de un pios sau întocmit de eforul sinogogei, după terminarea reclădirei sale. 2) un pahar mic de argint, frumos lucrat, care servea Chazanului pentru Kidusch (bine cuvântarea vinului) și care are aceiaș vechime ca și paroiches¹⁾.

1). Se pare că perdeaua și paharu s'au perdutl căci de când le-am văzut sunt peste 20 ani, iar acuma numai sunt,

Pe lângă aceste mai sunt câteva Thoras foarte vechi, de asemenea și candelabre, șfeșnice, un lavoar etc.

Ca antret al sinagogei este și servește **pulișul** sinagogei, care servește pioșilor ași face acolo rugăciunile în timpul iernei, căci în interiorul sinagogei nu e permis a se face foc și nici Meziza nu poate avea la ușorii ușei sale ca la Beth-hamidrașim.

Acest apartament servea în vechime meseriașilor, mai cu seamă croitorilor spre a-și face acolo rugăciunile, separat de tagma negustorilor din interiorul sinagogei

Reparații serioase la această sinagogă s'a făcut în anul 1826 de Iosef Medean efor, în anul 1854, apoi la 1870 (Comunitatea cheltuind 1222 lei). La 1872 s'a prefăcut acoperământul sinagogei și puțin interiorul ei (costând Comunitatea 1716 lei). La 1875 s'a făcut mici reparațiuni externe (Comunitatea a cheltuit 400 lei). Bine înțeles toate aceste reparațiuni s'au făcut direct de către epitropii Comunității, adică din venitul gabelei și nici de cum de către pioșii sinagogei căci această sinagogă de drept și de fapt aparține obștei întregi sau mai clar zis Comunității, deci epitropii Comunității o îngrijeau și inzestrau cu cele necesare așa că și funcționarii ei erau plătiți ori subvenționați de multe ori din venitul gabelei.

În vechime, adică până la formarea epitropiei Comunității 1851 Soc. sacră „**Chewra-Kedoscha**“ era stăpână asupra tuturor instituțiilor Comunității și prin urmare și asupra acestei sinagogi așa că locurile (stranele) din sinagogă erau vândute pioșilor, direct de către „**Chewra-Kedoșă**“, care libera actele.

Actualmente chazanul și ciaușul sunt plătiți de enoriașii sinagogei.

Iată în facsimil și traducere copia unui asemenea act din anul 1813:

TRADUCERE

Noi membrii soc. sacre (Chewrah Kedoșah) semnați mai jos, din urba Piatra, am vândut Domniei sale D-lui Burăch Hirs (Zwi) sin Zaharia Ber, un loc în sinagoga d'aci, învecinat cu acel al stimatului domn Mordehai sin Moise Iosef; și în fața acestui loc, în apartamentul damelor, un loc pentru soția sa. Și declarăm că am primit în întregime valoarea acestor 2 locuri dela numitul domn Burăch Herș sin Zaharia Ber.

De la această zi aceste locuri aparțin pe veci D-lui Burăch Herș, având dreptul să le lese moștenire, să le închirieze sau să le vândă, fără a ne putea opune.

Această vânzare va fi în veci recunoscută și în vigoare și prezentul act nu se va putea anula, chiar dacă se va șterge, rupe etc.

Aceasta s'a stipulat și cu domnul Mordechai sin Moise Iosef, al cărui loc se află lângă ușa de intrare în sinagogă. Duminică 10 Ab. anul 573 (1813).

Urmează iscălitura membrilor soc. sacre: Chewra Kedoscha.

Locul între sinagogă și casele învecinate formează o mică grădină cu arbori fructiferi, care aparține sinagogei; iar ograda din fața sinagogei spre drum este îngrădită, era o fântână pe locul sinagogei. Aproape de această fântână era o mikfe (basin) unde în vechime pioșii se scăldau înainte de a intra în sinagogă spre a face rugăciunea. În fața intrării în sinagogă era un arbore cu pere, foarte bătrân (care s'a tăiet în anul 1899), la al căruia umbră se recoreau pioșii în timpul sărbătorilor de toamnă. Tradiția bătrânească pretinde că pe locul arborelui, făcându se o cununie într'un timp de ciumă, tânăra pereche cununată ar fi murit în acel moment, deci au fost inumați acolo, punându-se o piatră sepulcrală și acel arbore într'u amintirea repositurilor.

În anul 1868 Comunitatea proiectă prefacerea sinagogei din material nearzător, pregătindu se chiar o mare parte din materialul necesar, dar antreprenorul și a însușit banii destinați pentru acest scop, ast-fel că atât proiectul cât și mate-

rialul se risipi cu desăvârșire dar nici antreprenorul nu avut sfârșit bun.

În anul 1884 eforul sinagogei **Iancu Rigler** adună material pentru acelaș scop dar epitropia Comunității nevoind a participa cu banii necesari pentru facerea sinagogei deci și acest material avu aceiaș sortă ca și în anul 1868. În anul 1888 foștii antreprenori ai feredelui Comunității având pretenții de despăgubire contra comitetului Comunității, acționează pe Kahali și cerură a se despăgubi din imobilele Comunității, scoțând la vânzare mai multe sinagogi între care și această sinagogă și prin comandamentul No. 224 din 24 Mai 1888 au somat pe Epitropii să le plătească suma de 5344 lei plus 500 lei cheltueli de judecată și altele. Ultimul term'n al vânzării era la 10 Noembrie acel an, când autorul acestei cronici și alți enoriași am stărunit pe lângă creditorii a renunța la vânzarea acestei sinagogi, deci a rămas neatinsă.

Iată copia acelu comandament :

R O M Â N I A

Președintele Tribunalului Județului Neamtz

A F I P T

D-nii S. Goldner și Isidor Halpern din Piatra, prin comandamentul cu No. 224 din 24 Mai, anul corent 1888, au făcut deșteptare și somat pe Domnii Doctor Stein, Pascăl Vîgdăr, Strul Nute Veinberg, Bercu Samson, Leiba Polac, Bercu Cantaragiu, Leivi Crețu, Marcu Leib Abeles și Beriș Croitor, toți domiciliați în Piatra, în calitate de reprezentanți ai obștei Israelite, ca până în termen de 30 zile libere dela primirea sau lasarea la domiciliu a câte un exemplar de comandament să le plătească sumele de 5344 lei noi cu a lor procente legale dela 23 Iunie 1883 și până la numărătoare, 500 lei cheltueli de judecată, plus cheltueli de executare, ce debitează după decisiunea Curței de Apel din Iași secția a II-a No. 146/87 investită cu formula executorie la No. 50/883. Termin care expirând și numiții domni nefiind următori cu plata banilor menționați, nici de-a proba că venitul pe un an

a imobililor anume : 1) Două imobile din strada Cozla, în o singură ogradă, 2) unul în strada Cuza-Vodă, înscris la No. 70 și 3) unul în strada Mare înscris la No. 71, prevăzute prin comandament și care li s'au anonsat că se vor urmări spre a se acoperi datoria.

Tribunalul prin jurnalul No. 2292 din 5 Iulie an cor. din motivul noiei cereri făcută de D-nii S. Goldner și Isidor Halpern, a ordonat vânzarea imobilelor prevăzute prin comandamentul cu termen de trei luni enumerate dela data operațiunei publicației prin foia Gazeta de Iași, deci conform art. 506 și următor din procedura civilă se publică vânzarea imobilului prevăzut la No. unu a cărei situație după cum rezultă din procesul verbal No. 182/88 dresat la fața locului de Domnul Portărel Nec. Gh. Borș, este următoarea: Două case în strada Cozla scrise la No. 1, construite din material arzător, care servesc pentru școală Evreiască; cea dintâi compusă din patru camere cu un antret, având peste una sută strane, iar a doua cu una cameră mare cu cincizeci strane și un antret: în ograda acestor case sunt alte două căsuțe, tot din material arzător, una cu două odăi și una cu una odaie. Megieșele acestor case sunt: partea despre miază-zi ulița și casele D-lui Nicu Părjole, partea despre miază noapte cu casele D-lui Gr. Isăcescu, iar despre apus cu a D-lui Const. Imbru. Cu deșteptare că persoanele doritoare de a le cumpăra, să se presinte înaintea acestui Tribunal, cu garanția cerută de legi, la zece ale lunii Noembre, ziua Joi, anul corent 1888, ora 12 amiază, când urmează a se ținea licitație și face adjudecarea asupra persoanei ce va oferi cel mai mare preț, și în compusul căreia vor mai fi taxele de înregistrare, timbru și acele cuvenite Corpului de Portărei. Tot odată se somează pe toți acei ce-ar pretinde vre un drept de proprietate, usufruct, servitute, chirie, privilegiu, ipotecă sau ori ce alt drept asupra imobilului sus descris, scos în vânzare, ca mai înainte de termenul adjudecării să vie la Tribunal spre ași arăta pretențiunile ce vor avea, cunoscând că în urmă nu li se vor mai ținea în samă.

Sarcini după lista dată de Grefa Tribunalului local con-

form art. 570 din proced. civ. după registrele de inscripțiuni a Tribunalului nu există nici una¹⁾.

Președinte : S. V. E. (indescifrabil).

Portărel (indescifr.)

L. S.

No. 2488]

1888 Iulie 31.

La 15 Octombrie 1871 V. Eraclide și alții au intrat noaptea în sinagogă, profanând-o pentru care fapt au fost dați judecăței înaintea Tribunalului local²⁾.

Sinagoga poseda un Pinkes foarte vechiu din file de pergament și hârtie groasă, dar care s'a perdut.

Pe ușorii ușilor de intrare în sinagogă este săpat în inscripție ebraică anul de reclădire care este 1766 (תקס"ו).

Astăzi aproape 300 enoriași fac în sinagogă rugăciunile lor, (din notabili nici unul).

Dintre cei mai distinși efori se pot cita reposații **Iosel Medean, Iosel Gabe, Iosel Hoişte, Ițic David Șulimzon, Herșcu Lieberman și Moise Iancu Rigler**. Actualmente fiind d-l Senior Weisman.

Dintre chazani (psalți) putem enumera pe Herș Kiver, Mote Meier Veinberg și Rafail Kahane. Actualmente fiind bătrânul Ițikel Soifer.

Asemenea dintre ceauși au figurat și Motkeolă Șames, Ben. Ghorghel, Haim Beir, Abram Perje și Ițic sin Herșcu.

În anul 1896 murind eforul sinagogei **Ițic David Șulimzon**, s'a ales un comitet de administrație printre care a figurat și autorul acestei cronici.

La 8 Septembrie 1899 din inițiativa D-lui **Iosel Kaufman**, s'a alcătuit un comitet pentru reclădirea sinagogei, compus din D-nii : **Herș Lieberman, Pinchas Catz, Abr. Marcovici, Iosel Kaufman, Volf Schwarzfeld, Leizer Rosenzweig, Șmil Zamvel pescar, Haim Gutman, Iekel Catz, Aron Carpăn, Herș Zagher și Burche Pitar**, iar ca membri ajutători

1) După cum știu, Epitropii Comunității care au primit garanția antreprenorilor băiei demisionând, fără a regula chestia garanției depuși lor, antreprenorii au fost nevoiți a reclama banii depuși, căci comitetul următor nu voia să știe de aceasta, deci ambii au păcătuit de neiertat.

2. Dosar Tribunal Neamtz, No. 1126 anul 1871.

pe d. Meir Knischbach, Leon Kaufman, Ițic Romașcanu și lancu Pitar.

Comitetul a început a pune în lucrare propunerile făcute pentru crearea fondurilor necesare, iar la 28 Septembrie al aceluiași an ii s'a dat un mandat scris de toți enoriașii sinagogei și de mai toată obștea israelită locală, împuternicindu-i a traduce în fapt propunerile. Din nenorocire însă, fiind criză mare în acel an și îmbolnăvindu-se unii din membrii Comitetului, acesta s'a văzut nevoit a întrerupe lucrarea.

De atunci și până astăzi, nimene nu s'a mai gândit la aceasta cu toate că ar trebui făcute oare-care reparații spre a nu lăsa să dispară acest monument străvechiu.

Înainte de a fini istoricul sinagogei, voi arăta că între anii 1902—1906 sinagoga avea un venit anual de aproape 100 de lei anual din strigările de nunți al obștei întregi, ce se făceau exclusiv numai aci și care venit a fost de mine creat, prin intervenție la Primăria locală.¹⁾

Pe sigiliile documentelor sinagogei se observă doi porumbei ținând un „Moghen-David“ în care este o coroană, iar inscripția poartă titlul de **Sinagoga mare din Piatra**. (Beth-hakneisith-hagdolah).

R O M A N I A

Primăria Urbei Piatra Jud. Neamț

Relativ la răscumpărarea bezmenului sinagogei și al ferdeului, actualul efor al sinagogei, a obținut dela Primăria locală următorul certificat, datat 9 Octombrie 1912 sub No. 6501.

Copia de petiția d-lui F. Rosenberg, înregistrată la No. 2757 din 13 Iulie 1881, împreună cu rezultatul D-lui Primar și referatul D-lui Secretar din 25 Mai 1882.

D-l Secretar va detalia Camerei prin un referat în ce stau mărginite lucrările în cauză.

(ss) *Primar, Theodor Dornescu*

1) Autorul cronicel.

Domnule Primar !

Referat 1882 Mai 25 spre deplinirea rezoluției onor Camerei, pusă pe suplica prezentată a D-lui Faibiș Rosenberg, reprezentantele obștei Israelite din acest oraș se referă că: Primăria Comunei intentând proces Comunității Israelite, pentru neplata bezmenului a 2 locuri, unul pe care se află clădită sinagoga de sub dealul Cozla și cel al doilea pe care se află feredeu de la șipote, în urmă am convenit a face învoială, din 5 Octombrie 1873, prin care Comunitatea Israelită se obligă a plăti Primăriei pentru răscumpărarea acelor locuri, odată pentru totdeauna suma de 300 galbeni sau 3525 lei, precum și bezmenul ce era depus la Casa de Consemnație, suma de 74 lei 7 bani. Și Primăria, să elibereze Comunității un act prin care se recunoaște dreptul de Comunitate asupra acelor locuri, fără vre'o plată de embatic pentru viitor. Această învoială fiind recunoscută de Consiliul Comunal, prin deciziunea din 5 Oct. 1873 și aprobată de Comitetul Permanent.

Maș 27. La stăruință să se aștepte că pentru a putea căpăta acții, mai întâi să se prezinte Primăriei planuri regulate despre poziția locului cu măsură. Luarea regulată care planuri apoi se va verifica.

Primar,
Th. Dornescu

Comunitatea Israelită a vărsat la casieria Comunei suma de 300 galbeni, după cum D-l Casier arată prin referatul din 17 April 1874 precum și bezmenul de 74 lei 7 bani, ce era la Casa de Consemnație.

Însă actul din partea Primăriei nu s'a eliberat Comunității Israelite și pentru a se putea elibera un asemenea act este necesitate a se face măsurătoarea locurilor.

Secretar : Chiriac (L. S.)

Copia prezentă fiind conform cu originalul se certifică de noi :

p. Primar Em. Vârgolici, Secretar Gh. V. Covrig.

9 Octombrie 1912

No. 6501

(L. S.)

În anul 1920 s'a alcătuit un comitet pentru reconstruirea sinagogei. Iată Procesul Verbal al comitetului :

PROCES-VERBAL

Anul 1920, Luna Noembrie în 2 zile.

Subsemnații enoriași ai Sinagogei „Catedrală“, din strada Cozla No. 1, orașul Piatra-N. în vedere că această a noastră Sinagogă Catedrală, de pe timpul Marelui Voivod Ștefan cel Mare, dela care dată a fost reconstruită în anul 1766, în urma autorizațiunei obținută prin Hrisovul lui Grigore Alexandru Ghica Voivod, se află astăzi în ruină.

Că reconstruirea acestei sinagogi după cerințele și planurile noastre, necesită un capital de aproape un milion lei. Că cu toate eforturile noastre de a strânge fondul necesar pentru reconstruirea ei, nu am putut aduna până în prezent decât numai suma de 40.000 (patru zeci) mii lei. Pentru a putea dară atinge scopul nostru de a avea o nouă casă de rugăciune și de a lăsa urmașilor noștri un monument istoric, ne-am constituit astăzi în comitet sub denumirea de: **„Comitetul pentru reconstruirea sinagogei Israelite Catedrala din orașul Piatra“, compus din D-nii Sigmund Herșcovici** (președinte), **Albert Abeles** (casier), **Rudolf Ferester** (secretar), **Leopold Steinberg** (controlor), iar ca membri de administrație D nii: **Josef Kaufman** (cronicar), **Senior Weisman**, **Bercu Katz**, **Leon Katz**, **Marco Semo**, **Leon Goldner** și **Herș Goldstein**, care au decis în primul loc de a interveni pe lângă Înaltul nostru Guvern, de a ne acorda cuvenită autorizațiune pentru organizarea unei loterii cu un număr de 375.000 bilete a câte 2 lei unul, în valoarea totală de 750.000 lei, din care 250.000 (două sute cinci zeci mii) lei, cu 383 câștiguri după un anumit plan întocmit tot acuma și 500.000 lei pentru fondul reconstruirii sinagogei noastre, în care privință ne vom conforma în totul dispozițiunelor Legei și Regulamentului relativ și tuturor condițiunelor ce ni se vor determina de comisiunea respectivă din localitate. Primele încasări se vor vârsa la Banca de Credit din Piatra-N. sau unde i se va impune de comisiunea respectivă până la complectarea valorii câștigurilor de 250.000 lei, unde ar urma a se vârsa și celelalte încasări până la complectarea fondului de 500.000 lei necesari construirii sinagogei, pe lângă ofrandele și donațiunile ce le vom mai strânge în acest scop, iar suma de 40.000 adunată până în prezent, din diferite ofrande a le enoriașilor

va servi pentru costul și tipărirea biletelor și pentru spezele de distribuirea lor printre credincioșii mosaici din țară, în special fără a sili pe cineva de a le cumpăra.

Fiind pentru care am dresat prezentul Proces-Verbal în două exemplare din care unul se va depune la comisiunea de loterie din localitate, căreia, i se va fi trimis cererea noastră de autorizarea organizării loteriei, iar al doilea se va păstra în arhiva sinagogei.

Iscălit tot Comitetul.

Aceasta s'a făcut prin inițiativa **D-lor Iosef Kaufman și Rudolf Ferester**. Onor Prefect Nicu Calmuschi și Onor Tribunal au fost pentru acest scop, stăruiud pe lângă Guvern, prin D-l deputat George Lalu, de a obține autorizația loteriei. Reușita era asigurată, când unul chiar din comitet fiind contra, deci s'a prăbușit toată lucrarea

Mă simt dator a mai releva că în anul 1912 s'a fost format o societate din enoriașii: Senior Weisman, Leopold Steinberg, Iosef Kaufman, Bercu Katz, Ios. Knișbach, Leon Katz, Hascal Hascalovici, Aron Tenențap, Moise Redler, Abram Veisman, Abram Șapira și Burchi Pitar, dând fiecare câte 25 lei. Acest comitet începu să lucreze cu mare zel și râvnă, din cauza războiului Româno-Bulgar, societatea s'a disolvat. Cu banii strânși s'au reparat sinagoga, plantat arbori etc.

În anul 1922 s'a făcut gard împrejurul sinagogei.

Acuma în anul 1928 tot harnicul efor Senior Weisman a mai făcut temelie cu beton armat, pentru ca la primăvară să zidească puleșul sinagogei (paraclisul).

De remarcat este că s'au vândut toate candelabrele ce sinagoga le-au avut donate de enoriașii pioși cu inscripțiile lor pe ele. Aceasta sub motiv că sinagoga este inzestrată cu lumină electrică.

Ca rabin oficial al sinagogei este tânărul **Burech Abramovici**, bărbat cult și bun orator.

BETH-HAMIDRAȘIM. (Case de rugăciuni)

Beth-hamidrasch al Lipscanilor numit și Templu

Această casă de rugăciune este situată în acelaș raion, alături cu *Sinagoga Catedrală*, pe al cărei teren este zidită, în str. Cozla, la poalele dealului cu acelaș nume. Ea fu clădită din material arzător, de către frații *Șmiel, David și Pinchas Kolomeir* în anul 1839, cu învoierea Soc. Sacre „*Chevra-Kedoscha*“¹⁾, care li-a dat acest teren în curtea zisei sinagogi, și luă denumirea: „Beth-hamidrasch al lipscanilor“, întemietorii ei fiind lipscani.

În anul 1878 îi se făcu o reparație radicală de către eforul de atunci *Moise L. Făinar*. În anul 1888 ea fu scoasă la vânzare de către foștii creditori ai Comunității (D-nii S. Goldner și Halpern), fiind nevoiți enoriașii a o rescumpăra. În anul 1896 deși a fost din nou bine reparată totuși fu înscrisă de Primăria locală ca barată și la 27 Mai 1897 fu dărâmată.

În primăvara anului 1898 s'a început zidirea ei, din inițiativa D-lui Pincu Zisu.

Prima piatră fu pusă de către enoriașul *Mendel Mendelson*. Zidirea s'a efectuat sub administrația enoriașilor *Moise L. Făinar, Bercu L. Cantaragiu și Pincu Zisu*, cari au făcut și o loterie de 30.000 cărămizi în beneficiul acestui edificiu divin.

După terminarea zidirei, s'a instalat lumină electrică în interiorul ei și s'a inaugurat în toamna anului 1899.

În noaptea de Joi 22 spre Vineri 23 Iulie 1904 orele 3, un incendiu a distrus toată construcția lemnoasă din interiorul și exteriorul acestui templu împreună cu bagdadia și acoperământul, rămânând numai pereții de zid. Cu mare greu s'a salvat sfintele thoras și unele obiecte. Nimica nu era asigurat și din această cauză iscându-se ceartă între enoriași, sinagoga stătu 2 ani în stare de ruină și apoi se restaură cum a fost și mai înainte.

Clădirea este măreață, spațioasă și foarte frumoasă așa că i se dete numele de templu.

1). Suverană în timpul acela peste întreaga Comunitate.

Înăuntru (afară de partea răsăriteană unde este catapi-teazma) este o galerie deschisă care servește ca sinagogă pentru femei.

În interiorul Beth-hamidrașului este un șalar de sticlă, care servește iarna pentru a se face rugăciunile obicinuite.

Posedă o mare bibliotecă, între care și câteva cărți vechi hebraice și 13 thoras (suluri de legi). Serviciul divin se oficiază după sistemul הבית .

Deocamdată ea este cea mai frumoasă zidire divină, în această Comunitate.

După cum am amintit „*Chewra-Kedoscha*” era în vechime stăpână peste întreaga Comunitate împreună cu toate instituțiile ei, așa că și stranele din *Sinagoga Catedrală* cât și din această casă de rugăciune, erau vândute direct enoriașilor de câtră dânsa. Spre dovadă iată și copia unui asemenea act din anul ebraic 5589 (1820), a cărei fidelă traducere este următoarea :

TRADUCERE¹⁾

Cu ajutorul lui Dumnezeu. subsemnații, membrii soc. sacre d'aci, am vândut D-lui Zew Wolf sin Nechemia Favel un loc în noua casă de rugăciune și anume primul loc la peretele din spre Darom, adică în vecinătatea locului din colț al peretului, care aparține Chevrei-Kedoșah ; și la secția femeilor un loc onorabil pentru soția D-sale în vecinătate cu locul D-nei Chawa, fiica D-lui Moise Iosef sin Mordehai, la peretele din Mizrach (est).

Și noi, membrii soc. sacre declarăm că am primit dela D-l Zew Wolf sin Nechemia Favel toți banii pentru aceste două locuri, care îi aparțin de veci. Și e în puterea D-lui Wolf să facă cu aceste locuri tot ce va voi sau crede de cuviință : să le lese moștenire, să le închirieze sau să le doneze, fără ca cine-va să-i se poată opune. Din contra, noi membrii Chewrei-Kedoschah luăm asupra noastră ori-ce pretențiuni sau contestații ce s'ar putea aduce, pentru a asigura D-lui Wolf proprietatea locurilor de mai sus.

Acest act va rămânea în veci în vigoare, ca fiind emis

¹⁾ Actul original în ebraică este în posesia mea.

și semnat de „sindicul de Iași” și valabil, chiar dacă se va șterge, nimici etc.

Aceasta s'a făcut acum în modul cel mai bun, vânzare definitivă și vecinică și drept dovadă semnăm toți membrii societății Sacre.

Astăzi Marți, a treia zi de Paști 5589.

ss). David sin Șmiel
 ss). Ichida L. sin Avram
 ss). Efraim Fișel sin Elie
 ss). Zew Volf sin David

ss). Zevi sin Efr. Fișel Segall
 ss). Mordehai sin M. Iosef
 ss). Chaim sin Iacob
 ss). Iosef sin Solomon
 ss). Șaie sin Șmiel

De remarcat este că gabaim (efori) vechi au fost : Pincu Zisu, Ilie Solcher, M. L. Făinar, Kopel P. Katz, Bercu L. Cantaragiu, Leib Polack, Herș Iancovici (dentist), Mendel Mendelson, apoi mai recent D-nii : Herș M, Făinar, Nuchem S. Nacht, Aron Weintraub, B. Grünberg și Iancu Katz.

Iar actualul comitet este astfel alcătuit D-nii : Ch. I. Șmarack (președinte), Leon Katz (vice-preș.), Chaim I. Landau (casier), Strul Ghelberg (controlor), iar membrii consilieri D-nii : Manole Gutman, Meir Chascalovici și Isac Făinar.

Ca rabin oficial al sinagogei este inteligentul și energicul d-l Aron Barid, care este și predicatorul și reprezentantul templului la Onor. autorități respective.

Beth-hamidraș Mare ((vis-a-vis de Casinul Mocăi))

Această casă mare de rugăciune a fost, unde se află astăzi Banca Comercială și Industrială strada Lascar-Catargiu. Istoricul ei este astfel :

În anul 1831 s'a cumpărat o clădire de lemn împreună cu locul ei, înființându-se acolo o casă de rugăciune.

Focul cel mare dela 1848 mistuind și această clădire în anii 1849—52 fu reclădită în piatră și cărămidă cu autorizația dată lui *Laba Mocăi bancher*, care așeză prima piatră fundamentală, dăruind 10 irlmici de aur în folosul clădirei.

Zidarii însărcinați cu clădirea ei, fură aduși din Târgu Frumos.

Ispravnicii de atunci prin stăruința unor greci dela poporul bisericii Sf. Gheorghe, puseră imediat pedici reclădirei sub cuvânt că măsurându-se distanța până la biserica Sf. Gheorghe, măsurare făcută deasupra acoperământelor, nu se găsi o depărtare decât de 105 stânjeni. Evreii fură siliți de a înceta cu lucrul și trimiseră la Iași pe bătrânul *Bercu Leiba Staroste*.

Acesta prevăzut cu o recomandatie a *D-nei Ana Balș Lățescu* către Visternicul Pașcanu, isbuti să obție voie de reclădire, ba încă, rezoluția pusă pe cererea lui glăsuia: „Casa de rugăciune să fie făcută după cererea acestuia, iar la caz dacă va lipsi ceva, sau ar fugi vre unul din zidari, toate vor fi pe seama și pe răspunderea ispravnicului“¹⁾ Din acest moment pedica se înlătură, reclădirea continuă cu activitate și se isprăvi chiar în acelaș an 1852 dar clădirea era foarte mică.

Iată și anaforaua sfatului Domnesc pentru invoirea reclădirei acestei case de rugăciune :

„No. 395 Anaforaua²⁾ Sfatului din 5 August 1852, sub No. 2409, cu înalta încuviințare din 7 August 1852, pentru dispoziția între biserici și havrele evreești și alte dispoziții atingătoare de aceasta ; la punctul 5 zice relativ la această casă de rugăciune“. „Iar asupra referatului cu No. 13661 din 1848 pentru havra, ce fiind arsă în *târgul Pietrei* se pusesse în lucrare a se zidi din nou și pentru care s'au fost ivit reclamație creștinilor, că ar fi cel mult de 105 stânjeni de biserică. Sfatul au făcut închiere, că de vreme ce acea havră să reînnoește din ceea ce au fost mai înainte, apoi nu poate fi oprită de dispoziție pentru depărtarea de 105 stânjini, care este pentru cazul când evreii ce ar ocupa vre un loc pentru înființarea de havre și mai ales că și la locul unde și mai înainte au fost, n'ar aduce sminteală Bisericei“.

În anul 1857 Beth-hamidraș s'a mărit așa că se lungiră toți pereții, mai cumpărându-se și alt loc pentru acest scop. Prefacerea se făcu și de astă dată tot pe numele lui *Labă Mocăl*.

1). Povestit mie de însuși bătrânul Bercu Staroste și Zalmen Folticneanu.
Autorul

2) Manual Adm. al Principat. Moldovei Iași 1855 Tom. I pagina 530.

La 1880 *d-l Hers Goldner*, eforul ei o repară în mod radical și o înzestră cu mobilier nou.

În anul 1888 ea fiind scoasă în vânzare de foștii creditori ai comunității (*S. Goldner și Isidor Halpern*) și s'a adjudecat asupra lor, totuși ea funcționează, plătindu-se acestora chiria dar fiind ruinată și strâmtorând strada s'a hotărât de Primărie a o dărâma, ceia ce s'a și făcut Vineri 5 Mai 1895. Dela această dată enoriașii s'au mutat cu tot mobilierul Beth-hamidrașului mai întâi în casa repos, *Bercu Leiba Staroste* și apoi în casele *Matasar* (str. *Cuza-Vodă vis-a-vis de fostul Casin a lui Laba Mocăl*). Astăzi este mutată în localul școlii *Israelite No. 2* dela șipote. Enoriașii au un loc cumpărat în curtea caselor numite a *paharnicului* unde proiectează a-și zidi un templu.

Această casă de rugăciune cuprindea altă dată aproape 300 de enoriași. Ea are o frumoasă bibliotecă între care sunt cărți ebraice din anii 1702, 1703, 1722, 1791, etc. și 8 *Thoras* (suluri a legei).

Beth-hamidraș „Chabad”

Locul casei de rugăciune „Chabad” s'a cumpărat de enoriași în anul 1844 dela *Neculai Miloș*.

Ea este situată în strada nouă (*Mihail Kogălniceanu*) No. 2. Ea este din zid și este situată la fața străzei.

Clădirea este ca o simplă casă de locuință.

Intrarea în Beth-hamidraș se face la stradă. Sub acelaș acoperământ este și secția femeilor, care are ferestre în părțile despărțitor.

Are și o frumoasă bibliotecă cu cărți ebraice din anii 1703, 1719 etc. precum și 8 *thoras* (suluri ale legei).

Ea e frecventată de peste 100 enoriași și este administrată ca și celelalte case de rugăciuni de către un *gabai* (efor) ales în fiecare ani de enoriași.

Acuma recent a fost radical reparaată, primind aspect de sinagogă.

Beth-hamidraș „Klazel”

Această casă de rugăciune este situată în strada veche (Elena-Cuza) No. 51.

Ea este de zid și frumos mobilată și este frecventată de aproape 100 pioși.

Această casă de rugăciune fusese întemeiată la 1842 în odăile din ograda repos. *Abram Șildhaus* (Telniker) strada Cuza-Vodă de către repositii *Haim Berlader*, *Iancu Acselrad*, *Herș Mendel Vechsler*, *Abr. Șildhaus* și alții purtând numele: „*Deim Rebens Klaus*” (sub înțeles a rabinului din Buhuși).

La 1881 dărâmandu-se acele odăi, repos. *Simon Adverner* (Engelberg) a cumpărat și zidit actuala clădire cu banii enoriașilor.

În anul 1897 se făcu o mare reparație prin eforii ei L. N. Charas și Efr. Kaufman.

Acum actualii ei efori d-l M. Ilie Esrig și M. L. Abeles au făcut o nouă reparație introducând și lumină electrică.

Ea posedă o foarte veche bibliotecă ebraică, având cărți din anii 1560, 1565, 1703 etc.

Acuma în anul acesta 1927 s'a dărâmat și prefăcut într'un frumos templu cu etaj și balcon.

Beth-hamidraș „Garibaldi”

Această casă de rugăciune este situată în strada nouă (M. Kogălniceanu) No. 29.

Ea fu cumpărată ca simplă casă în anul 1863 de către repos. *Idel Hărloier*, servind astfel ca casă de rugăciune până în anul 1892 când se dărâmă.

Eforii ei repos. *Volf Brenner* și *Burech Abram* mai cumpărând loc au început zidirea, inaugurând-o în luna Septembrie 1894. Ea este o frumoasă și spațioasă clădire și este frecventată de aproape 200 de pioși.

Apartamentul alăturat pe deasupra căreia se află secția pentru femei, este închiriat unui particular de către eforii Beth-hamidrașului.

Prima piatră fundamentală fu pusă de orbul *Ioine Züsman* cum se constată din inscripția de pe piatră, care este așezată pe deasupra ferestrei din colțul spre stradă.

Posedă o frumoasă bibliotecă ebraică cu cărți din anii: 1700, 1717 etc. precum și 8 thoras.

Beth-hamidraș al Chetrarilor

Această casă de rugăciune se află situată în strada M. Cogălniceanu No. 52.

Obârșia ei se trage dela *Mișel Melamed* (care muri ca rabin în *Zfas* (Palestina). Acesta înființă acest Beth-hamidraș la 1867.

Se cumpărase apoi locul și casa dela o femeie, die garbern, unde funcționează casa de rugăciune; iar în anul 1893 dărâ-mându-se, eforul ei repos. *Aizic Grünfeld și Ianca Gazar* au zidit-o inzestrând-o cu tot mobilierul necesar și reînoid-o la 16 August 1894. Ea e frecventată de aproape 100 enoriași. Înă-untru are o galerie de fer pentru femei, și acuma mai cum-părându-se un loc megieșit s'a mărit.

Biblioteca ei posedă cărți ebraice din anii 1766, 1794, 1743, 1802 etc. și 10 thoras.

Beth-hamidraș „Mărăței”¹⁾

Situată în strada Carol No. 53. Ea fu cumpărată dela Kune Negreșter ca simplă casă în anul 1859. La 27 Mai 1897 fu dărâmată de Primărie și eforii au cumpărat dela proprietarii Beth-hamedrașului Mare (str. Cuza-Vodă) tot materialul acelei zidiri, care iarăși se dărâmasse tot pe acel timp și ridicară o frumoasă zidire, inzestrând-o cu cele necesare.

Înăuntru are o mare galerie în partea nordică, care servește pentru femei. Prima piatră fundamentală fu pusă tot de

1) Se numește astfel după stradă, care se numea în vechime cu acest nume

orbul *Ioine Züsman* la 26 Iunie 1897, punându-se o piatră comemorativă în frontispiciul zidirei.

Comitetul executor al clădirii a fost alcătuit din enoriașii: *repos. Benjamin Șmilovici, D-nii Moise D. Weisman, Mendel Haimzon, Iancu Moise Rosnever, Levi sin Aron, Ițic Herșcovici și Leib Catz*, dar numai eforii *Ițic Herșcovici și Leib Motes (Catz)* se ocupară special cu efectuarea clădirii.

Trebue remarcat că la prefacerea, văduva *Chența die Krăme* (șcioapă) având o casă în vecinătate, o donă casei de rugăciune, fapta care contribuie la mărirea localului.

Inoirea s'a făcut la 10 Sept. 1897.

Ea este frecventată de aproape 150 pioși.

Posedă o frumoasă urnă sfântă, în care se păstrează 4 thoras (suli de lege).

Ea ca și celelalte case de rugăciuni este administrată de un efor, care se alege în fiecare an.

Beth-hamidraș a Croitorilor

În strada veche (Elena-Cuza) No. 24 este o clădire de cărămidă la fața străzii. Locul fu cumpărat de enoriași dela *D-na Ana Balș Lătescu* (proprietara târgului) cam pe la anul 1855 pentru a clădi o casă de rugăciune. Pe acest loc era în vechime arestul preventiv al târgului. Clădirea ei este ca o simplă locuință. Acest Beth-hamidraș posedă un frumos și important pinkeș din anul 1827.

Ea se conduce de un Comitet compus din meseriași tineri și această breaslă își conduce casa lor de rugăciune mai bine decât celelalte bresle, fiind și cea mai frecventată de pioși. Ea este frecventată de aproape 100 de pioși. Posedă și o frumoasă bibliotecă alcătuită din cărți noi ebraice și 6 thoras.

Acuma, în anul 1926, s'a dărâmat și s'a prefăcut într'o clădire măreață în formă de templu. Prima piatră a pus'o la reclădire d-l Abram Horovitz lipscan (Buhușanu).

Beth-hamidraș a Cismarilor

Situată în strada Elena-Cuza No. 17. Este de cărămidă și este frecventată de aproape 100 de enoriași.

Existența ei datează dela 1873.

Biblioteca n'are, posedă numai 3 thoras.

Este clădită ca o simplă casă de locuință și acum în anul 1926 s'a făcut o reparație radicală, acum are și ea altă înfățișare.

Beth-hamidraș al Blănarilor

Situată tot în str. Presei No. 3. Este de cărămidă ca o simplă casă de locuință și este frecventată de aproape 100 enoriași. Existența ei datează de aproape 50 de ani.

Se administrează de un gabai ales în fiecare an. Are 4 thoras și o mică bibliotecă.

La 1923 s'a dărâmat și s'a prefăcut într'un frumos templu inaugurându-se, iar în ziua de 29 Iulie 1923 s'a pus piatra fundamentală. Iată și actul comemorativ:

Act Comemorativ

CU DUMNEZEU

Astăzi Duminică 29 Iulie 1923 — a 16-a zi a Lunei Ab anul 5683 dela creiarea lumii — în a 8-lea an a glorioasei Domnii a M. S. Regelui Ferdinand I a României întregite și a Augustei noastre M. S. Reginei Maria; ca Prefect al Județului fiind d-l Dr. Alex. Comanița; ca Primar fiind d-l Dr. Cicerone Pallade; ca pastor religios fiind Rabinul Haim L. Löbel; ca președinte al comunității Israelite d-l Iosef Davidovici secondat de 21 membrii.

Subsemnații Herman Grünberg ca președinte al epitropiei Sinagogei Cojocarilor, secondat de d-nii Marcu Siegler ca vice-președinte și Moise Leibovici ca casier, în unanimitate de voturi a enoriașilor sinagogei noastre, am decis reclădirea Sinagogei Cojocarilor, situată în str. Presa No. 3, înființată în anul 1850 de către un comitet în frunte cu d-l Froim Ștracher ca Gabai și refăcută în anul 1891 de către un comitet compus din d-nii Iosef L. Perje, Sender Blamar, Șmil Rothman, Leib Ferar, H. Hascalovici și H. Kaufman care mai este între noi și astăzi, sinagoga refăcută în forma veche care a durat până azi, unde multe mii de credincioși și-au înălțat către Creatorul Universului rugile lor sfinte

Astăzi Sinagoga devenind necăpătoare și față de progresele civilizației, am decis s'o transformăm, dându-i o formă modernă corespunzătoare unui locaș sfânt după cerințele timpurilor.

Astăzi s'a pus piatra fundamentală pentru reclădire de către d-nii: Herman Grünberg, Froim Grünberg, B. R. Schor, Emil Hascalovici, Șchoil Blamaru, Calman Lazarovici, Leon Leibovici, Leon Lupovici, Bercu Lazarovici cu speranță că Dumnezeu ne va ajuta ca să terminăm frumoasa și măreața operă cu bine.

Făcut în Piatra-N. la 29 Iulie 1923 — 16 Ab 5683.

Prefect (ss) A. Comanița
Primar (ss) C. Pallade
Rabin (ss) H. L. Löbel
Președ. Com. Israelite
(ss) Iosef Davidovici

Comitetul sinagogei

(ss) Herman Grünberg
(ss) Marcu Sigler
(ss) Moisa Leibovici

Punătorii pietrelor fundamentale
(ss) Herman Grünberg
(ss) Froim Grünberg
(ss) B. R. Schor
(ss) Emil Hascalovici
(ss) Schoil Blamar
(ss) Calman Lazarovici
(ss) Leon Leibovici
(ss) Leon Lupovici
(ss) Bercu Lazarovici

Scris și redactat de d-l ARON BARID Inspector școlar.

Beth-hamidraș „Avrum Malomed”

Este situată în str. Cuza Vodă No. 271. La anul 1875 casa fu cumpărată dela repos. Avrum Melomed de enoriașii pentru o casă de rugăciune luând numele vânzătorului.

Ea fiind din lemn, s'a dărâmat de Primărie la 27 Mai 1897 dar nu trecu mult și fu zidită de enoriași.

În interiorul ei are o galerie care servește pentru femei. Ea se numește și beth-hamidraș a voluntarilor din cauza unor enoriași hărăgoși cari cauzară sfezi și zizanii. Ea cuprinde aproape 100 enoriași. Are mobilierul necesar precum și 6 thoras. Clădirea ei este ca o simplă casă de locuință.

Beth-hamidraș din Dărmănești

Situată în str. Dărmănești No. 34. Este clădită din lemn dar stilul clădirii e puțin modern.

Enoriașii *Ușer Rotman, Abram Leibelson Haham și Strul Grünberg*, s'au ocupat special cu clădirea, înzestrând'o cu cele necesare. Ea datează dela 1865 funcționând în case particulare.

Clădirea actualei case de închinăciune s'a efectuat în anul 1898. Ea cuprinde aproape 100 enoriași, cari se adună aci din străzile Luteriei și Târgul Vitelor, care sunt în apropiere.

Posedă o bibliotecă și 8 thoras.

Beth-hamidraș din Mahalaua Precista

Situată în str. Calea Colonel Roznovanu No. 71. Până la zidirea actualei case de rugăciune enoriașii țineau o casă cu chirie dela d-l Mihai Dandu, dar în anul 1897 au cumpărat pe numele orbului *Ioine Zisman* pentru acest scop, care și puse prima piatră fundamentală, punându-i-se o piatră comemorativă pe frontispiciul fațadei.

Vecinii creștini reclamară Primarului, Prefectului și Protoiereului că acest Beth-hamidraș e foarte în apropiere de bi-

serica Precista, deci lucrarea fu oprită și numai în luna Octombrie acel an Prefectura prin adresa No. 6502 adresată Poliției locale și aceasta iarăș prin adresa No. 6597 către d-l Comisar despărțirea II a, permite a se fini zidirea.

Iată și copia acelei adrese :

Poliția No. 6597

Domnule Comisar,

Ordinul ce am primit dela D-l Prefect local sub No. 6502 conține următoarele :

In urma petițiunei ce ne au adresat Obștea Israelită din despărțirea II-a acestui oraș, prin care s'a tânguit că sunt opriți a'și construi o sinagogă, primind adresa D-lui Primar No. 5457 prin care arată că Primăria a dat autorisație de construcțiune, aprobând planul depus, invit a vă conforma acelei autorisațiuni, comunicându-vă cele ce preced, vă invit a vă conforma întocmai, observând ca construcția să fie executată conform autorisației Primăriei și a planurilor depuse.

Pentru ori-ce abatere vă fac personal responsabil.

Polițai, Gr. Doicescu

Comisar secretar, C. Visarion

Oct. 1897

(L. S.)

In Iunie 1899 Comisarul acelei despărțiri somează pe Ioine Züsman a se suprima școala de rugăciune, rămânând numai ca școală pentru copii, după cum se obținuse autorisația clădirei prin greșeală. După multă stăruință însă, s'a obținut autorisație pentru a funcționa ca casă de rugăciune.

Iată și copia somației în chestiune :

S O M A Ţ I E

Noi Gh. Pruncu, Comisar de Poliție, la despărțirea a II-a Urbea Piatra jud. Neamț.

In baza ordinului D-lui Polițai local No. 7290, motivat la adresa D-lui Primar local sub No. 3450 și 3692 și conform cu ordinul D-lui Ministru Cultelor și Instr. Publice

No. 25,864 somăm pe D-nu Ioina Zisman, din astă despărțire, în numele căruia s'au eliberat de cătră onorabila Primărie autorisațiunea clădirei școalei pentru copii, situată în str. Raiului din această despărțire, ca în termin de 24 de oare dela primirea acesteia, a se închide și suprima școala de rugăciuni din acel local, rămăind acea clădire numai pentru școala de copii, în scopul căreia sau eliberat autorisațiunea sub No. 4080/97 iar nu și pentru școală de rugăciuni pentru care nu posedă osebită autorisațiune.

Cunoscând că dacă până în termin de 24 ore dela primirea și afixarea acesteia, nu se va conforma întocmai, vom proceda noi la închiderea prin aplicarea sigilelor pe ușele localului mai sus vorbit. Finit pentru care s'au tornat aceasta în două exemplare, din care una se va da în primirea D lui Ioină Zisman, iar una se va afixa pe ușa localului sus menționat.

Semnat om sar GH. PRUNCU.

L S.

No. 2954 Iunie 1899.

Clădirea cu toate că e clădită ca o simplă casă de locuință totuși are un aspect frumos. Eforul ei *Leiser Șmil* s'a ocupat special cu clădirea și înzestrarea ei. Ea cuprinde aproape 100 enoriași. Bibliotecă n'are ci numai 6 thoras.

Afară de casele de rugăciune enumerate, mai sunt următoarele case de rugăciuni particulare :

1) Beth-hamidraș al Rabinului

În locuința Onor rabinului actual *Chaim L. Löbel*, frecventată de câți-va notabili ai Comunității și este administrată de însuși rabinul care este și singur „*Șeliech Tibur*“.

În timpul sărbătorilor de toamnă se fac rugăciuni în localul școalei de fete dela Șipote. Eforii sunt : Iancu Roșu și Șmil Copulovici.

2) Beth-hamidraș dela gara veche

Ea este situată în str. Gărei aproape de gară. Localul este ținut cu chirie, iar acuma cumpărată de enoriași.

N'are absolut mai nici un mobilier ci numai două thoras și cele strict necesare.

Ea funcționează de aproape 40 ani tot astfel. Ea cuprinde 50 enoriași, șezători în apropierea și cu afacerile în gara veche locală.

3) Beth-hamidraș Soc. Meserlașilor „Schelwis-Achim“

Fondată de autorul acestei cronici. Există dela anul 1893 și este frecventată de membrii acestei societăți.

Societatea posedă două thoras și mobilierul necesar.

De curând însă s'a contopit cu casa de rugăciune a Cojocarilor, unde își au și ei preponderența, participând cu o sumă mare la clădirea zisei case de rugăciune.

4) Beth-hamidraș Soc. Meserlașilor „Wahrer Schelwis-Achim“

Fondată tot de autorul acestei cronici. Există dela anul 1903, frecventată de membrii societății.

Societatea posedă două thoras și un mobilier frumos.

Mai există o casă de rugăciune în strada Elena-Cuza (vis a-vis de casa de rugăciune „Klazel“) al Onor rabinului *Avram Brandvein* chiar în casele sale și este frecventată de aderenții săi.

Deosebit de aceste de multe ori în timpul sărbătorilor de toamnă unele societăți își fac rugăciunile în localurile lor, ori în case particulare, anume închiriate pentru acest scop.

INSTITUȚIUNI CULTURALE

ȘCOALELE ISRAELITO-ROMÂNE

Este știut că cultura vechilor evrei din Principate era foarte înapoiată până la emigrarea evreilor din Polonia și Rusia, cari împlântau dorul științei și învățături și la noi, răspândind pretutindeni învățătura de thora, talmud, mișna și mișnaioth, în toate straturile evreilor băștinași, formând chiar societăți, talmud-thoras și școli pentru acest scop. Afară de aceste, fiecare beth hamidraș (casă de rugăciune) era o adevărată școală, în care oameni tineri, maturi și chiar bătrâni învățau ziua și noaptea cărțile sfinte, care se conservau în bibliotecile acestor beth-hamidrașim.

Cât privește pentru învățătura în școlile publice românești, era pentru copii de evrei nu numai gratuită ci și obligatoare, mai cu seamă învățământul primar.

Hrisovul voevodului Moruzi dela 24 Mai 1803, relativ la școlile statului glăsuia: „În fiște care din școlile acestea, după cum pământeni și pe cei străini ucenici primim, căci revărsând noi darul, nu oprim nici pe unul dintre aceia ce vor să se împărtășească de dânsul“¹⁾.

Regulamentul organic al Principatului Moldovei cap. III Art. 1 zice: „În școlile publice a pământului vor fi, și copii jidovilor primiți, cu aceasta însă ca să-și iei și forma portului celorlalți școlari fără vreun fel de deosebire“²⁾

La § 1 cap. I „Așezământul pentru reorganizarea învățământului public“ al Domnitorului Al. Ghica din 1851, prevede că învățătura publică e gratuită și slobodă pentru tot locuitorul din Moldova fără deosebire de religie³⁾.

1) Codrescu-Uricariul vol. III p. 251.

2) Regulam. Organic al Principat. Moldovei op. III Eși 1837 p. 152.

3) Așezământul p. reorg. învăț. public în Pr. Moldovei lași 1851 p. 6.

În legea recrutării din 1854 se oferă avantaje speciale evreilor care vor frecventa școalele publice „Jidovii care vor fi săvârșit cursul învățătorei în școalele publice și vor produce certificatele cerute de înaintare și bună purtare, vor fi pentru totdeauna scutiți de recrutare”.

De aci încolo evreii sunt mereu îndemnați, siliți chiar de-a frecventa școalele statului¹⁾.

Din oficiul princepului D. A. Cantacuzino, Ministrul Instrucțiunii Publice din Moldova, în anul 1858, îndeamnă frunțașii Comunităților Israelite din țară a înființa școli primare pentru ale lor Comunități după modelul celor Românești²⁾.

Acelaș minister prin ordinul său No. 2523 din acelaș an obligă școalele private Israelite a se învăța în ele limba Românească, contrar le va închide.

Legea instrucțiunii Principatelor Unite din 1865, prevede gratuitatea învățământului de toate gradele pentru copii³⁾ tuturor locuitorilor țării fără nici o deosebire de religie, iar conform Art. 31 instrucția elementară era obligatoare și impusă sub penalități pentru copii de evrei de ambele sexe apelandu-se prin circulări către toate Comunitățile țării de a trimite copii lor în școalele publice Române, putând a însărcina chiar dascăli speciali, care să învețe pe copii evrei religia ebraică. Chiar școalele private Israelite erau ocrotite de guvern căci regulamentul inspecțiunilor școlare din 1862, la art. 9 zice :

„Peste școalele Israelite se va numi un inspector, care pe lângă calitățile cerute pentru inspector cl. II-a va trebui să aibă și deplină cunoștință de limba și religiunea ebraică” și care era plătit de guvern cu 600 lei lunar și 600 lei diurnă⁴⁾.

La anul 1867 prin circulara Ministrului Ioan. C. Brăteanu, se obligă pe toți copii fără deosebire de religie să meargă în școalele publice⁵⁾.

Astfel gratuitatea învățământului pentru evrei a mers până la anul 1897, când s’au impus taxe asupra copiilor evrei atât

1) Manual Adm. al Principatului Moldovei Tom. I secția II Punct 1 pag. 591.

2) Adresa No. 4464 din 5 Iunie 1858 § 42 lit. G. secția 1 part. 1 din așezământul școlar.

3) V. A. Urechea „Opere complete”. Vol. I p. 393 și 394.

4) Regulam. p. serviciu de inspecțiunea școlară cu Decret. Domnesc No. 791 No. 1862.

5) Monitorul oficial No. 107 din 13 Mai 1867. Circulara No. 9830 Mai 12.

din școalele primare cât și din gimnaziu, liceu și universitate, cu restricțiunea însă ca întâi locurile să se ocupe cu Români și de vor mai rămâne locuri libere, să se ocupe și de așa zișii străini, recte evreii.

ȘCOALA ISRAELITO-ROMÂNĂ DE BĂEȚI No. 1

I S T O R I C U L

Mai înainte de anul 1896 exista o școală numita „*Talmud-thora*”, frecventată de aproape 100 copii săraci. Ea era în cea mai mare parte susținută de Comunitate, iar restul se datorea unei cutii, care purta numele de „Cutia pentru bikur choilim și talmud-thora”. În această școală se învăța exclusiv limba ebraică de către câți-va melamdin (învățători), după metoda veche, cu traducere în jargon. Limba Română se învăța și ea, dar foarte puțin.

Talmud-thora, există la noi de sute de ani, căci și pinkesul soc. sacre „Chewra-Kedoscha” din 1770 vorbește de ea, ca existând de multă vreme. Ea avusese și un pinkes aparte dar care s'a perdut.

Budgetul ei varia după timp și împrejurări. Așa la 1865 a costat întreținerea școalei 5200 lei vechi anual. La anul 1869 numai 1960 lei, la 1870 a costat 2444 lei și apoi cam până la 1887 budgetul ei era cam 200 lei pe lună. *Talmud-thora* stătea în dependență directă de Comunitate, care puse peste ea un supraveghiator (mașghiach), care se ocupa și cu adunarea ofrandelor din cutie. Afară de această școală, mai erau și vre-o 20—30 chedarim particulare independente de Comunitate.

În anul 1868 Comitetul central de instrucțiune școlară din Iași, autorizează pe profesorii de limba ebraică Osias Klingher și Ire Aug, dela această *talmud-thora* a conduce școala. La 30 Mai acelaș an, Poliția locală închide școalele private, cerându-se autorisații profesorilor.

În anul 1874 Poliția locală, conform ordinului Primăriei No. 1197 din 18 Aprilie închide *talmud-thora* și toate școalele particulare, găsindu-le insalubre și neigenice. Tot în acest an Primăria a impus Comunității a înființa o școală model,

deci loja „Zion“ în unire cu Comunitatea au adăugat 5 bani la gabela existentă, care s'a aprobat de Primăria prin adresa ei No. 1377.

La 3 Iulie acel an, Epitropia Comunității prezintă Primăriei un proces-verbal subscris de 300 enoriași Israeliti în care cer aprobarea alegerii următorului Comitet școlar, care să conducă și să administreze școala Israelito-Română: *Berman Ornștein (președ.) F. Rosenberg (vice preș.) Itic Goldenberg (secretar) Haim Heller, Moise Levenson, H. Goldner, M. Segailer, S. M. Esrig și Pincu Mendel consilierii*¹⁾.

La 1875 Poliția închizând școalele private confessionale, sub motiv că nu sunt igienice iar profesorii n'au autorizații, aceștia în număr de 24 melamdim (învățători) se plâng la 3 Noembrie Prefecturii iar părinții copiilor se plâng de asemenea Ministerului de Culte, care prin circulara sa No. 10323 acel an zice: „Având în vedere cele relatate de israeliti din acel oraș Piatra, prin petiția înregistrată la No. 19831, subscrisul auzind pe consiliul permanent al instrucțiunii, are onoare a vă invita să faceți cunoscut numișilor israeliti, că persoanele care voesc a instrui copii lor în casă, sunt liberi a-și alege pedagogi sau profesori pe care ei i vor crede de cuviință, fără ca acestora să li se pretinză vre'o autorizație din partea Ministerului; de oare ce instruirea copiilor se face sub prevegherea și răspunderea părinților. Cât însă pentru copii de religiunea Mosaică, care urmează în școalele publice Primare și secundare, în aceia ce privește studiul religiunii, ca studiu obligator, urmează a avea o notă în matriculă, pentru formarea coeficientului notelor; prin urmare de se vor obliga părinții numișilor elevi a alege un singur profesor de religiunea lor, pe care 'l vor face cunoscut Comitetului școlar, spre a'l recunoaște ca singur în drept pentru darea notelor la religiune“²⁾.

La 19 Martie acel an peste 50 părinți cer Primarului a se recunoaște pe profesorul *Moritz Schor* pentru a pune note la religie, ceea ce s'a și admis. Asemenea s'a admis autorisarea redeschiderei școalelor private închise³⁾.

1) Primăria Piatra Dosar No. 63 din anul 1874 Alegerea membrilor Comunit. Israelite,

2) Primăria Piatra, Dosar No. 18 din anul 1875 numit dosarul alegerii membrilor Comunității.

3) Idem Dosar No. 50 anul 1875.

La 10 Ianuar 1882 soc. „Ajutorul“ a tinerimei israelite locale a înființat o școală de adulți cu profesori grațuiți, care a funcționat aproape 2 ani foarte bine.

Tot în acest an, la școala „Talmud thora“, autorul acestei cronici, D-l David Marcovici și repositii Iosef Daniel și Iosef Bolocan au predat gratuit limba română după programul Ministerului, urmând ast-fel regulat aproape trei ani.

În anul 1883 membrii soc. „Ajutorul“ ca diletanți jucau piese teatrale în beneficiul școlii „Talmud-thora, volnd a lua asupra lor dirigerea numitei școli și tot ast-fel au făcut și soc. „Cultura“.

La 26 Octombrie acel an loja „Zion“ de aci a deschis o școală Israelito-Română model, în casele paharnicului unde D-nii Iosef Kaufman, Mitiță Neculau și repos. Ben. Cauffman erau profesori de limba Română, școala fiind dirigeată de D-nii *Moise Iuster, B. Samsony și Isr. Mendelsohn.*

La 1885 soc. „Kadimah“ ajută și ea școala „Talmud-Thora“.

Apoi gabela desființându-se, școala era mai mult închisă așa că în luna Noembrie 1888 s'a fondat soc. „Caritatea“, al cărei scop după art. 3 din statut, era întreținerea instituțiilor: „Talmud-thora și Bickur-choilim“ Comitetul acestei societăți de binefacere era alcătuit din D-nii: *Șaie Ițic Cauffman* (președ), *Herșcu Koppel* și *Abr. Ialler* (vice președ), *Iosef Weinrauch* (casier), *M. Rotman* (controlor), iar consilieri *Moise Kahane, David Strul, M. Altărescu, I. B. Leibelsohn, M. Enghelberg*, apoi secretar *Ușer Rotman*. Societatea numără peste 200 membrii cu cotisații benevole. Ea susținu școala „Talmud-thora“ până la înființarea școlii Israelite actuale.

Escluderea meseriașilor din societatea „Caritate“ și obstacolele ce aceștia întâmpinau la înscrierea copiilor lor în școală, i au silit ca al doilea an 1889 să și formeze și ei altă societate cu acelaș nume și scop, adăugându-se numai cuvântul „a meseriașilor“. Ast-fel s'au format două tabere ostile, două săbii într'o singură teacă. Societatea acestor meseriași numără peste 300 membrii, susținându'și o școală (talmud-thora) în regulă ca și negustorii,

Societatea negustorilor „Caritatea“ era ajutorată pecuniar și intelectual de soc. tinerimei „Tikwah“ iar ceea a meseria-

șilor „*Machzica talmud-thora*“ de către soc. tinerilor meseriași „*Munca*“.

La 1892 Societatea „*Infrățirea*“ a deschis o școală de adulți.

La 1893 școala meseriașilor trecu sub administrația soc. meseriașilor „*Scheivis-Achim*“, al cărei președinte am fost în acel timp, deci am devenit tot mecanismul acestei școli, care era bine condusă, având ca director pe d-l A. Petreanu.

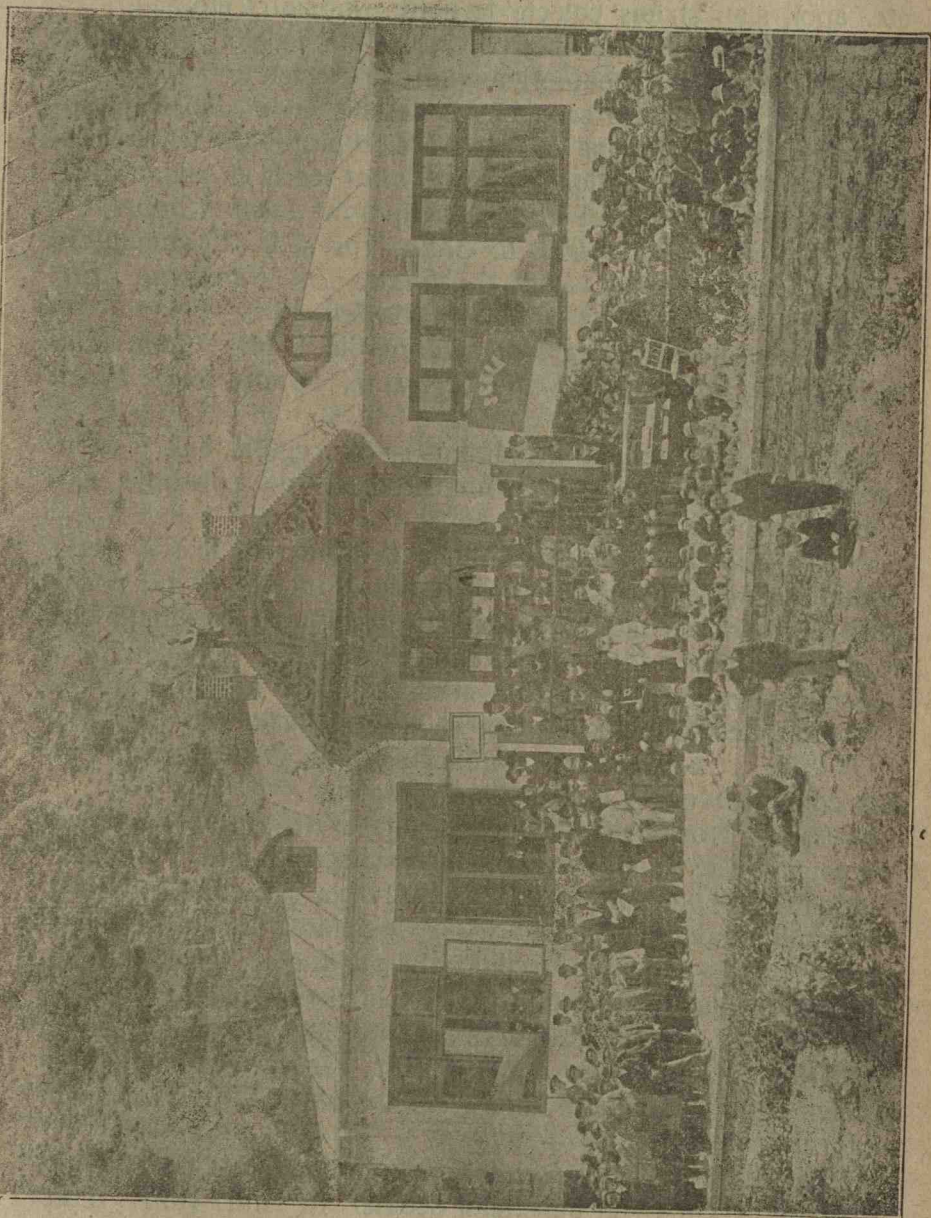
Atât școala negustorilor cât și a meseriașilor, erau susținute din cotisația membrilor și din tacele părinților cu stare.

Eu luasem asupra mea conducerea școalei meseriașilor și nu trecu mult, am fost nevoit să umblu cu servitorul societății (*Scheivis Achim*, în fie-care săptămână pe la membrii Societății și la părinții copiilor, încasând suma necesară pentru susținerea școalei și îmbracarea copiilor săraci. Aproape 6 luni am avut de luptat cu multe greutăți numai pentru a o putea susține. În acel an repos. Bercu Leiba, donând 500 lei ambelor școli, am îmbrăcat aproape 50 copii săraci din școală meseriașilor.

Tot în acest an serbându-se aniversarea anului al cincilea al fondării soc. „*Caritatea*“ (a negustorilor) s'a decis a se cumpăra o casă proprie pentru școala lor, alegându-se o Comisiune pentru acest scop pe D nii: *Dr. Leon Ștein, Leiba N. Charas, Iosef Naftalison, B. Samsony, S. I. Caufman, Strul Nată Veinberg și Aizic Grünfeld*. Acești domni erau însărcinați a strânge colecte, a alege locul și a se apuca de clădirea școalei. După ce s'a străns fondul necesar s'a hotărât ca localul școalei moderne, să fie pe locul fostului ferdeu al Comunității din str. Sub Petricică.

Ca comitet pentru clădirea școalei s'au ales pe D-nii: *S. I. Caufman* președinte, *S. Daniel* casier, *Ios. Pascal* contr., *Aizic Grünfeld* și *B. L. Cantaragiu* cestori, *Ușer Rotman* secretar, iar membrii *Burech Avram, Nute Feinștein, Chaim Leibovici, P. Daniel, S. L. Natansohn* și *Meir Iakerkaner*.

La 1 Iunie 1895 s'a pus prima piatră fundamentală al acestei școli în asistența unui public numeros, când ținuseră discursuri de înfrățire între negustori și meseriași de D-nii: *S. I. Caufman, B. Samsony* și *Ușer Rotman*. Cu acea ocazie s'au colectat aproape 1000 lei și obligații de lucru gra-



Inaugurarea Școalei din str. Sub-Petricica

— 4 Iunie 1896 —

tuit. În timpul clădirii s'au dat baluri, reprezentații teatrale etc. apoi, s'au strâns colecție la nunți, obrezuiri etc.

Adevăratul promotor și lucrător al școlii, reposatul *Șaie Ițic Caufman* poate fi amintit cu regret.

La 4 Iunie 1896 școala s'a deschis cu o deosebită solemnitate, strângându-se cu acea ocazie peste 400 lei, trecându-se numele donatorilor într'un *Pinkes* (carte comemorativă) făcută și donată școlii de repos. tipograf *Iacob Koppel*.

Au vorbit D nii: *Dr. L. Ștein* (președ. Comunității), *Rabinul Chaim Löbel*, *Iosef Caufman*, *B. Samsony*, *Efr. Juster*, *Alter Avram* și prof. *M. Birnbaum*.

Comitetul serbărei a fost alcătuit din D nii: *Sam. Daniel*, *Moise Roșcovici*, *Șmiel Sigler*, *L. Lupovici* și *Pincu Daniel*.

De atunci școala se administrează regu'at sub conducerea unor Comitete școlare numite direct de epitropia Comunității.

Aci e locul de notat că de la deschiderea acestei școli, desbinarea între negustori și meseriași a încetaț, fiind o singură partidă, o singură administrație comună, susținută de toată Comunitate fără nici o deosebire.

Mai este de remarcat că această școală fu ajutorată și de toate societățile locale, așa că la 20 Martie și 10 Mai 1897 Soc. „*Cultura*“ sub conducerea d-lui A. Petreanu au dat concerte vocale în beneficiul școlii.

La 15 Noembrie tot acel an loja *B'nei Brith*, dând un bal au îmbrăcat copii săraci din această școală. Soc. „*Tikwah*“ a donat 1000 lei ajutor pentru isprăvirea și mobilarea școlii, condițional ca un membru din societatea lor să figureze ca membru în Comitetul școlii. Și nu numai societățile au ajutorat școala, ci de multe ori și persoane particulare au luat inițiativa pentru ajutorarea sau îmbrăcarea copiilor săraci. Așa D-nul *A. L. Juster* a oferit 10% cât va costa clădirea școlii, copii defunctului *B. Pascal* au oferit 400 lei tot în ajutorul școlii.

La 12 Sept. 1896 trupa *Șam. Fercauf*, a jucat piesa „Profetul Ieremia“ în beneficiul școlii. În anul 1897 reposatul cafengiu *Moritz Marcovici* oferit 1 ban de cafea iar *P. Petropolo* 42 lei lunar, tot în beneficiul școlii.

Primul comitet școlar al acestei școli a fost alcătuit din

D-nii: *Efr. Juster, B. Samsony, Meir Daniel, P. Daniel, Sam. Daniel și Baruch K. Engelberg.*

În anul 1898, din inițiativa luată de d-nii: *M. I. Ipcar, Dr. E. Zilberman, Leop. Bach și Moritz Stambler* s'au înființat prima clasă gimnazială pentru elevii Evrei, care n'au fost primiți în gimnaziul local în acel an.

Tot acest comitet a plătit taxele școlare pentru 16 elevi săraci în gimnaziul local. Gimnaziul înființat neavând fond și resurse s'a desființat la împlinirea anului.

La începutul anului 1899 fiind aci delegatul dela „*Levisch Colonization Association*“, D-nul *I. Astruc*, s'a admis școalei o subvenție de 5000 lei anual inclusiv și școalei de fete ce se înființase chiar în acel an, alegându-se următorul comitet, recunoscut și de „*Ica*“ ca administratoarea școalelor. D-nii *B. Samsony, L. N. Charas, Efr. Juster, Ch. I. Kolo-meir, Mart. Șperling, Ad. Weiningher și I. Koppel Katz*, care comitet a și înștiințat obștea de buna organizare a școalelor comunităței. Acest comitet a înștiințat în chiar acel an școala de fete (în casele Dr Dim. Cantemir) și școala confesională precum și prima clasă confesională (1900) în casele repos. rabin *M. W. Kitai*.

De regulă copii părinților cu stare plătesc taxe impuse de comitet, iar cei săraci nu numai că sunt scutiți dar sunt îngrijiți cu haine și cu cărțile necesare.

Localul acestei școli, după cum am arătat, se află pe locul fostului feredeu al comunităței, strada sub *Petricică No. 1*.

Clădirea era de lemn dar bine construită. Ea cuprindea o sală mare și 4 saloane spațioase. Aceste toate așezate pe o temelie solidă de piatră. Ograda era închisă cu gard, care așezat tot pe temelie de piatră (în dosul școalei). În față era o fântână cu pompă care aparținea școalei.

În antreu (unde era și cancelaria școalei) erau atârinate următoarele table: 1) „*Regrete eterne neuitatului S. I. Kaufman, fondatorul școalei*“. și 2) Un tablou foarte mare pe care era înșirat numele donatorilor pentru clădirea acestei școli.

Afară de aceste, în perețele din dreapta era așezată o piatră mică de marmoră pentru amintirea repos. *B. Pascal*, al căruia familie a donat 400 lei pentru școală.

Clădirea școalei a costat aproape 12.000 lei.

După darea de seamă a comunității se constată progresul ei, că în anul 1896 (dela 3 Mai până la 3 Decembrie acel an) învățământul a costat 4273 lei, în anul 1897 a costat 8996 lei, în anul 1898 a costat 9005 lei și 22 b. În anul 1899 a costat 9420 lei iar în 1909 toate școalele comunității costă peste 20.000 lei anual.

Școala la început avea 4 clase (cl. I cu 3 divizii și cl. II-a cu 2 divizii) iar astăzi are 1 clasă elementară și cl. I, II și III iar a IV-a în școala No. 2 de băieți.

Numărul sau mai bine zis populația copiilor variază între 200-300. Școala posedă o mică arhivă și o bibliotecă¹⁾.

Școala Confesională

Această școală era pendintă de școala „Talmud-Thora” fiind și sub administrația aceluiaș comitet școlar care o întreține din venitul gabelei. Ea este înființată în anul 1896, când pe lângă biblia se învăța și Talmudul.²⁾ Această școală la început (era cu totul separată de școala „Talmud-Thora” fiind chiar în alt local, și avea 3 profesori de Ebraică și 1 de Română. Era frecventată de peste 60 copii împărțiți în două divizii, începători și pentru studiul talmudului, astăzi însă această clasă este desființată pentru începători.

Școala Israelită-Română de băieți No. 2

Această școală s'a înființat de comitetul școlar la 1900, în urma primirei subvenției dela „Ica”.

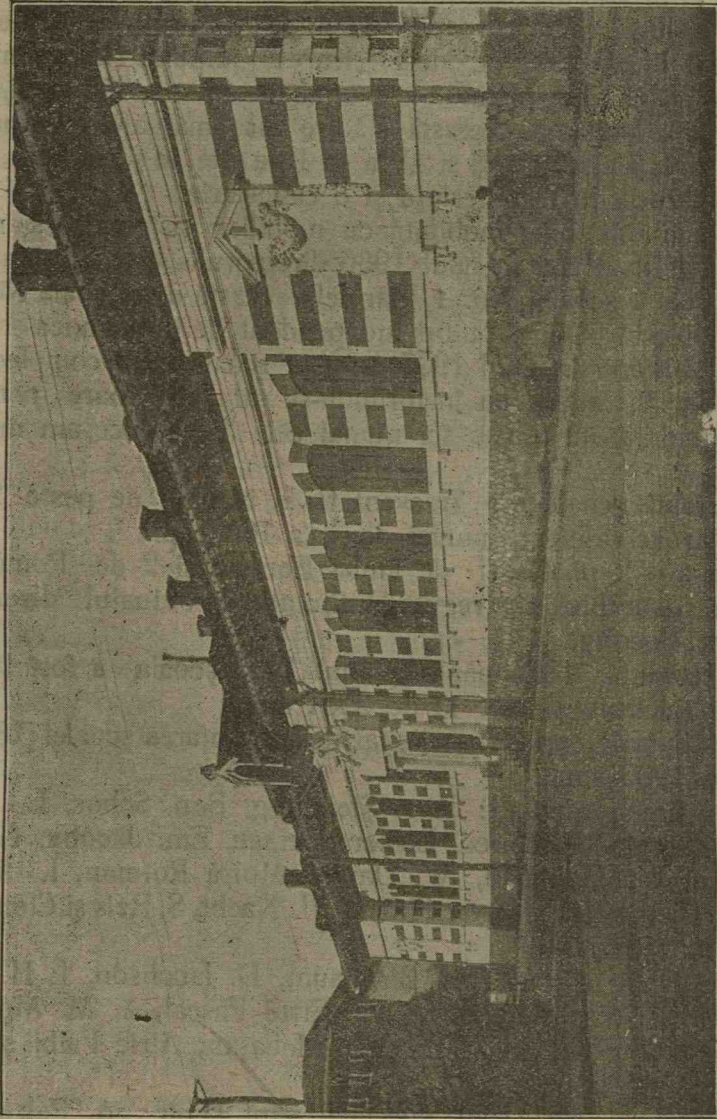
Ea are 4 clase primare, frecventată fiind de aproape 200 copii, care ca și cei ai școalei No 1 învață conform programului onor. Ministerul instr. publice.

Până la ridicarea actualei școli, ea era în mai multe localuri luate cu chirie.

În anul 1901 venind în Piatra reprezentantul soc. „Ica”

1) Biblioteca s'a înființat de savantul profesor M. Braunștein și se află în localul societății economice „Existența”.

2) La 1899 s'a desființat studiul talmudului.



Scoala Israelito-Română de băeți No. 2

D-l I. Astruc, a propus a se clădi o școală model, oferindu-se a împrumuta comunității 30.000 lei pentru acest scop, devizul clădirii fiind aproape 70.000 lei. În urmă acest deviz s'a ridicat la 90.000 lei, deci „Ica“ a împlinit împrumutul până la 70.000 lei, plătindu-i-se anuitate anuală 3500 lei, în termen de 20 de ani. Această clădire este mărcată și spațioasă și are 3 clase: I, II și IV a (a III-a este în școala No. 1), o sală mare pentru conferințe și o cancelarie.

Școala este bine mobilată cu mobilier sistematic și material didactic. Până la anul 1906 directorul acestei școli avea și direcțiunea școalei No. 1, dar dela această dată școala No. 1 își are directorul ei cu totul independent de direcțiunea școalei No. 2. Până în anul 1907 această școală avea complet 4 clase, dar în acest an închiriindu-se sala cea mare pentru beth-hamidraș, au rămas aci numai cele 3 clase ce am menționat.

Această școală era frecventată la început de peste 200 copii, iar actualmente numai de circa 160 copii.

Ea are 2 profesori de limba Ebraică și 2 de Română. Posedă o arhivă în regulă înființată de actualul director D-l Em. Jacoby.

Dela anul 1896 până la anul 1905 școala a fost frecventată (inclusiv și No. 1) de 2961 elevi.

Institutorii cari au funcționat dela înființarea școalei (1896) până la 1906 sunt:

De limba română: Avr. Șteinberg, Ben. Schor, L. Pălărier, Zaharia Wechsler, Leizer Herșcu, Em. Jacoby, Goldsfarb, Z. W. Goldman, W. Daniel, Moisa Rotman, I. Moșcovici, Haim Reis, Marcu Pizam, H. Nacht, S. Reis și Clement Souffrin.

De limba ebraică: M. Birnbaum, D. Jacobson, I. H. Șapira, Moisa Wechsler, B. Alter, Strul Pascal, A. M. Moșcovici, Sam. Suffrin, M. Braunștein-Mebașan, Aizic Faibil și M. A. Catz.

Directorii cari s'au succedat sunt D-nii: A. Petreanu, L. Pălărier, W. Daniel, M. Pizam și Em. Jacoby.

Actualmente atât această școală cât și No. 1 nu primesc nici o subvenție dela „Ica“, fiind susținute numai de comunitate și din taxele copiilor cu stare.

Școala Israelită-Română de fete

Această școală este înființată la 1 Septembrie 1899 în urma primirii subvenției de 3000 lei de la „Ica”.

Înființarea ei se datorește în special, stăruinței și muncii depuse de D-l B. Samsony și repos. Martin Sperling.

Ea are 4 clase primare și este frecventată de aproape 300 copii.

Până la mutarea ei în actualul local (unde este și școala de băieți No. 2) ea funcționa în localuri luate cu chirie.

Până la anul 1905 Comitetul școlar al școalelor de băieți era suveran și asupra acestei școli, în acest an însă, s'a alcătuit următorul Comitet de dame: *Eleonora Ronetti Roman, Mari Dr. Lupu, Elise Semo, Carolina Bach, Rebeca Michel Juster, Elvire Dr. Tanențapf, Elise P. Daniel* și D-nii: *Dr. Aurel Lupu, Dr. H. Caufman, P. Daniel și Leop. Bach.*

Budgetul școlii era de circa 8000 lei care se acoperă astfel: 2000 lei subvenția dela „Ica”, 2000 lei din taxe școlare ale părinților cu stare, 1000 lei de'a Comunitate și restul de 3000 lei se acoperă din cotisațiile societății damelor și din organizarea de baluri etc. ce se dădea de Comitetul școlar pentru susținerea școalelor.

În total sunt 6 profesoare. Școala este condusă cu multă pricepere atât de menționatul Comite cât și de directoarea ei *Dra Sofia Schwartz.*

E de notat că limba ebraică e predată de D-șoara *Rachela Pizam ș. a.*

A se proiecta clădirea unei școli speciale pentru fete, asemenea și înființarea încă a 2 clase pe lângă cele existente. un curs primar sup rior cu scop de-a se iniția copii mai mult în limba ebraică, aceasta este voința soc „Ica”.

Dela anul 1904 și chiar acuma are loc seara în localul acestei școli un curs preparator atât pentru cursul primar cât și secundar, precum și un curs special pentru limba ebraică predat de către profesorii școalelor Comunității. Aceste cursuri sunt plătite de către părinții copiilor.

Afară de menționatele școli ale Comunității mai sunt și multe școli private așa zise „*Asiluri Confesionale*”, care

înlocuiesc pe vechile *chedarim* și unde copiii învață până la etatea de 7 ani când apți fiind a frecvența școalele Comunității ori ale statului, părăsesc aceste școli preparatoare.

Mai e de datorie să adaug că „*Askeresneşumes pares*“ care produce aproape 400 lei anual, se încasează de către comitetul școalelor de băeți ale Comunității, fiindu-i cedat acest drept de Soc. Sacră „*Chewta-Keleşa*“, careia aparține acest venit.

Actualmente populația școlară a devenit mixtă la clasa II, III și a IV-a ear a V-a este numai pentru fete. — Clasa I-a este deosebite sexe. — Mai există și grădina de copii.

În acest an școlar 1928-29 se ocupă cu școală, în special D-nii *P. Zisu*, *Abram Feinștein* și *Mendel Solomon*.

Ca director al școalei primare de băeți au mai fost D-nii: *Dr. H. Wolfshaut* (1910-1918), *Alex. Ionescu* (1918-1926), *Ilie Grünberg* (1925-1927) și *Aron Barid* (1928).

Directoare la școala de fete au mai fost *Elisa Blechner* (născută Ipcar) (1910-1923) *Forah Școlnic* (1924-1926) și *Leibi Herman* (1926-1928).

Corpul didactic actual al școalelor Israelite este următor :

Natalia Lascar (Română cl. V), *Haia Herman* (Română cl. I și II-a), *Lora Apotecker* (Română Elementară cl. I de fete), *Tony David* (maestră la lingerie cl. V), *Otilia Iancu* (maestră croitorie cl. V), *Aron Barid* (Director, Hebraică cl. IV și V-a), *Th. Ungureanu* (cl. IV Română), *Ștefan Cristescu* (Română cl. III-a), *Samuel Sufrin* (Hebraică cl. I și II-a băeți) Dl. *Sam. Sufrin* este profesor de la 1896, *Samuel Hochberg* (ebraică cl. I-a de fete și a III-a mixtă).

Școala Comercială Elementară

MICHEL ȘI REBECA JUSTER PIATRA-N.

Acest curs de școală Comercială a fost înființată de directorul școalei Israelite *Dr. Wolfshaut*, încă în anul 1914 și era în localul școalei din str. Sf. Gheorghe. În anul 1916 prin indemnul și stăruința d-lor *H. Wolfshaut* și *Sol. Drimer*

la filantropul *Michei Iuster*, acesta cumpără școala actuală de la moștenitorii defunctului Mihai Adamescu, unde instalează școala comercială sub denumirea de „Școala Comercială Elementară *Michel și Rebeca Iuster*“, care local l'a dăruit formal Comunității.

În acel an școalele Israelito-Române împreună cu școala comercială „*Michel și Rebeca Iuster*“ au serbat împreună, cu o deosebită solemnitate ziua de 24 Ianuar, Duminică la orele 9 dim. s'au adunat toate școalele Israelite în aula cea mare a școlii No. 2 (str. Sf. Gheorghe) și D-l Director *Dr. H. Wolfshaut* a deschis serbarea printr'o conferință asupra însemnătății unirei principatelor, făcând întregul ei istoric. Corul compus din elevii școlilor au cântat imnul Regal și „La Arme“. Mai mulți elevi au declamat felurite poezii naționale, s'au cântat și jucat „Hora Unirei“. — A doua zi Inspectorul școlilor d. N. Ionescu inspectând și școala Comercială, și-a exprimat admirația de modul cum era condusă sub direcția reșosatului *Dr. H. Wolfshaut*.

La 1918 s'a redeschis această școală, în al cărei program era introdus și limbile Germană și Hebraică. Tot astfel fu și în anul școlar 1919-1920.

În anul 1924, școala funcționa ca atare și pentru fete. În ziua de 29 Iunie acel an s'a și făcut serbarea școlii de fete, organizat de direcția școlii comerciale de băieți și fete, care era compus din maestrul *Radu, I. G. Filip* (director școlii de fete) și *I. G. Vasâlco* (director școlii de băieți).

Dr. Wolfshaut fost director administrativ al acestei școli de la 1914 și până în anul 1918 ear de atunci a fost director de studii regretatul *Ermil Istrate*.

De la 1918 până la 1928 director administrativ este activul d-l *Aron Barid* ear director de studii istoricul *Ioan G. Filip*.

ȘCOALA PROFESIONALĂ

În anul 1927 Epitropia Comunității Israelite de aci lansează un anunț prin care aduce la cunoștința publică că Comunitatea înființează pe lângă școala Comercială de fete :

„*Michel și Rebesa Iuster*“ și o școală profesională de fete, cu specialitatea: croitorie de dame, lingerie și broderie, care a și început a funcționa la 1 Octombrie acel an, în localul școlii „*Michel și Rebeca Iuster*“, aceasta cu programul Statului și profesori autorizați. Cursurile sunt gratuite. Candidatele trebuie să aibă certificat de 4 clase primare.

Școala a fost frecventată de aproape 60 eleve, care au învățat și carte. — Totodată s'au înființat și grădiniță pentru copii. — Am asistat la expoziția de obiecte și am rămas pe deplin mulțumit de frumoasele obiecte lucrate și expuse la expoziție, asemenea am asistat la jocurile și hora națională, pe care elevele le au executat, îmbrăcate fiind în costume naționale Românești și admirat toate aceste manifestațiuni patriotice și sadea Românești.

Actualmente în 9 Octombrie 1928 Comunitatea locală a lansat următorul anuțiu, care arată reforma școlii și al învățământului.

Această școală s'a înființat din inițiativa d-ilor *Aron Iuster*, *A. Fondianer* și *A. Barid*.

Iată copia anuțiuului în chestiune :

Epitropia Comunității Israelite Piatra-N., Secția Școlară

A N U N C I U

Se aduce la cunoștința populației Israelite din acest oraș că cursurile la școala primară Israelită încep în mod regulat *Luni 9 Octombrie 1928*.

Pe lângă cursurile de patru clase primare, va funcționa pentru începători o clasă elementară cu programa de *גן ילדים*

Pentru absolventele primelor patru clase, va funcționa clasa V-a cu caracter profesional, elevele pe lângă programa de studiu, vor învăța și o meserie: croitoria de dame, lingerie și broderia.

Atelierele vor funcționa sub conducerea unor maestre pricepute; după trei ani de frecvența acestui curs, elevele vor obține un certificat echivalat cu certificatul de absolvire a școlii secundare curs inferior, cu caracter teoretic sau practic, în urma unui examen de diferență. Aceasta conform

articolului 102 din regulament pentru aplicarea legii inv. primar al statului.

Evrei, trimiteți copiii voștri la școala Evreească care va îndeplini misiunea ei spre mulțumirea tuturor cetățenilor din acest oraș.

COMITETUL

Această școală a fost și este sub direcțiunea și conducerea d-lui *Aron Barid*.

Acuma în ceia ce privește „*Grădina de copii*” pentru ca iubii cetitori să și facă o idee cum se conduce, deci dau copia unui articol din ziarul „*Renașterea Noastră*” din 21 Iulie 1928, unde veți constata starea ei.

21 IULIE 1928 „RENAȘTEREA”

O frumoasă manifestare ebraică la Piatra

Duminică 8 Iulie a avut loc în Sala Teatrului o frumoasă serbare de fine de an, dată de azilul confesional (*Gan Yeladim*), de sub conducerea d lui *N. Raduleanski* profesor de ebraică și a d-rei *Lily Herman* profesoară de limba Română.

Programul a fost aranjat cu multă pricepere. Ne-au delectat cântece ebraice însoțite de dansuri ritmice, dialoguri declamații și tablouri vivante. Grație muncii fără de preget și a spiritului de sacrificiu a organizatorilor, am avut fericitul prilej de a asista la o adevărată sărbătoare a limbii ebraice.

Nu este nici locul să facem istoricul grădinei ebraice de copii în orașul nostru, al nenumăratelor piedici puse din afară și mai ales chiar din sânul actualei conduceri a Comunității evreești, totuși trebuie să menționăm că numai grație energiei câtorva părinți ce și-au înțeles datoria ce o au față de copii lor, avem acum de înregistrat frumosul succes al așezământului educativ și cultural mai sus pomenit. Această producție școlară va constitui de sigur o lecție atât pentru Comitetul Comunității noastre, căreia îi va fi dovedit utilitatea de a întreține o instituție ce contribuie la răspândirea limbii

și culturii ebraice, cât și pentru părinții și persoanele ce au luat parte la această manifestare.

Sperăm că anul ce vine va însemna un pas mai departe în opera întreprinsă; că Epitropia, mai clar văzătoare, de astă dată, va prevedea noi posturi în bugetul ei școlar, dând pe de o parte posibilitate acelor ce au urmat deja un an să poată continua, prin crearea unui al 2-lea curs de înaintați, iar pe de altă parte să întrețină o întreagă serie de cursuri de limba ebraică pentru acei cari părăsesc băncile școlii primare precum și pentru tot acel tineret evreu care nu are alte posibilități de studiere a limbii Ebraice.

Ne exprimăm aici credința fermă că în cele din urmă Comunitatea își va da seama de însăși rostul existenței sale ca organizație a colectivității Evreești, de răspunderile și datoriile ce apasă asupra-i și că în viitor nu va mai pregeta de a acorda tot sprijinul ei — a cărui lipsă s'a resimțit în ultimii doi ani — în acțiunea de ebraizare și cultivare națională a tineretului evreu.

Oricine ar fi în fruntea treburilor noastre publice, activitatea școlară și culturală a obștei noastre trebuie să aibă ca deviză: *Ebraizarea cât mai profundă a maselor evreești prin educarea generației tinere, orice sacrificiu nefiind prea mare pentru realizarea acestui scop.*

Asistent

Variate reminiscențe școlare fugitive

Mă simt dator a arăta următoarele variate fapte, relative la școlile Comunității. În anul 1895 soc. „*Tinerimea Studioasă*“ de aci, a dat un splendid bal în folosul școlii. În anul 1906 și 1908 un comitet de inițiativă alcătuit din D-nele: *Maria Dr. Lupu, Rebeca M. Iuster, Carolina L. Bach, Elvira Dr. I. Tanențapf* și *Elise P. Daniel* au dat bal cu tombolă în folosul școlii de fete.

În anul 1916 comitetul de inițiativă, alcătuit din D-nele: *Maria Dr. Lupu, Elvira Dr. Tanențapf* și altele, au dat un splendid bal, tot în folosul școlii de fete. În anul 1919 s'a

dat un festival artistic-literar, de către d. A. Șaraga cu concursul D-rei *Hartenstein* și *Liviu Löbensohn*. Tot în acest cercul cultural: „*Poale Zion*“ a dat un festival artistic-literar-muzical, asemenea și șezătoare literare și tot în acelaș an s'a dat o mare Kermesă, urmată de dans, de către D-l A. Șaraga *Lorian* și I. Ros, dat în folosul Căminului Studențesc.

În 1925 Asociația generală a studenților evrei din România, Cercul regional Piatra-N., a lansat un apel către evrei de aci, de a li se da ajutor pentru Căminul lor.

Joi 6 Sept. 1928 a fost ales următorul Comitet definitiv al studenților evrei din Jud. Neamț: M. V. *Merlaub* (președ) M. *Gavriloiu* (vice) iar membri A. *Marcovici* și *Lazaro Codel*.

Pentru asociația culturală a Femeilor Evree, din România, secția locală, voi vorbi la capitolul „Societăți“.

În anul 1922 d. *Weinberg*, membrul Comitetului Școlar, obținu subvenția onor Primăriei locale, de 30,000 lei, pentru ambele școli Israelite. În anul 1921 Primăria de atunci d-l *Oscar Stati* a fost primul primar care a dat școlilor israelite subvenție de 6000 lei, scutind toate casele de rugăciune de plata luminei electrice, — aceasta prin intervenția și stăruința D-lui M. *Ipcar*, care face parte în Consiliul Comunal.

În anul 1928 tot d-l M. *Ipcar* (ajutor de primar) a obținut o subvenție de 25.000 lei pentru studenții evrei.

În anul 1909 prin adresa No. 25 din Ianuar 15 Comitetul Comunității m'a numit revizor al școlilor israelite cu 30 lei lunar, dând raport Epitropiei de starea și progresele școlii în fie care lună.

Tot în anul 1909 Epitropia Comunității, prin adresa No. 16 din 15 Octombrie, m'a însărcinat pe mine și pe răposatul *Pincu Daniel* a studia proiectul de buget, alcătuit de comitetul școlar Israelit și a refera asupra modificărilor ce vom crede necesare relative la corpul didactic și ale celorlalte funcții ce se prevăd în proiect.

La 1904 *Em. Iacoby* directorul școlii prezintă comitetului școlar raportul pe luna Octombrie, unde se poate vedea personalul didactic și apudamentul lor: M. *Braunstein* 90 lei, Șmil *Sufrin* 125 lei, *David Iacobsohn*, *Moise Vechsler* 83 lei 25 b., B. *Alter* 50 lei, *Em. Iacoby* 80 lei, M. *Pizam* 80 lei, M. *Rotman* 70 lei, Total 638 lei și 25 bani lunar.

În anul 1900 studenții universitari, au înființat curs prepa-

rator clasa I Gimnasială — ear la 1908 d. *M. Ipcar* a înființat Gimnasiu clasa I-a pentru copii săraci.

1902 Clădirea școlii de băieți și fete de la șipote, ridicat pe terenul cumparat de Comunitate pentru acest scop, s'a ales comisiune de construcție, compus din D-nii *Carol Nacht*, *Iosef Naftalisohn*, *Iosef Weinrauch*, *B. L. Cantaragiu*, din partea Epitropiei iar din partea Comitetului școlar D-nii: *B. Samsony*, *M. Sperling*, *A. Veiningher* și *I. K. Katz*.

Antreprenor a fost d. *Avram Fondianer*, care s'a ocupat fidel și devotat cu această clădire.

La școala de băieți a Comunității se făcea instrucție militară, iar instructorul era plătit de Comunitate aceasta a durat până la 1 Februar 1909.

Acum în privința Bibliotecii așa zisă „*Populară*“ sau mai bine zis „*Samsony*“ ea în întâi deschisă la 1904 în localul Lojei „*Menorah*“ ca club de lectură și apoi la școala Isr. Comercială *Michel* și *Rebeca Iuster*, în urmă la școala Israelită de la Șipote etc.

Se dă des festivaluri în folosul acestei biblioteci.

CANTINA ȘCOALELOR ISRAELITE ȘI IMBRĂCAREA COPILOR SĂRACI

CANTINA ȘCOALELOR

În anul 1899 societatea: „*Propășirea*“ avea de scop a ținea Cantina școlară.

În anul 1900 Comitetul școlar a luat inițiativă pentru existența Cantinei școlare, persoanele de inițiativă fiind D-nele *Goldina L. Iuster*, *Sperling* și *Strich*. În anul 1902 s'a dat un bal sub patronajul Lojei „*Menorah*“ în folosul Cantinei și pentru îmbrăcarea copiilor săraci.

În anul 1905 prin inițiativa D-lui *Em. Iacoby*, (directorul școlii No. 2) și cu concursul domnișoarelor *Ana Crünwald* și *Șeinuța Samsony* precum și al întregului corp didactic al școalelor israelite de băieți s'au format un comitet de acțiune,

înscriind 200 membrii cotisanți. Apoi prin apelul făcut D-lui I. Astruc, s'a obținut o subvenție de 400 lei anual din partea societății „Ica” astfel că de 18 ani se conduce cantina școlară în mod regulat în lunile Decembrie, Ianuar și Februar fiește care an, hrănindu-se gratuit peste 70 copii sărmani cu mâncări calde, servite fiind cu mare dragoste de către domnișoara Ana Grünwald, care de la înființarea cantinei, s'a devotat acestei instituțiuni cu cea mai mare pasiune. — Cantina școlară este în școala de băeți No. 1, unde vin și copii sărmani din școala No. 2 de mănăncă între orele 12 și 1 p. m.

Comitetul cantinei îl formează corpul didactic al școalelor Israelite de băeți.

După bilanțul cantinei pe anul școlar 1908/909 rezultă că totalul veniturilor pentru cantină a fost 993 lei 50 bani

În anul 1908 Comitetul cantinei a fost astfel alcătuit : Ana Grünwald (președină), M. Antler (casier), Em. Iacoby (controlor) și Iacob Meller (consilier).

În anul 1909 Corpul Didactic al școalelor Israelite locale — în numele elevilor săraci — exprimă vii mulțumiri generoasei Domnișoare Ana Grünwald, care și în anul acesta (al IV-lea an de existență a Cantinei) a arătat multă bunăvoință și a lucrat cu multă dragoste pentru buna funcționare a Cantinei. — Cantina hrănea zilnic 75 copii.

În acest an afară de cotizațiile membrilor, D-soara Ana Grünwald a donat 10 prosoape ear d. Bernhard Weisman 40 kgr. fasole.

În anul 1911 D-l A. Renert, președintele Comunității și președinte onorific al Cantinelor școlare, în raportul său, arată că cantina intră în al 7-lea an al existenței sale și tot odată dispozează ca și fetele școalei să fie primite.

În anul 1913 inventarul cantinei era : 95 șervete, 12 prosoape, 14 mușamale, coșuri pentru pâine, 2 ligheane, 4 cazane mari de aramă, 1 cazan mic idem de aramă, 2 lingurare, 17 pahare, 7 cane de apă, 150 strachini, 28 farfurii, 25 farfurii mari, 58 farfurii mici, 112 cuțite, 17 solnițe, 106 linguri și 106 furculițe de metal. Președinta activă a comisiunii cantinei era D-ra Ana Grünwald ear Președinte onorific a fost D-nul A. Renert. În darea de seamă a cantinei școlare pe anul 1913-14, arată că numărul elevilor ce au luat masa

zilnic a trecut peste 140; Cantina a funcționat de la 1 Dec. 1913 până la 1 Martie 1914.

Mulțumește D-lui *H. R. Weinstok*, pentru interesul depus la încasarea cotizațiilor precum și corpului didactic, pentru ordinea și disciplina ce-a domnit în timpul mesei, asemenea și membrilor cotizanți.

Comitetul „Cantinei școlare” exprimă vii mulțumiri societății „A. I. U.” din Paris, care prin D-l *Is. Astruc* a binevoit să acorde și anul acesta subvenție de 400 lei.

În Darea de seamă a Cantinei școlare pe anul 1915-1916 Președinte de onoare fiind D-l *Solomon Drimmer* iar președintă casieră a fost D-ra *Ana Grünwald*. În acel raport arată că existența cantinei intră în al 11-lea an. Subvenția de 400 lei din partea soc. „A. I. U.” n'a pervenit anul acesta. Arată că trupa *Segalescu* a dat o reprezentație teatrală în beneficiul Cantinei. Datorită bunei voințe și muncii depuse de reposatul director *Dr. H. Wolfshaut* și în special de D-l *Lazar E. Feibl* și *Jaque Feibel* secondat de D-l *A. Schwartz*, cari și-au dat tot interesul pentru bunul mers al Cantinei și pentru obținerea acestui beneficiu necesar cantinei, Societatea sacră: „*Chewra-Kedoscha*” subvenționa și ea cu 50 lei lunar.

În anul 1924 Cantina școlară, în frunte cu onor D-le: *Semelia Bach*, *Clara Weiningher*, *Fofonica C. Weinberg* și *Babette Weinrauch* au obținut următoarele ajutoare și anume: D-l *Margulies* (Director fabricii de postav Buhuși) 10.000 lei, *Coca P. Iuster* 1500 lei, D-na *Samft* 1000 lei, D-l *Iulius Agatstein* 1000 lei, D-l *Aron Iuster* 1000 lei, D-nii *Davidovici & Berall* 1000 lei, etc.

Cu aceste sume au condus Cantina foarte bine.

IMBRĂCAREA COPIILOR SĂRACI

A intrat în obicei ca îmbrăcarea copiilor săraci să se facă mai mult din inițiativă particulară. Acest obicei se păstrează chiar din vechime căci pe când era încă „Talmud-Thora”, inițiativa îmbrăcării acestor copii se făcea în totdeauna de către particulari. Așa că și acuma 40-50 ani reposații:

Meșel Talpalar, Iosel Moise Șoichetz numit și *Iosel Nechomes* (bunii mei), *Mordche der Vaser* (Balan), *Zise Chabotnik, Mordche Ide Wolfs* (tatăl familiei Chișes) și alții îngrijeau întotdeauna pentru îmbrăcarea copiilor săraci din școala „Talmud thora“ de aci.

Cu alte cuvinte întotdeauna se găseau persoane caritabile care și luau acest angajament de-a colecta bani, și a îngriji îmbrăcarea copiilor săraci din școalele comunității noastre. Ani de-a rândul societatea tinerimei „Tikwah“ îmbrăca de două ori pe an copii școlii israelite. În anul 1899 s'au îmbrăcat acești copii de către comitetul alcătuit din D-nii: *Dr. Elias Zilberman, Dr. Aurel Lupu, M. I. Ipcar, Leop. Bach, Moritz Stambler, I. Brüll* și studenții în medicină *V. Daniel* și *Schiller*, care au colectat suma necesară, dând și un bal cu concert pentru acest scop.

Tot în acel an societatea „B'nei Zion“ și „Benoth Zion“ au organizat un frumos bazar cu obiecte strânse de către membrele: *Elise P. Daniel, Debora Brauner, Clara Iuster, Matilde Iancovici*, și D-nii *P. Daniel* și *D. Samsony*, îngrijind de îmbrăcarea copiilor săraci.

În anul 1900 Comitetul de inițiativă alcătuit din D-nele *Marie Siegler, Malca Roșcovici* și *Clara Weininger* s'au împărțit haine la 96 copii săraci.

Răposatul *A. L. Iuster* a dat ștofă în prețul costului ear *Emanuel Schwartz*, antr. feredelui Israelit a oferit baie de 2 ori pe săptămână gratis pentru copii școlilor Comunității.

În anul 1902 s'a dat tot pentru acest scop un frumos bal cu bazar de obiecte sub patronajul „Menorah“.

Tot în acest an s'a mai dat un frumos bal cu concert vocal și instrumental dirijat de d. *A. Petreanu*, director al școlii No. 1 de băieți, în beneficiul menționatului scop.

În anul 1903 prin inițiativa luptă de către doamnele *Roșcovici, Fondianer* și *I. Weinrauch* s'au îmbrăcat 80 copii săraci iar prin balul organizat de D-lor la 1 Februar acel an, obținându se 400 lei s'au acoperit taxele școlare a unor elevi săraci ce au urmat la liceul local.

La 11 Februar 1903 trupa *Segalescu* a jucat piesa „Mamon“ în beneficiul îmbrăcării copiilor de la școala de fete.

În anul 1904 comitetul școlii de fete, d-nele: *Eleonora Roman, Roza Dr. Ștein, Maria Dr. Lupu, Elise Semo, Elise*

P. Daniel și Pauline Fondianer au dat un splendid bal în folosul școalei de fete și pentru îmbrăcarea copiilor săraci din acea școală. — Tot în acel an doamnele *Roșcovici Weininger* și *Fondianer* au strâns peste 1000 lei îmbrăcând copii săraci din toate școalele israelite locale.

În anul 1905 societatea domnișoarelor „*Amiciția*” a îmbrăcat mai multe eleve din școala Israelită de fete de aci. Tot în acel an prin inițiativa comitetului școlar s’au îmbrăcat 96 copii săraci iar D.șoara *Laura Naftalisohn*, a împărțit 15 părechi de ghete la fetele sărace din școala israelită.

În anul 1906 societatea domnișoarelor „*Amiciția*” a dat o serată artistică diletantă de către d.șoarele *Laura Naftalizon, Debora Siegler, Sophie Lazarovici* și *A. Polak*, îmbrăcând fetele sărace din școala israelită; iar comitetul școlar a îngrijit de băeții școalelor israelite locale.

În anul 1908 s’au îmbrăcat 70 copii săraci din școalele Israelite de băeți prin inițiativa mea și a Domnilor *Meir Schwartz, Osias Nadler, V. M. Riegler* și *Leibel Hașner* colectând suma necesară pentru acest scop.

În anul 1909 Comitetul de inițiativă, alcătuit din D-nii *Iosef Kaufman, Meir Schwartz, Osias Nadler, David Davidovici* și *M. S. Goldstarb* au colectat și îmbrăcat 70 copii din școalele Comunității.

Tot în anul acesta Comitetul diriginte al școalelor Israelito-Române împreună cu președintele Comitetului școlar d-l *M. Eisicovici* lansează un fel de scrisoare deschisă la adresa onor Rabin al Comunității locale unde își arată păsurile și suferințele școalei, arătând că copii din școalele Comunității sunt goi și lipsiți de cele necesare unor elevi.

Iată copia aceluia apel:

Copie după adresa înaintată de comitetul diriginte al școalei israelito-române către d-nul Rabin local.

No. 13

Piatra-N. 20 Octombrie 1909.

Onorate Domnule Rabin,

Cu ocaziunea inspecțiunilor ce am făcut la școalele israelito-române locale de băeți, am constatat cu mare durere — mai cu seamă la școala sub-Petricica, care este frecventată în

majoritate de copii săraci — că aproape 100 copii sunt desculți și atât de prost îmbrăcați cu haine atât de zdrențeroase încât pe lângă că mi s'a rupt inima de milă la vederea atâtor săracii, m'am întrebat: Cum vor putea acești copii să frecventeze școala în timpul ernei în așa hal?

Situația financiară a școlii e atât de critică și atât de zdruncinată — din cauza puținei importanțe ce comitetul episcopiei găsește cu cale a acorda instituțiunii școlare, cea mai necesară instituțiune, încât cu mare greu se încasează minima subvenție lunară spre a se putea face plățile institutorilor, dovadă alăturata copie după plângerea institutorilor cu data de 18 Octombrie crt, și veți recunoaște și Dv. că comitetul școlar, chiar cu toată bună-voința îi este imposibil de a mai contribui din subvenția ce primește, și la îmbrăcarea copiilor.

Unicul mijloc ce rămâne deci, este acela de a apela la caritatea publică, și cu un ceas înainte de suflă vântul rece; fiind că deși în toți ani s'au găsit oameni de bine cari s'au interesat de soarta copilului sărac, totuși el a degerat întâi de-abinele înainte de a fi îmbrăcat.

Consecințele acestei întârzieri au fost în tot-deauna acelea că sârmanii copii săraci, pentru care toate comitetele bat toba că le poartă de grijă, n'au putut frecventa școala în timpul ernei, parte din ei au rămas repenți până la infinit și parte din ei vrând nevrând au trebuit să se retragă până ce în cele din urmă, unii ca și alții au părăsit băncile școlii cu aceeași cultură cu care au intrat. Vă mărturisesc că nici într'un oraș din țară nu se vede atâta indiferență față de școală ca aci.

Aceste sunt vederile mele în această privință și de aceea pentru a preveni din timp, ca să nu se repete și în acest an ceea ce se repetă de un șir de ani cu copii săraci, îmi permit de a apela prin prezenta la bunul Dv. simț, rugându-vă să bine-voiți a delega o comisiune compusă din 2 sau 3 membri care în unire cu Dv. să conlucreze pentru strângerea fondului necesar pentru îmbrăcarea a 100 copii, cât mai urgent posibil, și prin aceasta veți fi dat acestor sârmani copii, pe lângă ajutorul material — crușându-le fizicul — și ajutorul moral care e mai presus de acel material, contribuind ca copilul sărac venit la școală, să beneficieze de foloasele ei reale, de care populațiunea noastră israelită simte atâta nevoie.

M'am mai adresat în această privință și D-lor Moise

Juster și S. Herșcovic, cărora le-am făcut în mod oficial aceeași exprimare, și rămâne la facultatea Dv. de a vă pune în legătură cu acești domni pentru realizarea scopului dorit. În tot cazul, îmi place să sper că nu veți lăsa să treacă mult timp până la rezolvirea în fapt a acestei cereri, fiind timpul destul de înaintat, și mulțumindu-vă anticipat în numele atâtor copii cari așteaptă ajutor prin bine-voitorul Dv. concurs, și în numele comitetului școlar.

Semnez cu distinsă și respectuasă stimă,

ss) Președinte M. Eiscovici

Comitetul școlar face un călduros apel către toți coreligionarii locali, față de situațiunea financiară critică a instituțiunei școlare din acest oraș, să bine-voiască a da prețiosul tor concurs comisiunei ce se va prezença pentru strângerea fondului destinat pentru realizarea acestui nobil scop.

Copie după adresa corpului didactic din 18 Octombrie 1909

Domnule Președinte,

Corpul didactic, în urma mizeriilor ce are de îndurat din cauza *neregularităților* plăților dat fiind că suntem oameni nevoiași fără alte mijloace de cât modestul nostru salariu, am ținut să procedăm în mod loial, cerând să ni se achite lefurile la timp.

Am făcut o cerere prin care am rugat achitarea regulată a lefurilor; aceasta în urma întârzierii lefii de la 1 Octombrie, care ne-a fost achitată abia la 10 ale acestei luni. Este știut că leafa o primim la sfârșitul fie-cărei chenzini.

Cu toate aceste, nici cererea n'a fost rezolvată și nici chenzina din 15 a. c. n'a fost achitată încă,

Cine știe când va avea loc această achitare!

Întârzierile aceste ce se succed, ne îngreuiază din ce în ce mai mult situația noastră materială, care e ori și cum destul de critică.

Protestăm în contra acestei neregularități, cerând încă

odată ca să luați măsurile necesare pentru a evita în viitor repetarea acestor stări de lucruri, *pentru a nu fi reduși la neplăcuta situație de a părăsi clasele.*

Siguri fiind că ne veți recunoaște drepturile noastre, vă asigurăm devotamentul ce vă păstrăm.

ss) *M. Antler, M. Wechsler, H. Goldsfarb, D. Jacobsohn, I. Meller, Em. Jacoby, E. Feibel.*

D-sale

D-lui Președinte al Comitetului școlar

L O C O

În anul 1914 „*Loja Bnei Brith*” prin inițiativa membrilor ei : *Iosef Weinrauch, M. Aizicovici și Sol. Drimer*, care au colectat 4256 lei și 50 centime, îmbrăcând cu costume de postav 151 băieți cu 145 cămeși de zefir, 164 ghete, 146 șepci și 60 ghete pentru fete. Comitetul a mulțumit răposatului *Iosef Naftalisohn* pentru prețiosul concurs dat lojei.

În anul 1922 filiala societății „*Caritatea*”, compusă din D-șoare în frunte cu d-șoarele *Lupu, Gherșin și Bandel*, au îmbrăcat copii din școalele Israelite de fete.

Asemenea și *Epitropia Comunității Israelite*, din partea ei a îmbrăcat orfanii de războiu, tot în acest an 1922. Iată copia invitației, pentru ziua îmbrăcării :

ROMÂNIA

Piatra-N. 31 Ianuarie 1922



Epitropia Comunității Israelite

— A —

ORASULUI PIATRA-N.

Fondat la 1766

Stimate Domn,

Vă rugăm să bine-voiți a lua parte la îmbrăcarea *orfanilor de războiu și a copiilor lipsiți de mijloace*, ce va avea loc în localul

Școalei Israelito-Române

din strada Sf. Gheorghe

în ziua de

Miercuri 1 Februarie 1922 ora 12 a. m.

Primiți vă rugăm asigurarea osebitei noastre stime.

Epitropia Comunității Israelite

În anul 1924 Comitetul alcătuit din D-nele *Elise Semo, Libița Rabinovici, Elise P. Daniel, Clair P. Juster, Rașel Juster și Caesarina Herșcovici* au colectat bani și au îmbrăcat copiii săraci din școalele Comunității. Tot în acest an din inițiativa D-nelor *Coca Juster, Nina Santt, Elise P. Daniel, Rașel Juster și Maria Brül*, care au dat un bal mascat de copii, din venitul net au îmbrăcat copiii săraci din școalele Comunității.

Tot în anul acesta *Wilhelm Apoteiker*, originar de aci a donat 30 costume copiilor săraci din școalele Israelite prin D-na *Clara M. Juster*.

În anul 1928 D-nele *Libița Rabinovici*, *Rose Grünberg*, *Betty Bacal* și D-șoara *Lilly Herman* au strâns 4620 lei și au îmbrăcat cu 50 părechi ghete, 51 costume băiețești, 22 șorțuri de uniformă, 9 paltoane și 3 rochii, pe copilele din școala de fete a comunității.

Acuma după ce am finit despre școalele comunității noastre voi vorbi și de frecventarea evreilor în școalele publice românești.

În buletinul instr. publ. pe Iulie 1866 p. 569 găsim următoarele eleve evreice ce au frecventat școala primară de fete de aci: Herșcu Sura, Herșcu Dina, Pascal Reize, Ghițes Hana, Iancovici Haim, Culbeci Ita, Mendelson Rașel, Ițic Zisl, Haim Zolda, Catargesa Rifea, Catargesa Tauba. Copulovici Tauba, Malta Rațe, Șmiel Mariese, Ițic Rifca, Mendelson Toni, Ușer Sima și Iosub Alta, în toate clasele care numărau total 110 eleve.

În statistica învățământului pe anul școlar 1876-1877 tabela No. 7 pag. 5 arată că în toate școalele primare urbane de băieți din acest județ au fost total elevi 675 din care 163 evrei, iar la tabela No. 11 pag. 8 arată că în toate școalele urbane de fete din întregul județ au fost total 301 eleve între care 122 evreice.

Iată și o mică statistică comparativă școlară pe anii: 1878—79, 1881—82 și 1882—83: ¹⁾.

	Anii	Ortodocși	Evrei	Proporția
Băieți școalelor Primare	1878—79	325	167	1.2
	1878—82	593	107	1.5 ¹ / ₂
	1882—83	603	119	1.5 ³ / ₄
FETELE școalelor Primare	1878—79	194	150	1.1.1 ¹ / ₁₀
	1881—82	201	184	Idem
	1882—83	205	173	Idem
Elevii Gimna- ziului	1878—79	84	19	1.4 ¹ / ₄
	1881—82	58	19	1.3
	1882—83	61	18	1.4 ¹ / ₄

1) „Fraternitatea” An VII No. 4 și 23,

În a-XXA-a aniversare de la înființarea Gimnaziului din Piatra (1894) constatăm următoarele la pag. 39 ord. 48.

Dintre elevii absolvenți: în anii 1873 total 13 dintre care 1 evreu, anul 1875 total 12 dintre care 1 evreu, anul 1878 total 15 dintre care 1 evreu, anul 1879 total 12 dintre care 3 evrei, anul 1882 total 14 dintre care 6 evrei, anul 1883 total 5 dintre care 2 evrei, anul 1884 total 6 dintre care 3 evrei, anul 1885 total 9 dintre care 2 evrei, anul 1886 total 13 dintre care 5 evrei, anul 1887 total 9 dintre care 2 evrei, anul 1889 total 6 dintre care 1 evreu, anul 1890 total 10 dintre care 1 evreu, anul 1891 total 17 dintre care 2 evrei, anul 1892 total 24 dintre care 7 evrei, anul 1893 total 22 dintre care 4 evrei, anul 1894 total 18 dintre care 5 evrei.

În anuarul Gimnaziului real „Petru-Rareș” din Piatra pe anul școlar 1896-97 se constată că absolvenții clasei a 4-a au fost total 30 dintre care 16 evrei.

Din darea de seamă a Ministerului Instrucțiunii Publice asupra școalelor secundare ale Statului pe anul școlar 1897-98 se constată că în Gimnaziul Real local au fost în acest an astfel: Cl. I-a 76 elevi dintre care 27 evrei. Cl. II-a 58 elevi dintre care 30 evrei. Cl. III-a 33 elevi dintre care 17 evrei. Cl. IV-a 25 elevi dintre care 15 evrei și Cl. V-a 39 elevi dintre 17 evrei.

Aci este locul de arătat că în anul 1878 elevul *Zisu Apotheker* (Doctor în medicină) a luat inițiativă și a făcut primul drapel al Gimnaziului local, care este și astăzi, colectând banii necesari de la elevii Cl. III și IV-a și între donatori figurează elevii evrei: *Zisu Apotheker*, *Moritz Veinberg*, *Lupu Goldenberg* (Doctor Aureliu Lupu) și *Rudolf Ferester*, trecuți pe fanionul drapelului.

Tot odată trebuie arătat că primul evreu care a absolvit Gimnaziul local este *Herman Erdreich* (fost renumit doctor în medicină) naturalizat servind în războiul 1877-78 ca medic-căpitan în rezervă, medaliat și doctor al mai multor instituțiuni din București unde era stabilit.

Asemenea trebuie să menționem pe primii evrei bacalaureați ai liceului local „Petru Rareș” (1899-1900): *Avram Horovitz*, *Leibiș Calman*, *Moise Rotman*, *Avram Vecsler*, *Fron Șaraga*, *Iosef Șor*, *Moise Strul*, *Avram Cernăuțeanu* și *Iancu Iuster*, ale căror fotografii se află în cancelaria Liceului.

Relativ la școala profesională „Cheorghe Asachi” de aci, după darea de seamă a Ministerului instrucțiunii publice asupra școalelor statului pe anul școlar 1897-98 se constată ast-fel : cl. I-a 53 eleve dintre care 22 evreice, cl. II-a 35 eleve dintre care 12 evreice, cl. III-a 34 eleve dintre care 12 evreice.

De când s’au votat taxe și restricțiuni asupra copiilor de evrei, foarte puțini frecventează școalele primare ale statului, preferând pe cele ale comunității sau particulare. În liceu foarte puțini evrei se înscriu din cauza lipsei de mijloace și aplicarea legii de preferință a creștinilor, deci cea mai mare parte din copiii care absolvă școalele comunității, se duc la meserii, negoț, birouri și magazine, spre a’și crea o carieră de existență zilnică.

Starea Culturală și morală

Starea culturală și morală a evreilor din Piatra, din cele mai vechi timpuri este din cele mai bune și este socotită ca a doua după Iași. Nici un oraș din Moldova, afară de Iași, n’a dat țării o pleiadă de atâția ebraiști și titrați ca acest oraș. Nicăiri nu s’au manifestat atâtea societăți și atâta năzuință de cultură ca aci. Cea mai bună dovadă al acestei năzuinți, în această direcție e școala Talmud-thora, care există aci de sute de ani și numeroase beth-hamidrașim unde se studia ziua și noaptea știința biblică, talmudică etc., ca și în Ieșuboth și unde amatorii de știință judaică își perfecționau cunoștințele prin debateri continue. Deosebit mai erau societăți științifice în limba sacră ca „Chewra Mișnaioth“, „Chewra tilim“ etc. Avântul spre studiul cărților sfinte era foarte mare aci. Prin venirea multor familii din Polonia, avu loc o întregă transformare în viața, obiceiurile și portul evreilor de aci, căci până la venirea acestora, evreii băștinași erau inclinați mai mult spre romanizare, atât prin portul cât și prin limba și obiceiuri; dar cu venirea celor din Polonia cari obținură o mare înrăurire asupra celor autohtoni, o schimbare radicală avu loc asupra celor din urmă, cari se asimilără cu totul celor dintâi (Polonezii) și care stare ținu ast-fel până pe la anul 1860, când încep simptomele de cul-

tură modernă prin îmbrățișarea portului european și învățături moderne românești. Impulsul către școalele publice românești crește treptat până la anul 1903 (când se impun taxe și restricții), neglijându-se cu totul studiul evreiesc, care odinioară era în plin progres. Asimilarea se părea a fi ajuns la apogeul ei. Generația tânără se credea mai mult a fi români de cât evrei, tinzând a se fuziona chiar cu totul cu familia română. Această tendință asimilatoare își perde însă din putere, prin faptul respingerei și ignorării cu totul a acestei tinerimi asimilate de către români; iar prin legile votate contra evreilor în general, fără nici o excepție pentru cei băștinași, considerați ca străini i-au silit a se alipi iarăși de neamul lor; totuși cu speranță într'un viitor mai fericit se simt români, iubindu-și patria cu dragoste.

Până la anul 1904 era în Piatra o singură școală, dar astăzi avem 2 de băieți și una de fete, ale căror institutori sunt recrutați din tinerimea evreească locală. Deosebit sunt foarte multe școli particulare israelite. Asemenea sunt cluburi de lectură unde se țin și conferințe publice pe terenul evreesc precum și cursuri de limbă și istorie evreiască, organizate mai cu seamă de societățile sinoniste.

Generațiile trecute de aici au produs o pleiadă de erudiți talmudiști de valoare, între care se pot semna pe repositii: ¹⁾ *Rab Ichiel Mechel ben Iosef* (autorul Pinkesului societății sacre „Chewra-Kedoscha” de aici), *Frații Uren, David și Faibiș Kolomeir, Moische Șoichet, Rabi Leib Sucher*, (rabin în Izmir), *Rabin Chaim Ioiné, Rabin Velvel Apotheker, Israel Vilnițer* (cabalist), *Avram Koin* (matematic genial), *Bendet Axlrad, Bătrânul Abeles* (rabin în Palestina), *Iosel Abeles, Șloime David*, (cabalist), *Leibiș Koffler, Rabin Moise Volf Kitai, Hilel Kitai, Rabin Iosef Daniel, Rabin Isucher Beer, Rabin Ișchok Adverner, Rabin Leib Esrig, Rabi Velvel Nutes, Rab Meșl Melomed* (rabin la Zfas), *Mordche Ide Wolfs, Mișilem Zise* מִשֵּׁל מִשֵּׁל *Mișel Talpalar, Lipa Koppel, Rab Simon Lesepetzer, Rabin Șmil Lipcaner, Rabi Mendel Așkenazi* etc. etc.

1) Răsbunicul Cronicarului.

Cu alte cuvinte casele de rugăciune de aci au produs pentru toată țara bărbați culți, ebraiști distinși, acest oraș fiind pretutindenea cunoscut ca cult.

Dintre cei mai distinși învățați și titrați moderni voi semnala numai pe cei repositați: *Poetul Roneti Roman*, *Dr. Lewi Apoteker*, *Bernhard Sufrin* (publicist și profesor), *Efr. Iuster*, *Ios. Bolocan*, *Inginer Iosef Daniel*, *Azich Insonoles* (artist și autor muzical), *Abr. Chaim Catz*, etc. Unii dintre aceștia s'au distins pe terenul ebraic iar alții în literatură și știință profană. Alt-fel în viață avem peste 200 de titrați în medicină, filosofie, chimie, farmacie, inginerie etc. etc. etc. originari de aci.

Țin a releva că celebrul profesor *Sol. Șechter*, directorul seminarului rabinic din New-Yorck a fost un elev al beth-hamidrașului *Chabad* de aci.

Acuma pentru a caracteriza mișcarea culturală și manifestările literare ale acestei generații, voi cita următoarele ziare și reviste apărute de aci: „*Israel*” (în ebraică) și „*Die Hoffnung*” (în Jüdisch) de d. *Eleazar Roheach* (1882–85), „*Die Neuste Nachrichten*” (Jüdisch) 1885 și „*Mercurul*” (Românește) 1905 de repos *Iacob Koppel* Tipograf.

În timpul emigrării de la anul 1900, au apărut următoarele ziare ocazionale în românește: *Steaua Israelită*, „*Biblioteca Israelită*” și „*Vocea Pribegilor*” redactate de mine, iar „*Bistrița*” și „*Ecoul Pribegilor*” de studenții Israeliti din localitate.

„*Ecoul Obștei*” (românește), ziar ocazional de opoziție contra epitropiei comunității, redactat de un grup de tineri. — apoi ziarele zioniste „*Libanon*” (românește). „*Șekelul*” (românește) 1905: ambele redactate și editate de secția „*Iehuda Halewi*”. — „*Zeirei Zion*” în limbele română și ebraică redactat de D-nii *D. Samsony* și *A. L. Zisu*, editat de secția cu acelaș nume: — Revista „*Hamekitz*” (ebraic) redactată de renumiții ebraiști: *M. Braunștein Mebașan*, *B. Samsony*. *A. Feibel*, *A. L. Zisu*.

Broșuri și cărți au apărut foarte multe, din ale căror autori semnalez pe *Abram Koin*, *Bern Sufrin* și D-nii *B. Samsony*, *H. Leibovici* și *Iosef Kaufman*.

În general vorbind, cultura evreilor de aci este de lăudat

și superioară multor orașe din țară. Cea mai mare parte din evrei posedă o cultură mijlocie și foarte mulți au cultură serioasă între care titrați și ebraiști distinși așa că ei formează un element prețios pentru judaism din România.

Conferința culturală zionistă

Această conferință a avut loc în Piatra în zilele de 29 și 30 Ianuarie 1906, convocată fiind de către D-l Heinrich Rosenbaum președintele federației zionistilor din România. Sâmbătă 28 Ianuarie, în ajunul conferinței, a avut loc o importantă întrunire în templul Leipziger, la care a luat parte un public imens din toate clasele obștei.

Au vorbit D-nii Rabini *Dr. Rabinovici, Dr. Nacht, Dr. Niemirower și Haim L. Löbel*, tratând chestia zionistă, iar seara au avut loc o serbare de Chamișa-Assar, în onoarea delegaților în casa zionistă, unde Dr. Niemirower ținu o conferință tratând rolul femeii în mișcarea zionistă. Populația evrească era în mare mișcare și a asistat în număr foarte mare la conferință, și a păstrat o atitudine demnă de la deschiderea și până la închiderea ei.

Au fost delegați la conferință următorii domni: Din partea **comisiei culturale zioniste** au fost față: *Dr. Niemirower, Dr. Nacht, Dr. Rabinovici, B. Samsony, Isac Cahane și B. Soref*. Din partea **studențimei din Iași** domnii: *Leibovici și Frühling*; din **Galatz**: *M. Heinrich Schein, I. Schöenberg, I. Marcus Ami și Birnbaum*; din **București**: domnii *S. Labin* (representantul presei evrești) și *S. Kohl* (repres. uniunii studenților evrei); din **Botoșani**: d-nii *Scarlat Albrecht*; din **Bacău**: domnii *Iosef Balter și S. Iacobsohn*; **Roman**: d-nii *Noel Bring, S. S. Cheis, A. Sucher și L. Rapaport*; din **localitate**: *H. Goldstein, M. L. Abeles, Em. Iacoby, Ios. Soufrin, C. Soufrin, Sam. Soufrin, A. Faibil, H. Nacht, M. Schochet, d-na Elise P. Daniel și d-șoarele: S. Samsony, Rosalie Abramovici, Sofie Schwartz, Ern. Schwartz, Anna Grünwald, Maria Hauswater etc.*

Ședințele conferinței, s'au ținut sub președinția D-lui *H. Rosenbaum*, care țin discursul de deschidere, arătând că a convocat o conferință generală a tuturor cercurilor evrești, insistând a se crea un fond cultural și înființarea unei reviste pedagogice și alta pentru tinerimea studioasă.

Apoi după propunerea d-lui *M. H. Schein* se adresează următoarele telegrame :

M. S. Regelui și Reginei

BUCUREȘTI

Conferința culturală evreească întrunită la Piatra-N. arată suveranilor iubiți, ocrotitori ai tuturor supușilor lor, salutul ei de adânc devotament și de dragoste neșarmurită,

Trăiască Dinastia ! Trăiască România !

In numele conferinței culturale.

H. Rosenbaum

D-lui Vlădescu ministrul Instrucțiunii publice

BUCUREȘTI

Prima conferință culturală evreească întrunită la Piatra-N. salută pe conducătorul instituțiilor de instrucție din țară, deopotrivă ocrotitor al operilor culturale, al tuturor locuitorilor pentru creșterea luminei în toate straturile sociale.

Trăiască România !

In numele conferinței culturale.

H. Rosenbaum

Biroul era compus din d-nii : *H. Rosenbaum*, președinte ; *Rabinul Haim L. Löbel*, *B. Samsony*, *Rabinul Dr. Rabino-vici*, *B. Soreț*, *M. H. Schein* și *Scarlat Albrecht*, vice-președinți.—*Rabinul Dr. Nacht*, *Rabinul Dr. Niemirower*, *I. Kahane*, *I. Schönberg*, asistenți. *Leibovici*, *Magder* și *Eriüh-ling* secretari.

Discuțiunile și referatele relative la cultura poporului au fost interesante și elocvente. *Dr. Rabinovici* vorbește despre sistemul defectuos, al instrucțiunii ebraice, cerând alegerea de metode bune și a se infiltra copiilor cunoștințele religioase, insistând a se apela la comunități de a primi desideratele hotărârilor conferinței.

Dr. Nacht cere convocarea unui congres didactic și un program unitar pentru școli, judaisarea instituțiilor culturale și reînvierea judaismului antic. Arată rolul Rabinilor, lucrarea lor din cele mai vechi timpuri, pe terenul cultural; trece apoi la institutori arătând reaua lor stare materială și cere măsuri pentru ameliorarea stărei lor.

Dr. Niemirower arată că rabinul și profesorul sunt *eul* judaismului. Trecând la institutori arată starea lor critică, deci e de idee să formeze societăți solidare. Cultura a fost mântuirea evreilor susține D-sa, deci e de idee a se studia istoria și literatura de către societăți cu această tendință, apoi să se propage gimnastica, să se susție presa și să se editeze cărți pentru popor, cerând convocarea unui congres cultural. Toate aceste să se lucreze în unire cu organizațiile comunităților din țară:

H. Rosenbaum, arată că zionismul e privit cu respect de toată lumea, deci e de părere de a se lucra în unire și cu alte elemente spre a le câștiga. Propune numirea unei comisii pentru formarea uniunii culturale și se alege pe D-nii *H. Rosenbaum, Dr. Niemirower, Dr. Nacht, Dr. Rabinovici și Sam. Pinales*. Apoi mai vorbiră, făcând diferite propuneri D-nii: *B. Samsony, Scarlat Albrecht, M. Heinrich Schein, Frühling, Iosef Soufrin și Isac Cahane etc.*

Conform propunerii D-rului *Cohl* de a se convoca un congres al rabinilor. se numește o comisie compusă din D-nii rabini *Nacht, Beck, Niemirower, Rabinovici, Landau, Taubes, (Botoșani) și Volfsohn (Fălticeni)*, cari să intre în relație cu rabinii din țară pentru aducerea la îndeplinire acestei propuneri.

Asemenea se propune și convocarea unui congres al profesorilor evrei din țară și se numește o comisiune pentru convocarea acestui congres, compusă din D-nii: *Dr. Niemirower, Dr. Beck, Dr. Nacht, M. Schwartzfeld, Bejarano, Dr. Steuerman, D-șoara M. Cusiner, Dr. Ghelerter, Dr. Nesto-*

rianu, Scarlat Albrecht, M. Braunștein-Mebeșan, Augenschreich, D-na Feinsilber-Rusu, Em. Iacoby, Rapaport, Labin și D-șoara Sofie Schwartz.

După închiderea conferinței, epitropia Comunității a oferit un banchet congresiștilor. Seara a avut loc tot în sala teatrului o mare întrunire publică zionistă, prezidată de D-l H. Rosenbaum, care făcu o cuvântare magistrală pentru care i se făcu ovațiuni. Corul intonă cântecele : „Dort wo die Ceder“, „Degel machne Iehuda“, și „Die Schwie“. Mai vorbiră apoi D-nii Dr. Niemiower în germană, Dr. Nacht în ebraică, Dr. Rabinovici în franceză, Dr. Cohl în română și M. Schochet în jüdisch. Ast-fel se sfârși impozanta conferință.

În treacăt remarc că ideia zionistă a prins în Piatra rădăcini adânci și aceasta mulțumită păturei culte evreești care stă în fruntea acestei mișcări.

Starea Morală

În ceea ce privește starea morală, indic două mici tablo-uri statistice mai vechi, după care se poate constata :

Statistică Penitenciară ¹⁾

Anii	JUD. NEAMTZ	ORTODOCȘI CATOLICI etc.				E V R E I			
	Penitenciare	Corecț.	Reclus.	Muncă zil.	Total	Corecț.	Reclus.	Vagab.	Total
1875	Bisericiani	277	44	1	322	9	1	—	10
"	Pângărați	60	217	16	293	7	10	—	17
1878	Bisericiani	306	5	—	311	5	—	—	5
"	Pângărați	25	275	9	309	—	4	—	4
1893 ²⁾ pâna la	Bisericiani	—	—	—	1444	56	—	—	56
1897	Pângărați	—	—	—	659	8	—	—	8

1). Statistica penitenciară din România pe anii 1875-78 București, pag. 9 tabela V.

2). Mișcarea inchișorilor centrale din Istoria Inchișorilor din România de Gr. I. Dianu, București 1900, tabela 1.

Statistica Judiciară (Jud. Neamtz) ¹

A N I I	CURTEA CU JURI		TRIB. CORECT.		Jud. de Pace Contrav.	
	Ortod.	Evrei	Ortod.	Evrei	Ortod.	Evrei
1866	—	—	106	7	—	—
1870	27	1	751	57	113	61
1871	49	6	1196	66	132	92
1873	132	3	798	36	137	46
1874	51	3	1555	59	—	—
1876	123	1	452	44	—	—
1877	36	—	1484	75	—	—
1883	61	4	572	30	—	—

Arestul preventiv Jud. Neamțu.

Anii 1893 până la 1898, total deținuți intrați 3305, dintre care 213 Evrei.

1). Ministerul de interne, Statistica judiciară din România pe anii 1866—1883.

Instituțiuni Filantropice

SPITALUL

Istoricul

Din cele mai vechi timpuri, exista în raionul vechiului cimitir o casă mare cu câte-va camere, numită *hegdis*, care adăpostea pe cei săraci și bolnavi și care casă există și astăzi, servind numai ca azil săracilor străini cari vin aci pentru un scurt timp.

Până la înființarea spitalului, bolnavii erau ajuturați din venitul gabelei și al unei cutii numită „*Bikur-Choilim*“ care își avea al ei administrator numit direct de epitropia comunității. Până la anul 1875 epitropia comunității avea tocmit exclusiv pentru săraci o moașă și un doctor.

Iată spre dovadă și copiile unor chitanțe emantate de la acei doctori:

CHITANȚA

Subsemnatul medic orașului Piatra, adeverește prin aceasta că am primit de la D-nu Herșcu Kahal, comunei Israelite, patru galbeni pe luna Mai, anul corent, drept remunerație, pentru căutarea bolnavilor săraci, pe la casele lor, ordonat de Kahali.

23 Mai 1863.

semnat, *Dr. Udriski*

CHITANȚA

Am primit de la Kahali patru galbeni leafa ca doctor a Israelitilor pe luna Noembrie.

2/12 Anul 1864.

semnat *Dr. Ghering*

În ceea-ce privește spitalul creștin, el era deschis pentru toată lumea, fără nici o deosebire de confesiune, mai mult încă, slatina de la Bălțătești, conform ordinului Ministerului de Finanțe al Moldovei. (No. 11315 din 1 Octombrie 1859) către Prefectura de Neamțu, după hotărârea consiliului Miniștrilor, urmează a se slobozi pentru feredee personale care se vor înfățișa cu certificatul doctorului că ar avea trebuință de asemenea feredee.

Această regulă era atât pentru evrei cât și pentru creștini. Iată spre dovadă și suplica bancherului Laba Mocăl din Piatra către Prefectura de Neamțu în această privință ; ¹⁾

Timbru 20 parale.

Onor. Prefect. de Neamțu
Labă Mocăl din Piatra

Suplica

Din alăturata adeverință a Docturului fizic a Districtului, Grojoski și a D-sale fizicului de oraș Ghering, se va lămuri onor, Prefect că am neapărat nevoie de a mi se slobozi din Bălțătești slatina pentru o cură a familiei care pătimizește de scrofulu. Deci cu tot supus vin a ruga pe onor, Prefectură să bine voiască a ordona casei slatinei de a mi se slobozi asemenea slatină.

1859 August 4 T.-Piatra

urmează iscălitura evreiască, Laba ben Mordche.

Reg. No. 9941. Resoluția sună a se slobozi slatina cerută.

Pentru săracii creștini trebuie un certificat de la Poliție, iar pentru cei evrei, un certificat sau mai bine zis, o mărturie din partea Kahalilor și certificatul doctorului și apoi slobozia bolnavilor săraci slatina necesară. Iată spre dovadă și o asemenea mărturie a Kahalilor : ²⁾

Timbru 20 para.

1) Dosar No. 22 din 1859, Casieria de Neamțu, intitulat „Dosarul slobozire slatinei 1859”.—(Dosar în posesia mea.—AUTORUL).

2) Acelaș dosar, fila 38.

Mărturia

Noi subtiscăliții Kahali nației Evreești din Piatra, dăm această mărturie la mâna D-lor Iancu Axelrad și Avram Zet Aron, Altar sin Ițic, Hascal Dascal, Abram Negru, Iancu Haham și mărturisim către ocărmuire că, în adevăr se află numiții oameni săraci și nu au cu ce să hrănească a lor viață și pentru că aceasta cei noi jos iscăliții mărturisim este adevărat, vom putea mărturisi în conștiință curată și cu frica Dumnezeiască că noi în adevăr avem o asemenea știință — și pentru că această mărturie să fie ajutor cătră numiții la locul de trebuință, urmează ale noastre iscălituri.

Piatra 1859 Iulie 1

Urmează 8 Iscălituri Evreești ale epitropilor comunităței.

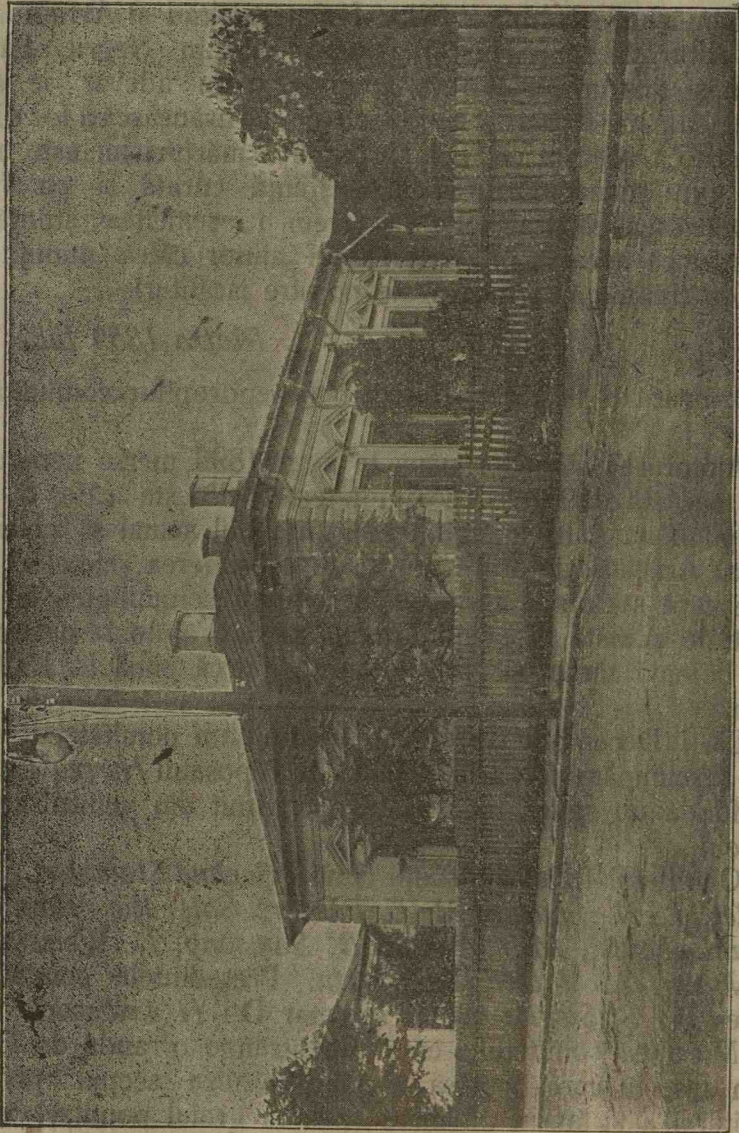
Ajutorarea săracilor până la anul 1896 merse neregulat, de la această dată însă, comunitatea cheltuește câte 80 lei pe săptămână până la înființarea spitalului actual și chiar și acuma. Această ajutorare consta în subscrierea rețetelor medicale care se iau la farmacia în comptul comunităței, iar deosebit de această în cazuri urgente se dau ajutoare pecuniare celor bolnavi săraci și cari ajutoare se urcă până la 1500 lei pe an.

La 1 Decembrie 1890 s'au instituit un comitet cu scop de a rescumpăra fereleul deținut de reposatul *Herșcu Coppel* și a fonda un spital, care să fie întreținut din venitul zisului fereleu.

Comitetul fu alcătuit din D-nii: *Șachne Stambler, Smiel Siegler, L. N. Charas, M. L. Făinar, Șaie Ițic Kaufman, Haim Leibovici, Meir Avram, B. Samsony, I. Weissmann, H. Nadler, A. Nadler și L. Crețu*. Președintele comitetului fu ales D-l *S. Siegler* iar ca secretar D-l *H. Leibovici*.

Misiunea comitetului era de a strânge ofrande de la 20 lei în sus, cu care bani să se poată realiza scopul propus. Comitetul a și lansat un mare apel, în graiul popular, a întocmit registre, etc., dar după puțină vreme toată lucrarea a adormit și toată dorința obștei evreești a stagnat pentru un timp.

De la anul 1888 și până la 1895 instituțiunea „*Bikur-*



Spitalul Comunității israelite

Choilim era întreținută de societatea „*Caritatea*” (a negustorilor), care întreținea și școala „*Talmud-Thora*” iar meseriașii și-au administrat deosebit aceste instituțiuni, de către societatea lor, tot cu acest nume. Astfel a durat până în luna Mai 1896 când s'a reînființat gabela care există și acuma și când a și avut loc fuzionarea ambelor tagme odinioară ostile.

În luna Septembrie 1898 s'a constituit societatea „*Bikur-Choilim*”, pentru a se veni în ajutorul bolnavilor săraci. Comitetul fu alcătuit din D-nii *M. Daniel, B. Samsony, S. Siegler, Moise Iuster, M. Roșcovici, M. Avram, L. Weinrauch, S. Daniel, L. N. Charas, Abr. Renert, Efr. Iuster, Kopel P. Katz, Burech Avram, A. Fischer, Iosef Naftalisohn, Aron Kahane. I. Fischer. Bern, Grünfeld, Iosef Weinrauch și H. Goldner*. Acest comitet și-a propus a înființa un spital, dar care scop fu realizat mai târziu.

În 27 Martie 1899 comisiunea pentru fondarea spitalului invită elita obștei israelite locale spre a se consfătuți în comun pentru fondarea spitalului și s'a constituit o nouă comisiune alcătuită din D-nii: *Dr. Leon Stein, Abr. Renert, Ad. Weiningher, Moise Roșcovici, Abr. Fondianer, Lupu Tarcauanu, M. Făinar, și I. Schwartz*.

Nu trecu mult și aceștia cumpărară un teren în strada Dărmănești, de la d-nul *Costache Andrieș* pentru 3000 lei, depunând și materialul necesar pentru clădirea spitalului, dar în urmă s'a debarasat de acest proiect. După câțiva ani, adică în anul 1904 au cumpărat casele D-lui *Anton Kugler*, din str. Luteriei cu 18.000 lei pentru acest scop. Atât soc. sacră „*Chewra-Kedoscha*” cât și D-na *Victoria Herșcovici* au donat câte 1000 lei la cumpărarea acestui local.

Spitalul fu cumpărat pe numele D-lor: *M. Roșcovici, S. Sigler, S. Stambler, L. N. Charas, Efr. Iuster, P. Zissu, I. Schwartz și S. Herșcovici*.

Înainte de a face descrierea spitalului actual, mă simt dator a face și istoricul **azilului pentru bolnavi săraci**.

Păuă la deschiderea spitalului actual, în urma indemnului d-lui *Dr. A. Lucianu*, prin inițiativa și susținerea D-nei *Victoria Șmiel Herșcovici*, se instalase un azil pentru bolnavii săraci în str. Apelor Minerale, la 11 Februarie 1901. Acest local care ținea loc de spital, avea 7 paturi. Acest azil în cea mai mare parte era întreținut de către familiile *Her-*

școvici și Ronetti Roman și din cotizații benevole a mai multor coreligionari. Comitetul azilului era alcătuit din D-nele: Victoria Șmiel Herșcovici, Eleonora Ronetti Roman, Feiga L. N. Charas, Clara Weiningher, Debora L. Iuster, Maria S. Siegler, Betty Weinrauch, Malca Roșcovici Maria Ipcar, Raschel Iulius Agatstein și Elise P. Daniel. Doamna Herșcovici și D-l A. L. Iuster au înzestrat micul spital cu paturi, și lingierii, iar d-nii: S. Herșcovici, Abr. Renert și M. Roșcovici au colectat o sumă respectabilă pentru susținerea lui.



D-rul A. Lucianu

a ars cu desăvârșire deci epitropia comunității se văzu nevoită a deschide actualul spital.

D-na Elise P. Daniel ca secretară își dăde toată osteneala pentru existența acestui azil. Micul spital era îngrijit în mod gratuit de către D-l Dr. A. Lucianu, iar ca administrator avea pe D-l Meir Daniel.

Societatea damelor „Caritatea” dăde și ea acestui azil foarte mult concurs. Acest azil a adus foarte mari servicii populației sărace, căci aproape o sută cazuri de febră tifoidă au fost aci căutate în anul 1903.

Acest azil a existat aproape 2 ani când în luna Februarie 1903

Spitalul actual, cu toate că era cumpărat pentru această destinație, totuși la început stete închis până la 15 Aprilie 1905 când ivindu-se mai multe boli serioase s'au internat mai mulți bolnavi și ast-fel de la acea dată funcționează regulat. Acela care dăde spitalului mai multă îngrijire părintească a fost d-nul Moise Roșcovici care dăruie 400 lei pentru susținerea lui, căci pe acel timp epitropia comunității era ostilă funcționării acestui spital, deci d-sa împreună cu d-nul Sam. Daniel, prin colecte și taxe, au susținut funcționarea spitalului.

Până la 1 Ianuar 1906 funcționează gratuit *D-rul Leon Stein*, ca medicul spital iar ca sub chirurg bătrânul *Iosef Blumen* tot gratuit, care făcea și pe îngrijitorul spitalului, iar mai târziu dentistul *Iosef Rosenthal*.

În Decembrie acel an, epitropia comunității au votat pentru spital 80 lei pe săptămână și numai ca medici pe *D-rii Stein și Lucianu*, cari erau plătiți cu câte 75 lei pe lună.

La 18 Aprilie 1906 societatea damelor „*Caritatea*” a donat spitalului prin d-nele: *Maria S. Siegler, Malca Roșcovici, Raschel S. Daniel, Feiga Charas, Betty Weinrauch și Elise P. Daniel*, 393 bucăți lingierii, compuse din cămeși, halaturi, fețe de perne, etc., precum și două dulapuri închise, pentru păstrarea lor. Asemenea 100 lei pentru baia spitalului, mușamale, etc., toate în valoare de aproape 1500 lei. Asemenea a contribuit pentru baia spitalului și *Dl M. L. Abeles*.

Aci este locul de remarcat că mai multe societăți de dame atât a neguțătorilor precum și a meseriașilor au dat baluri și au colectat bani, pentru spital.

Actualmente spitalul primește de la comunitate 625 lei lunar, plus taxa bolnavilor cu stare, etc.

Lunar sunt consultați gratuit aproape 200 bolnavi.

Spitalul are 12 paturi.

Personalul se compune din un doctor, un intendent, un gardian, o gardiancă, bucătăreasă și un servitor.

Spitalul este o zidire frumoasă din material nearzător și se compune din: un salon și trei odăi spațioase pentru bolnavi, o sală de operație, un pavilion, o cameră mortuară, cancelaria, baia, farmacia și odăi pentru locuințaintendentului.

Spitalul are și o grădină foarte mare în jurul său.

REAMINTIRI ȘI URMARE

În anul 1903 când era să se cumpere spitalul actual, s'a făcut cerere către onor *M-terul Lucrărilor publice* dacă admite a se înființa în acest imobil spital pentru bolnavi saraci, care a comunicat onor *Primăriei locale*, prin adresa No. 2116 din 18 Febrnar curent iar aceasta comunică comu-

nităței rezultatul admiterei, prin adresa sa No. 885 din 21 Febr. a. crt.

Iată copia acestei adrese:¹⁾

Regatul României



Primăria Comunei Piatra
JUD. NEAMȚU
Serviciul Administrativ

No. 885

1903 Luna Februarie în 21 zile

cu . . . ^{cu anexe}
Dosar

Domnule,

Domnul Ministru Lucrărilor Publice prin adresa No. 2116 din 18 Februarie curent, comunică că prin jurnalul Consiliului Technic Superior No. 34/903 s'a aprobat proiectul relativ la înființarea unui spital modest în casele cu No. 48 și 50 din strada Petru Rareș, proprietatea d-nei Zoița A. Cugler; pentru israeliții saraci din acest oraș.

Vă fac cunoscut
p. Primar A. D. ȘOAREC,

Secretar COVRIG,

D-sale

D-lui Karol Nacht

Representantul Comunităței din Piatra-N.

¹⁾ Actul original este în posesia mea. AUTORUL.

În anul 1906 Medicul Spitalului Dr. *Leon Ștein* prin raportul din 12/I 1907 arată că în anul 1906 au fost 145 bolnavi, din care 9 creștini. Ajutoare medicale s'au dat la 2923 persoane. Societatea damelor meseriașe au dat 400 lei și au cumpărat și multe instrumente necesare spitalului.

În anul 1907 onor Primăria locală (serviciul Sanitar) prin adresa No. 116 din 16 Februar crt., către d. Medic diriginte al spitalului Israelit local, roagă a i se răspunde; 1) De când funcționează spitalul, 2) Câte paturi are permanente și alte întrebări sanitare:

Tot în anul 1907 Medicul spitalului dă un raport anual, unde se poate vedea toată starea și programul spitalului.

Întă copia :

1907 Ianuarie 12

Domnilor Epitropi,

Spitalul israelit intrând în al 3-lea an al existenței sale, subseminatul fidel sarcinei ce mi-am impus, am onoare a vă înainta Raportul anual de mersul și activitatea sa în cursul anului 1906.

Ast-fel s'a primit și căutat în spital un număr de 145 de bolnavi din care 84 bărbați și 61 femei. Dintr'aceștea au fost 6 bărbați și 3 femei de religia creștină.

Din totalul acestor bolnavi am avut de înregistrat 4 morți, din cari 3 bărbați și o femeie.

Cea ce dă un procent de mai puțin de 3% ca mortalitate. Această mică mortalitate este datorită bunei stări igienice în care se ține Spitalul și conștiincioasei îngrijiri medicale ce se dă bolnavilor; două avantaje ce fac ca prestigiul și renumele Spitalului nostru să meargă crescând și să atragă în căutarea sa bolnavii creștini cari prefer căutarea Spitalului nostru cu plată, celui județean, unde capăt căutarea medicală în mod gratuit.

La consultații s'a dat ajutor medical la un număr de 2923 bolnavi, din cari 2140 au căpătat și medicaamentele gratuit furnisate din farmacia spitalului și numai 783 au primit rețete la farmaciile din oraș.

Operațiunile făcute în cursul anului au fost de felurite boli și cazuri grave, din care peste 30 reușite bine.

De la 1 Noembrie demisionând subchirurgul-farmacist și neputându-se găsi un altul cu acest modest salariu, subsemnatul ajutat de personalul spitalului a fost silit, spre a face față tuturor cerințelor pacienților să prepare singur medicamentele atât ale bolnavilor din spital cât și a celor veniți la consultații precum și a rețetelor venite din oraș dela D-nii medici; și cu această sarcină mă ocup până în prezent.

Trebue să vă atrag atențiunea D lor Epitropi! Ca o notă îmbucurătoare însă în mijlocul neajunsurilor mai semnalez achizițiunea unui instrument bogat și modern ce am procurat din sumele puse la dispoziția de către diferitele persoane caritabile. Ast fel Societatea „Damelor meseriașe” mi-au înmânat prin Doamnele Ghetler și Eisig Pitaru suma de 400 lei, D-l Carol Nacht un deposit de 100 lei, D-l L. N. Charas un deposit de 100 lei, D-nul Aron Iuster un deposit de 56 lei; D-l I. Weinrauch dela un arbitragiu 80 lei și D-l I. B. Grünberg a donat 20 lei.

Aceste instrumente ne sunt bine venite acum când activitatea spitalului ia din zi în zi un avânt și o întindere mai mare; și privesc ca o datorie deosebită de a exprima acisus ziselor persoane mulțumirile obștești pentru frumoasa lor faptă; în special comitetului Damelor meseriașe cari au depus o muncă vrednică de toată lauda și o activitate obositoare întru aranjarea unui bal al căruia produs a fost sus zisa sumă cu anumita destinație pentru procurarea de instrumente. Această sumă a format sâmburele împrejurul căruia s'au concentrat celelalte sume mai sus menționate. Așa că sub acest punct de vedere spitalul este suficient aprovizionat și pentru mulți ani.

Atenansele care grație neobositei Dv. îngrijiri D-lor Epitropi au încercat o reparație aproape radicală, dau aspectului general al spitalului o înfățișare din cele mai încântătoare și impresionează într'un mod plăcut pe toți visitorii streini ce se abat spre a-l vedea. Două lipsuri esențiale și care sunt pe punctul de a dispărea trebuiesc menționate. Aceste sunt: *un loc de baie sistematică pentru bolnavi*, și o cameră mortuară. Atât pentru primul cât pentru camera mortuară există deja sumele necesare D-l M. L. Abeles pe lângă suta de lei

ce a donat cu ocaziunea reparației atenanselor mi-a declarat că e dispus a pune la dispoziția Dv. suma de 400 lei pentru instalarea băii, în memoria defunctei sale soții.

Cât pentru camera mortuară este destinată o sumă de 500 lei de către răposatul Nuchăm Herșcovici de curând decedat.

Aceste 2 lipsuri o dată înlăturate Spitalul va fi în stare sper să facă față tuturor cerințelor igienice moderne ce se cer unui instituțiuni de felul acesta. Depinde numai D-lor Epitropi de buna voința Dv. de care ați dat până acuma atâtea probe ca aceste 2 îmbunătățiri să capete existență.

În general pot susține cu satisfacție că anul trecut a fost rodnic în îmbunătățiri diverse, și aceasta mulțumită devotamentului și activității neobosite dezvoltat de Dv. întru prosperarea acestui așezământ precum și în rezultatele favorabile obținute relativ la ajutorarea bolnavilor prin sânguința personalului medical. Fie ca sacrificiile ce depuneți pentru înflorirea acestui Institut să dureze încă mulți ani spre folosul bolnavilor ce vin să caute alinarea suferințelor și pentru mulțumirea Dv. sufletească. Din partemi, nu pot califica alt-fel nobila Dv. străduință decât ca un act de Înaltă filantropie cu sănătate Medicu Spitalului

Dr. STEIN

În statul lefilor, personalului spitalului Israilit pe luna Octombrie 1908 se poate constata personalul și apundamentul fiecăruia:

Dr. *Leon Stein* (medic) 150 lei, Mendel Zilberman (intendent) 35 lei, Vasile Samuil (gardian) 40 lei, Natalia V. Samuil (gardiana) 40 lei, Feiga Fiterman (bucătăreasă) 25 lei, Grigore (argat) 10 lei. Total 290 lei.

În anui 1909 Loja „*Menorah XV*“ No. 395 cu data 20 Ianuarie a. c. prin adresa No. 48 către președintele Comunității israelite locale, îi aduce la cunoștința că în urma cererei unui mare număr de enoriași, solicitați fiind de toată obștea israelită din localitate, au numit două comitete și anume; unul pentru școală și cel'alt pentru spital, alcătuit din d-nii *Șmil Herșcovici, Ilie Soicher, Șmil Ițic Katz, Sam. Daniel,* și *Iancu Gărcineanu.*

În anul 1911 Comitetul spitalului era alcătuit din D-nii: *Abram Renert, Ch. R. Weinstok, Meir Schwartz și M. Friedman.*

În anul 1913 Spitalul fiind fost într'un hal de mizerie sub toate raporturile, deci răposatul d. *Dr. Aureliu Lupu* și-a luat sarcina a'l repara, achitându-se în mod conștiincios de sarcina ce și-a impus. El fiind secondat de d-l *Carol Renert.* Spitalul înainte era după cum am zis într'un hal deplorabil.

Iată fosta stare :

1. *Aspectul exterior*: zidurile deteriorate, iar ușele, ferestrele putrede, iar geamurile sparte.
2. *Curtea*, murdără și nepavată, fără trotuare.
3. *Bucătăria*, acoperită cu draniță, hodgeagurile dărăpănate.
4. *Gardurile*, putrede și căzute.
5. *Pe dinauntru*, sălile spitalului cu aspect penibil, pereții coșcoviți, ușile, ferestrele și podelele roase, sobe ruinate, ventilatoarele astupate. Magazie pentru spital nu era. Camera de baie servea și ca spălătoria rufelor; Pavilionul de izolare era lângă grajd și latrina veche; bucătăria servea și ca dormitor bucătăresei, era stricată și fără mobilier necesar; Localul farmaciei și intendentului de asemenea erau în necurătenie; Morga și closetele erau și ele ast-fel.

Așa dar toate aceste au fost refăcute și reparate.

D-l *Aron Iuster* împreună cu reparatorii de mai sus și-au luat angajamentul a colecta suma necesară acestor reparațiuni și radicale îmbunătățiri. Iată și lista donatorilor :

Venerata D-na *Lucia Leon Bogdan* a donat 30 cămăși, 30 prostiri de pat, 30 prostiri de plapomă și 40 fețe de pernă și mai multe prosoape.

Fabrica Textilă din Buhuș; 15 pături, 16 mantale de postav căptușite cu flanea și o subvenție anuală de 200 lei; deosebit de aceasta onor D-nii *Schlesingher și Margulius* s'au oferit personal cu câte 50 lei anual. D-l *Michel Iuster* 6 paturi de fer, 8 măsuțe de noapte, 6 somiere, 1 lavoar și 2 mese de fer. D-nii *O. Kreindler*, firma *M. Weinberg & Löbel* și *Petru Iuster* au contribuit, fie care, cu câte o cantitate de scânduri necesare la reparare și facerea gardurilor, a magaziilor, din care material a beneficiat și școala israelită de fete, unde s'a construit o magazie de lemne.

Pentru lenjerie au furnizat frații Solomon, fără profit material.

Donațiuni pecuniare: *Ilie Segaler* în memoria soției sale *Goldina* 200 lei, *Debora Filderman* (Bacău) 38.50, *Israel Ghelberg* 22.50, *Clara Adelstein* 22.50, *Mendel Goldsfarb* 15 lei, *S. Weinstein* 15 lei, *H. Godel* 15 lei, *Nathan Segal* 15 lei, *I. H. Cărciumar*, *Filip Rabinovici* frizer, și *I. Weinstein* câte 7.50, *Ovanes Kevorghian* (coloniale) 10 lei, *B. Weisman* 7.50, *Aizic Schwartz* (Brutar), *David Rabitz* 15 lei, *Iosef Naftalison* pentru soc. sacră 1800 lei, *M. Semo* 300 l, *Aron Iuster*, *S. Herșcovici*, *Iulius Agatstein*, *M. Schwartz* (din economia spit.) 200 lei, *O. Kreindler* 125 lei, *D. Stamblor* 100 lei, *A. Renert*, *C. Renert*, *Leop. Bach*, *O. Steinberg*, *Meir Avram*, *Sol. Drimer*, *H. Goldstein* câte 60 lei, *M. Eizicovici*, *M. Ipcar*, *Nulă Schwartz*, *Leon Rozențveig*, *Heinrich Weinberg*, *Oscar Calmanovici* câte 50 lei, *Moise Iuster*, *Ludvig Berman*, *O. Helman* și *Leon Manașcu* 40 lei, *Lazar Weinrauch*, *Leon Weinrauch*, *David Davidovici*, *M. Gredingher*, *B. K. Enghelberg*, *Frații Solomon*, *Dr. Leon Stein*, *Jaques Brül*, *Moise Feder*, *Dr. Aurel Lupu* 30 lei, *D-nii H. Hart*, *I. Isersohn*, *Leop. Steinberg*, *S. Ghelberg*, *H. Zagher*, *Ch. Adlerberg*, *Nathan Segal*, *M. Rosenbaum*, *Berl Kriegler*, *Leiba Ieșanu* și *L. Polak* 20 lei, *A. Weininger* 50, *S. Daniel* 35, *H. Weinștok* 28, *H. Codel*, *L. Altein*, *M. Șapsa*, *B. Goldenberg*, *M. Iacobi*, *L. Iakerkaner*, *Av. Weisman*, *S. Ancelsohn* a 10 lei, *B. Catargiu*, *M. F. Haim*, *F. Lupovici*, *H. Waldman* a 5 lei. Total a costat 5144 lei.

E de remarcant că „Uniunea evreilor pământeni“ a oferit Ministerului de război 20 paturi în spitalul comunității, pentru bolnavi și răniți de război, ținute pe cheltueala lor.

Pentru ca onor cetitori să aibă ideie despre repararea spitalului, reproduc aci articolul din ziarul „Informatorul“ Anul I No. 27 intitulat: „O vizită la spitalul Israelit“, semnat C. Vinescu.—Iată acest articol:

O VIZITĂ LA SPITALUL ISRAELIT

Anul acesta deși am trecut printr'o grea criză financiară, totuși spitalul israelit a avut șansă de o reparațiune radicală,

și o serie de îmbunătățiri, datorit în mare parte activității d lui *Dr. Aurel Lupu*.

Trecând zilele trecute prin strada Petru Rareș, observ în fața spitalului o temelie de piatră pentru un gard de fier. Știind că acest local ar avea necesitate de reparațiuni intense despre care îmi vorbea adesea medicul spitalului d. Dr. Ștein, curiozitatea m'a împins să văd dacă comitetul a ajuns la un gard de fier, ce a făcut în interior. Comunicând intendentului intențiunea mea, acesta îmi comunică că d. Dr. Lupu se află acolo, supraveghiând lucrările ce sunt în curs de executare.

Intrând în curtea spitalului, se observă imediat o schimbare, pereții văpșiți din nou, gangurile reparate și boite, acoperimintele reparate, florăria din fața clădirei principale îngădită și un gard nou spre curtea grădinei. D-l Dr. Lupu avizat de vizita mea, cu amabilitatea care-l caracterizează mi se puse la dispoziție, însoțindu-mă pretutindeni și arătându-mi toate câte s'au făcut și despre care știa în cele mai mici amănunte, ca unul care s'a ocupat de aproape.

La intrare se află locuința intendentului care a fost reparată, zugrăvită și podelele văpsite, asemenea și așa zisa farmacie, acelaș lucru și la locuința servitorului, bucătăria făcută din nou, o clădire pentru boli molipsitoare ridicată de curând; iar în spital s'a văpsit pereții, ușile, ferestrele, cu un ulei deschis, care dă mai multă lumină în cursul zilei, s'a făcut o camară specială pentru rufe curate și alta pentru cele murdare, s'a instalat lumina electrică pretutindeni și o mare parte din lîngerii s'a cumpărat din nou. Acest local care alină atâtea dureri — grație îngrijirilor părintești ale experimentatului Doctor Stein, căruia se datorește înființarea spitalului, zic acest local se află astăzi în cea mai bună stare de igienă și desigur că munca d-lui Dr. Lupu merită toată lauda. D-sa îmi spune că toate aceste îmbunătățiri n'au costat de cât.. 5200 lei. Până acuma știam că Dr. Lupu se pricepe în ale medicinei, dar dacă a fost în stare să opereze această transformare numai cu 5200 lei, trebuie să-i recunosc meritul că este și un admirabil gospodar.

Știind că spitalul n'are fonduri, am întrebat pe d. Dr. Lupu de unde v'ați procurat acești bani? Iată istoricul: La izbucnirea războiului cu Bulgaria, populațiunea israelită oferise Ministerului de războiu prin Uniunea Evreilor Pământenii, spi-

talul cu 10 paturi pentru răniți și toată întreținerea. În acest scop s'a subscris de către evreii, cu dare de mână vre-o 15.000 lei, din care s'a vărsat $\frac{1}{3}$ ca prim fond. Cum însă numărul răniților n'a fost mare și pacea s'a încheiat mai curând decât se aștepta, iar ministerul neavând trebuință de paturi, suma donată a rămas intactă, care s'a întrebuințat în urmă — cu consimțământul donatorilor — pentru aceste îmbunătățiri.

Dar pentru viitor ce credeți s'ar mai putea face? Părea mea este — îmi spune d. Dr. Lupu că clădirea azilului de bătrâni să fie vândută -- mi se spune că se poate obține peste 15.000 lei și cu acești bani s'ar putea face o clădire specială în grădină — aci îmi arată o mare și frumoasă grădină — și odată azilul mutat în curtea spitalului, care este mult mai indicată pentru acest scop, pe lângă buna căutare medicală ce ar avea-o bătrânii, s'ar mai economisi o cheltuială importantă, întru cât intendentul, servitorul și bucătăreasa spitalului, aceștia ar putea îngriji și de azil. Cred că dreptatea este de partea d. Dr. Lupu și supunând această idee celor în drept, aștept să o văd îndeplinită spre binele celor ce obțin adăpost. Zugravii, stolerii, chemând pe d. Dr. Lupu pentru a le da diferite instrucțiuni, m'am retras asigurându-l de recunoștința tuturor oamenilor de bine, pentru cele ce a făcut.

C. Vinescu

În anul 1917 Comisiunea interimară sub președenția d lui Sol. Drimer, din cauza lipsei veniturilor, a fost nevoit a reduce numărul funcționarilor spitalului, reducând și lefurile personalului remas.

Este iarăși de remarcat că spitalul a fost rechiziționat pentru tot timpul războiului pentru ambele armate aliate Româno-Rus, iar Duminică 14 Septembrie 1919 a fost deschis, când avu loc și o mare serbare Câmpenească în grădina spitalului și aceasta din inițiativa Epitropiei Comunității, participând foarte multă lume la această serbare, dând fiecare obolul în folosul spitalului. Serbarea a decurs în cea mai mare animație iar admirabila orchestră a reg: 55

cânta bucățile cele mai frumoase, iar președintele Comunității *Petru Iuster*, a ținut o cuvântare arătând sacrificiile Comunității pentru acest institut filantropic declarând spitalul deschis îl încredințează medicului șef D-l *Dr. Stein*. După aceasta luând cuvântul d. *Dr. Stein*, care vădit emoționat a exprimat d-lui președinte și membrilor Comunității, mulțumirile sale pentru redeschiderea spitalului, asigurând că și va da toată silința și de azi înainte, pentru buna funcționare a spitalului.

Apoi luă cuvântul d. *Carol Veinberg*, în numele Comitetului spitalului, care spune că acuma 14 ani a luat ființă spitalul israelit, condus tot timpul cu multă pricepere de d-nul *Dr. Stein*. Mai arătăm că spitalul în tot timpul războiului a fost rechiziționat și au trebuit multe sacrificii pentru a-l pune din nou în stare de funcționare.

D-sa mai arată că venitul de 2000 lei de la baie nu sunt de ajuns pentru întreținerea spitalului, mai arată că Americanii ne au trimis medicamente și lucruri de mare valoare pentru spital și azil, cu toate aceste mai este nevoie și de concursul cetățenilor comunității noastre.

D-l *Șaraga Lorian* într'o frumoasă cuvântare scoate în relief nevoia unui spital și îndeamnă populația la sprijin.

D-l *rabin Ch. L. Löbel*, într'o lungă cuvântare biciuiește aspru pătura Comunității, pentru nepăsarea lor față de nevoile săracilor, după care încep următoarele otrande a D lor: D-na *Victoria Herșcovici* 600 lei apoi câte 500 lei, D-nii: *Michel Iuster, Peter Iuster* și soc. „*Caritatea*” câte 200 lei, D-nii: *Sigm. Herșcovici, Marco Semo*, D-na *Tauba Alter Șperber* câte 100 lei; Soc. „*Scheiwis Achim*,” *Efr. Coșanschi, Dav. Leibovici, D-na Carolina Bach, Albert Abeles, D-na Clara Moise Iuster, Frații Ifrim, Sol. Drimer, Dav. Stamblor, Martin Strich, Dav. Davidovici, Carol Veinberg*.

D-na *Claire P. Iuster* și-a dat multă osteneală, colecând cea mai mare parte din sumă adunată pentru spital iar pentru deplina reușită a acestei serbări au dat concursul organizația: „*Poale-Sion*” și în special d. *Elias Herșcovici*.

În anul 1920 Comitetul Epitropiei Israelite prin adresa sa No. 214 datată 5/II a. crt. către d. Medic spitalului israelit îl încunoștiințează că a fost numită ca comitetul spitalului

delegația alcătuită din membrii : *Elias Herșcovici, Dav. Frai, Pascal Braunstein, R. Zeilic, Idel Hafner, și C. Friedman.*

În anul 1925 s'a dat în Sala Teatrului un festival artistico-literar cu dans, în folosul spitalului.

Pentru placa de marmoră ce s'a așezat în perețele an-treului spitalului Israelit, în memoria și recunoștința mult re-gretatului *Doctor Leon Stein*, au luat inițiativa D-nii : *Albert Abeles, Sigm. Herșcovici, Moritz A. Renert, Rubin Soifer, Aron Catz și Aron Iuster.*

Aceștia au colectat de la următorii D ni : Câte 500 lei *Albert Abeles, Sigm. Herșcovici, Familia Renert, Iosef Iuster, Aron Iuster C, Vorel.* Câte 200 lei *Mihai D. Corbu, Copel H. Veinberg și M. Ipcar.* Câte 100 lei : *Dr. Lupu Hatif, Davidovici & Beral, Costică Manoliu, R. Zeilic etc.* Aceasta a fost în anul 1926.

Tot în acest an D-nii Aron Iuster (președ. Comunității Israelite) și *Albert Abeles* (președ. Lojei Menorah) invită po-pulația Israelită locală pentru Duminică 22 August spre a a-sista la desvelirea, plăci Doctorului Stein. Iată copia învitare :

Iubiți Corelegionari,

Urmând să răsplătim după merit munca neprecupețită a medicului ce și-a dat întreaga râvnă pentru binele obștesc, atât ca fost Președinte al Comunității Israelite cât și ca fon-dator și organizator al spitalului israelit local.

Am hotărât punerea în pretoriul spitalului a unei pietre comemorative pentru eternizarea aceluia ce a fost

D-rul LEON STEIN

Rugându-vă să luați parte cu toții la desvelirea acestei pietre Comemorative ce are loc *Duminică 22 August ora 11 dimineața precis*, în localul spitalului.

Comitet de Inițiativă

Aron Iuster președ. Com. Israelite.

Albert Abeles președ. Lojei Menorah.

Piatra-N., August 1926

Cu această ocaziune d. *Dr. Fischer* a ținut o frumoasă cuvântare, arătând activitatea, mult regretatului *Dr. L. Stein*, care merită această piatră comemorativă pentru eternizarea sa, Iată copia de pe inscripția plăcii:

Fondatorul, Organizatorul spitalului Israelit și medic constant 1905—1920

Populația Israelită păstrează neștirbită Memoriei Dr. L. Stein în semn de recunoștință și etern regret

Decedat la 30 Martie 1924. Piatra-N. 8 August 1925

Placa conține și portretul regretatului.

În alt antret este un mare tablou încadrat care conține portretul d. *Dr. L. Stein*, stând pe un fotoliu.

În peretele din sala spitalului este așezată o piatră lungăreață tot de marmoră care conține numele donatorilor, pentru spital, iată copia:

În memoria lui *Ițel Leibovici* 10.000 lei, În memoria lui *Leizer Rosențveig* 5000 lei, *Adolf Löbel* în memoria defunctei sale soții *Clara Löbel* 5000 lei, *Sofia Leon* în memoria mamei sale *Clara Löbel* 5000 lei, *Familia Altersohn* (Bacău) în memoria defunctului lor tată *Avram* 2500 lei, *Elvira Dr. Tanențapf* și copii, în memoria def. soț și tată *Dr. Iacob Tanențapf* 1000 lei, *Malca și Chaim Körner* 5000 lei, *Iosef Făinaru* în memoria def. său tată *Hersch* 2000 lei, Frații *Iosef și Nathan Iuster* în memoria def. lor părinte *Leib Iuster* 25.000 lei, *Burech Kaufman* în memoria părinților săi *Sae Ițic și Chae Sure Kaufman* 2000 lei, în memoria def. *Haim Zagher* 25.000 lei.

În peretele camerei No. 2 pentru dame este o piatră mică de marmoră cu inscripția: În memoria defunctei *Greta Veismann* (născută *Drimmer*) Decedată la 16 Mai 1925.

Pe deasupra ușei unei camere (unde a fos morga) este o foarte mică piatră cu inscripția: În memoria def. *Nuchem Herșcovici* ce a contribuit la această clădire.

În treacăt vorbind spitalul are 2 antreuri, 1 coridor, 1 cameră pentru baie, 1 pentru farmacie și 3 saloane pentru bolnavi, 1 salon pentru operație, 2 camere de izolare, 1 cameră mortuară, 1 bucătărie și 1 cameră pentru servitorii spitalului, iar pentru intendent 3 camere cu antret.

Spitalul mai are și 2 beciuri spațioase și solide.

Spitalul mai are și grădină și foarte mult loc cu felurite fructe.

În sala de operație se află și o etajeră de sticlă unde se păstrează instrumentele chirurgicale și unde este bătută și o tăbliță de nikel cu inscripția : Aceste instrumente sunt donate de societatea Damelor meseriașe din Piatra-N.

Sala de baie este făcută de d. *M. Leon Abeles* în memoria soției sale *Sofie Abeles*.

Spitalul este înzestrat cu lumină electrică.

Medicii actuali ai spitalului sunt D-nii *Dr. V. Daniel* și *Dr. H. Fischer* iar ca intendent este d. *Mendel Zilberman* (de la 1904).

Ca secția spitalului din partea Comunității sunt D-nii : *Avram Fainștein* (președinte) apoi *Lipa Catz*, *Lupu Herșcovici* și *Calman Lazarovici* ca membrii.

Acest comitet este la înălțimea datoriei lor căci spitalul este condus cu mari economii și de o curățenie exemplară.



Istoricul Azilului

PENTRU BĂTRÂNI (Israelit)

În vechime așa zisul „Hegdeșul“ din vechiul cimitir împreună cu câteva atenanse izolate din raionul lui, serveau ca azil și adăpost și chiar ca spital pentru săracii comunității.

În anul 1898 reînființându-se soc. Sacra cea dintâi a mea grijă a fost, a reforma zisul Hegdeș, în azil, pentru bătrâni. Eu fiind tot mecanismul zisei societăți, după ce am văzut cimitirul răscumpărat de bezmăn, zaplazul prefăcut și toate regulate, în luna Noembrie 1904, am format un comitet de inițiativă pentru înființarea unui azil pentru bătrâni și infirmi. Acest comitet era alcătuit din D-nii: Iosif Blumen, frații Leib și Ițic Berman, Dr. Leon M. L. Abeles, P. Daniel, Ițic Steinfeld, Beril Kriegler, Ichiel Rozenberg, Moise Cahane, Leon Goldner, Ioine Blumen și subsemnatul. Acest comitet a lansat un apel în graiul popular, cerând concursul obștei, pentru a putea realiza scopul propus.

Comitetul a însărcinat pe d. Iosef Blumen de a face reparațiunile necesare. D-sa a colectat suma necesară prin concursul membrilor comitetului, care prin ajutorul soc. Sacre „Chevra-Kedoșă“, a reușit de a face reparația radicală acelor case. Tot odată comitetul a dat un frumos bal sub patronajul D-lui Dr. Leon.

Reușita înființării azilului era sigură, dar comitetul Epitropiei Comunității, fiind în rivalitate cu Soc. Sacră, care patrona azilul, a pus bețe în roate și prin intrigi și manopere meschine a reușit ca toată munca noastră să fie stagnată cu desăvârșire.

În luna Iunie 1907 apărură un mare apel în idisch, în care se spune că regretatul răposat Abram Lipa Iuster, a pus la dispoziție 5000 lei, pentru înființarea unui azil iar 2000



Abram Lipa Iuster

lei primiți chazuca dela hahamul Efr. Rotman apelându-se la epitropia Comunității d'a primi acești bani și mai colectând de la întreaga obște să procedeze imediat la înființarea azilului.

Epitropia comunității conformându-se acestui apel înștiințează obștea că aderă cu totul pentru realizarea acestui scop.

La începutul anului 1908 s'a format un comitet alcătuit din D nii: Rabin Chaim L. Lobel, Șmil Herșcovici, Herș Go'dștein, Leiba N. Charas și Ilie Soicher, cari s'au și pus serios pe lucru colectând 11.000 lei au și cumpărat imobilul vechiului azil (str. Cuza-Vodă) de la D-l Ițil Leibovici pentru acest scop.-Regretatul A. L. Iuster a mai donat 3000 lei și un rând de case din str. Cuza-Vodă, unde este stabilimentul

cu spirtoase a D-lui Arolic: Iacobi în valoare (de atunci) 20.000 lei, apoi au mai donat d-nii Șmil Herșcovici 3000 lei, Moise Roșcovici 500 lei, D-na Zaharia 300 lei, Iankel Beriș Vechsler 200 lei, I. Soicher 500 lei, Rubin Soicher 500 lei, și 5009 lei de la întreaga obște a Comunității. Mai târziu au mai donat imobile în beneficiul azilului D-nii Leiba N. Charas.

În anul 1919 fiind ea președinte al Comunității D-l Solomon Drimer, care proiectase a muta azilul pe terenul spitalului (în raionul lui), ori în altă parte, deci era hotărât a vinde vechiul azil (dacă va găsi alt local) și fiindcă m'am oferit eu a l cumpăra, am propus D-lui Drimer locuința lui Chaim I. Kolomeer (casele paharnicului), însărcinându-mă a servi ca intermediar gratis pentru acest scop.

Pentru acest scop am și fost însărcinat de D-nii Drimer cât și de D-l Moise I. Juster ca să și încep tratativele cu d. Kolomeir, care a lăsat casele cu 65.000 lei, fiind acceptată cumpărătura.

Așa dară reușind cu cumpărătura actualului azil, D-l Drimer îmi promisese că după terminarea actelor de cumpărătură îmi va trece mie vechiul azil cu 40.000 lei. Nu trecu însă mult și D-l Drimer dând demisia din Epitropia Comunității, toată afacerea a fost zădărnicită, cumpărând imobilul ce posed astăzi.

În anul 1919 Azilul fusese abandonat ultimul timp și noua Epitropie a luat laudabila inițiativă, făcând apel către obștea israelită; Comisia compusă din D-nii *B. Grünberg*, *Mendel Solomon*, *Iosef Gartenberg* și *Carol Fridman* au făcut noui înscrieri de membrii cu cotisații.

În anul 1922 *Joint Comitee* prin secția locală a distribuit în prezența președinților Epitropiei Comunității, la 100 copii orfani și săraci, elevii școalelor israelite primare și la personal: cămăși și pantaloni de barchet, flanele.

Asemenea a trimis Epitropiei Comunității pentru azilul de bătrâni, cearceafuri, ștergare, pături, pantaloni și cămăși de barchet, flanele șervete, fețișoare de perne, săpun, lapte condensat, compot, etc.

Pe lângă acestea s'au primit și medicamente, material de pansament, efecte etc. Asemenea s'a trimis și spitalului israelit.

Între donatorii care au oferit sume însemnate pentru azilul de bătrâni sunt d-nii *Aba Weintraub* în memoria părinților 20.000 lei. Câte 500 lei D-nii *Golda și Haim Alter, Florica și O. D. Blum, Haia Weiss* București în memoria mamei sale, idem în memoria tatălui *H. Sulifer*; câte 2500 lei *Ghizela și Alex Tausingher, Mina și Iulius Harmelin*; câte 2000 lei *Sali și Nisel Rotman, Eti și Lipa Zeilic, Solomon Herșcovici* București, *Rosa și Nathan Weintraub, Avoc. Leon Weintraub, Mina Vigder* 1200 lei, câte 1000 lei *Paulina și Dr. V. Daniel, Friederica și Avocat A. Stark, Rebeca și Ida Nimovici* Iași, *Mihel Gutman, Fany și Nisen Weisman, Ida și Isac Făinar, Matilda și H. Zagher, Meir Fridman, Frida și Strul Făinar* în memoria părinților *Sura Rifca și Moise Făinar, Eva și Leon Aizic, Sali și Abram Strul* câte 200 lei; *Pine Daniel, Leon Grünberg, Paulina Marcovici, America* 120 lei.

Acumă pentru ca celitorii să aibă o clară idee de peripețiile azilului, dau copia articolelor apărute în ziarul „Reformatorul“ din 5 Februar 1923 și al unui manifest al repos. Președinte *Iosef Davidovici*, cu ocaziunea noiei alegeri a Epitropiei Comunității din anul 1925.

Iată copiile lor:

IN CHESTIA AZILULUI ISRAELIT

Se știe că comunitatea izraelită a tranșat dăunăzi cu d. Kolomeer asupra vânzării caselor din strada Paharnicul pentru suma de 200.000 de lei sumă care a fost donată de moștenitorii def. Petru Juster. Ori se știe că prima inițiativă de a fonda un azil în acest oraș în casele d-lui Kolomeer a pornit de la d. Moisa Juster care a cumpărat în Decembre anul 1918 cu suma de lei 66.000 (azi valoarea e înzecită) casele d-lui Kolomeer. Se și făcuse o primă transacție. Mai târziu d. Kolomeer a refuzat să respecte vânzarea și a urmat un proces între d. Kolomeer deoparte și d. Moise Iuster și Comunitatea de altă parte. În cele din urmă acum cât-va timp comunitatea s'a văzut nevoită să ajungă la o transacție directă cu d. Kolomeer folosindu-se de o donație făcută de

moștenitorii def. Petru Iuster ceea ce a nemulțumit pe d-nul Moisă Iuster care este decis să continue înainte procesul cu d. Kolomeer cerând respectarea primului contract încheiat cu d. Kolomeer și revendicând în același timp dreptul d-sale de donator al azilului. În această privință este bine să ascultăm și ce spune d. Moisă Iuster pentru ca cetitorii să fie edificați asupra acestei chestiuni de care se ocupă un ziar local în în ultimul său număr.

Declarațiile d-lui Moisă Iuster

Iubirea de adevăr — spune d. Iuster — și iubirea de dreptate sunt calități așa de scumpe la noi evreii în cât în cursul atâtor secole am dat o legiune de martiri pentru aceste cauze. Dacă președintele comunității este străin de aceste calități nu putem face solidari cu d-lui populația evreească din acest oraș. Președintele comunității este străin de localitatea noastră nu cunoaște meritele enoriașilor. Socotiți d-v. că pentru ca să găsim o persoană meritoasă și capabilă trebuia să facem apel la persoane străine de acest oraș?

D-lui nu cunoaște pe foștii fruntași evrei din acest oraș cari au fost foarte respectați în viață fiind și foarte stimați și după moarte. Printre aceștia era și tatăl meu Avram Lipa Iuster. El era unul din pușinii evrei din Piatra cari s'a interesat pentru cei săraci, a simțit pentru ei. Era primul care a pus temelie unui azil pentru bătrâni în acest oraș, el era primul care a destinat un imobil care face astăzi peste 300.000 de lei pentru susținerea azilului.

Imprejurările au făcut ca vechiul azil să devie insalubru și insuficient pentru numărul mare de bătrâni. Traiul a devenit scump funcționarea azilului din lipsă de resurse a devenit grea, foarte grea și deși sunt mulți oameni caritabili cari ar dori să doneze, să viziteze azilul și să dea câte o ofrandă mică în alimente, haine sau bani la cei bătrâni, distanța prea mare la azil a făcut această speranță ilusorie. Trebuia neapărat un local în centru și cu tot confortul.

M'am gândit atunci la înfăptuirea acestei idei, la îmbunătățirea deci a vechiului azil. Am tradns-o în fapt, În anul

1918 am cumpărat cu banii mei proprii imobilul de la Paharnicul situat în centrul orașului cu 66.000 lei care are azi o valoare înzecită destinându-l pentru instalarea azilului.

Comunitatea izraelită de pe atunci mi-a trimis următoarea adresă de mulțumire :

Epitropia Comunității Israelite a orașului Piatra-N.

Domnului Moisa Iuster

LOCO

Prin prezenta vă confirmăm că am primit de la Dv. prin vice-președintele nostru d. Carol Weinberg suma de lei 46.000 care împreună cu 10.000 ce ați dat d-lui Kolomeer numerar lei 10,000 garanția în bonuri tot la d. Kolomeer. 66.000 formează totalul cu care ați cumpărat de la d. Kolomeer imobilul din strada Paharnicului, conform actului ce ați încheiat și pe care noi am timbrat-o sub o recepisă No. . . . la Administrația Financiară Neamț. Exprimându-vă întreaga noastră recunoștință pentru prea frumosul Dv. gest de a înzestra Comunitatea israelită cu acest local, ne obligăm ca de îndată ce vom intra în stăpânirea efectivă a imobilului, să instalăm acolo azilul de bătrâni, care va purta întotdeauna numele nobililor săi donatori Moise și Clara Iuster.

În vedere că acea clădire suportă un etaj, Dv. sunteți în drept să ridicați un etaj pe spezele Dv. unde aveți dreptul să indicați ce anume instituții culturale sau filantropice să fie instalate care de asemenea vor purta numele donatorilor Moise și Clara Iuster.

Fie ca bunul Dzeu să vă ocrotească și să vă fie în mijlocul nostru, încă multă vreme în deplină sănătate, ca să vă puteți bucura de binefacerea Dv. prin procurarea unei case igienice naufragiaților soartei orașului Dv. natal.

Confirmăm că sunteți în drept a lua deciziunea în momentul câștigării procesului definitiv ce am intentat de comun acord d-lui Kolomeer fie ca să faceți actul de cumpărare a imobilului pe numele Dv. donându-l Comunității fie ca să se

facă acte de către noi, cu obligațiunea de a se prevedea că cumpărarea o facem cu banii Dv. și în condițiunile sus arătate.

S'a obligat după cum vezi a trece pe frontispiciul imobilului numele meu și a soției mele. D-l Kolomeer vânzătorul imobilului a refuzat să-l predea, a călcat deci contractul.

Atunci împreună cu comunitatea am acționat în judecată, proces ce s'a târăgănit multă vreme. Președintele comunității cu toate că față de actul de vânzare și de alte documente a putut spera în câștig de cauză și cu toate că în ziua de 23 Februarie era fixat termenul pentru judecarea fondului a găsit cu cale a se înțelege cu d. Kolomeer și a făcut în dosul meu alt act de vindere, cumpărare al acelu imobil direct pe seama comunității și cu pedeapsa pentru mine, că am înzestrat comunitatea cu un așa imobil cumpărat așa de eftin față de prețurile actuale, au stipulat că eu nu pot figura ca donator al acestui imobil sub clauza penală pentru comunitate a majora cu încă 300.000 lei prețul imobilului. Se poate o combinație mai umilitoare și rușinoasă ? În această înțelegere perfidă cu Kolomeer au mai menționat în noul contract că banii cumpărării sunt din fondul moștenitorilor lui Peter Iuster a acelu fost președinte care s'a obligat și a recunoscut că proprietar al acestui imobil sunt eu și că în frontispiciul clădirii trebuie să figureze numele meu și al soției mele.

Intrebarea este, poate sau trebuie comunitatea acestui oraș să aibă pe frunte o asemenea stampilă de nedreptate și uzurpare ? S'a mai auzit ca să se facă, sau să se primească donații prin uzurpare ? Las pe toți oamenii cinștiți din acest oraș să judece în ce postură urâtă s'a pus președintele comunității. Ca cronicari fideli și imparțiali am redat textual declarațiile d-lui Moisa Iuster aceasta în interesul adevărului și a dreptății abținându-ne de la ori ce comentarii. Am ținut numai pentru lămurirea chestiunei azilului care face obiectul unor discuțiuni în populația izraelită, să dăm cuvântul bătrânului filantrop.

Istoricul Azilului

**D-l Moise Iuster este în proces cu Epitropla Comunității
și vrea să conducă Comunitatea**

Iubiți Frați Evrei!

Se pare că nu toți din frații noștri sunt pătrunși de miizeriile faimosului proces, ce există de câți-va ani, între D-l Moise Iuster, Ch. I. Kolomeer și Comunitatea Israelită; și ne permitem a vă introduce în tainele acestui proces, spre a vă putea da seamă, în mod imparțial, cari sunt motivele, cari au determinat, pe o parte din familia reg. A. L. Iuster, să se agite, și să candideze la alegerea noului comitet pentru ziua de 31 Mai 1925, căci lumea se întreabă, cu drept cuvânt, și se miră, cum se face ca D-nii Moise și Aron Iuster, ei mai cu seamă, cari n'au luat nici odată parte la alegeri, și nici n'au voit să știe de interesele Comunității, tocmai ei se agită, și agită pe toată lumea — prin instigatorii lor — dând alarmă, că actuala Comunitate e foarte rău condusă. Oare! să fie așa? ne îndoim, căci o mare parte din populațiunea noastră evrească știe prezidentului tocmai contrariul; dat fiind cei cari trăiesc în apropierea d-sale s'au convins, despre onestitatea și inima caritabilă ce posedă, plus că e un om cult, Ovrei inimos și crescut în frica Domnului, venerat și iubit de toți cei cu care e în contact, — atât populația cea evrească cât și cea creștină, — cu un cuvânt e cu adevărat un bun evreu. Ei! dar care să fie cauza acestor agitațiuni? răspundem: Cauza e faimosul proces ce există între D-l Moise Iuster — Ch. I. Kolomeer — Comunitate, supranumit Procesul Azilului și iată cum se presintă:

Defunctul și regretat de noi toți bătrânul Avram Lipa Iuster, în unire cu defunctul Șmiel Herșcovici, Herș Goldștein și D-nii A. Iulius Agatștein, Ilie Soicher etc., au luat inițiativa pentru fondarea unui azil de bătrâni, la care, în urma apelului lor, lansat către Evreii noștri, ei au venit imediat în ajutor contribuind fiecare după puterile sale, și astfel s'a

cumpărat casele def. Ițil Leibovici foste mai înainte a def. David Gărcineanu din strada Cuza-Vodă No. 312 (vechi), Comunitatea, nefiind încă pe vremea aceia persoană morală și juridică, nu se putea cumpăra nici un imobil pe numele ei s'a făcut actele pe numele inițiatorilor mai sus arătați, iar pentru alimentarea și întreținerea bătrânilor, regretatul def. Avram L. Iuster, a donat Casa din strada Cuza-Vodă unde locuște actualmente Aron D. Iacobi, tot astfel a făcut și regretatul Leib N. Charas — ginerele acestuia, — dăruind Casa din str. Cuza-Vodă pe care e încrustat o placă de marmoră pentru acelaș scop, (fie numele lor slăvit) plus cotisațiile lunare și benevole inimelor caritabile.

Lumea se înmulțește și cu ea, progresează și condițiunile de viațuire — așa ca și bieții bătrâni neputincioși și fără un ajutor la bătrânețe, se înmulțesc și ei, astfel că localul unde era instalat azilul, devine neîncăpător și nehygienic, prin faptul că odăile sunt mici, fără curte hygienică și fără aer, învederându-se ca acel local, numai pentru azil nu e merit ci numai pentru prăvălii; lumea începe a se gândi cum s'ar putea găsi un local hygienic, încăpător, modern, să poată întruni condițiunile menite pentru acest scop. Anii trec, ar bieții bătrâni instalați acolo, nici nu mor, dar nici nu trăesc.

În cursul anului 1916 D-l Moise Iuster, care și D-sa s'a gândit, la preschimbarea localului Azilului, a găsit în sfârșit, un local foarte comod și hygienic, merit pentru Azil și anume: Casa D-lui Ch I. Kolomeer, numit „Paharnicul“ — care este actualul azil — deși Kolomeer nu prea avea pofta să-și vândă Casa, însă pentru un azil de bătrâni, a cedat; și D-l Moise Iuster cumpără cu lei 66.000 din care sumă să se scadă lei 10.000 pe care D-l Kolomeer le donează în memoria def. sale soție; în schimbul căreia i se va așeza o placă comemorativă cu inscripția numelui ei, într'una din odăile, unde era odaia ei, asupra acestei cumpărături D-l Moise Iuster a dat ca arvonă lei 10.000 numerar și 10.000 lei în bonuri, iar pentru plata restului, D-sa a crezut să se vândă azilul vechi din str. Cuza-Vodă, și cât va mai necesita la complectarea sumei cuvenite, va adăuga D-sa.

Între timp, izbucnește marele război european, D-l Kolomeer cere să se achite restul cuvenit, căci dacă a vândut casa nu trebuie să l amâne ani întregi, la aceasta susține Kolo-

meer că D-l Juster îi răspunde că îi convine acuma, ca bombele aeroplanelor, ce cădeau în acest timp, dacă vor cădea cumva pe casă, să fie pe rizicul D-lui Kolomeer.

Neavând încontro, D-l Kolomeer, a așteptat vrând nevrând toată epoca războiului până când s'a liniștit, cam până la 1919.

De aci începe peripecțiile faimosului Proces.

Încă sub președinția D-lui Drimer d-l Moise Iuster ceruse să se pornească procesul, iar ideia n'a fost îmbrățișată.

La alegerea comitetului în frunte cu def. Petru Iuster și d. Carol Weinberg, d. Moise Iuster sezizează din nou — verbal — pe acești conducători ai Epitropiei și imediat d-l Kolomeer a fost somat prin Corpul Portăreilor să se prezinte la Tribunal pentru a primi suma. D-l Carol Weinberg care luase afacerea pe mână, în calitate de prim vice președinte, se prezintă la Portărei, dar d. Kolomeer nu venise, ci s'a dus la d. Moise Iuster cerând o amânare, fiind în ajunul căsătoriei fiicei D-sale, promițând verbal că va face actele ulterior. După trecerea unui timp îndelungat, d. Kolomeer este rugat să și încaseze promisiunea, dar de astă-dată bate în retragere și oferă restituirea unei arvone duble etc. Intre timp, imobilele și magazinul d-lui Kolomeer au fost vândute, ast-fel că d-sa nu mai avea avere vizibilă și lăsa să se înțeleagă că neprimindu-se o arvonă dublă va trebui să se caute însuși arvona dată.

Făț de această tristă perspectivă, d. Carol Weinberg concepe un plan ingenios, având concursul d-lor avocați Oscar Stati și Leon Weintraub și timbrând în taină zdelca semnată de d-l Kolomeer, depune o cauțiune și obține un sechestrul asigurător pe averea vânzătorului cu ordin de ridicare.

Inarmat cu acte, însoțite de d. Otto portărel s'a pornit spre locuința d-lui Kolomeer, unde fusese trimis dinainte d. Idel Hafner că să-l ție de vorbă acasă pentru a solicita un împrumut ast-fel ca lada de bani să se găsească deschisă. Surprins, d-l Kolomeer vrea să închidă lada de fier și cere îngăduință, dar d. Weinberg îi răspunde:

Făț de tergiversările din trecut nu poate acorda nici o amânare, postându-se la ușa casei ca să rămăie deschisă și ca reprezentant al intereselor Comunității nu poate face nici o concesie.

Prin urmare s'a procedat la inventarierea polițelor și a bonurilor — numerar nu s'a găsit — iar pentru asigurarea unei bune lichidări a fost numit drept custode d. Gh. Ionescu-Pleșa, casierul. Băncii Negustorești. În acelaș timp s'a scos citații dând curs procesului, iar moneda națională pierdea mereu din valoarea ei după paritatea aur, ceia ce a determinat pe d-l Kolomeer să depue o garanție pentru rădicarea sechestrului, voind să surprindă lucrurile. Ochiul de Argus al D-lui Weinberg a fost mereu de veghe și în momentul când Portărelul a venit să ridice sechestrul, Comunitatea a aplicat un al doilea sechestr spre a menține nealterată garanția. Numai datorită acestor abilități, a energiei desfășurată de d. Carol Weinberg în calitate de vice președinte s'a putut cuceri clădirea în care se găsește Azilul de astăzi pentru că este cert că alt-fel ar fi existat poate un proces între D-nii Moise Iuster și Kolomeer, dar azilul nu l'ar fi avut orașul

Tot d. Weinberg a lucrat și obținut trecerea clădirilor din str. Cuza-Vodă (fostul azil și donația L. N. Charas) pe numele Comunităței, și ori-cine va scrie vreodată istoricu Comunităței, va trebui să i recunoască d-lui Weinberg o muncă continuă cinstită, desinteresată și totuși onorifică în favoarea obștei care l'a ales.

La intervale se mai căuta o cale de aplanare și d. Kolomeer ridicase pretențiile de la 56.000 lei la 100.000 lei, în cele din urmă s'a ales o delegație să se tranșeze, însă d-l Iuster s'a opus, nevoind a da nici un ban mai mult decât valoarea cumpărăturii, crezând că dreptatea este pe baza Țidelcâi de cumpărare.

Deocamdată cheltuelile curg pe socoteala Comunității și def. Petru Iuster văzând că nu se mai finește, trimite o delegație către d. Moise Iuster, anume: pe d-nii Mathias Eiscovici și Aron B. Katz, să trateze și să-l roage să se împace, cu D-l Kolomeer, având în vedere ca spesele procesului s'au urcat la peste lei 30 000 și să dea 100.000 lei, luând în considerație devalorisarea banului, sau de nu, să dea numai lei 34.000, iar Comunitatea va complecta, și actul se va face tot pe numele D-sale pentru Comunitate, la care d-l M. Iuster a răspuns delegației, că nu permite nimănui să i se dea povețe și vrea să urmeze cu procesul.

A intervenit D-l Drimer, s'a dus la D-l M. Iuster și după parlamentări, și convingeri, l'a determinat să dea 200,000 lei sub următoarele condițiuni:

I. 66.000 lei a dat la comunitate — cari sunt depuși ca garanție la proces — deci nu mai sunt de cât 34.000 lei ce D-sa le dă ca complectare la 100.000 lei, iar restul de 100.000 lei, Comunitatea să se împrumute dela Soc. Sacră, pe termen de 5 ani fără procente și D-sa le va plăti, dând în schimb o scrisoare.

II. Să se măsoare suprafața noului Azil însărcinând cu acesta tot pe D-l Drimer, și care în unire cu D-l Weissman au măsurat-o, având o suprafață de 36 metri lungime și 42 m. lățime inclusiv clădirile; și în urma comunicării ce i s'a făcut de măsurătoare, a cerut ca jumătate din această suprafață, adică 21 metri lățime inclusiv clădirele, să fie pentru azil, iar restul de 21 m., lățime teren să rămâie D-sale, dându-i Comunitatea un act în regulă de proprietate.

Asupra acestor condițiuni, D-l Drimer nu mai putea să trateze singur, și s'a ales o delegație din partea Comunității — care desigur reprezintă interesele obștii evreești — prezintăndu-se D-lui Moise Iuster și auzind pretențiile D-sale i s'a pus următoarele întrebări: I. Asupra plății:

Bine D-le Moise Iuster! Actualmente dispui de numerar, cum nimeni în acest oraș dispune, de ce scoți să plătești toată valoarea acceptată, fără să recurgi la împrumuturi indirecte? la care a răspuns: nu mă lasă copiii. Ei bine D-le Iuster! -- i s'a răspuns, — dacă acuma pe când ești în viață copiii dominează și nu te mai lasă să faci ce dorești, ce ar mai fi peste una sută douzeci ani? și al II, pentru ce'i rezervi D-ta, jumătate din terenul și suprafața noului Azil? la care a răspuns, că cu timpul vrea să mai construiască ceva acolo, pentru binele obștesc, însă acuma nu vrea să divulge secretul, la care îi sa răspuns: bine D-le Iuster, îți dau un act sub scris de către actuala Comunitate, cum că, ai voie să construiești ori ce vei dori pe tot locul azilului, pentru binele obștesc, însă nu pentru D-ta personal, căci dacă vom comite asemenea fapte, vom merita oprobriul public, pentru că în realitate în schimbul a lei 34.000 ce D-ta dai acuma, să ai un azil donat de D-ta, și să profiți în schimb, și gratis 21 metri lat pe 36 m. lung. teren; care valorează

peste 100.000 lei — nu D-le Juster! regretăm nu putem admite aceste condițiuni.

Intre timp d-l Kolomeer, având un alt concurent, serios pentru cumpărarea casei cu lei 550.000 telegrafiază copiilor săi la Iasi să vină la Piatra — se menționează că această casă, era zestre a def. soții a D lui Kolomeer, prin urmare, copiii D-sale erau moștenitorii direcți așa că ei au dictat — sosesc moștenitorii între care d-l Landau — ginerele d-lui Kolomeer — care cercelând cum stau lucrurile, i s'a răspuns că s'a admis prețul cerut de d-l Kolomeer, fără ca să știe aceștia, că nu suntem nici la începutul afacerii, și că mai avem munți de granit, de desfăcut din calea noastră.

Nu s'a putut determina, pe d-l Iuster, să lase pretențiunile D-sale și iată că se ivesc alte pretențiuni și mai mari din partea vânzătorilor și anume: d-l Landau ginerele d-lui Kolomeer, cere în numele tuturor moștenitorilor următoarele condițiuni:

- 1) Plata cumpărării lei 250.000.
- 2) Returnarea garanției ce o are depusă în valoare de lei 133.000.
- 3) Că numele d-lui Moise Juster & familie, să nu figureze absolut, nici în interior și în exteriorul clădirii casei vândute.
- 4) Toate cheltuelile ce vor face ei în procesul ce d-l Moise Iuster ar mai urma cu ei, să fie în comptul Comunității.

5) În cazul când se va călca una din condițiunile stipulate la No. 3, 4, Comunitatea să le plătească ca daune lei 300.000 fără nici o judecată, și dacă nu li se admite acestea, ei au venit pentru un cumpărător serios care ofera 550.000 și tranșează, căci ei n'au venit în hatărul d-lui Iuster, căci cu D sa pot să se judece încă 10 ani fără să se termine. Ce e de făcut? Suntem în preajma a perde un azil de bătrâni, care face onoare și cinstea obștii evreești din Piatra-N. D-l Drimer, se duce încă odată la D-l Moise Iuster, arătându-i pierderea a acestui azil, la care se asociază mai mulți Enoriași rugându-l să cedeze pretențiunile, însă în zadar; intervine d-l S. Weissman propunând, ca soc. Sacra să dea toți banii disponibili Comunității, și să facă și pe imposibilul numai să nu se piardă un juvaer, d-l Gartenberg, intervine

propunând, să se aleagă o delegație către D-na Petru Iuster și speră d sa va dona o sumă mare în memoria regretatului soț Petru Iuster, sau poate va da valoarea întreagă, D nul Albert Abeles, intervine și d-sa și propune, că în cazul când D na P. Juster nu va da suma necesară, se oferă d-sa a da 100.000 lei. Tot astfel și d-l Aron B. Katz, se oferă să dea lei 50.000 pe care îi a și achitat.

S'a ales o delegație între care era regretatul Dr. Tanențapf — care a adus reale servicii obștii — și după multe discuțiuni indupleciri, au determinat pe d-na Cocuța și d-ra Clarise Iuster să doneze 200.000 și să cumpere azilul, zis și acceptat fără nici o altă restricțiune, după ce am consultat pe d-l Carol Weinberg, care a declarat că nici o donație nu este prea mare, când se immortalizează numele lui Petru Iuster.

În acest interval D-l Drimer a reușit să împiedice pe D-l Moise Iuster, față fiind mai mulți Enoriași în delegație să dea suma de 200.000 lei fără celelalte pretențiuni, ținându-se în seamă cei 56.000 lei dați, iar restul de 50.000 lei va mai adăuga comunitatea în acest caz. Comunitatea dă arvona de Lei 20.000, plus Lei 8000 pentru locul ce a mai cumpărat dela D-l Kolomeer, unde era pompa de apă — făcând o nouă Țidolcă și în termen de 10 zile să se facă actele convenite achitând restul convenit. La termin sosesc moștenitorii și D-l Kolomeer pentru facerea actelor. D-l Davidovici președintele Comunității, se duce la D-l Moise Iuster, pentru facerea actelor, D-sa sa răsgândit și dorește să urmeze cu procesul, căci D-sa știe precis că va câștiga procesul și că are dreptate.

În vederea aceasta și mai cu seamă că sa arvonit din nou dându-se un acompt de lei 28.000 împrejurarea a silit să se facă acte e de cumpărare pentru comunitate cu obligațiunea ca azilul să poarte numele defunctului Petru Iuster, în schimbul donației de 234.000 lei în care se includ spesele actelor.

Find nevoie de bani, pentru returnarea garanției depusă de D-l Kolomeer în suma de Lei 133.000 intervine D-nul Samuel Daniel președintele și Senior Weissman secretarul soc. Sacre, cari au împrumutat Comunității, din fondul soc. Sacre Lei 110.000 cu cari s'a achitat și garanția.

Cu toate acestea D-l Moise Juster a urmat cu procesul. În Primăvara anului 1923, sosește în localitate Marele Rabin

din Buhuși fie-1 memoria bine cuvântată. Comunitatea în vederea inaugurării azilului ce dorește să facă dorind să împace și pe D-l Moise Juster, ca să se termine odată cu aceste procese — supune aceasta arbitrajului Rabinului, care la rândul său chiamă pe D-l Iuster, și acesta admite arbitrajul și în urma ascultării părților, Rabinul admite hotărârea; Comunitatea să-și facă inaugurarea localului, D-l Iuster să-și urmeze cu procesul direct contra D-lui Kolomeer, și în caz că D-l Juster va câștiga procesul să returneze sumele avansate asp. cumpărării și azilul să fie trecut ca donat de D-sa Comunității această hotărâre s'a scris de ambele părți și de marele Rabin.

Ce face D-l Moise Juster, văzând că nu se ia sfârșit procesul Kolomeer, căci acolo având de îndeplinit multe formalități, a găsit o formulă mai simplă.

Desconsiderând cu totul arbitrajul a întentat un proces contra Comunității, cerând să se evacueze azilul să i se predea imobilul chemând tot odată la interogator personal pe actualul Președinte al Comunității al cărui mandat expira la 31 Mai, iar procesul e în ziua de 4 Iunie.

Acuma înțelegeți Dv. iubiți frați Enoriași! pentru care motiv sau pus D-rii Frați Moise și Aron Juster să candideze de astă dată pentru Comunitate? căci dacă vor fi ei, nu mai are cine să se opună sau să reprezinte procesul? reflectați bine toate acestea, și judecați unde duce ambiție și răz-bunare.

Pentru noi actualii Epitropi este o chestiune importantă ca azilul cucerit să rămâie Comunității și numai acest lucru ne-a determinat să cerem din nou votul alegătorilor pentru a consfinți definitivă noastră proprietate și nu putem lăsa pe D-l Moise Juster să fie apărătorul Comunității, când d-sa este în proces cu noi și cere să evacuăm azilul.

În cazul când d-sa va da o declarație la Tribunal că renunță la ori-ce proces contra Comunității, că renunță la evacuarea noastră din actualul azil și renunță și la procesul contra d-lui Kolomeer căruia Comunitatea i-a garantat pentru orice daune, în schimbul actului de vânzare, în acest caz declarăm că suntem gata a-i preda conducerea Comunității, să-și formeze lista cine va crede d-sa de cuviință.

Până atunci însă acei ce vor să aperse azilul și intere-

sele Comunității sunt datori să sprijine cu încredere lista cu MOGHEN DUVID.

LISTA CU SEMNUL



Iosef Davidovici
Avram Renert
Aron B. Katz
Carol Friedman
B. Grünberg
Idel Brückman
Eliás Herșcovici
Mișu Rohrllich
David Davidovici
Isac Făinaru
Meier Friedman
Pincu Iacobi
Pascal Braunștein

Iacob Katz
Baruch Abramovici
Solomon Löbenson
Iancu M. Roșu
David Leibovici
Chună Cupferman
Alter Baraf
Șmil Leibovici
Arnold Aronovici
Copel B. Katz
Elias Hafner
Heinich Antler

Alegerea va avea loc Duminică 31 Mai, în sala consiliului comunal de la Primărie.

Acuma public și copia articolului din ziarul Săptămâna No. 65 din 4 Febr. 1923 :

Incuria dela Comunitatea Israelită

Răsplata unei generosități

Despre incuria ce domnește la Comunitate și incapacitatea celor ce s'au cramponat în fruntea ei, ne am ocupat în diverse rânduri și desigur că vom fi nevoiți să mai revenim într-o dată acești domni cu toată dovada incompetenței lor și al ralurii în care au adus bunurile comunității totuși nu se dau învinși și desigur că nu vor pleca de acolo până nu vor fi alungați.

Pe ziua de astăzi ilustrăm această frumoasă conducere cu încă 2 acte importante din care se poate ușor constata că numai cu capul nu se lucrează la comunitate.

Unul din foștii fruntași și din pușinii evrei bogați din localitate cari s'au gândit la cei săraci și fără sprijin a fost regretatul Avram Lipa Iuster.

Din grijă în special pentru cei bătrâni și slabi și fără sprijin a dăruit Comunității Israelite un imobil destinat pentru întreținerea unui „Azil pentru bătrâni“. Evenimentele au făcut ca această clădire să devie neîncăpătoare și insuficientă pentru numărul de bătrâni ce adăpostesc. De asemenea depărtarea prea mare de Centrul orașului a făcut ca să fie lipsit de micile ajutoare zilnice ce mulți aveau buna voință să le dea.

Pătruns de aceste nevoi D-l Moise Iuster cumpără în anul 1918 cu banii săi un imobil în centrul orașului zis „Paharnicul“ dela D-l Ch. I. Kolomeer pentru suma de lei 66000 cu destinația pentru un azil de bătrâni (ce valoare reprezintă această sumă în 1918 față cu valuta de astăzi o înțelege ori care) față de mărinimosul gest al D-lui Moise Iuster Comunitatea Israelită având în frunte pe regretatul Peter Iuster îi trimite adresa care poartă No. 590 prin care-l recunoaște ca cumpărător al imobilului care va face contractul pe numele d-sale și în urmă îl va ceda Comunității, obligându-se ca pe frontispiciul azilului să se scrie numele generoșilor săi donatori. *Moise și Clara Iuster.*

D-l Ch. I. Kolomeer vânzătorul imobilului călcând actul de vânzare a refuzat să predea imobilul.

D'aci proces între D-l Moise Iuster și Comunitatea de o parte și D-l Ch. I. Kolomeer de altă parte proces care e încă pendinte de Tribunalul Neamț al cărei termen la 22 Februarie actualul Președinte al Comunității D-l Davidovici deși are cunoștință de existența acestui proces cu toate șansele de câștig a găsit de cuviință să încheie un nou act de cumpărare al acestui imobil dela D-l Ch. I. Kolomeer pe care-l cumpără pe numele Comunității Israelite, însă ca pedeapsă pentru generosul său donator grație căruia Comunitatea are acest așezământ cu un preț atât de mic față de prețurile de astăzi, pre-

vede în actul de cumpărare „ca D l Moise luster nu poate să figureze ca donator al acestui imobil“ sub clauza penală a majorării prețului imobilului cu 300.000 lei pentru comunitate.

Înțelegem supărarea D-lui Kolomeer care a fost nevoit să dea acest imobil numai cu suma de Lei 200.000 când putea astăzi obține o sumă întreită. Nu putem însă înțelege cum D-l Davidovici a putut să se preteze la asemenea acte cari numai cinste nu-i fac. Ori D-sa înțelege că astfel trebuie răsplătite asemenea fapte și că în felul acesta va încuraja și pe altul pentru fapte generoase.

O a doua mare gafă ce o comite D l Președinte Davidovici este modul cum a fost întocmit actul de donațiune cu moștenitorii defunctului Petru luster. Printre condițiunile acestei donațiuni în afară că inscripțiunea de pe frontispiciul Azilului vor figura numele actualilor donatori ai sumei de mai sus, dar se va mai scrie că azilul e fondat de aceiași donatori.

Ori cum am arătat mai sus azilul de bătrâni din Piatra N. datează de 25 ani și a fost fondat de către alții și înzestrat cu primele fonduri necesare de către regretatul Avram Lipa luster.

Ar fi o împietate dacă nu s'ar ținea seamă de aceasta și în acelaș timp o usurpare a drepturilor la recunoștiința viitoare a acelor generoși donatori cari s'au gândit întâi la alinarea suferințelor celor lipsiți de mijloace. Nu vrem să solidarizăm întreaga populație Evreiască la aceste acte de inconștientă comise de d l Președinte Davidovici, totuși aceștia merită să poarte rușinea unor asemenea acte de ingratitude, de vreme ce populația îl mai tolerează să fie în fruntea treburilor Comunității.

Dela Comunitățile noastre

„Renașterea Noastră” No. 184

Evenimentele importante general evrești, ne-au împiedicat în ultima vreme să ne ocupăm mai de aproape de chestiunile de gospodărie internă, de cari totuși de-

pinde în largă măsură promovarea intereselor evreiești în țară. Din lipsă de spațiu, relatăm numai următoarele, rezervându-ne să revenim cu informații și comentarii într'un viitor articol:

În Piatra-N, un generos donator, a găsit cu cale acum câți va ani, să dăruiască obștei evreiești un imobil de valoare, în care să funcționeze un azil civilizat de bătrâni.

Comunitatea a acceptat dania — era și firesc — și a mulțumit cum se cuvenia d-lui Moise Juster, pentru gestul său.

Nu trecu mult însă și zăzania, gelozia și răutatea oamenilor, veni să atragă necazuri nemeritate donatorului pe deoparte și să atragă o lumină foarte puțin elegantă asupra manierelor de a se comporta a comunității Pietrene de alta.

Anumite manevre au intervenit, făcând pe vânzătorul imobilului să refuze să-și respecte semnătura dată D-lui Juster, și vânzarea se face de astă dată, pe un preț quadruplu, comunității direct. E dela sine înțeles, că în noul contract de vânzare s'a înserat rușinoasa clauză că în instituția ce se creiaza numele cinstitului donator și a ori cărui membru din familia sa, nu mai trebuie să figureze. Comunitatea a primit, târgul s'a încheiat și în locul recunoștiinței, d. Juster s'a ales... cu un proces, atât cu vânzătorul imobilului, cât și cu Comunitatea, Atât deocamdată.

Cetitorii să judece, Dar cum am spus vom reveni.

Cazul dela Piatra-Neamț

„Renașterea Noastră” No. 187

Am arătat în chip succint în n-rul trecut al gazetei noastre, cum patima stărnită de mărunte interese ome-nești, care a cuprins pe reprezentanții Comunității Evreiești din P. Neamț, i-a făcut să lucreze în deplină contradicție cu adevăratele interese materiale ale așezământului pe care l au sub oblăduire pe deoparte, iar pe dealta au pus persoana morală a acestei obștii într'o postură care

nu are prea multă eleganță în sine. O persoană morală! S'ar cuveni să avem mai multă grijă și mai multe scrupule pentru păstrarea intactă și neîntinată a cinstei reprezentanțelor noastre juridice.

Dar să relatăm de astă dată faptele în totalitatea lor.

Piatra-Neamț posedă de decenii un azil de bătrâni, înființat prin grija și generozitatea adevărată evrească a răposatului Avram Lippa Juster, Așezământul, donat Comunității, corespundea la început nevoilor pentru cari a fost creat. Dar au trecut anii și slavă Domnului, vâstărele neamului ales s'au înmulțit și cum e și firesc a mai crescut încet, încet și mizeria în ulița evrească. Din fericire, sau din nenorocire (căci ne bucură că oamenii ajung bătrânețele dar ne doare că n'au cu ce să și le ție) azilul a devenit și neînțelegător și s'a și învechit.

Un fiu, atunci, al primului donator, d. Moise Juster s'a gândit să respecte grija tatălui său pentru cei mai nenorociți dintre săraci și s'a hotărât să dea puțința Comunității pietrene să îngrijească civilizată și în conformitate cu cerințele timpului, de acești bătrâni ai orașului.

Planul său d. Juster la pus în aplicare în chipul următor: A ales un edificiu mare și adecuat destinațiunii la care se gândea, a intrat în tratative cu proprietarul său și în scurt timp, a cumpărat casa, dând aconto și încheind un act în regulă.

Nu interesează faptul că vânzătorul se chema Colomeir, deși ar fi fost interesant să aflăm ciudata psihologie a acestui contractant.

Fapt e că vânzarea s'a pertractat într'o vreme când leul era leu și dansul milioanei pentru imobile, nu începuse încă.

D. Moise Juster, tare pe dreptul său, oferă casa cumpărată, Comunității din Piatra, pentru ca aceasta s'o întrebuințeze în scopul arătat.

Comunitatea se bucură de donațiune și prin persoana președintelui său de atunci, răposatul Petre Juster (care nu avea nici un fel de rudenie cu donatorul), mulțumește în scris pentru generozitatea a cărei beneficiară pur și simplu, era.

Iată însă că lucrurile cele mai simple, se complică

și drumurile cele mai drepte se întorțochiază, când conducătorii privesc prin lentile caricaturizante.

Ce vor fi văzut mai târziu marii bărbați din fruntea obștii pietrene în toată această afacere, nu știm, e destul însă să relatăm faptele mai departe, pentru ca cititorii să vadă că cele mai puțin măgulitoare concluziuni se pot trage împotriva lor, pentru chipul cum s'au comportat.

După o vreme, moare Petre Juster, și noul prezident cu bani furnizați de altcineva, cumpără pe un preț dublu sau quadruplu, același imobil dela același vânzător, pentru aceeași destinațiune.

Și d. Colomeir vinde cu o candoare desăvârșită pentru a doua oară, un obiect de proprietatea căreia se lepădase odată pentru o sumă, pe care la vreme o crezuse îndestulătoare.

Comunitatea însă și vânzător, convin în deplină armonie să lovească așa cum se cuvine în dezinteresatul donator, ca să-i treacă pofta să mai facă asemenea acte nepotrivite cu obiceiurile epocii noastre.

Se stipulează: dacă va îndrăzni Comunitatea să afișeze undeva, în localul azilului, numele lui Moise Juster, sau al oricărui vlăstar din familia sa, va avea să plătească lui Colomeir o penalitate de 300.000 lei, pare mi-se.

E interesant, nu?

Dar ascultați mai departe.

D. Juster, necăjit de o asemenea nemeritată recompensă, cheamă în judecată pe d. Colomeir alături de Comunitate, ca să-l silească să recunoască o stare de lucruri care în mintea sa primise de mult pecetea definitivului.

Au mai trecut de atunci alți ani, iar față de lupta obștii pietrene, în justiție de a nu primi cu nici un chip o donație din mâinile celui pe cari l'a înălțat în laude în primul moment, d. Juster recurge, cum era și normal, la o judecată de Rabini, ca să decidă între d-sa și Comunitatea recunoscătoare.

Judecata se ține, Comunitatea se prezintă și.. se dă câștig de cauză (nici nu se putea altfel) reclamantului.

Am citit și noi sentința; e un model de bun simț și dreaptă înțelegere. Dar vai, nu poate pune în mișcare

pe portărel și pe comisar. Și Comunitatea profitând de acest lucru, împotriva liberei sentințe atât de rationale refuză de a se dezista din proces și continuă să prigonească în justiție pe cel care vrea cu ori-ce preț s'o grațifice în numele său propriu.

E în adevăr foarte dificil unei persoane morale să se supună unei obligații morale: aceea de a respecta sentința unei judecăți căreia te-ai supus care e a ta, dar care nu are jandarm la dispoziție pentru a se apăra de desconsiderarea cu care o cinstește una din părți.

Și gândiți-vă bine, acea parte este o comunitate păstrătoare en tittle a evreismului, a bunelor sale tradițiuni, formelor și instanțelor de ordin curat religios și național. Batjocura judecății evreești prin acela care primul e chemat s'o facă respectată și s'o apere.

Cu toată indignarea întrebăm: cine are interes în comunitatea de care vorbim să prigonească pe un om al cărui act merită și respectul și recunoștința ei.

Care e interesul obștii pietrene ca în locul unui nume, acolo să figureze un altul?

Și în afară de asta, nu se găsește nimeni să recheme la realitate pe cei cari compromit o instituție evreească și să-i oprească de a mai pune în asemenea postură o Comunitate căreia o sentință înțeleaptă pe care nu li este îngăduit s'o calce, i-a arătat drumul drept ce are să urmeze?

S.

Donațiuni făcute cu ocazia inaugurării și în folosul AZILULUI PENTRU BĂTRÂNI.

„Menorah” No. 2, 6 anul II și No. 14 anul III

Copiii în memoria regretatului lor tată I. K. Katz lei 20.000 lei, Solomon și Fani Drimmer 12.000 lei, câte 10.000 lei: Iosef și Dina Davidovici, Fabrica de postav Buhuși, câte 5000 lei: Leizer Rosenzveig și soția, Beti și Mates Eiscovici, Base H. Weinberg, Heinech Weinberg, Michel Pascal în memoria soției sale lei 4000, Pin-u

Schweigher în memoria părinților săi lei 2400, câte 2000 lei : Elvira și Dr. Tanenzapf, Beti Lazar Weinrauch, Dora și Mendel Fișer, Moritz Strich, Semelia Bacal în memoria regretatului soț, Avr. Katz. Clara și Ad. Weiningher, Fani Rosenbaum în memoria regretatului tată, L. N. Haras, câte 1000 lei : Vasile Gh. Măcărescu, Senior și Ana Weisman, Samuel și Rachel Daniel, Fani B. Grünberg, Herman și Estera Codel, S. Weinstein, Klara Weinstein, Baruch Eisenberg, Roza Eisenberg, Regina și Moise Löwensohn, Idel și Sofia Brückman, Janeta și Mendel Goldsfarb, Rachel și Michel Schwartz, Roza și L. W. Weisman Tg-Neamț, Israel și Sura Pălărieru, Iosef și Sura Herșcovici, Kopel și Toni B. Katz, Idel și Perl Mülrad, David și Șeina Leibovici, Friedr. și Gusta Davidovici, Adolf și Sofia Buimovici, David și Roza Beral, Haim și Raschel Mendel Ușer ; câte 500 lei : Iancu și Speranța Roșu, Burăch și Carolina Seiden, Zalman și Neti Herșcu, Rebeca și Solomon Löbensohn, Toni și M. L. Abeles, Pepi și H. Esrig, Fani și Pascal Braunstein, Leib și Clara Polack, Eizig și Sluva Schwartz, Cedale și Haia Leizersohn, Roza Mendel Solomon, Ancel Gotfried, Carol și Estera Friedman, Iancu și Eti Brül, David și Paula Davidovici, Ana și Lipa Catz, Moise și Adela Illesohn, Avocat L. Weintraub și soția, Kopel H. Weinberg, Bernard și Raschela Weisman ; câte 400 lei : Isac și Charlotta Zucker, Zeidel și Rachel Reichbauch, Iacob și Frida Catz lei 300.

Câte 200 lei : Malca și M. Roșcovici, Roza David, Simon Zalmanovici, Pesa și Haim S. Schwartz, Iosef și Janeta Michelsohn, Martin și Mina Mates, Idel și Sura Mendel Bluma și Max Klüger, Iosef și Zela Schwartz, Avr. și Roza Gărcineanu, Iosef și Matilda Focșăneanu, Strul și Guza Zeilig, Pincu și Sabina Goldenberg, Beti Weisman, David Feibel, Meir și Beila Michelsohn, Haim și Seva Bercovici Ioil și Roza Gherșin, Ruchel Aron Ghelberg, Herman și Mina Grinberg, Baruch și Maria Abramovici.

Câte 100 lei : Șmiel și Ana Copelovici, Roza Șaim Michel, Moise și Base David, Iosef A. Katz, Rabin Benzion Roller Buhuși, Aron Zelicovici, Isac Soicher, Beti Burich Katz, Moise Rosental, Leon și Matilda Bernstein, Bercu și Sima Șapira, Pincu și Golda Feingold, Iosef și Sura Gold-

stein, Elli și Frida Herma, Debora Bercu Weinberg, Rachel Moise Lupu, Eti Kreisel, Naftuli și Pepi Sternberg, Ente Kuperman, Rașela Simon Kamiel, Isac Kriegler, Haim L. Rosenzweig, Leiba și Șeva Ițic, Natan Ianovici, Sofia și Herman Avramovici, Bercu Steinberg.

Debora și Pincu Jacobi au donat un pat complet și una noptieră. Rașel B. Bercovici în memoria fiicei sale a donat un pat și 2 perne de puf.

D-l Mendel Ușer a donat comunității israelite o casă din strada Cuza Vodă în folosul spitalului și a azilului.

Pentru Asilul de bătrâni. Laura și Oscar Helman lei 1000, Marcu Weintraub Galați lei 500, Carol Herșcovici lei 300, Hascal Sabetai lei 200, Leon Rubin lei 100.

Pentru fondul de Caritate al Lojei „Menorah“.

D-nii Moise Segal și Idel Mendel la nunta copiilor lor câte 100 lei.

Joint Distrib. Comitte. Pentru dispensarul „Principele Mircea“ instalat la Spitalul israelit o ladă de săpun, pentru Soc. Caritatea o ladă de săpun, o ladă cu lapte. Pentru mai mulți copii plecați la Tekirgiol lapte și săpun, la mai mulți orfani de războiu lapte și săpun, la mai mulți bolnavi lapte.

Moștenitorii defunctului I. Leibovici au donat pentru spital 10.000 și pentru îmbrăcarea copiilor 10.000, pentru azil 10.000, pentru Soc. Sacră 15.000 lei.

Bela și Marcu Engelberg lei 10.000, Haim Körner în memoria soției sale, Șmiel Blechner în memoria mamei sale, Max Grünberg în memoria fratelui său Marcu câte 5000 lei.

Maria și Simon Herșcovici 3000 lei, Sura Rifche și Strul Ghelberg 2500 lei.

Câte 2000 lei: Ana și D. M. Abramovici, Leon și Roza Löbensohn București, Mina și Strul H. Leibovici în memoria părinților, David Riven și Hența Dvoira, Lifse și Meer Friedman.

Câte 1000 lei: Adela și Moise Lupu Catz, Leon Weinberg în memoria părinților, Clara și Avr. Lesner, Lucia

și Ad. Șmi'ovici, Base și Chune Kuperman, *Iosef Caușman* în memoria surorii sale Amalia, idem în memoria părinților săi Haim și Rebeca și a unicului frate Isac lei 2000.

Pentru spital: Chaim Körner în memoria soției sale lei 5000.

Actul de cumpăratura Azilului dela Haim Ițic Kolo-meir s'a făcut de către Comunitatea Israelită (direct) la 6 Mai 1923, cu banii dați de *Petru M. Iuster*, al cărui nume poartă și pe piatra pusă în perețele din fața azilului.

„În Procesul Verbal al Comunității No. 28 din 22 „Aprilie 1923 extrag cele relative la azil: Se propune și „se alege o Comisiune pentru formarea programului de „inaugurare a noului azil și se fixează pe ziua de Dumini-„nică în 5 Mai 1923. Numindu-se în comisiune pe D-nii: „*S. Daniel, B. Grünberg, P. Iacoby, S. Weisman, C. Fried-* „*man, S. Löbensohn, H. Grünberg, H. Abramovici, El.* „*Hafner și P. Braunstein*, care vor forma și executa pro-„gramul și vor stabili pentru inaugurare; iar *D-l S. Da-* „*niel* este însărcinat a pleca la București pentru a co-„manda mobilierul necesar pentru azilul nou.

În adevăr inaugurarea a avut loc în ziua fixată când a asistat foarte multă lume, dându-se și un banchet cu care ocazie s'au oferit sume mari de bani și imobile pentru azil.

Azilul actual este compus din următoarele camere: 1 cameră pentru gardianca azilului, 1 cameră care servește de birou al Comunității, 1 cameră pentru caseria Comunității și societății sacre „Chewra-Kedoscha“, 4 camere mari pentru bătrânii de ambele sexe, 1 antret unde țin lingețile, 1 bucătărie și 1 cameră de locuință pentru bu-„cătăreasă, 1 sală pentru mâncare, 1 magazie pentru hai-„nele bătrânilor, 1 spălătorie, 1 cameră de lemn pentru portar, 1 beciu foarte mare, 1 closetă mare (nouă) cu 4 apartamente și 1 cameră de izolare. Azilul are și etaj cu 2 camere mari care servesc ca pod.

Deosebit de aceste azilul are și o ogradă foarte mare, în care sunt și arbori fructiferi.

În camera I-a pentru bărbați este o piatră de marmoră în perete cu inscripția *Ide, H. I. Kolomeir*, în camera III-a pentru femei este o piatră tot de marmoră cu inscripția *Frida și Aron B. Katz*, în memoria părinților *Burech și Șeindel Katz*. În camera care servește pentru ținerea lingeiilor azilului este o piatră mică de marmoră, cu inscripția : *Avram Weintraub* donat 20.000 lei. În camera care servește de casieria Comunității sunt așezate 2 pietre mari cu numele donatorilor pentru azil, asemenea și 1 piatră unde sunt înșirați numele membrilor Epitropiei Comunității sub președinția *D-lui Iosef Davidovici*. Apoi tot în camera casieriei Comunității, deasupra uși este o piatră de marmoră, unde sunt înșirați donatorii imobilelor pentru azil.

Iată copia acestei pietre: Donatorii imobilelor pentru azilul de bătrâni: *Abram Lipa Iuster* primul tondator al azilului vechi de bătrâni, 1 casă strada Cuza-Vodă No. 120.

Leiba N. Charas prim fondator una casă stradă Cuza-Vodă No. 197.

Schachme Stambler 1 casă strada Cuza-Vodă No. 96.

Regina Wittner și Iancu 1 casă strada Carol I No. 36.

Mendel Ușer una casă strada Cuza-Vodă No. 92.

Ghitel și M. Herș Zandbrand 1 casă strada Cuza-Vodă No. 24.

Personalul azilului este compus din 1 intendent *Ițic Löbensohn* (bărbat harnic și destoinic) 1 gardian, 1 servitor, 1 bucătăreasă etc.

În rezumat vorbind, eu am dat aci copiile ziarelor pro și contra relative la afacerea acestui azil și las pe onor cetitori să judece.

În acest moment aflu că *D l Moise Iuster* a dat în judecată Comunitatea cerând ca azilul să poarte numele său ca prim cumpărător.

Eu ca cronicar sunt neutru și nu-mi dau idee cine are dreptate.

Ospătăria Populară Israelită, Piatra-N.

Instituțiune filantropică.

În toamna anului 1900 fiind imediat după emigrare, criza pecuniară nu s'a calmat, deci *D-l Astruc* reprezentantul „Alianței Israelite” venind aci, a împărțit bani la săraci și a înființat *Ospătăria Populară* pentru populația săracă de aci, oferind primul an 800 lei anual, iar *Epitropia Comunității* 200 lei, soc. sacră „*Chevră-Kedoșă*” 200 lei iar restul *Loja B'nei Brith „Menorah”* de aci.

Comitetul ospătăriei populare israelite era alcătuit din *D-nii B. Samsony* președinte, *H. Koppel*, *Meilich Segaller*, *Leib Berman*, *M. Rubin*, *A. Renert* și *Iosef Kaufman* ca membrii comitetului, iar *B. K. Enghelberg* ca secretar.

Ca administratori au fost *Leib Berman* și *M. Rubin*, pus de comitet. Ospătăria a fost instalată în casele fost *Iosef Veisman*, din str. *Cuza Vodă* No. Comitetul Ospătăriei populare israelite face cunoscut prin o înștiințare în idisch că o rație (porțiune) întregă inclusiv și pâine se vinde în ospătărie cu 10 bani iar jumătate porție numai 5 bani și ospătăria va fi deschisă de la orele 11 până la 12 p. m. pentru oameni mari iar de la 12 până la 1 p. m. pentru copii de școală. Porțiuni pentru acasă se vor da de la orele 12 p. m., Mai multe dame din elită au stat de au servit mesele cu mâncări.

Asemenea și „*Loja Menorah*” a lansat în oraș înștiințări în limba Română și idisch, arătând scopul filantropic și prețurile porțiunilor de mâncări. Iată copia unui asemenea apel :

Loja B'nei B'rith „Menorah” Piatra-N.

Serviciul ospătăriei populare

P. T.

Instituțiunea filantropică „Ospătăria populară”, menită să aline durerea nevoiașilor lipsiți de pâinea zilnică, este pe calea a se putea preda trebuinței pentru care este destinată și în ziua de Mercuri 11/24 crt. ora 10 a. m. în localul Ospătăriei (casele fôste Iosef Weismann) și va serba inaugurarea deschiderii sale în asistența tutor voitori de bine ai acestei instituțiuni.

Prin acesta sunteți invitați atât Dv. cât și Onor. Dv. familie, să veniți la această serbare populară precum și a invita pe amicii Dv. la acesta asistență.

Este de prisos credem a vă mai aminti și a mai deștepta în inima Dv. simțimântul de caritate în a vă îndemna la darea bine voitorului Dv. obol pentru această instituțiune.

Cu distincă stimă

Președintele Lojei, **B. Samsony**

Secretar **B. K. Enghelberg**

Iată și lista de vase pentru ospătăria populară: 1 vas pentru apă ferbinte, 1 vas pentru borșt, 4 vase pentru zupă, 2 cane pentru apă. 1 tigae pentru lapte, 12 castrone pentru bolnavi, 12 farfurioare, 12 furculițe, 12 linguri, 12 cești pentru lapte, 20 pahare de apă, 2 cuțițe, 2 căldări de apă, 12 castrone de lapte, 12 lingurițe mici, 1 lighean mare de spalat farfurii etc., 1 dulap pentru bucătărie, 2 tăblițe, 1 strecurător pentru ceai. Asemenea și alte vase pentru farmacie.

Această ospătărie a făcut mult bine populației sărace din localitate unde fură ospătați muncitorii și nevoeșii fără nici o deosebire de religie căci și mulți săraci creștini fură ospătați ca și evreii.

Ospătăria a funcționat până la finele lunei August 1902 când a fost închisă și desființată, neavând resurse a se mai conduce.

Așezământul Ghemilath-Hesed (bine facere) al Soc.: „Vahrer-Scheives“

După pildele străbunilor noștrii „*Ghemilath chasudim*“ (bine facere) este una din stâlpii pe care este așezată această lume. Pinkesul soc. sacre „*Chewra Kedoscha*“ de aci se ocupă foarte mult cu aceasta, obligând pe enoriașii Comunității de a exercita pururea bine facere, deci este evident că această filantropie exista de la întemeierea acestei comunități, dar în mod și timp regulat. Așa în anul 1874 se formează aci atare societate, compusă de peste 200 membrii cotizanți, cu scop de a face împrumuturi pecuniare pe amanete fără procente. Această societate însă după o durată de aproape 3 ani s'a dizolvat, din cauza unor intriganți interesați, care și-au însușit averea societății. În ziua de 19 Ianuar 1885 iar se înființează asemenea societate, care ținu numai 1 an.

În anul 1904 eu fiind pe acel timp președintele societății meseriașilor „*Wahrer Scheiwis-Achim*“ am înființat filiala numită: „*Gemilat-cheised*“ care făcea progres, înscriind peste 200 asociați cotizanți. Ca administrator-casier a fost brutarul *Haim Itchoc Segal*, care se ocupa foarte activ cu operațiuni de împrumuturi de bani la nevoieși, care fapt le dedea puțința ușoară de a se putea hrăni prin mici afaceri. Această instituțiune, lansa apeluri, dedea baluri, reprezentații teatrale, trimitea felicitări telegrafice la toate nunțile și obrezuirele de aci ast-fel că capitalul fondului creștea zilnic. La 25 Mai acel an trupa *M. Segalescu & Goldenberg*, fiind aci a jucat piesa „*Kol-Nidre*“ sub adm. d-lui *Iosef Kaufman*, președ. soc. Filantropice „*Wahrer Scheives-Achim*“ în beneficiul fondului „*Ghemilath-cheised*“.

Societatea în 1905 face întruniri în sinagogi unde vorbiră mai multe persoane, între care și rabinul *Chaim L. Löbel* pentru contribuirea și folosul acestei instituțiuni de *Chemilat-*

cheised. Tot atunci s'a făcut și alegerea comitetului în sinagoga Catedrală

Intre membrii însemnați ai acestei instituțiuni au fost D-nii *Meir Daniel, Beril Krigler, Ichiel Posenberg, Alter Baraf, Ițic Steinfeld, Iosef Kaufman, Ițic Berman, Bercu H. Catz, Ițic Altman, I. H. Catz, David Gărcineanu, Ghedale Kohler, Aron B. Katz, Aron Kolenberg, Leib Ieșanu Grünberg, Haim Weinberg, Jacob Kopel, Iosef Beiner, Șapsee Goldștein, Leon Rozențzveig, Moise Aron Katz, Iancu Abramovici, Aron Weintraub, Pine Daniel, Leizer Rozenzveig, Ben. Șmilovici, Bercu Catz, Ieikel Catz etc.*

lată și procesul verbal din 8 Febr. 1905 :

SOC. DE BINE FACERE

„GHEMILATH-CHEISED”

Piatra-N.

cu ajutorul lui D-zeu

Proces-Verbal

No. 1

Astăzi Marți 8/21 Februarie 1905 subsemnații membrii comitetului soc. de binefacere «Ghemilath-Cheised» din acest oraș întrunindu-ne în locuința D lui Iosef Kaufman, am hotărât următoarele :

1) Ca societatea să fie de astăzi înainte autonomă în toată afacerea ei.

2) Comitetul va proceda ca societatea să înceapă lucrările ei în toate ramurile ei, lucrând cu râvnă și activitatea pentru propășirea societății.

3) În ședința viitoare se va lua grabnice măsuri ca societatea să-și poată relua operațiunea împrumuturilor, încasărilor, înscrierilor, acțiunilor etc.

4) La cea mai apropiată adunare, D I Iosef Kaufman va prezenta un program detaliat pentru stabilirea definitivă administrativă a societății.

5) Se hotărâște ca comitetul să înființeze o condică co-

memorativă, „Pinkes“ unde se va trece în primele pagini membrii societății: „Wahrer Scheiwes-Achim“ de aci cari au adus servicii reale acestei societăți „Ghemilath-Cheșed“, exprimând recunoștința întregii societăți pentru concursul dat de ea prin contribuirea pecuniară și concursul moral dat de ea.

6) La prima ședință D l Lupu Haim, vechiul administrator al societății, va prezenta comptul vechiu ad. hoc. care se va lansa tipărit enoriașilor comunității.

7) În ședința viitoare se va face distribuția funcțiilor comitetului.

8) Pentru verificarea compturilor D lui Lupu Haim se delegă pe D-nii Leon Ghetler, Iosef Kaufman, Abr. Fichman și Ghedale Koler, cari vor da raport comitetului la viitoarea ședință. Comitetul va libera D lui Lupu Haim un act de descărcare. La caz de desagramente nu vom fi responsabili.

Drept pentru care am dresat acest Preces-Verbal a constituirii comitetului subscris de noi membrii comitetului.

Urmează peste 30 iscălituri.

În 1906 soc. „Wahrer Scheiwes Achim“ secția „Ghemilas-Cheșed“ face cunoscut obștei israelite locale ca secția „Ghemilas Cheșed“ s'a regulat în cea mai bună ordine și începe a face iarăși împrumuturi de la 1 April acest an, rugând tot deodată pe toți acei care sunt datori cu bani, să achite noului casier *Leiba Antler*.

Mai roagă ca fie care enoriaș să se înscrie în această secție căci e fapt uman și filantropic. Bani primii de la fostul casier *Abr. Ithoc Segal*, sunt predați d-lui *M. L. Abeles* (casier central) și la onor rabin *Ch. L. Löbel*. Subscris comitetul:

Avram Fichman (președ.), David Grünfeld (vice), *M. L. Abeles* (central casier), Ghedale Leizersohn (contr.), Leon Ghetler (vice-preș.), Leib Antler (casier), Leib Charas, Leon Șerțer, Naftule Bandel, Simon Herșcovici, Ghedale Koller, Avram Ițic Segal (membrii comitetului). Onor Rabin *Ch. L. Löbel* a fost președinte onorific al secției.

În fine tot în anul 1906 Comitetul lansează următorul

apel în care arată că toți membrii acestei secții ca și membrii societății vor fi căutați gratuit de medicul societății în caz de boală. Iată apelul:

SOC. DE BINE FACERE

«GHEMILATH-CHEISED»

Piatra-N.

Către Coreligionarii noștri!

Este fie-căruia cunoscut greutatea ce le întâlnesc în cale meseriașii și micii comercianți și în general toți acei cari muncesc cu brațele în spinoasa luptă pentru a-și agonisi traiul de toate zilele. Nu odată se întâmplă unui muncitor să-și întrerupă activitatea, unui mic negustor să înceteze comerțul unui meseriaș să nu mai poată lucra și să fie astfel lăsați prada foamei și a mizeriei, el și familia lui adesea compuse din multe suflete, și această nenorocire este datorită lipsei momentane a unei sume mici *de multe ori câți-va lei ce-i lipsesc* fără de care el este în imposibilitate a și mai exercita meseria.

Văzând că în localitatea noastră, o asemenea instituțiune este de cea mai mare indispensabilitate, deci am hotărât a înființa o asemenea instituțiune de împrumuturi cu scop caritabil, — *pe amaneturi sau pe baza girului unei persoane solvabile, înlesnind astfel micilor comercianți și meseriași împrumuturi mici cu condițiuni ușoare, de plată, (în rate săptămânale) și fără dobândă* pentru care să-și poată creia susține sau regula afacerile și a-și putea agonisi cu onoare *Existența* familiilor lor în mod onest.

Această instituțiune caritabilă se compune în formă de o asociațiune de bine facere *cu acțiuni a câte 5 lei una* pentru ca din capitalul și veniturile benevole a acestei asociațiuni să facă împrumuturi fără dobânzi.

Capitalul de fundațiune este de 1000 lei deplin vărsați de către membri fondatori ai acestei societăți.

Pe lângă micilor sumi ce va împrumuta această instituție caritabilă va ajutama pe membrii săi în caz ferească D-zeu de boală cu *Medic Gratuit* și să beneficieze de 50 la sută la costul medicamentului în schimb d nii membrii sunt obligați a plăti o taxă de 25 bani săptămânal regulat.

În interesul nobilului scop ce urmărim rugăm pe fiecare coreligionar a contribui la acest nobil scop filantropic.

Pentru acest scop un incasator se va presenta pentru strângerea ofrandelor benevole (săptămânale) și spre controlă, d-nii donatori sunt rugați a cere un cupon de încasare în schimbul donațiunei dată, ear pentru primirea acțiunilor sunt rugați a se înscrie la D-l Lupu Haim (Segall), Piața Mare.

Piatra-N. 22 Octombrie 1906.

Comitetul Societăței

„Ghemilath Chesed“

Piatra-N.

In anul 1907 soc. s'a disolvat.

Așezământul „Ghemilath-Chesed“

ALTA JUSTER

In anul 1904 Loja „Menorah“ luase inițiativa de-a crea această instituție indispensabilă alegând o comisiune specială, compusă din D nii *B. Samsony*, *M. Roșcovici* și *S. Lieberman* care au și elaborat un proiect de statut pentru acest scop, lansând către obștea evreească următorul apel, în numele Lojei ;

I. O. B. B.

LOJA „MENORAH“, PIATRA-N.

A P E L

Că deplorabila nevoie materială a conaționaliilor noștri, aicea în țară, a devenit în timpul din urmă insuportabilă, că

cu zi ce trece toate sursele de existență se închid una câte una, este fie căruia, cu regrete, bine cunoscut.

Că ajutorul momentan al filantropiei ce frații noștrii din străinătate au întreprins, este insuficient a aduce o salvare fundamentală, trista experiență a dovedit-o îndeajuns.

Se ajută acelor care nu mai sperau de cât de astăzi pe mâine; acelor, însă cări n'au pierdut încă speranța a se putea restaura, dacă ar avea ceva în mână, pentru dâșii nu s'a făcut încă nimica.

Sunt mici comercianți cari cu un mic capital s'ar putea ajuta radical și-ar putea crea o existență, încât să n'aibă nevoie să întindă mâna, dacă ar găsi ca acel mic capital să li se împrumute pe o cale sigură, fără dobândă povărătoare și sub condițiuni bune și anume, a se plăti în mici rate succesive.

Sunt de asemenea industriași și meseriași cari prin puțini bani s'ar putea ajuta durabil dacă li s'ar cumpăra unelte și materialuri. De unde acești bani? A plăti dobândă și încă dobândă mare nu le convine, și a păzi termenii de plată întregi sumi, nu sunt în stare.

Și pentru a putea ajuta acestora, am consultat pe D-I I. Astruc, reprezentantul alianței Israelite universale din Paris în România, și am luat decisiunea:

A se fonda o instituțiune, pe acțiuni, fără a aspira la fructificarea capitalului, și înscriindu-se un capital însemnat va participa și alianța cu un capital proporțional.

Din acest capital să se facă împrumuturi nevoiașilor de speciile arătate pe garanții de persoane solvabile, pe timp până la un an, plătibile în rate săptămânale egale, împreună cu o mică dobândă ca pentru cheltueli de administrație și altele necesare instituțiunii.

Și pentru a crea această instituțiune, loja noastră a luat inițiativa, înscriindu-se membri săi, întâi; și am elaborat proiectul de statut aici anexat, care nu este sancționat în definitiv, ci va fi supus primei adunări generale constitutive a acționarilor pentru discutare și aprobare, precum și onor. comitet executiv al alianței.

Apelăm deci, la generositatea conașionalilor noștri din Piatra-N., ca să acorde aderare și asistență acestui fapt caritabil, și a se grăbi cu înscrierea lor la această societate.

p. Loja „Menorah“

Comisiunea specială ; B. Samsony, M. Roșcovici, S. Lieberman

iar un comitet de inițiativă alcătuit din D-nii : *Efraim Iuster*, *B. Samsony*, *M. L. Abeles* și *Ben Tenenhaus* au lansat următorul apel :

A P E L

Toate filantropiile și caritățile, ce s'au întreprins și executat de către coreligionarii noștri din localitate, atât din fondurile comunității cât și de societăți speciale precum și de persoane particulare generoase, au consistat numai în alina-rea suferințelor săracilor și infirmilor prin ajutoare momentane, de azi pe mâine. Aceasta este ce e drept o operă caritabilă, care ne incumbă ca o datorie umană, dar ea este fără scop solid. — Există însă un alt-fel de ajutor unde nu dăm nimica și ajutam mult. Aceasta constă în a ajuta micilor comercianți, industriași și meseriași, cu împrumutări mici în condițiuni ușoare, pentru a-și putea susține afacerea sau a-și crea una nouă, prin care să-și poată agonisi existența cu onoare și cu ușurință.

O asemenea întreprindere cere puteri unite adică fondarea unei instituțiuni în formă de societate cu un capital de fundațiune de cel puțin 10.000 lei vărsat odată.

Indemnați fiind de o persoană generoasă, din localitate, care a oferit a alimenta o asemenea instituțiune la fondare cu suma de 5000 lei sub condiția subscrierei de către alți, o altă sumă de 5000 lei, ne a dat curajul pentru a întreprinde realizarea acestei sfinte și generoase dorinți.

Apelăm deci la inimele caritabile ale confraților noștri din Piatra-N. să nu întârzie a se înscrie la aceasta, așa de

necesară asociație, pentru ca cât de curând să poată fi constituită și să-și înceapă operația sa, spre bucuria celor, ce o așteaptă și spre satisfacerea tuturor.

Pentru primirea de asociații va circula o comisiune.

Comitetul de inițiativă

Elraim Iuster
B. Samsony
M. L. Abeles
Benj. Tenenhaus

Tot ast-fel comitetul de inițiativă alcătuit din D nii: *Moise Iuster, S. Siegler, Ilie Soicher, Meir Avram, I. Gărcineanu, Lipa Catz, Șmil Ițic Catz, Mendel Lazarovici, Idel Mendel, Sol. Drimer, A. Fondianer, Leib Polac, M. Segal, Nachmen Rabinovici, M. Zeilic, A. Weiningher, M. Roșcovici, S. Daniel, P. Daniel, S. Lieberman, Meir Daniel, M. Schveigher, Iosef Weinrauch, Michel Iuster, Peter Iuster, Leon Kassvan, Oscar Helman, Ch. Ițic Kolomeer, Michel Grünberg, și I. Kopel Catz* au lansat un alt apel în idisch, tot cu acest conținut.

Așa dară în anul 1906 veneratul răposat *A. Lipa Iuster* donează 5000 lei pentru acest scop, condițional însă ca prin subscripții de către alții să se acopere suma egală, deci D-nii *B. Samsony, M. L. Abeles, Ben. Tenenhaus* și răposatul *Efraim Iuster*, au luat inițiativa, elaborând un statut, adunând prin subscripții, au lansat în oraș un apel în idisch, alcătuind banii necesari pentru acest scop.

La 15 August acel an s'a și constituit comitetul, începând a lucra cu zel, râvnă și activitate realizând scopul. Tot odată au hotărât ca această instituțiune bine făcătoare să poarte numele „*Ghemilath Chesed Alta Iuster*” iar veneratul *Abr. Lipa Iuster* fu proclamat președinte onorific al acestei instituțiuni. Din cuprinsul statutului extrag următoarele:

Art. 1. — Scopul societății este a înlesni micilor comercianți și meseriași împrumuturi în sume mici, cu condițiuni ușoare de plată (amortisabile în rate săptămânale) cu dobânda cel mult 4 la sută pe an, cu care să-și poată crea, susține sau restaura afacerea, agonisindu-și cu onoare existența familiilor lor.

Art. 2. — Durata asociațiunii este ilimitată.

Art. 3. — Capitalul se compune din donațiuni și subscripții

Art. 4. — Titlurile acțiunilor nominale vor fi câte 25 lei.

Art. 5. — Capitalul de fundațiune este de 10.000 lei deplin vărsați.

Art. 6. — Asociații nu vor primi nici o devidentă pentru capitalurile lor depuse în asociație.

Art. 7. — Imprumuturile se fac cu girul unui girant solvabil.

Art. 12. — Consiliul de administrație se compune din 9 membri.

Art. 13. — Imprumuturile nu vor putea trece peste 300 lei și durata împrumuturilor nu va putea fi mai mult de 6 luni.

Art. 14. — În fie care simestru se convoacă o adunare generală, verificându-se compturile și se alege un nou Consiliu, care este responsabil pentru stricta păzire a statului.

Consiliul de administrație este alcătuit din următorii D-ni : L. N. Charas, S. Lieberman, S. Sigler, M. L. Abeles, Leib Charas, Sol. Drimer, David Grünfeld, Ben. Tenenhaus, David Kahane (fondatori), Ben. Tenenhaus (casier), David Sigler, Adolf Weiningher, G. Adelstein (censori), Carol Nacht, Iulius Agatstein și Efraim Iuster (inspectori).

Societatea posedă 433 acțiuni a 25 lei. Au fost peste 1500 cereri de împrumut. Capitalul fiind foarte mic nu putea satisface toate cererile nevoieșilor. În fine după o durată de trei ani, înmulțindu se împrumuturile de rea plată, societatea s'a dizolvat și banii împrumutați au rămas perduți pentru totdeauna.

ASISTENȚA PUBLICĂ

Pentru ajutorarea nevoiașilor

Această societate a luat ființă la începutul anului 1914.

Primii inițiatori și membri activi a acestei indispensabile instituțiuni D-nii *Solomon Drimer* (preș.), *Marcu Alter*, *Kopel B. Catz*, *Idel Milerad*, *Faibiș Herșcu*, *Iancu Alter*, *A. Horovitz* și *Moisă Ghelbert*, prin apeluri în idisch au arătat trista situațiune a populiunei nevoiașe, cerând înscriere cu plată de cotisații lunare, aceasta pentru a asigura existența societăței.

Această instituțiune a alinat multe suferinți, prin ajuto, rarea la plata chiriilor, de paște, cu lemne, bilete de călătorie prin C. F. R. etc. etc. Secretar a fost David Grünfeld.

În anul 1919 făina de porumb fiind vândută populației cu 3 lei 20 b. Kilo, *Comunitatea Israelită* locală, spre a înfrâna specula din piață, a pus la dispoziția populației sarace-făină excelentă numai cu 2-50 kilo.

Tot în acel an D-nii *Carol Weinberg*, și *I. Gartenberg* au colectat bani pentru lemne care s'au împărțit saracilor.

În anul 1920 „*Joint Distribution Comitee*“ d-l Landesco, directorul soc. „*Joint Distribution Comitee*“ din America, a dat ajutoare în numerar 32 000 lei pentru Paști, fiind de față D-nii *Petru Iuster* (președ. comunităței) și *Carol Weinberg* (vice președ.), reprezentanții „*Lojei Menorah*“ și al *Untunei Evreilor Români*“. Deosebit de aceasta domnia sa a împărțit un mare transport de haine și alte obiecte necesare.

În general vorbind la noi evreii filantropia este foarte mult practică. Așa în timpul ernii ies 2 persoane cu vază de strâng bani pentru lemne; de sărbători se dă „*Reghel geld*“ pentru saraci, de Paști se dă saracilor azime și ajutoare pecuniare „*Mues-Chitten*“, pentru bolnavi se dă ajutoare etc.

În vechime filantropia avea felurite numiri de: *reșchoides geld, șabes pares, pidiem neifes, Kheren Kaemes, Keren Haiesod, fond Național, Seikel-geld, Achnuses Kolle, Wochen geld, Machzike Haisives, Keren Hatoire, Pidiem Șeviem, Maten Beseiser, Tiken Sfurim, Maamudes geld, Lonas Hațidek, Chonike geld, Ghemiles cheised, Chewre tillem, Chewre Misnaies, Chewre Kedoșe, Bedek Habais, Thalmed thora, Meir balnes, neduvis, drușe geșank, Iurzat, etc. etc.* cu și sub aceste numiri, evreul era și este deprins a da bucuros pentru aceste felurite scopuri.

Deosebit de acestea mai contribuie pentru Comunitate, plătind felurite taxe și ofrande benevole și tot ast-fel sinagogeii sale unde face rugăciune.

FILANTROPICE (Asistență)

În scop filantropic s'au dat felurite baluri și reprezentații teatrale.

În anul 1891 s'a dat bal filantropic de către un comitet de inițiativă.

Tot în acel an asociațiunea I. P. a dat un bal, pentru ajutorare a 2 familii bolnave.

În 21 Martie 1892 H. Faibiș cu trupa de diletanți a jucat „*Lupul în piele de oaie*” în folosul saracilor.

În 1893 soc. „*Tikwah*” prin președintele ei răposatul *Baniamin Kaufman*, face apel strângând bani în ajutorul săracilor și pentru îmbrăcarea copiilor săraci din școli.

În anul 1904 soc. Israelito-Română „*Ajutorul*” a dat un bal familiar în folosul săracilor de aci.

În anul 1896 un comitet de inițiativă, a dat un bal familiar în folosul a 2 familii.

Tot în acest an comitetul organizator, a dat o serbare literară muzicală, în beneficiul unui student bălnav și sărac.

Tot în acest an trupa diletantă *C. Friedman* a jucat piesa *Eroul Iehuda* în scop filantropic.

In 1898 un comitet de inițiativă a dat un bal, în folosul mai multor familii rămase fără adăpost din cauza incendiului din 9 Ianuar acel an.

Tot în acel an un comitet de inițiativă a dat un bal popular, în folos filantropic.

In anul 1899 trupa diletantă de aci a jucat piesa 2 amici în beneficiul saracilor.

In anul 1901 un Comitet de inițiativă a dat un bal familiar cu scop filantropic.

In anul 1903 un comitet de inițiativă a dat un bal în folosul lui Beiniș Ghelbert.

Iu anul 1904 un comitet de inițiativă a dat un mare bal în folosul unei familii bolnave.

Tot în acest an un comitet a dat un frumos bal în folosul unei familii lipsită de mijloace.

In anul 1906 s'a dat un bal popular cu bazar în grădina „Peste Vale“ în scop filantropic.

In anul 1890 Teatru, bal familiar în folosul a 2 familii nenorocite dat de un Comitet de Inițiativă.

In anul 1896 Serată literară-musicală în folosul unui student bolnav, Comitetul organizator.

In anul 1898 un bal dat în folosul mai multor familii Comitetul.

In anul 1904 un bal în folosul unei familii, ordinea dansului prof. dans A. Fischer.

In anul 1903 un bal în folosul lui Beiniș Ghelbert să plece la America (Familia Beiniș Ghelbert).

In 1894 soc. Isr. Română Ajutorul a tinerimei a dat un bal familiar în folosul saracilor.

In anul 1904 un bal în folosul unei familii bolnave un Comitet de Inițiativă.

In anul 1898 s'a dat un bal Popular în folosul lui Buräch Feldștein brakirer.

In anul 1901 un bal în folosul unei familii nenorocită.

In anul 1901 " " " " "

In anul 1906 un bal Popular în scop filantropic.

In anul 1893 soc. Tikwa președ. B. Kaufman, secr. Leon Horn bal cu copiii școalei.

Feredeul sau Baia Centrală Israelită

I) ISTORICUL

Această baie a Comunității Israelite locale ca și sinagoga veche din str. Cozla, există din cele mai îndepărtate timpuri. Putem afirma cu siguranță că ea datează din acelaș timp de când s'a înființat și sinagoga. Istoricul ei una și aceeași ca și al sinagogei. Pentru pomenita sinagogă și acest feredeul, care se află ca și sinagoga, pe loc gospod sau Domnesc și al cărui venit de bezmăn, aparținea în vechime bisericii Domnești *Sf. Ioan, a lui Ștefan cel Mare*, obștea israelită locală prin hrisovul Domnesc a lui *Vodă Calimachi*, din 1818, era obligată a plăti bezmen numitei biserici Domnești, 50 lei pe an; pentru sinagogă și acest feredeul. La 1827 *Vodă Ioan Sandu Sturza* dublează plata bezmenului acestor două binale; ast-fel obștea israelită plătea bezmen bisericii câte o sută lei pe an, conform pomenitului hrisov. Mai târziu însă biserica în loc de o sută lei bezmen percepe câte 200 lei în loc de o sută cum era drept să perceapă, ast fel a mers pâna la 1859, când comunitatea nu putea plăti acest exagerat besmen și ast-fel în anul 1863 Comunitatea răzășească făcu proces Comunității israelite la onor Tribunal local, unde Comunitatea israelită perdu procesul, rămâind ca sinagoga și această baie să treacă în stăpânirea bisericii Domnești. Comunitatea israelită făcând apel, la onor Curtea de Apel din Iași, acolo ea câștigă procesul, condamnându-se Epitropia răzășească să plătească celei evreești 10 galbeni daune. Procesul merse înainte la Inalta Curte de Casație iar la 1873 Comunitatea Israelită s'a împăcat cu răzășia Domnească și cu Primăria locală, plătindu-le 300 galbeni pentru vecinică

răscumpărare a bezmenului ambelor binale : „sinagoga și baia“.

La anul 1846 Comunitatea Israelită a cumpărat de la Vigder Zet Aron (Fălticineanu) feredeul din prund (unde era școala), care la 1847 arzând, la 1850 l'au zidit, funcționând ca atare până la 1889, când după terminarea băiei de la Șipote, s'a dărâmat, lăsându se locul viran până la clădirea școlii.

Darea în antrepriză al băilor, com. Isr. se face în și prin pozvolirea primăriei și cu aprobarea Comitetului permanent.

Așa chiar la 1870 Primăria admite Contractul antreprenorului Michel Feredeuar, care a luat ambele feredeie cu 180 lei săpt. și care licitație se aprobă și de Comitet Perm. la 6 Iunie acel an cu adresa No. 4070.

La 1873 Comitetul Isr. către primărie prin adresa ei No. 48 din 27 April a. c. arată că contractul feredeilor aspiră la 18 crt., rog a defige un termin urgent de a se da în antrepriză feredeile în Camera Comunei. Primăria fixează termenul licitației în localul ei pentru ziua de 15 Mai când a avut loc licitația, eșind antreprenor tot numitul Mihel.

Primăria Piatra. Dosar No. 91. — 1876 August 6/18

Dosarul Reparația feredeelor Evreești

Referat No. 319 din 6 August 1876 către Primar arată că baia șipote e crăpată și ruinată, constitue pericol. A Melinte ajutor, numit Comisie constatare. Procesul verbal al Comisei constată :

Feredeul Șipote compus din 2 săli de băi s'a ruinat, trebuie dărâmată, acoperământul putred și cade. Zidul gros.

Feredeul de sub Petricica tot materialul lemn fiind putred trebuie înlocuit.

Cer închiderea lor a evita pericol și a se face alte după plan.

În fine, fiind timpul înaintat cer ca la cel de la șipote să se prefacă înăuntru tot materialul de lemn precum și a-

Cei 7 întâi vor crea venituri și face budgeturi, a primi bani pentru efectuarea feredeului, a strânge veniturile, a ține contabilitate.

Ceilalți trei se vor ocupa cu construirea feredeului, a face tot cu material etc., facerea feredeului, vor face plan, scoate autorisații.

Cer să fie recunoscut și autorizat cu aprobare: Rosenberg, M. I. Riegler, Meer sin Avram Comisioner, Moise sin Bercu Făinar, H. I. Catz, A. Rotman, Haim Bercu Zilberman, Leiba sin Lazer, Strul sin David Horn, Toderes sin David.

La 24 Martie 1880 s'a pecetluit feredeul de la Șipote fiind ruinat. La 1 Aprilie acel an d, Haim Heller presintă Primăriei planul reînconstruirii feredeului, cerând autorisație legală. La 30 April tot acel an Poliția cere autorităților închiderea și al feredeului din prund iar Consiliul de Higenă și salubr. publică al acestui județ prin decisia No. 929 din 6 Sept, admite ca el să stee neatins până la construirea feredeului de la Șipote.

Comisiunea însărcinată cu construirea feredeului de la Șipote Domnii: *Haim Heller, Herș Goldner, Ițic Leibelsohn și Solomon Klein.*

31 Ianuar 1884 Proces verbal primar, medic, însărcinat prin ordin No. 35 din 19 Ian. 1884 a Consil. Higenă și salubr. publică din jud. Neamț constată curățenia feredeului șipote, găsit cu totul nehygienic și necurat, ape infecte etc.

Soliditatea construcției acestor băi găsită cu totul nesigură și amenințatoare.

p. Primar V. Șoimaru,

Medic, Predescu

8 Martie 1884. Consiliu Higenic. No. 169 numește altă comisie de constatare feredeului șipote, raportează tot astfel de nehygenică și zice iar în cea ce privește soliditatea construcțiunei acestor băi, am găsit-o cu totul nesigură și amenințatoare.

p. primar Șoimaru,

Medic, Predescu

Proces verbal No. 3160 din 18 Mai 1884 al Poliției Dim. Ponici și ajutor primar Colboschi constatat tot astfel. (Noembre 1884 format baia grefiant str. Berărie).

Înainte de-a începe edificarea feredeului de la șipote, repositatul Kahalnic *S. M. Esrig*, a cumpărat pe numele său, locul din față lângă d-na Pleșa, de la repos, Manolache Calino pentru 75 galbeni iar un alt loc din fund dela familia Moale pentru 50 galbeni, iar un alt loc vecin cu feredeul a făcut schimb cu *Gh. Păslaru*, căruia ia dat o bucată de loc viran din vechiul cimitir (unde sunt casele renegatului Șmae).

Aceste au fost în anul 1882.

După planul inginerului înainte de cumpărarea ziselor locuri și schimbul, măsurătoarea era fața 22 m. 75 c. m. iar lungimea 24 m. 80 c. m.

La 12 August 1882 Repres. Comun. Isr. locale *D-nit A. L. Iuster, Elle Naftule, L. Rotenștein și M. Segaller*, cer Primăriei a li se permite deschiderea a jumătate a feredeului (de la șipote) reparând cealaltă parte și apoi mutându-se în partea reparată, vor repara și cealaltă, ast-fel vor putea repara tot feredeul. Cu toate cererile obștei de a se deschide feredeul, toluși a stat închis până la Septembrie 1883, când s'a fost deschis și apoi peste 2 luni iarăși s'a închis din cauză că s'a găsit nehygienic și construcția slabă.

Așa la 31 Ianuarie 1884 Consiliul de Higenă al acestui județ constată curățenia și apele feredeului nehygienice și infecte iar soliditatea construcției nesigură, aceleași constatări sunt găsite de comisiunile Consiliului de higenă date 8 Martie și 18 Mai acel an.

Ast-fel zisul feredeu a stat pesetluit și în anul 1885 cu toate că la 22 August acest an repres. com. Isr. *S. M. Esrig, D. M. Streitman, Lazer Idel, M. I. Rigler, Strul Croitor și Iosub Leib Tetelbaum*, au cerut Primăriei, obli-gându-se a repara feredeul după cererea Consiliului de higenă, numai să se deschidă jumătate din el spre a se putea repara.

Cauza închiderii ambelor feredeie, a făcut că s'au înființat și deschis feredeie private precum a lui Grefiantz, a lui Haim Schwartz (Dărmănești), a lui Aslan (Bistrița) și al Protoreului Nec. Conta (sub Petricica).

La 24 Dec. acest an Consiliul de Higenă prin adresa No. 649 autorizează Comunitatea a repara jumătate din zisul feredeu.

Istoricul edificării zisului feredeu a fost ast-fel : După cum am arătat, materialul și banii adunați pentru acest scop n'au fost suficiente pentru terminarea ei, deci Epitropia Comunității s'a văzut nevoită a emite acții asupra ei pentru a se putea termina lucrarea. Cea mai mare parte din acțiuni le-a cumpărat D-nu Herșcu Copel, care mai pe urmă deveni cel mai mare creditor.

Inchiderea feredelui timp de câți-va ani a făcut ca să nu se poată plăti acțiunile, al căror valoare era aproape 50.000 lei, deci D-nu Copel s'a văzut nevoit al scoate la vânzare prin Tribunal, mai fiind și alți creditori.

La 2 Ianuar 1885 Tribunalul local prin proces verbal No. 8 aduce la vânzare asupra D-lui Cost. V. Andrieș cu 27,132 lei, fiind urmărit (feredeul) de D na Maria Pleșescu pentru suma de 300 lei plus 30 lei cheltueli conform sentinței Trib. local No. 317/83 investită cu formula executorie; și fiind că D nu Andrieș n'a depus prețul, Trib. prin jurnal No. 1068 din 20 April crt. motivat de cererea D-lui Herșcu Copel creditor hipotecar, ordonă zisului imobil la revinderea pe comptul adjudecătorului cu termen la 26 Iunie crt. fiind și sarcina de 15,000 lei către d nul Copel după obligația înscrisă la No. 34/81. La zisul termen însă s'a judecat asupra D-lui Copel, rămânând D-sa stăpân peste acest imobil al Comunității.

În anul 1889 Protoreul Nec. Conta, proprietarul feredelui de sub petricica, oferi 8 lei pe săptămână, în folosul școalei Talmud-thora și bikur-choilem, numai ca Evreii să meargă la baia D-sale.

La 8 Dec. 1890 s'a constituit un comitet executiv pentru răscumpărarea feredelui și înființarea unui spital dar nu putură reuși din cauza neînțelegerii rabinilor, din care cauză sau format partizi și desbinare.

Iată statutul comitetului :

STATUTELE

Comitetul executiv pentru răscumpărarea feredelui și fondarea unui Spital Israelit în urba Piatra Jud. Neamțu

1) Se institue în urba Piatra, un comitet care va purta denumirea de : „Comitetul executiv pentru răscum-

părarea, sau revendicarea feredeului obștei Israelite urbei Piatra", venitul feredeului să fie destinat exclusiv pentru a fonda la timp un spital Israelit în urba Piatra.

Comitetul este compus din 12 membri aleși de către adunarea generală, ce a avut loc la 1 Decembrie a. c. 1890 și anume. D. S. *Stambler*, D. S. *Siegler*, D. L. N. *Charas*, D. *Moise sin L. Făinar*, D. S. I. *Kaufman*, D. H. *Leibovici*, D. M. *Avram*, D. B. *Samosny*, D. *Iosef Weisman*, D. *Hoisie Nadler*, D. *Aron Nadler*, D. L. *Crețu*.

2) Atribuțiunile comitetului sunt:

a) A aduna ofrande de la toți acei cu inimi generoase, care vor voi a participa la această operă sacră, răscumpărarea feredeului, un bun strămoșesc, ca de astăzi să fie cum sau zis o resursă, pentru a face la timp un spital.

b) A trata cu D. Herșcu Kopel deținătorul zisului fereceu, doară se va putea pe calea voluntară reuși răscumpărarea feredeului.

c) Neputând reuși pe calea voluntară, va angaja avocați pentru a porni un proces de revendicare

d) A convoca în acest din urmă cas, pe toți donatorii în adunare generală, spre a avisa dacă cu banii adunați să se cumpere teren și construi un alt fereceu obștesc.

3. Comitetul se devizează în două secțiuni de câte 6 membri fie-care, în o ședință viitoare se vor numi membrii din care se compune fie-care secțiune.

4) Fie-care secțiune, va alege din sânul său un casier care va încasa ofrandele și va semna quitanțe pe care 'i va elibera donatorilor.

5) Se va tipări două registre a-Souche, din care se vor tăia quitanțe de primire a ofrandelor quitanțele vor avea următoarea cuprindere:

„Am primit de la D-nu _____ din _____ suma de _____ lei pentru răscumpărarea feredeului obștei Israelite urbei Piatra, în folosul fondării unui spital Israelit în Piatra, această sumă am a o depune la casa de Economie a statului, sucursala județului Neamțu și dacă până în timp de un an rescumpărarea nu va reuși, am a scoate banii și ai restitui înfățișătorului fără procente“;

— quitanțele vor fi semnate de casierul secțiunii și vor purta No. de ordine al registrului a-Souche.

6) Fie-care casier este dator a vărsa cel mult în fiecare două zile la casieria generală locală pentru casa de economie, toți banii ce va avea încasați de la donatori, scoțând un livret și quitanțe conform legii respective.

7) În fie care zi de Vineri se va afișa în toate sinagogele și casele de rugăciune locale câte un tablou de banii încasați în acea săptămână cu numele și pronumele donatorilor.

8) Minimul ofrandelor va fi de câte 20 două zeci lei de un donator.

9) După terminarea tuturor încasărilor și reușirea răscumpărării feredelului, numele și pronumele tuturor donatorilor vor fi gravate pe table de aramă, care table vor fi expuse în permanență, în sala feredelului, iar când va veni timpul a se fonda spitalul, aceste table vor fi zidite în salonul spitalului la vederea publică, pentru o veșnică pomenire.

10) Aceste statute se vor imprima și afișa în toate sinagogele, case de rugăciuni și locuri publice, spre a se pune în cunoștința generală.

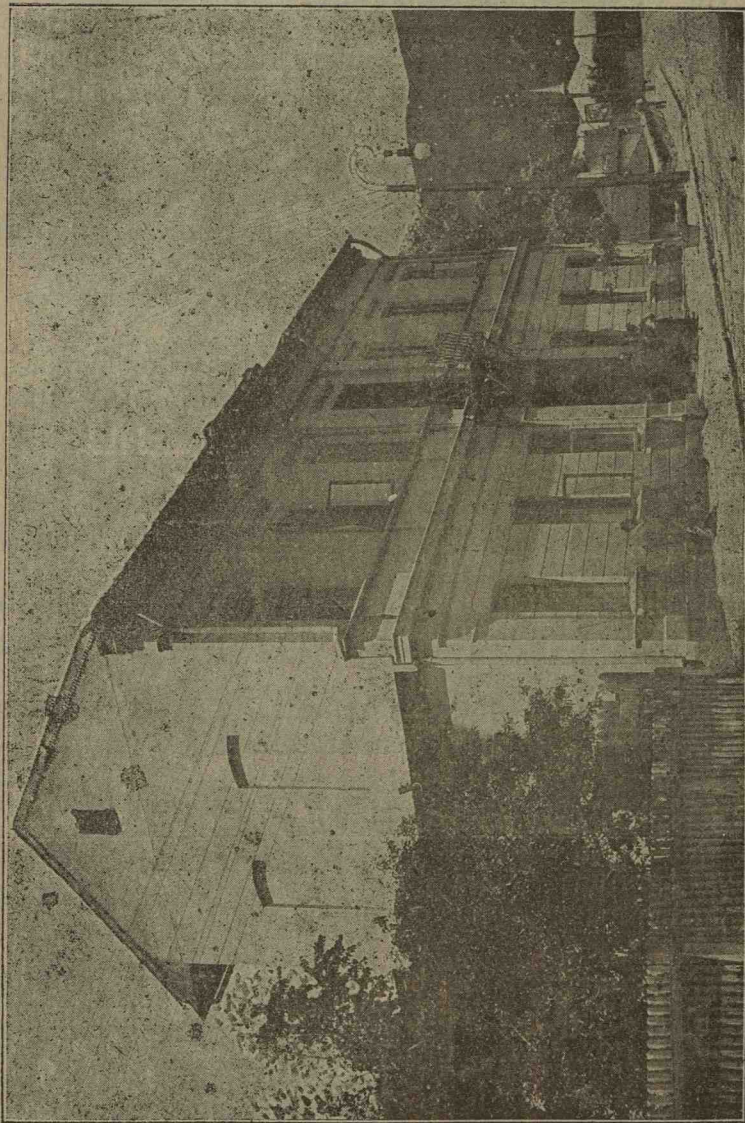
Acest statut s'a votat în ședința de la 8 Decemvre anul 1890 și s'a admis cu unanimitate de voturi.

Președinte S. Siegler,

Secretar Haim Leibovici

La anul 1891 era să se cumpere de la protoereul Conta feredelul său cu condiții avantajoase.

Feredelul a stat sub stăpânirea D-lui Copel până la anul 1896 când Comitetul atunci constituit la răscumpărat cu 27.000 lei, dând 12.000 lei ce a posedat din ofrandele voluntare date pentru acest scop și anume D-nii: Avram Lipa Iuster 2000 lei, Hana Haimshon 1414 lei, Bercu Leiba 1000 lei, Herșcu Copel 500 lei, Rosa Ițic Veinberg 500 lei, Hana Catz 400 lei, Simon Hubert 300 lei, Riva Catz 300 lei, Leizer Berman 200 lei, Șmil Dorneanu



Baia Comunității „Șipote“

200 lei, Șmil Schleisingher 100 lei, fam. def. Avr. David 100 lei, idem tot subscripții adunate prin D-nii L. Veinrauch, M. L. Făinar și Meier Avram etc. Total suma indicată.

Deosebit de această sumă sau mai strâns 9211 lei, banii împrumutați fără procente de la D-nii : M. Roșcovici 500 lei, Lupu A. Tărcăoanu 300 lei, H. Goldștein 300 lei, L. Veinrauch 200 lei, Ios. Veinrauch 200 lei, B. Grünfeld, 200 lei, A. Fondianer 200 lei, Efr. Iuster 200 lei, S. Siegler 200 lei, Iulius Agatștein 200 lei, Meier Avram 200 l., B. H. Colomeer și fiu 200 lei, L. N. Charas 200 lei, H. Abramovici 200 lei, Carol Nacht 200 lei, Aron Iuster 200 lei, Ios. Naftalisohn 100 lei, M. L. Făinaru 100 lei, Leib Abramovici 100 lei, B. Samsony 100 lei, B. Goldenberg 100 lei, I. Eerșcovici 100 lei, I. B. Vechsler 100 lei, L. N. Charas 100 lei.

În darea de seamă al Comitetului Comunității vedem că acești bani s'au dat iar diferență s'au împrumutat cu ipotecă asupra feredelui de la D nu profesor Mancaș.

Feredelul s'a răscumpărat pe numele comitetului actual. După dările de seamă ale Epitropiei Comunității constatăm că feredelul în primul an al răscumpărării 1896-97 a produs venit total 5229 lei 90 bani și s'a cheltuit cu repararea lui și alte spese total 10.950 lei 75 bani, plus datorii rămase de plată pentru materialul întrebuintat la meremetul lui Total 5552 lei 57 bani, deci total general 16,503 lei 32 bani sau cheltuit nesocotind datoriile ipotecare, procentele benevole etc.

În anul al doilea 1897 a produs total 3869 lei cășturile pe 53 săptămâni, socotiți de la 24 Decembrie 1896 până la 1 Ianuar 1898, iar plățile datoriilor al procentelor și al meremetului făcut total 18 229 lei 85 bani.

În luna Octombrie 1897 a picat bagdadia Camerei damelor și aceasta reclamă reparații noi.

După planul reconstruirii băii ea are fața 22 m., 75 c. m. iar lungimea 24 m. 80 c. m.

Alt-fel ea este o zidire frumoasă în două rânduri, în față cu balcon și poartă numele de „Baia Centrală“. Ea era divizată în 2 secții :

1) Secția băilor și 2) secția de hidroterapie.

În interior are o instalație sistematică cu băi de abur, cadă și duș, având și basinuri.

În etajul de jos ea are o sală mare și 8 odăi iar în etajul al II-lea o sală și 2 saloane.

Răscumpărarea feredeului s'a făcut pe numele D lor: *Schachne Stambler, L. N. Charas, Efr. Iuster, Șmil Sigler, Carol Nacht, Iulius Agatștein, Herș Goldștein, Meir Avram M. Roșcovici și Lazar Weinrauch.* În anul 1896

lăță și copia unei adrese nesubscrisă, tipărită din partea Epitropiei Comunității Israelite din Piatra-N.

Epitropia Comunității Israelite Piatra N. 190

din

Urba Piatra

No.

Onorate Domn

În ce privește baia Comunității noastre care din actele de proprietate se constată că este cumpărată pe numele a 10 coreligionari notabile între care taceți parte și D-v și anume: *S. Stambler, L. N. Charas, Efr. Iuster, S. Siegler, Carol Nacht, Iulius Agatștein, H. Goldștein, M. Avram, M. Roșcovici și L. Weinrauch;* avându-se însă în vedere starea precară în care se află Comunitatea noastră prin faptul că nu se bucură de titlul de persoană morală și din această cauză întâmpină mari dificultăți în administrarea bunurilor sale imobiliare și în apărarea dreptului de proprietate.

Pe aceste considerente, Comitetul ce represintă a decis în ședința de la 16 corent ca acest stabiliment să fie predat în posesiunea D-v pentru a fi administrat și drepturile de proprietate să fie apărate în mod legal.

Am onoare a vă ruga să bine voiți a vă întruni în localul Comitetului Duminică 23 Februar cor., ora 4 p. m. spre a se dresa procesul verbal de predare pe sama

și în administrația D-v a zisului Stabiliment de baie, iar venitul ce veți încasa îl veți vârsa Comitetului spitalului Israelit pentru a căruia destinațiune sau cumpărat imobilul.

Primiți vă rog stima mea

Vice-Președinte,

Secretar,

D-sale

Domnului

În anul 1909 cumpărătorii zisului feredeu, au făcut declarație autentică prin onor Tribunal local că acest imobil după achitarea sa, este de drept și de fapt al Comunității Israelite locale.

Iată copia acestei declarațiuni:

Proces-Verbal

Anul 1896 luna Februarie în 2 zile.

Subscrișii comercianți din Piatra văzând că cu actul de veșnică vânzare transcris de Trib. Neamț la No. am cumpărat de la D-l Herșcu Copel feredeu cu toate instalațiunile existente situat în acest oraș strada Șipotele pentru preț de 27.000 lei asupra căreia am dat 12.000 lei efectiv numerar iar restul de 15.000 lei a rămas a se achita către soc. econ. R-nă Pionul din Piatra, în puterea oblig. Ipotec. înscris la No. 71 din 1 Iunie 1895 așa după cum s'a specificat prin actul încheiat, considerând la cifra de 12 000 lei ce am numărat se compune din 7900 lei adunați din diferite ofrande făcute de obștea Isr. din Piatra și 4100 lei sunt puse în propriul nostru matrimoniu.

Considerând că scopul pentru care am cumpărat

acest fereceu este ca să poată în urmă deveni o propr. obștei Isr. de aicea din Piatra așa după cum ea a aparținut mai înainte însă după ce mai întâi se va achita cifra de 19100 lei necesară a acoperi prețul dat adecă 15.000 către soc. ec. Rom.-Pionul din Piatra cu procentul oferent până la numărătoare și 4100 lei fără procente ce noi am dat din patrimoniul nostru propriu.

Considerând că fie care din noi au familie așa că interesul tuturor este a se cunoaște scopul cumpărării evitând ast fel orice rumoare eventuală ar putea să se ridice asupra bunelor noastre dispozițiuni că dacă obștea Isr. de aicea va plăti restu de preț, e în interesul ei ca să aibă acest fereceu pentru a întâmpina din veniturile sale fondarea unui spital.

În fața acestora noi cei aci semnați declarăm imediat după ce mai întâi ni se va achita de către obștea Isr. din Piatra suma de 4100 lei dați de noi și 15.000 lei cu procentul oferent de către soc. econom. Rom. Pionul după menționata oblig ipotec. înscrisă la No. 71/95 el va fi considerat ca aparținând acesteia și i vom da ori ce act s'ar cere după legi p. a fi considerat de propr. spre a se bucura de toate drepturile și obligațiile de propr.

Acest Pr. Verbal l'am încheiat la Piatra astăzi la 2 Febr. 1896.

H. Goldstein, Stambler S., L. N. Charas, S. Sigler, Iulius Agatstein, Lazar Veinrauch, M. Roșcovici, Lupu Tărcăoanu, Carl Nacht, Efr. Iuster.

Proces Verbal autentic Trib. No. 130/896 Febr. 12.
Transcris scos copia Grefa Trib. Neamț No. 19091.
22 Iunie 1909.

Iată și copia: Foaia de condițiuni, pentru arendarea fereceului israelit din str. Șipotelor din 7 Dec. 1897.

FOAIE DE CONDIȚIUNI

Pentru arendarea fereceului Israelit din str Șipotete

Art. 1

Epitropia Comunității Israelite din Urba Piatra în-

chiriază stabilimentul băiei de aburi cu toate încăperile existente, mașinăriile și toate accesoriile conform inventarului care se va forma în fața locului subscris de antreprenor.

Art. 2

Termenul închirierii va fi de unul sau trei ani după cum va crede epitropia, începător de la 1 Ianuarie 1898 și care se va termina prin contractul de închiriere ce se va forma cu antreprenorul asupra care se va face adjudecarea definitivă.

Art. 3

Antreprenorul va fi obligat ca feredelul să funcționeze în toate zilele pentru baia de cadă și de trei ori pe săptămână cel puțin pentru baie de aburi și anume: În zilele de Marți și Vineri pentru bărbați, iar Mercuri pentru dame și va fi în drept a percepe maximum următoarele taxe:

- a) Optzeci bani pentru o persoană la baia aburi cari vor ocupa o cabină Classa I-a având la dispoziție o prostire, un prosop și o pereche pantofi.
- b) Cinci zeci bani idem pentru clasa II-a.
- c) Două zeci bani de persoană pentru clasa III-a.
- d) Cinci zeci bani pentru o baie de cadă.
- e) Cinci zeci bani de baie de la Damele ce se vor servi în cabinele din salonul în care a fost ocupat cu hidroterapie.
- f) Trei zeci bani de persoană de la damele ce se vor desbraca în galeria de asupra cabinelor.
- g) De la 2—6 lei pentru o baie ce se va face de miresele.

Art. 4

Antreprenorul e dator a avea în serviciul băiei personalul necesar și serviciu prompt spre a nu da loc la nemulțumiri din partea publicului, fiind obligat a se conforma strict regulilor religiunii Mosaică și ordonanțelor

Rabinului în privința basinelor, de asemenea e obligat a păzi cea mai perfectă curățenie, a nu permite publicului a se desbrăca în saloanele de baie decât numai la locurile destinate pentru desbrăcat atât pentru bărbați cât și pentru dame, a nu locui cu familia în saloanele băiei decât numai în al doilea etaj ce i se va destina pentru locuință.

De asemenea e obligat a se conforma ordonanțelor Primăriei respective în privința igienei și salubritatea publică, a ține imobilul, mașinăriile, basinurile, canalurile și toate accesoriile în starea cea mai bună iar la expirarea contractului să le predea întocmai după inventar.

Art. 5

Ori ce îmbunătățire sau reparațiuni ar face reparațiuni ar face trebuința în cursul duratei contractului, antreprenorul rămâne obligat ale face pe contul său propriu fără a pretinde vre-o despăgubire de la proprietatea.

La cas când Comunitatea ar crede necesar a face vre o îmbunătățire, sau adăogire ori modificare de construcțiune atunci antreprenorul va fi dator a suferi acele lucrări fără a putea pretinde vre o despăgubire ori cât timp ar dura.

În ce privește baia damelor ea rămâne instalată în saloanele în cari până acum a fost hidroterapia până când Epitropia va crede a face meremetul necesar acelei băi fără însă a se obliga la facerea meremetului chiar pentru toată durata contractului.

Art. 6

Antreprenorul n'are drept a sub-închiria feredeul nici în parte și nici în total, așa primi asociați la acest feredeu și nici a se asocia la alte feredeie din localitate sau a le lua în chirie, ori a fi proprietar de feredeie pentru a nu se monopoliza stabilimentele, fiind obligat a locui singur cu familia în incinta feredeului după cum s'a zis mai sus.

Art. 7

Antreprenorul e dator a plăti cășturile pe săptămâni cocotind anul 52 săptămâni și pe fie care săptămână anticpat ziua Duminică.

Art. 8

Antreprenorul nare drept a cere vre-o plată de la acei evrei cari după datinele religioase se scald în fie care dimineață în basinurile feredeului.

Art. 9

Garanția provizorie la licitație se va depune suma de 500 lei iar cea definitivă va fi de 1500 lei care se va depune în termen de 3 zile de la adjudecarea definitivă și care va sta în mâinele epitropiei fără procente toată durata contractului.

Toate cheltueele de timbre și taxe precum și plata de avocat pentru formarea contractului privesc pe antreprenor.

Art. 10

Epitropia își rezervă dreptul de a discuta asupra persoanelor cari se vor presenta la licitație și a aproba această închiriere asupra acelor persoane care i-ar complace mai serioasă chiar dacă ar da un preț mai mic.

Art. 11

La cas când antreprenorul n'ar fi următor pentru tot ce privește executarea contractului și predarea feredeului conform inventarului, atunci epitropia fără somație sau judecata se va îndestula din garanția depusă, iar la neajuns din orice altă avere.

Făcută astăzi la 7 Decembrie 1897.

Dr. Stein, M. Roșcovici, Meier Șvartz, Moise L. Făinar, Ozias Nadler, și unu indiscifrabil.

In anul 1909 Comunitatea Israelită a avut de furcă cu

fostul antreprenor Ioine Blumen, care afacere a durat până în anul 1913 și care a costat comunitatea o avere, căci procesul s'a terminat la Inalta curte de casație din București, fiind președinte în acel timp D-l *Abr. Renert*.

Iată și notificarea ce s'au trimis D-lui Blumen de către foștii proprietari ai feredelui.

Procesul cu Blumen s'a făcut mai mult pentru obținerea titlului de persoană morală și juridică a Comunității.

Domnului Ionas Blumen

Locatarul băiei centrale Israelite.

Piatra-N.

Cunoașteți ca baia Israelită, pe care v'am închiriat'o prin D-nii H. Goldștein și Carol Nacht, a fost cumpărată de noi cu destinație că, după ce va fi liberă de ori ce sarcini, veniturile ei să servească la întreținerea unui spital pentru folosul obștei Israelite din Piatra N.

Fiindcă astăzi acest imobil este degrevat de orice sarcini, și fiindcă spitalul de care se vorbește în declarația dată de noi și autenticată de Tribunalul Neamț la No. 130 din 2 Februarie 1896, s'a înființat și funcționează, sub reprezentanța D-lor S. Stambler, S. Herșcovici, Iulius Agatștein, Efraim Iuster, M. Roșcovici, Pincu Zisu, Ițic Schwartz și S. Siegler, subscriși, în calitate, pe de o parte de proprietari ai băiei centrale Israelite din Piatra-N., iar pe de altă parte ca reprezentanți ai Comunității israelite din Piatra-N., ne autorisăm ca, cu începere de la _____, să bine voiți a plăti chiria băiei în chestiune chirie care se ridică la câte 430 lei lunar, pe jumătate în mâinele D-lui S. Daniel care are însărcinare din partea noastră și a obștei Israelite locale, că cu acești bani vor să întrețină spitalul Israelit din Piatra, în bună stare de funcționare, iar cea laltă jumătate a chiriei să o plătiți numai D-lui S. Siegler, tot din Piatra, care are însărcinare din partea noastră și a comunității că, cu sumele adunate din aceste chirii, să plătească sarcinile ipotecării cari grevează actualimente imobilul în care s'a înființat spitalul Israelit din Piatra.

Ne luăm formal obligația de a ne asista și apăra la ori-ce ne ajunsuri și procese ar avea din partea ori cui ar pretinde vre un drept asupra chiriilor în chestiune.

Piatra-N. Iunie 1906

SEMNAȚII: L. Tărcăoanu, M. Roșcovici, S. Stambler, S. Siegler, H. Veinrauch, L. M. Haras, Iulius Agatștein, Carol Nacht.

REFERAT

Domnilor:

L. Tărcăoanu, M. Roșcovici, S. Stambler, S. Siegler, L. Veinrauch, L. N. Haras, Iulius Agatștein, Carol Nacht

Piatra-N.

Notificărei Domniilor voastre din Iunie 1906, priu care îmi faceți cunoscut delegația de plata chiriei de 430 lei lunar ce urmează să achit D-voastră ca proprietar ai băiei centrale israilite din Piatra-N., și ca reprezentanți ai Comunității Israelite din acest oraș, plata pe care să o fac, pe câte jumătate din fiecare căștiu de chirie în mâinele D-lor S. Daniel și S. Siegler din Piatra-N.

Ca mandatar cu sarcină din partea D-voastră și a Comunității, am onoare a răspunde:

Am luat notă de zisa delegație de plată și mă oblig ca cu începere de la să plătesc chiria băiei Israelite locale, lunar câte 430 lei, jumătate în mâinele D-lui S. Daniel și S. Siegler în conformitate cu arătata D voastră notificare, pe toată durata contractului de închiriere a a băiei, bine înțeles, că la ori ce neajunsuri și la ori ce caz eventual de procese, din partea ori cui ar pretinde vre-un drept asupra acelei chirii D-voastră sunteți obligați a-mi da ajutorul trebuincios aparținându-ne.

Piatra-N. Iunie 1906

Feredeul până la 1870 mergea 180 lei pe săptămână.
După condițiunile contractului prețurile următoare:

15 bani de persoană, 20 b. cadă, (pentru copii veniți cu părinții, nimica).

Pentru mikfe (basin) nimica. — Mikfe trebuie să fie după dogmele religioase.

De la 1896 și până la războiul mondial, prețurile au fost:

1	biae de aburi și cabină	cl. I	era	80	bani
1	" " "	"	cl. II	"	50 bani
1	" " "	"	cl. III	"	20 bani
1	" de cadă	"	cl. I	"	1 leu
1	" " "	"	cl. II	"	50 bani
1	" " "	"	și mikfe (basin)	pentru	dame 50 bani

1 Baie rituală pentru mireasă de la 2 până la 6 lei.

Publicul care va face baie cl. I și II vor fi serviți cu prostire, ștergar și papuci etc.

Actualmente baia merge 150.000 lei anual și tariful este următor:

ABURI

Cl. I-a 20 lei, cl. II a 16 lei și cl. III-a 8 lei prostire deosebit.

BAIA POPULARĂ

10 lei cadă cu mikfe.

20 lei cadă în cabină.

Pentru mirese se percepe după clasă.

CIMITIRELE ISRAELITE

„CHEVRA-CHEDOȘA“ (Societatea Sacră)

Aceasta era o societate, compusă din toți cetățenii, în frunte cu rabinul Comunității, care se ocupă în primul rang cu administrarea cimitirului și de toate ce aparțin lui¹⁾. Ea impunea condiții anevoioase la primirea în societate.

Întâi o cheltuială mare: un praznic pentru întreaga înfrățire; obligația de a figura trei ani ca ceauș sau ucenic (șames), cu obligația de a face treburi grele și nu tocmai plăcute, a fi la discreția starostelui (gabai), a servi la masă pe ceilalți membri, a avea o atitudine respectuoasă etc. Totuși membrii nu se primeau de cât pe alese și oricare putea considera ca o onoare admiterea lui în „înfrățire“.

„Chevra Chedoșa“ în Piatra a fost menită a înlocui Comunitatea, administrând pe lângă Cimitir și celelalte instituțiuni ale Comunității locale, dând în antrepriză ferezele și taxa, îngrijind de săraci, văduve și orfani, îngrijea de bolnavi și de toate ale Comunității. Afară de toate acestea avea o putere nemărginită asupra tuturor cetățenilor Mosaici în general, impunându-le felurite legi și ordonanțe religioase și sociale de caracter caritabil înfățișându-ne ast fel complexul organizării Comunității noastre.

La noi în Piatra, această societate posedă și un Pinkes²⁾ (statut) care există și astăzi, purtând titlul de „Pinkes de Chevra-Chedoșa“. Pe piatra din anul mișnas taf, kif, lamed, alef sau 531, deci are vechime de 158 ani.

Autorul acestui pinkes a fost maghedul (predicatorul)³⁾

1) Analele Ist. Iuj, Baraș An II 1888 p. 54—55.

2) Vezi capitolul „Pinkesen“.

3) Acesta a fost răsbunicul meu.

Ichiel Mechel ben Iosef care este înmormântat pe cimitirul vechiu.

Aceasta înfrățire a mers în conformitate cu statutul ei până la 1850 de la care dată s'a format epitropi sau Kahali, care au luat de la numita „Chevra Chedoșa“ toată puterea administrativă al Comunității locale, lăsându-le numai administrația cimitirului.

Ast-fel această societate a funcționat regulat până pe la anul 1868-70 de la care dată ea decăzu, trecând administrarea cimitirului în sarcina Epitropiei Comunității, care puse numai un gabai, care să se ocupe cu afacerile lui.

CIMITIRUL VECHIU

Cimitirele în acest oraș sunt în număr de două.

Cimitirul vechi care se află la poalele dealului Petricica, în mare apropiere de oraș așezat pe o poziție înaltă și care îl face a se vedea din toate părțile orașului și Cimitirul nou pe dealul Borzoghean în afară de oraș, dincolo de bariera Saratta, în apropiere de cimitirul Creștin.

Cimitirul vechiu se perde în vechimea timpurilor și putem afirma cu siguranță că există de un șir de secole. Pietre de 300 de ani au fost destul de descifrabile (înaintea stricărei lor de Primăria locala prin prăbușirea pietrelor din cariera dealului Petricica pentru canalizarea Cujeiului la 1893-94), pietre de atare vechime văzute de mine și toată lumea; pe care petre le-am copiat încă la anul 1883, publicându-le în ziarul „Fraternitatea“ de atuncea No. 25 și 26.

Despre aceste pietre vorbește și *cronicarul Iacob Psantir*, după cum voi arăta mai jos. Altele și mai vechi erau și mai sunt și acuma intrate în pământ, văzându-se numai vârfurile lor. Desgroparea și descifrarea lor ne-ar putea conduce de un indiciu despre oareși care siguranță la constatarea vechimei a acestei Comunități Israelite, pentru care dealtfel nu există nici o îndoială. Cioclii Dude saponar, Avram Eimels, Mechel Beider, Avram Croitor și alții mi-au fost afirmat cu siguranță că au văzut pe acest cimitir o mațevă (piatră mormântală) a cărei dată era șin, mem adică 341 ani vechime, dar care de atunci s'a stricat în bucăți.

Cimitirul nu a avut întotdeauna întinderea ce o are astăzi. La anul 1848 cahalul găsi necesitatea de al mări și largi, cumpărând locul învecinat dela doi frați Români. In acelaș an, care răspunde cu holera ce a bătuit orașul, locul nou cumpărat se dădea spre întrebuințare. Decedații de holera însă nu sunt îngropați în rândul celorlalți, ci în partea de sus a cimitirului.

In luna Mai anul 1891 am mers cu regretatul tânărul Solomon D. Soifer de am măsurat amândoi acest cimitir, copiind și unele pietre vechi ce mai sunt. Incepând a măsura dela gardul hegdeșului în sus, adică cât cuprinde gardul grădinei lui Sculi (astăzi T. Corbu) cuprinde interior lungimea 120 metri. Dela capătul gardului sculi (sus) până la dealul petricica (ot sus), care loc merge puțin curb are o lungime de 200 metri. Dela acest capăt până la extremitatea gardului la față cătră oraș (până la oil vechi) are lungime 70 metri 80 centimetri. Ohel vechi (casă mortuară) are lățime 3 metri 30 centimetri.

Apoi lungimea gardului la față (cătră oraș), începând dela oil vechi și până la capătul din față al gardului Sculi are lungime de 114 metri și 20 centimetri.

Gardul este în picioare, făcut din lătunoaie cu vârfuri ascuțite. Tot cimitirul vine pe dealul Petricica și deci este oblig. Aproape de gardul cătră oraș (hegdeș) acolo a fost vechiul cimitir căci aicea au fost și mai sunt cele mai vechi pietre. Lângă gardul sculi sunt îngropați copii iar sus cei din lirașul holerei.

Din cauza miilor de pietre sfărâmate de pietrele azvârlite asupra lor din cariera Primăriei (la 1894 95), tot cimitirul a căpătat un aspect trist și lugubru, care te îngrozește când vi înăuntru.

Acela care are mai multă culpabilitate pentru această pustiere a fost arnăutul¹⁾ Arsene Eliade care și a primit pedeapsa Cerescă împreună cu acela care i-a tolerat a comite acest sacrilegiu și profanare mizerabilă.

Este foarte trist din partea bogătașilor noștri că n'au protestat la timp, cerând chiar anchetă Ministerială.

Sute de pietre mormântale din acest cimitir sunt zidite

¹⁾ Egalitatea, VI, 1895, No. 19.

În zidul canalului râului Cuejd, multe pietre de aceste am văzut în curtea Prefecturii. Pustiirea a fost fără milă și barbară.

La 1867 prefăcându-se gardul acestui cimitir, vecinii creștini denunțară Primăriei că cu această ocazie au cuprins (tras înăuntru) din locul liber a îmașului târgului.

Iată copia suplicei unor orășeni creștini din Piatra :

Suplica orășenilor creștini a orașului Piatra

Legea pentru formarea cimitirelor în depărtare de 200 metri de marginea orașului este deja aplicabilă și obligatoare de 18 luni trecute. Creștinii de toate riturile după măsurile luate, s'au oprit cu desăvârșire a se mai înmormânta pela Bisericile din oraș ; Evreii însă nici până astăzi nu s'au oprit de a se înmormânta în mijlocul orașului, cimitirul este deja destinat pentru a se înmormânta, cu toate aceste în zadar au fost și sunt toate, căci jidanii mai cu prisosință sunt ocrotiți pe când însă eram pregătiți de a reclama, am văzut că se ia măsuri și pentru evrei, s'a oprit a mai înmormânta acolo, le-au sigilat porțile cimitirului ; aceste măsuri am fost prea siguri că vor fi pentru totdeauna însă ne-am înșelat că n'au ținut mult timp și sigilul s'au rupt, porțile sau deschis și Evreii au început a îngropa iarăși acolo. Permiteți ne Domnule Primar a vă întreba dacă legea aste făcută numai pentru români sau este pentru toți ; de este însă pentru toți, vă rugăm a fi executată cu toată seriozitate, de este de contra bine voiți a ne anonsa chipul cu care am putea ținea față de a nu se aplica legea și a se face îngropămintele pe la Biserici în oraș precum erau mai înainte, crezând că mai just este a se tolera pe Români decât pe Evrei. Cușoscând D-le Primar că dacă nu veți regula ca și ei să îngroape la cimitirul destinat, vom fi siliți a reclama mai departe și a cere respectarea scrupuloasă a legilor în acest caz.

Pentru conformitate *A. Sgroff*

Primăria Piatra No. 115—1867 Febr. 17 Comitet. perm. Jud. Neamț.

Dosarul Formarea nouilor cimitire.

Proprietatea mea — AUTORUL.

Deci Primăria acționează în judecată la judecătoria de pace pe repos. Elie Naftule în calitate de reprezentant al obștei Israilite.

La 14 Aprilie acest an a fost terminul, când s'a făcut și constatare locală, găsindu-se netemeinic procesul intentat obștei israilite pentru răpirea de loc. De atunci n'a mai fost nici un proces de asemenea natură. (Vezi Dosar No. 1357/69), Judecătoria de Pace.

La anul 1877 prefăcându se iarăși gardul cimitirului de cătră repos. Iosub Hoîșie, s'a făcut cu autorizația comunei, asistând inginerul comunal.

La anul 1888 iar s'a prefăcut zaplazul cimitirului costând 1000 lei, care bani au fost dați de familia repos. Ițic Schildhaus. Acuma la anul 1896 după sfărâmarea pietrelor și închiderea carierei din dealul Petricica s'a închis cimitirul cu gard nou de jur în prejur și aceasta trebuie de mulțumit repos. Isac Apotheker, Șmil Sigler, S. M. Esrig și Iosub Pascal, care au strâns colecte și și-au dat toată silința pentru executarea acesteia.

Printre pietrele mormântale sunt și țom (pietre culcate) și mașevot (pietre în picioare), dar aceasta nu ca regulă generală. La mormintele din înaintea veacului nostru nu sunt de loc pietre culcate ci numai în picioare puse la căpățile morților.

Un lucru de remarcat însă este, că obiceiul de-a se face clădiri sau căsuțe deosebite pentru rabini sau oameni pioși nu se întâlnește aici, ba nu se văd nici chiar îngrădiri deosebite, deși în general pietrele la mormintele lor (care mai sunt) sunt destul de frumoase.

Printre pietrele mai vechi ce se află pe acest cimitir, pe care eu singur le-am cetit și copiat, tipărind copiile unora în Fraternitatea din anul 1883 No. 25 și 26 și care unele se mai găsesc și astăzi, voi cita cele mai principale.

Mireasa Reizel bas (fiica) lui Israel Halevi, decedată 1677 (Vezi și Cronica Psantir partea I pag. 25).

Femeia Ienta fiica lui Eleazer repos, în luna nouă Tebet anul 1689. (Vezi Cronica Psantir I pag. 25).

Aci se odihnește Femeia stimată Doamna Zelda fiica D-lui Eliazer, deced. luna nouă Tebet, anul 1689.

Aci se odihnește bărbatul simplu și drept savantul con-

ducătorul Marele Rabin, luminatul și distinsul bărbat Ichiel Mechel fiul lui Iosef repos. în ziua de ajunul sucat anul 5537 (1777) răsbunicul Autorului.

Aci se odihnește omul sincer și drept Rabinul Șulim bar Zev (fiul lui Lupu) deced. în Sâmbăta mare anului 5545 (1784).

Icheskel fiul lui Zvi (Herș) deced. luna Adar 5552 (1782).

Aci odihnește rabinul predicator de aicea versat în thora Domnul Chaim fiul lui Menachem, deced. 5 Adar 1806.

¹⁾ Aici se odihnește omul sincer și onest Domnul rabin, distinsul în învățături și lumini Domnul Iosef fiul lui Domnul Daniel, deced. ziua 1 luna Adar anul 5601 (1841)

Aci se odihnește eforul sinagogei mari care vecinic s'a ocupat cu ea Domnul Volf Herș fiul lui David deced. 5601 (1841).

Eforul societății sacre (Chewra-Kedoșa), Domnul Volf fiul lui Nechemie, deced. luna Schvot 5608 (1838).

Aci se odihnește omul sincer și onest Domnul drept judecăților rabinul conducător pios și blând Domnul Isucher Beir fiul rabinului Avram, deced. ziua a 5-a luna Ab 5613 (1853).

Luminatul rabin, care vărsa apa științelor asupra pioșilor și evlavioșilor, om cucernic descendent din familie nobilă învățatul nostru rabin Ioine Timim, deced. 15 Ab.

Rabinul savant, Domnul Volf fiul lui Iehuda, deced. în ziua a doua, luna Iar 5630 (1870).

Rabinul Itchok fiul rabinului Abraham, de Adverna 1833.

În partea stângă al acestei case mortuare este piatra unei femei Meite bas Leib decedată în luna a doua a lunei Adar; tuf kif samed zain adică 5567 (1805).

Aproape de ea este o altă piatră Itchok Aizic berib Iehuda Leib reposat kuf Alef luna Iar. anul tuf kif țadik tes (5599 sau 1839).

Puțini înlături este piatra din anul 5535 sau 1775 Feighe bas rib Mordche Anul tuf kif lamed hei 5535 (1775)

Pe pietrele rabinilor sau al învățaților este săpată o bibliotecă. Oilul este de lemn și ruinat.

În raionul cimitirului este o casă mare cu câteva odăi unde șed câți-va săraci neputincioși și care se numește „heg-

¹⁾ Este străbunul familiei Daniel de aci.

deș“. Tot în raionul lui sunt câteva căsuțe¹⁾ ruinate unde șed tot astfel de oameni. Atât cimitirul cât și aceste câteva case sunt fără nici o stăpânire, lăsate fiind libere, putem zice după placul tuturor.

Cimitirul Nou

Acest cimitir se află pe dealul Borzoghean, dincolo de fosta barieră Sarata înspre drumul M-tirei Bistrița și în mare apropiere de cimitirul creștin, este în uz deabia dela anul 1872 adică dela închiderea cimitirului vechi.

²⁾ Art. 355 § I litera A din proiectul organizării poliției sanitare în România, în capitolul „Despre Cimitire“ zice : „In viitor nici o înmormântare nu se va putea face înăuntrul bisericilor, paracliselor, templelor, sinagogilor, ospitalilor și în genere, în nici unul din edificiile unde poporul se întrunește pentru serbarea cultului, nici în cuprinsul polițiilor ori a satelor. După Art. 356 cimitirele trebuie să fie departe 100 metri dela cea din urmă locuință și după Art. 357 trebuie să fie la locuri înalte.

³⁾ Legea înmormântărilor votată de adunarea legislativă la 24 Februarie 1864 sancționată prin înalt decret No. 399 prevede următoarele :

Art. 1. Toate culturile sunt datoare a-și întocmi cimitiruri pentru înmormântări în depărtare cel puțin de 200 metri dela marginea fiecărui oraș sau sat.

Art. 2. Indată ce se vor înființa asemenea cimitiruri, nu se va mai putea face nici o înmormântare în biserici, templeuri, sinagogi, spitaluri, capele de se află în oraș.

Art. 4. La caz de necesitate, municipalitatea va înființa cimitiruri pe comptul coreligionarilor nesupuși legii.

Art. 5. Pretutindenea unde statul are moșii în apropiere de oraș sau sate, guvernul este autorizat a da locuri gratis pentru asemenea trebuință.

Copia acestei legi a fost comunicată Epitropiei Comuni-

1) Actualmente locul căsuțelor este răpit pe nedrept de un bulgar vecin.

2) Proiect de organizarea Poliției sanitare în România de Anastasie Fētu lași 1863 pag. 92.

3) Monitor Oficial No. 71 din 1864.

tăței Israilite locale la 13 Aprilie acest an prin adresa cu No. 509.

Locul cimitirului Israilit a fost dat Primăriei pentru a s rvi ca cimitir creștin încă la anul 1866.

Conform Art. 5 din zisa lege Guvernul a dat Primăriei acest loc care face parte din trupul moșiei Sarata a Mt-rei Văratec.

Locul unde este astăzi gara a fost cumpărat (400 stâneni pătrați) de Comunitatea Israilită locală dela proprietara moșiei Mărăței D-na Ana Balș Lătescu. Acest loc Comunitatea l'a cumpărat cu scop ca la un moment dat, să-l iutrebuinteze pentru cimitir.

Indată ce s'a votat legea înmormântărilor, punându-se în vedere Comunității de cătră Primăria ca să-și înființeze cimitir pe locul ei, ei se pregătiră a-l înființa, totuși erau îngăduiți pe încete pe când creștinilor nu li se mai îngădui a înmormânta în curțile bisericilor ci la biserica Valea Viei (unde e astăzi cimitirul lor). Aceasta a făcut ca în anul 1867 aproape 100 creștini au reclamat că de ce Evreii sunt tolerați a-și îngropa morții pe vechiul cimitir și lor nu.

Primăria în baza acestei p'ângerii execută pe Epitropii Comunității a-și înființa cimitirul pe locul lor de pe moșia Mărăței.

Evreii văzându-se executați Kahalul de atuncea *Abram Abales, B. H. Colomeir, M. Orenștein, M. H. Camner, H. Copel, P. Vigder, A. Lipa Iuster și H. Lieberman* au cerut Primăriei a li se îngădui înmormântare pe vechiul cimitir până vor face gard și căsuță la cel nou.

Primăria pe de altă parte face licitații pentru îngrădirea locului dat lor pentru ținterim (unde e azi cimitir Evrefesc) în mărime de 2 fălci sau 5760 stâneni quadrati sau 960 stâneni.

¹⁾ La 1870 consiliul comunal a decis a se înființa 2 cimitire, unul la Sarata, pe locul dat de guvern pentru creștini și unul la coada Pietrei pe proprietatea comunei pentru Evrei, care s'a ordonat să fie împrejmuit cu un șanț.

Pentru facerea capelei la cimitirul creștin dela Sarata s'a decis a nu se face capela, nefiind loc potrivit ci aceasta să se facă la Valea Viei; cu alte cuvinte s'au mutat cu ci-

1) Expunerea Situației Comunei Urbane Piatra pe anul 1870 pag. 7.

mitirul la Valea Viei și locul dat pe moșia Sarata l-au lăsat neatins, cedându-l apoi Evreilor, în schimb cu locul ce Comunitatea l-au avut pe moșia Mărăței.

Iată copia petiției Epitropilor către Primar :

R O M Â N I A

Comitetul Israilit Urbea Piatra No. 167. In 16 August 1872.

Domnule Primar,

Spre îndeplinirea adresei Dv. No. 1752 cu tot respect vă rugăm Domnule Primar ca să bine voiți pe de o parte a ne destina locul necesar pentru înființarea cimitirului, să-l măsurăți ca să-l putem îngrădi și până atunci Dv. veți regula ca să nu fim supărați de hotărâtul local căci noi aceasta am mai cerut încă în luna lui Octombrie anul expirat 1871 prin adresa noastră No. 159 și nu ni s'au dat nici un răspuns.

Astfel vă rugăm ca Dv. să bine voiți a regula de a ni se da pe seamă acel loc ca să-l putem și noi îngrădi.

Primiți etc. Membrii : *A. Engelberg, S. M. Esrig, Secretar I. Goldenberg.*

Deci consiliul comunal în ședința dela 1/13 Septembrie 1872 au decis a se da Comitetului Israilit locul dat ei de stat pe moșia Sarata, adică locul unde e astăzi cimitirul Israilit și care decisiune s'a aprobat de Prefectură la 21 Martie acest an sub No. 4010 al aprobării.

La 9 Septembrie 1872 Ajutorul de Primar, V. Dimitriu, arhitectul Mavrodini și membrii Comitetului Israilit au mers la numitul loc unde sau făcut următoarea măsurare : Dela Piatra de hotar despărțitoare de proprietatea orașului Piatra 80 stânjani fața către drumul mergător spre Mt-rea Bistrița, de acolo măsurându-se în sus 85 stânjani spre nord. De acolo luându-se iarăși măsură spre biserica sfinți Voevozi (Valea-Viei) 80 stânjani.

De acolo măsurându-se 75 stânjani până în piatra de hotar de unde au început. Intre care teren se găsește 2 fălci loc quadrat sau 5760 stânjani quadrati în care intră o falce 2880 stânjani quadrati.

Iată copiile adreselor Primăriei către Membrii Epitropiei Comunității :

ROMANIA
Primăria Urbei Piatra

1872 August 10

No. 1752

Domnilor Membrii !

Am onoare a vă face cunoscut, că până în zece zile să pregătiți negreșit cimitirul de lege, pentru Israelii, căci în față mai ales a epidemiei Holerei de care acum este amenințată, Țara și Orașul nostru în parte, nu se mai poate tolera înmormântări în cimitirul actual, ceia ce se va opri cu totul dupe expirarea termenului arătat mai sus.

Primiți Domnilor membri asigurarea considerației mele.

Isc. Primar, POPOVICI,

Isc. Secretar, C. APOSTOL,

D-lor-Sale

D-lori Membri Comitetului Isr. din acest oraș

ROMANIA

1872 Septembrie 4

Primăria Comunei Piatra

No. 1973

Domnilor Membri !

Cererea făcută de acel comitet prin adresa No. 167 de a-i se însemna locul pentru cimitir, puindu-se în deliberarea și arătarea onor consiliu comunal, în ședința de la 1 a comentei au decis a se da pentru cimitirul evreesc locul de la Sarata cedați acestei comuni de guvern tot pentru Cimitir, făcând cunoscut despre aceasta comitetului am onoare al invita, ca imediat să reguleze împrejurarea lui și strămutarea înmormântărilor mult până în zece zile căci despre acest termen voi interzice cu totul înmormântările în cimitirul de astăzi.

Am însărcinat tot acum pe D. Ajutor Dumitriu ca în unire cu arhitectu Orașului să arate comitetului unde să și pună îngrăditura, nici o amânare nu mai are loc și membrii Comitetului vor fi urmăriți conform legii pentru neglijență și în întârziere.

Primiți D-lor Membrii încredințarea Osebitei mele considerațiuni.

Isc. Priinar, POPOVICI,

Isc. Secretar, C. APOSTOL,

Dom-sale

D-lor membri comitetului Israelit

ROMANIA

1872 Septembrie 18/30

Primăria Comunei Piatra

No. 2073

Domnilor Membri !

Din comunicatul ajutorului meu Dumitriu și arhitectul Orașului, mă informează că față cu Dv. au însămnat și v'au dat în dispoziție terenul luat de pe moșia sarata mejeșită cu orașul pentru cimitirul Israelitilor.

Vă poftesc D-lor Membri că numai decât să îngrădiți cimitirul cum vi sau făcut cunoscut, căci altfel se vor opri înmormântările și Dv. veți fi dați judecăței.

Primiți încredințarea considerațiunei mele.

Isc. Primar, POPOVICI,

Isc. Secretar, C. APOSTOLIU,

D-sale

D-lor Membri Comitetului Israelit

În acest loc măsurat s'au bătut țaruși la fiecare colț dându-se în stăpânire comitetului Israelit spre a-si face cimitirul regulat.

La 23 Februar 1873 fiind gata zăplazul cimitirului, s'a pecetluit și oprit a se mai îngropa pe vechiul cimitir.

Aci fiind vorba de zaplaz, trebuie să arăt că acest zăplaz care cuprinde 300 tumulugi de stejar și latunoaie a costat Comunitatea 300 galbeni. Închizându-se cimitirul vechi comitetul Israelit prin petiția lor No. 18 din 2/14 Marte acest an, cer primarului a se mai îngădui îngroparea pe vechiul cimitir până vor face casa mortuară precisă și neapărată după legea Mosaică, unde se îndeplinesc formalitățile religiei, această cerere li s'a respins și astfel în acea lună, în ziua de Purim au făcut primele înmormântări, fiind acolo mai tot orașul, făcându-se cuvenitele rugăciuni și cerimonial.

La 9/21 Marte acel an Comitetul Israelit prin adresa lor No. 19 se plâng Primarului că cu ocazia trecerei cu morții la noul cimitir, băeții școlari dau cu pietre în morți iar în unele locuri s'a făcut scandal de oameni mari, deci roagă a se publica pedepsirea unor astfel de lucruri.

În anul următor 1875 Primăria impuse o taxă de 50 lei de mort. Iată și copia adresei pentru plata acestei taxe trimisă de Primăria Comitetului Israelit :

Primăria Urbei Piatra Jud. Neamț

No. 173. — 15/27 Ianuar 1875

Domnilor !

Locurile de înmormântări și de la cimitirul Evreesc fiind supuse taxei, vă fac cunoscut de-a nu înmormânta vre-un cadavru Evreu, până mai întâi nu vi se va înfățișa quitanța de achitare A. Melinte, în calitate și de ofițer al stărei civile

că să-și fi plătit taxa, căci dovedindu-se vre-o abatere dinpotrivă se va regula darea Dv. în judecată ca calcători dispozițiunilor legei.

pentru Primar, ANGHELACHE,

D-sale

D-lor Cislei Evreiești din orașul Piatra

La 19 Ianuar acel an un Comitet Israelit *A. L. Iuster, H. Coppel și Elle Naftule* reclamă Primăriei și Prefectului contra acestor taxe.

La 26 Ianuar ¹⁾ Comitetul Israelit prin cererea lor ofer Primăriei 1000 lei pentru a se suprima taxa, care ofertă s'a primit și admis atât de Consiliul Comunal la 30 Ianuar cât și de Comitetul permanent cu restricțiune că națiunea Israelită să se conformeze strict tuturor dispozițiilor regulamentului de înmormântare, pentru parchetare, plantațiuni, paza higenică, siguranță și ori-ce alte dispoziții s'ar lua de guvern sau autoritatea Comunală în privința regulilor de înmormântări.

Epitropia Com. Isr. face Primăriei cererea de-a i-se libera copia hotărârei Consiliului Comunal pentru revocarea taxei impuse asupra morților Evrei, aceasta spre a depune banii 1000 lei, cu care sau împăcat pentru abrogarea taxei.

Iată copia cererei:

Domnule Primar !

Pentru ca să putem satisface cele conținute de adresa Dv. No. 673 în privința cifrei ce avem a răspunde Comunei pentru revocarea taxei ce de onor Consiliu s'a făcut impusă asupra cimitirului nostru Israilit, vă rugăm Domnule Primar, bine-voiți a ne elibera o întocmai copie de pe decisiunea onor Consiliu Comunal, dată în această chestiune, fiindu-ne

1) Corespondența Provincială An. II 1875 No. 51.

necesar, dinpreună cu aprobarea Comitetului. Totodată alăturăm o coală hârtie timbru de un franc pe care urmează a se prelucra asemenea copie.

Primiți etc. semnați :

A. Lipa Iuster, L. Rotenștein,

D-sale

Domnului Primar Urbei Piatra

Iată și răspunsul dat de Primar la această adresă :

ROMANIA

1875 Februar 27

Primăria Urbei Piatra

No. 767

Proces-Verbal

Subsemnatul Primar Comunei urbei Piatra, având în vedere deciziunea Consiliului Comunal din ședința de la 30/11 Ianuar expir, aprobat de onor Comitet prim., prin care s'a revocat regularisirea anterioară pentru de-a nu se mai lua taxa de la locurile de înmormântări a Evreilor.

Având în vedere că reprezentanții obștei Israelite urmează a depune imediat la Casieria Comunei suma de 1000 lei oferite de ei.

Pentru acest finit se regulează a se avansa pe D-nu Aginte și ofiter stărei civile d. A. Melinte ca să lese în lucrare adresa No. 172 relativă la perceperea unei asemenea taxe, înapoid Primăriei condica de Țidular ce i s'a dat pentru acest finit.

Tot odată se va trimite reprezentanților Israiliți, pe lângă aceasta și copia de pe plan relativă la aranjamentul Cimitirului, învîtându-se a urma întocmai.

p. Primar V. VOICU

Acest proces verbal fu trimis ca răspuns la cererea Comitetului Israelit.

Deci Comitetul Israelit a depus la Casieria Comunei 1000 lei ce s'au obligat a plăti pentru revocarea taxei de 50 lei pe mort.

Lipsind casa mortuară pe cimitirul nou, morții aduși de la sate, i duceau în casa mortuară al cimitirului vechiu unde-i spălau, ducându-i apoi pentru îngropare la noul cimitir. Aceasta însă s'a oprit, făcându-se îndată casa mortuară pe noul cimitir.

În ședința Consil. Comunal de la 26/7 Iulii 1877, luându-se în dezbateră că cimitirul Israelit nu este bine administrat: gropile nu sunt după regulament ect., a impus funcționari creștini la zisul cimitir.

Iată copia acestui proces verbal:

Decisia Consil. Comunal, Ședința 26/7 la care au luat parte *Grigore Isăcescu Primar, M. Albu, M. Calino, N. Calmuschi, Ios. Camner, D. Costinescu. V. Dimitriu, Ion C. Corbu, A. Melinte, Gh. Colboschi.*

Primarele arată că motivat de adresa No. 471 al D-lui președinte Consiliului de igienă, unde atrage atenție asupra modului facerii gropilor la Cimitirul Israelit, nefiind la adâncime reglementară. Văzând că prin decizia din 30 Ianuar 1875 aprobată de onor Comitet cu avizul No. 2837 din 1875 s'a lăsat întreținerea cimitirului pe seama Comunității Israelite, înlăturându-se amestecul Comunei cu luare de taxă pentru gropi și înmormântări, dar cu restricție că afară de taxă națiunea Israelită să se conformeze strict disp. regulam. pentru înmormântări, plantațiune, pază, igienă, siguranță și ori ce alte dispoziții s'ar lua de guvern sau autoritățile comunale în privința regulilor de înmormântări.

Cu toate acestea ele nu sau observat încă, acel cimitir este lipsit până astăzi de personalul pentru serviciul cerut de regulam. și celelalte.

Consiliul văzând decisia mai sus menționată și avizul de pe ea, din care rezultă că deși administrația Cimitirului s'a lăsat liber Comitetului Israelit de la plata taxelor etc. de către Consiliul perm. prin decizia de la 25 Oct. 1874; prin aceasta însă nu s'a lăsat efectul legii și regulam. de înmormântări, ci din contra a rămas strict supus tuturor dispos.

și a regulamentului, după cum s'a prevăzut prin avizul cu care s'au aprobat decizia Consiliului din 30 Ianuar 1875.

În fine în unanimitate regulează a se pune în executare în privința Cimitrului Israilit legea și regulam. și în consecință încuviințează a se numi un rector, un îngrijitor, un portar și 2 gropari al căror salar va fi după cum urmează: Rector 80 lei lunar, Îngrijitor 50 lei, portar 30 lei, gropari a 30 lei. Total 220 lei lunar.

Această sumă se va plăti de către națiunea Israilită la începutul fie cărui trimestru în Casa Comunală, de unde au a se face plățile și cheltuelile pentru cimitir.

În caz de a nu depune banii, se va aplica taxele de înmormântări prevăzute de regulam. și decisiunile anterioare a Comunei.

Personalul se va numi de Primar de la 1 August viitor.

Decisia se va pune în executare după aprobarea comitet. perm. semnat de Primar Isacescu (L. S.)

După aprobarea Comitetului permanent din 3 August a. c., Primăria trimite copia acestei decisiuni Kahalilor: Elie Naftule, L. Rotenștein, Abr. L. Iuster, Ios. D. Colomeir, F. Rosenberg și B. H. Colomeir.

Iată copiile adreselor Primăriei către rectorul creștin:

ROMANIA

1877 Octombrie 19

Primăria Urbei Piatra

No. 5924

1) Domnule Rector

În vederea celor expuse de D-v prin referatul No. 15, vă fac cunoscut că se admite numirea lui Avram sin Moise Opincaru de cioclu în locul lui Avram sin Șmil Leiba, cu

Actul e în posesia mea.

începerea însă a serviciului de la 18 a. crt., până când salariul urmează a se trece prin statu la economie.

Primiți etc.

p. Primar, A. MELINTE,

Secretar, APOSTOLIU,

D-sale

D-lui Rector Cimitirului Israelit

ROMANIA

1877 Noembre 9

Primăria Urbei Piatra

No. 6114

1) Domnule Rector,

La referatul Dv. No. 16 vă răspund că cu începerea de la 1 a curenteii se admite reangajarea între gropari al lui Avram Șmil Leiba.

Primiți Domnule Rector încredințarea osebitei mele considerațiuni.

p. Primar, A. MELINTE,

Secretar, APOSTOLIU,

D-sale

D-lui RECTOR CIMITIRULUI ISRAELIT

1) Actul e în posesia mea

ROMANIA

1878 Ianuar 5/17

Primăria Urbei Piatra

No. 687

1) Domnule Rector,

Am onoare a vă face cunoscut că pentru anul prezent este admis iarăși de doi franci pentru gropi și prin urmare veți lua asemenea taxe fără osebire cu quitanțe din registru asuși văzându-se regulat la finele fiecărei luni, la Casieria Comunei, exceptându-se numai persoanele sărace pentru care veți avea viza subsemnatului.

Primiți încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Primar, COSTINESCU,

Secretar, APOSTOLIU,

D-sale

Domnului Rector al Cimitirului Israelit

ROMANIA

1878 Ianuar 7/19

Primăria Urbei Piatra

No. 99

1) Domnule Rector,

Cu onoare vă fac cunoscut că cu începere de la 1 Ianuar cor. postul de îngrijitor, la acel cimitir este desființat, tot odată

1) Actul e în posesia mea,

vă invit a ne recomanda un individ, care să poarte sarcina de portar, orăcăruia salar veți cunoaște că este destinat prin Bujet de lei 20 pe lună.

Primiți D-le Rector asigurarea Consider. mele

Primar (indiscifr)

Secretar APOSTOLIU

D-sale

Domnului Rector al Cimitirului Israelit

Imediat după Comunicarea acestei decisiuni Primăria a numit funcționarii Cimitirului Israelit pe Alecu Ghimici rector, Iordache C. Corbu îngrijitor, Ion Dobrovici portar, Avram sin Moise și Avram sin Leiba ciocli

După numirea funcționarilor Primăria a avertisat Comitetul Israelit a plăti la Comună banii lefurilor primului trimestru contrar va aplica taxele conform decisei anterioare.

Imediat Comitetul Israelit protestează la Primărie și Prefectură contra salariilor formate pe comptul lor, considerându-le ca o persecuție morală și materială, violându-se ast-fel Art. 21 din Constituție prin acea că li s'a răpit administrația Cimitirului, dându-se pe mâna creștinilor contra religiei și obiceiurilor Mosaice.

Tot odată ei se plâng că n'au resurse a ținea așa personal și că la 1875 au dat Comunei 1000 lei ca taxele să fie abrogate și administrația Cimitirului să aparție de drept exclusiv numai lor.

Arată că nicăiri nu sunt asemenea legi, ori regulamente. Roagă a se anula decisia luată din nou și a se lăsa administrarea Cimitirului lor în sarcina lor. Această plângere și rugăminte însă li s'a respins atât de Primărie cât și de Prefectură.

Primăria tot odată execută Comitetul Israelit a găti casele de pe cimitir pentru trebuința personalului administrativ. Tot odată Primăria conform Art. 41 din regulamentul

înmormântărilor trimite rectorului planul înmormântărilor iar conform Art. 42 al aceluiaș regulament i mai trimite stâlpușori de stejar a le numerota la capetele mormintelor. I mai trimite : registre, condici și mobilier pentru cancelarie.

Comitetul Israelit neplătind lefurile cerute, Primăria prin aprobarea consiliului Comunal și al Comitetului perm, impune din nou plata tacsei de 50 lei pentru fiecare mort cu începere dela 1 Septembrie acel an 1877, plătind ea lefurile în comptul Comitetului Israelit. La 20 Septembrie acel an Primăria închide porțile și porțița cimitirului cu lacăți oprind intrarea celor fără treabă.

Aceasta sub pretext că într'o noapte sau adus și îngropat un copil fără autorizație comunală D nii Smil Lieberman, Herșcu sin Avram, M Bolocan și S. Tetelbaum fac contestații la Tribunal contra taxelor de 50 lei ce li s'a percut de Primăria pentru morții lor.

Aci trebuie să arăt că săracii erau despensați de a plăti aceasă taxă, trebuiau să prezinte Primăriei un act de paupertate, care trebuia să fie scris de un proprietar, de un preot, de un comerciant și atestat și de comisarul său respectiv. Afară de taxa de 50 lei se mai plătea 2 lei tacsă facei gropii. In luna Noembrie tot acest an Comitetul Israelit văzând că această regulă impusă de Primăria, ia proporți insuportabile pentru Comunitate, a angajat pe avocatul Dim. Vicol, dându-i procură legală a pune capăt acestei ilegale persecuții, deci d sa adresează Primăriei următoarea cerere; Piatra 24 Noembrie 1877. Subscrisul Dim. Vicol avocat, procuratorul Comunității Israelite din Piatra, văzând că la Cimitirul Israelit ați pus personal de rit creștin cu salare pe spinarea Comunității și cu punere de taxă câte 50 lei noi pentru fiecare mormânt. Prin legea din 1864 la art. I se prevede că fiecare cult este dator ași întocmi cimitirul său deosebt. Prin art. 5 zice că statul unde va avea moșie în apropiere de orașe și sate 'l va da gratis. Aci sa dat de stat gratis locul depe moșia Sarata care încă de la 1875 de câtră Primărie s'a pus la dispoziția Comunității Israelite, fără nici o condiție prin adresa No. 1973 și 2073 a'l îngrădi acel loc, a face cele necesare pentru Cimitir. Comunitatea Israelită s'a conformat de atuncea ordinarilor cerute de Primărie, făcând cu ale lor cheltueli toate și păzesc regulamentul de înmormântări.

Comunitatea Israelită a dat Primăriei 1000 lei pentru rădicarea tacselor cimitirului Israelit, cum probează recipisa No 162 din 9 Martie 1865 și decizia Consil. Comunal din 30 Ianuar 1875, când s'a decis a se lăsa cu totul la dispoziția Comunității Israelite fără amestec, ci simpla privigherea de regulament.

Cer dară desființarea tacsei de 50 de lei și retragerea funcționarilor creștini, nefiind ai pernite aceste de Constituție In luna Ianuar 1878 Primăria a arendat iarba ambelor cimitire Israelite. Comitetul Israelit au reclamat telegrafic ministerului contra taxelor și stăpânirea cimitirului lor de către Primăria locală.

La 23 Martie tot anul 1878 d-l Dim. Vicol procuratorul Comunității locale cere suspendarea taxelor și al personalului Cimitirului Israelit pe motiv că s'a reclamat ministerului, care va trimite anchetă.

La 25 August a. c, cahalii: *Eli Naftule, S. M. Esrig, H. M. Vechesler și H. Heller* cer revocarea tacsei de 50 lei și înlocuirea funcționarilor creștini prin evrei. Rog a se numi de rector pe d-l *Faibeș Rosenberg* care va face plantație, plan, conduce condicele și tot câte se vor cere de Primărie.

Deci se schimbă personalul cimitirului ast fel; *F. Rosenberg* rector 40 lei lunar, *I. Sacară* poștar 20 lei *Avram sin Moise* Cioclu 25 lei Abr. Smil *Leiba* 25 lei total 110 lei lunar.

Prin decizia Primăriei No. 3784 din 25 Octombrie 1878 s'a decis (regulat) a se disființa taxa a se retrage personalu-creștin, obligându-se comunitatea a da Primăriei 1700 lei rămăind cimitirul în sarcina Comunității Israelite. Iată copia acelei deceziumi, care s'a trimis în copie kakalilor: Proces-Verbal No, 3784 Piatra 25 Oct. 1878. Decisia consilului comunal Urbei Piatra. Consiliul Comunal luând parte *Const, Șoarec* primar, *Dim. Cantemir, Vasile Văleanu, Dima Costinescu, Cost. Manoliu, și Ioan Mocanu.*

Văzând că comitetul Israelit a plătit comunei 1000 lei pentru a se lăsa în a ei îngrijire cimitirului. Considerând că dogmele religiei Mosaice nu permit amestecul altor credințe ale lor. Considerând că libertatea cultelor ei libera și garantată, urmează deci a se lăsa liberă îngrijire a Comitetului Israelit însă a nu se întâmpla ca în trecut că nu s'au observat regulamentul îngropărei.

Primăria deci va inspecta Cimitirul Israelit spre a se urma după regulament. Comitetul Israelit va fi obligat a păzi întocmai regulamentul. ¹⁾ Comitetul Israelit va plăti Primăriei 1700 lei escedentul cheltuelilor făcute de Primărie la cimitirul lor.

Această deciziune a fost aprobată de comitetul perm la 11 Ianuar 1879 cu No. 456. Deci dela 24 Ianuar 1879 cimitirul a rămas în sarcina și stăpânirea Comunității Israelite.

La anul 1883 Primăria căutând iarăși pricina cu Comunitatea pentru acest cimitir, cerând embaticul locului ce comunitatea a posedat la coda Pietrei (unde-i gara veche) cum-părat la d-na Balș expres pentru cimitir și care loc comunitatea la dat Primăriei în schimb pentru acest cimitir. ²⁾

Iată copia referatului d-lui sub Primar către Primar, relativ la acest loc și embatic.

Însărcinat fiind d-nul Dina Costinescu ajutor de primar de a tranșa ches'iunea cimitirului d sa prin referatul No. 69 din 6/18 Iuniv 1883 către d-l Primar zice: Cahalii nației evrejești prin petiția dată primăriei și Prefecturei la 22 Ianuar 1875 au arătat că pentru locul cimitirului de pe moșia Sarata ce li s'a pus la dispozițiune, la 9 Septembrie 1872, au trecut Primăriei în schimb un loc de pe moșia Mărăței.

După informație luată de subsemnatul embaticul acelui loc de pe moșia Mărăței se află încă în conservarea bătrânului Evreu Bercu Leiba.

Cu onoare aduc la cunoștința d-v să bine voiți a regula de a se aduce acel embatic în primirea spre a nu sta un document a unei proprietăți în mâni străine.

Dos. No. 29/1883. Semnat Ajutor D. Costinescu.

Deci Primăria prin adresa No. 2398 din 9 Iunie 1883 către poliția locală îi ordonă a lua acest embatic și a'l aduce la primăria.

Poliția prin referatul ei No. 2356 către Primăria arată că a regulat aducerea embaticului care e deja luat dela Bercu Leiba de către cahali și dat Primăriei. Embaticul fiind fost în posesia bătrânului Bercu Leiba Staroste, comunitatea l'a luat de la acesta dândul Primăriei împreună cu suma de 2300 lei complectând deci 4000 lei cu suma de 1700 lei dați la anul 1878

1) Budjetul Comunei Piatra pe anul 1879.

2) Primăria Piatra, Dos, No. 99 anul 1876,

De astă dată Primăria eliberă un act de vecinică stăpânire¹⁾ Comunității asupra terenului acestui cimitir.

După o dare de seamă dată de rectorul cimitirului, F. Rosenberg pe timpul de la 11 Decembrie 1884 până la 23 Martie 1885 arată că venitul și cheltuelile au fost de 212 lei 90 bani, Obiceul transportării morților la Cimitir era cu cătiugă or căruță, obiceiul destul de urât, deci la anul 1885 S. M. Esrig și Hers Abramovici au strâns colecte 500 lei și 600 lei s'au luat din taxă, aducându-se din Iași carul funebru la 11 August acel an costând 1100 lei. ²⁾ La anul 1887 Primăria voia să ia în administrarea cimitirului sub pretext că nu se păzește regulamentul, deci s'a pus de rector pe d-l Ițic Schwartz, care trebuia să se conformeze ordinelor și regulam. Primăriei.

La anul 1893 d-l *Bercu Leiba* dăruie 1000 lei chevrei chedoșa pentru repararea cimitirului. ³⁾ La anul 1896 luna Ianuar s'a ivit pe cimitir o fiară care desgropa și mânca morții (copii), dar care s'a împușcat.

Administrația cimitirilor lasă foarte mult de dorit din toate punctele de vedere.

Locul pentru cimitir la 1871-72 era să se cumpere locul vatavului Gheorghe, or alui F. Rasenberg dar Primăria n'a lăsat. Cimitirul este plasat în partea nord vestică al comunei Piatra pe acelaș platou. Acest platou este situat la nivelul turnurilor bisericilor din oraș și este situat la 370 metri bariera comunei (de părțile populate a comunei).

La 1883 deci săpându-se un beciu lângă casele lui Vasile Mindirigiu (strada Cuza Vodă No.) s'au găsit o piatră mormântală Hebraică cu inscripția: Aici se odihnește femeia Malca sin Șloime răposată în anul 5581 (1821). deci de la anul 1821 din timpul volintirilor și se crede că că acolo s'ar fi îngropat un cadacru ucis.

1) Toate isoarele și actele aci arătate se pot vedea la onor. Primăria locală, în următoarele dosare: No. 365 din anul 1864 numit dosarul mutării cimitirilor tuturor riturilor și înființarea lor în departare de oraș.

No. 636 din 1869 numit: Dosariul impresurării din locurile de pe partea comunei de nația Israelită pentru cimitirul lor.

No. 99 din 1876 numit: Dosariul Cimitirului Israelit ce s'a dat de comună pe Moșia Sarata.

No. 226 din 1877 numit: Dosariul Statul serviciului cimitirului Israelit și mobilelor necesarului.

No. 29 din 1878 numit Dosariul dărei în antrepriză pe vara anului curent a arendării ierbei din cimitirele creștine și israelite.

2) Haiotz XIV 1887 No. 917

3) Der Wahrer Haiotz 1896 No. 9

În ast-fel de mod s'a condus până în anul 1898 când autorul acestei cronici (Iosef Kaufman) văzând mizeria ambelor cimitire, am lansat un apel în Idisch către obște, cerându-le concurs pentru reînființarea vechei înfrățiri „*Chevra Kedoscha*” care să se ocupe special cu îmbunătățirea și administrația cimitirelor.

Secondat fiind de frații *Ițic și Leop. Berman* și de d-l *Strul Burech Löbensohn*, am colindat tot orașul, colectând sute de iscălituri de la enoriași, cari au iscălit cu bucurie Procesul Verbal redactat de mine.

Iată copia aceluși Proces Verbal :

Cu ajutorul omnipotentului creator

Proces-Verbal!

În timpurile vechi, toți enoriașii de frunte ai Comunității noastre făceau parte integrală din societatea : „*Chevra Chedoșa*” (soc Sacră), care se va ocupa exclusiv cu administrarea Cimitirului și de toate ce aparțin lui ; îngrijind și de cei morți din ori ce clasă. Era o fală pentru ori-ce cetățean Israelit a face parte în această societate sacră și fericit se considera acela care era înscris în pinkesul sau statutul „înfrățirii”.

„*Chevra Chedoșa*” în comunitatea noastră a fost menită a înlocui comitetul sau epitropia obștei Israelite, administrând pe lângă Cimitir și celelalte instituțiuni ale Comunității locale ; dând în antrepriză feredeele și taxa ; îngrijind de saraci de bolnavi și de toate ale Comunității, având chiar o putere nemărginită morală asupra tuturor cetățenilor Mosaici, înfățișându-ne ast-fel complexul organizării Comunității noastre.

Această sacră societate posedă și un pinkes (statut), care există și astăzi ; purtând titlul de „*Pinkes de Chevra Chedoșa Poi Piatra, mișnas taf-lamed alef*” ; sau 531, adecă din anul 1770, al cărui autor a fost vestitul maghed (predicator) *Ichiel Mechel ben Iosef*, ale cărui rămășiți mortuare sunt îngropate pe vechiul nostru Cimitir de pe dealul Petricica.

Această societate a funcționat regulat până în anul 1854,

de la care dată, formându-se epitropi sau Kahali, aceștia li au răpit administrația din mâini, înlocuind menționată societatea prin Comitetele lor, poreclite ale obștei Israelite; astfel că administrația cimitirului trecu în sarcina și administrarea Epitropiei Comunității, care găsi de cuviință a numi numai un gabai (efor), care să se ocupe cu afacerile lui.

În astfel de mod se conduce și astăzi, care lasă foarte mult de dorit din toate punctele de vedere.

Vechiul cimitir este cu totul lasat în voia întâmplărei. petrele sfărâmate, gardul dărăpănat, casele aflate în raionul Cimitirului sunt toate ruinate, cu un cuvânt nici o pază, nici o regulă, nici o stăpânire.

Cât privește noul Cimitir, aci și mai trist; nici o regulă: fără drum, zăplaz, condici, rector — mormintele profanate și copiii mâncați de câini ect. — Vorbind aci de acest cimitir, trebuie să relevăm pe scurt unele fapte din trecut spre a ne servi ca oglindă pentru prezent și viitor; astfel ca să știm a evita pericolul ce amenință această instituțiune sacră a Comunității noastre.

La 9 Septembrie 1872 Primăria Comunei noastre a predat comitetului Comunității Israelite locale, locul cimitirului actual, în scimbul locului de la coada Pietrei (unde e azi gara) ce Comunitatea Israelită posedă, cumpărat fiind pentru acest scop de la fosta stăpână al târgului D-ua Ana Balș Lătescu.

În anul 1874 Primăria impuse o taxă de 50 lei de ori ce mort Israilit, pe motiv că comunitatea Israilită nu se conformează și nu păzește regulamentul înmormântărilor.

Această plată ilegală a urmat până la 30 Ianuar 1875, când Comunitatea obștei Israelite locale, a dat Primăriei 1000 lei pentru suprimarea acestei taxe, care transacțiunea s'a aprobat atât de Consiliul Comunal cât și de comitetul permanent cu restricțiune: „Că națiunea Israilită să se conformeze strict tuturor dispozițiilor regulamentului de înmormântare, pentru parchetare, plantațiuni, paza higienică, siguranță și ori-ce alte dispoziții s'ar lua de guvern sau autoritate Comunală în privința regulilor de înmormântări“.

În ședința Consiliului Comunal de la 26/7 Iulie 1877 luându-se în desbatere că Cimitirul Israilit nu este bine administrat, a impus funcționari creștini la Cimitirul nostru, plățiți fiind din venitul taxei pentru întreținerea instituțiilor

noastre. Aceasta iar pe baza că Cimitirul nu este bine administrat, nepăzindu-se regulamentul înmormântărilor ect.

Cu toate protestările obștei Israilite la Primărie și Prefectură contra impunerii de funcționari creștini cu salare exorbitante formate pe comptul lor, arătând ca aceste constitue o persecuție morală și materială, violându-se ast-fel Art: 21 din Constituție, prin faptul că li sa răpit administrația Cimitirului lor, dându-se pe mâna creștinilor contra religiei și obiceiurilor Mosaice; a ătând tot odată că n'au resurse a ține așa personal etc.

Cu toate strigătele și plângerile Comitetului Comunității noastre, la 1 Septembrie 1877 se impune din nou plata taxei de 50 lei pentru fie care mort Israilit.

De astă dată Comunitatea Israilită fiind grav lovită în dreptul ei, angajează un avocat, se plânge Ministerului etc., dar toate fură zadarnice.

Impunerea de funcționari creștini și plata taxei de 50 lei urma până la 25 Octombrie 1878, când prin decizia Primăriei No. 3784 s'a retras acel personal și s'a desființat vexatoara taxă, obligându-se Comunitatea Israelită a da Primăriei 1700 lei; lăsându-se în a ei îngrijire Cimitirul lor, însă a nu se întâmpla ca în trecut că nu sau observat regulamentul îngropărilor, deci Primăria își rezervă dreptul a înspe ta Cimitirul Israilit și a face să se păzească regulamentul cimitirelor de către Comitetul Israilit.

La anul 1883 Primăria căutând iarăși pricina cu Comunitatea pentru acest Cimitir; Comitetul obștei Israilită a fost nevoită a da iar și Comunei 2300 lei ca să nu aplice iarăei regulamentul taxelor impuse la 1874 și 1877.

La 1887 Primăria voind a lua iarăși administrarea Cimitirului sub pretext că nu se păzește regulamentul cimitirelor, deci cu mari sacrificii s'a scăpat de această belea, fiind numit direct de Comună un rector peste Cimitirul nou Israelit plătit de Comunitate.

Starea anormală și arhaică în care se află astăzi această instituțiune a Comunității noastre ne-a constrâns a ne constitui într'o societate numită: „Chevra-Chedoșa“, cu scop de a îngriji de ambele noastre cimitire și a le administra după modelul celor alte cimitire organizate din țară și aceasta

spre a evita or-ce pericole și dezagramețe pentru Comunitatea noastră.

Având în vedere că din cauza neglijenței noastre, Primăria în anul 1874 și 1877 a luat administrația Cimitirului nostru asupra ei, numind funcționari creștini și impunând o taxă de 50 lei de fie care mort evreu; iar la 1883 și 1887 tot Primăria a căutat iarăși administrația Cimitirului Israelit, dar de care s'a scăpat cu mari sacrificii.

Având în vedere că neglijența anterioară a comitetelor noastre ne-au cauzat suferinți și mari sacrificii pecuniare.

Considerând că după regulamentul Cimitirelor, trebuie să se deie o deosebită atenție administrației ei din partea Comunității noastre.

Considerând că conform regulamentului Cimitirilor, noul cimitir lasă foarte mult de dorit prin faptul că nu posedă nici un fel de regulă sau administrația cerută de legea Statului.

Văzând că cimitirul nou este lipsit de rector, condici drumul necesar, zaplaz etc.

Având în vedere consecințele funeste ale administrației vechi care ne-au cauzat multe rele și daune, având în vedere că astăzi cimitirul nou este fără nici un soi de tutelă sau stăpânire, astfel că acest fel de sistem condamnabil nu poate fi tolerat a urma înaintea căci ne poate cauza iarăși răpirea lui de câtră comună și impunere de taxe noi.

Văzând că Comitetul Comunității noastre predând administrația cimitirilor unui gabai care arată multă neglijență, deci spre a reabilita starea lucrurilor, am format această societate în care vor lua parte toți enoriași Mozaici din localitate, care vor contribui benevol cu mica cotizație de 10 bani săptămânal. Cu acești bani se vor face toate cele necesare la ambele noastre cimitire, de câtră comitetul ales de noi.

Comitetul ales va elibera un statut special pentru administrarea acestor cimitire, care statut va fi autorizat de Primărie or altă comunitate în drept.

Comitetul ales aci de noi va lua și primi de la Comitetul Comunității noastre condicile, compturile și toate câte privesc ambele cimitire ce posedăm în comunitatea noastră. De o cam dată tot personalul Comitetului nostru va servi gratuit.

Comitetul nostru mai jos notat, se va diviza în secții de activitate, care va înmulți numărul membrilor acestei societăți și va administra cimitirele în modul cel mai bun, dând compt de veniturile și cheltuelile lor la fiecare trimestru iar în fiecare an compt general.

Iată și lista membrilor comitetului ales de noi: Iosif Naftalishn, Marcu Rubin, Bercu Zilber an, Aron Kahane, Leopold Berman, Ițic Berman, Iosef Kaufman, Moise Catz Iancu Abramovici, Strul Burăch, Lobelsohn și Beriș Țimond.

Aceștia fiind aleși de noi cu voința noastră, le dăm putere a primi de la comitetul comunității, cele menționate și a administra cimitirile după chibzuința și voința lor. Imediat ce numărul membrilor va covârși numărul de 200 persoane înscrise, se va proceda la o alegere generală, în care se va alege un comitet definitiv de administrația ambelor cimitire.

Drept pentru care sau dresat și încheiat prezentul proces verbal semnat de noi înșine, enoriași și cetățeni Israeliti din Comunitatea acestui oraș.

Piatra N. 6|18 Octombrie 1898

Acest Proces-Verbal va fi acoperit cu câteva sute de iscălituri enoriași din localitate, după cum și este.

Cu acest proces verbal eu cu frații Ițic și Leop Berman și cu I. B. Lobenson am mai colindat tot orașul ca primi inițiatori a reînființării soc. Sacre, adunând iscălituri de la enoriași. Alegerea comitetului s'a făcut la mine, hotărîndu-se a se lansa un apel în oraș.

La 12 Noembrie comitetul ales întrunindu-ne în localul soc. „Scheives Achim“ spre a pune la cale organizarea și administrația societății câte-va persoane străine au cercat a descuraja și chiar a scandalisa întregă adunare, dar din fericire n'au reușit.

Din această dată se începe acțiunea societății, iar dela 16 Noembrie 1898 începe administrarea societății pe toate căile. Încă la 8 Noembrie 1898 comitetul lansează un apel în graiul popular, anunțând enoriașilor comunității că am reînființat vechea soc. Sacră „Chevra Kedoscha“, luând asupra noastră administrarea ambelor cimitire ale comunității.

Imediat ce s'a constituit societatea eu ca membru m'am însărcinat și ca secretar gratuit, introducând în administrația societății arhivă și registre în cea mai bună regulă.

(Vezi actul meu de mulțumire).



Cimitirul Israelit

Act de mulțumire dat d-lui Iosef Kaufman
de „Chewra Kedoscha“

SOCIETATEA SACRĂ Piatra N. 20 | Noembrie 1899
„Chewra Kedoscha“
Piatra N.
No, 20

Act de Mulțumire

Subsemnații membrii comitetului soc. Sacre „Chewra-Kedoscha“ de aci, aducem prin aceasta viile noastre mulțumiri D lui *Iosef Kaufman*, membru fondator al acestei societăți, care pe lângă că ne-a oferit cu totul gratuit locuința D-sale inclusiv luminatul și încălzitul, timp de 6 luni (dela data fondării și până la 23 April a. c.), apoi a servit societatea ca secretar asemenea cu totul gratuit, dela înființarea societății până astăzi, lucrând cu râvnă, zel și activitate pentru progresul societății, înființând registre, archivă în cea mai bună regulă.

Deci pentru toate acestea îi mulțumim în numele societății, dorindu-i deplină fericire.

Președinte, *Iosef Naftalisohn*

membrii : *Leopold Berman, I. Abramovici, Ițic Berman, Aron Kahane, Bercu Zilberman, Nute Feinstein, Marcu Rubin și Beriș Zimond.*

(L. S.)

D-sale

D-lui Iosef Kaufman

PIATRA-N.

În ședințele comitetului din 24 și 25 Noembrie 1898 am prezentat memoare, în care am descris trista stare a instituțiilor societății sacre, proiectând mai multe măsuri indispensabile pentru îmbunătățirea lor, ceiace s'au și îndeplinit o parte din acele proiecte admise în totul de comitet.

Existența și lăudabila administrare a societății sacre nu prea era plăcută epitropilor comunității, deci găsind pretext pentru nelăsarea punerii unui grilaj de către d. dentist Iancovici, care se plânse Epitropiei comunității, aceștia prin adresele lor către casierul societății noastre, cu No. 34 din 25 Octombrie 1900 și No. 35 din 6 Noembrie 1900 cer ca să li se predeie imediat condicele, banii și administrația cimitirelor comunității. Incidentul se închise repede căci comitetul soc. sacre știu a le da un răspuns satisfăcător.

În 3 Iunie 1901, rabinul împreună cu comitetul soc. sacre, lansară un apel, anunțând că o comisiune compusă din enoriașii: N. Feinștein, Aizic Grinfeld, Velvel Chaikes, Leib Berman, Ițic Steinfeld și Ben. Șmilovici, vor umbla în oraș strângând ofrande numite „*Pidien Nefeș*“ deoarece era boală și mortalitate în oraș.

În noaptea de Duminică 29/11 spre Luni 30/12 Iulie 1901 au ars casele mortuare de pe cimitirul de la Sarata.

Imediat comitetul a lansat un apel în oraș, cerând ca fie-care să doneze pentru a putea reclădi atenansele arse de care cimitirul nu s'a putut lipsi.

Luni 24 Septembrie 1901 s'a pus prima piatră la noua clădire a cimitirului, invitându-se obștea prin un apel ce soc. a lansat. Rabin Chaim Löbel ținuse un discurs, după care s'au strâns donațiuni aproape 300 lei, apoi anume comisiuni compuse din membrii soc, au colectat în oraș sume însemnate. Lucrarea a și început sub privigherea membrilor I. Abramovici și Iosef Kaufman. Autorizația și planul clădirii sunt pe numele meu :

Autorizația Primăriei dată D-lui Iosef Kaufman pentru clădirea atenanselor necesare pe cimitirul israelit de la Sarata :

R O M Â N I A
Primăria Urbei Piatra
Jud. Neamț

(timbru 25 lei)

După cererea prezentată acestui oficiu prin petițiunea înregistrată la No. 9395 din 11 Dec. 1901 se autoriză D-lui *Iosef Kaufman*, a construi o casă din material arzător și acoperită cu tablă, la cimitirul Israelit din localitate. Lucrările se vor executa conform planului anexat și vizat de noi în modul următor :

Casa va avea temelia de piatră lucrată cu mortar de var hidraulic și se va așeza pe pământ sănătos. Pereții vor fi de lemn compunându se din tălpi de stejar așezate pe soclu și încheiate la capete cu amnari și traverse asemenea de stejar. Intre dânselle se va face îngrăditura pereților compusă din dnlapi așezați unul lângă altul, care se vor îmbrăca pe ambele fețe cu șipci. Pereții se vor lipi cu lut amestecat cu var și păr, tencuindu-se în urmă cu mortar de var gras. Șarpanta acoperișului se va construi în mod solid având astereala de scânduri de 2-05 ctm. grosime, peste care se va bate tabla de fer „Bismark“, vopsită pe ambele fețe cu minium de plumb. La strașina se vor așeza jghiaburi și burlane de scurgere prelungite până în fața terenului.

Pe acoperiș se va face o lucarnă sau mobilon de 0.60/0.80 ctm. pentru a înlesni eșirea afară din pod. Coșurile casei se vor face din cărămidă și se vor ridica 1 m. deasupra acoperișului : ele se vor tencui în pod cu var gras rostindu-se în exterior cu ciment.

Primar, *N. N. Albu*

Secretar, Gh. Covrig

No. 4025

1902 Iunie 28

(L. S.)

Clădirea este compusă din un mare salon mortuar, o casă mortuară (morgă), 1 cameră pentru rector și 2 odăi pentru păzitor și gropar. În total costă aproape 6000 lei. În fața clădirilor este o mică grădiniuță cu flori împrejmuit cu un gardișor făcut în formă de zig-zag.

Din inițiativa mea.

În anul 1900 membrii soc. sacre și anume *Ițic Berman, Iosef Kaufman, Leopold Berman, Iancu Abramovici și Beriș Zimond*, în calitate de membri Comitetului Cimitirului Comunității Israelite, am răscumpărat de la onor Primăria locală cu Act No. 544 bezmenul vechiului Cimitir Evreesc de sub dealul Petricica, în mărime de 85 stângeni față și 70 stângeni lungimea, înscris în cadastrul Primăriei la No 678 cu numele „*Cimitirul Evreesc*“.

Această răscumpărare s'a aprobat de Consiliul Comunal.

Actul răscumpărării s'a făcut la 15 Iunie 1900 sub No. 2825 și s'a transcris de onor Tribunal Neamț sub No. 369 Iunie 16 zile 1900, trecut fiind în registrul de transacțiune al acestui Tribunal la No. 234 pagina 65, vol. II pe anul 1900 Iunie în 16 zile.

Îată copia actului de răscumpărarea bezmenului vechiului Cimitir :

R O M Â N I A

Primăria Urbei Piatra Județul Neamț

No. 544

Noi Primarele Comunei Urbei Péatra, având în vedere cererea înregistrată la No. 2504 din 6 ale lunii April, anul 1900, ce mi s'a prezentat de D-nii *Ițic Berman, Iosef Kaufman Leopold Berman, I. Abramovici și Beriș Zimond* în calitate de membrii Comitetului Cimitirului Comunității Israelite, prin care au cerut răscumpărarea de besmân a Cimitirului Evreesc de sub Petricică, în mărime de 85 optzeci cinci stânjeni față și 70 șaptezeci stânjeni lungimea, scris în cadastrul acestei comuni la No. 678 pe numele „*Cimitirul Evreesc*“ după megieșiile arătate mai jos.

În vederea votului consiliului Comunal în ședința de la 2 Mai corect și în virtutea legii din 17 Martie 1870, votată de corpurile legiuitoare și publicată în Monitorul Oficial No 60 din acel an.

Având în vedere clasificarea făcută de Consiliul Comunal prin decizia dată în anul 1889 și pe temeiul recipisei No. 312 din 12 ale lunii Mai, anul 1900, ce se anexează la acest act, liberată de D-l Casier al acestei comuni, pentru încasarea sumei de lei 151, una sută cinci zeci și unu, bani 35 trei zeci și cinci, prețul răscumpărării bezmenului pe timp de 4 ani adică prin plată de patru ori a bezmenului anual, plus 30 treizeci la sută pentru răscumpărare în termen conform legii și a deciziunii arătată mai sus, fiind clasat de categoria a cincia, prin urmare, conform art. 3 litera E din citata lege.

Liberăm D-lor: *Ițic Berman, Iosef Kaufman, Leopold Berman, I. Abramovici și Beriş Zimond*, în calitate de membrii Comitetului Cimitirului Comunității Israelite acest act de răscumpărare al dreptului de embatic pentru sus arătatul loc situat în strada Sub Petricica, în mărime de 85 opt zeci cinci stânjeni lungimea către muntele Petricica, care loc actualmente se megieșește pe de la deal cu moșia comunei și pe de la vale cu D-l Dimitrie C. Corbu, cum se prevede în memoriul besmănarilor, format după cadastrul al II-lea a măsurătoarei din 1869.

Pentru exactitatea întinderii, a stăpânirii și a vecinătății acestui loc Primăria nu și ea nici o obligă sau răspundere, rămânând cu totul în sarcina proprietarului răscumpărării, care prin aceasta nu câștigă alte drepturi decât acelea ce le-a posedat și mai înainte, rămânând supus la toate dispozițiunile legilor Țării și a regulamentelor Comunei existente și viitoare.

În vederea și în condițiunile expuse, Noi Primăria Comunei urbei Piatra declarăm prin acest act ce-l dăm D-lor *Ițic Berman, Iosef Kaufman, Leopold Berman, I. Abramovici și Beriş Zimond* că în viitor locul arătat mai sus, rămâne nesupus la plata de besmân, fiind răscumpărat, fără însă ca prin aceasta să dobândească vreun drept contra celor de al treilea, care nu l'a avut și nu l'a putut avea nici mai

înainte de răscumpărare, și prin urmare comuna rămâne dispensată de ori ce obligație pentru trecut și viitor.

Făcut astăzi în 15 ale lunii Iunie 1900 în Piatra.

Primar, C. V. ANDRIEȘ,

No. 2825

(L. S.)

Iscălit L. Berman, Iosef Kaufman, Ițic Berman, I. Abramovici și Beriș Zimond.

Proces Verbal

Anul 1900 luna Iunie 16 zile orașul Piatra.

În pretoriul Tribunalului Județului Neamț și înaintea noastră C. Alevra, Președinte, asistat fiind de D-l V. I. Mihailescu, adjutor de grefă, s'au prezentat D-lor C. V. Andrieș, Primarul Urbei Piatra și Ițic Berman, Iosef Caufman, Leopold Berman, I. Abramovici și Beriș Zimond, în calitate de membrii comunității cimitirului Evreesc din Urba Piatra, toți cunoscuți personal de noi, cerând prin petiția reg. la No. 8269 autentificarea prezentului act de rescumpărare, format în două exemplare identice, din care unul scris pe timbru de cinci lei și iscălit de părți iar cellalt pe timbru de 50 bani nesubscris și cetindu-se de către noi acest act, din cuvânt în cuvânt, în fața și auzul părților, la întrebările puse de noi ne-au declarat că cele conținute în el sunt cu consimțământul D-lor și că iscăliturile sunt proprii ale D-lor, după care părțile au iscălit în prezența noastră și exemplarul prezentat nesubscris ce urmează a se reține la dosar și apoi am vizat ambele exemplare pentru neschimbare.

Noi luând act de declarațiunile părților. În virtutea Art. 1171 c. civ., 8 și urm. legea aut. Dăm autenticitate legală prezentului act. Se constată că la cererea de autentificare s'a anexat și anulat un timbru de 5 lei.

Președinte C. Alevra,

p. Grefier V. I. Mihailescu

No. 369. -- 1900 Iunie 16

(L. S.)

TRIBUNALUL IUDEȚULUI NEAMȚ

Având în vedere cererea făcută de D-lor C. V. Andrieș, Primarul Urbei Piatra și Ițic Berman, Iosef Kaufman, Leopold Berman, I. Abramovici și Beriș Zimond, prin petiția reg. la No. 8270 de a se transcrie actul prin care acești din urmă rescumpără dela Primăria Piatra de bezmân, cimitirul Evreiesc de sub Petricica.

Având în vedere că actul este autentic și taxa de înregistrare s'a solvit sub recipisa No. 2010 în sumă de 3 lei 5 bani.

Conform Art. 722 Pr. civ. Tribunalul ordonă transcrierea acestui act de rescumpărare în registrului respectiv al Tribunalului.

Dat astăzi 16 Iunie 1900.

Președ. C. Alevra

Grefier V. Mihailescu (L. S.)

Acest act s'a trecut în registrul de tranacțiuni al Tribunalului Neamț la No. 234 pag. 65, vol II, pe anul 1900 Iunie 16 zile.

Grefier Mihailescu.

No. 1419. (L. S.)

Incasat lei 3 bani 05 sub recipisa No. 2010, taxa de înregistrare după Art. 45 al. 2 din lege.
1900 Iunie 15.

Administrator Ciornei

Șeful secției L. Lazariu (L. S.)

În anul 1901 societatea sacră, a lansat un apel intitulat „*Kol Koire*“, unde arată că bântue în oraș epidemii, d'n care cauză mor mai cu seamă copii deci a numit o comisiune de 6 persoane și anume d-nii: *Nute Feinstein, Aizic Grünfeld, Velvel Chaikis, Leib Berman, Ițic Steinfeld și Benjamin Șmilovici*, care au strâns dela enoriași ofrande (pieden neifeș), care bani se vor împărți săracilor.

Tot în acest an mai lansează un apel tot în indîsh, în care înștiințează obștea evreiască că au ars clădirile noului

cimitir dela Sarata și roagă ca fie care să contribue pentru a ridica la loc alte clădiri strict necesare.

În anul 1903 tot prin inițiativa mea societatea sacră sau mai bine zis membrii comitetului cimitirilor Cultului Israelit de aci, în numele comunității, a făcut cerere către Onor Minister Cultelor și Instrucțiunii Publice ca să cedeze 6 hectare loc vecin cu cimitirul Israelit dela Sarata, deoarece cimitirul actual este ocupat cu morți în-humați, nemai având alt loc de îngropare și în vedere că alătura cu cimitirul o upat Statul are loc viran și conform Art. 5 din legea cimitirilor din 1864, Statul atunci nu ne-a dat nici un loc pentru cimitir conform Art. 5, căci terenul cimitirului ocupat cel avem l am cumpărat dela Onor Primăria Piatra, (în¹) schimb ce Comunitatea a avut 400 stânjeni, cumpărați dela Ana Balș Lătescu, fosta proprietară a acelu loc), deci cere a-i se admite cedarea locului solicitat.

Iată copia suplicei către Onor Minister :

Piatra-N., 1903 Iulie 29

Domnule Ministru,

Subsemnații membri comitetului cimitirului cultului israelit din orașul Piatra, județul Neamțu, cu cel mai profund respect vă supunem cunoștinței că, cimitirul nostru situat la marginea orașului a devenit insuficient, deoarece după us și prescripțiunile religiunii mosaice nu să pot desgropa cadavrele și a se pune în loc altele.

În vedere deci că alătura cu acest cimitir este un loc viran pe moșia Sarata Mănăstirei Bistrița proprietatea a Statului, ne permitem față cu dispozițiunile art. 5 din legea cimitirilor din anul 1864, a vă ruga să bine-voiți a interveni de a se ceda gratuit 6 hectare teren pentru citatul scop, cu atât mai mult că Statul la aplicarea legii în 1864 nu ne-a dat nouă loc pentru cimitir conform menționatului articol, căci terenul cimitirului actual care aproape e plin cu cadavre, este cumpărat de noi dela Primăria Urbei Piatra.

1) Primăria Piatra Dosar relativ ia schimb de teren din anul 1883,

Sperăm că justa și legala noastră cerere va fi satisfăcută cât mai curând posibil, căci peste puțin timp după cum am arătat nu o să avem unde îngropa morții.

În ce privește pretențiunea ce ar avea arendașul moșiei, luăm asupra noastră a-i satisface pretențiunea.

Tot odată vă rugăm ca cedarea acestui teren să se facă cât mai urgent posibil, ca să luăm măsuri de împrejurirea lui.

Primiți vă rugăm, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Comitetul Cimitirului Cultului Israelit din Orașul Piatra-N.

Domniei-Sale

D-lui Ministru Cultelor și Instrucțiunii Publice

Cererea către Ministerul Cultelor a făcut efect, predându-se afacerea onor Minister Agriculturilor etc., care a admis în parte a se da 2 hectare loc, pentru mărirea cimitirului Israelit de la Sarata.

Ministerul Agriculturii etc., prin ordinul către regiunea a II-a silvică pentru predarea terenului. No. ordinului 28784 din 11 Mai 1904.

Tot acel Minister către onor Prefectura Neamtz ordin No. 28785/904 Mai 11 zile.

Prefectura Neamț către Poliția Piatra, ordonă cu No. 3050 din 12 Mai 1904.

Poliția Piatra-N., către Comisia II-a prin ordinul No. 7591 din 14 Mai 1904 a se preda Comunității Israelite 2 hectare teren pentru mărirea Cimitirului Israelit local.

Iată unele din copiile acelor ordine :

Dosar No. 62/904

Copie după ordinul D-lui Ministru Agriculturii, Industriilor, Comerțului și Domeniilor No. 28785 din 11 Mai 1904 înreg la No. 6796 adresat Prefectului Jud. Neamț.

Domnule Prefect,

Avem onoare a va ruga să bine voii a dispune să se pue în vedere Comunității Israelite din orașul Piatra Neamț că, Ministerul a aprobat cedarea unei suprafețe de 2 hectare teren pentru mărirea Cimitirului Israelit din localitate, și că tot acum sa dat ordin Regiunii II-a Silvică să dea în primirea Comunității, terenul în chestiune.

Primiți ect.

(ss) *Ministru, C. STOICESCU,*

p. Director (ss) *C. N. TELEGA,*

Copie după ordin Prefecturii Neamț No. 3050 din 12 Mai 1904 către Poliția Piatra.

Puneți în vedere Comunității Israelite a Cimitirului din acest oraș că după cum mi-a comunicat D-l Ministru industriei, Comerțului și Domeniilor prin ordinul No. 28785 au aprobat cedarea unei suprafețe de 2 hectare teren pentru mărirea Cimitirului Israelit din localitate și că tot acum au dat ordin regiunii II Silvică, să dea în primirea Comunității terenu în chestiune.

(ss) *Indiscifrabil*

În anul 1904 societatea sacră înștiințează obștea Israelită locală că onor guvern a pus la dispoziție Comunității 20.000 m. pătrați loc alături de lângă locul ce posedă că atare, deci roagă pe toți enoriașii a veni și a asista la ceremonia religioasă a înnoirii acestui loc care s'a anexat la locul cimitirului, împrejmuidu'l cu gard.

Aceasta s'a săvârșit în ziua de 26 Elul anul 5664, (1904), fiind multă lume și onor. Rabinul Comunității. Cu această ocazie s'au strâns banii în folosul săracilor.

În anul 1909 soc. sacră primește din partea Ministerului Industriei și Comerțului următoarea adresă :

MINISTERUL INDUSTRIEI ȘI COMERȚULUI

Serviciul Statistic

No. 27216, 28 Noembrie 1909.

La răspuns să se arate acest număr.

Domnule Președinte,

Urmând să dăm la iveală o statistică asupra societăților de ajutor reciproc din comunele urbane, societăți de o deosebită însemnătate ca instituțiuni de prevedere, vă rugăm să bine-voiți a ne trimite :

1) Statutul și regulamentele societății D-voastră.

2). Toate dările de seamă, dacă sunt tipărite, și un memoriu alcătuit de Dvs. asupra mersului societății până la sfârșitul anului 1909.

Am fi bucuroși dacă în acel memoriu a-ți bine-voi să arătați greutatea prin care a trecut și trece societatea Dvs.

Vă rugăm în acelaș timp a complecta și înapoia a-lăturatul chestionar cu științele cerute acolo.

Primiți vă rugăm, Domnule Președinte, asigurarea considerațiunei noastre.

Ministru, G. D. Creanga.

Șeful Serviciului, I. Răducanu.

*Onor. Societății de ajutor reciproc Sacră
pentru Înarmorântări din Comuna Piatra-N.*

JUDEȚUL NEAMȚ

În anul 1912 d-l Iosef Naftalison președ. Soc. Sacră
primește invitație a asista la 31 Aniversare a încoronării
M. S. Regele Carol I.

lată copia :

REGATUL ROMÂNIEI

1912 Luna Mai în 7 zile



Prefectura Județului Neamțu

Secțiunea Administrativă

No. 2711

Domnule Președinte,

În ziua de 10 Mai a. c. „a 31 aniversare a încoronării Majestății Sale Regelui Carol I“, urmând a se oficia un Te-Deum în biserica Catedrală din acest oraș la orele 10 jum., am onoare a vă trimite un exemplar program, rugându-vă să bine-voiți a asista în citata zi la serbare dinpreună cu...

Prefect, Leon Bogdan

Director, Th. Ivașcu

Domniei-Sale

D-lui I. Naftalison președinte soc. sacre.

LOCO

În anul 1902 s'a așezat o piatră comemorativă (din banii membrilor) unde arată lucrările săvârșite de soc. Sacră până atunci și numele tuturor membrilor societății.

Iată traducerea ce cuprinde acea piatră :

Spre eternă amintire !

Această clădire cu toate atenanșele ei, facerea drumului nou, carelor funebre, rescumpărarea bezmenului vchiului cimitir, introducerea unei administrații și arhive regulate se datorește persoanelor jos arătate; aleși în 16 Noembrie 1898 ca comitet al societății sacre, fondată 1770

Piatra-N. Septembre 1902

Primii inițiatori și lucrători la efectuarea celor sus amintite, sunt membrii din comitet D-ni : *Iancu Abramovici, Leop. Berman, Iosef Kaufman, S. B. Lövelsohn.*

Membrii soc. Sacre D-nii :

Rabin Chaim Löbel
 Ios. Naftalison
 M. Ipcar
 Daniel Iacobi
 Nute Feinștein
 Ios. Veinrauch
 M. Strich
 Abr. Lewov
 Bercu Silberman
 Șmiel Herșcovici
 Șmiel Sigler
 M. Segaler
 Ițic Berman
 Leiba Charas Nemțan

Pine Daniel
 Șmil Ițic Katz
 Ghedale Koller
 Ițic Steinfeld
 Herș Goldștein
 Dr. Lupu
 M. Rubin
 Beriș Zimond
 Ițic Pascal
 Eliaș Segaler
 M. Ele Esrig
 M. Șperling
 Iancu Șoilovici



Piatra Comemorativă

În anul 1913 Președintele soc. Sacre *Iosef Naftalison* primește adresa (scrisoare de chemare) No. 34 din partea ofițerului Topografic precum invitarea (citație) onor Tribunal Neamț No. 24320 din 8 Iulie 1913 spre a asista la măsurătoarea Cimitirului de către Inspectorul Agricol al județului Neamț.

Iată și copiile lor:

București 2/IV 1913

Scrisoare de Chemare

No. 34

Domnului Președinte al Soc. Sacre

Proprietar al Cimitirului Evreesc Județul Neamț

Comuna Doamna

Județul Neamț

În conformitate cu art. 3, 4 și 5 din *Regulamentul Special* pentru *Măsurătoarea și Hotărnicia Islazurilor Comunale*, publicat în „Monitorul Oficial” No. 267, delă 28 Februarie 1909, sunteți rugați a vă prezenta, în persoană sau prin mandatar, în ziua de 9 (nouă) Aprilie 1913 la fața locului și în localul primăriei Com. Doamna pentru a asista în calitate de vecini la *măsurătoarea și hotărnicia Islazului Comunal al Satului Sarata*, Comuna Doamna, Județul Neamț, oferit de Stat din moșia Doamna Varatec operațiune care se va executa în acea zi.

Prezența D-voastră sau a *mandatarului* D-voastră este necesară spre a ne da lămuriri asupra hotarelor vecine cu islazul.

Vă rog, să bine-voiți a cunoaște că, în caz de neprezentare a D-voastră sau a mandatarului D voastră, operațiunea se va executa în lipsă conform art. 2 din Regulament.

Primiți vă rog, Domnule, asigurarea distinsei mele consideratiuni.

OFITER-TOPOGRAF

Căpitan IOANID

Dela Serv. Geogr. al Arm.

București, str. Știrbei Vodă

No. 83

Notă.—D-nu Notar al Comunei este obligat conform art. 8 aliniatul c din Regulamentul de măsurătoare și hotărnicie să aducă prezenta chemare la cunoștința obștei răzeșilor (moșnenilor) sau locuitorilor delimitați la 1864, 1879 etc, prin bătăre de tobă și încheere de Proces-Verbal.

Romania



Președintele Tribunalului

Județului Neamțu

No. 24320

1913 Luna Iulie 8

Comunității Israelite din Piatra-N.

Proprietara Cimitirului Evreiesc

În conformitatea art. 8 din regulamentul special pentru măsurătoarea și hotărnicia islazurilor comunale am onoare a vă face cunoscut că Domnul Inspector agricol al județului Neamț cu adresa No. 252 din 27 Iunie anul curent 1913 a

depus la acest tribunal cinci exemplare planul și hotărnicia islazului comunal al satului Sarata, din comuna Doamna, acest județ oferit de către Stat din moșia Sarata-Varatic proprietate a Statului, rugându-vă să bine-voiți a vă presenta în camera Tribunalului spre a studia și lua cunoștință de lucrările depuse.

Președinte, (nediscifrabil)

Grefier, G. I.LAZARIU,

Comunității Israelite din Piatra-N.
proprietara Cimitirului Evreiesc

În anul 1913 arzând cu desăvârșire casele din vechiul cimitir (Hegdeșul) deci în anul 1914 repositul președinte al soc. Sacre a obținut de la onor Primăria locală, Autorisația No. 6131 din 13 Noembrie 1914, făcând alte clădiri bune și spațioase, din fondul societății.

Iată copia autorisației :

R O M Â N I A

PRIMĂRIA ORAȘULUI PIATRA-NEAMȚU

Autorizațiune

După cererea prezentată acestui oficiu prin petițiunea înregistrată la No. 8920/914, să autoriză D-lui Iosef Naf-talizohn a face următoarele lucrări din nou la cimitirul lsrailit vechiu din strada Petricica.

- 1) O casă compusă din două camere, antret și camară din material arzător și acoperită cu tablă.
- 2) O șură din material arzător și acoperită cu tablă. și
- 3) O latrină idem cu hazna de zidărie de piatră lu-crată cu mortar de var hidraulic și gardurile de împreju-muire.

Lucrările se vor face conform planului vizat și aprobat de noi în modul următor :

Casa va fi prevăzută cu fundațiuni de piatră sau de beton lucrat cu mortar de var hidraulic la adâncime de 1.20 m. în pământ, deasupra soclului de piatră cu o față văzută se vor face pereții de lemn bărnuiți cu dulapi de brad și șipcuiți pe ambele părți, pereții se vor lipi în urmă cu lut amestecat cu var și păr peste care se va aplica un strat de tencuială cu mortar de var gras.

Sarpanta acoperișului se va construi în mod solid din lemn ecurisat de grad deasupra căpriorilor se va bate tabanuri peste care se va aplica învălitoarea de tablă.

Toată lemnăria vizibilă va fi fasonată pe fețe și se va vopsi în urmă cu culoare de ulei de trei ori.

Șura va fi prevăzută cu temelii de piatră lucrat cu mortar de var hidraulic, pereții vor fi de lemn căptușiți cu scânduri, iar acoperișul se va construi din aceleași materiale și în acelaș mod ca și acoperișul casei.

Latrina va fi prevăzută cu hazna de piatră lucrată cu mortar de var hidraulic și va avea în fața terenului o gură de golire închisă hermetic cu un capac de fontă, pereții cabinei și acoperișul se va construi din aceleași materiale și în acelaș mod ca și șura.

Toate aceste construcțiuni se vor plasa în curte.

Gardurile de împrejmuire de 2 m. înălțime se va compune din tumurugi de stejar, pazii și scânduri de brad bătute în picioare și rotunzite la capătul de sus.

Gardurile se vor plasa conform actelor de proprietate.

Strada „Petricica” este de categoria a II-a.

Primar, D. Hoge.

Secretar, C. I. Lazariu

6131, 13 Noembrie 1914.

În anul 1914 Comitetul Epitropiei Israelite de aci prin adresa No. 71 din 15 Octombrie 1914 către d. Iosef Naftalisohn președintele soc. Sacre: „Chevra-Kedoscha” roagă că de oarece au murit unii din Comitetul societății, să coopteze

în locul acelor pe membrii Epitropiei și anume pe d. Solomon Drimer și Meir Schwartz.

lață copia acelei Adrese :

ROMANIA

1914 Octombrie 15



Comitetul Epitrop. Israelite

PIATRA-N.

No. 71

Domnule Președinte

Statutele Epitropiei Comunității dictându-ne a fi reprezentați la toate instituțiile de binefacere și administrarea averii pendintă de populațiunea israilită din acest oraș, mai cu seamă acuma când Comitetul Dv. în urma morții unor membrii din Comitet, aceasta rămânând ast-fel descomplexat, vă rugăm să bine-voiți a coapta doi membrii din comitetul nostru.

În acest scop vă recomandăm pe D-nii Solomon Drimer și Maier Schwartz cărora vă rugăm să bine voiți a adresa scrisori de cooptare.

Primiți vă rugăm Domnule Președinte asigurarea stimei noastre.

Președinte (nediscifrabil)

Secretar (nediscifrabil)

Domniei-Sale

Domnului Președinte al Soc. Sacră „Chewra Kedoscha“

LOCO

În anul 1916 apare un apel în idisch, unde vorbește de dispotismul soc. sacre : „Chewra Kedoscha“. Invită obștea Israelită pentru ziua de 29 Martie acel an, la alegerea unui Comitet de inițiativă, care va regula întreaga afacere.

Tot în acel an luna Marte, așa zisul comitet de inițiativă (recte Epitropia Comunității) invită pe enoriași de-a veni în ziua de 29 Martie acel an în localul școlii israelite de la Șipote, pentru alegerea și conexarea la Epitropia Comunității și alegerea Comitetului soc. Sacre.

Iată copia :

Epitropia Comunității Israelite Piatra-N.

Stimate Domn,

Comitetul de inițiativă pentru conecșarea Societății „Sacra“ la Comunitatea Israelită, cu acceptul onor. președintelui comunității, cu onoare vă invită a asista în calitate de membru la Biroul de alegere care va avea loc astăzi 29 Martie a. c. ora 3 p. m. în localul Școlii Israelito-Română din str. Șipotelor.

Piatra N. Martie 1915

Comitetul de Inițiativă

D-sale

Domnului Leon Manașcu



Comitetul soc. Sacra „Chevra-Kedoscha“ (1905)

Tot în anul 1916 începe lupta contra fostului comitet, care era sub președinția reposatului Iosef Naftalisoohn. Comitetul de inițiativă face convocarea în localul școlii Israelite de la șipote, pentru seara de 24 April 1916 când adunarea sub președinția *Dr. Ștein* au ales următorul comitet al soc. sacre din acest oraș și anume: *Marco Semo, Sig. Herșcovici, Dr. Lupu Aureliu, Iulius Agatștein, C. A. Renert, Beris Zimond, Idel Hafner, Solomon Drimer, Moses Cahane, Froim Sufrin, Ițic M. Segal, Dav. Davidovici, M. Friedman, Iosef Kaufman și Ghedale Leizersohn.* Iată în copie acest Proces Verbal:

PROCES-VERBAL

No. 1

Anul 1916 Luna Aprilie 24

Intrunindu-ne astăzi, în urma unui apel al enoriașilor acestui oraș, sub președinția D-lui *Dr. Ștein*, am ales următorul comitet al societății sacre din acest oraș și anume:

- | | |
|-----------------------|----------------------|
| 1. Marcu Semo | 8. Solomon Drimer |
| 2. Sigmund Herșcovici | 9. Moise Cahane |
| 3. Dr. Lupu Aureliu | 10. Froim Suffrin |
| 4. Iulius Agatștein | 11. Ițic M. Segal |
| 5. C. A. Renert | 12. D. Davidovici |
| 6. Beris Ziemond | 13. Meir Friedman |
| 7. Idel Haffner | 14. Iosef Kaufman |
| | 15. Ghed. Leizersohn |

pe timp de un an cu începere de astăzi.

Drept care s'a încheiat prezentul Proces Verbal semnat de noi toți enoriașii orașului Piatra-N.

Președintele alegerii,

Dr. Ștain

Urmează câteva sule de iscălituri.

Iată și copia adresei adresată d. *Iosef Naftalisoohn*, din partea d. *Sig. Herșcovici*, președintele soc. sacre „Chewra-Kedoșcha”;

Piatra-N. 6 Maiu 1916

Onor

Domnule Iosef Naftalizon

LOCO

Subsemnatul Sigmund Herșcovici, în calitate de președinte al societății sacre „Chewra-Kedoscha“ am onoarea a vă ruga, să bine voiți, ca cel mai târziu până la 15 Maiu a. c. să ne puneți la dispoziție: toate compturile, pinkesul, Archiva, inventarul și soldul de bani de care dispune societatea „Chewra-Kedoscha“ pentru a ne pune în curent cu administrația acestei societăți.

Primiți vă rog deosebita mea stimă.

Președinte, *Sigmund Herșcovici*

Secretar de ședință, *D. Davidovici*

În luna Mai începe o luptă aprigă pe această temă mai multe persoane de vază umblă prin oraș cu cereri subscriind sute de enoriași, care recunosc ca președinte al soc. sacre; „Chevra-Kedoscha“ numai pe vechiul președinte *Iosef Naftalisohn*. Iată în copie una din aceste;

Declarație

Subsemnații Israeliti din acest oraș Piatra recunoaștem ca Președinte al Societății Sacre din acest oraș numai pe vechiul Președinte D-l Iosef Naftalisohn care are o vechime de 19 ani în acest serviciu sacru având cele mai umane și frumoase calități ridicând prestigiul acestei sfinte Instituții așa că nu recunoaștem pe o altă alegere nelegală și contra cerințelor rituale al acestei sfinte instituții și rugăm pe D-l Naftalisohn a rămâne înainte în funcțiunea de Președinte al Societății Sacre.

Urmează mai multe sute iscălituri.

8 Mai 1916

În anul 1917 apare un apel în idisch, contra comitetului de inițiativă care vor să răpească soc. Sacră ca o vacă ca s'o mulgă...

Pe de altă parte repos. *Iosef Naftalisoohn* în calitate de președinte al soc. sacre „Chewra-Kedoscha” lansează un fel de scrisoare „*Către frații Evrei*” în care arată reaua administrație a Epitropiei Comunității Israelite locale. Iată în copie acea scrisoare:

Către Frații Evrei

Câți-va Domni s'au constituit de la sine însuși într'o societate numindu-se „Comitet de Societate Sacră” fără a face măcar parte din această Societate și fără a fi aleși de cine va, călcând astfel în picioare Statutele acestei Societăți care există în localitate din anul 1770 deci de 148 ani. În tot cursul existenței acestei Societăți nimeni n'a îndrăznit s'o profaneze, amestecându-se fără drept în administrația ei, după cum fac astăzi acești Domni care vor să înlocuiască vechiul și adevăratul Comitet al societății, prin unul nou format de dânșii, sub motiv că Societatea Sacră are nevoie de oameni culți, moderni și activi.

Despre gradul de cultură și modernitatea acestor Domni las lumea să judece, numele lor este cunoscut și ori cine-i cunoaște, ast-fel că numai este nevoie de nici un comentariu.

Cât despre activitatea lor, putem foarte bine să ne dăm seamă uitându-ne la modul cum ei administrează Epitropia Comunității Israelite căci mai toți acești Domni fac parte și din Epitropia Comunității Israelite. În realitate ei nu sunt membrii aleși ai Comunității ci sunt pur și simplu adoptați de Președintele Comunității ca oameni ai D-sale în lipsa adevăraților membrii cari s'au retras neputând suferi modul de administrare al Comunității nici absolutismul căci face ceia ce vrea fără a lua în seamă cerințele și nevoile populației.

Iată o slabă descriere a relei stări de lucruri cauzate de proasta administrație a acestor Domni :

Azilul de bătrâni. Această instituție are venituri proprii testate de oamenii de caritate și cu toate că găzduște actualmente de cât 8 oameni căci ceilalți au murit de mizerie și frig, este într'o stare deplorabilă; acești câți-va cari au mai rămas trăesc în mizerie n'au ce mânca și dacă nu se vor lua grabnice măsuri vor suferi soarta celorlalți.

Cu toate că Comunitatea are zahăr și percepe taxe enorme pe zahăr, bătrânilor internați în azil nu li se dă nimic.

Gabela carnei. este administrată în regie fără control și carnea cușeră în loc de 5 lei costă 8 lei, deci o diferență enormă de 3 lei la Kgr. Această speculă neomenoasă apasă mult asupra populației evrești și care e în contradicție cu percepțiile noastre care prevăd ca să nu se îngreueze exercitarea prescripțiilor religioase, face ca mulți evrei să nu întrebuițeze carne cușeră. Deci prin aceste taxe extraordinar de mari Epitropii Comunității nu lovesc numai în populație ci și în religia noastră.

Lemnele. Suntem în toiul unei ierni grele și Epitropia Comunității n'a împărțit lemne săracilor cari îngheață de frig. Deși fondurile erau îndestulătoare totuși ei nu s'au îngrijit de a pregăti la timp lemnele atât de necesare populației sărace.

Toate taxele pe care Comunitatea le percepe au un singur scop: ajutarea săracilor cu bani, alimente și lemne și nu formarea de depozite de bani care să stea și să se rotunjească sau să slăbească incontinuu.

Faptul că n'au pregătit la timp lemnele necesare săracilor constituie o crimă care trebuie să le îngreueze conștiința.

Imbrăcarea copiilor săraci. Sunt 4 ani de când D-nii Josef Veinrauch și Josef Naftalisoohn au reușit să strângă fonduri din donațiuni și să îmbrace peste 230 copii săraci. De atunci însărcinarea îmbrăcării copiilor săraci a fost luată de către Epitropia Comunității care în acest

scop a strâns încontinuu fonduri ; numai Societatea Sacră prin președintele ei Naftalisohn a dat în mai multe rânduri peste 3500 lei. Nici odată în acest lung interval Comunitatea nu s'a îngrijit de îmbrăcarea copilor săraci lăsându-i să sufere asprimea iernei cu toate că fondurile erau suficiente și stăteau fără nici un scop, Și aceasta constituie o crimă de care membrii Comunității sunt responsabili și prin care dovedesc micimea lor sufletească.

Spitalul Această instituție are venituri proprii, e al treilea an de când nu mai funcționează, e adevărat că a fost ocupat și întrebuințat de armată, dar de când a fost evacuat ar fi putut fi reînființat. Spitalul avea numeroase medicamente, instrumente chirurgicale și era înzestrat cu *Pânzeturi*, rufe etc. astăzi aveau o mare valoare, unde sunt toate acestea ?.

Baia. Făcând abstracție de chestiunea financiară, de modul de închiriere, de ruina în care se găsește localul băii, lucruri despre care vom reveni, să vorbim acum numai din punctul de vedere religios și igienic.

Părinții noștri sau străduit și au reușit să creeze un local de baie care să corespundă cerințelor noastre religioase și igienice, astfel ca fie care evreu ori cât de sărac ar fi, să poată conform prescripțiunilor religioase, frecventa săptămânal baia cu foarte puține cheltueli. Astăzi localul băii, din cauza relei lor administrații a devenit o întreagă speulă din care cauză populația săracă este pusă în imposibilitate de a frecventa și de a satisface cerințele religioase și igienice..

Baia astăzi nu mai corespunde scopului pentru care a fost înființată.

Școala de pe Prund. Acest local a fost construit din contribuțiile întregii populații evrești din localitate cu scopul de a răspândi cât mai mult cultura. Astăzi epitropii Comunității, au găsit cu cale să prefacă acest local de cultură într'o velniță de rachiu, în această faptă se oglindește atât de bine modernitate, cultură și activitatea lor.

Administrația. Este iarăși o imagine a modernității și

activității lor. Secretariatul, Contabilitatea și caseria, verificarea compturilor Gabelei, perceperea și controlul taxelor, fixarea prețurilor alimentelor a cantităților de alimente și a distribuției lor sunt toate date pe mâna unui singur funcționar salariat, astfel că orice mijloc de control este imposibil. În toate aceste fapte în acest mod de administrare se oglindește atât de bine modernitatea, cultura și în special activitatea lor.

Și acești Domni mai vor să ia asupra lor și administrarea «Societății Sacre» care reclamă în altfel de conducători. Ar fi o crimă de a o lăsa pe mâna acestora. În ceace privește acușările ce acești domni aduc comitetului Soc. Sacre, răspundem :

Cimitirul. (Soc. Sacră) a suferit stricăciuni în tot cursul războiului fiind ocupat încontinuu de armată Rusă ; acești Domni fără să ție seamă că stricăciunile nu se puteau *evita* și nici repara din cauza lipsei și enormei scumpete de material, acuză Societatea Sacră de aceste stricăciuni, pe când relele aduse de administrația Comunității Israelite, rele care au putut fi *evitate*, ei nu le văd, cu toate acestea, noi am reparat nefăcând lux și risipă tot ce era de absolută nevoie : s'au făcut sute de metrii de gard nou, șurile, zidurile și locuința intendentului au fost nu de mult reparate.

Vede paiul în ochiul altuia și nu bârna din ochiul său.

IOSEE NAFTALISON

Președinte al „Societății Sacre“

În anul 1917 *D-l Albert Abeles* în memoria reposesaților *Goldina și Elias Segaller* de aci construște în sala mortuară din cimitirul dela Sarata : un catafalc cu grilaj de lemn.

Iată copia adresei către președ. comunității :

D-l Iosef Naftalisohn Președ. Soc. Sacră va permite montarea catafalcului.

Președintele Comunității.

Solomon Drimmer

Domnule Președinte,

Am onoare a vă face cunoscut, că în memoria decedaților *Goldina și Elias Segaller*, construim un catafalc înconjurat de un grilaj, în lemn și vă rog să bine-voiți a da autorizație D-lui *Artur Grünberg* pentru a-l monta în sala mortuară dela cimitirul evreesc.

Cu toată stima

Albert Abeles

Piatra N. 6 Aprilie 1917.

D-Sale

D-lui Președinte al Comunității Israelite

În acest timp mai apare și un fel de apel scris „Enoriașii sinagogilor“. Iată-l în copie :

Iubiți Coreligionari !

Adânc mâhniți de neorânduile și matrapazlăcurile descoperite în ultimul timp pe la diferitele instituțiuni publice evrești a căror înaltă menire socială este tocmai funcționarea lor regulată și cinstită, credem de cuviință să adresăm fraților din localitate prezentul apel :

Este încă proaspăt în mintea tuturor, scandalul cu Societatea Sacră. Comitetul vechiu acățat și cramponat în fruntea acestei instituțiuni prin drepturi probabil dumnezești, fu înlocuit cu un alt comitet, constituit deasemenea cu dela sine putere, însă cu concursul tăcut al reprezentanților Comunității, deveniți și aceștia funcționari inamovibili al acestei oropsite Comunități. Se angajă astfel o luptă între vechiul comitet al Societății Sacre și cel nou sprijinit de Comunitate, ceartă atât de dăunătoare în aceste momente când populația evreiască suferă literalmente de foame.

Și uimiți ne întrebăm : oare aceasta să fie menirea unei comunități în astfel de vremuri critice ? Sunt oare bătrânii noștri îngrijiți, bolnavii noștri vindecați, copiii noștri orfani îmbrăcați și hrăniți ? După câte știm noi, Comunitatea este *expresiunea populației vii*, care trăește și suferă, iar nici de cum a morților, și atunci de ce atâta interes pentru cei morți și atâta dezinteresare pentru cei vii ? De ce oare întervine Comunitatea cu atâta zel și ardore pentru alegerea de delegați, cari să constituie comitetul nou al Societății Sacre, primind în schimb cu atâta răceală, ba chiar cu absolută indiferență, delegații cari au fost aleși de către fiecare sinagogă cu lăudabilul scop de a ajuta și secunda Comunitatea în greaua sarcină a aprovizionării populației ?

Aprovizionarea constituie azi pentru toată lumea,

problema cea mai grea și pretutindeni au fost numite comisiuni și paracomisiuni, care să se ocupe exclusiv cu această chestiune. Numai Comunitatea noastră, binecuvântată de Dumnezeu cu oameni superiori, nu are nevoie de comisiuni și sprijin. De ce nu s'ar strivi lumea pierzându-și zile întregi la singurul ghișeu, dela care un atotputernic distribuie după bunul său plac bonuri pentru ca să peardă apoi alte săptămâni pe la singurul loc de distribuire a acestor puține alimente.

Frați Evrei! Această stare de lucruri nu poate să mai dăinuiască! Vă invităm deci să alegeți din nou câte 2 delegați de fiecare sinagogă, cari delegați fiind într'adevăr expresia reală a voinței populației evreiești din localitate, să facă cuvenitele demersuri, intervenind energic pe lângă Comunitate, spre a prelua pe seama lor greaua sarcină a aprovizionării populației, astfel că acești delegați fiind în număr mai mare, și ocupându-se exclusiv cu chestia aprovizionării, aceasta se va face cu mai multă înlesnire spre binele obștesc.

Enoriașii Sinagogilor,

P. S. Delegații aleși vor avea dreptul de a controla atât gestiunea trecută a Comunității actuale cât și toate afacerile curente.

In anul 1918 Delegații sinagogilor din localitate se întrunesc la 25 Decembrie 1918, care dezapropă cu totul pretențiunile fostului președinte Iosef Naftalisohn. Iată copia Moțiunii :

MOȚIUNE

Delegații sinagogilor din localitate ș. a.

D-nii H. Goldstein și A. Horovitz	delegații Sinagogei „Mari”
„ Carol Nacht și Pincu Zisu	„ „ „Templu”
„ Mendel Rotman și Ițic Berman	„ „ „A. Melamed”
„ Alter Baraj	„ „ „Chabot”
„ Chaim Davidovici	„ „ „Mărăței”
„ Mayer Șeiner	„ „ „Garibolde”
„ M. Rozenbaum	„ „ „Azilului”
„ Marcu Altar	„ „ „Zidarilor”

Intru niți astăzi 25 Decembrie 1918 pentru a ne pronunța în chestiunea conducerii Societății Sacre și auzind explicațiunile date, hotărâm următoarele :

I-a Dezaprobăm cu totul pretențiile D-lui Iosef Naftalizohn de a se menține cu deasila în fruntea Societății Sacre, și declarăm că aprobăm și recunoaștem cu toții actuala comisiune interimară a acestei Societăți Sacre, care este expresia populațiunii israelite din localitate și care se va conforma Statutului comunității israelite aprobat de Onor. consiliul comunal. Această comisiune va administra Societatea Sacră până la alegerea unui comitet definitiv care va avea loc la timp.

II-a În acelaș timp, respingem cu totul acuzațiile nedrepte răspândite de către fostul președinte al Soc. Sacre printr'un pamflet contra actualei, conduceri a comunității izraelite în frunte cu Președintele ei D-l Solomon Drimmer pentru a cărei abnegație, energie, dezinteresare și activitate depusă în conducerea acestei comunități îi aducem mulțumirile noastre dându-i și deacum înainte întreaga noastră încredere.

D I Naftalisohn răspunde la aceasta :

Frați Evrei !

Câți va membrii ai comunității israelite, enervați desigur de adevărurile și învinuirile atât de dureroase cari au fost aduse la cunoștința tuturor Evreilor din localitate, au publicat o E) „Moțiune“ prin care în loc ca să se apere ei, publică un Neadevăr, cum că delegați ar recunoaște noul comitet de Soc. Sacră și ar lăuda comitetul comunității.

Tot ceea ce s'a publicat în acea E) „Moțiune“ nu este decât o minciună îndrăzneată prin care ei vor să orbească lumea.

Delegații Sinagogilor s'au întrunit în localul comunității fără a ști pentru care scop sunt chemați și abia în ședință s'a propus decidera asupra noiei Soc. Sacre, însă D-nii Delegați, în frunte cu D-I Rozenbaum au avut o atitudine laudabilă cerând ca D-I Șmil Daniel să reguleze vechiul diferent bănesc al Spitalului Israelit și apoi să se ocupe de Soc. Sacră. În orice caz ar fi decizie fără valoare căci nu comunitate sau delegați sunt în drept a rezolva afacerile Societății Sacre.

În urmă delegații s'au despărțit fără a lua vre-o hotărâre asupra Soc. Sacre și fără a lăuda comitetul comunității.

D-nii Delegații : Carol Nacht, Pincu Zissu, Ițic Berman, Alter Baraf, Marcu Alter și Mendel Rotman au declarat că n'au hotărât și n'au subscris nimic din cele publicate în „Moțiune“.

Tot în acea „Moțiune“ mai e scris că actuala comisiune de profanare a Soc. Sacre este expresiunea populației Evrești.

Rușine ! Evreii din localitate au aspirații mai înalte și nu acei D-ni sunt expresiunea lor.

Știm și avem documente doveditoare, că actualul comitet țintește distrugerea instituțiunii Soc. Sacre pe care vor s'o ia sub administrația lor, lucru care nu trebuie să se întâmple căci în toată lumea, Soc. Sacră este o instituție independentă de comunitate.

Cine vrea să fie totul, nu este nici cea ce trebuie să fie.

Fraților e datoria D-voastră a respinge pe acești oameni care profanează Soc. Sacră după statut ei nu mai poate face parte nici ca simplu Membru în zisa Societate.

Președint. „Societății Sacre“

Iosef Naftalisohn

lată și copia răspunsului d-lui Iosef Naftalisohn asupra gestiunii D-sale dela 1 Mai 1916—31 Octombrie 1918:

Răspuns D-lui Iosef Naftalisohn asupra gestiunii D-sale

1 Mai 1916 — 31 Octombrie 1918

Publicându-și cu atâta întârziere bilanțurile gestiunii D-sale dela Societatea Sacră, D-nul Naftalisohn găsește un nou prilej de a se război cu actualul comitet al acestei Societăți, făcând și o sumă de insinuări.

Înainte de a trece la examinarea și critica bilanțurilor, ne vom opri un moment asupra acestor insinuări, care trebuie puse în adevărata lor lumină.

D-l Naftalisohn crede a-și îndeplini o datorie arătând că actualii conducători nu corespund misiunii ce au de îndeplinit la Societatea Sacră și-și rezervă să descrie numele și calitățile lor. Să arate însă mai întâi cum a corespuns D-sa acestei misiuni, lăsând Cimitirele într'un hal deplorabil, lipsite de garduri, deschise pângăririi prin accesul liber ce-l aveau acolo porcii și celelalte animale care se plimbau nestingherite. În plus, parte din monumente stricate, casele destinate serviciului divin pustiite, carele funebre demontate, îm-

brăcămintea funebră a oamenilor și cailor, datorite de familii caritabile, *dispărute*.

Corespund deci mai puțin misiunii lor actualii conducători, cari au început a repara tot ce s'a stricat sub părinteasca oblăduire a D-lui Naftalisohn și nu este cel puțin un act de inconștiență din partea D-sale, când spune că e de datoria fiecărui evreu care respectă Societatea Sacră, administrată de D-sa în modul deplorabil cunoscut, să îndepărteze un comitet, care conștient de sarcina ce-i incumbă s'a pus imediat pe lucru, a împrejmui cimitirele și-și continuă activitatea sa de refacere?

Și nu este o aberație din partea unui om care timp de 2 decenii a cumulat toate funcțiunile la Societatea Sacră, fără a depune nici un fel de activitate, să persiste în a se crampona și a debita calomnii pe socoteala unor persoane, cari dela începutul activității lor s'au arătat conștiente de datoriile lor?

Bilanțurile încheiate de D-sa ni-l arată așa cum a procedat *totdeauna, conducând Societatea Sacră după bunul său plac și fără a da socoteala nimănui*.

Primul Bilanț, dela 1 Mai—31 Decembrie 1916, ca și celelalte două următoare, ne arată specificat natura veniturilor, însă ne indică global și fără nici un fel de detalii o sumă de cheltueli care se cifrează la mii de lei.

Cerem deci să se publice aceste cheltueli consistând în Salarii, ajutoare pentru înhumare, binefaceri, reparații, parcelări și diverse, în toate amănuntele lor. Sau *poate carnetul de buzunar în care ținea D-l fost președinte socotelile Societății Sacre, nu era destul de încăpător și nu avea spațiu suficient decât numai pentru încasări?*

Acelaș bilanț ne arată că s'au făcut împrumuturi mici de 200 lei, cerem deci să se arate cine a primit acești bani, căci în bilanțurile următoare nu vedem că ar fi fost reîncasate.

Al doilea bilanț, dela 1 Ian. -- 31 Decembrie 1917, notează în cheltueli 332 lei chiria cancelariei. *Oricât ne-am forța memoria pentru a ne reaminti unde a fost această cancelarie a Societății Sacre, nu o vedem decât redusă la un carnet de buzunar, care a existat doar în haina D-lui Naf-*

talisohn. Ori pentru aceasta, este excesiv să-și plătească sieși 332 lei.

Tot în aces bilanț vedem că societatea Sacră a cumpărat 5 acțiuni ale Băncii Coloniale în valoare de 120 lei și cu surprindere constatăm că în bilanțul anului următor aceste acțiuni nu mai figurează, *S'au pierdut oare și acestea împreună cu faimosul carnet sau dacă există, să fie scos la iveală, căci altfel riscăm ca peste câțiva ani, să ni se socotească chirie pentru conservarea lor, dacă vor mai exista până atunci.*

In Bilanțul dela 1 Ian. — 31 Octombrie 1918, pe lângă salarii, binefaceri, ajutoare, reparații trecute global și fără specificație, vedem că s'a plătit un scriitor și verificator lunar timp de un an cu 225 lei, și lui Fr. Katz pentru contabilitatea pe 1917 — 1918 și facerea bilanțului pe 1916—17—18 suma de 320 lei. Ori, nu cunoaștem și somăm pe D-l Naftalisohn să ne arate numele scriitorului și verficatorului căruia i-a plătit 225 lei și totodată cum a putut Fr. Katz internat în timpul războiului să fie tot acolo socotelile Societății Sacre cu sediul în Piatra-N.

În acelaș bilanț găsim trecute ca datorii de încasat: Lei 1000 la Solomon Drimer și Lei 400 la diferite persoane, fără ca acestea să figureze undeva la încasări iar datoria la „diferite persoane“ de Lei 400 fără nici o indicațiune, din care să rezultă cine sunt aceste persoane, dela care Societatea Sacră are de încasat bani.

Mai constatăm cu surprindere că D-l Naftalisohn care a adresat D-lor *Taxatori următoarea notă:*

D-lor Taxatori,

Vă fac atent să bine-voiți a lua *notă* că la rândul *No. 24* unde se află înmormântat mama și sora mea în față locul *No. 1 și 2* sunt vândute, deci să nu o ocupați.

Rândul *No. 28* unde este înmormântat tatăl meu *Ilie Naftalisohn* în față locul *No. 1 și 2* sunt vândute să nu mai ocupați.

Rândul *No. 43* unde se află înmormântat fiul meu *Iacob* și alătura *Aron Leib Haham* locul *No. 1* este vândut,

Deci în aceste 3 rânduri nu mai sunt locuri de vândut deci veți lua notă că în aceste 3 rânduri să nu mai ocupați nici un loc.

1919 April

ss. Iosef Naftalisohn

Președinte Soc. Sacre.

nu da socoteală de banii încasați pentru locurile pe cari le arată ca vândute.

Să ne mai mire acum că D sa n'a găsit dintre toți *enoriași acestui oraș, nici un om* capabil care să-i facă socotelile și să încheie bilanțurile la timp și a așteptat *înapoierea nepotului D-sale* din internare, în august 1918, căruia numai putea să-i desvăluie acțiunea D sale dela Societatea Sacră? *Sau a fost de vină vestitul carnet de buzunar, pe care după afirmația unor oameni inițiați, l'a pierdut și a fost nevoie de o bogată imaginație pentru a-l putea reface din memorie?*

Să ne mai mire procedarea D-sale, când controlorul cărei contrasemnează darea de seamă, numai servicii de controlor nu este în măsură a face?

Să ne mai mire că D-l Naftalisohn, ex-președintele Societății Sacre *mai îndrăzește să vorbească* în prefața dărei de seamă a D-sale de 3 ani! — de calitățile și idealul altora, când D-sa nu s'a conformat nici odată art. 11 din regul. Statutului Epitropiei Comunității Israelite din localitate, care prevede că: „din 3 în 3 luni, Societatea Sacră va înainta aceluși comitet un Bilanț de venituri și cheltueli” și a trecut în totdeauna peste drepturile Epitropiei pe *când actualul comitet al Soc. Sacre și pregătit Bilanțul trimestrial.*

Cât despre îmbunătățirile făcute de D-sa și *păstrarea banului*, populația a judecat, din care cauză a și ales prin *delegați, pe actualii conducători*, în urma căruia s'a și început a culege roade mai bune.

Intru cât privește marile îmbunătățiri ce D-l Naftalisohn pregătește o surprindere populațiunei, la cimitir, lăsăm ca scrisoarea D-sale adresată D-lui Casier al Societății Sacre, să vorbească, având următorul conținut:

„D-lui Berl Kriegler sub cassier provizor (ce îndrăzneală!) al Soc. Sacre. — Vă fac atent că banii ce ați luat dela def. Aron Rotman și alte sumi ce se află la D-v să le depuneți în mâinele D-lui Moise și Petru Juster, pentru scopul, *când va fi ciment* să se facă *un gard betonat*, D-v să nu întrebuințați bani *pentru repararea gardurilor*, căci aceste se va face din mici venituri, rog luați nota altfel veți fi răspunzători“, lăsăm și acestea la aprecierea populației, să judece dacă în *actualele împrejurări, se va putea face un gard de beton armat*, care în timpuri normale ar costa **aproape un milion** și până peste 5—6 ani nici nare să fie ciment, dar până atunci crede D-l Naftalisohn osemintele părinților noștri pot să fie rămătuite de porci, cam așa ceva D-sa a făcut în totdeauna administrație sub controlul unui controlor de pae și sub secretariatul D lui Iosef Kaufman care declară, că nici n'au fost registrele în posesiunea D sale. De casierul Societății de sub administrația D-sale, nici nu exista.

Lăsăm la aprecierea populațiunii evreești toate aceste date și cerem ca D nul Naftalisohn să răspundă la toate chestiunile puse și totodată să depună Comunității Israelite *soldul de lei 17209.65* pe care fără nici un drept îl deține.

Comitetul Societății Sacre

La 29 Noembrie 1918 d. Iosef Naftalisohn convoacă o adunare generală în biroul d-lui Carol Weinberg, pentru regularizarea afacerilor soc. Sacre.

Persoanele invitate au fost D-nii Rabin Ch. L. Löbel, Sigm. Herșcovici, Michel Iuster, Moise Iuster, A. Renert, C. Renert, M. I. Ipcar, Dr. Lupu, Daniel Iacoby, H. Esrig, S. I. Katz, Carol Weinberg, Ițic Berman, Iosef Weinrauch, Moise Katz, Beris Zimand, Ițic Steinfeld, Iosef Kaufman, și S. B. Löbelsohn.

La 20 Noembrie acelaș an apare un articol în ziarul „*Informatorul*“ local unde arată că s'a ales un nou Comitet al soc. Sacre alcătuit din următoarele persoane: Samuel Daniel, Berel Kriegler, B. Weisman, Nute Schwartz, Aron Ghelbert, David Davidovici, Ichiel Rosenberg, Efr. Sufirin,

Ghedale Leizersohn, Idel Müllerad, Moise Kahane, Copel B. Katz, Moise Katz și Rubin Soifer.

Iată ace! articol:

Societatea Sacră Israelită

Primum următoarele :

Evreii pe lângă alte societăți culturale, religioase și filantropice, au și una sacră care avea în grija sa cimitirul și înmormântările conform cu tradiția spiritului judaic. Cei bogați plăteau pentru rudele lor decedate, iar cei săraci aveau tot serviciul funebru gratuit. Din venitul societății sacre trebuia întreținut cimitirul, personalul și de făcut mereu îmbunătățiri. De ani de zile, de mulți ani, exista un comitet al societății sacre. Cine este acel comitet nimenea nu știe. Cum a fost întreținut cimitirul, se vede. Totul stricat, putred, fără personal, un car funebru primitiv și mereu cărpit, totul în stare de plâns, nicăeri nici o îmbunătățire, nici o grije pentru soarta acestei instituțiuni care ajunsese într'o situație lamentabilă.

Totuși de ani de zile bani sau strâns.

Pentru ce sau strâns și unde sunt depuși? E de la sine înțeles că banii publici urmează să fie depuși. Nimeni nare drept să deșie fonduri cari aparțin unei societăți, afara numai dacă are mandat. În ultimul timp mortalitate în populația izraelită ia proporțiuni îngrijitoare, mulți evrei au început să se desmeticească să vadă atâtea lipsuri și să caute pe conducătorii societății sacre.

Nu că mortalitatea se datorește lor, ferească sfântul, dar oamenii cu credință se cam gândesc și la morți cum se gândesc și la cei vii și văzând halul de decădere a cimitirului a început fie care să se întrebe, din cine este compus veteranul și îmbătrânitul comitet al societății?

Cine este prezidentul, casierul mai ales casierul, secretarul, contabilul, cenzorul, controlorul, membrii etc.?

Nimenea nu știe. Probabil că întregul comitet zic unii se reduce la o singură persoană. La vremuri noi trebuie

oameni noi, atunci sa format din sânul populațiunii evrești o comisiune interimară cu scopul de a rupe cu trecutul și cu niște obiceiuri inveciate, și a luat asupra ei conducerea societății sacre până la alcătuirea unui comitet definitiv.

Comisiunea se compune din d-nii: *Samuel Daniel, B. Kriegler, B. Weissman, Nută Schwartz, Aron Ghelbert, David Davidovici, Ichiel Rosenberg, Efraim Sufrin, Ghedale Leizersohn, Idel Milerad, Moise Kahan, Kopel Baruch Katz, Moise Katz și Rubin Soifer.*

Comisiunea aceasta cere vechiului comitet toată gestiunea și socoteală asupra manipulării veniturilor și sumele cari mai există disponibile.

Comisiunea nu va dezarma până când nu va intra în această posesiune pentru că este vorba de niște fonduri publice de cari deținătorii sunt responsabili față de legile țării și de o întreagă populațiune.

B. B.

Imediat a apărut un protest contra alegerii acestui comitet.

Iată în copie acest protest :

PROTEST

Subsemnații protestăm contra constituirei unui nou comitet de „Societate Sacră“, desaproabăm atât modul cum s'a constituit acest pretins comitet, cât și persoanele din care este compus, care prin purtarea lor au profanat o instituție veche fondată din 1770 și care în tot cursul existenței ei a fost respectată.

Declarăm că menținem vechiul comitet al Societății Sacre, cu Președintele Iosef Naftalison care funcționează în mod cinstit de aproape 20 de ani.

Piatra-N., în Ianuarie 1919

Urmează mai multe sute iscălituri.

În acest timp apăru în idisch un apel unde se mulțumește d-lui Naftalisohn pentru munca onestă ce a depus în timpul cât a funcționat ca președinte al soc. Sacre.

În acest interval sunt reclamațiuni reciproce între D-l Naftalisohn și oposanții lui, urmând și felurite pamflete între ei, care nu le-a făcut onoare și care mi-e rușine a le reproduce.

În acel timp a bătuit grozave epidemii, făcând foarte multe victime mortale deci marele rabin din Buhuș a ordonat a se face o cununie religioasă pe cimitir, ceia ce a avut loc la 14 Octombrie acel an, asistând multă lume la aceasta.

Iată copia acestei înștiințări :

INȘTIINȚARE

În vederea grozavei epidemii ce bătute de câțva timp în localitate și căreia au succumbat până acum atâtea suflete Marele Rabin din Buhuși ne-a povățuit să facem pe câmpul cimitirului cununia religioasă unei perechi sărace pentru a opri ravagiile epidemiei.

Am urmat această sfântă povață și am logodit un tânăr cu o fată, a căror cununie religioasă va avea loc pe Câmpul Cimitirului, Duminică 14 Octombrie ora 2 p. m.

Avem onoare a invita toți coreligionarii noștri la această ceremonie precum și la Balul ce se va da în Pavilionul Continental ora 8 seara și la care toți cei ce vor binevoi a da obolul d-lor în folosul tinerilor căsătoriți.

COMITETUL

Președintele soc. Sacre având nevoie de 20 care de mărăcini sa adresat Ocol Silvic Vaduri, care-i admite aceasta. Iată copia adresei Ocol Silvic Vaduri:

ROMANIA

17 Septembrie 1918



Ocolul Silvic Vaduri

Jud. Neamț

No. 556

Domnule Președinte,

La cererea D-voastră No. 5319/918 am onoare a vă face cunoscut că am dat ordin pădurarului Gh. Pietroae din valea Viei să vă permită ridicarea a două zeci căruțe de mărăcini.

Costul mărăcinilor de lei douăzeci vă rog să-l vărsați la Ad-ția financ. a jud. Neamț, iar recepisa de plată să o predați pădurarului.

Șeful Ocolului

Silvicultor Șef

(nediscifrabil)

Domniei-Sale

D-lui Președinte al Soc. Sacre Chevra-Kodoscha

Piatra-N.

În prefața Bilanțului de gestiunea financiară a societății sacre din Piatra N., în intervalul de la 7 Oct. 1918 până la 30 Sept. 1919 „Către Coreligionari“ zice:

Iubiți Coreligionari,

Cu ocaziunea inchierei Bilanțului financiar a „Societății Sacră“ dela 7 Octombrie 1918--30 Septembrie 1919, pe care avem onoare a vi-l prezenta, să ne fie îngăduit a spune câteva cuvinte, arătându-vă starea în care s'a aflat la preluarea administrațiunei, și în care se află astăzi această instituțiune.

Alarma pe care ați dat-o la timp în contra fostei administrațiuni din cauză că a lăsat această sfântă instituțiune în părăsire după cum v'ați încredințat înși-vă. *Cimitirele cu desăvârșire desgrădite, Casele și toate atenansele dărăpănate, Carele funebre degradate*, într'un cuvânt Cimitirele erau transformate într'un ocol de vite, etc. și în vederea de a reconstitui această Societate să fie demnă de menirea ei, ați numit delegați ai Sinagogilor locale, imputernicindu-i prin mandate subscribe de Dv. (și care se află la dosar) pe 3 ani pentru o bună administrație și refacerea acestei instituțiuni.

Astăzi suntem în stare a vă prezenta Comptul de gestiune financiară a „Soc. Sacră“ pe anul 1918 — 1919 după o muncă titanică pentru reconstituirea următoarelor lucrări și anume:

1) Refacerea gardului dela Cimitirul „Sarata“ împrejmuid o întindere aproximativă de circa. 856 metri liniari cu scânduri și balot (întregul cimitir având o întindere totală de 1110 m. lin.).

2) Facerea din nou a împrejmuirii dela Cimitirul vechi 460 metri liniari cu stâlpi de stejar și sârmă ghimpată căci acolo nu s'a găsit nici un semn dacă a existat un gard vreodată fiind la discreția tuturor vecinilor de pe acolo cari au vite, rămători, etc.

3) Casele și toate atenansele dela amândouă cimitire s'au refăcut și reparat.

4) Carele funebre deși necomplete însă sunt în curs de reparare lipsindu-le numai decorul pe care s'a și cumpărat parte din postav pentru îmbrăcămintea Ciocliilor, a cailor, cuvertura, și mai e necesar pentru carele funebre, lucrarea și decorarea care se va completa deasemenea ast-fel ca această Societate grație puterii ei de muncă a membrilor acestei societăți, își va recăpăta menirea ei și va fi vrednică de numele ei.

5) Pe lângă toate aceste am mai introdus unele îmbunătățiri măbind salariile Ciocliilor, în vederea scumpirei traiului și a lăsa urățul obicei de mai înainte de cerșetori evitând neplăcerile ce aveau nenorocitele familii ale decedaților cari cădeau ca o plagă pe capul lor, să le plătească bine, iar în caz contrar refuzau ori ce serviciu funebru rămânând la discreția lor, astăzi ei își au leafa regulată lunar, să poată trăi omeneste și nu le este permis, a mai cere de la familiile decedaților, deasemenea am mai introdus, cu ocazia conducerii mortului la locașul de veci, cutia numită „Cutia milelor“ sub controlul nostru, destinată ca din aceste sumi să se împartă 10 la sută Ciocliilor ca indemnizație, restul servește pentru saraci și bolnavi atingând acelaș scop pe care-l urmărește ori-ce israelit pentru „Zedaka“.

Cu această ocazie avem onoare a vă arăta că din cauza capriciilor fostei administrații nu ni s'a predat nimic deși am insistat în nenumărate rânduri, totuși n'au voit să ne padee *nici un registru*, așa că am fost siliți a depune o muncă colosală și cheltueli pentru a face o *nouă Catagrafi* la fața locului, cu care ocazie am descoperit *mari neregularități* din partea fostei administrații, și anume: sunt vre-o 40 *monumente* puse *greșite* pe mormintele căror nu aparțin (osebit se găsește un rând în clasa III-a care numărul mormintelor nu corespund cu registrul decedaților) ast-fel anunțând aceasta familiile decedaților, au și început rectificarea lor.

6) Spre a feri pe viitor asemenea erori, am făcut stâlpi mici de stejar cu număr, ca până la punerea pietrei monumentale să se pună o inscripție a decedatului.

7) În timpul pelerinajului lunei Elul când familiile decedaților vizitează cimitirul, având necesitate de informațiunile necesare, sau unde se află mormintele rudelor și cunoscuților lor, am instalat în acest scop, un serviciu de informa-

țiuni pentru vizitatori evitând neplăcerile cari le au avut până acum umblând toată ziua de colo până colo — fără să poată afla mormântul dorit.

Sumele acordate la saraci pentru cazuri de boală, chirii lemne etc. și pentru înmormântări nu le specificăm numele lor, dat fiind că ne orientăm după pasajul sfintei scripturi „Matan Baseser“, însă ori cine dorește să controleze Comptul Milelor, să bine voiască a se presenta ori când la sediul societății și i se pune imediat la dispoziție registrul respectiv.

Mai rămâne de făcut, lucru cel mai important, asanarea locurilor mocirloase din Cimitirul Sarata, cu plantațiuni și credem ca până în primăvara anului viitor 1920 să se poate executa și această lucrare.

Cu această ocaziune avem onoare a vă mai face cunoscut că avem o deosebită plăcere numărând printre noi pe D-nii Solomon Drimer, Alb. Abeles și Al. Stark ca membrii cooptatori fiind siguri că cu calitățile lor intelectuale vor aduce neprețuite servicii acestei societăți.

Mulțumindu vă pentru încrederea ce ne ați acordat, vă asigurăm că și pe viitor ne vom face datoria care ne incumbă și vă dorim la toți din tot sufletul nostru Ghemar Hasima Tova și Leșana haba beirișulaim,

Ajunul Iom Kipur 5680

3 Octombrie 1919

Președinte SAMUEL DANIEL,

Secretar, BERNHARD WEISSMAN,

Membrii Comitetului societății Sacre Piatra-N.

Sam. Daniel (președ), Moise Kahane (Vic. președ.), Ichiel Rosenberg (taxator), Rubin Soifer (idem), Beril Kriegler (casier), Senior Weisman (controlor) și Bernhard Veisman (secretar).

CONSILIERI

Sol. Drimer (cooptat), Albert Abeles (idem), Al. Stark

(idem), Dr. Ștein, M. L. Abeles, Moisă Catz, Copel B. Catz, Rachmil Zeilig, Ghedale Leizersohn, Idel Milerad, Ițic Abramovici, Herm. Grinberg, Mendel Rotman, David Davidovici, Meir Schwartz și Iancu Zilberbuș.

Administrator și Comptabil David Grinfeld.

Ziarul „Informația” V, No. 244 din 28 Ianuar 1919, sub titlu „Chestia Societății Sacre” și dă ideie a se face alegere.

Iată copia :

Chestiunea Societății Sacre

În privința administrării și conducerii acestei societăți s'au făcut polemici prin manifeste dintr'o parte și alta, fără să se ajungă la un rezultat dorit.

Astfel d. Iosef Naftalisohn vechiul președinte al Societății Sacre nu recunoaște pe cei ce s'au instalat fără nici o formă și fără nici un drept și aceștia la rândul lor nu pot cere socoteala vechiului comitet, pentru că n'au o situație legală și clarificată.

Pentru a se putea ajunge la o înțelegere, ar fi să procedeze în felul următor : Să se cheme populația la înscrierea ca membrii în Societatea Sacră așa cum se practică la București și în alte localități. Acei ce vor plăti o taxă de înscriere și vor cotiza regulat, vor avea dreptul să aleagă un comitet, căci nu ori care cetățean are dreptul la vot la Societățile Sacre, ci numai membrii înscriși și cari cotizează. În fața unui asemenea comitet d. Naftalisohn va face o amănunțită dare de seamă și dacă acest comitet legal constituit ar alege un alt Președinte, suntem siguri că cel dintâi care'l va recunoaște va fi vechiul președinte.

Comitetul Soc. Sacre prin un apel către „Frații Evrei” din 6 Februar 1919 arată că s'a făcut alegerea legală prin delegații sinagogilor.

Iată copia acestui apel :

Frați Evrei !

Cunoașteți, credem, cu toții halul de plâns în care se găseșc ambele cimitire lipsite de garduri, deschise cu desăvârșire, locuri unde odihnesc oasele părinților și bunicilor noștri și care constituie pentru noi toți ce avem mai scump și mai sfânt, sunt pângărite, mormintele călcate în picioare de fel de fel de vite și porci cari se plimbă în lung și lat ne stingheriți de nimeni.

Câteva monumente stricate (în cimitirul vechi $\frac{1}{4}$ din monumente dărâmate) casele destinate serviciului divin puștiite și stricate, uși, ferestre bătute cu lătunoae. Carele funebre demontate, îmbrăcămintele funebre a oamenilor și ca-ilor care au fost dăruite în câte-va rânduri de familii caritabile, lipsesc cu desăvârșire: toate acestea nu se datoresc decât administrației *condamnabilă a Comitetului „Sacra” vechea aceasta lăsând pe mâna unui singur om toată averea Societății „Sacra”* care nu a purtat nici o grijă acestei sfinte Instituțiuni și astfel ne-a fost dat să asistăm la spectacolul cel mai rușinos că banii strânși de atâta timp să fie risipiți cheltuiți *fără nici un control, fără nici un scrupul.*

Neexistând decât *un singur președinte* care a îndeplinit *și funcția de Casier, Controlor și Comptabil* cine ar fi putut pune capăt *poftelor și capriciilor ale acestui despot?*

A trebuit ca rușinea să se consume până la urmă, ca populațiunea evreească să se deștepte. Căutând repararea răului, și atunci în ziua de 25 Decembrie 1918 printr'o adunare a delegaților aleși în maimulte Sinagogi, aprobate și de Onor. Comunitatea Israelită, ca Comitetul „Sacra” să fie condus de o Comisiune Interimară existentă, care să conducă administrația acestei societăți până la o nouă alegere definitivă și de oarece evenimentele actuale nu permit a face adunare, am decis a apela la frații noștri dela toate Sinagogile din oraș că pe Sâmbătă 9 Februarie a. c. să alegeți câte un delegat la fiecare Sinagogă, care va avea *calitățile și meri-*

tele de a-i se putea încredința administrația și conducerea în toate punctele de vedere ce această instituție sfântă, are stricta și absoluta necesitate.

Toți delegații aleși să se prezinte în ziua de Dum. 17 crt. în Cancelaria Comunității Israelite ora 6 p. m., cu un proces-verbal iscălit de toți enoriașii din acea Sinagogă în care a fost ales.

Fiind toți delegații aleși va forma *noul Comitet definitiv al Societății „Sacra“* care va prelua gestiunea fostului Comitet și banii care se află adunați de atâta timp ; de oarece din toate cererile repetate de a ni-se prezenta socoteala fondurilor au rămas nesatisfăcute, și chiar respinse de către fostul Președinte, sub a cărui despotism conducea întreaga administrație, refuza cu o încăpăținare incalificabilă să predea bilanțul împreună cu suma aflată asupra lui. Cași cum ar fi chestia de un bun al lui propriu, dispune de averea acestei Societăți precum pofteste D-lui.

Ei bine iubiți frați, acest lucru nu se mai poate tolera ; rugăm interveniți energic cu toată puterea de care sunteți capabili să cereți predarea Comptului și banilor, noului Comitet care se va constitui în ziua sus arătată.

Este inadmisibil ca un singur om să-și rădă până într'atâta de o întreagă populațiune, bătându-și joc de nevoile mulțimei.

Iubiți Frați ! Nu mai neglijați o clipă și pretindeți drepturile voastre !!!

Comitetul Societății Sacre

Comisiunea Interimară

Piatra N. 6 Februarie 1919

P. S. Enoriașii Sinagogilor vor avea drept ca delegatul în chestiune să fie ales și din frații neafilați în Sinagogă, care vor fi siguri că va primi această funcțiune.

În ziarul local „Informația“ din 8 Iunie 1919 arată că D-l *Naftalisohn* fostul președinte al soc. Sacre, a dat compt prin darea de seamă publică, unde arată că este un sold de 17209 lei contrar tuturor zvonurilor răutăcioase.

Iată copia aceluia articol :

D-l Ios. Naftalisohn, vechiul președinte al Soc. „Sacre“ printr'o dare de seamă, publică bilanțul pe anii 1916—1917—1918, în toate amănunțimele lui de unde rezultă un sold în casă de 17209 lei. Contrar tuturor zvonurilor răutăcioase D-l Naftalisohn dă seama de gestiunea d sale și suma disponibilă va fi depusă Comunității Israelite, singură legal autorizată de a deține fonduri publice și de a primi donațiuni.

Este bine să știe toată lumea că nimeni nu are drept de a primi donațiuni decât numai persoanele morale și juridice, adică Societăți recunoscute *ca atare*.

O simplă asociație sau constituire adhoc, nu împotă de ce fel de proveniență ar fi, nu este în drept de a se substitui societățile special autorizate și recunoscute de cei în drept, fără a contraveni în mod grav la dispozițiunile legii respective.

Tot în ziarul „Informația“ din 17 Iunie 1919 apare un articol intitulat: „Spulberarea unei Calomnii“.

Iată copia aceluia articol :

Spulberarea unei Calomnii

În localitate există de 149 ani, societatea „Sacra“, care are scopul ca să întreție buna stare a cimitirului, și să ia măsuri pentru înmormântarea evreilor. Societatea „Sacra“ în vederea acestui scop, are drept fonduri diferite donațiuni ce se dau cu prilejul încetării din viață a unui evreu.

Ultimii 20 ani, d. Ios. Naftalisohn a condus această so-

cietate, dând dovadă de multă energie și activitate. Drept recompensă pentru modul onorific cum a știut D-sa să conducă atâtea ani această instituțiune s'au găsit rău-voitori cari să aducă în sarcina d-sale fel de fel de acuzări în ceia ce privește mănuierea fondurilor. D-l Naftalisohn și-a văzut de treabă, și nu a voit să stea de vorbă cu acei calomniatori. Odată cu schimbarrea comunității și față de personalitățile ce compun astăzi comitetul, d-l Naftalisohn, a eșit din rezerva sa. A dat publicității bilanțul pe ultimii trei ani, din care reese un sold în casă de lei 17209.65.

D-l Naftalisohn, care toată viața a ținut să fie om cinstit, a înmănat d-lui Petru Juster președintele comunității israilite suma de lei 17209.65, bani rezultați din încasările făcute în ultimii trei ani, în conformitate cu bilanțul ce l'a încheiat. Fapta d-lui Naftalisohn, a dat o palmă și o lecție bine meritată acelor clevetitori cari au crezut că o muncă cinstită se răsplătește prin injurii și calomnii.

În anul 1920 d. S. *Daniel* actualul președinte soc Sacre „Chewra-Kedoscha“ publică o reclamație către populația Israelită locală unde arată că D-l *Iosef Naftalisohn* a fost somat să predeie actualului comitet: archiva, pinkesul și registrele și tot ce aparține societății și văzând nepăsarea d-sale prin urmare a reclamat Epitropiei Comunității locale, în persoana D-lui *Carol Weinberg*, cu adresa No. 363/920 și această reclamațiune nici până astăzi n'a obținut rezultatul dorit, deci face cunoscut aceasta obștei evreești.

Tot în acelaș timp comitetul soc. sacre: „Chewra-Kedoscha“ prin adresa No. 345 din 12/1/920 roagă pe fostul președinte Iosef Naftalisohn a preda sus zisele obiecte.

Iată copia acestei adrese :

SOCIETATEA SACRA
CHEVRA-CHEDOȘA
PIATRA-N.

Piatra-N. 12 Ian. 1924

Fondată în anul 1770

No. 345

Stimate Domn,

În ședința din 8 Ianuarie s'a ridicat încă odată un incident de ce nu s'a intervenit la Dv. pentru predarea a Registrului de morți partea I-a cum și a Pinkesului cari sunt indispensabile pentru bunul mers al societății Sacre.

Venim deci prin prezenta a vă ruga să bine voiți a ne preda aceste două obiecte cât de curând posibil cel mult până în 4—5 zile luând în considerație inportanța lor pentru conducerea Societății.

Cu toată stima

Președinte, S. Daniel,

Secretar, D. Grünfeld,

D-sale

D-lui Iosef Naftalisohn fost Președinte al Societ. Sacra
Piatra-N.

Pe de altă parte Comitetul Epitropiei Israelite locale prin adresa către D-l *Iosef Naftalisohn*, cu No. 217 din 5 Februar 1920 îl roagă a i se preda arhiva, pinkesul etc., care vor rămâne în biroul Comunității.

Iată copia adresei.

ROMÂNIA

Piatra-N. 5 Februarie 1920



Comitetul Epitrop. Israelite

PIATRA-N.

No. 217

D-lui Iosef Naftalisohn

Loco

Informat fiind că există la Dv. un pinkes și diverse alte arhive ale Societății Sacre, al cărei Președinte ați fost, ne permitem a vă ruga să bine voiți a ne pune la dispoziție această arhivă care va rămânea în biurul Comunității.

Primiți stima noastră.

p. Președinte, Carol Weinberg,

Secretar, Jean Feibel,

Tot în acest an apare un Apel pentru ajutorarea nenorociților Evrei Ucranieni, pentru care scop a ajutat foarte mult și societatea Sacră.

Iată copia apelului:

APEL

Mii de desnădăduiți evrei refugiați din Ucraina se sting de foame și de frig.

Vestmintele lor și mai ales rufele de pe dâșii sunt numai zdrențe, căci au trecut luni de zile de când ei au fugit de grozăvia incendiilor și a morții din orașele Ucraniene bântuite de progromuri. Nici odată un grup de oameni nu a căpătat în urma mizeriilor o înfățișare mai zguduitoare:

Fie-vă milă de dâșii.

Evrei,

Vă chemăm la o acțiune mare de generozitate. Ajutați repede, ajutați toți fără deosebire de rang, meseriași, negustori intelectuali toată lumea evreiască, fie care după putință ca să salvăm cât mai mulți din cei meniți peirei.

Faceți-vă întreaga datorie de oameni în fața acestei noi catastrofe a poporului vostru.

Nu refuzați nici unul, comisiile noastre care se vor prezenta la D-v pentru această operă de salvare.

In numele: Loja Menorah, Epitropia Comunității Israelite, Uniunii evreilor pământeni, Joint Distribuțion Comitee, Soc. Caritatea a femeilor Israelite, Uniunii Meseriașilor evrei.

Jul. Agatstein, Semele Bucal, Josef Davidovici, B. K. Engelberg, H. Goldstein, Artur Grünberg, M. Gredinger, Sigm. Herșcovici, Id. Hafner, Moisa Juster, Aron Juster, Peter Juster, Rabin Ch. Löbel, Id. Milerad, Elise Semo, David Stambler, Moritz Strich, D-r Tanenzapf, Clara Weininger.

In anul 1921 Comitetul Epitropiei Israelite locale prin adresa No. 495 din 22 Mai crt., invită pe președintele soc. sacre (Chevra-Kedoscha) a lua parte la Te-Deum din Templul Leipziger.

Iată copia acestei invitațiuni:

ROMANIA

Piatra N, 22 Mai 1920



Comitetul Epitrop. Israelite
PIATRA-N.

Fondat în anul 1766

No. 495

Domnule Președinte,

Avem onoare a vă ruga să bine voiți a lua parte la Te-Deumul de 10 Maiu s. v. ora 9 a. m. care se va oficia în l ocalul Templului Israelit din str. Cozla.

Primiți vă rugăm asigurarea stimei noastre.

Președinte, B. Grinberg,

Secretar, S. Beck,

D-sale

D-lui Președinte al Soc. Sacră (Chevra-Kedoscha)

Loco

Tot Epitropia Comunității Israelite locale către secția sacră, invită zisa soc. sacră, prin adresa din 8 Iunie a. crt. a lua parte Joi 9 crt. la comemorarea eroilor.

Iată copia :

ROMANIA

Piatra-N. 8 Iunie 1921



Comitetul Epitrop. Israelite
PIATRA-N.

Fondată în anul 1766

No.

Onor. Secția Sacra

Loco

Pentru comemorarea eroilor neamului ce va avea loc în ziua de: Joi 9 Iunie a. c. ora 9 jum. dimineața Comunitatea fiind invitată să ia parte, a lansat aci anexata înștiințare.

Vă rugăm să bine voiți a lua parte la această pioasă solemnitate împreună cu membrii secțiunei Dv. intrunindu-vă la sinagoga Garibaldi din strada Cogălniceanu, de unde vom pleca spre Cimitir.

Primiți vă rugăm stima noastră.

Vice-președinte, Carol Weinberg,

Secretar, S. Beck,

Tot pentru acest scop invită populația israelită și toate societățile oror Epitropia Comunității Israelite a orașului Piatra-N.

Iată copia acestei înștiințări :

Epitropia Comunității Israelite a Orașului Piatra-N.

Fondat la 1760

INȘTIINȚARE

Comemorarea eroilor neamului românesc făcându-se în ziua de

Joi 9 Iunie st. n.

rugăm populațiunea israelită să se întrunească în acea zi la ora 9 jum. dimineța în Sinagoga Garibaldi (Str. M. Cogălniceanu) de unde împreună cu Șefii autorităților și lumea adunată în Mărăței să pornim spre Cimitirul Israelit.

Toate instituțiunile și societățile israelite sunt rugate să ia parte la această pioasă solemnitate, la serviciul divin ce se va oficia la Cimitirul israelit cinstind memoria eroilor evrei, căzuți pentru înfăptuirea României Mari.

Vice-Președinte, Carol Velnberg,

Secretar, S. Beck,

Tot în acel an murind mult regretatul *Iosef Naftalisohn* fostul președinte al soc Sacre ; „Chewra-Kedoscha“, eu am scris în ziarul local „*Rejormatorul*“ din 10 Iunie acel an un articol în memoria sa, unde se poate vedea ceia ce a făcut societatea sub președinția lui.

Iată acel articolo!:

Viața Evreească

„Societatea Sacră“ în vechime era suverană peste întreaga comunitate, administrând toate instituțiunile ei după plac și tot odată ea îngrijea și de bolnavi, săraci și de toate ale comunității, având o putere nemărginită asupra tuturor coreligionarilor în general, conform prescripțiunilor din „*Pinkes*“ statutul ei care datează din anul 531 adică 1770, al cărui ajutor a fost bunul meu predicator (maghedul) *Ichiel Mechel ben Iosef* al cărui ramășițe sunt înhimate pe vechiul cimitir.

Această înfrățire sfântă a mers regulat până la anul 1875, când formându-se *Kahali*, aceștea le-au luat toată puterea administrativă a comunității, lăsându-le numai administrația cimitirului; ast-fel a mers până în anul 1864, de la care dată trecu și administrația cimitirului în sarcina epitropiei comunității, care numai un (efor), ce se ocupa în special cu administrarea cimitirului. Ast-fel s'a condus până la 1898, când eu constatând mizeria și destrăbălarea administrației ambelor cimitire, am lansat apeluri către obștea israelită, cerând reînvierea acestei salutare instituțiuni și atunci secondat fiind de frații *Leopold și Ițic Berman și Strul Burech Leibensohn*, am colindat tot orașul, cu un Proces-Verbal, prin care am fost autorizați a reînființa această instituțiune; astfel adunând sute de iscălituri de la obștea, am pus baza reînființării soc. „*Chewra-Kedoscha*“, care există și astăzi.

Acela căruia trebuie să-i fim recunoscători pentru deplina reușită este mult regretatul *Iosef Naftalisohn*, care a primit bucuros conducerea ca președinte al soc. sacre în ziua de 12 Noembrie 1898 când s'a și pus baza pentru or-

ganizarea administrativă stând și în luptă cu epitropia comunității care ne-a fost ostilă.

Primul lucru ce s'a făcut prin stăruința mea a fost răscumpărarea bezmenului vechiului cimitir la 16 Iunie 1900 pe numele meu și al d-lor Leopold și Ițic Berman, Iancu Abramovici și Beriș Zimand.

Tot odată în anul 1894 prin inițiativa mea și stăruința d-lui Iancu Abramovici, am obținut de la guvern 20.000 m. p. teren, care s'a anexat la cimitirul de la Sarata.

Eu am servit ca secretar gratuit timp de 7 ani, adică de la reînființarea 1898 și până la 1906, oferind în primul an și locuința mea pentru cancelaria societății.

La 25 Iulie 1901 arzând o șură de pe cimitirul Sarata, care servea ca casă mortuară și locuința groparului, s'a și făcut clădirea de astăzi, sub supravegherea lui Iancu Abramovici și a mea, autorisația și planul fiind pe numele meu apoi s'a și făcut drumul actual tot sub supravegherea mea și a d-lui Abramovici. Apoi am făcut magazia pentru carele funebre și am mai făcut și alte 2 care funebre, poarta cu porțița, fântâna, closetul, șanțul, gardurile, haine funebre etc., etc. Toate acestea le-am făcut în bun acord cu comitetul și a d-lui Ios. Naftalisohn, Soc. Sacră de obicei a dat ajutoare grupurilor de emigranți 1900. Ea a dat întotdeauna ajutoare și subvenții pentru spital, azil, școli, îmbrăcarea copiilor săraci, lemne pentru săraci etc., precum și ajutoare la înhumarea săracilor, iar răposatul și mult regretatul președinte Iosef Naftalisohn, își aroga dreptul de a da felurite ajutoare tuturor săracilor, fiind toată ziua vizitat de aceștea, cărora le libera bonuri către casierul societății. Deci amintirea lui Iosef Naftalisohn să ne fie scumpă.

IOSEF KAUFMAN *cronicar*

Tot în acelaș No. al acestui ziar este și un alt articol al d-lui Carol Weinberg sub titlul „Comunitatea Israelită și Soc. Sacră“.

Vezi copia acelu articol :

Comunitatea Isr. și Soc. Sacră

Comitetul Epitropiei Comunității Israelite n'a recunoscut nici vechiul comitet al soc. sacre și mai puțin cel nou și cu drept cuvânt pentru că n'a făcut nici o ispravă. Sunt o duzină de oameni cari formează astăzi comitetul și cei cari aveau nevoie să capete autorizația pentru vre-o înmormântare trebuie să alerge dela Ana la Caiafa. Toate scriptele și arhiva erau răzlețite, banii depuși pe numele unora din membrii comitetului, fără birou, societatea neavând domiciliu propriu zis, așa că administrația și gospodăria mergeau prost. Epitropia comunității, singura în drept să administreze și instituțiunea, văzând și nemulțumirea ce există în populație a pus deunăzi stăpânire pe ea, vrând să pue ordine și rânduală, exerciând și un serios control asupra banului public.

Comunitatea mai vrea să se facă o serie de îmbunătățiri în această direcțiune și să pue serviciul funebru pe baze moderne. Acțiunea epitropiei comunității este sprijinită de majoritatea populației evrești.

Tot în acel an 1921 Mai în 20 zile a murit mult regretatul filantrop *Michel Juster* deci s'au făcut invitații din partea Epitropiei Comunității Israelite, din partea societății sacre „Chewra-Kedoscha“ și alte societăți locale, fiind fost înhumat cu mare onoare și regrete.

La 28 Iunie acelaș an (1921) *Loja Menorah* mulțumește Președintelui soc. Sacre pentru aplicare de mărci ale fondului național și'l invită ca la cazuri de decese, să perceapă danii benevole, pentru acelaș scop.

Iată în copie acea adresă :

I. O. B. B.

Piatra-N. 28 Iunie 1921

Loja Menorah XV No. 395

Domnule Președinte,

Mă bucur și vă mulțumesc că ați luat în considerație de de a vă servi cu mărci de ale fondului național.

Vă facem o altă propunere pe care sperăm de asemenea că o veți admite.

La decedarea unui membru scump al familiei se face, câte o danie pentru un scop filantropic. Vă rugăm a introduce o danie obligatorie atât pentru sărac cât și pentru bogat pentru răscumpărarea pământului sfânt.

Pentru săraci poate să fie o danie cât de mică d. ex. 5 lei. Totul e ca să intre în obiceiul că de câte ori facem o donațiune să ne aducem aminte și de fondul național.

Societatea sacră va capitaliza aceste donațiuni și va înscrie societatea sacră Piatra în cartea de aur a fondului național, sau va planta un parc de măslini pe numele soc. sacre, sau va ajuta o familie să emigreze etc.

Primiți D-le Președinte stima noastră.

Președinte,

Dr. Daniel,

În 8 August același an „Keren-Hayesod“ secția Piatra, prin adresa ei către Președ. Soc. Sacre, i cere a contribui cu o sumă însemnată.

Iată copia :

Palestine Foundation Fund
KEREN HAYESOD

CENTRALA PENTRU ROMANIA

Secția Piatra-N.

Piatra-N. 2 August 1921
 Sc. Com. „M. și R. Juster“

Domnule Președinte,

Mișcarea pentru Keren-Hayesod care a avut succes în lumea întreagă a început și în România. Este fondul de 25 milioane pfunzi absolut necesar pentru existența statului evreu.

În muntenia s'au impus deacum cele mai multe orașe. Peste câteva zile va veni rândul orașului Piatra. Sperăm că va putea fi numărat printre primele orașe ce-și vor fi făcut datoria.

Pentru aceasta e nevoie de cât mai mare propagandă. Dv. desigur sunteți curioși de importanța mișcării vă rugăm deci ca la rândul D.v să faceți un apel către toți membrii societății pe care o prezidați, arătându-le și lor această importanță și îndemnându-i să-și plătească cu toții tributul „Maaserul“.

Apelul ar fi bine să se trimeată fiecărui membru acasă. Cu deosebită stimă.

p. Biroul „Keren-Hayesod“

(indiscifrabil)

In acelaș an Ministerul Muncii prin adresa No. 471 din 4 Noembrie 1921 se adresează soc. sacre locale, cerând informațiuni.

lată copia:

ROMANIA

4 Noembrie 1921



MINISTERUL MUNCII ȘI
OCROTIRILOR SOCIALE

Directia

Inspectoratul PIATRA-N.

No. 471

Onor Societății „Sacre“

Loco

Direcțiunea generală a Asistenței Sociale din Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale, in dorința de a se interesa în deaproape de toate societățile de binefacere, și asistență și a-și face o idee de tot ce e asistență în cuprinsul României Mari, are nevoie de date asupra stărei financiare și de mersul societăților în ultimii doi ani.

In urma ordinului primit sub No. 319/921 prin Regiunea 7 Bacău, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune să mi se înainteze cât mai curând posibil, statutul, bilanțul și o dare de seamă pe ultimii 2 ani,—fiindu-ne cerute.

Dacă nu vă e posibil să-mi fie permis a extrage personal datele,—în care caz rog a fi avizat.

Inspectorul Ministerului Muncii

M. Damașcanu,

In anul 1922 Comunitatea Israelita locală invită obștea Israelită precum și soc. sacră a veni la templul Leipziger, unde se vor pomeni Eroi căzuți în războiul pentru făurirea României Mari.

Iată acea invitație :

Comunitatea Israelită a Orașului Piatra-N.

Fondată în anul 1766

Invitațiune

Populația Israelită este rugată să vie în număr mare

Joi 25 Mai ora 9 dim.

la Templul Leipziger unde se va oficia un Te-Deum pentru pomenirea Eroilor căzuți în Răsboiul pentru făurirea României Mari.

De la Templu se va pleca în corpore spre piața Primăriei și de acolo împreună cu Autoritățile civile și militare, vom merge în procesiunea spre Cimitir.

Președinte,

Petru M. Juster,

Piatra-N, 24 Mai 1922

No. 714

În 5 Iunie 1922 se convoacă pe toți membrii soc. sacră unde presed. d. *Daniel* arată că Epitropia Comunității locale caută să se amestece în afacerile societății.

Iată copia Procesului Verbal în chestiune:

Proces-Verbal

Ședința din 5 Iunie 1922

Ședința se deschide la orele 6 p. m. sub președinția d-lui Șmil Daniel, prezenți fiind D-nii Moise Cahane, B. Krieger, Sinior Weismann, Albert Abeles, Solomon Drimmer, M. L. Abeles, Jchiel Rosenberg, Rubin Soifer, Dr. Stein, Copel B. Katz, Rachmiel Zelig, Ghidale Leizersohn, Jde Müllerad, Herman Grünberg, Meir Schwartz, Beriș Zimand Ițic Berman, Iosef Cauffman, Mendel Rothman, Iancu Silberbuș.

Domnul Președinte anunță scopul convocării acestei ședințe chestiunea amestecului Comunității Israelite în administrație și conducerea societății Sacre, motivată de noua organizare, pe care Comunitatea Israelită voește a-și da prin cuprinderea Soc. Sacre în una din secțiunile Comunității Israelite și introducerea în compunerea acelei secțiuni, a unor oameni străini de Societatea sa.

În urma discuțiilor urmate la cari au luat parte D-nii Șmil Daniel, Solomon Drimmer, Moise Iuster, Sinior Weissmann, Meir Schwartz, Albert Abeles, Ghidale Leizersohn, Ichiel Rosenberg și Rubin Soifer, s'a luat următoarea hotărâre: se va interveni direct și indirect pe cale pacinică la Președintele și Comitetul Comunității Israelite pentru a i se atrage atențiunea asupra dorinței membrilor Soc. Sacre și al prevederilor art. 11 din Regulamentul Comunității Israelite, din Piatra-N.

Societatea Sacră din Piatra-N., cea mai veche societate din țară, fiind fondată în anul 1766, se conduce și administrează pe baza statutului și dispozițiilor prevăzute în scriptele acestei Societăți, ce au o vechime de 160 ani. Această socie-

tate va rămâne în Piatra-N. ca și în toate celelalte localități din țară, independentă și de sine stătătoare, urmând a se conduce și administra mai departe după regulile ei și prin comitetul ales de membrii ei.

Comunitatea Israelită, în baza art. 11 din Regulament nu va avea decât dreptul de control asupra acestei administrațiuni și întrucât între membrii Comunității se găsește un număr destul de important și din membrii Soc. Sacre, urmează să delege dintre aceștia un număr de 2 sau 3 cari vor intra în compunerea Comitetului Soc. Sacre.

Demnitățile membrilor Soc. Sacre se vor hotărâ de către acest Comitet, între ei, fără nici un amestec și fără nici o dispoziție din partea Comunității.

Administrația internă cât și financiară a Soc. Sacre se va face de către Comitetul ei și cu totul independent de administrația generală a Comunității Israelite, pe numele căreia totuși se vor deține fondurile și cumpărarea eventualelor imobile, deoarece este singura recunoscută ca persoană juridică.

Drept care s'a încheiat acest proces-verbal, urmând a se face intervențiunile necesare pentru ca această chestiune să fie recunoscută și de către D-nii membrii ai comunității Israelite, în scopul ca pacea și liniștea să domnească între populația din localitate.

Președinte, S. Daniel,

MEMBRII:

Moise Kahane
B. Kriegler
Sînior Weissman
Alb. Abeles
Sol. Drimmer
M. L. Abeles
I. Rosenberg
R. Soifer
Dr. Stein
Koppel B. Katz

R. Zeilig
Ghed. Leizersohn
Idel Millrad
Herman Grinberg
Meier Schwartz
Beris Zimand
Ițic Berman
Iosef Kaufman
Mendel Rothman
Iancu Silberbusch

În 16 Iunie acelaș an murind *președintele Epitropiei Comunității Israelite locale*, mult regretatul *Petru Michel Juster* s'a lansat invitațiuni din partea Comitetului Epitropiei Comunității Israelite, din partea Soc. Sacre „*Chevre-Kedoșă*” din partea Lojei „*Menorah*”, din partea soc. Sportivă „*Macaby*”, din partea familiei etc. S'a redactat și lansat programul funerariilor de înmormântarea lui *Petru M. Juster*, președ. Com. Isr. locale.

Iată copia programului:

Programa

FUNERARIILOR ÎNMORMÂNTĂRII LUI PETRU M. JUSTER

Fostul Președinte al Comunității Israelite din localitate

Duminică 18 Iunie ora 2 jum. p. m.

- 1) Înaintea scoaterii corpului defunctului, Membrii Lojei „*Menorah*” vor face o rugăciune rituală în camera mortuară.
- 2) În fața casei, vor ține cuvântări d-l Dr. Tanenzapf din partea Lojei și d-l Carol Weinberg.

3) Formarea Cortegiului

- a) Școala de fete pe ambele laturi, iar în mijloc profesoarele.
- b) Școala de băieți, în aceeași ordine.
- c) Macabeii ținând coroanele, vor merge în fața carului în mijlocul străzii.
- d) Delegații fabricelor cu coroanele lor.

4) Carul Funebru

- a) Cordoanele vor fi ținute de d-nii Samuel Daniel, Dr.

Tanenzapf, Adolf Weininger, Pincu Zissu, președinții secțiilor Comunității Israelite,

b) Carul funebru va fi înconjurat de membrii Comunității, în frunte cu D-nul Vicepreședinte Iosef Davidovici.

c) Membrii familiei.

d) Reprezentanții autorităților.

e) Președintele și vice-președintele Lojei D-nii Dr. Daniel și Solomon Drimer; d-l A. Renert fost președintele Comunității; d-nii M. Semo și Iulius Agatstein președinții Uniunii Evreilor Pământeni, precum și toți membrii Lojei Menorah.

f) Societatea Sacră.

g) Invitații și Publicul.

Cuvântările

Cuvântările delegaților Școlii Israelite: d-nul Al. Ionescu directorul școlii și d-nul inspector A. Barid, în fața școlii.

Cortegiul se va opri la Chabatt, unde va vorbi d. B. Herșcovici muncitor, din partea Societății „Wahrer Schewes Achim”, după care cortegiul va traversa str. Cuza-Vodă și prin str. Presei se va îndrepta spre Sinagoga veche.

Cuvântarea D-lui Iosef Davidovici în fața Templului.

Cuvântarea D-lui I. Filip la Școala Comercială „Michel și Rebeca Iuster”.

De aci cortegiul se va îndrepta spre cimitir, iar copiii se vor opri la școala Comercială.

La cimitir, în fața mormântului va vorbi D-l Rabin al orașului.

Publicul este rugat să se conformeze întocmai acestui program.

Oratorii sunt rugați să-și limiteze cuvântările, până cel mult 10 minute.

Ținută de doliu mare.

COMITETUL

Inmormântarea s-a făcut cu mare ceremonie, fiind regretat de toată lumea.

La 13 Iulie același an (1922) Epitropia Comunității Israelite de aici invită pe președ. societății sacre a lua parte la trista Comemorare, cu ocaziunea de împlinire de 30 zile de la moartea iubitului președinte *Petru M. Iuster*.

Iată copia invitației:

Epitrop. Comunității Israel.

Piatra-N. 13 Iulie 1922

din

PIATRA-N.

No. 730

Domnule Președinte,

Epitropia Comunității Israelite are onoare a vă invita de a lua parte la trista ceremonie care va avea loc Duminică 16 Iulie a. c. în localul Templului Leipziger cu ocazia de împlinirea 30 zile (Șeloșem) de la moartea iubitului nostru Președinte Petru M. Iuster.

Ținuta va fi haine de doliu.

Președinte, *Ios. Davidovici,*

Secretar, *I. Lobenzohn,*

D-sale

D-lui Președinte Secția Societății Sacre

Loco

În anul 1924 murind dna *Sarah Solom Rosse*, care fiind trecută la Iudaism deci atât Epitropia Comunității israelite cât și soc. damelor „Caritatea” au invitat obștea evreiască a-i se da ultimele onoruri, lăsând 3 copii care fură îngrijiți de familia Pincu Daniel.

Joi 5 Iunie acelaș an soc. Sacră invită populația israelită să vie la comemorarea eroilor morți pentru întregirea Neamului.

Iată copia :

SOCIETATEA „SACRA”
CHEVRA KEDOSCHA
FONDATA 1770

CÂTRE POPULAȚIA ISRAELITĂ DIN ACEST ORAȘ

Cu ocazia comemorării eroilor morți pe câmpul de onoare pentru întregirea Neamului care va avea loc Joi 5 Iunie a. c.

Toți evreii sunt rugați a lua parte la requemurile ce vor avea loc pe ambele Cimitire la ora 10—11 a. m. împreună cu onor autoritățile civile și militare.

Fiecare este rugat a aduce jerbe de flori spre a le depune pe Mormintele Eroilor.

Președinte,
Samuel Daniel,

(l. s.)

5 Iunie 1924

În 27 Iunie acelaș an Direcțiunea școalei Comerciale Elementare, mulțumește soc. sacre pentru suma de 500 lei donați.

Iată copia :

ROMANIA

Piatra N. 27 Iunie 1924



DIRECTIUNEA
ȘCOALEI COMERCIALE ELEMENT.

Israelito-Română
„Michel și Rebeca Iuster“

PIATRA-N.

—
No. 177

Domnule Președinte,

În numele elevelor meritoase și premiate ai școalei noastre vă aducem mulțumirile noastre pentru suma de 500 lei ce ați bine voit a contribui la cumpărarea de premii elevelor noastre, acest frumos gest este o incurajare de muncă pentru elevele care se formează pe băncile școalei noastre.

Tot odată vă invităm să ne onorați cu prezența Dv. și cu întregul comitet al Dv. la această serbare, care va avea loc Duminică 23 Iunie ora 4.30 fix în localul școalei din str. Ștefan cel Mare.

Cu toată stima

Director, I. Filip

Secretar, A. Barid,

D-Sale

D-lui Președinte Societății Sacre

LOCO

De notat este că soc. sacră a cheltuit și contribuit foarte mult pentru ajutorare școalelor și instituțiilor culturale.

În anul 1925 Epitropia Comunității Israelite către Președintele Soc. Sacre prin adresa No. 81 din 6 August 1925 îl înștiințează că comitetul a decis ca 2 membrii din soc. sacră să facă parte din comitetul școlar al comunității și unul din acești membrii am fost eu cooptat.

Iată și copia acestei adrese :

Piatra-N. 6 August 1925

Epitrop. Comunității Israel.

ORAȘULUI PÎATRA-NEAMȚ

Fondată la anul 1786

PERSOANĂ MORALĂ ȘI JURIDICĂ
conf. Jurisprudenței Curții de Casație
Secția I a No. 929/912

No. 81

Domnule Președinte,

Vă rugăm să bine-voiți a lua cunoștință că în ședința Comitetului școlar din 4 August a. c. am decis a coopta 2 membrii a „Societ. Sacra” din acest oraș. Vă rugăm să bine-voiți a le desemna cât de curând posibil care vor lua parte și a conlucra la ridicarea culturii și limbei evreești.

Ar fi de dorit ca din acești 2 membrii să facă parte chiar Domnul Președinte.

De oare-ce ședința cea mai apropiată și importantă s'a decis pe ziua de Vineri 7 crt. ora 4 p. m. precis în biroul Comunității Israelite de la Azil casele zise Paharnicului. Vă rugăm să bine-voiți a pune în vedere D-lor Membrii desemnați de Dv. să bine-voiască a se presenta în aceiași zi și oră spre a lua parte la ședința respectivă.

Cu toată stima

Președ. Comitet. școlar, B. Abramovici,

D-sale D-lui Președinte al Societ. Sacre Loco

La 2 Sept. 1925 fiind fost asasinați familia *Moisă Katz* din str. Lascar Catargi și soc. sacră a lansat apel la obștea israelită în Hebraică și românește cu Titlul *Frați!* Inchideți prăvăliile, lăsați lucrul și veniți astăzi la ora 3 p. m. la cimitirul evreesc ca să asistați la trista și sfânta ceremonie cu ocasiunea înmormântării regretatei familii: *Strul Moise Katz, Adela Katz, soție, Rașela Katz fiică*, măcelărită de către mâini criminale.

Societatea Sacră tot în acest an Președintele soc. Sacre trimite o circulară în oraș. Invită populația israelită locală a asista comemorarea eroilor morți pentru patrie.

Iată copia :

Societatea Sacra Piatra-N.

Fondată în anul 1770

CIRCULARĂ

către Populația Israelită din acest oraș

Cu ocazia comemorării eroilor morți pe câmpul de onoare pentru întregirea neamului care va avea loc Joi 13 Mai 1926 toți evreii sunt rugați a lua parte la Te Deumul ce se va oficia la ora 8.30 dimineața fix la Templul Leipziger, după care se vor forma procesiunile împreună cu autoritățile civile și militare din localitate, vizitând cimitirele, unde se vor oficia requemurile.

Fie care este rugat a aduce jerbe de flori spre a le pune pe mormintele eroilor.

Președinte Samuel Daniel,

Tot în acest an 12 Octombrie niște elevi minori al Liceului local „Petru Rareș” s’au stricat gardul cimitirului izraelit de la Sarata și au sfărâmat peste 60 pietre sepulcrale.

Polițaiul Comșa i-a descoperit — mușama... cauza că Comitetul sacrei n’a vroit să stăruiască pentru urmărirea vinovaților...

Vezi și Artic. din „Neamul Evreesc” din 29 Octombrie 1925 intitulat: „Teatrul antisemit de la Piatra-Neamț”.

Teatrul antisemit de la Piatra-Neamț

Din Piatra Neamț ne sosec vești din cele mai îngrijitoare. Populația orașului trăește sub teroarea bandelor de școlari la cari s’au adăugat și tot ce are periferia mai dubios. Populația evreiască e scoasă de sub protecția legilor. Bandele cuturează orașul și insultă pe trecători.

Ziarele din Capitală anunță că nici evreii morți nu mai au pace. Au fost devastate mormintele soldaților evrei morți în războiu: 10—15 morminte de acestea au fost găsite Marți dimineața răscolite iar pietrele stricate și răsturnate.

Având în vedere pasivitatea autorităților, evreii cari sunt membrii ai partidului liberal sunt hotărâți să demisioneze în grup.

Dela centru nici măcar de formă nu s’a ordonat vre’o măsură pentru astâmpărarea anarhiei cuziste.

Iată articolul ziarului Reformatorul din 19 Oct. 1925:

Profanarea și distrugerea de la cimitirul evreesc

Iată un fapt cu adevărat extra-ordinar, din nenorocire foarte exact. Niște necunoscuți, răifăcători, oameni desigur fără scrupule și fără nici o credință, din dorința numai de a

distruge și a semăna răul, au pătruns noaptea în cimitirul evreesc și s'au dedat aci la devastări. 18 pietre de la tot atâtea morminte, au fost răsturnate. Multe din ele prin căderea sau prin loviturile date, au fost crăpate. O parte din gardul cimitirului fu distrus. Faptul acesta a fost descoperit cu prilejul primei înmormântări care a urmat după această devastare.

Cei în drept fiind vestiți, se înțelege că au venit la fața locului, cercetând foarte minuțios cele întâmplare, fără însă ca până în prezent să se fi descoperit pe făptașii acestei profanări. Pentru ca aceste distrugereri să nu se repete, poliția a înființat la cimitir un post fix de jandarmi. Intr'una din nopțile trecute, patrulă a observat trei indivizi cari coborau pădurea Cărloman, îndreptându-se spre cimitir. Văzând însă pe jandarmi, misterioșii indivizi au dispărut.

Sperăm că s'au luat măsuri ca făptașii să fie descoperiți.

Vezi și articolul de fond al ziarului: „*Telegraful*” din 13 Oct. 1925, intitulat: „*Respect Morților*”.

Respect Morților !

Încă din timpurile antice, prima licărire a unui început de civilizație la popoare — barbare sau semi-culte — era respectul către cei dispăruți, simbolizat în așa zisul „cult al morților”.

La creștini ca și la evrei „cultul morților” constituie una din dogmele pe care religia a înscris-o printre percepțiile ei fundamentale și pe care oamenii îl respectă cu atâta sfințenie.

Și atunci ne întrebăm :

Creștini se pot numi aceia cari disprețuind totul, până și porunca de care însăși păgânii ascultă, au sfărâmat pietrele funerare a șaptesprezece morminte ?

Moral este ceea ce au făcut ei, chiar dacă sub acele morminte se odihnesc oseminte de evrei ?

Oare memoria celor care odihnindu-se sub acele pietre

profanate și care — ironie crudă — sunt tocmai dintre aceia ce au murit pentru patrie, nu cere pedepsirea unui asemenea sacrilegiu?

Rămânea va oare și această fără de lege făptuită în numele unui creștinism fals și vitreg propăvăduit de acei care în închipuirea lor bolnavă, prin mijloace jezuite, vor să creze o nouă religie?

Nu este cumva fapta lor și o sfidare a unui text intitulat „Profanarea de morminte“ înscris în condica noastră de legi respective?

...Și atunci... Așteptăm...

În anul 1926 Epitropia Comunității Israelite locale lansează o circulară către populația israelită din oraș, prin care îi invită a veni la comemorarea eroilor morți pentru Patrie. Iată copia acelei circulari:

EPITROPIA COMUNITĂȚII ISRAELITE DIN PIATRA-N.

— SECȚIA SACRA —

CIRCULARĂ

către Populația Israelită din acest oraș

Cu ocazia comemorării eroilor morți pe câmpul de onoare pentru întregirea neamului care va avea loc Joi 13 Mai 1926 toți evreii sunt rugați a lua parte la Te-Deumul ce se va oficia la ora 8.30 dimineața fix, la Templul Leipziger, după care se va forma procesiunile împreună cu autoritățile civile și militare din localitate, vizitând cimitirile, unde se vor oficia requemurile.

Fie-care este rugat a aduce jerbe de flori spre a le de-pune pe mormintele eroilor.

Președinte, **Iosef Davidovici,**

Secretar, **Senior Weisman,**

Tot atuncea invită și soc. sacră la comemorarea eroilor
Iată copia învătărei :

Piatra-N. 12 Mai 1926



Epitrop. Comunității Israel.

— A —
ORAȘULUI PIATRA-NEAMȚ

Fondată la anul 1766

PERSOANĂ MORALĂ ȘI JURIDICĂ
conf. Jurisprudenței Curții de Casație
secția I-a No. 929/912

No. 219

Domnule Președinte,

Avem onoare a vă ruga să bine voiți a lua parte la Te-Deum ce se va oficia în ziua de Joi 13 Maiu a. c. ora 9 dimineața fix în localul Templului Leipziger, cu ocazia comemorării eroilor neamului.

Cu toată stima.

Președinte **Ios. Davidovici,**

Secretar, **A. Barid,**

D-sale D-lui Președinte al Societății Sacre Loco

Tot în acest an Comitetul soc. sacre, au delegat pe d. *Albert Abeles*, care a obținut de la onor Minister Agriculturii și Domeniilor 3 hectare teren vecin cu Cimitirul de la Sarata, care devine insuficient. Acest teren a și fost plătit pentru 90.000 lei.

Iată copia actului :

Dos. 958. Copie, Fix Timbru Lei 20, Timbru statistic Bani 25.

Adm. Financiară a Capitalei Sub recipisa No. 12279 din 19 Sept. 1924 s'a primit lei 4500 taxa înregistrării 5 la sută conform Art.

Administrator, I. Balan,

Act de Vânzare

Intre Ministerul Agriculturii și Domeniilor, reprezentat prin subsemnatul avocat al Statului Al. Stan, în baza delegații No. 2757 din 25 Ianuarie 1926, deoparte, ca vânzător și Comunitatea Israelită din Piatra-Neamț, reprezentată prin D-l Albert Abeles, în baza procurii autentific. de Tribunalul Neamț, la No. 1618/925. de altă parte, ca cumpărătoare, a intervenit următorul act de vindere cumpărare.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor vinde pe baza art. 31 legea agrară Comunității Israelite Piatra-Neamț, pentru Societatea Sacră, a Cimitirilor cultului Israelit din Piatra, o porțiune de teren în întindere de 3 (trei) ha. din moșia Sarata Varatic din Comuna Doamna jud. Neamț. proprietatea Statului, porțiunea aflată în apropierea Cimitirului Israelit și ale cărui limite și vecinătăți sunt următoarele :

La nord pe o lungime 121 metri și la vest pe o lungime de 246 metri cu restul terenului expropiat, la est pe o lungime de 246 metri cu islazul comunei Doamna, creat în baza legii inoelilor Agricole: la sud pe o lungime de 121 metri cu soseaua Națională Piatra — Prisacani. — Terenul

vândut va servi Soc. Sacră pentru complectarea Cimitirului Israelit.

Prețul vânzării este de lei 30.000 ha. sau în total 90.000 (nouăzeci mii) lei, pe cari cumpărătoarea i a consemnat la dispoziția Ministerului Agriculturii și Domeniilor cu recipisa Casei de Depuneri la No. 61458 din 26 Ianuarie 1926 care servește și drept chitanță de primirea prețului

Intrarea în stăpânire de drept a Societății cumpărătoare asupra terenului vândut are loc din momentul autentificării prezentului act, iar de fapt din momentul predării terenului ce se va face de D-1 Consilier Agricol al Județului Neamț, prin dresare de proces-verbal către reprezentantul autorizat al cumpărătoarei.

Pentru ori-ce litigii ar isvoră din executarea prezentului contract, părțile de comun acord aleg competența exclusivă a instanțelor judecătorești din București.

Sbuscrisul Albert Abeles, proprietar reprezentând Comunitatea Israelită Piatra-N. am cumpărat în condițiunile prezentului act, pe care le accept în totul porțiunea de 3 ha., mai sus determinat din moșia Sarata Varatic Jud. Neamț, pe prețul de Lei 90.000 deplin achitat.

Făcut în București azi la . . .

(ss) Ministerul Agriculturii și Domeniilor (nediscifrabii)

(ss) **A. Stan**, *Avocatul Statului*

Societatea Sacră

(s. s.) **Albert Abeles**,

Tribunalul Ilfov Secția Notariat

Proces-Verbal No. 3474

Anul 1926 Luna Februarie 5

Judecător D I C. Mayer,

Grefier Ajutor Paul Polizu

S'au cerut autentificare cu cererea înregistrată la

No. 3515 prevăzând în autentificare că s'a depus și recepisa taxei de înregistrare No. 112279 pe suma de Lei 4500 (de 5 la sută).

Grefier Trib. Jud. Ilfov

Conform cererei înregistrată la No. 9186 constată că acest act s'a trecut în registrul de înscripțiune la No. 1046 din 26 Martie 1926.

In anul 1927 Epitropia Comunității Israelite locale lansează programul comemorării eroilor pentru ziua de 17 Mai acel an

Epitropia Comunității Israelite din Piatra-N.

Programul

Comemorării eroilor neamului morți pe câmpul de onoare,
care va avea loc Joi 17 Mai a. c.

Te-Deumul va începe la ora 9 dim. fix în localul
Templului Leipziger

- | | |
|---|---------------------|
| 1) Ma Toivi | D-1 Cantor |
| 2) Scoaterea Sf-tei Thora | „ Rabin al orașului |
| 3) Șema Israel | „ Cantor |
| 4) Hanoisen Tșiu Lamluchim | „ „ |
| 5) Traducere în Română | „ A. Barid |
| 6) Elochim haim, rugăciune
p. Majestățile Lor Regale | „ Rabin al orașului |
| 7) Cuvântare Ocazională | „ A. Barid |
| 8) Ehalelu | „ Cantor |

Urmează procesiunea publicului în frunte cu autoritățile civile și militare la cimitir unde se va distribui diplomele

de onoare acordate eroilor morți, în mâna familiilor lor și se va oficia requiemul după cum urmează :

- | | |
|---|----------------------|
| 1) Izcor, rugăciune pentru
mântuirea sufletească eroilor | D-l Rab. al orașului |
| 2) În română | " " Abramovici |
| 3) Adonai ma-adam vateduei
rugăciune la pomen. Eroilor | " " al orașului |
| 4) În română | " Barid |
| 5) El mule rachmim | " Cantor |
| 6) Cuvântare, deleg. școalelor | Un domn Profesor |
| 7) " " armatei | " " Ofițer |
| 8) " " comunității | " " Epitrop |
| 9) Distribuirea diplomelor | |

Asemenea și d. *Sam. Daniel* președintele Societății Sacre (în idisch).

În noaptea de 4 spre 5 Ianuar 1928 iarăși s'au profanat și sfărâmat peste 60 pietre sepulcrale tot de la Cimitirul Israelit de la Sarata.

Iată și extrasul articolului intitulat: „*Nici morții n'au odihnă*“ în ziarul local „Telegraful“ din 9/1/928 :

Nici morții n'au odihnă

Un nou sacrilegiu strigător la cer s'a comis, cu aceeași lipsă de ori-ce simțire omenească, ce caracterizează asemenea opere.

Șasezeci morminte din cimitirul evreesc au fost devastate complet în noaptea de 4—5 crt.

Nu se cunosc autorii și probabil că nici nu se vor cunoaște. Ne repugnă însă a vorbi de ei.

Nu avem cuvinte să înfierăm această profanare repetată care nu poate fi asemănată decât cu opera hienelor ce lucrează la umbra discretă a nopții.

Sărman cult al morților, respectat până și de popoarele barbare.

lată și copia artic. *Preotului Gh. Verșescu* scris în ziarul local „Reformatorul” de la 9 Ianuar 1928:

Sacrilegiu revoltător

În viața noastră din ultimul timp se petrec fapte, în fața cărora rămâi uimit de mentalitatea săvârșitorilor pe deoparte și sălbătăcia actelor în sine pe de altă parte. Psihoza vremurilor prezente, molima care se întinde dela om la om în domeniul moral, este caracteristica distrugerii, care trece și în domeniul material. Ușurință în vorbe, neorânduială în fapta, inconștientă în hotărâri drepte și folositoare, desmembrare și ură între indivizi, furturi, crime, omoruri și devastări sunt semnele vremii. În cazuri izolate infractorii își primesc sancțiunile corespunzătoare din partea celor păgubiți și din partea justiției.

Când mobilul acestor acțiuni negative se justifică în numele unor idei și principii, care se furișează în sufletele fragile ale unor indivizi, incapabili de a discerna binele de rău, chiar din punct de vedere social, atunci pericolul se prezintă cu atât mai amenințător.

În noaptea de 4—5 Ianuarie, indivizi rămași necunoscuți au devastat și distrus 59 de pietre funerare la cimitirul israelit din localitate. Se poate mai mare grozăvie ca aceasta? Nici în mormânt să nu-și găsească liniște muritorii? Este aceasta fapta unor oameni întregi la minte sau a unor nebuni? Nebunul nu-și alege timpul operațiilor lui, pe când aceștia și l-au ales, tocmai pentru că erau cu mintea întregă. Ce fel de minte întregă pot avea făptașii unor asemenea acte?

Privite din anumite concepții de a lupta contra unui popor, asemenea procedee pot fi aprobate de cultura și civilizația neamului nostru românesc?

Monumentele funerare sunt cultivarea memoriei celor dispăruți, sunt mângăerea celor rămași în viață pentru pierderea lor. Poate fi permis cuiva să mai scrijilească inima în sângerată și destul de zbuciumată, prin despărțirea pentru vecie, de cele mai scumpe ființe, de care ne leagă atâtea duioase și sfinte amintiri?

Profanarea mormintelor s'ar asemena cu cruzimea călătorului care ar zdrobi capul unui rănit de ucigași pe cale în loc «*să-l pună pe dobitocul lui și să-l ducă la o casă de oaspeți*» după pilda Sămarineauului milostiv. Durerea omenescă trebuie respectată, nu batjocorită, în tot ce are ea mai jalnic și mai chinuitor. Cimitirile sunt școalele mângăerei, mormintele simbolul resemnării, monumentele sunt podoabele speranței, într'o altă lume, mai bună ca aceasta.

Să dăm cu picioarele în asemenea răsadnițe de omenie și de legături indestructibile între două lumi, unite și nedespărțite, după concepțiile cele mai înalte ale doctrinei creștine?

Ura contra dușmanului — cum nu este cazul de față — nu merge decât până la mormânt. A o continua mai departe ar însemna răutatea și învârtoșarea inimii cea mai condamabilă a unui suflet sălbătăcit. Ori de asemenea suflute barbare ori ce om rațional și cu simțire caută să se îndepărteze cu desgușt.

Profanarea cimitirilor evreești ne dă de gândit și nouă. Cine știe? . . . Dacă astăzi cei care devastează cimitirile populației evreești, mâine nu vor săvârși același sacrilegiu asupra monumentelor cimitirelor românești.

Profanarea cultului altei religii duce pe nesimțite la slăbirea respectului către cultul religiei proprii. Creștinismul nu pretinde distrugerea altei religii, nici naționalismul ștergerea de pe harta geografică a lumii a altei națiuni. Atunci de ce se împinge atât de departe antagonismul, acolo unde ar trebui să vieze bună înțelegere, pentru prosperitatea societății?

Dacă autorii acestor profanări sunt criminali ordinari și au lucrat cu totul independent de anumiți factori politici, totuși fapta lor murdară este săvârșită sub impresia anumitei doctrine și anumitor curente politice, fără să pătrundă înțelesul fundamental al conducerii unui popor, care este armonia și liniștea conviețuirii a diferitelor lui naționalități.

Iată și copia art. de fond din ziarul «Telegraful» din 10 Ianuarie 1928 intitulat «In jurul profanării Cimitirului Israelit».

In jurul profanării Cimitirului Israelit

De câte-va zile de când au fost stricate 63 de morminte la cimitirul Israelit, populația evreească și o mare parte din cea creștină este foarte agitată.

Autoritățile lucrează febril pentru descoperirea autorilor acestui sacrilegiu.

D-l Gh. Tătărescu subsecretar de stat la interne a telegrafiat la Iași D-lui Vintilă Ionescu inspector general al siguranței din Moldova să plece la Piatra-N. pentru cercetări.

D-sa a sosit Sâmbătă seara în localitate unde, împreună cu șeful poliției și siguranței locale a început cercetările. S'au operat câte-va arestări în decursul zilei de ieri.

Azi dimineață a sosit în localitate, în acelaș scop D-l procuror general din Iași.

Investigațiunile poliției se speră că vor duce la descoperirea autorilor.

Tot azi dimineață a fost arestat un tânăr asupra căruia cad unele bănueli. Cercul stud. creștini din județul Neamț a lansat un comunicat prin care «Infierează acest sacrilegiu, a cărui autori trebuiesc căutați în afară de rândurile studenției».

Iată copia art. intitulat „Profanarea Cimitirului din Piatra-N.», publicată în „Neamul Evreesc“ din 12 Ianuarie 1928.

Profanarea Cimitirului din P.-Neamț

În noaptea de 4 spre 5 Ianuarie mai mulți indivizi rămași necunoscuți au profanat cimitirul israelit, 59 de morminte și pietre funerare au fost devastate sau distruse. Multe

pietre au fost prefăcute în bucăți. Plăcile cu inscripții au fost scoase, iar fotografiile distruse.

D-nii L. Psepelinschi prefectul județului, prim-procuror Panu polițaiul Comșa și directoru poliției Teodorescu au fost la cimitir, unde au început primele cercetări.

Paznicul cimitirului a mărturisit că a auzit zgomot în cursul nopții, dar n'a eșit afară de teamă să nu fie atacat.

S'au ordonat cercetări serioase pentru descoperirea devastatorilor.

E de notat că acest cimitir a mai fost profanat acum câți-va ani.

Asemenea și Artic. din ziarul „Egalitatea“ din 13 Ianuarie 1928 intitulat „Profanarea Cimitirului Evreesc din Piatra-N.

Profanarea Cimitirului Evr. din Piatra-N.

În noaptea de 4—5 Ianuarie s'au devastat 59 de morminte funerare ale unor cunoscuți evrei decedați din Piatra N. și a unor eroi din timpul războiului. Unele din ele au fost găsite bucăți, altele răsturnate, fotografiile rupte și distruse. Întreaga populație a fost profund revoltată de acest sacrilegiu și sălbătăcie. În zăpadă se văd urme de galoși. Prefectul îndată ce a aflat, a dat dispozițiuni poliției și siguranții ca să procedeze imediat la minuțioase investigațiuni pentru descoperirea profanatorilor — cari numai greu de găsit nu sânt, dat că organizația încârligată e acolo destul de bine cunoscută. E o profanare ce se repetă după doi ani și ceva. Prima a fost repede dată uitării de organele în drept de a investiga. Nu va fi cazul așa și acum?

Din Piatra-N. se telegrafiază că Cercul studenților creștini a dat un comunicat prin care dezmente șvonul cum că profanarea cimitirului evreesc ar fi opera studenților, infierând în acelaș timp, în mod energic, sacrilegiul săvârșit.. Dar cine poate avea încrederea în cuvântul unor profanatori de marcă?

Iată copia unui alt artic. din ziarul «Telegraful» din 16 Ianuarie 1928 intitulat „*Profanarea de la Cimitirul Israelit, au fost cercetate numeroase persoane.*”

Profanarea de la Cimitirului Israelit

Au fost cercetate numeroase persoane

Am dat la timp mersul cercetărilor duse pentru descoperirea profanatorilor de la cimitirul evreesc.

În decursul acestei săptămâni au fost interogate și cercetate de către poliție și siguranță, peste 100 de persoane din toate categoriile și straturile sociale printre cari — pietrarii din oraș, intenđenții dela cimitir, mahalagii, elevii și studenții — fără nici un rezultat.

Cercetările duse sub supravegherea d-lui Vintilă Ionescu, director general al Siguranței din Iași nu au putut duce la rezultate satisfăcătoare negăsindu-se nici un indiciu. Cercetările continuă.

* * *

Parchetul emisese mandat de arestare contra unui tânăru Vasiliu, care fusese descoperit ca autor al profanării din toamna 1925. Venindu-i spre confirmare mandatul a fost infirmat. Parchetul general a făcut apel.

Deasemeni s'a lansat mandat de arestare contra studentului C. Stan, pentru bătae.

Aseară, d. Vintilă Ionescu — fiind chemat telegrafic — a plecat la Iași cu trenul de 6.45. D-sa se va reîntoarce peste câteva zile.

Un premiu

Societatea Sacră a instituit un premiu de 20.000 lei, pentru cei ce vor putea da vre-o indicație precisă pentru descoperirea profanatorilor.

Iată și copia unui artic. de fond a d-lui A. Loceanu în ziarul „*Reformatorul*” din 16/1 928 intitulat: „*Profanatorii*”

PROFANATORII

Chestia este destul de cunoscută pentru a mai intra în detalii. S'a pângărit cu sălbătăcie un cimitir, turburându-se liniștea morților, un sacrilegiu care denotă o lipsă de credință și de tot ce este mai sfânt din partea acelor care au săvârșit acest fapt. Un semn îmbucurător este totuși că majoritatea publicului creștinesc ca și a studențimei a dezaprobat cu energie această barbarie.

Și pare că administrația locală și-a dat toate silințele ca să descopere vinovații. Și dacă totuși nu s'a ajuns la acest rezultat, dovedește doar că pângăritorii au operat cu multă precauțiune, cu îndemânare, luând toate măsurile pentru ca să nu rămăe nici o urmă care să-i dea de gol.

Cercetările și investigațiile n'au încetat. Un inspector general de siguranță d. Vintilă Ionescu dela Iași — un polițist cu experiență — conduce aceste cercetări și nici o posibilitate nu este exclusă ca profanatorii să fie prinși.

Nimeni n'are astăzi interes să-i acopere. Toți acei cari își iubesc țara nu pot tolera ca ea să fie scăzută în ochii străinătăței prin aceste acte rușinoase reprobate de toată lumea.

* * *

Cu prilejul acestei întâmplări s'a pus pe tapet profanarea câtorva morminte tot la cimitirul izraelit petrecută acum doi ani. Deși atunci autorii au fost descoperiți, numele lor era pe buzele tuturor totuși procesul verbal încheiat n'a fost înaintat parchetului și se înțelege afacerea a fost atunci mușamalizată. Acum parchetul caută să stabilească dacă este vreo legătură între cazul de acum doi ani și cel petrecut în noaptea de 5—6 Ianuarie.

Redeschizându-se dosarul de acum doi ani a fost arestat și depus în arestul preventiv un tânăr cu numele de C. Vasiliu. Tribunalul i a infirmat mandatul. Parchetul a făcut apel la camera de depunere din Iași.

Până la judecarea apelului numitul este menținut arestat.

A. Loceanu

Tot astfel au scris și ziarele din București : „*Curierul Israelit*“ din 15/I 1928.

Ziarul „*Dreptatea*“ din 11/I, „*Adevărul*“ din 10/I, Ziarul «*Lupta*», «*Aurora*» etc. s'au alarmat pentru această profanare neumană.

Imediat ce s'a săvârșit profanarea Cimitirului Israelit la 1928 Cercul „*Petru Rareș*“ al studenților Creștini din jud. Neamț au lansat următorul *Comunicat*:

Cercul «*Petru Rareș*» al studenților Români Creștini din Județul Neamț, respinge cu ultima indignare și revoltă acuzația că profanarea cimitirului evreesc este opera sa și înfierează cu energie această nelegiuire.

Președinte (s. s.) *V. Gr. Brânză*

Secretar (s. s.) *N. Davidescu*

În același timp *Societatea Sacră*, ofera un premiu de 20 000 lei aceluia care va arăta ori descoperii autorii profanării Cimitirului Israelit. Această înștiințare s'a făcut prin afișe și ziare.

Tot în același timp rabinul și Epitropia Comunității lansează apeluri triste către populația israelită din localitate, unde după ce arată lugubra profanare al cimitirului, apelează a se posti Luni și Joi și a se recita Psalmi și alte rugăciunii către Omnipotentul Creator, ca să ne ocrotească și a ne feri în viitor de asemenea triste în'âmplări. Aceste purtau data de 13 Ianuarie 1928.

În acest an Epitropia Comunității Isr. și Societatea sacră invită populația Evreiască a veni Joi 24 Mai a cr. la comemorarea Eroilor morți întocmind următorul program :

Epitropia Comunității Israelite

Secția Societatea „*Sacră*“ Piatra-N.

PROGRAMUL

Comemorării Eroilor Neamului Morți pe câmpul de onoare, care va avea loc Joi 24 Mai a. c.

Cu ocazia comemorării Eroilor morți pe câmpul de onoare pentru întregirea neamului, care va avea loc Joi 24 Mai a.c

toți evreii sunt rugați a lua parte la Te-Deumul ce se va oficia la ora 9 dimineța fix la Templul Leipziger cu următorul program :

- | | |
|--|---|
| 1) Ma Toivi | D-l Cantor |
| 2) Scoaterea Sf tei Thora | „ Rabin al orașului |
| 3) Șema Israel | „ Cantor |
| 4) Hanoisein Tșiu la'mluchim | „ „ |
| 5) Traducere în română | „ A. B̄arid |
| 6) Elochim Haim, rugăciune pentru Familia Regală | „ Rabin al orasului |
| 7) Traducere în română | „ B. Abramovici |
| 8) Predica zilei | „ A. Barid |
| 9) Trăiască Regele | Corul Școalei Profesionale a Com. Israelite |
| 10) Ehalelu | D-l Cantor |

După care se vor forma procesiunile împreună cu autoritățile civile și militare vizitând cimitirile, unde se vor oficia requemurile.

La cimitirul evreesc se va oficia requemul cum urmează :

- | | |
|--|-----------------------|
| 1) Izcor, rugăciunea pentru mântuirea sufletelor eroilor | D-l Rabin al orașului |
| 2) Traducerea în română | „ Barid |
| 3) Adonai ma-adam vataduei rug. p, pomenirea eroilor | „ Rabin al orașului |
| 4) Traducere în română | „ Rab. B. Abramovici |
| 5) L'vnei Korach (Psalm.) | „ Rab. Isaksohn |
| 6) El-mule Rachmim | „ „ „ |
| 7) Predica zilei | „ Barid |
| 8) Cuvântare | „ Rab. B. Abramovici |
| 9) Cuvântare | „ Dr. Grinstein |
| 10) Cuvântarea deleg. arm. | |

După terminarea requemului se vor da onorurile militare eroilor morți.

Fiecare este rugat a aduce jerbe de flori, spre a le depune pe mormintele eroilor.

Președinte, *Aron Juster*

Președintele Soc. «Sacre» *Samuel Daniel*

După registrul morților din localitate se constată că sunt anual peste 200 decedați de toate sexele și etate.

După compturile din urmă și anume: Anul 1924 venituri și cheltueli este; 114.014 lei. — Anul 1927 venituri și cheltueli este: 135.737 lei.

Președinte: S. Daniel, Secretar Comptabil autorizat: Senior Weisman, Censori: Baruch Abramovici, Iosef Kaufman Ghedale Leizersohn și Iancu Roșu. Casier Isac Kriegler.

În timpul războiului mondial 1916-1918 armată rusă și mai cu seamă trupele chineze din armata rusă au cauzat multe stricăciuni mai ales la Cimitirul israelit de la Sarata unde staționau.

Foarte multe stricăciuni s'au făcut și la cimitirul vechiu de pe dealul Petricica, de către trupele ruse, cari își aveau cantonamentul la vecinii cimitirului, deci d. S. Daniel, președintele soc. Sacre a reclamat despăgubiri de război, obținând hotărârea onor. Tribunal local No. 36 din 19/IV Dosar No. 4/921 suma de 77,434 lei și 25 bani.

Aci este locul de remarcat că eu și d. David Grinfeld, în tot timpul războiului am obținut mai toți decedații evrei, din spitalele locale, înhumându-i pe locul destinat pentru ei, (al eroilor) în cimitirul israelit de la Sarata.

Tot aci este locul de relevat că rectorii cimitirului de la Sarata au fost Faibiș Rosenberg, Ițic Schwartz și actualmente eu (gratuit),

Până la reactivarea soc. Sacre, Epitropia numi un gabai (efor) al cimitirului iar dela 1898 data reînvierei soc. Sacre, ea regula toate și numai 2 taxatori pentru cei înstăriți iar pentru decedații săraci, ei îngrijesc t ate cheltuelile necesare la înhumarea lor.

În timpul reposatului președinte *Iosef Naftalisohn*, comitetul era alcătuit din d-nii: *Nute Feinștein*, *Marcu Rubin*, *Leop. Berman*, *Ițic Berman*, *Ițic Steinfeld*, *S. B. Lebelsohn*, *Iancu Abramovici*, *Leib Charas*, *Beriș Zimând*. și *Iosef Kaufman*, iar la o ședință generală mai erau chemați membrii: *S. Siegler*, *M. Segaler*, *Iosef Weinrauch*, *B. Zilberman*, *Leiba Charas*, *M. Elie Eșrig*, *I. B. Pascal*, *Herș Goldștein*, *Șmil Herșcovici*, *M. Ipcar*, *Dr. Lupu*, *Ilie Segaller*, *S. I. Katz*, *Ghedale Koller*, *Moritz Strich*, *Danil Iacoby*, *Iancu Șoilovici*, *Pincu Daniel*, *Abr. Lewows*, *Motel Sperling*.

Sub președinția d-lui *S Daniel* comitetul era alcătuit ast-fel: Președ. *S Daniel*, vice președ. Moissă Kahane, Ichil Rosenberg și Rubin Soifer (taxatori), Beril Kriegler (casier) Senior Weisman (contr.) și Secretar Bern. Weisman. iar consilieri: Sol. Drimer, Albert Abeles, Dr. Stein, M. L. Abeles, Moise Catz, Kopel B. Katz, Rachmil Zeilig, Ghedale Leizer-sonn, Idel Milrad, Ițic Abramovici, Herman Grinberg, Mendel Rotman, David Davidovici, Meir Schwartz, Iancu Zilberbuș iar ca administrator și còmptabil David Grinfeld. Acest comitet a fost în anul 1918.

În anul 1924 s'a format noul statut și regulamentele ale soc. Sacre de către comitetul de redacțiune statutului alcătuit din D-nii: *Senior Weisman și Iosef Kaufman*, Pincu Zisu, Baruch Abramovici și Bern. Weisman și care statut a fost autentificat de onor Trib. local.

Iată și lista Comitetului dirigent din ultimii ani:

Președinte: Sam. Daniel, Vice președ. Moissă Kahane, Secret. Senior Weisman, Casier Isac Kriegler, taxatori: Ichiel Rosenberg și Rubin Soifer.

Membrii:

Ios. Davidovici, Sol. Drimer, Sigmund Herșcovici, Albert Abeles, M. L. Abeles, Pincu Zisu, Bern. Weisman, Iosef Kaufman, Meir Schwartz, Mendel Rotman, Burich Abramovici, Kopel B. Catz, Idel Mülhrad, Șmil Ițic Catz, Ghedale Leizer-shon, Herman Grünberg, Beriș Zimand, David Davidovici, Iancu Zilberbuș, Ițic Berman, S. B. Löbelsohn, Moise Catz, Dr. Lupu, Avr. Rubin, Avram Reuert, B. Grünberg și Pincu Iacoby.

În fațada cimitirului dela Sarata este o mică piatră comemorativă de marmoră cu următorul cuprins:

Societatea „Sacra”

Piatra-N. 7 Octombrie 1918

PIATRA COMEMORATIVA

Persoanele mai jos notate care au primit însărcinarea conducerei soc. «Sacra», D-zeu să-i ajute.

Comitetul activ :

Președinte Samuel Daniel	Secretar Bernh. Weissman
Vice președ. Moise Cahane	Ad-tor David Grünfeld
Cassier Berl. Kriegler	Taxatori I Rubin Soifer
Controlor Senior Weissman	„ II Ichiel Rosenberg

Membrii :

D-l M. L. Abeles	D l Rachmiel Zelig
„ Sol. Drimer	„ Meier Schwartz
„ Albert Abeles	„ David Davidovici
„ Alex. Stark	„ Ghedale Leizersohn
„ Dr. Leon Stain	„ Herman Grünberg
„ Moise Katz	„ Mendel Rothman
„ Iosef Davidovici	„ Iancu Zilberbusch
„ Koppel B. Katz	„ Isac Abramovici
„ Idăl Mühlrad	„ Lupu Chaichis

Această piatră s'a efectuat cu contribuția personală a membrilor mai sus notați.

În fiecare sărbătoare, se donează în sinagogi, în amintirea reșoșăilor donațiunii pecuniare, care se strâneau de societatea sacră și actualmente de delegați ai feluritelor instituțiuni de bine facere. Aceste donațiuni se numesc „Izcor geld“.

În anul 1916 comitetul centralei societății «Izcor» din România, lansează următorul apel, pentru nenorociții din Palestina :

„ I Z C O R „

Comitetul central din România al organizației colectării danilor de Izcor pentru ajutorarea evreilor din Palestina.

Adresa : Solomon Drimmer, Piatra-N.

No. 5

E v r e i ,

Evenimentele prin care trecem au avut o repercusiune destul de puternică, și dezastruoasă asupra Palestinei.

Prin intrare în războiu a Turciei s'au rupt toate legăturile între Palestina și celelalte țări așa că, situația economică

la fraților noștri de acolo a devenit foarte grea. În primul rând imposibilitatea exportului, baza economică esențială a țării, a făcut ca produsele coloniilor ce trebuiau exportate, să rămână și s'au stricat, sărăcind astfel cu desăvârșire populația. Pierderile aceste se pot evalua la milioane. Dezastrul economic în țara sfântă a ajuns la culme. Mizeria și sărăcia sunt foarte accentuate și iau pe zi ce trece proporții mai mari, nu numai fiind că lipsesc multe obiecte de prima necesitate, dar pentru că, în marea majoritate a cazurilor, lipsesc mijloacele necesare pentru a le putea procura; pentru că, neputându-se face exportul, se simte în toată țara o lipsă totală de bani. Mulți muncitori au ramas astfel fără ocupație, iar populația din oraș se stinge în mizerie.

Bătrânii s'au deprins cu postul periodic din trei în trei zile pentru a putea economisi hrana necesară copiilor lor. Nenorocirea ce a căzut asupra țării este deci foarte gravă, și cu atât mai mult, că opera noastră colonială tânără este periclitată.

Față de situația această tristă, din Palestina, noi avem o datorie și umană și națională de a veni cu un ajutor imediat, și eficace, de a salva cât mai curând mica noastră achiziție de acolo. Și accentuăm asupra acestui lucru, pentru că în spre frații noștri din Palestina convergesc toate aspirațiunile noastre, pentru că prin ei vom putea îndeplini idealul nostru național. Mănunchiul de evrei ce-i avem în Palestina sunt numai avangarda marelui noastre opere de colonizare, sunt numai pionerii marelui nostru ideal în evoluția sa istorică, și de aceia trebuie să ne fie cu atât mai scump, și de aceia trebuie cu ori ce preț să apărăm fundamentul deja înfipt în pământul sfânt, asupra căruia voim să ridicăm casa noastră națională.

Este un act sfânt și nobil, ca în împrejurări atât de grele, să ne împlinim conștiințios această datorie națională.

Și pentru acest scop nu vă cerem fonduri extraordinare cu toate că în altă parte și'n special în Rusia s'a introdus în toate orașele o contribuție personală pentru acest fond. Noi cerem un lucru pe cât de simplu pe atât de ușor, ca toate daniile dela pomenirea morților de toate sărbătorile să fie destinate acestui fond de ajutorarea evreilor nevoiași din Palestina. Banii aceștia au fost în totdeauna destinați pentru

astfel de scopuri, acum însă, sub noua organizație și a unui control serios, vor îndeplini adevărata lor menire.

Pentru ca această danie, născută dintr'un sentiment curat evreesc să fie pe deoparte centralizată și pe de altă parte întrebuițată pentru un scop atât de sfânt și atât de temeinic, ne-am organizat într'un comitet pentru organizarea colectărilor în toată țara și pentru a veni în ajutor în mod mai eficace fraților noștri din Palestina.

Aceste danii se predau reprezentanților sinagogilor sau comisiunilor special alese pentru acest scop. Pentru fiecare donațiune se primește o chitanță iar donatorii vor fi publicați cu sumele donate în toate jurnalele evrești și în buletinul nostru care va apare imediat după încheierea colectei de paști.

Evrei, avem încredere în virtuțile voastre strămoșești și sperăm că veți fi la înălțimea datoriei.

Cu salutul Zionului
COMITETUL CENTRAL

Dr. H. Wolfshaut, Președinte ; Solomon Drimmer, Casier ; Pincu Daniel, Controlor ; Marcus Zion Catz, Secretar.

Piatra-N. Nisan 5676 (Aprilie 1916)

N. B. Toate sumele se vor trimite numai la adresa casierului nostru *D-l Sol. Drimmer*, Piatra-N.

Cu această ocazie, mă simt dator a comemora pe toți membrii decedați până în prezent al soc. sacre.

Lista membrilor decedați

Iosef Naftalisohn, (președinte), Dr. Leon Stein, Dr. Aurel Lupu, Iosef Davidovici, Melich Segaller, Ilie Segaller, Ițic Berman, Nute Fainstain, Iosef Weinrauch, Marcu Rubin, Avr, Lewow, Bercu Zilberman, Șmil Herșcovici, M. I. Esrig, Șmil Siegler, Leiba Charas (Nemțean), Pine Daniel, Șmil Ițic Katz, Ghedale Koller, Nute Schwartz, Ițic Șteinfeld, Herș Goldștein, Ițic Pascal, Iancu Șoilovici, M. Sperling, Beril Krieglner, Michel Iuster, Petru Iuster, B. Grünberg, Welvel Chaichis și Leib Berman.

Aci este locul de remarcat că ar fi foarte nimerit ca soc. sacră să așeze în peretele salonului mortuar din cimitirul dela Sarata, o mare piatră de marmoră albă, pe care să fie sculptate numele membrilor decedați și al aceloră ce vor adormi în viitor. Aceasta spre comemorarea.

În treacăt vorbind mai toate mormintele au *Mașiva* (piatra în picioare) și *țom* (piatra culcată pe mormânt). Foarte multe morminte au pietre de marmoră și multe au și grilaje de fier.

Cimitirul este bine aranjat și împărțit terenul în secții : clase și categorii.

Clădirile cimitirului sunt de două feluri și anume : Clădirile vechi, compuse din un salon mare, care servește pentru ceremonialul funebru ; alătura este camera mortuară, pentru spălarea și îmbrăcarea reposaților iar alătura cameră de locuința al gospodarului iar în partea adversă 2 camere care servesc de locuință intendentului cimitirului.

Pe lângă aceste clădiri sunt șuri cari servesc de depozitarea obiectelor cimitirului.

1) Clădirile noi se compun din câte-va camere care servesc de locuință primului servitor al societății sacre (chewra-șames), care în vechime se numea maloce.

Alătura sunt șuri mari care servesc pentru ținerea celor 3 care funebre, ce are societatea sacră.

Modul înhumării reposaților actualmente este în coșciuge, făcute din scânduri simple. Până în anul 1899 era obicei vechiu că se așezau două scânduri alăturate de mort și una sau două scânduri pe deasupra mortului iar pe deasupra venca pământul.

Mă mai simt dator a arăta că tot cimitirul este împrejmuit cu gard de scânduri, care foarte des este spart de răi făcători.

Acest cimitir după cum se știe a fost înființat în anul 1873 și mărit în anul 1903 și acuma prin cumpărare a încă 3 hectare teren.

În special relevând, după cum mai înainte (1898 1908) vrednicul membru d-l *Iancu Abramovici* (actualmente stabilit în București) se ocupa cu cel mai mare zel, râvnă și activitate cu administrația interioară al cimitirului nostru de la Sarata, tot astfel se ocupă actualmente activul membru d-l *Senior Weisman*.

PINKESEN

(CĂRȚI COMEMORATIVE)

Aci este locul ca să vorbesc și de așa numitele Pinkesen ale comunității, care de obicei sunt ținute de membrii instituțiilor al căror titlu poartă.

Prin „Pinkes“ înțelegem de obicei un fel de carte comemorativă, un fel de memoriu în care se înregistrează faptele cele mai importante petrecute în sânul comunității israelite și care în cea mai mare parte au un interes istoric.

Comunitatea locală posedă mai multe Pinkesen de această natură, dar se știe pozitiv că au mai existat și alte Pinkesen dar care s'au pierdut fără a se cunoaște cauza pierderii.

PINKESUL

1) Soc. Sacre „Chewra-Kedoscha“

Acest Pinkes poartă titlul de „*Pinkes dechewra Kedoscha*“

Dânsul are coperte înfrumusețate cu flori colorate pe ambele părți, care-i servesc chiar ca învelitoare și sunt făcute în forma de envelop de scrisoare. Pe fața copertei se află presat un *Mogen-David* aurit, înlăuntrul căruia sunt scrise următoarele cuvinte în limba hebraică: „*Pinkes șel Chewra-Kedoscha, mișnas taf lamed alef* sau 531, iar ceva mai jos cuvintele: *Poi Piatra*, cu aceleași caractere.

Această copertă precum și scoarțele Pinkesului sunt din piele de vițel. Datează din anul 1770. Vechimea adevărată e dar de 159 ani, adică de la 1770 stil creștin.

Hârtia e groasă și de bună calitate. Lungimea copertei este de 30 c. m., lățimea de 25 iar grosimea ei e de 3 c. m. — Legătura și chiar parte din hârtia pinkesului e mâncată deja de molii. Pe scoarța exterioară a pinkesului se văd flori și triunghiuri aurite. Pe scoarță e presat cu litere aurite cuvintele:

„*Pinkes zei dechewra kedoscha*“ (pinkesul e al soc. sacre). Lungimea cărții spre deosebire de copertă e de 29 c. m., lățimea de 24 iar grosimea de 2 c. m. Are în total 85

file, între care 38 scrise. Foile 7 până la 31 și dela 52 până la 58 sunt scrise cu litere Hebraice ca de tipar, împodobite cu felurite flori și figuri și au de desubt două litere turcești, întocmai egale cu acele ce se văd pe un irmilic turcesc. Pe foile dela pag. 14 până la 24 se văd mai multe desemnuri boite în felurite colori; iar pe pag. 24-a e zugrăvită o mână și se vede scrise fraza cunoscută benedictială „Ievorachecha adonai etc. (Bine cuvântează-te D-zeu). Pe pag. 25 sunt scrise țewuat (diate) scoase din talmud; de aci până la pagina 46 sunt copiate diverse legi și dogme scoase asemenea din Talmud, iar împrejurul părților sunt diverse desemnuri colorate cu tricolorul național.

În fine pe multe pagini se văd iscălituri diverse a persoanelor ce au făcut parte în vechime din Chevra Kedoscha etc. Pag. (filele) 52, 53, 54, 55, 56, 57 ocupă locul Procesului verbal al comitetului actual al soc. sacre (redactat de mine și tradus în Hebraica de David Kahane).

De remarcat însă mai presus de toate este statutul soc. sacre (care reprezintă în vechime Kahalul comunității), care se află în fruntea pinkesului și care a fost redactat de un însemnat rabin din Brodi; *Aron Moise*, privitor la relațiile membrilor soc. sacre, atât între dânșii cât și semenii lor, precum și pentru păzirea dogmelor și prescripțiilor religioase.

Articolele sunt în număr de 11, pe care le traduc aici ca interesante din punctul de vedere cultural și social al Evreilor din Piatra, din acele timpuri.

Articolele încep cu cuvintele *Beezras adonai* (cu ajutorul lui D zeu omnipotentul).

Art. 1. Gabai (eforul) soc. sacre în unire cu rabinul sunt în drept d'a pedepsi pe acei dintre bărbați și femei, care vor călca dogmele și poruncile religiei noastre.

Art. 2. Starostele înfrățirii sacre împreună cu rabinul și locțiitorul de rabin sunt în drept a impune plata uuei cotizațiunii (taxă), fiecăruia după putere, pentru întreținerea săracilor, văduvelor și orfanilor comunității, cum s'a urmat din vechimea aci în Piatra, până au conținut inițiatorii binelui, că acuma sunt desființate toate binefacerile, de mor de foame și nu au cu ce se îmbrăca și trăesc în lipsa mare și nimănui nu-i pasă de nevoieși de aceia cei protivnici pentru ajutama-

rea săracilor și copiilor, acela să fie pedepsit de staroste și rabinul.

Art. 3. Este în atribuțiunea rabinului și al starostelui d'a observa ca nici un balebait (enoriaș) al comunității ce are servitori ori lucrători să nu le rupă nimic din leafa ce li se cuvine și a nu le face vre'o nedreptate.

Art. 4. Starostele împreună cu rabinul sunt în drept a da în întreprindere *feredeiele*, în cea mai bună regulă iar venitul lor să fie și să se întrebuințeze în folosul binelui obștească; tot odată sunt în drept d'a schimba pe întreprinzătorii acestora, fără ca cineva să li se poată împotrivi. Ei sunt asemenea îndreptățiți d'a mări tacsă în folosul fondului cu care se ajută cei nevoieși.

Art. 5. Starostele este îndatorit și în drept de a pune agenți revizori, care să meargă la fie-care prăvălie, la fie-care cărciumă și ori unde se vinde cu măsură și cântar și să observe ca să nu se uzeze măsuri false nici măcar la un israelit după cum ordonă Șulchan-orach (Hoșen-Mișpat alin. 201) că mai aspră este pedeapsa pentru măsuri false ca pentru prostituție.

Contravenitorii vor fi pedepsiți.

Art. 6. Starostele este în drept să pue oameni plătiți de obște, care să îngrijească de toate interesele ei, fie relativ la întreținerea săracilor, al copiilor, bolnavilor (care zac acasă și în Hegdeș (osil) adică să observe ca săracii să aibă pâine, ca cărturarii să nu fie lipsiți de hrană și să li se deie îmbrăcăminte, cisme și lemne în timpul iernei, precum să observe și de bolnavi.

La aceste puncte fie-cine de la mic până la mare să fie atent.

Art. 7. Starostele împreună cu Rabinul sunt în drept să pue revizori, cari să supravegheze ca ziua de Sâmbătă să fie respectată și sfințită și ca în acea zi cărciumele să fie închise.

Art. 8. Fie-care balhabais (gospodar) este dator să meargă odată pe lună, singur sau locțiitor, imediat ce va primi o învitare iscălită de gabai (efor) și rabin, spre a strânge contribuțiile pentru întreținerea saracilor, găsduirea oaspeților și susținerea Thalmud-thorei, precum e scris: Căutați de copii săracilor căci prin ei se răspândește învățatură.

Art. 9. Dacă va veni aci în oraș un oaspete onorat (cinstit) și nu va fi cine să-l găsduiască în grabă, atunci doi bărbați însărcinați de gabai sunt obligați a merge în toate casele spre a strânge o sumă mică, pentru ca în astfel de chip să se evite ca nu cum-va acel om să fie expus rușinei pe uliță, fără adăpost și ajutor.

Drept ceia ce se află scris: De nu va merita (omul), săraci lipiți se vor găzdui în casa sa; iar de va merita, săraci (mai de seamă) vor fi oamenii casei sale și D-zeu va trimite binecuvântarea și cu belșug în acea casă.

Art. 10. Toți balbatem (gospodari) din acest oraș sunt datori a primi pe saraci cu o față voioasă; iar gabai (efor) e obligat a face două prânzuri, în fiecare iarnă pentru saraci și să fie pacea Domnului!.. (al guvernului se traduce în Analele Soc. istorice "Iulius Baraș" II p. 50).

¹⁾ *Art. 11.* Gabai (eforul) ei în putere a impune, chiar cu rău, celor ce se judecă ca să nu meargă la autorități și judecătorii străine, ci numai la rabini, unde se face dreptate; și de-i se va da ascultare, gâlceava va dispărea și va fi pace din cer și vom trăi amin!

Spre a însemna anul de crearea a pinkesului, autorul sau marele rabin *Ichiel Mechel ben Iosef*, s'a servit de următoarea frază Hebraică ce o traduc aci, și unde se află însemnate literele menite a indica anul, ceia ce corespunde cu anul 5531 (1770).

„Și voi ocroti acest oraș, spre al ajuta [pentru binele meu și pentru numele robu'ui meu David“.

Din acest statut reiesă că înfrățirea sacră „Chewra Kadoscha“ înlocuia pe atuncea epitropia Comunității, înfățișând astfel complexul organizației Comunității noastre.

II. „Pinches dechevra mișnaiot“

Al doilea Pinches este acela al unei societăți a căreia scop era de-a învăța mișnaiot; vechimea lui e de 92 ani. Lungimea sa e de 43 c. m. lățimea de 25, iar grosimea de 4 c. m.

1) Acest articol pare a fi scris pentru autorități judiciare străine ca consulatelor, căci conform hrisoavelor Domnești și al legiurilor vechi, rabini și comunitatea erau singuri în drept a judeca pe Evrei cu drept de apel la Divan Domnesc.

El are peste tot 100 de file între care 5 de pergament pe care sunt scrise diverse poesii și statutul cu litere hebraice ca de tipar, iar alte 7 file sunt scrise cu scrisoare simplă nu prea citeață.

Legătura pinkesului e aurită cu eleganță și împodobită cu diferite flori, pe dânsa sunt scrise următoarele cuvinte în limba Hebraică: „Pinches dechevra mișnaiot“ iar leatul lui e scris cu mai multe cuvinte ebraice, din care câte o literă se află însemnată, și din care rezultă vechimea sa indicată mai sus.

Urmează apoi regulamentul prin care fiecare membru este îndatorit să învețe cele 6 cărți de mișnaiot. Fila 1 și 2 conține extracte din talmud și midraș din care rezultă ca fiecare evreu trebuie să învețe mișnaiot. Fila a 3-a are o poezie de încurajare către acei care se îndeletnicesc cu această învățătură. Pe fila a 4-a este regulamentul, cum și în ce mod să și însușească cineva această învățătură, arătând tot odată că fiecare membru trebuie să achite o contribuție de 5 patele pe fiecare săptămână. Pe fila a 5-a indică numele fiecărui membru care a participat și contribuit la fondarea acestei societăți. Membrii sunt în număr de 46, ceea ce dovedește că iubirea de studii era destul de dezvoltată în acea vreme printre membrii comunității de aci.

Între diversele numiri extrag: Mordechai ben David, Elie ben Hilel, Ițchok ben Șmiel Zamvel, Iankef Zwi Melemborg, Meșel ben Șoil (bunicul meu), Mordechai ben Iehuda Zew, Haim Șulim ben Ițchok Levi, etc. etc.

În fine produsul orașului este asemenea reprezentat printr'o frază biblică din care începutul fie cărui cuvânt ne dă literele Piatra.

1) III. Pinkesul Soc. Haor (Țumina)

Fondată Vineri 8 Tebeth tuf reiș lamed ches (1 Dec. 1877) Piatra, jud. Neamtz.

Articolele principale din acest statut sunt:

1) Ajutorarea asociațiilor în caz de nevoie și mai cu seamă a-i instrui în thora și în științele profane.

2) Comitetul se alcătuește de 1 președinte și 7 membri consilieri.

1) Statutul (Pinkesul) acesta e în posesia mea.

3) Scopul este : înfrățirea, iubirea și unire, a reflecta cultura asupra membrilor și mai cu seamă a instrui pe copii săraci, și a fi conduși la izvorul luminei și științei.

4) Cotizația lunară este 1 leu.

5) Membrii se vor purta cu morală, onestitate servind ca model în această privință.

6) În caz de boală a unui asociat, doi membrii vor nopta regulat la bolnavul până se va însănătoși.

7) În caz de deces, toți asociații'l vor conduce la cimitir iar văduva și orfanii rămași vor fi ajuturați.

8) Ședințele comitetului se vor ținea în fie-care Sâmbătă seară regulat și ori când Președ. va convoca o ședință urgentă.

9) În timpul ședințelor se va păzi liniște și respect pentru comitet.

10) Orice abatere va fi amendată de comitet și de 3 ori amendat va fi exclus.

IV. Pinkesul Croitorilor

Acest Pinkes este din anul tuf kif pei zein adică din anul 5587 (1827), deci este de 102 ani și este făcut și scris de Ire ben Ușer și Fabiș sin Meir Ancel Lungimea 34 jum. c. m. iar lățimea 22 c. m., grosimea 1 c. m. și 8 m. m.

E legat în scoarțe de piele și bine conservat fiind în posesia sinagogei croitorilor.

Acest Pinkes cuprinde : 4 file goale, fila 5-a titlul cu felurite figuri.

Fila b cuprinde o parte din statut (teküne) a nu se concura și a face mișfes.

Fila g capitole din Talmud, lăudând meseria.

Fila d statut (introducere).

Fila h că după Paște se va face alegerea comitetului și a lui gabai iar cholemoît sucoth, se va face side, din propriile pungi ale membrilor și nu din fond, asemenea și prima zi după Paște.

La ședință membrii să vie curați și cu respect, așezându-se la masă după etate, iar gabai la capătul mesei.

Celelalte file cuprind următoarele regule :

1) Dimineață și seară membrii vor merge regulat la bet

hamedraș făcând rugăciunile divine cu evlavie, contrar vor fi amendați cu 4 parale.

De nu vine toată săptămâna să facă rugăciuni, nu va putea veni nici sărbătoarea și de nu va veni mai mult timp va fi șters.

Alies se va da (bənii) lui gabai.

2) Jocul de hazard este strict oprit, contrar va plăti amendă 5 lei.

3) La praznic trebuie să fie și rabinul, președintele va avea toată puterea asupra societărilor.

4) Chalemoit nu se va lucra, contrar amendă 5 lei. De permite rabinul se va putea lucra.

5) Eref Șabes și Iom tof, cu 2 ore înainte de a se însera, să nu se lucreze.

6) Pimțirea unui membru se va face cu majoritatea voturilor, cel primit se va obliga a respecta totul.

7) Venind un mēseriaș străin, gabail va îngriji cu gazdă și cheltuială. Găzduirea se va face după ordine.

8) Sâmbătă și sărbătoare după mincha, asociații se vor aduna în casa de rugăciune și vor recita tilem.

9) Fondul societății se crează din următorul venit :

Calfa va da una para pe săptămână, cel ce lucrează cu bucată va da 5 para de bucată, meșterul va da una para pe săptămână și 2 para de bucată.

10) Nimenea nu va primi de lucrat, de nu va fi chemat, nimenea nu se poate concura.

11) Un lucrător străin, voind a se stabili, nu va putea lucra fără autorizația lui gabai, contrar va plăti amendă societății un galben și *ispravnicilor* doi galbeni.

12) Nici o calfă nu poate deveni meșter de nu se va însura, când fiind admis va face și prasnici.

Mainstrul cu calfa lui nu pot lucra în companii contrar va da amendă societății un galben și *ispravnicilor* tot un galben.

13) Nimic nu va primi o calfă eșit dela altul fără regulă, contrar mainstrul ce la primit va plăti 12 lei societății și 2 galbeni *ispravnicilor* amendă.

14) Nimenea nu va putea insulta pe celălalt contrar va plăti amendă 6 lei casei de rugăciune și 6 lei societății.

15) O calfă cu voia lui gabai poate merge la țară ca să lucreze.

Gabaiul de atunci era : Volf ben Nechemne Fabil.

Pe fila 1 (11) este un proces-verbal al soc. Sacre „Chewra-Kedoscha“ de aci, imputernicind pinkesul și societatea de a funcționa și a fi respectate.

Urmează iscăliturile membrilor Chewra-Kedoscha : *Iosef Baraf mios Wehamidine (fiul rabinului Hahambașa din Iași)*, și alte iscălituri.

Pe fila 2 (12) este askume (împuternicirca) lui Hahambașa din Iași.

Apoi urmează iscăliturile membrilor societăței croitorilor.

15 file sunt cu felurite figuri și felurite scrieri de mână.

Peste 50 file sunt goale.

V. Pinkesul „Chewra-Thilem“

al casei de rugăciune al croitorilor din Piatra.

Din anul tuf reiš lamed alef adică 5631 adică din anul 1871. Lungimea 37 jum. c. m., lățimea 24 c. m., grosime 1 c. m. și 8 m. m. în posesia lui Strul Croitor poreclit lungul.

Fondatorii societăței și al Pinkesului sunt : Isruel ben rib Duved Aren, Moșe Eliezer berib Zew, Peisech lehide berib Ioine Aren Hakoin, Șmiel berib Iankef, Șmiel Ioine berib Arie, Rib Mordche Arie, Sov berib Iekef Sov, etc. etc, total 24 membrii înșirați ca fondatori.

Fila I are titlul, fila a 2-a conferență în al cărui interior sunt numele membrilor fondatori, fila 3-a este statutul, 26 file cu numele membrilor într'o figură, fiecare membru pe o deosebită filă. 46 file sunt goale.

Pe fila a 26-a este un proces-verbal unde membrii sunt obligați a recita mișnaiot la bolnavi, morți și iharzeit.

Fiecare membru este obligat a recita zilnic câte va capitole psalm., iar Sâmbătă cu toții în sinagoga croitorilor.

De se va îmbolnăvi un membru câte 2 după rând vor dormi acolo și îl vor îngriji, iar murind îl vor petrece la cimitir și acasă în cele 7 zile șive, vor recita acolo mișnaiot.

Dacă membrul n'are copii, membrii vor recita Kadoș.

Membrii obicinuesc și azi a face praznic în fiecare an.

1) VI. Pinkesul „Hachwiru Neir Tumid“

din anul 5623 adică din anul 1863

Lungimea 41 c. m., lățimea 26 c. m. iar grosimea 2 c. m. și 7 m. m. elegant legat în piele cuprinde în total aproape 200 file albe.

Fila 2 introduce hachdumă. Aproape 20 file sunt cu frumoase figuri pe care sunt scrise statutul și regulele societății.

Boitul figurilor și al paserilor, animalelor și al peștilor, sunt foarte bine executate.

Pinkesul n'are nici o iscălitură. Scopul societății era:

1) a se arde vecinic o candelă pentru pomenirea morților.

2) a se ajutama pe bolnavii săraci.

3) a se face rugăciuni la membrii bolnavi.

4) a nopta la membrii bolnavi.

5) a se păzi thora și învățătura mișnaiot etc.

Mi s'a afirmat cu siguranță că fie care breaslă avea câte un pinkes, asemenea fiecare casă de rugăciune și fiecare societate, dar care s'au pierdut și nimic.

Pinkesul Soc. Sacre cuprinde și un Proces-Verbal, istoricul noului cimitir, alcătuit și redactat de mine spre comemorarea. Pinkesul era mul timp ținut de mine și apoi Comitetul soc. Sacre prin adresa No. 18 din 14 Mai 1903 cerându'l l'am predat Comitetului care'l păstra până la decesul regretatului președinte Naftalisoohn iar astăzi este păstrat de actualul președinte S. Daniel.

Autorul

Ideia Mesianică în Piatra

(Cultura)

Nu se poate ști pozitiv dacă ideea Mesianică a frământat în trecut și pe Evreii din Moldova ca pe cei din Polonia, cât privește orașul Piatra am putut afla că la anul 1831, se ivi un individ cu numele de Faviș der Poilișer, care-și propuse de a aduce pe Mesia. El poseda șeimes hacdeșem, după cum pretindea, și cu ajutorul lor săvârșia multe curiozități, ba încă era iscusit în cetirea norocului după palma omului la care privea așa că poporul îl considera ca un făcător de minuni, ca unul ce era în contact cu ingeri, și insufla multora chiar oare-și care frică.

Spre a isbuti în planul lui își luă ca ajutor pe un tânăr sărman Șulemstole der Ingertes, un tânăr pios, care îndeplinea cele prescrise din ca tea Reziel. Într'o zi însă acest Faviș adună în casa lui aproape jumătatea obștei Israelite din acest oraș spre a asista la lucrările lui, promițând că, cu ajutorul rugăciunilor sale și numirile sfinte ce le știa, va aduce pe alesul lui Israel.

Casa lui era plină de oameni și în afară lumea stătea cu evlavie așteptând să vază rezultatul promis. Faviș, în unire cu tânărul se puse apoi pe lucru, el se înveli cu un taleth pe cap și nevăzut de nimenea lucră cu pergamentele cele sfinte; apoi întrebă pe băiat de aceia ce vede.

Acesta-i răspunse că vede un bătrân cărunt șezând la masă, decalogul stând înaintea lui, cerurile sunt deschise, iar ingerii stau laolaltă și alte de aceste aiurări fantastice. Dar abia isprăvi cu descrierea lui, care puse lumea în spaimă și uimire, când casa începu să se sgudue și se auzi un zgomot înfricoșat așa că lumea începu a tremura și mulți căzură fără simțire la pământ.

Un foc isbucni între aceste și deveni atât de intens încât amenință ca tot orașul că devie prada flăcărilor. Atunci o luară toți la fugă și numai Faviș cu lânărul fiind exaltați rămaseră pe loc și pieriră în foc, dându-și sufletul în cele mai îngrozitoare chinuri. Tot în incendiu pieriră și sfintele pergamente ce aveau cu ei. Intenția acestui Faviș era a imita pe Iosif Dilraine, care tindea la acelaș scop. Un atare fapt s'a întâmplat în Iași cu 12 Evrei, cari voiră să aducă pe șaar oișris (ingerul tezaurilor).

Rabinii din Piatra-N.

Din cea mai adâncă antichitate, conducătorii spirituali ai comunității israelite purtau acest titlu.

Și aci din partea lui haham bașa din Iași funcționa un rabin al comunității locale, ales fiind de enoriași ori de Kahalul comunității locale, întărit în vechime și de Hahambașa din Iași. Funcția lor era pe tot timpul vieții. Rabinul era dator a da toate explicațiunile ce i se cereau relativ la ritul mozaic; judeca și întărea divorțuri religioase supraveghea hahamii, îngrijea a se pune oameni credincioși pe la măcelăriile evreești, observa fabricațiunea azimelor, ținea drașoth de învătătură și morală religioasă, etc. Avea jurisdicția asupra enoriașilor comunității, judecând procesele civile, comerciale și chiar penale precum și cele relative la chestii religioase. El avea o putere foarte mare, pronunțând hotărâri și pedepse ce se puneau în executarea prin mijlocirea starostelor sau a Kahalilor comunității, sprijiniți fiind întotdeauna de autoritățile locale pentru executarea lor. În chestii grave, cei condamnați puteau face apel către Vel Camaraș ori către Hahambașa și către Divanul Domnesc. În ceiace privește chestiunile religioase, avea o autoritate deplină. Logodnele, căsătoriile și divorțurile erau exclusiv în atribuția și competența lui, la care ocazie percepea și taxele cuvenite și lui Haham bașa, conform așezământului Gospod. Judecățile se făceau după legile mosaice sau mai bine zis după pravilele Talmudice, având deplină autoritate.

La noi în Piatra au fost și Daiunim (asesori de rabini) cu aceleași atribuțiuni.

În timpurile vechi, aici ca și în celelalte orașe mai mari era și un Vice-Hahambașa, având acelaș privilegiu și venituri ca și însuși Hahambașa singur.

Acesta, ca și Haham bașa avea dreptul de a numi staroste, care era în contact direct cu ispravnicul ținutului Neamț. Acesta, cu puterea ispravnicului trimetea oameni cu zaplacii pe la case de încasa veniturile lui Haham Bașa, de la arândari, executând pe aceia ce nu voiau a-i achita dările și taxele ce i se cuveneau.

Înainte de a da cronologia rabinilor de aci, voi vorbi de vestitul Rabin *Israel Balșemtov*, al căruia amintire este încă vie în multe locuri din județul nostru, transmis fiind tradițional din gură în gură. Sunt peste 150 ani, de când trăia în jud. Suceava un Rabin mare, cunoscut sub numele de Elieizer. În acea vreme năvăliră Tatarii în țară și dânsul făcut fiind prizonier, fu dus în Turcia, unde fu vândut ca rob la un Pașa însemnat. Tradiția spune că dânsul prin înțelepciunea, inteligența și capacitatea sa, isbuti a se face atât de iubit de stăpânul lui, încât îl slobozi din robie și cu timpul înaintă la funcție de Pașa. Murind vizirul el fu chemat în locul lui, și i se dete ca soție, pe soția defunctului vizir. Dar puțin după aceea, strângându și și o frumoasă sumă de bani, fugi din Turcia și se întoarse în țară, unde se reuni cu soția lui de mai înainte și născu un fiu cu numele de *Israel*, care a fost mai târziu poreclit *Balșemtov Hakoides*. Părinții acestuia trăiră peste 100 de ani și muriră în Suceava (vezi și cartea Hebraică : „Șchiwche Baalșemtow”).

La moartea părinților lui Israel era în vârstă de 17 ani și el intră într'o talmud-thora din Suceava, unde spre a învăța trebuia să îndure multe suferinți, silit a se băga servitor la un melamed (învățător); la vârsta de 24 ani se însură cu fiica rabinului Gherșin din Suceava; dar fiind timid, el nu prea fu băgat în seamă de coreligionarii lui.

La vârstă de 27 ani se întoarse în pădurile cele dese din jud. Suceava și Neamț, unde își clădi o casuță și spre a-și putea agonisi hrana, cumpără un cal și o căruță, pe care o încarcă cu lut și trimise pe soția lui s'o vândă. Foarte adese-ori însă își părăsi locuința lui și călători prin Transilvania (Ardeal), unde se primbă prin munți și văi, așa că chiar azi mai există în Ardeal, lângă Bicaz (jud. Neamț) o vale lungă, numită după el *Valea Jidanului* precum și alte foarte multe localități care poartă numele său. Dar preumblare saa cea mai favorită era pe muntele *Ceahlăul* din jud. Neamț, unde își săvârșea rugăciunile și unde se scălda în toate zilele.

Dânsul era om foarte simplu și purta un costum țărănesc; un suman, un cojoc, o cingătoare și o cușmă.

Intre altele ne spune legenda, că el voind a trece într'oză zi de pe dealul preot pe dealul preuteasă, din jud. Suceava, ambele dealuri se împreună spre a-i înlesni trecerea. Sunt vre'o 75 ani, de când trăia în Borca un țăran Ioan Farcaș, bătrân de 105 ani, care povestea în unire cu alți Români că l au apucat încă în viață și că l-au văzut foarte adese ori, pe când trecea cu vitele pe câmp.

Multe legende, asupra lui, trăesc chiar și până azi în gura țăranilor din diversele locuri ce le cutreera.

Haiducii chiar ce trăiau prin munți și păduri în acele timpuri, îl venerau mult și aveau un atare respect pentru persoana lui, încât nu numai că nu-i făceau nici un rău ba încă îl puneau pe el ca judecător în svezile și certele lor, și foarte multe ori se mirau împreună cu lumea întreagă de el, care nu știa de nici o teamă și care trăia izolat dela restul corelegionarilor lui.

Acest mare rabin devenise foarte celebru, având mulți sectatori, fiind chiar fondatorul sectei chasidimilor:

Cronologia rabinilor din acest oraș, după cât am putut culege sunt; Inaintea anului 1770 a fost vestitul rabin *Ichil Mechel ben Iosef*. A făcut aci și Pinkesul soc. Sacre: „Chewra-Kedoscha“. El era cunoscut cu numele de „maghid“. A murit în anul tav-kif-lamed-zain (1777) și este înhumat pe cimitirul vechiu. Al doilea rabin a fost *Șulim bar Zew*, care a murit în anul tuf-kif-mem-zain (1784) și este înhumat tot pe vechiul cimitir. Apoi urmează: *Rabi Haim ben Menachim*, mort tuf-kif-samech nin (1806); *Rabi Beir Leib Maghid*; *Rabi Iosef Charif* (înțelept) *Rabi Daniel ben Iosef*; ¹⁾ *Rabi Iosef ben Daniel* mor 5601 (1841); *Rabi Isucher Beir ben Rabi Avram* decedat 5613 (1853); *Rabi Chaim Ioine Timin*; *Rabi Ițhoc ben Avram Adverner*; *Rabi Șmil Lipcaner*. După dânsul venica rabin Velvel Leibale Lișes (Apotheker) și ca Daian Moise Wolf Kilai și mai târziu Rabi Velvel Nutes (daian), Rabinul Velvel Apothek er murind în anul 1870, rabinul Kitai fu proclamat rabin.

¹⁾ Acesta este fiul rabinului Daniel Sin Iosef de aci și ambii rabini snt străbunicii familiei Daniel de aci (Samuel și Dr. Volf Daniel). Pe pietrele rabinilor Daniel și al talmudistilor este săpat pe piatra sepulcrală o bibliotecă în color.

Rabinul Kitai funcționează ca atare aproape 30 ani, murind la 12 Elul (15 Aug. 1890). După decesul acestuia, se formase două partide, una aducând ca rabin pe *Chaim Löbel*, fiul rabinului *Löbel* din Bacău, iar cealaltă partidă a adus pe *rabinul Israil Bergher* din Polonia. Cel din urmă susținut fiind de meseriași, a adus de acolo doi hahami. Era o luptă mare între aceste două tabere. Această stare de neliniște a durat până în anul 1896, când înființându-se gabela și constituindu-se un comitet al comunității, s'a dat rabinului *Bergher* 3000 lei și plecă la București. Numai ast-fel comunitatea scăpă de zizanie și desbinare.

Actualul rabin *Chaim A. Löbel* însușește toate cerințele vechiului și noului sistem. Este un bărbat semi modern.

Actualmente avem numai pe savantul rabi *Haim Löbel*, un bărbat care însușește toate cerințele vechiului și noului sistem.

Aci cred nimerit a pomeni că orașul nostru a fost vizitat de celebrii rabini: *Rabi Solomon Del Medigo*, de *Rabi Meirl* (din Premilem), *Rabi Sruze* (Riginer), *Rabi Choskeolă* (din Polonia), *Rabi Șmelke Sasover*, *Rabi Mechele Dorhoier*, *Rabi Ițole din Buhuși* și de fiul său *Rabi Isruți* din Buhuși.

O curioasă legendă se pomeniște despre vizitarea lui *Rabi Meirel*, că ar fi blestemat să ardă ceia ce s'a și întămplat după plecarea sa (1849), din cauza că bogătașii nu i-au dat onorurile ce se cuvenea a-i se da.

Este de notat că la 22 Ian. 1899 rabinul *Löbel* refuzat a merge pentru jurământul soldaților recruți din cauză că D-l Colonel Petrovici a refuzat rabinului a libera soldații e-vrei la sărbătorile de toamnă. Cazul fu reclamat M-terului și Prefectul a aplanat incidentul iar colonelul a promis a elibera soldații la sărbători.

În vechime toate actele și certificatele erau întărite de rabin și Kahal cu pecețile lor, până la 1870, după cum voi arăta la alt capitol.

Rabinul este invitat a asista la toate festivitățile și celebrările naționale.

Nici o cununie nu se face fără prezența sa nici despărțenii (divorsuri).

Toate sinagogile și casele de rugăciune conform legesc
 au câte un rabin oficial, rabinul comunității are autoritate nă
 asupra lor, deci el se poate numi cu drept *Șef rabin al Coș-*
munității locale, conducător spiritual a ei. În vechime riu-
 binii comunității ca și al celorlalte din toată țara, fură adu-
 din seminarele ce sunt în Ungaria și Rusia. În România nel
 există încă seminare și Ministerul recunoaște certificatele a
 rabin, cu dreptul de scutire din armată, pe cele liberate d
 marii rabini din București. Rabinul dă toate explicațiunile ve-
 relativ la ritul mozaic, judecă și hotărăște divorsuri religioas o
 conform cu schulchan Aruch: supraveghează hahamii 56
 pună credincioși la măcelării; să observe fabricarea azimelo
 să țină cuvântări (drașoth) de învățatură și morală religioa
 etc.

H a h a m i i

Au rolul de a tăia păsări și a prepara la abator canei,
 cușeră (curată), conform prescripțiilor din Sulchan Aru
 El trebuie să cunoască principiile legii relative la Șechita (tăc 64
 și bedico (examinarea internă a plămânilor. ocă

El este sub ordinul rabinului Comunității. Ei sunt în-
 în număr de cinci cu acest titlu. pe

Psaltul-Cantorul-chazon (șelich Zibor-meșamer).

Fie-care evreu își poate face singur rugăciunile zil
 acasă, membrii sinagogei mari au stabilit însă ca servi Oct,
 Divin să se facă, adunându-se toți într'un loc anume des 40
 și întocmit și rugăciuni (Borchi, Kedischa și Kadiș) care 5
 trebuiesc pronunțate decât numai în prezența a zece pers
 majore. Cantorul (psaltul) începe și sfârșește, cântând fie
 capitol și poporul urmează regulat după el. Cantorul (psal
 nu e preot, el n'are nici un grad sau treaptă mai sus de
 cel din urmă credincios. Fie-care evreu în sinagogă se înc
 și se roagă direct către D zeu. De aceia oricine știe a c
 a cânta frumos poate servi ca cantor (psalt). te fe-

Evreii și Antreprizele Comunale

Evreii în toată țara și prin urmare și în județul nostru au fost întotdeauna antreprenorii sau mai bine zis furnizorii autorităților respective. Nicăieri n'am găsit o restricție pentru oprirea aceasta, de cât la anul 1867, cum voi descrie la capitolul: «Legi arbitrare și restricțiuni».

Ca să arăt pe toți antreprenorii evrei, pe de-o parte este imposibil iar pe de altă parte nefolositor. Deci voi descrie rătă numai pe câți-va. Date mai sigure am de la 1855.

La 10 Genar 1855 pitarul *Iosub Hoișie* sin *Ițic* a contractat cu comuna Piatra, îndestularea obștei de pe pârâzășească cu pâine, conform dispozițiilor No. 7048 din 11 al departamentului din lăuntru. Acest contract este întărit de starostele Corporației și de Isprăvnicia ținutului sub No. 2 din 12 Febr. 1855 cu condiție ca iarul să se facă de 3 pe an, iar prețul să fie 20 par, oca pâine de randași 32 Jemnă.

Tot în acest an contractierul căsăpiilor și munjeriilor pe partea răzășească au fost: Comisul *Dimitrie*, Iconomul *negușitorul Vigder Zet Aron*, cu Contractul încuviințat de Departamentul din lăuntru Secția G. sub No. 2449 din 12 Febr. 1855.

Prin adresa departamentului dată la 1 lunie 1856 către eforie și isprăvnicia Piatra, le ordonă că pentru asigurarea articolelor de hrană obștească precum: pitărie, săpie și mugerie pe anul 1856, le ordonă ca să adnească ștea târgoveților, să se înțeleagă cu ei pentru sigurirea acestor articole. Deci fură poștiți și notabilii Evrei (obșteraelite). Asemenea și *Meir sin Aron*, *Iosub Hoișie*, *Aron sin Moise Duvid*.

Deci acel sfat a hotărât următoarele prețuri: 72

oca carne treif iar 76 par. carne cușer, 4 lei oca grăsimi și 5 lei oca lumănări. (Raport. No. 895).

Departamentul I însă prin ordinul No. 18820 din 24 Febr. 1855 nu admite aceste prețuri, ordonând o nouă consfătuire și hotărârea din partea orășenilor, de-a micșora prețurile suite arătate mai sus.

În acel timp era în acest oraș un vestit antisemit, mănăcător de Evrei «Spatariul Dim. Gheorghiad» (Grec de origină); care era pe acel timp atotputernicul eforiei locale, acest antisemit își caută felurite pricini cu Evreii și tot pe acel timp (1855-56), el făcu sfatul Eforiei ca să încheie o hotărâre a eforiei târgului ca să nu se mănânce din cuțitul hahamului, cerând prin un raport dezlegarea departamentului din lăuntru.

Iată răspunsul departamentului către sfatul orășănesc din Piatra :

La raportul acelu sub No. 671 pe lângă care trimite jurnalul încheiat de obștea acelu târg pentru modul după care s'ar cuveni a se îndestula orașul acela cu pâine, carne și lumănări, să răspundă cu cât pentru pitării, Depart. încuviințează măsura de obște adoptată, iar pentru căsăpie și munjerie, nu se poate primi ca vitele să nu treacă prin cuțitul hahamului, ci să urmeze dispoziției ce este statornicită în cazul acesta prin condiția contractului transcris.

subscris *Nicu Catargiu,*

Șef secției I C. *Milino,*

No. 14150 Iulie 23 anul 1855.

1) Acest Gheorghiad însă s'a opus departamentului, prin altă hotărâre a Eforiei deci Departamentul dă sfatului orășănesc următoarea dezlegare, care o dau tocmai conform originalului :

DEPARTAMENTUL DIN NAUNTRU

Cătră sfatul orășănesc din Târgu Pietrii

Secția I. No. 20059 anul 1855 luna Octombrie 13, Iași

La raportul acelu sfat sub No. 932 să răspundă că propunerea D-sale spatarului *Dimitrie Gheorghiad* și obștei

1) Primăria Pidtra, vezi Dos. No. 186, 187 Anul 1854,
Idem Dos. No. 192 Anul 1855

târgului Pietrii cuprinsă în jurnalul încheiet, sânt contra condițiilor statornicite pentru antrepriza cãsăpiilor și jignitori în-teresului taxei prin care haznaua își adună dările sale de la Jidovi; și dar neputându-se încuviința nici acuma cuprinderea jurnalului țitat, sa adaugi că D-lor mädulärile munșipalității să se înțeleagă cu d. Dregători și să întreprindă mäsuri de-a aduce în plecări sau pe D-l spatariu Gheorghyadi, sau și pe alți, ca să primească țitatele articole cu condițiile obișnuite; osebindu-se numai în cea ce privește îndestularea nației E-vreești ca antreprenor ce va fi să fie dator a trece toate vi-tele ce se vor tăia pentru consumația norodului creștinesc prin cușitul hahamului și numai câtă carne ar eși cușeră, prin asemenea chip să li se deie Jidovilor, iar aceia ce ar mai trebui nației peste aceea, rămâne ca însăși *Jidovii sau taxi-erul să și aducă treibici* cari să-i facă întreaga vită cușeră și să se îndestuleze la a lor trebuință.

semnat *N. Catargiu,*

Șeful secției *G. Melino,*

Acest Gheorghyadi cu statul orășanesc văzând că nu reușesc în planul lor, fără admiterea Depart., recuseră la alt mijloc, adecă au oprit tăerea cărnei de vacă, rămâind a se îndestula târgul cu carne de mascur și pasere. Atunci departamentul secția I prin ordinul No. 20266 din 20 Octombrie 1856 în bază ca măsură luată n'au supus'o aprobării departamentului, cea ce era dator s'o facă, deci el nu o găsește nici cum nimerită; ordonă a se lasa de-a se tăia carne de vită ca și până acuma.

subsis *Cantacuzino,*

șeful secției *I. Caramfil'*

Deci Eforia și sfatul orășenesc se conformează de acuma ordinului departamentului și dă în antrepriză acest articol Evreului *Ghitman sin Bercu* cu următoarele prețuri, 72 par. oca le carne de vită, 5 lei oca grăsime și 6 lei lumânările.

Deosebit condiție ca în timpul postului creștinesc nu e dator a da carne cușeră pentru Jidovi.

Departamentul din năuntru. Ministrul cavalerul Nicu

Catargiu prin ordin No. 14285 din 20 Iulie 1856 nu apro-
mezatul, întâi din cauza prețurilor urcate și al doilea
cauza condiției contractului ca în timpul postului creștin
să nu aprovizioneze obștea Evreească cu carne cușeră, orde
deci a se face alt mezat care să lese cu prețuri mai mic
rate și să admită a se da carne Jidovilor în timpul pos
rilor creștine ca întotdeauna.

Așa dar se face alt mezat și rămâne antreprenor Mih
Creimer care lasă carne cu 60 par. oca și admite condiția
se da Jidovilor carne în timpul postului creștinnc.

În acel timp suindu se prețurile vitelor, deci necon-
nindu-i a îndestula obștea cu carne și lumânări i s'a făcu
subscripție de boerii cei mai notabili la 23 Noembrie 1856
și i s'au strâns 275 galbeni, subvenție spre a putea împ
contractul ce avea cu eforia târgului Pietrei.

Iată copia documentului subvențional :

Subscripție

Pentru înlesnirea casapului *Mihel Kreimer* antrepren
căsăpiilor pe partea răzășească ; la pogorirea prețurilor căne
a lumânărilor și a grăsimii, adică dela 72 par. oca de ca-
creștinească la 60 parale și cea evreiască dela 72 lei la
parale ; lumânările de la 6 lei oca la 5 lei 20 par. și
de grăsime dela 5 lei la 4 lei ; cari bani a subscripției ci
mânându-se D-sale Prezedentului Eforiei sub adeverință
numele fie căruia contribuitor la aceasta, D-lui îi va da
treprenorul sub aceaș garanție ce eforia are a primi del
și printre jos însemnare contractului, ca să-i înapoiască
menitul antreprenor care își primi eforia sub subscripce
până la expirarea contractului său ce urmează a fi la 1 Iul
1857. Aga Dim. Stavri 20 galb., Camin. N. Micleschat
galb., Comis. N. Gridov 40 galb., Iosef Camner Spita
galb., Vas. Miclescu 10 galb., Varnav Archimandrit 15 ge
etc. În total 275 galbeni. Adică 275 galbeni ce sunt re
asiguripsi, pe care i-am primit dela D-lui prezidentul efori)
cestui oraș ce și D-lui i-au luat dela boeri subsemnați cât
bine voit a mă ajuta ca să pot vinde din obiectele îndea
rei cu prețurile în dos scrise și mă îndatoresc că la toași

țele ce au contribuit la această sumă să le dau carne, lumânări și grăsime cu țidule prin oamenii ce D-lor vor trimite în contra sumelor ce am primit dela D lor. Iar capitalul primit ce va mai rămâne, la împlinirea proviziunii contractului să se răspundă iarăși în monedă primită fără vre-o dobândă și spre urmare întocmai urmează a mea iscălitură Jidovesce.

1856 Noembre 23

Ichiel Mechel Kreimer

În luna Iunie 1856 luând antrepriză pitariile Marc Eșanu. Departamentul dinăuntrul secția I prin adresa No 11661 din 17 Iunie 1856 nu admite contractare din cauza că acel contract era pe un an și jumătate și nu numai pe un an după regulă, socotit dela luna Octombrie când esă r colta nouă, ²⁾ acest articol fiind lăsat prin modul de frai a trebuit a cere mai întâi opinia obștei spre a adopta mod antreprizei.

Deci s'a urmat întocmai ordinului departamentului, s cerut sfatul și adoptarea obștei și prin raportul obștesc i cheiat de Comisarul Eforicesc No. 760 din 20 August 18 (unde figurează și iscălituri Evreești), s'au admis contract pe un an.

³⁾ La 1855 antreprenorul pitariilor a fost Simon sin Bercu iar al taxei birului Evreesc Haim Zaraf Bărlădeanu. La 1859 *Reizel Heller* a luat antrepriză accizului berei tutun indigen, cotul, mahalitul și cântarul cu 12.000 lei anu

Tot în acest an au ținut antrepriza pitariilor Herș Haham în companie cu Aga Gh. Tulbure.

⁵⁾ În anul 1860 antreprenorul pitariilor a fost Șa Kitar pentru care a garantat Herșcu sin Iacob Copel cu se sale.

Tot în acest an antreprenorul căsăpiilor a fost Bacal. Al iluminării cu gaz a 120 fânare a fost ⁶⁾ Chaim I

Al căsăpiilor la 1862-63 Avram sin Moise David.

⁷⁾ La 1867 antrepriză ștergerei hodgeagurilor și lumânările de stearină Avrumuși Șaim.

1) Monit. Ofic. II, 1860 No. 162.

2) Monit. Ofic. II, Iași 1860 No. 111 și 116.

3) Bulet. Ofic. 1859 No. 1.

4) Monit. Ofic. III, 1866 No. 50

5) Bujet de venit și chelt. Com. urb. Piatra pe 1877,

La 1880 antrepr. accizelor comunale a fost Ițic Sildhauz, iar la 1886 au fost Frații Focșaner. Antreprenorul iluminării orașului mai mulți ani a fost Bercu Schwartz. În fine toate întreprinderile tuturor iraturilor atât de pe parte răzășească cât și al moșiei Mărăței și Târgu Pietrei, au ținut întotdeauna Evrei.

Procesele Personale ale Evreilor cu Comuna Piatra

Afară de procesele obștești ce comunitatea a avut cu Comuna, Evreii ca antreprenori al arăturilor comunale și ca proprietari au avut felurite procese cu Comuna locală dintre care cele mai importante voi arăta aci. Unul din aceste a fost cu : 4) Burech Herș care s'a început la anul 1855 și s'a sfârșit la 1872 ori 1874. Înainte de a intra în fondul istoriei acestui proces voi da aci întocmai o copie a zapisului de cumpărarea unui loc cu velniță din partea lui Burech Herș și Avram din Dragomirești, din anul 1831 :

„Adică cu care mai jos mă voi iscăli încredințez acest zapis, ce dau la mâna D sale Burech Herș și Avram ot Dragomirești, șliut să fie că de am bună voie, și nesilit de nimeni, am vândut o bucată de loc, din locul ce am aicea, în cuprinderea locului casei, si a morii, care este pe locul gospod. care loc este peste gârla morii, adică din *malul gărlii* morii și până în gard de la deal despre Borsoagă, pe eare loc l'am și măsurat, adică la capătul din jos, de la morișca și până în gardul lui Bezgan, este 20 stânjeni latul. Mijloc este 35 stânjeni tot pe lat, iar capătul din sus fundul 14 st. precum și lungul sau măsurat drept prin mijloc, și au eșit la măsură 95 st. până în *gardul*, ci se deosebește cu *curățirea hagiului*, acel loc l'am vândut dimpreună cu velnița ci este făcută pe acel loc, cu prețu de 2000 lei, cari bani i-am și primit, și de astăzi înainte, și în veci au a o stăpâni, ca pe o dreaptă ocină a D lor sale, nesupărați de către nimene, mai

4) Primăria, Dos, No, 473 An. 1885 Dosarul procesului cu Burech Herș.

îndatoriți fiind D-lor ca pe malul gârlei despre velniță să facă gard peste tot, care gard să fie cu depărtare de malul gârlei de 3 palme gospod. care gard nici odată să nu fie lipsă. Iar apa pentru velniță voi ave a trage din gărlă, însă numai pe un loc, *mai sunt dator de a păzi* gărla morii din jos de a nu slăbozi întrânsa molătau sau altă ceva de la velniță spre a nu îneca moara, iar pentru ceia ce se cuvine pentru bezmen D-nia lor datori sunt a se învoi cu Epitropia și cu obștia târgului și spre mai bună siguranță *au* urmează a me iscălitură dimpreună *cu fii mei*, și sculându-se cine-va din neamurile mele cu protimisus dea rescumpăra acest loc, să nu fie voie nime al rescumpăra. 1831 **Marte 9.** Marie soția răposatului ispravnic Negoită sterea am vândut; Costache Sterea Vel Capitan fiu; Mihalache Sterea fiu; Marghiola fica; Nastasie Sterea fiu; Frosina fica; Iancu Sterea fiu. Epitropia și obștea târgului Pietrei. *Pentru mai sus însemnat* sau alcătuit pomeniți mai sus cumpărători Burech Herș și Avram din Drăgumirești că Epitropia și obștea târgului ca să plătească pe fiște care an bezmen la Epitropie câte un galben olandez blanc. care plata de bezmen urmându se din partea D nia lor la Epitropie pe fiște care an, vor rămâne și D-nialor statornici și nesmintiți depe loc acesta.

Pentru care s'au încredințat și cu iscăliturile noastre și cu pecetea târgului. Iscăliți: Iordache Stan Sardar; Ioan Ciurea Sardar; Anastase Apostol; Gheorghe ot Albu; Pentru înocmai cu originalul iscălit Gh. Iconom (L. S.) No. 7093 din 8 Oct. 1862. Copia este autenticată și de Tribunal.

De îndată ce acest Burech Herș și Avram ot Drăgumirești cumpărara locul cu velnița, din mai multe cauze nu s'au putut împăca cu Epitropia târgului pentru bezmenul locului până în anul 1863 când s'au învoit să plăteasca anual 1 galben Epitropiei.

Nu trecu mult și iarăși se ivi proces pentru neplata de bezmen. ¹⁾ La 15 Marte 1869 Tribunalul local a condamnat pe clironomii defunctului Burech Herș să restituie Primăriei urbei Piatra locul de velniță din acest oraș cu drept de apel conform Art. 316 și 318 din pr. civ. In fine moștenitorii

²⁾ Primăria Piatra, Dosar No. 434/65,

defunctului³ Burech Herș au urmat până pe la anul 1874 când văzând că nu mai ie finit se lepădară de tot procesul, rămăind comuna stăpână de fapt al acestui loc ce vine în str. Alex. Lăpușeanu.

În expunerea situației comunei Urbane Piatra, pe anul 1870 pag. 33 găsim figurând următoarele procese ce Primăria a avut cu unii Evrei de aci: că moștenitrii lui Haim Zafaf antreprenorul accizilor băuturilor; cu moștenitorii lui Samuil Negru accizărul berei; cu nația *Israelită* pentru neplata bezmenului *locului feredelui* și a *havrei*, care proces este în casație după recursul Primăriei; cu clironomii lui Burech Herș pentru neplata bezmenului unui loc de velniță câștigat la Tribunal, cu Vexler pentru bani din arenda moșiei Mărăței (al comunei).

O parte din dealul Petricica care aparține astăzi d lui Mihail L. Adamescu, a fost proprietatea defunctului *Mendel sin Ițic fin derbrük*. După moartea acestuia, imediat cam pe la anul 1869 femeia acestuia numită Golda fu dată în judecată de Primăria locală sub pretext că ar fi luat o parte din cărămidărie ce aparțiee comunei, care teren se megieșește cu partea dealului, proprietatea ei. La 19 April 1871 Golda soția def. Mendel sin Ițic somează Primăria locală prin Portărei ca la 21 crt. să vie să primească de la Portărei 394 lei c. v. care sumă ea datorește Primăriei pentru embaticul anilor 1869 și 1870 pentru 5 locuri trecute în actele de embatic No. 125 din 1863 April 20; No. 175 din 1857 August 20; No. 250 din 1858 Iulie 23; No. 74 din 1858 August 20; No. 79 din 1857 Mai 20 Primăria nu s'a prezentat pentru primirea banilor și ea a depus această sumă la casieria generală, intentând proces Comunei.

La 27 Oct. 1871 la Tribunal, Golda perdu procesul rămăind ca Comuna să vândă locurile.

La 22 April 1872 prin intervenția la comună al D-lui M. Zaharescu arendașul cărămidăriei comunei, ea este oprită a mai scoate petre din cariera ei din deal. În fine procesul urmă până la anul 1874 când numita Golda perdu și locul și imobilul ce avea în oraș. Vându lui M. Adamescu.

La anul 1873 reposatul Faibiș Rosenberg fiind antrepe-

³) Primăria, Dos. No. 473/65 procesul cu Burăch Herș.

nor al aprovizionării pietrișului pe cale națională Piatra-Bu-
 uși, M-tirea Bistrița-Prisecani, căru comunei a se ordona in-
 ginerului de a-i destina locul de unde să-și ieie materialul
 pentru formarea movilelor necesare. I se dete malul Bistriței
 înspre Cut; el se plânse prefecturei contră locului depărtat
 care ordonă Primăriei ai da cariere apropiate de facerea șo-
 lelei. Rosenberg a luat prund din Borzoghean fără voia co-
 munei pentru care fapt a fost dat în judecătă de comună.
 Sfârșitul a fost că prefectul Iorgu Roznovauu a intervenit la
 primăriele Cost. Popovici și lucrurile s'au împăcat, îngăduin-
 du-i a-și aproviziona prund de unde avea trebuință conform
 art. 13 din legea drumurilor.

1) În anul 1877 dincolo de Bistrița un Evreu Burech
 Avram ținea moara lui Gheorghide, unde își făcuse un iaz
 spre ași trage apa la moara sa. Un denunț la Primărie era
 suficient și comuna decise stricarea iazului pe motiv că o-
 prește navigația plutelor, amenință mahalaua în caz de po-
 hoi etc. Imediat după constatarea comisiei însărcinată de Co-
 mună s'a confiscat acel iaz și arendașul fu dat judecăței.

La 22 și 23 August acelaș an pompierii stricară iazul,
 scoaseră materialul.

În fine unui alt arendaș al aceleeași mori 2) *Lupu sin
 Nusen* i sa admis a face iezătură la moară cu planul archi-
 tectului Comunal. Iată adresa Primarului către acel *Lupu sin
 Nusen*;

„No. 337 Asupra cererei ce a-ți făcut prin suplica în-
 registrată la No. 5178, Consiliul comunal au dat următoarea
 decizie; „Consiliul având în vedere că facerea acestei iezeturi
 după cum propune petitionarul ar contribui la apărarea ma-
 lului stâng despre oraș, în unanimitate încuviințează cererea
 cu aceasta ca iezătura să se facă după un plan ce se va da
 de arhitectul orașului și a nu se aduce prin facerea ei vre'o
 stricăciune în această parte și a se abate apa spre malul
 drept“. Prin urmare dacă dv. veți voi a face asemenea *eze-
 turi* pe malul stâng, vă pun în vedere că sunteți oprit a în-
 cepe ori-ce lucrare fără planul și aprobarea d-lui arhitect.

1) Primăria Piatra, Dosar No. 225/1877 August 13 Dosa1 Ezeturei făcută de
 niște Evrei în schelea Arin de pe proprietatea Comunei în scop a da apa din
 Bistrița la morile lor.

Un alt proces a fost cu *Marcu Leibușor* care posedă moară, schele și mult loc lângă apa Bistrița; murind n'a plătit nimene bezmenul comunei, care se folosea peste 30 ani de venitul acestora. Nu de mult însă o fiică a acestuia, predă afacerea d-lui Mihail Adamescu, care intentând proces comunei, recăștigă o mare parte din acele terenuri,

În fine procese ordinare comuna a avut și are foarte des cu Evreii locuitori de aci.

Invaziunile armatelor străine

În Târgul Pietrei și Județul Neamț

Dacă Românii au avut a suferi de diversele invaziuni ale vecinilor hrăpitori, Evreii nu au fost mai puțini părtași la jafurile, excesele și nedreptățile comise de aceștia chiar în timpul ocupațiunilor armatelor Ruse ori Austriace, care veniră fără gând rău pentru țară, totuși Evreii au avut întodeauna a suporta tristele urmări ale ocupării.

¹⁾ La anul 1653 în timpul lui Vasile Lupu năvăliră în Moldova, probabil și în județul nostru hordele cazacilor, Zaporigeni sub comanda faimosului lor Hatman Hmel sau Hmelnițki (Bogdan Zenobie), care ucise și jefuise pe toți Evreii din țară.

²⁾ În timpul domniei lui Vodă Cantemir Leși lui Sobieski se întinseră prădând în toată țara și aci în Piatra unde eră un podgheaz de Leși și Cazaci mai bine de 200. Zaharia și Sandul, oameni de a lui Cantemir au venit cu oaste (codreni) spre munte la Piatra unde s'au întâlnit cu podgheazul de Leși și Cazaci și lovindu-i fără veste i-au spărcuit și pe unii prinzându-i de vii i au dus la Cantemir Vodă de i-au înțepat. În lupta lor au aprins orașul.

³⁾ Sub a doua domnie a lui Neculai Mavrocordat la (1712-1716) erau mulți Leși pribegi orânduși și la ținutul Neamțului, să-i hrănească, dându-le provianturi de nu-i putea sătura și ei prădau și jefuiau pe toți locuitorii târgului.

⁴⁾ La anul 1788 Armata Austriacă sub comanda Prin-

¹⁾ Lepturar Românesc Tom. III, p. 189.

²⁾ Lepturar Românesc Tom. III, p. 212.

³⁾ Istoria Moldovei de Drăghici Partea I, p. 53

țului General Coburg, se statornici cu armata sa în 5 ținuturi, între care era și județul Neamț, stăpânind, rânduind și ocărmuind sub forma de triumvirat; strângând hăvarele, judecând pe toți de obște etc.

Rușii se stabiliră în țară la anul 1848, venind și în județul nostru în Piatra și Tg. Neamț, imediat ce ve iră fură împărțiți pe la quartiruri prin toate casele Israelite câte 8-10 într'o casă, unde comiseră o mulțime de necuviințe și multe jafuri și tâlhării. Evreii erau siliți nu numai a-i adăposti în casele lor; ci încă a-i hrăni și a le da de băut, căci la caz contrar erau bătuți cu cnută și torturați, pe lângă alte neplăceri insuportabile. Oaspeții neplăcuți, ei săvârșeau nenumărate furturi, vindeau obiectele însuși păgubașilor și se îmbătau apoi spre a comite fel de fel de scandături. În Tg. Neamț au omorât chiar pe Evreul Șmiel Berl Iuster fiindcă căută la el niște lucruri ce i-au furat. Ei stătură aci aproape un an și când fură siliți a se porni în luna Iulie 1849, din cauza Austriacilor, ce veneau în dosul lor, luară de la Evrei ca și de la creștini, cu deasila oghealuri, perine, postavuri, îmbrăcăminte, și a. m. d. fără a plăti vre-un ban. Nu am nevoie a mai adauga că trecerea Rușilor pe la 1827 era și mai nesuferită pentru Evrei decât în anul 1848.

La 22 Iunie 1853 Gorceacof trece și ocupă cu armata Rusă principatele, nu trecu însă mult și la 5 Septembrie acelaș an deșeartă principatele din cauza Austriacilor cari veniseră pe la spate ai prigoni conform tractatului încheiat de Austria cu Inalta poartă la 2 Iunie a. c. pentru ocuparea principatelor. La 20 Septembrie 1853 Austriacii dară ocupă toată țara și la 2 Octombrie acelaș an veniseră în Piatra, fiind și ei ca și Rușii împărțiți în quartiruri atât pe la creștini cât și mai cu seamă la Evreii.

Cazarma și administrația lor au avuți în strada Bistrița cam pe locul caselor D-lui Ghimicescu, vis-a-vis de capela catolică, în casele supusului Elin Ion Rusu. Tagma bisericască prin urmare și rabinul cu hahamii erau scutiți de quartăluire. Aci a staționat Compania 8 a Jandarmi și batalionul Vânători cu muzica lor. Grijă aprovizionării și ținerea spitalului lor era al Comisiei de quartăluire în capul căreia erau Ispravnicul Iorgu Rosnovanu, Medelnicerul Constantin Albu etc.

Pentru a se vedea valoarea morală al Evreilor pe acel timp și contribuirea lor la toate greutățile țării, dau aci o fidelă și întocmai copie al procesului verbal încheiat de toți cetățenii la olaltă în Camera municipalității Piatra, unde cetitorul va putea vedea lămurit cele zise de mine ¹⁾:

1854 Octombrie 17

Jurnalul

Îscăliții boeri, neguțitorii și meșteri patentari precum și Evreii, adunându-ne la Camera sfatului municipal a acestui oraș, după așa invitare ce ne au recomandat în urmarea poroncilor Departamentului din lăuntru cu No. 23020 și 23021 Comunicaristă de cătră ținutala isprăvnicie prin ²⁾ adresa cu No. 12650 încoprinzătoare spre a se închipui plata cheltuelilor de cătră sfat pentru cererea unor case de spital și altor de obachtă precum și pentru a acestor susținerea în bună regulă cu toate cele de trebuință, potrivit cererei făcută de D. D. Comandant oștirilor Austriacești, cantonate în acest oraș și luând în cercetare poruncile ținute de organizația ținutelor comodități, regula pății unor asemenea cheltueli; precum și starea de afară a Casei banilor sfatului, am avenit a cunoaște, că cheltuiala menajului zis, sau calculat a costa pe vreme de 6 luni, adică de la 1 Octombrie și până la 1 April 1855 suma de 10.000 lei, ca plata unor asemenea bani după care spre ținerea locurilor competente sau recomandat a se face de cătră Comunitate și că la casa sfatului nu se găsec bani spre întâmpinarea acestora cheltueli.

Prin urmare în mijlocul unor asemenea împrejurări am luat a le întâmpina din pungile noastre, luând mai cu deosebire considerație mijlocire întrebuințată de D-nialui boerul dregător și Cavaler Aga Nicu Catargiu, căruia nu puțin ai suntem datori cu recunoștință bunelor chibzuinți întrebuințate printre noi în toată vremea și în privirea aceasta dar, dupăce mai întâi am luat în vedere starea prin care ea, și îndeosebit

¹⁾ Primăria Piatra Dos. 186 Litera K. Acta contribuiei C-tei pentru susținerea oastelor și altor încăperi trebuincioase oastelor împărătești și înquartiruirea lor începută de la 1854 și până la 1860.

²⁾ Primăria Piatra Dos. 187 Comisiei quartelului oștilor împăratului Austriace pe anul 1854.

și întinderea speculațiilor prin unire și cu nația Evreiască am cumpănit, că o atreia parte din suma de 10.000 lei să se plătească de nația Evreiască și cei alți au a se plăti de cătră noi creștinii după anostre stări și anume: un număr de clasa I au a plăti câte 185 lei, un număr de clasa II-a au a plăti câte 111 lei, un număr de cl. III-a au a plăti câte 40 lei, un număr de clasa IV-a câte 20 lei; un număr de clasa V-a au a plăti câte 10 lei; un număr de clasa VI-a au a plăti câte 6 lei și un număr de clasa VII-a au a plăti câte 3 lei.

Banii au a se strânge de cătră sfăt cu slobozire de quitante legale și iscălită de cătră membrii lor, știindu-se că sfatul urmează a ține curată contabilitatea despre cheltuielile acestor bani în o măsură încât totdeauna să poată înfățișa Comunității însușită de adevărire cerșute spre care sau și încheiat acest jurnal.

Urmează iscălituri (descifrabile) K. Spirea, Nec Gridov, Ion Livizan, Mihalache Bulău, Nec. Drăgușanu.

Aproape 50 iscălituri creștine și 10 iscălituri Evreiești.

În alt jurnal al sfatului încheiat la 23 Octombrie acelaș an pentru regularisirea străngerii banilor celor 10.000 lei pentru spitalul oștilor Austriacești, la punctul IV zice: «De la nația Evreiască care după obligația Comunității sunt îndatorați a plăti a treia parte din totala sumă se vor cere de la Kahali»

Cu referatul din 11 Noembrie 1854 sfatul declară că a primit de la Comunitatea nației Evreiești prin Kahali suma de 810 lei, restul urmează a se da.

Prin adresa departamentului din lăuntru cătră sfatul municipal din Piatra, cu No. 25257 din 8 Noembrie 1854 subscris de ministrul din lăuntru Catargiu încuviințează hătărârea jurnalului anterior relativ de Evreii ca să contribuiască a treia parte la suma de 10.000 lei, pentru ținerea spitalului.

Sfatul cu adresa No. 1048 din 13 Noembrie 1854 înștiințează nația Evreiască de această admitere al departamentului din lăuntru pentru participare cu a treia parte la suma celor 10.000 lei.

Prin adresa sfatului municipal cătră nația Evreiască cu No. 1017 conformă primirea prin cahali dela acea nație suma de 3333 lei și le mulțumește.

Pentru plata acestor bani Comunitatea a impus o supra taxă la carne și paseri spre a putea achita banii la cari erau obligați a plăti pentru susținerea armatei Austriace. De observat este că Austracii se purtară cu totul altfel decât Rușii cu locuitorii locali și șederea lor pe aci era cu mult mai suportabilă, fiind și mai bine disciplinați.

Asemenea relativ de T.-Neamtz, am cercetat și aflat că și acolo a fost o ast-fel de comisie de quartaluirea în care comisie ca și în Piatra au luat parte și Evreii. Comunitatea prin Kahali au dat Comisiei suma de 5000 lei, la care plată era impusă a achita, Acolo ca și în Piatra s'a impus o supra taxă asupra cărnei și tăetul păsărilor din al cărui produs s'a putut achita cei 5000 lei la care obștea Israelită a fost obligată a plăti.

1) Statistica Evreilor

din Piatra și Jud. Neamț

Recensământul și Mișcarea populației Israelite

În conlica liuzilor din județul Neamț pe 1803 (Uricar VII pag. 267) arată:

Numărul oamenilor Leuzi	Banii unui sfert de trei luni	Suma totală a birului annual	Ocolurile Jud. Neamț	Cei fără bir (Liuzi)	De către cine se scutesc	Pagina
4	24	96	Jid. de prin sat. Oc. de sus	74	De însuși	260
6	24	96	" " " " " Pietrei	61	Idem	264
9	36	144	" " " " " Mijloc	76	Idem	268
4	16	64	" " " " " Bistrița	77	Idem	269
6	24	96	" " " " " Siret	111	Idem	275

Vrea să zică la anul 1803 au fost 399 Jidovi Liuzi în județul Neamț Domnu A. D. Xenopol în revista „Archiva“ din Iași Anul al VI-lea No. 9 și 10 pagina 522 arată că Evreii în județul Neamț au fost la anul 1803 numai 135 iar în anul 1849 au fost numai 634. Eu cred că această arătare e foarte ironată de oare-ce pe acel timp Evreii au fost deja numeroși, având sinagogi mari, cimitire, băi, școli etc. Numai

1) Evreii locali ca și în toată țara făceau statistice de toți Evreii aflați în oraș și de cei ce intrau, Starostele și Kahalul eliberau bilete de drum localnicilor.

în Piatra pe cimitirul vechi sunt sute de pietre de pe acele timpuri. Mai multă dovadă este că tot în acel an se constată după statistica Liuzilor 399 Jidovi liuzi (scutelnici) sau cum se numeau pe atunci nevolnici, deci de aci denotă la evidență că arătarea D-lui Xenopol e întemeiată.

Art. 179 din Regulamentul organic, prevede a se face recensământ la fiecare 7 ani.

După notițele statistice asupra Moldovei de Prințul Neculai Șuțu (Tradus de Codrescu Iași 1852), în tabloul împărțirii populației în cele 13 ținuturi (p. 58-59) arată că numărul total al familiilor dajnice din județul Neamț este de 21576 familii între care 634 familii jidovi.

Aci iar ni se pare ironat arătarea prințului Șuțu căci cum se poate ca în 1850 au fost numai 634 și în anul 1859 au fost 9309.

E posibilă ca în 9 ani să fie o astfel de creștere, fie chiar și năvălire cum susțin unii? Deci se vede eroare pe deasupra.

Pentru a se face statistica generală în toată țara, aceasta s'a hotărât de consiliul miniștrilor în ședința din 4 Noembrie 1859 încheiat prin jurnalul No. 1082 publicat în monitor oficial No. 39.

În broșura Ministerului Interior al Moldovei, intitulată : „Povățuiri pentru Catagrafia Moldovei“ (Iași Tipogr. : „Buciumului Român“ 1859) p. 36 Art. 5 zice în fie care poliție resedință a districtului, se numește o comisie alcătuită din un proprietar funcier, din un posesor, din un neguțtor, din un șef al breslelor, din președintele eforiei, din un *) *Kachal*, din polițai maestru și din delegatul ministerului.

(p. 51) Art. 30. În tabloul No. XIX se vor însemna jidovii pământeni, chiar și orândarii se vor înscrie în acest tablou.

Ministerul din năuntru A. Catargiu prin ordin No. 15562 din 6 Iulie 1859 către Consiliul Municipal din Piatra ordonă a se face îndată catagrafia populațiunei, care s'a și început numai peste 2 zile.

Delegatul Kahalnic a fost Bercu Leiba Staroste.

*) Această regulă a urmat până la 1880 (Autorul).

Din lucrările statistice a Moldovei, capitol II «Popula-
țiunea pe anii 1859 și 1860 lași 1862 au fost ast fel după
tabloul de mai jos p. 94-95 :

Județul	Ocoalele	Orașele	Totalul sufletelor
Neamț		Piatra	3842
"		Neamțul	3006
"		Buhușoie	517
"		Bicazu	53
"		Bozienii	172
"	Bistrița		337
"	Muntele		245
"	Mijlocul		243
"	Piatra		400
"	De sus		219
	Total		9034

La pagina 108-109 la litera B „Populația orășană“ a-
rată ast-fel :

Jud.	Orașele	Jidovi pământeni Suma
N e a m ț	Piatra	3482
	Neamț	3006
	Buhușoia	517
	Bicazu	53
	Bozienii	172
	Total	7590

Acum voi arăta populația rurală după pag. 116-117
Litera C.

Distr.	Ocoalele	Jidovi pământeni Sumă
N e a m ț	Mijlocul	243
	Piatra	400
	De sus	219
	Bistrița	337
	Muntele	245
	Total	1444

La pag. 125 litera D. arată că Jidovii pământeni în tot cuprinsul județului sunt ast-fel: copiii de familie 2001 iar membrii de familie 7033 Total 9034.

La pagina 128 arată că sunt ast fel: 255 Jidovi supuși streini și 9034 Jidovi pământeni Total 9309.

La anul 1867 Ministerul de Interne prin ordinul No. 15668 ceru autorităților a se înscrie pe toți străinii stabiliți în țară în mod provizor. S'au numit atunci comisie de statistică în cap cu onor. Domn Cost. Andrieș, care duse lucrarea la bun sfârșit.

La 1869 Ministerul stăruie iarăși a i se comunica numărul Evreilor după rolul contribuabililor, ce-ace s'au și înaintat.

„Țara Noastră“ de P. S. Aurelian București 1875 pag. 24 arată că la 1871 s'au născut în Piatra și Neamț Români 453 iar Evrei 398. Au murit 509 Români iar Evrei 170.

Ministerul de Interne Oficiul Central de statistică din România pe anul 1872 București 1875 Tipografia statului la pag. 16, 38 și 68 arată pentru întregul județ astfel: Căsătorii total 350 din care 142 Evrei. Născuți total 778 din care 340 Evrei. Morți total 628 dintre care 192 Evrei.

Tot acelaș an Ministerul de Interne prin ordinul No. 8490 ceru a-i se comunica numărul Evreilor din fie care comună, protecție, de când sunt veniți în țară dacă sunt pământeni.

Prefectul Iorgu Rosnovanu alcătuî o comisie statistică în care făcu parte întregul Comitet al Comunităţii. Tot odată se lipi circulari şi se înştiinţă pe cetăţeni prin sunetul de darabană ca toţi Evreii vieţuitori în oraş, fie supus străin or pământian să se prezinte la zisa comisie spre a se înscrie iar acei ce se vor sustrage de la aceasta, se vor considera de vagabonzi şi se vor trimite înaintea justiţiei. Asemenea şi acei ce nu vor arăta adevărul comisiei.

Rezultatul lucrării comisiei fu găsit astfel: Evrei suflete total 4987.

Recapitularea Generală: 980 bărbaţi; 1049 femei; 1450 băieţi şi 1512 fete. Total 4987 suflete.

Ziarul: „Corespondenţa Principală“ din localitate Anul I 1874 No. 3, aduce un tablou general statistic, din care extrag că Evreii în Piatra în cursul anului 1873 sau născut 218, căsătorit 28, murit 157.

Acelaş ziar acelaş an No. 26 arată că în lunele Iulie, August şi Septembrie 1874 Evrei din întregul judeţ, sau născut 117, căsătoriţi 26 iar morţi 132.

În buletinul Soc. Geogr. Române Anul XVI Trim. III şi IV 1895 arată că în întregul judeţ Neamţ sunt 12047 Evrei (pag. 80).

În Expunerea Ministerului de Interne despre situaţiunile judeţelor pe anul 1880 arată următorul tablou statistic: Judeţul Neamţ, Total: Barbaţi 8324, Femei 8572, Născuţi 559, Căsătoriţi 186, Morţi 254,

„Apărătorul“ Anul IV 1882 No. 41 mişcarea populaţiunii Israelite din judeţul Neamţ pe anul 1881 arată ast fel: Comunele Rurale născuţi 150 căsătoriţi 61 şi morţi 56,

În comunele urbane Piatra şi Neamţ: născuţi 376, căsătoriţi 80 şi morţi 186.

În „Fraternitatea“ anul IV 1882 No. 17 arată că totalul Evreilor din întregul judeţ Neamţ sunt 7000.

În „Corespondenţa Provincială“ din Piatra anul XIV 1885 No. 328 arată că pe lunele Iulie, August şi Septembrie 1885 sau născut Evreii total în tot judeţul 112, căsătoriţi 32 şi morţi 44.

În «Vocea Dreptăţii» anul II 1885 No. 42 arată că în tot judeţul Neamţului în acel an sau născut Români 3935 şi 138 Evrei.

In „Revista Israelită“ anul I No, 17 arată că în anul 1886 sau născut în Trg.-Neamț total 279 suflete din care 153 Evrei, în orașul Piatra s'au născut total 509 suflete din care 246 Evrei.

In darea de seamă asupra Administrației Comunale asupra orașului Piatra-N. făcută la 24 Octomvrie 1886 de către Primarul Th. Dornescu la pag. 8, 9, 10 și 11 arată un tablou statistic general pe anii :

1878 născuți total 448 din care Evrei 196, căsătoriți în total 168 din care Evrei 34, morți în total 521 din care Evrei 177.

In anul 1879: născuți total 466 din care Evrei 208, căsătoriți 222 din care Evrei 84, morți în total 399 din care Evrei 117.

In anul 1880: născuți total 502 din care Evrei 217, căsătoriți total 232 din care Evrei 76, morți total 399 din care Evrei 122.

In anul 1881: născuți în total 489 din care Evrei 221, căsătoriți total 182 din care Evrei 56, morți în total 374 din care Evrei 110.

In anul 1882: născuți în total 516 din care Evrei 234, căsătoriți în total 196 din care Evrei 74, morți în total 564 din care Evrei 187.

In anul 1883: născuți în total 524 din care Evrei 247, căsătoriți în total 210 din care Evrei 88, morți în total 358, din care 105.

In anul 1884: născuți în total 509 din care Evrei 246, căsătoriți în total 222 din care Evrei 88, morți în total 352 din care Evrei 102.

In anul 1885: născuți în total 546 din care Evrei 270, căsătoriți în total 182 din care Evrei 60, morți în total 332 din care Evrei 138.

In anul 1886: născuți în total 401 din care Evrei 213, căsătoriți în total 158, din care Evrei 52, morți în total 312 din care Evrei 118.

Total născuți 4401 din care Evrei 2052, total căsătoriți 1772 din care Evrei 612, total morți 3611 din care Evrei 1176.

Extrag numai partea relativă la Evrei,

In „Archiva“ anul VI Iași No. 9 și 10 p. 500 arată că

în anul 1891 sau născut în Neamț 129 ortodocși și Evreii 115. Murit ortodocși 156 și murit Evrei 98.

În Memoriul III „Documente Istorice despre comunitățile Israelite în România“ Galatz pag. 82-83 arată că populația israelită în anul 1894 a fost ast fel:

Piatra total Evrei 8361 adică 4120 bărbați și 4241 femei. Întregul județ are total 16083 Evrei din care 7803 bărbați și 8280 femei.

După ziarul „Emaniciparea“ anul I (1897) No. 13 în-tregul județului Neamț numără 27.653 loc. urbani. Sunt 1234 firme comerciale dintre care 930 Evreești. Totalul Evreilor din întregul județ sunt 10.000.

Fiind aci vorbă de statistică, voi adăuga și statistica crâșmelor Evreești din Piatra, ce s'a făcut la 1854.

***) Acta Catagrafică**

**tuturor crâșmelor ce se speculă cu băuturi de câtră
Jidovi 1854**

„Departamentul din lăuntru secția I No. 12054/1854 câtră toate sfaturile orășanești din Moldova și din târgul Pietrei spre a sa putea deplini lucrarea cuvenită după încheerea sfatului administrativ încuviințat de Domnu Comisar extra-ordinare și plenipotent a prințipatelor și împărțită Depart. cu opinotnță secretariatului de stat sub No. 1871 Depart: grăbește a scrie acelu sfat că îndată de la primirea acesteia să facă ocămurită și creditivă catagrafie de toate crâșmele aflătoare în coprinsul târgului, cu lămurire de stare fiecăreia chibzuită după bună încredințare despre acele ce ar fi de clasa I, a II-a și a III-a; și grabnic să o pridstavilească fără a mai aștepta poftire fiind cerșută de sfat“.

Urmează iscăliturile.

La 17 Iunie acelaș an tot departamentul secției I prin circulara No. 13074 către sfaturile orășanești cere relații:

1. Că toate crâșmele sau dughene în care ar urma vânzare de orice băuturi de către Jidovii prin târguri, care nu ar fi proprietari.

*) Primăria Piatra Dosar No. 185 Intitulat: Acta Catagrafică a tuturor crâșmelor, ce se speculă cu băuturi de către jidovi,

2. Prețul vânzării băuturilor.

3 Câtă consumație de băuturi face fie care pe an.

Rezultatul acestei catagrafii din Piatra, ne dă următorul rezultat: Jidovi crâsmari starea 1 22; starea II-a 12 și starea a III-a 41 Total 96 Jidovi crâsmari.

Dau aci statistica Evreilor după comună, din întregul județ după geografia Județului de profesor Const. D. Gheorghiu:

Comuna ruală Bărguani 7 familii evrei, comuna rurală Socea 1 familie evrei, comuna rurală Bicz 7 familii evrei, comuna Bistricioara 9 familii evrei, comuna rurală Bozieni 276 familii evrei, comuna rurală Bodeștii Ghice 5 familii evrei, comuna rurală Buhalnița 23 familii evrei, comuna rurală Buhuși 2360 locuitori între care evrei, comuna rurală Cal-Iapa are 27 străini evrei, comuna rurală Vânătorii Neamțului 7 familii evrei, comuna rurală Dobreni 7 locuitori evrei, comuna rurală Doamna 6 familii evrei, comuna rurală Galu 5 familii evrei, comuna rurală Grumăzești 4 familii evrei, comuna rurală Mărgineni 38 suflete evrei, Plasa mijloc are 821 evrei, Negoești sat comuna Talpa are 8 evrei, Negrești 3 evrei, Negulești comuna Măsteacă, Nemțișor sat comuna Vânători 6 evrei, Plăeși sat comuna Timișești 2 familii evrei, Poiana Răchiti sat comuna Gal 4 familii evrei, Preutești sat comuna Timișești 4 suflete evrei, comuna Rădiu 3 familii evrei, comuna Talpa are 46 familii evrei, Tatomirești sat comuna Mărgineni 1 familie evrei, Timișești comuna rurală 26 evrei. Vlădiceni sat comuna Bărguani 1 familie evrei.

Aci cred este loc să adaug și statistica Judiciară a evreilor.

Statistica Judiciară a evreilor din județ

¹⁾ Numărul total al indivizilor intrați în cercetare în anul 1864 este 200 dintre care 27 evrei ²⁾. Numărul total al indivizilor intrați în cercetare Curței de Apel și Trib. Corect. pentru delictе și contravențiuni polițienești în anul 1870 au fost 751 din care 57 evrei, iar celor intrați la Judecător de

1 Analele Economice pentru conștiința României de d. D. P. Martian, An. V 1864.

2) Oficiu central de statistică Judiciară pe anul 1870.

Pace pentru contravențiuni au fost total 113 dintre care 57 evrei. 1) Requizitorul celor intrați în cercetarea curței cu jurați total 9 din care 1 evreu. 2) Requizitorul celor intrați în cercetare curței cu juri total 132 din care 3 evrei, Tribunal corecțional total 798 din care 36 evrei, Jude de Pace total 137 dintre care 46 evrei.

În registrul Primăriei locale din anul 1859 intitulat: „Tabloul No. 7 și 8 al evreilor și clericilor bisericești“ la rubrica „Jidovii pământeni“ arată că în tot târgul Pietrei sunt 3728 evrei clasificați astfel: 731 bărbați, 762 femei, 847 copii, 828 fete, 120 flăcăi și 40 fete mari.

Cam tot astfel este și în condica ce s'a dat atunci Kahalilor și care registru este dat de Prefectură și Poliția locală, întărită cu iscăliturile și pecetele lor și în care³⁾ cadastru este înscris fiecare evreu, strada, meșeria și suma birului cât plătește anual. Birul benevol a fost total 9347 lei din care 6400 a recruților și restul pentru școala (Talmud-thora).

În expunerea situațiunii generale a Jud. Neamț 1928 pag. *Populațiunea Județului.*

La 1 Septembrie 1927 avea *Orașul Piatra-N.* 21377 Români, 13681 evrei și 285 alte naționalități. *Orașul Trg.-Neamț* 7170 Români, 2773 evrei, 181 alte naționalități.

Orașul Buhuși 3560 români, 1580 evrei și 801 alte naționalități.



1) și 2) Statistică Judiciară din România pe anul 1878.

3) Acest cadastru este în posesia mea.—AUTORUL.

Dărilor Evreilor

din târgul Piatra și județul Neamț

Dări speciale pentru evrei din țară, precum și pentru cei din județul nostru, dări vexatoare și rușinoase ca în alte țări, nu erau cunoscute aci; ba nici nu erau impuși individualicește de dajdii ci comunitatea ori breasla acheta o dare generală către ocărnuire pentru întreaga obște a județului sau a târgului, pe care capii comunității prin tacsierul gabelei, o vărsau în casa sameșiei (caseriei). Cu toate acestea „plăteau pe an mai mare bir ca cel de obște”) Descrierea Moldovei de Dim, Cantemir pag. 243).

Comunitățile județului: Piatra și Tg.-Neamț“ aveau chirosove de plată din partea voivozilor, cu birul fixat, plătit în rate. După chirosovu lui Vodă Ion Sandu Sturza dela 1826, pe care îl dăm în întreg, breasla Jidovilor din târgul Pietrei plăteau anual 1300 lei, în 4 sferturi trimestriale, a câte 325 lei.



Handwritten text in a cursive script, likely a legal document or a religious text, covering the upper and middle portions of the page.



18826

Handwritten signature or name, possibly 'I. S. Sturza'.

Handwritten signature or name, possibly 'I. S. Sturza'.

Iată întocmai copia pomenitului chrisov :
„Noi Ioan Sardu Sturza V. V. Cu mila lui D-zeu
Domn Țarei Moldovei“.

1) Se face știre cu acest chrisov al domniei mele pentru
breasla jidovilor din târgul Petrei, ținutul Neamțului, cari
prin jaloba ce au dat domniei mele au făcut o rugare, că

1) Chrisovul acesta este in posesia mea Autorul publicându-l in „Fraternitate“
An. V (an 1883) No. 6.

pentru darea birului și al havalelelor au avut așăzare prin hrisoave domnești ca să plătească în bani somă hotărâtă pentru an, iar cu osebite alte dări și havalele să nu fie supărați, rugându-se ca asemenea, să li se hotărească suma așezării în bani și să se întărească prin hrisovul domniei mele.

După care jalbă, ce mi-au dat, făcându-se cercetări și încredințându-ne, domnia mea din hrisoavele ce mi au înfățoșat, după cum tuturor ce subt oblăduirea noastră privim cu milă și sântem râvnitori ai apara de cele pentru dreptate și pentru puțința dării, și în buna statornicie ai păzi, socotind că, ca niște oameni ce sânt de un neam, ce nici stare, nici degrindere nu-i înlesnește a da la multe și osebite dări și havalele precum alții locuitori a țării, și că se cade să aibă o deosebire, nu am trecut cu vedere rugămintele lor, ci milostivindune asupra lor, iată prin acest hrisov a domniei mele le întărim și hotărâm așăzare de bir ce au să deie într'un an după stare și puterea lor; adică să deie: una mie trei sute de lei într'un an, toată briașla jidovilor din târgul Pietrei, banii visteriei; și osebit câte cincisprezece parale la leu, obicinuită resură; care bani ei vor plăti în patru sferturi, câte de trei luni; însă la fiește care sfert câte trei sute douăzeci și cincide lei, banii visteriei, și osăbit răsura obicinuită, câte cincisprezece parale la leu.

Și fiindcă în suma această să cuprindă și toate celelalte dări și havalele ce sunt peste an, ori în bani, ori în natură, hotărâm: cu alte cu nimic să nu fie supărați cât de puțin, nici pe capitele lor, nici pe dughenile ce vor avea, cu orice fel de mărfuri, nici pe case, nici pe rachierii, nici pe căsăpii, nici să nu deie pentru vinul cușar ce vor avea și vor vinde la cărciume și la casele lor; iarăși hotărâm să nu să supere pentru banii ajutorinței cât de puțin. Câte o căldărușă ce vor avea pentru casă de făcut rachiul de vin, și de prefăcut, iarăși să nu fie supărați, cum și de banii menzifului; banii cheltuelilor visteriei, cheltuelile târgului, zaharale și cereri de cai de menzil, și de toate aceste dări și havalele să fie apărați și cât de puțin să nu se supere.

Ce numai vama domnească pentru marfa ce vor aduce dintre alte țări, sau o vor scoate de aici din țară, și o vor duce peste hotar, să plătească după ponturile vămii cu hotărâre de obști, câte trei lei la sută de lei, ca și alții. Goștină,

Desătină și vădărit, având bucate de acest feliu vor plăti după ponturi, și după cum plătesc și alții.

La strângerea banilor acestora, ce sânt așezați (să) de pe anii, să nu se amestece d-lor dregător țănutului sau alții Zapcii; *ci breasla după cislă ce își va face între dânșii prin ciaușul lor să se strângă și pe tot șfertul săi de samșulă ținutului*, de la care va lua sănet de samă: întârziere sau arătare de neputință ori de rămășiță nefăcând; ce pe tot șferul fără sminteală să deie banii, că în vreme cuviincioasă săi aducă la visterie. Cotul cămărășesc că aibă a'l da ca pe un venit ce este al boeriei d-lor, după rânduiala ce s'a păzit și până acum,

Iar pentru pricinele căte se vor întâmpla între dânșii acele ce vor fi pentru bir, să vor cercela de cătră d-lui velvisternic și se vor îndrepta; iar alte pricini afară de al birului ce vor avea între dânșii, se vor căuta de cătră d-lor dregătorii ținutului și i vor pune la cale, precum sau urmat și până acum.

Drept aceia, după mila ce am făcut, domnia mia, cu aciasta *briaslă*, li sau dat acest al nostru domnesc hrisov, ca să fie știut chipul așezării birului lor: și de cătră nimeni mai multă supărare să nu aibă.

Pentru care poroncim domnia mia, și d-lor dregători de ținutul Ne-mjului cum și altor Zapcii, de cătră nimene să nui siliască împotriva hotărârii hrisovului acestuia al domniei mele.

Poftim iar domnie me și pe alți frați luminați domni cari din pronia Cerească vor fi orânduți în urma noastră domni și oblăduitori acestei țări, să nu strice această așezare și milă ce s'au făcut cu aciastă briaslă; ca pe un lucru ce este fără păgubire visteriei, și spre a lor sta'ornicie.

Ci mai vârtos să întăriască pentru a domniilor sale vecinică pomenire.

Scrisu sau hrisovul acesta la scaunul domniei mele, în orasul Iași.

Intru întâia domnie a noastră în anul al patrulea 1826. (L. S.)

Vel. Vist. (indiscir.)

*) Sau trecut la condica visteriei *K. Grigorașcu*,

*) Documentul scris pe hârtie groasă ca pergamentul și are o copertă goală lungimea 59 cent, lățimea 37 cent,

Cercetând hrisovul vedem că obștia sau bri sa jidovilor afară de birul hotărât prin hrisov mai plăteau 15 parale la leu obicinuită răsură.

Aceasta era singura plată, fiind scutiți de toate cele lalte dări, afară numai de al vămei.

Mai târziu se vede, odată cu mărirea numărului Evreilor din acest oraș, birul sa mărit treptat mai la fiecare trei ani. Așa la 1844-45 au plătit 14,160 lei anual, în șerturi trimestriale a 3540 lei.

Iată copia unei chitanțe a sameșiei ținutului Neamț :

1) Sameșia Ținutului Neamț No. 312

LEI 3540

Adică trei mii cinci sute patru zeci lei sau primit astăzi 1 Iulie 1844 pentru acest sfert, de la taxierul nației jidovești din Piatra, p'ata birului lor.

Sameș *Gheorghiade,*

Natural că mai târziu ar mai fi crescut.

Pentru Târgul Neamțului, n'am putut afla documente de acest fel, de cât reposatului Chaim Burăch Rapaport și alții de acolo m'au asigurat că au existat multe de asemenea hrisove dar au ars.

Ei mi-au spus că birul târgului tor era întotdeauna taxat jumătate cât plăteau Evrii din Piatra.

Această dare obștească după cum am spus. se achita din taxa sau mai bine zis din venitul gabelei ce era impus pe carne și paseri, asupra tuturor Evreilor fără excepție de protecție. Această percepere (taxă), se dă în antrepriză prin licitație oficială în sinagoga cea mare și de multe ori în camera municipală ori chiar în prefectura respectivă.

În notițele statistice ale princip. Mo'dovei de Prințul Nec. Șuțu, relativi de Jidovi zice: clasa dajnicilor coprinde și Evreii, care plăteau câte 60 lei prin cotizație (pag. 55).

În județul Neamț, birul anual al jidovilor care sunt în

1) Această chitanță și altele de aceștea sunt în posesia mea.

număr de 804 dajnici era 57,888 lei (p 180-81), iar numărul dajnicilor și suma banilor cunoscuți după noua așezare a birului, făcută după catagrafia începută de la 1852 este ast-fel: Județu Neamț, numărul Jidovilor total 1344 dajnici, plătind 96,768 lei anual.

Evreii de aci și din Neamț, aveau ca și cei alți din toată țara perceptori deosebiți pentru strângerea birului de la Evreii, Kahalul taxa pe fiecare după putere iar la caz de neplată, sameșia le dedia zapcii și panțiri la dispoziție, care împreună cu vornicii birului, executau pe cel datornic în chipul cel mai barbar, făcându-i se așa zisa execuție, scărmanând penele pernelor din casă, turnau apă în casă și pe lucrurile din casă, afumau în casă; panțirii se suiau în spațele datornicilor, pe care trebuiau să-i poarte; soldaților trebuia să le deie de mâncat și băut, iar după toate aceste datornicii erau duși la Bistrița de-i scaldau fie în gerurile cele mai mari și apoi îi închideau în heciul, unde era Tribunalul.

1) La 1860 era să se desființeze plata birului Evreesc prin taxă, dar Consiliul de miniștrii prin referatul nr No. 1725 ordonară ca contribuția privitoare pe Evreii aflători în țară să se sigurisească tot prin contracte de taxie pe anul viitor 1860.

2) Această regulă se desființă în anul viitor 1861 impunând plata prin patente, capitație etc. iar nu prin taxa ca înainte.

Regula de încasarea birului de la Evrei de către Kahali a durat până la 1861 când s'a desființat de Guvern.

lata copia unei chitanțe și din Tg.-Niamțului :

3) Epitropia Comunității Israelite din Tg.-Niamț

Subscrișii am primit de la individul David sin Herșcu Moscovici din aciastă Comună 36 lei contribuția personală, 3 lei 24 par. zeciuală și 14 lei taxe soselelor. Adică total 53 lei și 24 par. cursul financiar pe trimestrul I, II, III. și IV-lea pe anul 1860-1861.

Martie în 16 zile No. 193

subscris Casierul birului

1) Monitor oficial Moldovei Iași anul I No. 4.

2) Tribuna Română Iași anul II No. 186.

3) Această chitanță și altele de acest fel sunt în posesia mea (Autorul).

După instrucțiunile Ministerului finanțelor pentru formarea rolurilor pe anul 1863 de Pr. A. Cantacuzino, arată că în Comisiunea pentru formarea rolurilor contribuabili, trebuie să ieie parte în acea comisiune și un Comerciant Evreu după alegerea prefectului (p. 13). Evreii razele se vor înscrie la litera A și B (ibid. p. 13).

După Buletinul soc. Geogr. Române An. XVI 1895 județul Neamț are 12047 Evrei

În anul 1876 T. Neamț avea 670 Evreii contrib. Piatra 1051 Evrei contr.b. Total 1721 (p. 80).

După statistica financiară a Evreilor din Piatra făcută în anul 1859 de către Comitetul Comunității (Kahali) se constată că plata birului Evreilor patentari de aci era 9347 lei adică 6400 lei, bani a recruților iar prisosul era pentru școli bezen cele 20 par., asupra fie-căreia persoană

1) lată actul

Citata cislă făcând noi mai jos iscăliții persoane viețuitoare aicea în târgul Pietrei, într'o adunare a legei și după înrolarea cugetului minții noastre, criticat fie care persoană pre cât să dea calculează suma totală: nouă mii trei sute patru zeci șapte lei, adecă sease mii patru sute lei, bani a recruților și prisosul va fi pentru școli, Bezn cele două zeci parale asupra fiecărei persoane precum se vestește pe fiecare filă, încăpătoare de la No. 1 până în fila 32, făcându-mi pentru cheltuială la oamenii care vor aduna banii ziși

De aceia urmează icsăliturile noastre.

Iunie 15 Anul 1859.

Poliția Piatra

Cele de față cercetându-se de Poliția și văzându-se că cuprinde suma de 9447 lei, care urmează să se adune de la obștea Evreească. Spre neschimbare se adeverește de Poliția, urmând a se aduna banii pe temeiul ordinului Prefecturii No. Iscălitura (indiscifrabilă) No. 1782 Anul 1859 Iunie 14 zile. Condica este șnuruită cu sigiliul Prefecturii locale,

1) Registrul în original este în posesia mea.

În anul 1840 în tot jud. Neamț a fost 653 patentari Creștini iar 498 Evrei patentari.

(Vezi obișnuita adunare a Mold. 1841).

În anul 1876 în toată Moldova a fost 155,036 Evrei. în jud. Neamț a fost 4690 Evrei în C. rurale și 7357 în C. Urbane total 12047 Evrei (Buletinul Soc. Geogr. Române anul 1895).

Relativ la acest articol, posed sute de documente (acte) din care public numai câteva, cele mai esențiale.

¹⁾ În circulara Ministeriului de Finanțe al Moldovei către casieri :

Secția II-a No. 7620 din luna August 1860 semnat M. K. Filipescu și șeful secției a II-a Ad. Interim A. Duca, la punctul 5 zice :

Jidovii cu excepția prevăzută la art. 3 de mai sus, vor plăti aceiași dare și după acele condiții, ca și clasele ce au fost până acum scutite, prevăzute la art. 2.

Art. 3. Asemenea vor fi supuși acestor dări și toți Jidovii de prin târguri și sate fără excepție afară de supușii străini.

După Manual Administrativ al Principatului Moldovei, Tom. II No. 520 pag. 38 Jidovii botezați erau scutiți de ori se dări.

În Analele Parlamentare Tom. XII partea II-a pag. 162 s. zice:

Sama Visteriei pe anul 1842 (pag. 154): Dările negustorilor Jidovi din Jud. Neamț a produs 33092 lei 60 par.

Monitorul oficial al Moldovei No. 88 Iași 26 Mar. 1860 publică 4 ordonanțe Domnești, prin care se promulgă ca lege voturile adunării Elective din 21 April și 6 Mai, atingătoare de întinderea dărilor actuale asupra tuturor claselor în conformitate cu Art. 46 din convențiune și pentru aplicarea pe anul acesta a legiurii votate, în anul trecut de către adunare și aprobată de comisiunea centrală, pentru darea extraordinară și provizorie de 5 milioane lei asupra venitului fonciar. Aceste ordonanțe sunt :

1. Pentru întinderea dărei personale de 36 lei, ce este a se încasa de la 1 Ianuarie trecut 1860.

1) Originalele sunt în posesia Autorului.

2) Pentru întinderea dărei existente asupra patentelor de Comerț și meserii și asupra Evreilor și asupra fezelor atâr-nate de protecții străine, care exercitează comerț și meserii în țară,

In ¹⁾ Dosarul No. 64 din 1857 zice: Trimestrul III-lea contribuția Jidovilor, plătind total 19.206 lei astfel:

543	contribuabilul Piatra	plătind	9774	lei
439	"	Tg. Neamț	"	7902 "
63	"	Buhuș	"	1134 "
22	"	Bozieni	"	396 "

Total 19,206 lei

In ¹⁾ Dosarul No. 619 de anul 1862 sub titlul Tabla contribuabililor Evrei pe tribuna I-a din anul 1862 arată astfel:

Ocol Muntele 76 contribuabili patentari plătind total 9560 lei.

Ocol Bistrița 70 contribuabili patentari plătind total 875 lei 20 parale.

Ocol Mijloc 65 contribuabili patentari total 862 lei 20 par.

Ocol de Sus 49 contribuabili patentari plătind total 612 lei 20 parale.

Ocol Piatra 63 contribuabili patentari plătind total 787 lei 20 parale.

Orașul Piatra 692 contribuabili patentari plătind total 8659 lei.

Total plata birului Jud. Neamț de la contribuabili era 632,112 lei din care jidovii au plătit total 76 824 lei.

Supușii străini plăteau darea fumăritului iar pentru oi darea numită goștină de desetină, care era 10, 15, 25, 40 lei de supus pe an.

In anul 1854 Departamentul de Finanțe către isprăvnicia Neamț, a ordonat cercetarea jăluitorului Ițic sin Marcu.

Vezi actul :

²⁾ Departamentul de Finans

Cătră isprăvnicia Ținutului Neamțu

Jalobă primită la acest Depart. de la jidovul Ițic sin

1) Originalele sunt în posesia mea.

2) Adm. Financiară jud. Neamțu, Dosarul No. 1—1854 numit Dosarul Taxei în posesia Autorului.

Moisă din ținutul Romanului, împărtășindu-se în copie spre pliro'orie acei i-prăvnicie, de tânguire ce face.

I-se scrie ca să cerceteze cum urmează împrejurările, și după ce motiv s'au siinicit pe jăluitori, a plăti banii ce i însemnează, și cu toată lămurirea să raportuiască Depart. Iar până la dezlegare ce-i se va da Ispravnicia va regularisi pe de'o parte nesupărare mai mult a jăluitorului, iar pe de altă parte, și banii să steie sloboziți în primire pretindatorului.

Isc. Șef Depart (indiscifr)

Isc. Șef Secției (Indiscifr.)

Secția I, No. 1664, 1854 Martie 18 zile

Ispravnicia ținutului Neamț, împlini 4 căpățâni zahar de la taxierul Haim Zaraf, pentru Strul sin Moise Haham din Tupilați, pentru suma de 180 lei împliniți de la dânsul taxa capitației, vezi copia foaia mesatului:

1) **Ispravnicia ținut Neamțu**

No. 3805

Fiindcă de la jidovul Haim Zaraf Taxier nației Evreești din Târgul Pietrii, s'au împlinit 6 căpățâni zahăr în greutate toate de 41 ocă, spre îndestularea jidovului *Strul sin Moise Haham*, de la Tupilați cu 180 lei, cursul hazneli ce catachisticos sub numire de dare sau împlinit de la el, să publică în termen de 40 zile vânzarea acestor orci zahar ca mușterii ce vor fi ale cumpărătorilor, să se înfățoseze la presedstafia Poliției z sului târg.

Jidovii Samuil Negru și Strul sin Moise fost Kahali a Nației Evreești din Piatra către Adm Financiară locală fac declarația că se supun la plata zeciuielelor a Eforiei locale, din anul 1852. Vezi copia:

1) Buletin Prințipat Moldovei An. XXIII, No. 30 Iași 17 Apr. 1855.
Originalul este în posesia Autorului,

Timbru 20 par.

1) Onorabilei Adm. a Distr. Neamț

Samuel Negru și Strul sin Moisă foști Kaha i a nației
Evreești din Piatra

J A L B Ă

De cătră D. Comandir de jandarmi fiind executat a plăti
139 lei 10 par. cursul haznelei rămășiți de zeciuelele din anul
1852 cerute de Eforie, noi nu ne opunem și odată cu a-
ceasta ne rugăm a ne slobozi legiuită quitanță.

1856 Avg. 3.

subscris Evreește (indiscifr.)

Departamentul de Finans cătră Administrația de Neamț
din 1857 arată că s'a primit tabla cu raportul No. 12648
din anul 1857 relativ la plinirea dărilor de la negustori și
jidovi patentari.

Vezi copia adresei:

2) Departamentul de Finans

Secția 1 No. 8555

1857 luna Octombrie 7 zile Iași

Administrației de Neamț

Tabla primită de la acea administrație cu raportul No.
12648 precum au urmat împlinirea dărilor de la neguțitorii și
meșterii patentari cu cafele lor i Jidovii de prin târguri pe

1) Adm. Financ. Neamț. Dosarul No. 58 anul 1856 Urmărirea rămășițe'or
pentru zeciuelele cuvenite Eforiei.

Posesia mea Autorul.

2) Adm. Neamț Dosarul incheierei semilor No. 64 Anul 1875.

In posesia mea Autorul.

treilunea conținută a III-a, cercetându-se și găsiindu-se potrivit în sumă cu prefacerile urmate Depart se face cunoscut spre știință

s. s. Șef Depart. (indiscifr.)

s. s. Șef Secției (indiscifr.)

În adresa Ministerului de Finans către Prefectura locală din 1859 se poate constata darea lor.

Iată copia acelei adrese:

Principatele Unite Moldova și Valahia

Ministerul de Finans

Secția I, No. 13030

1859 Dekembrie 21 zile Iași

Prefecturii de Neamț

Pentru primirea sumei de șase sute nouă zeci și trei lei cursul haznălei, trimeasă cu raportul acei Prefecturii No. 15,820 din dările orândarilor, pe anul trecut al 7-lea. Ministeriul trimete adevăriniță Kaseriei sale sub No.

Ministru secretar de stat la Ministerul de Finanse

Șeful secției (indiscifr)

Ministerul Finanselor către casieria locală îi ordonă ca împreună cu onor Prefectura să reguleze scăderea celor 67 Evrei, care sau cerut de Kahalii din Piatra. Vezi copia; Asemenea vezi și copia telegramii Ministerului de Finanțe:

1) Casieria Neamț No. 29, 1859 Dosarul intrarea și eșirea banilor 1859. Posesia mea autorul.

Principatele Unite
 MINISTERUL FINANSELOR
 a
 MOLDOVEI

Iași în 8 August 1861

Secția I No. 8834

1) **Domnule Casier,**

La raportul Dv. sub No. 567 prin care arătați că de la Prefectură nu ați fi primit vre'o mijlocire pentru scăderea acelor 67 indivizi reclamați de *Cahalii Evrei* din târgul Piatra. Vă fac cunoscut D-le Casier de a intra grabnic în înțelegere cu Pref. și a regula cele de cuviișță conform dispozițiilor statornicite.

Primiți D-le Casier încred. oseb. mele consid.

p. Ministru *A. Brăescu*

Șeful secției *Ghițescu*

Domniei-Sale Domnului Casier de Neamț

Stația Piatra



Depeșă Telegrafică

De la Iași în 1861 12 ore m. amiază
 Sosită la Piatra în 24 Aug. 1861 6¹ ore 30 m am. stația No. 822
Ministerul Finanselor No. 8995, 1861 August 12

Domnule Casier de Piatra

La depeșa No. 608 vă răspund că dacă sunt în regulă

1) Adm. Finauc de Neamțu, Dosarul rectificărilor patentelor 1861 (No. rupt) Posesia mca Autorul,

dovezile pentru acei 67 Evrei puteți face scădere, răspunderea vă privește ca membru Comisiei permanente.

Ministru, *Negruți*

In 1) Dosarul 14 vol. Il Comisia Generală jud. Neamț. In Tabloul pe 1861 *Tabla contribuabililor Evrei* pe 1861 arată astfel : Ocol Muntele 73, Ocol Bistrița 67, Ocol mijloc 66, Ocol de sus 56, Ocol. Piatra 69, T-gul Piatra 662, T-gul Neamț 477, Buhuși 105, Bozieni 37. Total 1652 Evrei.

Spre a se vedea modul executării contribuțiilor fiscale dau copia adresei Poliției locale către Onor Prefectura, cearând un număr de jandarmi pentru executarea. Iată copia adresei care o posed în original :

PRINCIPATELE UNITE

No. 14022

1861 August 17

Poliția Orașului Piatra

No. 3810

Domnule Prefect

Cu oficieia Dv. No. 11150 mă însărcinați ca îndată după primirea ei, să pășesc însuși în persoană, în oraș spre controlarea adeveriților de pe la vornici, staroști și kachali, pentru întreg anul 860 și sferturile din acest corent ce de casierii le s'ar fi slobozit de p'ata dărilor cu tablțele de rec-tificări, precum și proprietarii binalilor din acest oraș cu listele impozitului fonciar, după cari constatând cifra adevărată a tuturor rămășiților de îndată prin grăbire măsuri în termin de 12 zile să nu se mai afile rămășițuri de un singur ban macar, și în privire că asemenea lucrări se cere cu atâta gravitate în mijlocul unii așa mari complicații, și cu atâta mai mult că cu singur jandarm ce mi-ați trimes executor, pe lângă că nu pot lua nici uu chip a aplica vre'o măsură, cu cât mai vârtos în nu așa scurt timp se dau finit unii așa importante și destul de jingasă lucrări.

1) Actul se află în posesia mea.—AUTORUL.

Drept aceea vă rog D-le Prefect luați în considerație lipsa și măcar ajutor ce această poliție are de jandarmi, și regulați de îndată trimiterea macar a 6 soldați, cu a căroro ajutor se făgăduiești cu un termen fixat se va fini această lucrare, și nici atunci până mai întâi nu se va da din aceștia măcar câte doi la fiecare comună de sigur că nici în două luni nu se va putea sfârși cu un singur soldat ce mi-ați trimis, aceasta o supun încunoștiință Dv. numai ca să nu fiu tras la vre'o răspundere dacă în arătatul termen nu se va putea sfârși această lucrare din cauzile arătate mai sus.

Bine voiți D-le Prefect a primi încrederea osebitei mele considerațiuni.

Șef Poliției, *Inaiscifrabil.*

Secretar, *N. Ștefănescu.*

D-sale

D-lui Prefect a distr. Neamțu.

Epitropia Comunității Israelite locale, cer casierului, ca un număr de evrei nevoznici să fie scutiți de biruri, arătând măsurile drastice întrebuițate asupra lor. Iată copia :

PRINCIPATELE UNITE

1862 Fevruarie 1

Epitropia Comunității Izrailite

din Orașul Piatra

No. 6

¹⁾ *Domnule Casier,*

Cu toate că am întrebuițat cele mai aspre execuții prin jandarmi spre a se putea scoate banii tezaurului dela indivizii însemnați în anexată listă din comuna noastră de la 1 Genari 1860 și până acuma, contribuția personală cu toate

1) Acest Dosar No, 19/1862 este în posesia mea.—AUTORUL.

sarcinile ei, și cu toate că acest No. în mai multe rânduri au fost închiși în arestul poliției, în lipsă de averi de unde să se împlinescă toată dare cerută de Guvern, nu au stat puțință de a se căpăta banii dela ei, fiind săraci cu desăvârșire; unii din ei bolnavi suferind de diferite boli, iar alții fără meserie, precum sub No. 117 la 24 Noemvre anul trecut v'am informat.

Supus venim a vă ruga să bine-vroîți pe temeiul asigurării noastre, a mijloci la Ministeriu respectiv scutirea lor de la 1 Genar 1860 și înainte, până când poziția lor iar erla a se supune dării și când nu vom scăpa din vedere ai trece prin rectificări.

Primiți vă rugăm Domnule Casier expresia respectului nostru,

Iscăliți Epitropii : *S. M. Esrig, E. M. Orenștein, Șmiel Șildhaus, Leiba Toderes.*

(L. S.)

În anul 1862 Perceptorul fiscal local Nicu Pârjole, cere Ministeriului de Finans a recunoaște de ajutori ai săi pe Vasile Ioan și *Faibiș Rosenberg*. Iată copia :

ROMANIA

1862 Fevruarie 14

Perceptorul Orașului Piatra

No. 35

¹⁾ *Domnule Casier,*

În temeiul ordinului Ministeriului finansial cu care mă întărește în postul de perceptor orașului Piatra.

Subscrisul odată cu prezentarea la îmbrătoșarea serviciului, recomand de ajutori și pe D-lor Vasile Ioan și Faibiș Rosenberg. Cel întâi în privire contribuabililor în toate treptele Române și cel al II-lea în privirea Evreilor. Prin urmare

1) Adm. Neamț, Dosar No. 24 Inițierea Percepției pentru Târgu Piatra pe anul 1862, Posesia mea AUTORUL,

pentru a să complecta statul persoanelor acestui post în privirea bugetului destinat de cârmuire și a întăririi Dv. spre regulă.

Cu respect vă recomand pe sus menționatele persoane spre ai recunoaște în posturile de ajutori ai mei ca unii ce își pricep serviciul.

Primiți vă rog D le Casier etc.

Subscris Perceptor, NICU PĂRJOALE.

D-sale

D-lui Casier distr. Neamțu.

Tot în acelaș an *Faibiș Rosenberg* către Casier local, în calitate de perceptor comunci israelite, arată că a depus garanția de 200 galbeni, luându-și sarcina pomenită mai sus și roagă a-i se da un jandarm pentru strângerea birului. Iată copia :

¹⁾ Onor Casier a Distr. Neamțu

Pentru adunarea dărilor cuvenite tezaurului dela indiviz comunelor acestui oras Piatra, urmează regula salarului de a se lua ca perceptor salar 300 lei pe lună.

Vin a declara că primesc sarcina pentru strângerea dărilor dela *Comună Israelită*, obligându-mă a depune cuverită garanție de 200 galbeni.

Cu această vin a vă ruga a mi se da ca ajutor un jandarm.—1862 Genar 18.

Semnat FAIBIȘ ROSENBERG.

22 Ghenar, sub No. 36, s'au referat Ministeriului Finanselor în conformitatea resoluției pusă.

D-sale

D-lui Casier Distr. Neamțu.

1) Ad.n, Neamț, Dosarul No. 24 Inițierea Percepției, pentru Târgu Piatra pe anul 1862, Posesja mea AUTORUL,

În acelaș an numitul Rozenberg către Casier Fiscal de aci arată că n'a primit leafa lui de 2 ani și roagă a stăruii la locul competente a i se plăti cuvenitul salar. Iată copia :

Piatra 1862 Februar 13

Domnule Casier ¹⁾

Vă este cunos ut enęrgia cu care am stăruit, ca însărcinat în străgerea dărilor dela *Comună Israilită* din acest oraș. Eu asupra acestei osteneli nu am primit dela Obște de.ât zece parale la trimestru dela un contribuabil căci nu au acoperit nici chiar salarul slujbașilor ce am angajat de ajutori la aceeaș operație pe speranță că mi se va plăti leafă de Guvern de care neîndoindu mă a rămâne păgubaș ca pentru un serviciu ce l'am făcut cu toată activitate și acurateță. Mă rog Dv. să stăruiti la locul competent a mi se plăti cuvenitul salar pe vreme de doi ani expirați la fiitul trimestrului al 4-lea 1861.

Primiți vă rog D-le Casier expresia prof. meu respect,

F. ROZENBERG

D-sale

D-lui Casier de Neamțu.

În anul 1863 Casieria înștiințează Percepția locală că ajutorul Perceptor Faibiș Rosenberg demisionând, cere a se recomanda altă persoană iar până atunci să menție pe Rosenberg.

1) Adm. Finan. Neamțu. Dosarul No. 24 An, 1862. Înființarea Percepției pentru Târgul Piatra, Poesia mea **AUTORUL**,

Iată adresa :

Principatele Române-Unite
 Casieria Jud. Neamțu

1863 Martie 5

No. 375

¹ Domnule Perceptor

Domnul *Faibiș Rosenberg* ajutoriu a-eii Perceptoru prin suplica din 4 curent sau văzut demisiunea pe privire că ar fi prigonit de Dv. Casieria făcându-vă cunoscut despre a ceasta vă invită a recomanda o altă persoană în locul nunitului care să corespundă la chemare, pentru a se refera Ministerului spre întărire, cunoscând că până la întărirea persoanei ce veți recomanda Domnul *Faibiș* totuși va funcționa.

Iscălit casier, *Theodoret*

Domniei-Sale

Domnului Perceptor al orașului Piatra

În anul 1864 Poliția Piatra către Percepția locală, arată că fostul ajutor perceptor *Faibiș Rosenberg* depunând tablourile rămășiților rămase din timpul funcționării sale, deci le cere pentru observare. Iată adresa :

Principatele Unite

1864 Februarie 11

Poliția Piatra

No. 924

² Domnule Perceptor,

Tablourile depuse la acea percepție de către *Faibiș Ro-*

1) Dosar No. 849 pe anii 1861, 1862, și 1863, al casieriei Neamțu fără prefață (lipsită). Dosar propr. Autorului,

2) Adm. Neamț, Dosar No. 3 anul 1864 Sporitelor Contribuabili.
 Posesia mea autorul,

senberg, lămuritor de remășițurile figurante din vremea pe când se afla adunător de dări în anul 1861, vi se adresează cerere D le Perceptor a-l trimite la Poliție spre observare conform ordinului ce am întru aceasta sub No. 1439.

Polițai C. V. *Andrieș*

D-lui Perceptor de Piatra

Pentru scădere de dări se făcea mărturie care era autentificată de Comunitate.

Iată copiile acestor mărturii din anul 1864:

Mărturie

Prin care noi subsemnații martori, facem știut că cunoaștem pe D-lui Avram sin Moisa că este un om sărac și se hrănește din meseria de cioclu pe care o întreprinde fără leafă, cu cât primește pentru înmormântare și ca un asemenea mizerabil (sărac?) nu merită a plăti darea contribuției, pentru că cu greu își hrănește familia sa.

Aceasta o știm și o mărturisim fără nici un interes și spre credință sau adevărit și de cătră Epitropia Comunității Israelite.

1864 Fevruar 11

Urmează iscăliturile Evreești: Aronaș, S. M. Esrig, Bercu Leiba, Ilie Marcu, Avram Pascal, Fișel Taxier, Haim David sin Moisa, Zalman Bril, David sin Leiba, Naftulea sin Leiba, Strul Lazăr sin Moisa și Herș Cherner.

Epitropia Comunității Israelite din Orașul Piatra

Mărturia de față se adevărește din partea acestei Epitropii, numai cât privește adevăratele iscălituri a marturilor.

1864 Fevruar 21

Subscris Evreește Herș Lieberman

(L. S.) No. 68 Iscălit secretar (indisc.)

Sigiliul are o ramură și scris pe ea 1860 Kahali din Piatra.

1) Ad-ția Financiară Neamț Dosar No. 1, 1864 al scăderilor, Posesia mea Aștorul,

Iată încă o mărturie:

1) Mărturie

Subsemnații megieși din localitate a lui Simon sin Marcu din acest oraș Piatra, scris la No. 1043, încredințăm pe a noastră răspundere că Comerțu ce face este fainărie cu amăruntu și nici cum comerciant de cereale după cum sau văzut trecut prin matriculele depuse la Municipalitate cu taxa de a 3-a clasă, în locul clasei a 4-a cuvenită fainarilor cu amănuntu.

1864 Genare 10

Semnați Evreește: Samuel Negru, David sin Șloim, Aron Kahane, Strul sin Simon Leib, Avram sin Pascal, Șloime sin Avram, Iancu Talpalar, Meșel sin Șoil, Avram sin Șulim Leiba și David sin Șimșa.

In anul 1866 tot pentru scădere de bir Epitropia Comunităței face cerere către Casierie ori Percepție.

Iată copia :

ROMANIA

Comitetul nației Israiliților

Urbia Piatra

1866 Noembrie 8

2) Domnule Perceptor

Evreul Iosup sin Leiba este cu desăvârșire sărac, pentru care încredințăm în consimțământul nostru, că nu are nici cele trebuitoare existenței sale fiind gol și sarac.

1) Adm. Finanț, Neamț. Dosarul No. 1 anul 1864 Scăderilor contribuabililor
Posesia mea autorul.

2) Dosarul reclamațiilor No. 116 anul 1868, Posesia mea autorul.

Iscălit de Membrii a comitetului Israelit M. Orenștein, P. Vigder, Leib Tutunjiu, Burăch Herș Kolomeir, și o iscălitură indiscifrabilă,

(L. S)

Domniei-sale
D-lui Perceptor a orașului Piatra

Sigilul este în mărime de aproape cu piesa de 5 lei Românească. Înăuntru are o stea iar inscripția împrejur este astfel: Comitetul Israelit Român din Piatra 1865.

Autorul

În anul 1868 Prefectura face cunoscut Casieriei Generale că Alter sin Bercu posedă recepisa de achitare și să numai fie urmărit. Iată copia:

ROMANIA

1868 Iulie 13

Prefectura Județului Neamț

No. 5888

¹⁾ **Domnule Casier**

Amintindu vă adresa No. 8328 din 31 Iulie 1866, cu onoare vă poftescu, Domnule Casier, a regula prin agenții de urmărire împlinirea sumei de 103 lei 12 parale, cursul fiscului, figurați asupra Evreului, Alter sin Bercu, fost Kahal, în timpul când D-l Gheorghe Săndulescu, se afla Subprefect plasa Muntele.

Primiți D-le Casier asig. oseb. mele consider.

Semnătura Prefect (indicifr.)

Director semnătura (idem)

D-sale D-lui Casier General de Jud. Neamț

1) Prefectura prin adresa No. 8246 din 30 Sept. a. c, face cunoscut casieriei Generale că numitul Evreu posedă recepisa de achitare No. 86 din 1866 și să numai fie urmărit. Acelaș Dosar Autorul,

Adm. Neamț Dosar No. 30 anu 1862, Răfuirei Subprefecțiilor și perceptoriilor de dările anilor 1860, 1861 și 1862. Posesia Autorului.

STAREA CIVILA

(Mitrice)

Până la anul 1865 registrele stării civile era ținută de capii confesiunilor respective.

La finele fiște cărui an aceste registre erau trimise Depart. Cultelor și Instr. Publice. Acest serviciu împreună cu costul registrelor și imprimatelor necesare, erau în sarcina obștei fie cărei credințe (confesiune).

Evreii din Piatra, Neamțu, Buhuși, și Bozieni, după cum voi vorbi și dovedi la descrierea fiște căreia Comunități în parte, își aveau întocmite registre *mitrice*¹⁾, ținute în cea mai bună regulă de secretarii comunităților respective, având directă corespondență cu onor Ministerul Cultelor și cu autoritățile județului.

La începutul anului 1866 când s'au aplicat legea stărei civile, sau predat mitricele Poliției, care fură înaintate Ministerului Cultelor.

Iată și copia unei asemenea adevorințe a Comisiei I de primirea condicelor stărei Civile:

Adevorință²⁾

S'au primit la Comisia quartal I cele trei condici de născuți, căsătoriți și morți evrei, pe anul 1865; după cum s'au cerut de Poliția, prin ordin No. 943, motivat de adresa Primăriei No. 434.

p. Comisar, *Jurașcu*

Piatra 22 Februarie 1866

1) Posed astfel de mitrice originale din Piatra și Tg.-Neamț.

2) Originalul se află în posesia mea. Autorul.

Spre mai multă lumină, reproduc aci următoarele trei adrese ale Departamentului Cultelor:

Departamentul Cultelor prin adresa No. 1074 din anul 1857 către Adm. Finanțiară locală, ordonă ca imediat să se procedeze la întocmirea acestor registre vezi circulară :

1) Departamentul Cultelor și Instr. publice
ADM. ȚINUT NEAMTU

Trebuind ca pe viitor să se fie registre regulate, și pentru acei născuți, căsătoriți și morți, în cursul anului, de orice confesie ar fi precum catolici, protestanți, Lipoveni și Evrei.

Depart. pune îndatorire Adm., ca de îndată să se
cuenite, și nu mai de cât cu începutul anului curent să se introducă la acel ținut înscrierea regulată a actelor mitrice pentru locuitorii de ori-ce confesie spre care sfârșit Adm. să însăreineze câte o persoană competentă de fie care credință, cu îndatorire de a înscrie regulat pe acei născuți, căsătoriți și morți și la sfârșitul anului să prezenteze listele în două număr de exemplare pe care adevărindu-le să trimită hărțile la acest Depart. după care și mitricele locuitorilor
Domnitoare. . . .

Insă pentru catolici, Depart. . . . cu aceasta au cerut Episcopului ce se află locuind în Capitală ca să îndatorească pe preuții lor a aduce însuși sau a trimete la Adm. spre legalizare. Iar de măsurile ce se vor lua în urmarea acesteia, de persoanele ce se vor însărcina cu înscrierea și ținerea unor asemenea acte se cere grabnic răspuns.

Iscălit N. Asan,

Șef secției (indisc.)

No. 1074 An. 1857 Febr. 25

1) Adm. Fin. Neamțu No. 15 anul 1857. Dosarul înființarea mitricelor de născuți, căsătoriți și morți a confesiilor Catolice, Protestanți, Lipoveni și Evrei.
Posesia Autor.

Tot acest Departament către Adm. Financiară locală No. 1406 face cunoscut că asemenea condici se vor face și întocmi pe cheltuiala de fie care confesiune.

Vezi circulară:

1) Departamentul Cultului și al Instr. Publice

Administrației ținutului Neamțu

Drept răspuns la raportul Adm. No. 2347 prin care cere a i se trimite Condici de registre Mitricești, spre a se încredința fețelor ce se vor însărcina de fie care credință întru scrierea născuților, căsătoriților și morților.

Depart. vă face cunoscut că niște asemenea condici urmează ale face obștea fiecărei credință cu cheltuiala de la sine și întocmai după formulariul Mitricilor în care se trec născuți căsătoriți și morți de Religia Domnitoare, cu modificările cunvenite pentru acele a Evreilor.

subscris *N. Rale,*

Șef secției (indiscifr.)

secția II No. 1406 anul 1857 Martie 7

Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice către Administrația Financiară locală prin circulara 2643 din 14 Aprilie 1858 îi ordonă a se aplica legea mitricelor.

Vezi circulara:

1) Adm. Financiară Neamț.
 Dosarul No. 15 Anul 1857 Inițierea mitricilor de născuți căsătoriți și morți a confesiunilor Catolice, Protestante, Lipovene și Evrei.
 Posesia mea Autorul.

Ministerul Cultelor și al Instrucției Publice

Secția II-a No. 2643. 1858 Aprilio 14 Iași

1) **Cătră Administrație Distr Neamțu**

Avându-se în privire ca din partea acei Adm. nici până acum nu sau primit lămurită știință despre aplicația ordinului ce i sau dat în trecutul an 1857 atingătorii de chipul după care să se urm-ze pe viitor ținerea registrelor pentru acei născuți, căsătoriți și morți, în cursul anului de ori ce confesie și poroncitor ca, spre acest sfârșit, Adm. să însărcineze câte o persoană competentă din fiecare credință, și la sfârșitul anului săi prezinteze lista, în îndoit număr de exemplare, care, adiverindu-se, să trimeată copiile la acest Ministeriu, după cum se urmează și cu mitricele locuitorilor de religia Domnitoare, Ministeriul adaugă ai scrie că, îndată după primirea acestia, să trimeată copiile unor asemenea tăblițe mitricești pe trecutul an 1857, și totodată să raporteze, cu lămurire despre persoanele însărcinate cu această lucrare.

Semnat Șef Depart. și secției (indisc.)

Iată și copia unui act de naștere din 1864:

Act de naștere și circumcizie

În anul 1864 luna Novembrie ziua 1 în Comuna orașu Piatra Plasa Județul Neamțu au născut Dei Haie din legiuitul său bărbat D-lui Haim Herș sin Arenaș pruncu și au primitu prin circumcizie numele de Mendelu. Despre care actu dânu această adevărire sub propria noastră sub-scriere.

Dată în anul 1864 luna Noembre, ziua 9 comuna orașu Piatra județul Neamțu,

Mohelul sau Hahamul (care a făcut circumciza) *M. M. Psalt*
p. Scriitorul Comunei (isc.) Polițaiul orașului (isc.)

Comisariul dispărțirei (colorei) (isc) No. 111 Anulu 1864

1) Adm. Financ. Neamț. Dosarul No. 15 anul 1857 Înștiințarea mitricelor de născuți căsătoriți și morți a confesiunelor Catolice, Protestantă, Lipovene și Evrei Posesia mea (Autorul).

ARMATA

Prima recrutare a Evreilor din Piatra

Manual Administrativ al Principatului Moldovei Tom. I (pag. 590-596) cuprinde regulamentul recrutării Jidovilor publicat prin buletinul Oficial No. 15 anul 1854.

După art. 1 Jidovii sunt supuși la recrutație de o potrivă cu celelalte clase pămăntene în puterea legii votate de Divanul obștesc la 8 Apr. 1852 și întărită prin ofisul Domnesc No. 37.

După Art. 3 și 4 Jidovii vor da un recrut din 70 familii analogie; prin organul Epitropilor Comunității.

După Art. 8 § 3. Sunt scutiți de recrutație singuri rabinii, asemenea și cei cari au săvârșit *cursul de învățatură în școlile publice*, meseriași mainștri și cei ce sau dădat la agricultură.

După Art. 11. Inlocuirea recruților prin oameni plătiți este ertată jidovilor ca și creștinilor, îngăduindu-se de așa tocmii oameni și de alte nații.

După cele alte articole Epitropii obștei trebuiau să înfățișeze Comisiei de recrutare lista recruților.

În fine după Art. 29 Jidovii care și-a îndeplinit serviciul miliției, dând dovadă de bună purtare se vor folosi de aceleași prerogative ca și soldații Moldoveni.

Circulara Ministerului din Iauntru al Moldovei secția III No. 29241 din 20 Dek. 1860 către prefecți zice: sub regimul Convențional recrutația întinzându-se asupra tuturor claselor societății, să se întindă asupra tuturor tinerilor de orice stare, poziție și religie.

Art. 12 Manualul Gardei Civice, Isr, pot face parte din garda civică dacă pe lângă celelalte cantități arătate mai sus, vor însuși și condițiunile scrise de art. 26 legii Comunală.

La 6 Noembrie 1860 conform art. 34 secțiunea III-a din legea recrutației prin sorți; sau adunat 19 cetățeni de frunte în camera municipală din Piatra (10 creștini și 9 Evrei) numind de delegați pe D-nii: Dim. Albu, Iconomul Dim. Focșa, și Israelitul Strul Moise, care să îndeplinească toate operațiile cerute pentru executarea recrutării pe anul viitor¹⁾ 1861.

Iată lista tinerilor Evrei, care au tras la sorți în anul I al recrutării cu sorți 1861 :

Bercu sin Haim, Bercu sin David, Bercu sin Lupu Giu-vaergiu, Bercu sin Strul, Buium sin David, Burech Avram sin Aron, Bercu sin Herșcu Almașanu, Bercu sin Leizer, Beirich sin Leizer, Bercu sin Mechel, Avram Șmil sin Iosub, Avram Marcu sin Moise, Avram Moise, Alter sin Iancu, Abram Leiba, Abram sin Haim Călugăreanu, Aizic zet Rabin, Aron Ițic zet Șulim, Avram sin Marcu, Avram Ițic sin Iancu, Aizic sin Marcu, Abr. Iancu sin Aron, Avram sin Haim, Abr. sin Solomon, Abr. sin Leiba Catz, Abr. sin Marcu, Avram sin Haim, Abr. sin Strul Zalman, Abr. Nute sin Haim, David Dascal, Abr. sin Șmil, Avr. Moise sin Iancu, Alter sin Marcu Wolf, Ghedale sin Elie Munjiu, Ghidale sin Herșcu, David sin Ițic, David sin Haim, David sin Ios. Etlingher, David sin Herscu, Ezra sin Zisu, Zalmen sin Herșcu, Zaharia sin Șaim, Ițic Leiba, Ios. sin Ușer, Iancu sin Iosub, Ioil sin Bercu, Iancu Moise, Iancu sin Haim, Iancu sin Leizer pălărier, Ioil sin Avram Ceauș, Iancu sin Aron, Iancu Buium, Iancu sin Matcu, Ițic sin Moise Romașcanu, Iosub sin Herscu, Iancu sin Leiba, Iosub Pascal, Iosub David sin Pinches, Ițic sin Litman, Elie sin Iancu Negru, Iosub sin Golde, Ițic sin Haim Șulim, Elie sin Froim Știucă, Iosub sin Moise, Iosub Krigler, Ios. sin Șmil, Elie sin Meir, Iancu Pascal sin Aron, Iancu sin Bercu, Iancu sin Moise, Calmen sin Avram, Kive Herșcu sin Ițic, Calman sin Ițic, Kune sin Samuil Negru, Leizer Gros, Leiba sin Iosub Beir, Leizer sin Mechel, Leiba sin Abr. Pascari, Leizer sin Șloime Aron, Leiba sin Șmil, Leiba sin David, Lupu sin Marcu Cațap, Leiba sin Ițic Cațap, Marcu Solomon sin Avram, Marcu sin Esis, Marcu sin Froim Stoler, Marcu sin Ioil Gherșen, Mendel sin Zindel, Marcu sin Iancu,

1) Primăria Piatra Dosar No, 282/1861,

Moise sin Froim, Moise sin Solomon, Mendel sin Volf, Moise sin Ițic, Marcu Silberg, Moise sin Leiba Ceauș, Mendel sin Haim, Meilich sin Haim, Moise sin Leiba fănar, Moise sin Herșcu roș, Moise Nuchem, Moise sin Avram Cioară, Meir Șmil, Moise sin Meir, Meir sin Haim Aramagiu, Mendel sin Ițic, Nusen sin Iosub, Necti sin Mechel, Naftule sin Strul, Naftule sin Haim, Nusen David sin Avram, Noich sin Iosub, Nusen sin Mechel, Pascal zed Vigder, Pincu sin Lupu Lipsan, Solomon sin Ber Leib, Solomon sin Ițic Ciubuciu, Solomon sin Ițic, Simon sin Isac, Strul Mordche sin Haim, Șmerl sin Herșcu, Strul Marcu, Strul sin Marcuț, Solomon sin Leiba, Toivi sin David, Leiba Abramovici, Fișel sin Haim Cașap, Herșcu sin David Ușer, Haim Beer, Haim Simon, Haim sin Riven, Haim zet Mechel, Haim sin Ițic zis și Kofman, ¹⁾ Haim Ușer sin Herșcu, Haim sin Burech, Haim Beir, Herșcu Jidov, Herșcu sin Iosub Roș, Haim sin David Buium, Haim sin Dascăl, Hascal sin Idel Balan, Haim sin Zeilik, Herșcu sin David, Haim sin Iosub, Haim sin Iosub, Moise sin Aizic Ioil, Simon sin Froim, Șimon sin Marcu Rențberg, Solomon sin Aizic, Șapșe sin Froim, Șmil sin Bercu, Șmil Ber sin Herșcu Leiba, Șulim sin Marcu, Simche Șarf, Șmil Șaim Velt.

În suplimentul regulam. pentru aplicarea legii de recrutare cu sorșii, încuviințat prin jurnalul Consiliului de Miniștri de la 7 Dek. 1862 și aprobat de M. S. Domnitorul la art. 15 zice:

Nimene nu este primit în armata Română dacă nu este pământean. Deosebirea de religie, nu este un titlu de excludere; străinii însă născuți în țară; care nu se vor fi servit de o protecție străină, vor fi supuși legii recrutărei.

²⁾ Ministeriul din Năuntru, secția III No. 29241 din 20 Dek. 1860 ordonă (prin Prefecți) rabinilor din toată țara, de-a nu cununa tineri, până nu vor înfățișa certificatele de tragere și scrutire la sorși.

Asemenea același Minister prin Circulara sa către comunități: (prin Prefecți) din 22 Dek. a. c. No. 29300, înștiințează că la caz de dosirea ori dezertarea unui sorșar eșit ca bun

1) Părintele Autorului,

1) Monitor oficial No. 70 Anul III Iași 30 Dek, 1860,

la sorți, va globi Epitropii Comunității Evreești cu 5000 lei pentru fiecare recrut.

Legea de recrutare în vigoare prevede :

Art. 1.—Toți locuitorii țării datoresc personal serviciul militar.

Art. 2.—Supușii puterilor străine nu pot face parte din armată.

Fii de străini născuți în țară nu pot fi scutiți de serviciul Militar.

Legea de recrutare din 21 Noembrie 1882 prin art. 63 streinilor recruți Evreilor nu este îngăduit a intra ca voluntari în armată.

Iar prin art. 5, nu îngăduiește străinilor a avansa la grade ofițerești.

¹⁾ La anul 1882 nu s'au recrutat Evreii în toată țara și nici aicea iar în anii viitori până la 1887 sau primit la recrutare, dându-li-se bilete, „scutiți fiind supuși străini“.

În anul 1897 Ministeriul de resbel Berendei, era să introducă o lege prin care Evreii, (ca streini) nu erau primiți a servi în armată, plătind taxe în locul serviciului, agitația deveni foarte mare printre Evreii, contra acestei legi încât s'a revocat această propunere al ministerului.

În anul 1854 Depart. de Finans către Isprăvnicia de Neamț No. 3735 i cere relații dacă recrutul Pavel sin Șmil este adevărat fiu al lui Șmil Bercu.

Iată actul :

Departamentul de Finans **ISPRAVNICIEI DE NEAMTZ ²⁾**

Departamentul ostășesc prin adresa No. 2668 mijlocește scutirea Evreului Șmil Bercu, din Târgul Piatra ; în drep tatea fiului său, recrutul Pavăl sin Șmil, în urmarea căruia,

1) Fraternitate VII No. 4.

2) Dosariul No. 12 a Adm. Financiară de Neamț Intitulat : Dosarul spor și scădere la bir și căpătăeri,
Dosarul Propr, mea Autorul,

să scrie Isprav. ada cuvenită încredințare în mărginirea dispozițiilor în asemenea caz dacă numitul este adevărat părinte zisului recrut.

Șef Depart. și Cavaler (indiscifr.)

Șef secției (indiscifr.)

Secția II a No. 3735, 1854

In anul 1859 Kahali din Piatra varsă la casieria locală 6400 lei pentru militarii Evrei pe acel an.

Iată copia quitanței :

Quitanța Casieriei generale
pentru primirea banilor – plata recruților Evrei

1) Casieria Districtului Neamț

Lei 6400 șease mii patru sute lei cursu pieței s'au primit de la *Nația Evreiască* din târgul Piatra prin *Kahali* Abram Abel, Elie Naftule și Iancu Croitor, banii militarilor Evrei pe anul 1859.

17 Mai 1859

Sameș, *Dimitriu*

Tinerii care n'au tras sorți nu puteau a se însura și în caz când vroiau a se însura, trebuia să aducă o mărturie subscrisă de 10 gospodari și de rabinul comunității și autentificată de autoritate ori de Epitropia Comunității.

Posed foarte multe asemenea acte, din anii 1863 etc.

In anul 1864 Poliția Piatra către Perceptorii locali arată tinerii cărora li s'a învoit a se căsătorii, deci să fie impus la dări.

Iată copia adresei :

1) Actul e in posesia mea,

Poliția Orașului Piatra

1864 Ghenarie 23

No. 377

1) **Domnule Perceptor!**

Tinerilor Evrei Kalman sin Leiba înscris la casa No. 695
 quart I, Herș sin Avram No. 425 cf. I, Zindil sin Haim la
 No. 1022 cf. II a, și Strul Burăch la No. 1019 cf. li-a învo-
 indulise căsătoria, vă fac cunoscut spre ai înscrie și încarca
 la darea ce ar merita.

p. Șef P. Grigoriu

D-sale

D-lui Perceptor din Piatra

Epitropia Comunității locale către Percepția prin adresa
 No. 20 din 22 Martie 1864, arată că-i trimete lista tinerilor
 însurați spre a fi impuși la dări.

Iată adresa și lista:

Principat. Unite Române
 Epitr. Comunității Israelite

1864 Martie 22

din Orașul Piatra

No. 20

2) **Domnule Perceptor,**

Anexat aicea vi se transmite lista tinerilor însurațiilor
 din trimestrul I-a, anul curent, spre regula Dv.

Primiți D-le Perceptor asigurarea Considerațiunei noastre.

Semnați Iosub Hoisie, Herș Liberman

Secretar M. Liberman

D-sale D-lui Perceptor din orașul Piatra

1) Adm. Financiară Neamțu, Dosarul No. 3 anul 1864 sporiiților contribuab.

2) Adm. Financ. Neamțu, Dosarul No. 40 anul 1864 sporiiților contribuabili,
 Posesia mea Autorul,

1) Lista No. 93
 Înscriseaile din trimestrul I din anul 1865

No. curent	Data căsătoriei		Numele și Pronumele Mirelui	Profesia sau meseria Mirelui
	Luna	Ziua		
1	Ianuar	3	Avram Herșcu	Comersiant
2	"	16	Mehel Leiba sin Nusen	Croitoriu
3	"	"	Zeidi! sin Aizic	Comersiant
4	"	"	Avram sin Marcu	Croitoriu
5	"	29	Herș sin Avram	Procupeșu
6	Febr.	3	Șmil sin Strul	Comersiantu
7	"	8	Alt. sin Meir Șperber	Bacalu
8	"	13	Aizic Diamand	Scriitor
9	"	26	I. sin Muniș din Bodești Adică 9 tineri însurați	Comersiant

Se adeverește de noi. Urmează iscăliturile epitropilor Comunității Piatra : Iosef Hoșie, Herș Liberman, S. M. Esrig, M. Lieberman.

No. 96 — Anul 1864 Martie 22

Pentru tânărul Leiba sin Iancu Haham Kahalii au tocmit pe Vasile Franțuz, spre al înlocui în armată.

Iată și copia quitanței :

2) Quitanță

38 galbeni adică trei zeci opt galbeni am primit de la Kahali Herșcu Lieberman prevăzuți în înscrisul din 1863 Mai 29, legalizată de poliția sub No. 2293, contra salariului ce mi se cuvine de 73 galbeni adică de 73 galbeni, de la Leiba

1) Adm. Financ, Neamțu, Dosarul No. 40 Sporșilor Contribuabili, Posesia mea Autorul.

2) Quitanța originală este în posesia mea.

lui Iancu Haham pentru serviciul de 6 ani în miliția pământeană fiind alcătuit pentru zisul Evreu, deacărora primire am dat aceasta.

1865 August 6

semnat *Vasile Franțuzu*

Poliția Urbei Piatra

Numai întrucât privește adevărata punere a degetului a lui Franțuzu se legalizează.

p. Polițai, *Grigoriu,*

secretar, D. Arghire

No. 4344, 1865 August 9

(L. S.)

În anul 1866 Comisia II-a către Kahalii locali pentru recruți i trimetē 2 adrese.
Iată copia lor:

Principatele Unite Române

1866 Iulie 7

COMISIA II-a
Urbi Piatra

No. 1171

1) **Domnilor,**

Ca să pot deplini ordinul D-lui Polițai No. 3805 relativ a să da știință despre recruții prețiși de Prefectură (un cuvânt indiscifr.) subscrisul are onoare a vă repeta adresa No. ca să grăbiți a mi-o comunica relația aceasta (un cuv. indiscifr.) până în 6 ore.
Primiți vă rugăm etc.

Comisar, *Gheorghide*

D-sale D-lor Kahali nației Evreești din Piatra

1) Adresa este în posesia mea.

ROMÂNIA
COMISIA A II-a
Urbii Piatra

1866 August 11

No. 1344

1) **Domnilor Kahali**

La adresa Dv. No. 12 răspunzătorie adresului No. 1171 relativ la tinerii ceruți de prefectura județului Suceava ce au tras sorții și cari acuma ar fi în acest oraș a cărui nume nu vor fi cunoscute.

Vi se răspunde de vreme ce acei tineri vă sunt cunoscuți din lista trimeasă cu adresa No. 1171 și ca cei ce aveți ceaușii Dv. care cunosc pe toți Jidovii din orașu nici că puteți rămâne scutiți numai cu niște asemenea cuvinte și dar sănteți invitați ca până în cinci zile să-mi dați exact lămurire de adevăratele locuri unde ei acuma se află cu cari și subscrisul să poată deplini ordinul ce are în asemenea.

Comisar *Gheorghiad*e

D-sale
D-lor Cahali Urbei Piatra

După cum am arătat că rabinul Comunităței este invitat la Regimentul local spre a asista la jurământul recruților.
Iată copia invitaței :

ROMÂNIA
Corpul 4 Armată Divizia 8 Infanterie
Reg. Răsboeni No. 15

Piatra 1897 Noembrie în 20 zile

No. 5536

Domnule Rabin

Cu onoare sunteți rugat, să bine voți, ca în ziua de 28

1) Actul e în posesia mea,

Noembrie, ora 8 jum. dim. să veniți la regiment pentru depunerea jurământului a Israelitilor recruți.

p. Comandantul Regimentului,

Maior DIMITRIU

D-sale

D-lui Rabin al orașului Piatra-N.

În anul 1899 bacalaureații reușiți la examenul de distincție ca ofițeri în rezervă, au fost [Lupu Apotheker corpul II armată, Daniel Volf corpul IV și Haim Kaufman tot corpul IV armată.

Iancu Leon de aci a fost Tambur-majur la regimentul V de linie.

Portul și limba evreilor din Moldova și din județul Neamț.

Portul Evreilor.

Portul conform cu obiceiul pământului, diferea dela clasă la clasă; anume excepții pentru evreii din Moldova nu se știe dacă au fost, cum bunăoară au fost în Muntenia înaintea epocii fanarioșilor, care s'au revocat de sultan încă la 1771 prin hatilumaium. unde ordonă că atât raclele cât și ceilalți locuitori a Munteniei și Moldovei să nu aibe vre o supărare de către nimeni asupra straelor și a portului lor (Uricariu III p. 187). Portul evreilor moldoveni era portul româno-oriental și eu am apucat pe câți va bătrâni purtând acel port. Fetele purtau părul capului împletit și-l lăsau să atârne peste cap ca și moldovencele. Femeile tăiau părul și își legau capul; cele bătrâne purtau peptar (bristech) pe pept. cusut cu fire de argint (aceasta n'a dispărut de mult). Evreii liberi apoi a se purta după plac își asimilează portul clasei din care fac parte. Prin influența imigranților Poloni el se preschimbă. Sub Mihai

Sturza tineretul evreiesc din Moldova în frunte cu M. E. Finkelstein, Șaie Carniol și Haim Theiler din Iași, prin concursul marelui bărbat Gheorghe Asachi, luptară la Vodă pentru introducerea portului european. Este constatat că evreii din Moldova se purtau cu acelaș port ca și moldovenii, ca dovadă este arătarea lui Mas-Benj. resp. No. 45 din anul 1605 unde arată un caz din Iași că un evreu n'a putut fi recunoscut de evreu până nu s'a desbrăcat, presupunându-l de român. Numai evreii imigrați deci din Polonia sau Rusia purtau haine polono-judaice ce este astă-zi foarte ridiculizat de toți evreii, fiind purtat încă de câțiva funcționari religioși, care se sfiesc și ei a l purta.

Altfel portul de astă-zi al evreilor de orice sex și etate nu diferă deloc de cel românesc modern, european. Ba încă părinți evrei își fac o mândrie, îmbrăcându-și copiii de ambele sexe în haine naționale țărănești. Cu foarte mare greu poți distinge azi un evreu de un român după port sau haine căci cu toții mergem și purtăm aceleași haine moderne europene. La anul 1860. Ministrul treburilor din Iăuntru, Mihail Cogałniceanu, prin circulara sa No. 10882 din 12 Mai către rabini israeliți din Moldova, combate separatismul evreilor de români, critică portul judeo-polon și poziția izolată în care evreii se țin în sânul poporului român, care a dat naștere la prejudiții și o vederată antipatie în contra evreilor.

Guvernul, zice circulara, împreună cu Măria-Sa doresc ștergerea tuturor urelor dintre deosebiții locuitori ai uneia și aceleiași țări, a aduce o obștească înfrățire între toate clasele populației, fără privire către origină și religie. Guvernul, sună circulara, având această dorință, nu face de cât a urma noblei și civilisatei impulsii purcese din sânul marei Adunări a țării din 1857, care în nemuritorul ei program, a înscris mai înainte de toate libertatea religioasă și libertatea civilă pentru toți acei ce locuesc pe pământul României!.. Promite că guvernul va pune toate silințele sale pentru a face ca din ce în ce mai mult, acest program liberal și consfințit prin convenția din 7/9 August să devie un adevăr! Dă apoi ca exemplu pe coreligionarii noștri din Anglia, Franța, Germania etc. și apoi pe cei din Muntenia, arătând cât de departe ei s'au înălțat prin gradul lor de civilizație, îndemnându ne la lucru. De doriți să aveți drituri în această țară, mai înainte

de toate împliniți datorințe ! Răsplata vine pururea după serviciu și dritul după datorință. Îndeamnă să luăm parte la toate greutățile statului și a dovedi românilor că nu mai vroii a fi străini în mijlocul lor ! Arată deasemenea că evreii la 1857 au conlucrat cu entuziasm și energie pentru marea idee a Unirei, sfătuindu-ne a urma pilda acestor bărbați demni de toată lauda. Ne îndeamnă a părăsi tot ce ne poate deosebi de ceilalți locuitori ai țării spre a nu ne privi și califica de străini. Școlile noastre vă sunt deschise, strigă sus circulara, trimiteți-vă copiii pe băncile lor.

Armata noastră are trebuință de a spori în număr, liniile voștri să intre în șirurile ei. Nimic mai mult nu poate face a cădea prejudițiile, nu poate contribui a naște și a consolida înfrățirea între fiii voștri și ai noștri decât școala și armia ! Camaraderia întemeiată pe băncile celei dintâi și în șirurile celei din urmă este durabilă cât și viața.

Apoi după ce critică portul polono-judaic, care vă pune în stare displăcută chiar privirei ochilor și izolându-vă între toate clasele societății, vă expuneți glumelor și chiar brutalităților gloatelor. Invită pe rabini de a se servi de toată autoritatea morală ce au asupra poporului israelit și a-i aduce la hotărârea de a se lepăda de acest costum ridicul și de a adopta portul european, admis de toate clasele unei societăți civilizate.

În deosebire face apel tinerilor, cari pururea sunt incipienti pentru progres și reformă. Guvernul, urmează circulara, așteaptă o grabnică împlinire a îndemnului ce vă fac în privirea portului, ne mai putând tolera ca o clasă numeroasă a populației orașelor prin costumul ei straniu și excepțional, să jignească susceptibilitățile celorlalte clase, etc. Invită pe rabini ca această circulară să se cetească în trei Sâmbete dearândul în toate sinagogle.

1) Prin circulara Ministerului Dreptății din 25 Iuni 1860 sub No. 58, ordonă de a nu se primi prin Tribunale israeliți în portul polono-evreiesc și cu capetele acoperite.

2) Asemene ordin a fost publicat cu No. 14110 în Monitorul Oficial din acelaș an. Aceste repețite ordine au durat câți-va ani, începând apoi reforma portului dela sine.

1) Cod judiciar p. Trib. din Moldova de Scarlat Pastia, Iași 1862 p. 1268.

2) Monitorul Oficial al Moldovei An. II Iași 1860 No. 211.

Limba Evreilor.

Limba pe care evreii o vorbeau era limba română.

1) Cea mai veche dovadă o avem într'un act dela 1605, unde ne arată pe un evreu rugându-se de un popă român ca să vorbească „în limba valachică“ ca una ce o înțelege mai bine. Se înțelege că alături cu limba română ei ca comercianți cari aveau deaface cu țările vecine, vorbeau și alte limbi uzate pe atunci ca polonă, germană, italiană și turcă.

Astăzi evreii vorbesc un curat dialect românesc, încât cu foarte mare greu îi poți distinge prin port și limbă de români. Copilul în leagăn nu aude altă limbă decât cea Română. Este o mândrie pentru orice Evreu și mai cu seamă pentru tinerimea de a vorbi numai românește. În școli, sinagogi, societăți, saloane, petreceri, preumblări nu auzi altă limbă decât numai românește. Contabilitate, corespondențele comerciale și chiar private sunt exclusiv românești.

Sunt mulți Evrei cari cunosc numai românește iar limbajul lor jargon de loc.

Asemenea sunt foarte mulți Evrei cari pe lângă limba românească și jargonul popular, cunosc limbi Europene ca : Germană, Franceza etc. Limba Hebraică o cunosc foarte puțin din noi. Limba românească a devenit astăzi limba maternă a tineretului Evreiesc.

1) Mas Benj, resp, No, 65,

Organizarea Comunității Israelite

din Piatra

Alegerile, Budgetele, gabela, conducătorii și funcționarii ei

Nu putem ști chipul în care era organizată comunitatea noastră în trecut, deoarece nu ni s'a conservat nimica din archiva ei, câtă vreme însă se știe, că Evreii erau considerați, în mod oficial, ca un corp sub numele de *breaslă*, comunitatea noastră a fost negreșit organizată în felul celor din întreaga țară. Adică sub conducerea unui comitet, în fruntea căruia, stă un președinte, numit *staroste*. Probabil că comunitatea cu starostele ei au stat sub controlul marelui staroste din Iași și sub a marelui rabin (land-ruf sau Hahambașa) cât timp au existat aceste funcțiuni. Asemenea se poate știe, că comunitatea a fost sub controlul autorităților locale și protejată de guvern.

În toate actele domnești și autoritare relativ de comunitate ori de Evrei locali, ei sunt pomeniți ca *breasla Evreiască* sau ¹⁾ *breasla jidovilor* din târgul Pietrei. Comunitatea locală ca și mai celelalte din Moldova, nu s'a condus în mod regulat cu cancelarie, arhivă ect. și de acea nici nu prea este nimic din trecut și dacă sunt câteva acte, sunt răslățite pe la fel de fel de oameni; în loc ele să steie concentrate la un loc în cancelaria comunității. Comunitatea locală ca și celelalte, a stat în directă relație cu guvern și ținea chiar control despre mișcarea Evreilor în oraș, având oficiar al stărei civile și un perceptor cu 2 vorniceii pentru strângerea birului Evrei'or din localitate cari erau puși sub ordin direct al sameșului și ispravnicului local.

1) Ei mai sunt numiți: Nașle Evreiască și obștea jidovilor, din târgul Pietrei.

Desființându-se modul de organizarea comunității prin staroste 1846, se înființă alegerea unui comitet dirigințe, numit : vechili, kahal, epitropi etc. Alegerea acestui comitet se făcea oficial în camera. 1) municipală, în fața autorităților respective, aprobată de comitetul Prefecturii locale și confirmată de guvern. Cei aleși ca cahali în urma aprobării guvernului, primeau o adresă de recunoaștere din partea prefecturii și atunci intrau în funcție.

Iată copia unei asemenea adrese dela 1860 :

Principatele Unite. Prefectura districtului Neamț

Cătră D-lui Marcu Orenștein, Haim sin Mendel, Simon Suceveanu. Aancel sin Burech Iosub, Leiba Todiris, Iancu Axelrad, Iancu Izvoreanu, Șmiel Șildhaus și Haim Șulim. Din procesul verbal cu data din 8 August scris de comunitatea Nații Evreiești din Târgul Piatra, prezentat cu raportul poliției No. 3727 luându-se încredințări că Dv. sunteți aleși kahali din partea nației. Prefectura conform regulilor în asemenea caz, vă recunoaște și vă ordonează a urma exact atât cu îndeplinirea ordinilor guvernului cât și cuprinderii în to-ului proces.

Subscriile indiscifrabile. No. 11525. Anul 1860. August 22.

2) Darea în antrepriză al taxei și al celorlalte venituri ale comunității, se făceau tot în camera comunală, publicându-se felul antreprizei și termenul în monitorul oficial și prin sunetul de darabană în tot cuprinsul orașului.

3) Iată copia unei asemenea publicații :

Prefectura Districtului Neamț

No. 127

Comunitatea Evreilor din orașul Piatra, prin raportul No, 2, arată că pentru darea în antrepriză a taxei de 16 pa-

1) Alegerea epitropilor obștei Israelite se făcea și în cancelaria comitetului, într'o sinagogă (cea mare) și de multe ori și la Prefectură. — AUTORUL,
2) Darea în antrepriză se face de obște în Primărie ori Prefectură și când se face într'o sinagogă, trebuia să aziste delegatul comunei. — AUTORUL,
3) Monitorul Oficial An, III 1861 No, 79.

rare, la oacă de carne cușer, precum și la păsări, analogios, au regulat termen de mezat în camera ei, la 16. 17 și 18 a curenteii, când are a se face și adjudicația asupra persoanei ce ar da mai folositor prețul, se publică ca doritorii ce vor fi a hotnici a lua asuprale această antrepriză să se înfățișeze în arătatele zile cu garanțiile cuvenite la zisa municipalitate.

Din darea de seamă a comunității pe anul 1863 se poate vedea natura cheltuelilor-comunității. Extrag partea ce ne interesează istoricește :

5 hahami a 47 lei săptămânal fiecare ; 2 Praviliști (locotinenți de rabini) a 47 lei săpt. ; învățătura copiilor 42 lei săpt. ; 1 Psalt a 34 lei săpt. ; Scriitor (secretar) 24 lei săpt. ; un ajutor de secretar a 18 lei 20 par. săpt. Un doctor pentru a căuta bolnavii săraci a 37 lei săpt. ; un ceauș a 18 lei săpt. ; un supleant pentru fiul lui Iancu Haham 1221 lei. O moșă a 28 lei săpt. ; unui rabin Iosub 222 lei ; alt rabin Moise 222 lei ; rabinul orașului a 24 lei săpt. ; ajutor săracilor la sărbătoarele de toamnă 1850. Cheltuit cu primirea și ținerea rabinului din Buhuși cât a stat aci 1480 lei. Ajutor la Paște 2477 lei. Luminație 148 lei. Lemne la săraci 500 lei. Ajutor la soldați plecați serviciu 222 lei. Mâncarea dată arestanților Evrei la sărbătorile de Toamnă 57 lei. Idem la paște 148 lei. Felicitările la București 91 lei. Ajutor la dascăli săraci 192 lei. Execuția recrutației în 1863 a costat 211 lei. Idem pentru strângerea birului și banilor 88 lei. Ajutorarea bolnavilor a 100 lei săpt.

Taxa a fost 8 parale de oca carne, producând 527 lei săpt. Apoi dela 1 Ianuarie 1864 s'a mărit taxa la 12 par. de oca carne, producând 790 lei săpt.

Venitul făinei pentru Paște produce 5864 lei.

1) Anul 1865

Din cauza plângerei unor opozanți al kahalilor, Primarele dizolvă comitetul kahalnic, suspendă taxa și adresa sa No. 73 din 15 Ianuarie acest an ordonă alegerea de 5 persoane oneste, care îndată să formeze budgetul, pe care să-l înfățișeze Primăriei spre observare și aprobare.

Alegerea s'a făcut și la 25 Genar meseriașii se plâng

1 Prim. Dosar No, 324/65, Dosarul alegerea Comitet, Israelit, Primar Dim, Șoarec,

Primăriei că la alegerea kahalilor, ce a avut loc în școală, n'au fost primiți a vota, aducându-se chiar polițai cu soldați spre a-i depărta. Deci protestează contra acestei alegeri, cerând anularea ei, mai cu seamă că cei aleși au mai servit și înainte, nedându-și socoteala.

Inzistă a se înființa o nouă alegere în fața Primarului.

Primarele deci anulează alegerea și invită toată obștea Israelită să vie în ziua de 31 Ianuarie în camera Primăriei, pentru alegerea unui alt kahal. Aceasta spre a înlătura orice abuz. Comitetul ales la (25 Ianuarie), din ambițiune, au stăruit în toate părțile să rămâie la putere.

Meseriașii la locul lor au stăruit și dâșii, deci se făcu o nouă alegere în camera municipală la 7 Februarie; alegându-se din 30 candidați cinci persoane cerute de Primar și anume :

Strul Moise, Abram Lipa Haim Ieșanu, Moise Iancu Croitor și Șulim Catz.

Primarele prin procesul verbal No. 277 din 12 Februarie aprobă alegerea, și această alegere tot din cauza opozațiilor, fu anulată, fixându-se termenul nouei alegeri la 1 Martie, când se invită la Primărie toți Evreii patentari ori cu alte dări, singuri în drept a lua parte la alegere.

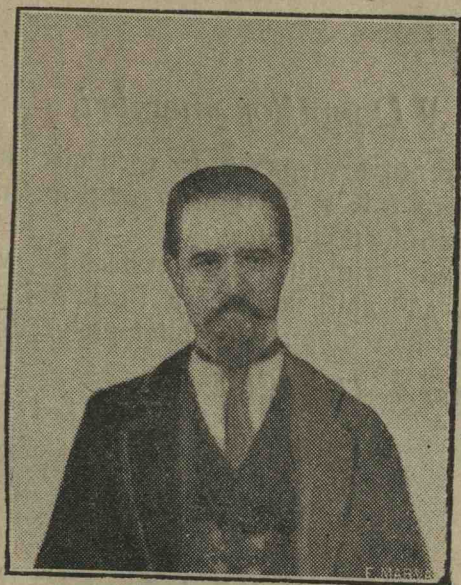
Imediat ce această alegere s'a executat, la 9 Februarie iarăși mai mulți opoșanți se plâng Primarului contra alegerii; fac contestație sub cuvânt că fură respinși la alegere iar nevolnicul Leizer Cantaragiu fu primit; că au fost primiți și chiar aleși unii ce sunt supuși străini; ceea ce după lege și obicei nu se poate permite. Cer depărtarea lui Moise Iancu sub motiv că e supus străin cu Pas. No. 317.

La 13 Februarie Moise Iancu se retrage declarând că în adevăr e supus Austriac.

La 23 Februarie Prefectura ordonă ca alegerea să nu fie anulată ci să se aleagă alt membru în locul celui demisionat cu drept.

In fine în locul lui Moise Iancu se alege pe Mendel sin Avram Ciubotar.

Această alegere însă ca și cele dintâi iar nu avu noroc și fu anulată din cauza opozațiilor. Deci prin convocarea evreilor cu drept comunal în camera comunală, la 5 Martie au fost aleși d-nii: Strul Moise, Șulim Catz, Haim Eșanu, Men-



Faibiș Rosenberg

del Avram și Faibiș Rosenberg. Primarele în aceeași zi confirmă alegerea și prin procesul verbal No. 428 din 7 Martie, adresat comitetului, le cere ca să prezinte Primăriei bugetul de venituri și cheltueli.

Iată adresa Primăriei:

Principatele Unite Române

1865 Februar în 10 zile



Primăria Comunei Piatra

No. 363

¹⁾ *Domnilor membri,*

La 14 a curentii urmează a se proceda la întocmirea budgetului de veniturile și cheltuelile necesare în ținerea cultului israelit pe anul curent.

Subscrisul, conform cu decizia consiliului, vă invit Domnilor ca atunci să veniți la camera Primăriei.

Primiți d-lor încredințarea osebitei mele considerațiuni.

p. Primar I. U. VICOL

Secretar A Sgroff

D-sale

D-lor membri Comitetului Israelit Piatra

Comitetul la 1 April adresează Primăriei forma budgetului cerând aprobare. Comitetul prin raportul ancosat pe lângă budget, cere ca să se înființeze o taxă de 24 par. de oca de carne și să se deie în antrepriză în camera Primăriei. Arată că venitul ambelor feredeie este 5980 lei iar susținerea cultului reclamă aproape 100000 lei anual. Primarele aprobă și admite în totul cererea comitetului.

La 8 April vre-o 50 oposanți în cap cu H. Lieberman, cer Primăriei micșorarea taxei mari etc. La 22 April, comitetul prin suplica către Primarele cer să li se primească de-

1) Actul original este în posesia mea,

misiunea, ceiace s'a făcut, hotărându-se termenul altei alegeri în Primărie la 5 Mai.

Această alegere însă s'a târăgânat din cauza că opozații au rugat Primăria și Prefectura să ieie socoteala de la vechii kahali.

La 6 Iunie Prefectura prin adresa No, 7243 numește comisia pentru luarea compturilor de la kahali pe : Laba Mokâl, Vigder Fălticineanu, Iancu Acselrad, Herșcu Lieberman și Iosub Hoișie, care împreună cu membrul Primăriei să ieie socoteală și să comunice Prefecției tot rezultatul verificării-



Elie Naftule

lor. La 22 Iunie un foarte mare număr de evrei locali prin petiția către Primar, arată că au ales 10 persoane de încredere ca kahali și rog a-i împuternici, de oare ce alegerea a fost dreaptă și în bună înțelegere, alegându-se 6 negustori și 4 meseriași și anume : Elie Naftule, Aronaș Vigder, Abr. Lipa, Iancu Acselrad, Strul Aron, Herșcu Ceasornicar, Iancu Argintaru, Leiba Todris și Bercu Tinichigiu. Acest ales kahal este aprobat de Primărie și Prefectură.

Kahalul ales prezintă Primăriei budgetul anual al cultuii arătând că este 84,648 lei, cerând a se încuviința o taxă de 20 par. la oca de carne cușer, 20 par. de găină și la făina de paște 10 par. de ocă.

Iată procesul-verbal în chestiune :

Proces-Verbal ¹⁾

Anul 1865 Iunie 28 zile

Subscrișii epitropi, având în vedere că pentru acoperirea cheltuelilor însemnate prin budgetul ce'l alăturăm, comitetul fiind cu totul lipsit de mijloace bănești și având în vedere că asemenea cheltueli sunt necesare a se face întru unire și spre neobijduirea obștei hotărâm ca aceste cheltueli să se acopere prin sporirea unei taxe de douăzeci parale la oca de carne cușer, care măsură se va aplica și asupra păsărilor tot pe calcula de ocă și asupra feredeilor din acast oraș în prețul de 148 lei pe săptămână.

Pentru care închiem procesul verbal de față, pe care sunem lucrărilor mai înalt spre aprobarea și întărirea Primăriei.

Subscriși :

*Vigder Fälticineanu, Elie Naftule,
Herșcu Lieberman, Mendel sin Avram,
Israel Moise Esrig, Leiba Todres,
Bercu Schwartz, Șulim Catz și alte
4 iscălituri indescifrabile.*

Primăria prin adresa (proces-verbal) No. 179 din 4 August aprobă budgetul.

La 26 August kahalul ales cere îndepărtarea lui F. Rosenberg, ca unul ce a trădat comunitatea, rugând Primarului să i ceară compturile pentru timpul cât a stat ca administratorul birului și al vechiului kahal, ceiace s'a și făcut fiind dat și procurorului.

La 27 August Comitetul permanent aprobă budgetul comitetului israilit.

1) Actul e în posesia mea,

La 31 August Prefectura ordonă Primăriei să ieie socoteala vechiului kahal, numind comisia menționată. Se alege alt membru în locul lui Rosenberg. Budgetul anual 66798 lei.

La 1 Octombrie Comitetul Israilit prin adresa No. 82 către Primărie, arată că Rosenberg n'are fapte penale și că e indispensabil în comitet, deci prin schimbare de adrese la Prefectură și Tribunal se găsește nevinovat pe Rosenberg și funcționează înainte. Budgetul comitetului israilit se aprobă de guvern.

1866

La 10 Mai Comunitatea Israilită prin adresa (proces-verbal) către Primărie, îi comunică că în unanimitate și sub președinția polițaiului Gheorghiade, au ales de membri comitetului pe d-nii: Herșcu Zet Laba, Simon Enghelberg, Herșcu Lieberman, Iosub sin David Greidingher și Herș Beir și s'a aprobat.

La 2 Octombrie comitetul cultului israilit prin adresa No. 17 către Primărie se plânge: 1) că sunt executați dela Prefectură pentru plata recrutului Vasile Franțuz. 2) că sunt executați pentru plata medicamentelor ce s'au luat în acel an (al epidemiei) pentru săraci și 3) că s'au sculat mai mulți tineri de vor să înființeze alte taxe și să reîntoarne tot regimul condus până atunci.

Acest an fu cel mai funest pentru toate comunitățile din țară că Ministerul a ridicat și luat autorităților ori ce amestec în sânul lor.

Iată copia acelei deciziuni: Ministeriul de Interne, No. 21652 Martie 1866. Consiliul Miniștrilor în ședința sa de la 24 ale trecutei luni Septembrie, luând în desbatere referatul ce am supus asupra unor lucrări ce am găsit pendinte în Minister pentru administrarea cultului și intereselor Comunității Israelite din țară.

Având în vedere că după art. 11 și 12 din legea comunală, locuitorii pământeni de ori-ce religii, folosindu-se ca și toți ceilalți locuitori ortodocși de bine facerile instituțiilor Comunale, trebuie să contribuiască împreună cu dânsii la susținerea Comunii afară de contribuții, pentru culturile lor respective și considerând că nici privilegiu comunal nici prin vre-o altă lege specială nu se lasă Guvernului dreptul de intervenire în regularea contribuțiilor pentru susținerea cul-

telor streine sau alegeri de Epitropi, hahami etc. Consiliul a încuviințat următoarele ;

1) Să nu se pue în explicație regulamentul elaborat de desființatul Consiliu de stat pentru administrarea cultului și intereselor Comunităților Israelite.

2) Pentru susținerea sarcinilor comunale să se urmeze adlitteram lelei Comonale,

3) Pentru susținerea Templelor, școlilor, spitalelor ce Israelii au înființat și remân cu desăvârșire liberi a face ori cum ar voi, fără nici un fel de amestec al guvernului, De cât atuncea când s'ar ivi cazuri contrar legilor în vigoare. Aceste dispozițiuni aprobându-se și de M. S. Domnitorul prin înalta apostolie pusă asupra raportului cu care supus grăbesc a vi le comunica și Dv. D-le Prefect etc.

Ministeriul trimite tuturor prefectilor din întreaga țară, această deciziune, învîtându-le ca în tot ce privește afacerile cultului și interesele de administrație ale Epitropiilor Israelite să se abție de la ori-ce amestec și intervenire conform deciziei luate.

Prin această deciziune a dat o lovitură mortală tuturor comunităților din țară și în deosebit și Comunității locale. Ea însă nu se respectă la noi căți-va ani, urmând întocmai regula ca și înainte.

1867

La 7 Mai Comitetul Israelit se plînge Primarului că casapii se opun a plăti taxa și aceasta este cauza că nu pot da Primăriei, compturile cerute prin adresa No. 904.

La 30 Decembrie Primăria învîtă pe îngrijitorii nației Israelite a da compt de taxele adunate și întrebuințarea lor în anii 1864, 1865, 1866, 1867, Contrar, va raporta ministerului.

1868

La 20 Martie. Comunitatea comunică Primăriei că obștia Israelită a ales de Epitropi pe : Elie Naftule, Daviduțu, Israil David, F. Rosenberg, lancu IZVOREANU, Ițic Goldner, Iosub a Hanței, lancu GIUVAERGIU, H. Lieberman și Moise lancu eroitor.

Comunitatea deci cere Primăriei, aprobarea alegerii. Mai cere ca Elié Naftule se fie recunoscut ca casierul comitetului iar Liberman ca reprezentant al obștei.

Procesul verbal al alegerii, înaintat Primarului, este întărit de rabinul M. V. Kitai prin subscrierea și stampila sa, scris fiind jumătate Hebraică și jumătate Românește. Alegerea este aprobată de Primărie și întărită și de Prefectură. Alegerea noului comitet pentru anul 1869 nefinindu se din cauza că alegătorii n'au venit, deci Primăriele Cost. V. Andrieș a numit din exoficiu pe: Elié Marcu Lipcan, Simon Rențler și Meir Herș.

Membrii comitetului vechiu Haim Isvoranu, Iosub Greidengher, Ios. David Colomeir, Simon Rențler și Marcu Orenștein demisionează.

1869

1) Primăria locală trimite Comitetului Israelit următoarea adresă;

ROMANIA

1869 Februarie în 26 zile



Primăria Comunei Piatra

No. 699

Domnule!

Dispozițiunea luată de Primărie pentru afacerile de cult a Comunității Israelite în modul următor:

1) Pentru privigherea cultului și a celorlalte institute de binefacere a Comunității Israelite sub privigherea consiliului comunal să-și aleagă epitropi care să-și aibă aceleași drepturi ca și epitropii bisericilor creștine.

1) Aceasta era un fel de adresă trimisă membrilor numiți diu exoficiu,

2) Taxele ce ar fi necesare pentru susținerea celor zise la art. precedent să se aprobe ca și cele comunale.

3) Veniturile de la taxe și altele să se verse în casa Primăriei, ținându-se compt separat.

4) Epitropia pentru venituri și cheltueli se formează budget ca să fie aprobat de Consiliul Comunal. Fiind deja aprobat de Ministeriul de interne prin ordinul No. 7105 numai puțin consimțind asupra-i și Comitetul permanent precum și prefectura județului prin nota No. 4595 au înconștiințat cu condițiune ca toate lucrările privitoare la această epitropie să se supună și aprobării Comitetului: după care și convocându-se obștia Israelită¹⁾ pentru a se alege trei persoane care să constituie această epitropie prin ficsarea mai multor termene cu publicații prin poliție, la cele mai din urmă foste însemnate la 10 Noembrie anul expirat și 15 Ianuar a, c., că la caz când n'ar urma a se aduna, numirea epitropilor se va face din exoficiu, pentru ca să se poată pune capăt neînțelegerilor ce au provocat o așa regulare cu tendință curată la interesul zisei comunități și avându-se în vedere că nici la unul din aceste termene, nu s'a putut rezolva dorința de a se întruni și numi epitropi, subscrisul consequent zisei dispozițiuni pe lângă numirea D-lor Meir Herș Caner Zet David Lipscanu, Simon Rențler de epitropi a zisei Comunități, vin prin aceasta a numi și pe al treilea în asemenea calitate invitându-vă ca împreună cu colegii Dv. să și intrați în exercițiu deplasând adlitteram cele prescise de Art. citatei dispozițiuni, Primiți etc.

Primar Andrieș

Secretar Zgrof

D-sale

D-lui Ilie Marcu Lipscanu Loco.

La 17 April Epitropia prin adresa către Primar, cere înlocuirea lui Haim Heller, acesta fiind supus străin.

La 20 April prin adresa No. 1251 către Primărie, prezintă budgetul și compturile.

1) Dosar No. 662/1870,

La 21 August Meir Herș Cmaner este îndepărtat din comitetul epitropiei, fiind supus străin.

La 10 Septembrie s'a ales în locul supușilor Camner și Heller pe Herș Lieberman și Leiba Todris.

La 4 Decembrie Primăria cere cahalului, comptul de venituri și cheltueli pe anii 1864, 5, 6, 7 și 8 contrar i amenință cu dare în judecată. Epitropia se scuză că nu poate da compt din cauza conducerii neregulate, amintind în trecut Primarului de ordinul Ministerial de la 1866 că autoritățile să nu se amestece în afacerile Comunităților Israelite. Promiț însă aceasta pentru viitor. Totodată cer aprobarea bugetulu pe anul 1870.

Cer ca taxa să fie dată în antrepriză în Primărie ca și înainte. Numai astfel vor putea da socoteală pentru viitor iar nici de cum pentru trecut, pe care compt ca nefiind fost Kahali nu le pot cunoaște.

Semnați: Elie Naftule, B. H. Colomeir, F. Rosenberg, S. Enghelberg, David sin Moise, P. Vigder, Leiba Rotenștein.

La 8 Dec. Consiliul Comunal în virtutea art. 123 din legea Comunală admite taxele cultului și bugetul.

1) 1870

În bugetul acestui an găsim că din Comitetul Epitropie s'a ales ca membru permanent cu 25 lei săptămânal.

Tot în el vedem funcționând 3 Rabini, 2 de clasa I cu câte 16 lei 70 bani sept. iar cel de clasa II cu 8 lei sept. 5 hahami etc. Total general anual al bugetului 15,780 lei.

Taxa 15 bani de oca carne, 15 b. de găscă și rață, 30 bani de curcă și 45 bani de curcan s'a dat în antrepriză în camera Primăriei cu 18701 lei anual lui Iosub Rotenberg care a și depus 60 galbeni garanție. Această dare în antrepriză fu aprobată de Consiliul Comunal, de Ministeriul de Interne prin No. 7105 și de comitet permanent cu No. 1015.

La 25 Februar obștea cere Primarului a se face altă alegere de Kahali în Camera Primăriei, al cărui termen se fixează la 10 Martie, care se și anunță prin afișe prin sinagogi și sunetul de darabană.

1) Primăria Dos, No. 1 și 662 1870 Alegerea Comitetului pe anul 1870.

La această alegere au eșit Kahali: Pascal Vigder, Strul Moise Esrig, Ancel Engelberg, Strul Nute și Haim Heller.

La 12 Martie mai mulți oposanți în cap cu H. Lieberman, fac contestație Primarului contra alegerii, sub motiv că mai toți cei aleși sunt supuși străini iar comitetul ales se plânge tot Primarului că dânsu și croitorul Leiba Todris nu vor să le predeie bani, compturile, arhiva și sigiliul.

La 7 Mai Comitetul Israelit cu adresa No. 17 către Primar, i înaintează budgetul și cer aprobare.

La 12 Mai prin adresa No. 21 tot către Primar arată că au ales de casier al comitetului pe Ancel Engelberg și roagă a'l aproba și recunoaște ca atare.

În luna Iunie se predă antrepriza taxei D-lor Marcu Orenștein și Bercu Schwartz cu învoirea Primăriei.

La 14 Iulie Comitetul prin adresa No. 53 se plânge Primarului că taxierul Orenștein plătește cășturile numai în grațitari; cauzând pagubă prin diferența 5 la sută la argint ori aur.

La 24 Iulie Prefectura prin adresa No. 5368 aprobă budgetul Comitetului Israelit de 21,526 lei anual.

În budgetul acestui an vedem între alte următoarele cheltueli:

Două cântăreți la 2 sinagogi a 12-20 lei săpt; reparație sinagogei mari 1222; Învățătura copiilor a 47 lei săpt; Ajutor de medicamente pentru săraci 40 lei săptămânal. Lemne la săraci 624 lei; Reparația feredeelor 1560 lei, și *Ajutor dat Primăriei pentru înființarea muzicei a 30 lei 90 bani săptămânal, Total pe tot anul 1672 lei 80 bani.*

Oposanții în frunte cu Herscu Lieberman, stăruesc la Primar și în alte părți ca comitetul vechi să-și deie socoteală.

Lucrurile au ajuns departe, încât întreaga obște s'a văzut nevoită a veni la 18 Septembrie cu cerere către Primar și Consilieri, arătând că n'au fu at, că nici nu pot da socoteala și că denunțurile oposanților sunt false.

La 25 Noembre, comitetul Israelit prin adresa No. 98 către Primărie, cer admiterea de a se adăuga încă un haham pe Aron Leiba, cu 11 lei 75 bani sau conform cererei obștei.

1) 1871

La 25 Mai Haim Heller demisionează din comitet, prin cererea sa către Primar.

La 5 Iunie comitetul către Primar arată că obștea a ales pe Meilich Segaller în locul D-lui Heller și cer aprobarea.

Comitetul este înștiințat de către Primărie că după adresa Prefecturii cu No. 3459 din 26 Mai, bazată pe telegrama Ministerului de interne No. 6460, i pune în vedere a se conforma strict ordinului circular ministerial No. 21652 din anul 1866 adică a nu se mai amesteca în afacerile comunității Israelite locale.

2) 1872

La 16 Iunie Primăria prin adresa No. 1285 către comitetul Isr. cere a i se presenta darea de seamă de venituri și cheltueli.

La 24 Iunie obștea mică prin cererea către primar, roagă a se numi ca casier al Kahalului pe Elie Nafule, în locul lui Ancel Engelberg, aceasta din urmă fiind fără avere.

La 6 Iulie, comitetul Israelit înaintează Primăriei darea de seamă cerută și la 7 Iulie se face verificarea compturilor azistând și delegații comitetului, la Primărie.

La 21 Iulie fereleul din prund este închis fiind amenințător.

În darea de seamă, ce s'a trimis și Primăriei, între alte cheltueli făcute în acest an găsim următoarele ce ne interesează:

Repararea feredeilor 3330 lei 25 bani; Acoperirea sinagogei vechi a costat 1716 lei și *Plata benevolă pentru înființarea muzicii și grădinei Primăriei locale 2941 lei 35 b.*

3) 1873

La 19 Martie, Comitetul Isr. prin adresa No. 25 cere

1 și 2) Primăria Dosar No. 61 pe anul 1871 Martie Dosarul Comitetul Iar No, 803/871.

3) Alegerea Comitetului Israelit Primăria Piatra No, 1017/73,

Primăriei a li se înap ia un exemplar vizat de comună, al dărei de seamă ce au prezentat anul trecut.

La 27 April comitetul Isr. prin adresa No. 47 cât e Primarele, cer a se fixa alt termen de arendarea taxei, de oare ce contractul espira la 3 Mai și se fixează termenul dărei în antrepriză pentru ziua de 12 Mai, publicându-se aceasta de către Primăria, Prefectură și Poliție, după vechiul obicei.

1) La 29 April peste 200 Evrei mai cu s amă meseriași cer Primarului destituirea Comitetului, abrogarea taxei, alegerea nouă a comitetului să se facă în mod electoral prin voturi și ca taxă de se va înființa iarăși să fie numai 6 parale de ocă carne iar nu 15 cum era.

Negustorii iar în număr mare, cer Primarului numirea unei comisiuni interimare până la începerea partidelor.

Primarele prin adresa către comitetul Isr. arată că primind ordinul No 6275 din 11 Mai din partea Prefecturei care se bazează pe ordinul Ministeriului No. 6892, îi cere neamestecarea în sânul Comunității Israelite.

La 11 Octombrie Epitropia Com. Isr. prin adresa No. 11 către Primar, cere a se admite urmarea taxei de 15 bani de ocă carne cușer. cere fixarea termenului de dare în antrepriză pe timp de 3 ani începător de la 26 Oct

Tot odată anexează un proces verbal subscris de mai toată obștea Isr. unde cer și aderă la aceasta.

În cererea comitetului amintesc primarului că din taxa ce va admite vor plăti cei 300 galbeni ce dătoresc Primăriei, după învoirea avută cu ea.

Semnați: Abr. Lipa Iuster, H. Copel, S. M. Esrig, Elie Naftule, M. Segaler.

La 14 Noembrie, Comitetul cere Primarului executarea antreprenorilor taxei și al feredeilor pentru neplata cășturilor căci n'au cu ce plăti medicamentele ce dătoresc D-lui Camner.

2) 1874

La 19 April Comitetul Isr. prin adresa No. 10 către Primar depune budgetul, cerând aprobare, ceia ce sa și făcut

1) Primăria Piatra Dosar No, 70/73 Mart, 19 Alegerea consiliul Israelit.

2) Primăria Piatra Dosar No. 63 Anul 1874 Martie 10 Alegerea membrilor omunității Israelite No. 1170/974.

(aprobat) la 4 Mai prin adresa Primăriei No. 1316 către Comitet.

Totalul veniturilor și cheltuelilor acestui buget este 23,678 l. 40 b.

În darea de seamă al Comitetului Isr. pe acest an g'z'sim între alte cheltueli, următoarele ce ne interesează:

Merimetul sinagogei mari a costat 400 lei iar al feredeilor 1175 lei. Bezmenul și funciarul feredeului prund 275 lei 50 b. Răscumpărarea sinagogei și al feredeului de bezmen de la șipote a costat 3525 lei răscumpărarea taxei de 4 la sută ce s'a fost impus asupra tuturor mărfurilor, a costat 3525 lei.

La 28 Octombrie obștea israelită în număr de peste 300 cer Primarului, a regula alegerea altor epitropi iar cei actuali să și deie socoteală; iar până la definitivă alegere cer ca să numiască pe Leiba Rotenștein casier provizor.

Se fixează de Primar, termenul noiei alegeri la 8 Ianuar 1875.

La 24 Decembrie Primăria prin adresa No. 3561 către taxierul Pincu Catz, îl învită a depune datoria și eăștul taxei la casieria comunală, asemenea cu adresa No. 3562 învită și pe Solomon Leib Ketrar feredeuar a urma tot astfel.

La 31 Decembrie Comitetul Israelit pres'intă Primăriei compturile și bugetul anului acesta, care se aprobă.

1) 1875

La 8 Ianuarie o mare parte a obștei pres'intă Primăriei Procesul verbal al alegerii noului Comitet pentru acest an și care sunt: Leiba Rotenștein, Pincu Mendel, Leiba Iosub, Herș Goldner, Ițic Lobelsohn, Iosub Pascal și Haim Heller. Cer aprobarea ceia ce s'a și făcut.

La 18 Ianuarie o altă parte al obștei Isr. arată prin cererea lor dată Primăriei, contestează contra alegerii unei părți al obștei, că ei au toată încrederea în vechiul comitet, care cer ca ei să conducă afacerile comunităței înainte, mai cu seamă că acel comitet a plătit primăriei 300 galbeni pentru răscumpărarea bezmenului sinagogei și al feredeului, alți 300

galbeni pentru răscumpărarea taxei de 4 la sută asupra mărfurilor etc.

¹⁾ La 11 Septembrie mai multe partizi reclamă Primării și Prefectului contra Kahalului, cerând desființarea taxei chiar.

Consecința acestor sfezi, a făcut ca atât Primăria cât și Prefectul să invoce iarăși ordinul ministerial dela 1866, obținându-se cu desăvârșire de la ori ce amestec în sânul comunității locale.

Această neamestecare a cauzat stagnarea afacerilor comunității timp de aproape 2 ani.

De abea la 24 Ianuar 1878 obștea prezintă Primăriei 2 exemplare de procese verbale, în care arată cu au ales de Kahali pe: Elie Naftule, S. M. Esrig, H. M. Vechsler, H. Heller, P. Pascal, I. Lebelsohn, și Ițic Goldner cer aprobarea cuvenită, cece s'a și aprobat și de comitetul perm.

De acuma înainte voi descrie periodul anilor în mod neregulat până la 1896 de oare ce îmi lipsesc documente necesare pentru aceasta.

La 13 Iunie 1880, 400 gospodari evrei adunându-se în sinagogi au ales delegați pentru alegerea de Kahal iar la 23 Iunie acelaș an delegații s'au adunat în număr de 18 la F. Rosenberg și au ales epitropi al Com. lsr. pe: Simon Rențler, Pavei Inzler Cantaragiu, Aron Kahane, Ghedale Elie făinar, Bercu Zet Alter, H. Lieberman, Lazer Idel Croitor iar de casier au ales pe B. H. Colomeir, iar ca comitet special superior au mai ales pe Elie Naftule, Herș Goldner și H. Heller.

Cei întâi vor avea atribuție a strânge veniturile și forma budgetul iar cei 3 se vor ocupa cu zidirea feredeului de la șipote. Obștea prezintă procesul verbal al acestei alegeri Primăriei și se aprobă în totul.

De notat este că afară de donațiunile ce comunitatea a făcut primăriei când s'au înființat muzica și grădina Comunei, apoi ea plătea regulat Comunei câte 100 lei lunar ca subvenție din partea obștei lsr. pentru susținerea acestora.

Această plată a urmat până la 1884, când desființându-se taxa a încetat și această plată.

1) Primăria Piatra Dosar Algerea Comitetului Israelit No, 1330/1876,

În darea de seamă a comunității pe anii 1880—82 găsim între altele următoarele care iar ne interesează :

Afară de material pentru zidirea feredeului de la șipote, Kahalul a primit de la cel vechiu 9346 lei 83 bani; Taxa a mers 449 lei săptămânal, 5 bani oca de carne.

Facerea de ciuboșele pentru copii saraci 80 lei.

Subvenția către Primăria pentru susținerea muzicii 500 lei pe timp de 5 luni.

1) La 1883 Membrii comitetului Isr. : A. L. Iuster, Elie Naftule, L. Rotenștein, B. L. Comisioner, și M. Segaler au cumpărat 100 chile grâu, 1'au măcinat, fabricat pască, mai strângând colecte însemnate. Astfel că au împărțit saracilor 300 ocale azime, 50 merțe cartofi, deosebit 800 lei numerar.

În darea de seamă al comitetului Isr. din anul 1885 între alte observăm următoarele :

Taxa era 12 bani de oca de carne și 15 b. de găină, care producea săpt. 537 lei 80 bani.

Pentru arestanții evrei din penitenciarele Pângarați și Bisericanii mâncare de Paște 67 lei 80 b. *Idem* localnici 30 lei.

Ținerea cu mâncare a 2 soldați străini cu mâncare de Paște a 12 50.

De la acest an sar tocmai la anul 1887, neavând fapte acte și date sigure de înregistrat.

În acest an (1887) s'a format un mic comitet care a făcut o mică taxă, din care să se poată susține cultul și școala Talmud-thora.

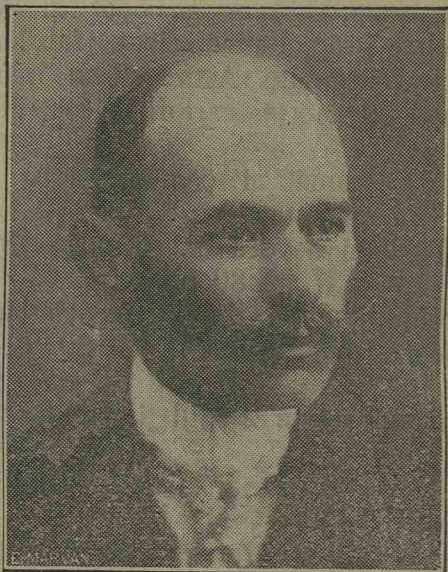
Imediat ce s'a fost alcătuit acest comitet la 24 Martie acest an vre-o 40 meseriași reclamară Primarului și Procurorului contra comitetului și formării de taxe.

Cauza acestei furii este ușor de explicat :

Comunitatea prin plata de taxe un timp foarte îndelungat, a fost strâns un fond însemnat, care s'a întrebuințat pentru zidirea feredeului de la șipote. În urmă baia fiind vândută prin darabană și obștea văzându-și pierdută toată sudoarea lor, era foarte indignată asupra cahalilor de atunci și de aceia nu mai voiau comitete și taxe.

Furia nu se liniște căci grupe de opoșanți reclamă autorităților încontinuu.

Majoritatea obștei însă voind a pune capăt mizoriei Comunității, la 20 April acest an încheiază un proces verbal cu un mandat, scris de aproape 400 evrei contribuabili care s'au constituit într'un fel de societate de binefacere alegând de reprezentanți și mandatar pe D ni: Dr. Leon Stein



Dr. Leon Stein

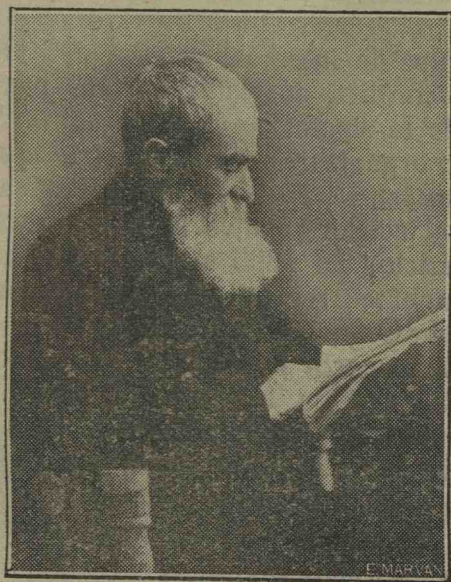
Peisich Pascal, B. Samsoni, Bercu L. Cantaragiu, Strul Nute Veinberg, Marcu Leib Abeles, Leib Polak, Beriș Zimond, și Levi Cretz, dându le deplină imputernicire de-a aviza la mijloacele de-a crea fondurile necesare pentru întreținerea stabilimentelor de caritate și personalul necesar cultului, precum întocmirea unui spital, a administra cimitirul și toate imobilele obștei Isr. locale și asemenea și răscumpărarea fere-deului.

Durata acestui mandat era pe 3 ani.

Acest comitet au luat lucrurile sistematicește, opoșanții se liniștiră, dar casapii mergeau fățiș contra comitetului, mai

cu seamă că comitetul ridicase taxa la 10 bani din 5 bani ce era.

La 27 Mai acelaș an, casapii prin petiții pline cu venin mortal, fulgeră contra acestui comitet cătră autoritățile locale și cătră minister, cerând a nu se admite nici o taxă, a se disolva comitetul și a se da judecăței, căci toate câte fac sunt contra saracilor (sic), contra guvernului (sic) etc.



B Samsony

În antioara lor cerere cătră Procuror (5 Mai 1887) amestecară și pe rabinul Moise Volf Kitai, care fiind întrebat asupra faptului ce-i se impută de casapi, arată Primarului că percepere de 5, ori 10 bani ce se percepe asupra cărnei cușer, nu este impusă ci se dă benevol de societarii iscăliți în procesul verbal de la 20 April a. c. pentru susținerea cultului și ajutorarea saracilor și că încasatorul acestor bani este Ușer Rotman.

Această afacere a luat proporții mari căci autoritățile au numit comisiunea de cercetare asupra taxei ce se percepe; Casapii luptă fățiș contra taxei și contra existenței comitetului.

Ușer Rotman fu chemat la parchet, era ceva scandalos căci polițaiul era în partea casapilor. În fine din cauza tuturor acestora, Prefectura bazată pe ordinul Ministeriului de Interne No. 10073/85 ordonă Primăriei a interzice taxa care este contra dispos. legilor Art. 108, 110 și 111 din constituție. Ordonă și darea lor în judecată.

Deci din cauza acestor persecuțiuni și în urmă din cauza neînțelegerilor între chiar membrii comitetului, comitetul s'a disolvat, taxa a încetat de a exista și totul stă amorțit până la anul 1896.

Singurul fapt de însemnat este că cei 3000 lei economiși de acest comitet, au fost răpite de foști antreprenori al feredelui de la șipote.

De oarece organizarea comunității începe regulat de la 1899 și până astăzi, deci găsesc de cuviință a face reminiscență faptelor și actelor relative la anii precedenți până la pomenitul și fericitul an 1896 și apoi voi face istoricul organizației comunității, regulat până în prezent.

Regulamentul Organica Prințipatului Moldovei, în 1834 capitoul *Nația Jidovească* la art. L 1 zice: Jidovii sunt slobozi a cumpăra carne de la căsăpile creștinești cu același preț cu care cumpără și cellalt norod, fără a avea iusă Hahami la tăeturile creștinești, iar nemulțumindu-se cu aceasta să fe pozvolți a avea trunchiuri osebite după trebuință care trunchiuri vor fi cuprinse în contractul antreprenorilor polițiilor (târg) cu deosebite prețuri ce se vor putea alcătui.

La art: L III zice: Fîind că aplicația au descoperit neînlesnire a împlinirii dărilor de la Evrei în alt chip, de cât cu așezarea taxei după urmarea de mai înainte, și pe de altă parte însuși nația evreiască din Eși au primit aceasta, ca un singur înlesnitor chip ce și ei au cunoscut că poate fi spre plata dărilor pusă asupra lor.

Pentru ace'a se încuviințează și se hotărăște a se așeza taxei asupra nației jidovești, atât în orașul Eși cât și în celelalte târguri a Prințipatului unde Evreii vor cere, chibzuiuindu se prețurile la taxă pentru carnea ce se va vinde și tăetul de păsări pe așa temei totdeauna, ca să poată din

1) Dosar pentru perceperea ilegală a taxei de la carne cușăr de cătră ra-binul și membrii comitetului Israelit orașul Piatra-N. No. 2693/887.

trânsele a se alcătui cu deplinătate dările hotărâte a Evreilor pe sferturile curgătoare, împreună și rămășițele ce ar urma asupra lor din socoteala vremii trecute.

Vânzarea taxei să se facă în havra Evreilor în ființa unui cinovnic a ocârmuirii locale și în ființa vechilor din toate stările Evreești.

Vra să zică Evrei din vechime aveau taxa asupra carnei și păsărilor ca cel mai lesnicios mijloc de a plăti dările impuse de Stat și apoi pentru întreținerea cultului, școalelor etc.

În manualul administrativ al Prințipatului Moldovei Tom. I în capit. No. 102 Circulara Departamentului din lăuntru din 11 Decembrie 1842 către Ispravnicii și Eforii, lămuritoare regulei ce urmează a se păzi în deobște întru închieră osebitorilor contracturi P. 167, litera B. zice: Pe nația Evreiască să fie îndatoriți Otcupcicii a o îndestula cu carne cușar potrivit cu a lor religie, după o dinadinsă alcătuire ce se va săvârși cu aceștia, în privirea deosebitei cheituelilor ce urmează cu asemenea carne, prin tăerea hamului lor.

În acelaș Manual Tom II în capitolul No. 530 pag. 43 intitulat : Anaforaua Sfatului din 1845 Oct. sub No. 229 cu Înalta rezoluție din 6 Oct. 1845 prin care se propun Înaltei Aprobații condițiile vânzării taxei Evreești care s'au chibzuit a se urma și pe anii viitori pentru împlinirea dărilor de obștiile Evreești între altele zice; Dările ce sunt statornicite asupra Evreilor fără deosebire, sudeți ori raele, au urmat pretutindene a se împlini prin mijlocirea unei taxe prevăzută și în regulament, Anexa cu litera P., Art. 50 cap. al III, al Finanțului, chibzuită asupra carnei și a păsărilor cușar, la fiecare oraș și târg după valoarea sumei cerșulă.

Aplicația acestei taxe închipuită de către însăși evreii și obicinuit între dânșii din vechime au dovedit că este cea mai nimerită măsură nu numai pentru siguranța haznelei cu darea ei în otcup, împlinirea de la evreii, a dărei pe cap dar și pentru înlesnirea ajutorării saracilor, care sunt îndestul de numeroși și care sunt ajutorați prin taxe.

La cap. 531 pag. 45 intitulat Dispoziții atingătoare de asigurarea dărilor de la obștiile evreești prin taxe și despărțirea căsăpiilor evreești de acele creștinești, adoptate de către

Sfat la 6 Iunie 1852 asupra Referatului Depart. de Finanțe din 1852 Iunie sub No. 4888.

Între altele zice: După propunerile visteriei terminului contracturilor încheiate pentru ținerea taxei de prin osebite târguri a Prințipatului și după porunca dată Visteriei sigurarisirea dărilor de la jidovi să se urmeze și în viitor tot prin înființarea de taxe după pilda de mai înainte.

Așa dar este un fapt irefutabil că evreii din țară, din cele mai îndepărtate timpuri au avut taxa asupra cărnei și păsărilor, invoită și impusă chiar pentru plata dărilor către Hazna (visterie) și pentru ajutorarea saracilor și întreținerea cultului și al tuturor instituțiilor lor culturale și de bine facere.

În anul 1837 *Vodă Mihail Grigore Sturza V. V-ul* al Moldovei, ordonă ispravnicului ținutului Neamț, a încasa birul și de la jidovii de la târgurile Piatra și Neamț unde sunt înființate formalnică taxă și să se urmeze împlinirea cu analogie pe suma ce cuprinde taxa.

Vezi copia actului Domnesc:

1) Cinstit credincios Boieriul Domniei mele domnul Iordache Katargiu Biv Vel Agă Ispravnic ținutului Neamțu sănătate, cheltuețele țarei cari după împrejurările covârșesc plata veniturilor Ei. au cerut neapărat și în acest an un adaus către obicinuitele Dări a locuitorilor dajnici adaus după chibzuirea obștii obicinuite aducând fiind de pildă au fost și în anul trecut 1836 numai câte doi lei la zece socotit pe suma dării fiște căruiă dintre birnicii sătean i ceilalți dajnici precum și patentariu afară numai de bejenari chisovelii și supușii curților străine care sunt slobozi de această plată; și Domnia Me făcând după aceasta împărțășire sfatul nostru, De către sfat sau recomandat spre aducere întru împlinire și cu adausul vor primite și osebite a noastre domnești părți pe numele fiște cărui sat, ca să împărțească satele a locuitorilor în deobște și lămurire de acest arătat adaus ce au a da pe acest an.

Drept aceea scriem și poroncim dumitale că îndată

1) Actul original este în posesia mea Autorul.
Cuvintele ce lipsesc nu se pot ceti.

după primirea aceştii a Noastre Domneşti cărţi se regula-
riseşti şi să pui în lucrare cu cele mai bune măsuri şi cu
toată vrednicia înplinire acestei adaus în sfertul acest curgă-
toriu al 4 lunilor Octvr., Noemvrie şi Dekemvrie cu
banii obicinuiţilor lări a acestui sfert, şi rânduri, rânduri
precât să vor împlini să se trimeată la Domneasca Noastră
bine înţeles parte din asemenea adaus ce sa-
tele scurtă vreme nu ar ave închipuire a plăti în
sfertul acest curgătoriu va rămâne rămâşiţa a să în
sfertul viitoriu lu 1838, împlinire să urmeze cu analoghie
pe suma banilor ce obicinuite dări a fişte căruia din
sferturile curgătorului an; iar de la jidovii din târgurile
Piatra şi Neamţu, unde sânt înfiinţate formalnică taxe să se
urmeze împlinirea adausului cu analoghie pe suma ce cu-
prinde taxe după şi tablele să se alcătuiască din
dată pentru toate sferturile, osebit de acele a obicinuitor
dări, însă potrivite cu acelea la ceia ce să atinge de pre-
facerile sporâ ai sau a scăderii ce sau prilejit la numărul daj-
nicelor, în fişte care sfert precum şi în anul trecut 1836 au
urmat ca să asemenea table să să şi trimeată Visterie şi mai
departe decât până la 20 a lunii curgătoare pentru ca să
poată alcătui convenitele extracturi care urmează a se înfă-
ţoşa în cercetare obşteştii obicinuitei adunări.

Cătră aceştia în sfârşit domnie me şi poruncim cu
tărie ca să fi cu cea mai deşteaptă privighere la împli-
nire acestei dări ca să nu să asuprească locuitoriu
cu luare de bani măcar mai mult peste acei hotărâţi câte
doi la zăce şi tot odată să fie cu pătrunzătoare luarea a-
minte ca şi la între lăcuitorii satelor a
acestei adaus care vor urma asă în osebite de
banii sfertului să nu să asuprească vre unii din locuitorii
întrucât de hotărâre că la cea întâia ivire de-o
caţachisă vei câte însuşi în cea mai grea urgie a domniei
mele fără a te putea ajuta cu vre'un cuvânt de îndrep-
tare subt nici un cuvânt, iar de primirea aceştia anoastre
Domneşti cărţi, şi punere în lucrare, să trimiţi răspuns la
Domneasca Noastră Visterie.

În anul 1840 Antrepriza căsăpiilor și mungeriilor din Piatra este ținută de jidovul Herșcu Moscovici, aprobată de Guvern,

Vezi copia :

1) Departamentul trebilor din lăuntru

Către Isprăvnicia ținutului Neamțu

Observându-se după contracturile pridipavlisite, pe lângă raportul acei Isprav. de subt No. 1132 pentru casăpiile și munjeriile aceluia târg închiet cu Herșcu Moscovici, pe vreme de un an de zile începător de la 19 a viitoareii luni Iunie pe prețul de 26 parale oca carne și 2 lei 24 par. oca de lumănări.

Și întărindu-se de către departament de pe formă s'a întărit în alăturare pe lângă aceasta, împreună și cu toate formele mezatului și chezășile.

Cuprindu-să pe acel din partea ei contract.

Să fie cu privileghe asă urma lui întocmai.

Ca nu la din potrivă să cadă și ace în răs-pundere împotriva cu chizeșul.

Ministeru și Cavaler (indiscifr.)

Ocărmitorul secției (indiscifr.)

Secția I No. 3447

1840 Fevruar 21 zile

Vezi copia actului în privința taxierului :

2) Visteria Moldovei

Către Isprăvnicia ținutului Neamț

Taxierii nației Evreești din târgul Pietrei, prin jalba ce

1) Dosar No. 77/1840 Căsăpiile și Munjeriile,

2) Originalul în posesia mea Autorul,

au dat Visteriei arată că de cătră acea Ispravnicie s'ar vedea apucat să mai plătească încă odată zeciuelele pe toate sferturile din urmă când niște asemenea bani după cuprinderea punctului al 2 lea din contractul taxei iar fi plătit la fiște care trei lui fostului sameș Dudescu, înfă-țoșând spre dovadă și chiar quitanțele acelu sameș pentru istovirea unor asemenea bani, deci fiind așa se scrie ispravniciei să se lase pe jăluitoarii nesupărați implinind acei bani din averea răposatului Dudescu, sau însfârșit de la cei s'ar dovedi că iau dat, iar taxierul pe temeiul ziselor quitanțe nu mai poate fi îndatorit și plăti de al doilea.

Subscrierea Visternicului (indiscifrabil)

Secret (indiscifr,) - M. Patent

No. 2789 Anul 1848 Mai 13 zile.

In anul 1852 taxa jidovilor din târgurile Piatra și Neamț a fost luat în antrepriză de către Vornicul Vasile Roset.

Iată actul:

No. 7629 1)

Pentru tacsia jidovilor din târgurile Piatra și Neamțu din ținutul Neamțului, luată în antrepriză de d. Vornic Vasile Roset după contractul încheiat la 22 August, prin care s'au asigurat dările convenite haznalei pe 6 ani viitori, dela 1 Ghenarie 1853, primindu se la Departament chezașia D-sale Komisoaiei Zamfira Roset născută Manu din 18 August, întărită de judecătoria ținutului Iașii secția I a cu No. 548, în documentele caselor d-sale ce le are aice în capi'alie în număr de 4 bucăți, depusă zălog la hazna, cu care siguripsește urmare d-sale Vorn. cu plata căștiurilor după contract, până la împlinirea acelor 6 ani, despre care se face obștește știut.

Obștia Evreilor din Piatra încunoștiințează Ispravnicia ținutului Neamț că au ales alți trei Kahali în locul celor desființați, conform ordinului ei (Ispravniciei).

Iată copia:

1) Posesia mea, Autorul,

1) Către Cinstita Ispravnicie Ținut Neamț

Obștea Evreilor din Piatra

Fiindcă după poronca Cinstitei Ispravnicie despre desființarea foștilor Kahali în urma cărora după nouă alegere am ales pe alți trei și anume: Strul sin Moise Beir, lancu Sani și Ilie Talpalar fiind oameni cinstiți și vrednici de asemenea însărcinare de a pute purta.

Cu respect dar vă supunem aceasta în cunoștință respectabilei Ispravniciei pentru cuvenita regulare,

1852 Februarie 27

Urmează aproape 100 iscălituri evreiești, după care urmează legalizarea lor.

Poliția Târgului Piatra

Pentru că aceasta este subit adevăratele iscălituri a jidovilor viețuitori în acest târg, se încredințează.

Polițai, Mărășescu

1852 Febr. 27

L. S.

Tot în acest an Nația Evreiască din Târgul Pietrei către Ispravnicia ținutului Neamț, cere a se admite alte persoane de Kahali în locul celor aleși în luna Februar acest an fiind plecați la Hangu.

Iată copia :

Ispravniciei Ținutului Neamț

Nația Evreiască din Târgul Piatra

2) JALBĂ

Așa precum de către noi sau ales de Kahali pe Strul sin Moise Beir, Ilie Balan și Ilie a Zlatei, care aceștia erau mai

1), 2) Administrația Financiară Neamț, Dosarul No. 63 Anul 1852. Alegerea cahallilor de prin târguri de reședință. Posesia mea, Autorul.

cinstiți, care purtau răspundere la orice poate fi chemați, acuma însă sau retras de la această îndatorire, ducându-să la *Hangu*, unde au luat produsele de speculație și aceștia singuri se roagă, care nu pot răspunde la nimica, rugăm pe cinstita Isprăvnicie a pune în loc pe alții aleși recomandați și aleși de noi, cari toți pot răspunde și anume; Avram Botoșineanu. Moisă a Ghiței și Samuil Negru.

1852 Mai 26

Urmează 100 iscălituri, legalizat de Poliția Orașului Piatra subt No. 6614 22 Mai 1852.

Obștea Nației Everești din Piatra dau declarație autentică arătând că au ales de Kahali Negustorii Avram Botoșineanu, Samuil Negru și Moisă a Ghiței, rugând pe cinstita Isprăvnicie de a se încredința după formă.

Iată copia:

Noi obștea a Nației Evreești, facem prin aceasta știut, că adunându-ne astăzi în Poliția orașului Piatra, familii de 3 stări I, II și III-lea, și potrivit povățuirii ce D-lui șeful Poliției ne au dat, lămurindu-ne și din chiar sfătuire întregii nației noastre, am ales a ne fi *Kahali* negustorii anume: Avram Botoșăneanu, Samuil Negru și Moisă a Ghiței și unul din acei ce până acum au fost anume Strul sin Marcu Beilei, în locul celor până acuma, care i cunoaștem negustori cinstiți cu avere de fondus și vrednici a cunoaște la asemenea obiect, pentru care noi obște închizeșluim pe cărmuire și spre siguranță adevărim aceasta cu a noastre iscălituri, rugăm și pe cinstita Isprăvnicie de a se încredința după formă.

1852 Mai 30

Urmează aproape 100 iscălituri Evreești legalizate de Poliția Piatra la 1 Iunie 1852 sub No. 1910. (L. S.)

1) Adm, Financiară Neamț, Dosarul No, 63 Anul 1852 Alegerea Cahalilor de prin târguri de reședințe, Posesia mea Autorul

Tot în acest an darea în antrepriză a taxei Evreești s'au dat în camera Prefecturii (Isprăvniciei),

Iată copia Jurnalului:

1) Jurnal

Astăzi 1852 luna Iulie 28 zile urmând a fi cea întâi strigare înprividisierea acesteia Ispr. a ținut Neamțu, pentru dare în antrepriză cu vânzarea taxei târgurilor Piatra, Neamț, Buhușoe, Buzieni, potrivit cu cererea Depart. de Finans și a condițiilor cuprinse în alăturata apelighiei legiuită.

După lucrările înaintate către Polițiile de Orașe și privighitorilor de ocole a obștia aceștia, neînfătoșându-să vre'un achotnic, sau închiet aceasta spre știința și tot odată i se va păstra la Polițiile de acolo hărțile și cele poroncite.

Iscălit *D. Gheorghiade,*

Jurnal

Astăzi anul 1852 luna Iulie 30 zile, urmând a fi și al doilea strigare în Camera Ispr. pentru dare în antrepriză arătatei prin jurnal de mai sus citat, nu s'au înfătoșat nici un achotnic, pentru care spre știință s'au încheiat aceasta.

urmează iscălitură (indiscifr.)

Jurnal

Pentru că cel al treilea strigare de dare în antrepriză a ocupului taxiei, scrisul după porunca Sameșiei No. 6311.

La 1855 Starostia K. K. Agenții ținutului Neamț, face cunoscut cinstitei Administrației Distr. Neamț, că supusul Israel Sildhaus, nu poate rămâne Kahal, ci să fie lăsat în liniște.

Iată actul:

1) Adm. Financiară Neamțu Dosarul Taxelor No. 46 Anul 1852,
Posesia mea Autorul,

1) **Cinstitei Administrației Distr. Neamțu**

Jalba ce această Staroste a K. K. Agenției Ținut Neamț au primit de la supusul ei Israil Șildhaus, în obiectul sarcinei Kahalii, ce nu o mai poate purta, cu cinste împărțușindu-să în original lângă aceasta, se adresează pofțire, al lăsa în liniște, de asemenea sarcină și a îndatori pe Nația Evrească de ași alege un altu în locul său.

semnătura (indiscifr.)

No. 290, anul 1855 Fevruarie 24

Tot în acest an Departamentul de Finans către Adm. de Neamț, pentru a îndatori pe obștea nației Evrești din târgul Piatra a trada antreprenorului taxei, teșghetari și trei-bici trebuitori conform contractului și conform cererei antreprenorului taxei.

Iată actul :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I, IAȘI

No. 3810. Anul 1855 luna Iunie 20

2) **Administrației de Neamțu**

Fiindcă după cele ordonate Adm. prin oficiile No. 497 din trecutul an 1853 și 7203 din 1854 pentru a îndatori pe obștea nației Evrești din Târgu Piatra acel District de a trada antreprenorului taxei teșghetarii și trei-bicii trebuitori în urmarea contractului, nu se vede făcută vre o lucrare numitul antreprenor prin suplica ce din nou a dat arată că din aceste suferă o mare pagubă.

Depart. și prin aceasta adaugă Adm. că de îndată să îndatorească pe nația Evrească din acel târg a da teșghetarii și trei-bicii trebuitori D-sale antreprenorului taxiei, după

1) Dosarul Taxei No. 16 Anul 1855 Adm. Financ, Neamțu în posesia mea Autorul,

2) Adm. Financ, de Neamțu Dosarul Taxelor Evrești No. 32, Anul 1858 Posesia mea Autorul,

rostirea contractului, știind Adm. că la cea mai mică întârziere din parte-I, o asemenea păgubire [ce s'ar prileji D-lui antreprenor va privi pe D. Administrator,

Isc. Șef Depart. și Șeful secției (indiscifr.)

Tot în anul 1855 Departamentul de Finans către Adm. de Neamț, arată că antreprenorul taxei jidovești din Piatra, pentru neurmarea contractului taxei.

Iată actul :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a
No. 4067 Anul 1855 luna Iunie 30 Iași

1) **Administrația de Neamțu**

Recomandându-se Adm. în copie suplica primită la acel Depart. de la D. Antreprenorul taxei jidovilor din târgul Piatra, spre lămurire de arătare ce face, Isă scrie că având în privire cuprinderea contractului taxei ce numitul poartă de la guvern, să reguleze din dată executarea lui fără vre'o abatere.

Isc. Șef Depart. *P. Mavrogheni*

Isc. Șeful Secției (indiscifr.)

Tot în anul 1855 Departamentul de Finans către Adm. de Neamț, arată că antreprenorul tacsei jidovești din Piatra, pentru neurmarea contractului tacsei.

Iată actul :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I IAȘI
No. 6561 Anul 1855 luna Octomb. 3 zile

2) **Administrației de Neamț**

Asupra raportului Administrației cu No. 13101 atingător de împărțșirea ce i-au adresat D. Kam. Iancu Ene, antre-

1) Adm, Financ. de Neamțu, Dosarul No, 32 Anul 1858 Posesia mea Autor.

2) Adm, Financ de Neamțu, Dosarul No, 33, Al Taxelor Evreești 1858 Posesia mea Autorul.

prenorul taxei târgului Piatra din acel District. că dreptatea acestei Antreprize au trecut-o jidovului Haim Zaraf. Departamentul face cunoscut că se învoește trecerea taxiei evreiești din zisul târg, cu aceasta însă, dacă mai întâi numitul Haim Zaraf, va declara prin un înadins înscris, că în cât privește lucrările sau reclamațiile atingătoare de acea tacsie, el se leapădă de protecția străină sub care astăzi se ocrotește, și asemenea declarație legalizată după cuviință. Administrația o va trimite acestui Departament după care numai, i se va da cuvenita poroncă.

Isc. Șef Depart, indescifrabil

Isc. Șef Secției, indescifrabil

Tot în acest an (1855) Departamentul de Finans către Administrația de Neamț, în privința tejghetarului și Treibicilor ce cere antreprenorul tacsiei din Piatra.

Iată actul:

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I IAȘI

No. 6755 Anul 1855 luna Octomb. 10 zile

1) Administrației de Neamțu

Antreprenorul tacsiei nației evreiești din târgul Piatra acel district, prin petiția ce a dat Departamentului, se tânguește ca Administrația nici până acuma au făcut vre-o lucrare pentru neurmarea nației, cu predare de tejghetari și treibicii, în urmarea căruia Departamentul către cele ordonate Administrației n'au de înainte întru aceasta — adaugă a-i face cunoscut că dacă până în zece zile antreprenorul tacsiei evreiești din târgul Piatra nu va fi îndestulat cu legiuitele cereri a d-sale potrivit rostirei contractului, Departamentul va trimite un revizor pe socoteala Administratorului spre executarea condițiilor contractului.

Isc. Șeful Departamentului și Secției (indescifrabili)

Departamentul de Finans către Administrația de Neamț în privința taxierului din Piatra Haim Zaraf.

Iată adresa :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I IAȘI

No. 7738 Anul 1855 luna Noembrie 21

1) Administrației de Neamțu

Alăturatele primite pe lângă raportul acei Administrații cu No. 15278, dată ei de jidovul Haim Zarafu ca garanție pentru tacsia nației evreiești din târgul Piatra acel district. pe care d. Sard. Iancu Ene adevăratul antreprenor prin înscris declarația ce i-au adresat mijlocește a i se învoi trecerea dritului acelui contract către Haim Zarafu, osebit de înscrisul prin care numitul declară că în toată vremea lucrării acestui contract se leapădă de orice protecție streină, alăturat pe lângă aceasta se înapoesc Administrației în număr de două bucăți ca nevalabile, ordonânduise tot odată a nu cunoaște pe Haim Zarafu de taxier până ce mai întâi nu va depune garanția valabilă sau bani conform rostirei contractului.

Isc. Șefii Depart. și Secț (indisc.)

Tot în acest an (1855) tot Depart. de Finans către Adm. de Neamț în privința Spatarului Iancu Ene antreprenorul taxei din Piatra.

Iată adresa :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a

No. 877, Anul 1855 luna Dekembrie 30 zile Iași

2) Departamentul de Neamțu

D-lui Spatar Iancu Ene Antreprenorul taxei Nației E-

1 Adm. Financ, de Neamțu Dos, No. 32, din 1858 Dosarul Taxelor Evreiești, Posesia mea Autorul,

2) Adm, Financ, Neamțu, Dos, Taxelor Evreiești No. 32 An, 1858 Propr, mea Autorul,

vreești din târgul Piatra acel district prin petiția ce din nou au dat acestui Depart. mijlocește a i se face cuvenită îndestulare pentru neurmarea Nației Evreești aceluî târg, cu darea teighetarilor și treibiciilor după restituirea contractului.

În urmarea căreia Depart. scrie Adm. ca să deie grabnică știință, ce lucrări au făcut Adm. după ordinele date ei de acest depart cu No. 497, 6037 și 7203 din anul trecut și sub No. 124, 3810 și 675 din anul curent.

Iscălit Șef Depart. *P. Maurogheni*

Șef secției (indiscifr.)

În anul 1856 Isprăvnicia Districtului Niamț, Taxierul Jidovilor din târgul Piatra, Jalbă semnată de Haim Zaraf, arată că în ocolul Muntele și Bistrița are a lua taxa de la idovi din acele ocoale și sere un jandarm spre a scoate banii.

Iată actul:

¹⁾ **Cinstit Isprăvniciei Distr. Neamțu**

Taxierul Jidovilor din târgul Piatra

Jalobă

În ocolul Muuntele și a Bistriței am a lua banii taxei de la Jidovii din ocolul Bistrița și muntele, mai ales pentru 2 sferturi al III și IV lea spre ai supune la plata, mă rog dară onor. Ispr. ca să grăbească și am da un jandarm spre ai face de ami plăti banii.

1856 Noembrie 30

semnat Evreește Haim Zaraf

În anul 1857 Departamentul de Financ către Administrația de Niamț pentru neurmarea Obștei Jidovilor din Piatra, către taxier.

¹⁾ Adm. Financ, de Neamțu, Dosarul Taxei târgurilor No. 46 anul 1856
Posesia mea autorul.

Iată actul relativ :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a

No. 34 Anul 1857 luna Genari 3 Iași

1) **Administrației de Niamțu**

Să trimită adm. în copie suplică primită de la Antreprenorul taxei nației Evreiești din târgul Piatra spre a ne lămuri de tânguirea ce face asupra Nației, cari din pricină că n'au urmat ai da înlesnirile prevăzute la punctul 3-lea din contract, l'au nevoit a plăti singuri lefile unor asemenea oameni și i se scrie ca potrivit și cu cele ordonate ei sub No. 497, 7203, 3810, 4067, 5755 și 8077 să reguleze îndesularea antreprenorului prin îndatorirea obștei jidovilor din acel târg, de ai da toate înlesnirile prevăzute în contractul taxei, spre a înlătora orice prilej de reclamație, iar de rezultat va raporta neîntârziat.

Isc. Șef. Depart. (indiscifr.)

Isc. Șef secției (indiscifr.)

Tot în acest an 1857 Depart. de Finans către Adm. de Niamț, în privința pricinei antreprenorului taxei Evreilor din Piatra cu Obștea jidovilor dir: acest oraș.

Iată actul :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a

No. 10717 anul 1857 luna Dekembrie 23 zile Iași

2) **Administrației de Niamțu**

Asupra împrejurărilor cuprinse în răspunzătorul raport acei Adm. sub No. 14.499 i se face cunoscut că de vreme ce la punctul al 3 lea din contractul taxei Evreilor târgului

1) Adm. Financ, Neamțu Dosarul Taxelor Evreiești No. 32 anul 1858, Posesia mea Autorial,

2) Administrația Financ, Neamț Dosarul Taxelor Evreiești No. 32 (Fila 63 din Dosar) anul 1858 Posesia mea Autorial,

Piatra se rostește anume că obicinuita plasă a hahamilor, a treibicilor pentru tăetul vitelor și a păsărilor precum și a tețghetarilor nu privește pe antreprenor, ci aceasta urmează a se pune la cale în osebire de către nația precum și până acum, apoi Adm. să-și urmeze cu îndatorire întregei obștii Evreilor de a da toate înlesnirile prevăzute prin contract fără a se lua în privire orice propunere ar urma din partea celor ce se împotrivesc ca supuși streini la o asemenea contribuție.

Isc. Șef Dep. Dim. N. Aslan

și iscălit Șef secției (indiscifr.)

Tot în acest an Depart. de Finans către Adm. de Niamț în privința antreprenorului taxei Evreilor din Piatra, de la care s'au primit suplică contra Administrației că nu regulează afacerea pricinei cu obștea Evreilor pentru nedarea înlesnirilor.

Iată actul:

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a

No. 808 anul 1857 luna Septembrie 23 Iași

1) **Administrației de Niamțu**

În privirea că de la D-lui Antreprenorul taxei Evreilor din târgul Piatra și acum s'au primit din nou suplica prin care arată că acel Adm. nu ar fi înaintat până acuma vre-o lucrare în urmarea ofițiilor ce are primite de la acest Dep. No. 497, 7203, 3810, 4067, 6755, 8077 și 34 pentru îndatorirea obștei Evreilor de a da toate înlesnirile prevăzute în contractul ce are încheiat cu fiscu, și spre a putea scăpa și Depart. de mai multă stăruință și jăluirea a Ds. Antreprenorului, se adaugă și prin aceasta scriindusă că cu cea în-

1) Adm. Financ. de Neamț Dosarul Taxelor Evrești No. 32 fila 16 din Dos anul 1858, Posesia mea Autorul,

tăia poștă să trimeată știință cum urmează împrejurările care o împiedică pe Adm. a nu da savârșire lucrării ordonate prin țitatele ofiții.

Isc. Șef Depart. și Șef secției (indiscifr.)

Tot în acest an 1857 Depart. de Finans către Adm. de Niamț face observație pentru neurmarea îndatoririlor Obștei Evreești din Piatra către taxierul nației.

Iată actul :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția 1-a

Secția I No. 9484 anul 1857 luna Noemvrie 7 zile Iași

¹⁾ **Administrației de Neamțu**

Departamentul acesta necunoscând ce împrejurare face pe ace Adm. de a nu da știință ce i sau cerut prin ofiția sub No. 8108 din 23 Septemvrie, anul curgătoriu, pentru neurmarea îndatoririlor obștei Evreești din târgu Piatra, de a da toate înlesnirile, țiitorului taxei de acolo ce sânt prevăzute în contractul încheiet cu fiscu, se adaugă și prin aceasta scriindu-să ca cu cea întâia poștă să trimiată negreșit o asemenea știință și a nu mai aștepta poftire.

subscris (Șef Depart. (indiscifr.)

subscris Șef secției (indiscifr.)

Tot în acest an Depart. de Finans către Administr. de Niamț, ordonă să reguleze îndestularea antreprenorului taxei Nației Evreești din târgul Piatra.

Iată ordinul:

1) Adm. Financ. de Niamț Dosarul Taxelor Evreești No. 32 (Fila 56 din Dosar] anul 1858 Posesia mea Autorul.

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I
 No. 3693 anul 1857 luna Mai 13 zile Iași

1) Administrației de Niamțu

Prin oficiile cu No. 497, 7203, 3810, 4067, 6755, 8077, și 34 sau ordonaf acei Adm. să reguleze îndestularea D-sale Antreprenorului taxei Nației Evreești din târgul Piatra, prin îndatorire obștei de ai da toate înlesnirile prevăzute în contractul ce are încheiet cu fiscul, și de rezultat să raporteze neîntârziat Depart. Iar din partea până acum nu se vede nici o lucrare, lăsându-se numai motive de tânguire Antreprenorului.

Drept aceia Depart. și prin aceasta adaugă ai ordona ca grabnic să deie cerșutul rezultat, căci toată întârzierea la îndeplinirea ordinelor de față consecvenței neplăcute.

Isc. Șef Depart și Șeful secției (indiscifr.)

Tot în anul 1858 Ministerul din Năuntru către Adm. Niamț pentru taxa mică din târgul Piatra al Comunităței Jidovilor cu antreprenorul Laba Mocăl.

Iată actul:

MINISTERUL DIN NĂUNTRU Secția I
 No. 29155 anul 1858 Dekembrie in 20 zile

2) Administrației de Niamțu

După luarea aminte făcută atât actei cerută de la acea Adm. pentru taxă mică ce să alcătuiise în târgul Piatra prin contractul încheiat între Comunitatea Jidovilor vieșuitori acolo și Evreul Laba Mocăl, cât și contractul primit cu raportul sub No. 13534.

Ministeriul au văzut că lucrările înaintate de Administr.

1) Adm. Financ, de Niamț, Dosarul Taxelor Evreești No, 32 anul 1858 Posesia mea Autorul.

1) Adm. Financ, Niamț Dosarul taxelor Evreești No, 32 anul 1858 fila 81 Posesia mea Autorul,

sunt în regulă, pentru că, cu ele sau conformat ordinului Visteriei care nu îngădui jignirea Contractului taxei mari, și fiindcă punere în lucrare a acestei taxe nu se poate aproba de către Ministeriu mai vârtos acum, când și termenul contractului se vede că expiră la sfârșitul lunii curente.

Se înapoeste îndată cu aceasta atât acta cât și contractul, țitat, și se scrie că să lămurească suma ce va fi primit în puterea contractului întru această trebuință, și pentru cei ce s'ar dovedi că se cuvine a lua o parte de la alta ei săși facă legiuită îndestulare.

Subscr. Șefii Depart și secției (indiscifr.)

Idem în anul acesta 1858 Onor Administrația Ținutului Niamț Taxierul târgului Piatra Laba Mocăl, pentru desființarea taxei mici ce o ține în antrepriză.

Iată actul:

1) **Onor. Administrației Distr. Niamț** **Labă Mocăl din Piatra**

În particular m'am înștiințat că Adm. acestui District după o goală și simplă propunere a unor din obște au ordonat de a se vesti prin batere de darabană desființarea contractului ce'l am de la Comunitate și cu obște pentru o taxă mică de zece parale pentru care am plătit recruții către Ministerul ostășesc după chitanțele ce păstrez urmarea împotriva legii pentru că parte Adm. este însărcinată numai de a executa contractul. deci în numele Prea înălțatului Kaimacam acestui principat și în numele legilor protestulesc contra asemenea lucruri în contra legilor și o rog ca mai întâi s'o comunice locului competent sau să îndrepte pe obște la partea Judecătorească fiindcă numai ea este autorizată la asemenea cazuri.

1) Doarul staxelor Evreești adm. Niamțu No, 32 anul 1858 în Posesia mea Auctorul.

Bine vroind tot odată de a-mi înapoia contractul meu
l'am înfătoșat Onor Președ.

Isc. la înfătoșarea ce am avut cu obștea.

De rezultatul ei să mi se înștiințeze.

Iscălitura lui Mokal

1858 Septemvrie 4

Cu adăugire

Contractul citat este nu numai bună primită de obștea
dar apoi și cu a taxierului Haim Zaraf și încuviințată de
onor Depart. de Finans.

Iarăși iscălitura lui Laba Mocâl

Idem în acest an Depeșa Ministerului din Niamțu către
Adm. de Niamțu i scrie ca să contenească cu lucrările în
pricina taxierului din Piatra până la sosirea Dregătorului.

Iată copia :

Depeșa originală

Station de Piatra

¹⁾ **Dépêche Télégraphique**

Iași le 1858—3 hes—20 mm—midi

Arivée a Piatra le 1858—3hes—45 min. apres midi

Ministerul din Năuntru

Administrației de Niamțu

Se scrie Administrației ca să contenească cu ori ce lu-
crări în pricina taxeerelor din Piatra până la sosirea acolo a
D-sale Dregătorului căruia i sau dat osebite instrucțiuni.

Semnat *G. Pruncu*

No, 864—1858 Genar 20

Conforme avecu l'original

semnătura (indiscifr.)

1) Adm. Financ: de Niamțu Dosarul taxelor Evreești No, 32 Fila 81 din
Dosar anul 1858 Posesia mea Autorul,

Tot în anul acesta Depart. de Finans către Adm. de Neamț. Antreprenorul tacsiei nației Evreești din târgul Piatra, reclama Depart. că obștea Evreilor de acolo nu urmează cu trudire chachamului, teșghetarilor și treibicii. Iată actul :

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I

No. 7203. 1858 Dec. 23 zile

1) **Administrației Districtului Neamțu**

Din partea D-sale antreprenorului taxiei nației Evreești din târgu Piatra, primindu-se la acest Depart. din nou reclamație pentru că obștia Evreilor de acolo tot nu ar urma cu trădarea chachamului, a teșghetarilor și treibicii precum se cuprinde în contractul tacsiei și din această împrejurare s'ar pricinui paguba în venitul tacsiei, în urmare căruia dar, Depart: potrivit cu înțelesul ofiției No. 497 se scrie Adm. ca din dată să pue îndatorire obștiei, de a aduce întru împlinire legiuirei cuprinsă în art. al 3-lea din contractul taxiei, ca să nu se deie prilej de mai multă reclamație din partea D-sale antreprenorului să raportuească Depart,

Iscălit : Șef depart. *P. Mauroghene*

Isc. : Șeful secției (indisc.)

Tot în anul 1858 Suplica antreprenorului taxiei Evreești din târgul Piatra, tot pentru nerespectarea contractului. Iată copia:

2) **Copie depe suplica D-sale antreprenorului tacsiei
Evreești din târgul Piatra**

Fiind-că nația Evreiască din acest târg Piatra n'au

1) Adm. Fin. Ținut Neamțu Dosarul No. 32 Anul 1858 intitulat Dosarul Tacselor Evreești. Posesia mea (Autorul).

2) Adm. Financ. de Neamțu, Dosarul Tacselor Evreești No. 32 fila 36 An. 1858, Posesia mea (Autorul).

urmat contractului ce am dela Visterie cu darea trunchiurilor a tesgetarilor și celelante, încât am fost nevoit a le plăti cu banii mei toate aceste.

Supus mă rog a se porunci locului cuvenit, pentru lejuita mea îndestulare.

Conform original, subscris *A. Libaditu*

Idem acest an Ministeriul din năuntru către Adm. de Neamț. Aga Iancu Ene contra lui Haim Zaraf. pe care l'au primit tovarăș la taxa evreilor din târgul Pietrei cu 3 ocole. Iată copia :

MINISTERUL DIN NAUNTRU Secția II-a

No. 10596, 1858 Mai 16 zile

1) **Administrației de Neamțu**

În urmarea reclamației primită de la D. Aga Iancu Ene contra evreului Haim Zaraful pe care cu contract l'au primit tovarăș la tacsia evreilor din târgul Pietrei și trei ocoale ce-o are cumpărată de la vornic Vasile Roset. Însărcinându-se comisie alcătuită de D-lor Dim. Gheorghiane, comisul Dim. Neculai și revizorul ținutului D-lui Cluceru Nicu Dimitriu ca să cerceteze la fața locului împrejurările și să facă cuvenită îndestulare . . .

Se face cunoscut despre aceasta Administr., scriindu-se ca să deie D-lui însărcinaților ajutorul de care ar avea trebuință în îndestulare acestei..

Subscriși Șef Depart. și secției (indiscifr.)

Tot în anul 1858 Ministeriul de năuntru către Adm. de Neamț. Delegații a cerceta pricina dintre Aga Iancu Ene cu Haim Zaraf taxierii taxei Evreiești din Piatra.

Iată copia :

1) Adm. Financ. Neamțu Dosarul Taxelor Evreiești No. 32 An, 1858 fișa 175
Posesia mea (Autorul),

MINISTERIUL DIN NĂUNTRU Secția 2-a

No. 13004, 1858 Iunie 13 zile.

1) **Administrației de Neamțu**

În locul D. D sale Aga Dimitre Gheorghiane și Comis Dimitre Neculau ce au fost însărcinați spre a cerceta pricina reclamată de D-l Aga Iancu Eni asupra Evreului Haim Zaraful pentru tovarășia taxei Evreilor din târgul Petrei și altele. Însărcinându-să pe D-lor Aga Dim. Radu și Comis Alecu Costinescu să facă cunoscut acei Adm. scriindu-i-să a da ajutorul bine venit D-lor însărcinaților de care ar avea trebuință.

Iscăliți Șef Depart. și secției (indișc.)

Copia jalbei antreprenorului taxei târgului Piatra, arătând că carnea cușeră cu greu se poate găsi și prin urmare e nevoie a plăti la Hazne, birul evreilor din avutul său. Iată copia:

2) **Copia de jalbă antreprenorului taxiei Târgului Piatra**

Iunie 23 Anul 1855

Prin contractul ce Onor. Depart. au dat pentru această taxie, se îndatorește, că va asigura prin contracturile oțcupurilor de aceste, a da purerea carnea cu îndesulare pentru *nația Evreiască* din acel târg, urmare ce nici odată s'au păzit de cătră Adminis. ținutului, însă acum mai cu osebite, căci de câteva săptămâni carne cușar cu mare greu se poate găsi, încât sunt nevoie a plăti la hazne birul Evreilor din avutul meu împrejurare pe care o supun iară în cunoștința Onor. Departament.

Pentru tocmai, subscris *Frumescu*,

1) Adm. Financ. de Neamțu, Dosarul taxelor Evreiești No. 32, An, 1858 fila 174—Posesia mea (Autorul).

2) Adm. Financ. de Neamțu, Dosarul taxelor Evreiești No. 32 anul 1858 fila 14—Posesia mea (Autorul).

Anul 1858, Depart. de Finans către Adm. de Neamț, arată în privința deslegării pricinii dintre taxierul nației Evreiești din Piatra și intervenirea Adm. Ministeriul se mărginește a-i da deslegare, ci să urmeze. Iată adresa:

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a

No. 1851, anul 1858, luna Martie în 3 zile —Iassii

1) **Administrației de Neamțu**

La raportul acei Adm. sub No. 1256 i să face cunoscut, că asupra tuturor cazurilor expusă prin zisul raport. ia a avut deslegare prin ofisia acestui Ministeriu din anul 1855 Dek. 22 sub No. 8489 și cuprinderea contractului *taxiei Evreilor* din târgul Piatra peste acărue mărginire nici o parte nici alta au putut pași fiind-că Adm. au fost datore a avea lucrătoare privighere a nu îngădui abuzul ori din care parte s'ar fi cercat. In aceia dar și acum Ministeriul se mărginește ai da deslegare ca să urmeze.

Isc. Șef Depart și Șeful secției (indisc.)

Tot în anul 1858 Depart. de Finans către Administrație de Neamț.

In privința reclamației d-lui Aga Iancu Iene, ce are asupra obștei Evreilor din târgul Piatra, ordonă Adm. că conform deslegării dată ei, să privigheze strictă păzire a contractului. Iată ordinul:

Departamentul de Finans Secția I-a

No. 2360, An. 1858 luna Martie 20 zile—Iassii

2) **Administrației de Neamțu**

Pe lângă adresa Ministeriului din lăuntru cu No. 5213, primindu-să copie de pe suplica dată de D-l Aga Iancu

3) Adm. Financ. de Neamțu. Dosarul taxelor evreiești No. 32, anul 1858, fișa 102 din dosar, Posesia mea (Autorul),

4) Adm. Financ. de Neamțu, Dosarul taxelor Evreiești No. 32 anul 1858, fișa 110 din dosar, Posesia mea (Autorul).

Eni, în cazul tânguiri ce face asupra *obștei Evreilor* din târgul Piatra. Ministeriul de Finans, alăturata către aceasta o trimite Adm. în copie ordonându-i ca conform deslegării dată ei prin oficiu cu No. 1851 să privilegheze cu exactitate stricta păzire a contractului nelăsând nici cum antreprenorului cuvânt de reclamație,

Subsc. Șef Depart }
 „ Șef secției } indiscifr,

Idem în acest an Depart. de Finans către Adm. de Neamț, arată că nu admite cererea Kahalilor nației Evreiești din târgul Piatra de a mai înființa și admite taxă mică, pe lângă cea mare, pentru plata banilor recruților Jidovi. Iată ordinul :

Departamentul de Finans Secția I-a

No, 3036, Anul 1858, April 14 zile—Iași

1) Administrației de Neamțu

Kahalii nației Evreiești din târgul Piatra, prin depeșa telegrafică au cerut a li învoi înființarea încă a unei taxii pe carne cușar și păsări pentru plata *banilor recrutații Jidovilor*. Apoi fiind asemenea cerere de către acest Minister nu se poate încuviința mai ales urmând întru aceasta și reclamația din partea antreprenorului împotriva acestii măsuri care poate jigni interesul taxiei mari. Se scrie Administrației a face cunoscut aceii obștii [despre această ne încuviințare rămăind ca ia să și facă osebită chibzuire pentru plata recruților ce o privește, iar în lipsă de închipuire va da oameni în natură.

Isc. Șef Depart. }
 „ Șef Secției } Indiscifr.

Tot în acest an Ministeriul de Finans. către Adm. de Neamț. Antreprenorul taxei Aga lancu Iene, contra înființării taxei mici, pentru plata banilor recruților. Iată actul:

1) Adm. Financ. de Neamțu Dosarul taxelor Evreiești No. 32 Anul 1858 în posesia mea—(Autorul).

Ministeriul de Finans Secția I-a

No. 3772, 1858 Maiu 8 zile

1) Administrației de Neamțu

Suplica primită dela D-l Aga Iancu Eni antreprenorului taxiei târgului Piatra atingător de sporul încă câte cincⁱ parale la oca de carne spre plata banilor recruților, se trimite în copie acei Adm. scriindu i a da știință asupra împrejurărilor arătate, fiindcă cele înștiințate de Adm. prin depeșa telegrafică cu No. 4959, că adică adausul cerut de obștie ar fi și cu primirea taxierului cunoscut de contractieru, nu se potrivește cu cele arătate prin suplica D-lui Aga Iancu Iene, — ce mai vârtos arată că nația au mai adunat sumi pentru această trebuință,—având încă și un capital desponibil pentru aceasta cu care ar pulea întâmpina cheltueele recruților.

Isc. Șef. Depart. | Indiscifr.
„ Șef secției

Suplica antreprenorului taxei din Piatra, către Depart. de Finans (1858) a nu lăsa înființarea taxe noi. Iată copia :

1) Copie de pe suplica Antreprenorului băuturilor din Târgul Piatra urmată cătră Depart. de Finans din 1858

Mai în 7 zile.

Deși onoratul Departamentu au poroncit Isprăvniciei de Neamțu a nu îngădui pe Nația Evreiască a face nouă taxie la carne cușer și a să lua un ban mai mult peste taxie lejiuită, însă câțiva Jidovi neopriți de administrație, iau zece parale la toată oca de carne, sub cuvânt de a plăti recrutație și fiindcă pentru asemenea sfârșit, nația au

2) Adm. Financ. de Neamțu, Dosarul taxelor Evreiești No. 32 An, 1885 Proprietatea mea — Autorul.

3) Adm. Financ. de Neamțu Dosarul taxelor Evreiești No. 32 fila 7 din dosar An, 1858 Posesia mea — Autorul.

a mai plăti câte zece parale la toată oca de pască și deosebit *nația* mai are și capital de 8000 lei la Haim Zaraful, lămurit de Ispravnicie locală, mă rog a se poronci mărginirea unei asemenea abuz prin care jăluindu-se pe *nația* Evreiască mă păgubește și pe mine.

Conform cu originalul, I. Andries.

Tot în acest an Depart. de Finans către Adm. de Neamț, tot în afacerea taxei mici și reclamația taxicrului Iată copia:

Departamentul de Finans Secția I-a

No. 3916. Anul 1858 Maiu în 15 zile

1) Administrației de Neamțu

Suplica primită la acest Ministeriu dela D-l Aga Iancu Eni țiitoriul tacei evreilor din târgul Piatra, împărtaşindu-se în copie spre lămurire acei Adm. în cazul obijduirei ce arată că i se face în interesul tacsiei și i se scrie ca să trimeată știința Ministeriului cum urmează împrejurările reclamate de D-lui Aga Eni spre a se putea înainta convenita lucrare.

Isc. Șefii Depart. și secției (indisc).

Tot în acest an Ministeriul din Năuntru către Adm. de Neamț conform jalbei dată de Comunitatea evreilor din târgul Piatra. Ministeriul cere lămuriri. Iată copia:

Ministeriul din Năuntru Secția I

No. 8580. 1858 Mai 21

2) Administrația Ținutului Neamțu

„Să trimite Administr. în copie jalba ce au dat Co-

1) Adm. Finance, de Neamțu Dosarul Tacselor Evreiești No. 32 Fila 153 din dos, An, 1858 Posesia mea Autorul.

1) Dosarul Tacselor Evreiești No. 32 Anul 1858 Adm. Finance, Neamțu Posesia mea Autorul.

munitatea Evreilor din târgul Pietrei spre a se lămuri de cele în ea cuprinsă și se scrie ca să se încredințeze de adevărata voință a obștei Evreilor și cu condițiile alcătuirei pentru acei mici tacsie să raporteze spre a se regula de cuviință.

semnat șef. Depart, indiscifr.

„ șef. secției, indiscifr.

Originalul împrumutat D-lui Abr. Renert la procesul din Inalta Curte de Casație unde a rămas.

1/14 IV 1912

Autorul

Tot în acelaș an Ministeriul din Năuntru către Adm. de Neamț tot în privința suplicei dată de Aga Iancu Ene antreprenorul tacsiei Evreilor din Piatra. Iată copia :

Ministeriul din Năuntru. Secția 4-a

No. 11457, 1858 Mai 25 zile.

1. Cătră Administrația de Neamțu

Suplica ce au dat Domnia Sa Aga Iancu Ene antreprenorul tacsiei Evreilor din târgul Piatra, se trimit Adm. în copie spre a se lămuri de tânguire au adus a face că acestei antreprize. Se scrie că dacă are asemenea ordine din partea Visteriei, apoi grabnic să le aducă întru împlinire fără a mai aștepta vre-o nouă învitare.

Isc; Șef. Depart. și secției (indisc.)

Tot în anul 1858 Departamentul de Finans către Adm. de Neamțu, îi ordonă ca imediat să-i trimeată știința cerută în cazul tânguiri d-lui Aga Iancu Iene ții-torut tacsiei evreești din târgul Piatra. Iată adresa :

1) Adm. Financiară de Neamtu Dosarul Tacselor Evreești No. 32 Fila 155 din dos. An. 1858, Posesia mea Autorul

Departamentul de Finans Secția I a

No. 4848. Anul 1858 luna Iunie 9 zile Iași

1. Administrației de Neamțu

Ministerul mai adaugă și prin aceasta a scrie acei Adm. ca cu ceia întâia poștă să trimeată știința cerut prin ofiția sub No. 3916 în cazul tânguiri.

D-sale Aga Iancu Eni, piitorul tacsei Evreilor din târgul Piatra.

Subscriși Șef Depart. și al secției (indisc.

Tot în acelaș an Departamentul de Finans către Adm. de Neamțu. Primindu-se copia jurnalului încheiat de persoanele însărcinate spre limpezirea daravelor dintre d. Aga Iancu Iene cu jidovul Haim Zaraf, ordonă Adm. să privigheze că atât contractierul cât și obștea Evreească să urmeze îndatoririle prevăzute prin contract și pentru ori-ce neîndeplinire ce ar urma din partea obștei, Administrația va face legiuită îndestularea contractierului : Iată ordinul:

Departamentul de Finans Secția I-a

No. 6001 Anul 1858 luna Iulie 3 zile Iași

2. Administrației de Neamțu

Asupra celor cuprinse prin raportul acei Adm. cu No. 744o pe lângă care s'au primit și copie de pe jurnalul încheiat de persoanele însărcinate spre limpezirea daravelor dintre d-lui Aga Iancu Eni cu jidovul Haim Zaraf. Ministeriul răspunde : că ia să privigheze ca atât contractierul cât și obștia Evreiască de acolo să și urmeze îndatoririle prevăzute prin contract până la expirarea lui și pentru ori-ce neîndeplinire ce s'ar dovedi creditiv, că

1) Adm. Financ, de Neamtu Dosarul Tacselor Evreești No, 32 Fila 159 din dos An. 1858 Posesia mea autorul,

1) Adm. Financ, de Neamtu Dosarul Tacselor Evreești No, 32 Fila 169 din dosar An, 1858. Posesia mea Autorul,

au urmat din partea acei obști, mai înainte, adm. va face lejuită îndestulare contractierului, spre a nu lăsa vre'un lejuit pretext de reclamație. Iar în cât privește pentru neînștiințare și prigonirea ce urmează între D-l Aga Ene cu Haim Zaraf pentru tovărășia ce ar fi urmat între D-lor la această taxie, aceasta nefiind o chestie de atributul acestui Minister, rămâne dar ca numiții să-și urmărească pretențiile lor la locul competent.

Isc. Șef Depart. și secției (indiscifr.)

Tot în acelaș an Depart. din Năuntru către Adm. Districtului Neamțu, arată că după împrejurările descoperite de comisie, nu are drit a cere vre-o socoteală lui Haim Zaraf, către care a trecut tacsă jidovilor, nefiind de competența Administrației, ci să reclame aceasta la ramul judecătoresc. Vezi adresa :

Departamentul din Năuntru Secția I-a

No. 15180. 1858 Iulie 6 zile lași

Administrației Districtului Neamț

Se răspunde administrației la raportul sub No. 7441 că D-lui Aga Iancu Eni după împrejurările descoperite de comisie nu are drit a cere vre o socoteală lui Haim Zarafu către care însuși prin aceasta au trecut taxia jidovilor, nefiind de competența administrației al îndatori la asta iar dacă să socoata a avea niscaiva dovezi după cale juridica presumpția ar fi în favoarea D-sale, să recheme la ramul judecătoresc, cât pentru dritul ce s'au păstrat D-lui Aga îndestulat plata chachamilor, a tejghețarilor și a treibicilor de la Natia, aceasta nu-i se poate poate face de la ia ci de la Haim Zaraf care după cum încredințează acea Adm. prin raportul cu No. 1257 din 20 Februarie anul curent, au luat de la Comunitatea Evreească câte 20 par. la oca carne mai mult de cât în-

1, Adm. Financiară de Niamț Dosarul Taxelor Evrești No. 32 anul 1858 fila 170 Possia mea Autorul,

cuvințarea prin contract pentru plata acestor hahami și tejghetari, prin urmare D-lui Administratoriul va rândui grabnic o comisie de trei persoane care să cerceteze de la care anume vremi Haim au luat acele 20 par. la ocă mai mult, cât alcătuește suma adunată cu chipul acesta până la stabilirea făcută lui de adm. de a mai urma acest abuz și din aceia scăzându-să plata ce se cuvine a da nația pentru tejghetari și hahami, din restu să se despăgubească pe D-lui Aga de suma ce i sar cuveni pe vremea cât au fost contractier taxiei până la trecerea cătră Haim, dacă nu se va dovedi că și D-lui spre plata acelor nu sau folosit cu acele 4 parale la ocă carne pusă întâi spre acest sfârșit, și suma ce va rămâne după scăzământurile de mai sus să se încredințeze Comunității sau epitropiei nației Evrești spre întrebuințare în alte înbunătățiri cerute precum școli etc.

Mărginindu-să cu seriozitate pe taxier a nu urma acest abuz pe viitor și rezultatul descoperirilor să-l supue ministeriului spre știință.

Isc. Șef Depart. și șef secției (indiscifr.)

Tot în anul acesta Obștea Nației Evreiești din Piatra, dau jalobă Onor Ispravniciei a jud. Neamțu, contra lui Haim Zaraf, arătând obijduirele ce face obștei și cahalului. Iată acea jalobă :

Timbru 20 parale

1) **Onoratei Ispravniciei a Jud. Neamțu**
Obștea Nației Evreilor

Jalobă

Cunoscut este Onor. Administrații de obijduire ce am suferit de la taxierul anume, Haim Zarafu după regularisire făcută de aceasta onorată Adm. Cu luare mai mult peste toate drepturile pe care nici până acum nu

vedem desăvârșite precum nici dat vecsilul ce sau desco-
perit prin formal jurământ, acum Avram Botoșineanu care
vecsil se păstrează de Domn Laba Mocăl de valoare peste
7000 lei adecă șapte mii lei, în urmă tot Domn taxieru
au înjghebat o taxie de 10 par. la ocă de carne, făcân-
du-ne silnică de am iscălit asemenea taxie. Unii din noi
sub cuvânt că din acea taxă să alcătuiască recruții ceruți
de ocărnuire fiindcă noi ne cunoștem plătiți de plata re-
cruților numai din zisul vecsil nici de taxia făcută de ei
de vre'o 6 luni până acum aproape 10.000 lei adecă zece
mii lei, asemenea mai având a mai lua 1800 lei tot dela
zisul taxieru reclamat de noi în mai multe rânduri banii
hahamilor de mai înainte, de aceia plecați vă rugăm pe
Onor. Adm. ca pe deoparte a se despăgubi din arătatele
condei iar pe de altă a strica acea taxie de zece parale
ne după a lor regulă urmează a fi tot bună.

Urmează aproape 100 iscălituri Evreiești.

1858 August 23.

Ministeriul din Năuntru către Adm. de Niamțu. D-l
Aga Iancu lene cere de la nația Jidovilor din târgul
Piatra, îndeștulara pentru paguba ce iau cauzat cu ne-
îndeșplinirea condițiilor contractului taxei, ce la avut de
la Visterie,

lată reclamația :

Ministerul din Năuntru

1. Către Administrația de Neamțu

Domnia lui Aga Iancu Ene prin înscrisul înfășoșat
Ministerului, adăugând a cere îndeștulare pentru paguba
ce iau cauzat Nația Evreeiască din Piatra cu neîndeșpli-
nirea condițiilor contractului taxei ce l'au avut de la
Visterie,

1) Adm. Financiară Neamț. Dosarul Taxelor Evreiești No. 32 An, 1858 fila
178 Proprietatea mea Autorul.

Se raportează Adm. ofiția No. 15180 și i se scrie ca să deie grabnică știință pentru al ei rezultat.

Subscris Șef Depart. și Secției (indiscifr.)

Tot în anul 1858 Ministeriul din Năuntru către Adm. Niamțu, Telegrama ca Laba Mocăl, antreprenorul taxei mici se tânguește că Adm. iau oprit lucrarea contractului ce are cu obștea Evreească ordonă să trimeată acta pentru ținata taxă iar contractul să se fie în lucrare.

Iată copia:

Station de Piatra

Noembre de mots 59



1) Dépêche Télégraphique

Présentée à Iași le 1858—3 hes—20 mm—midi
Arivée a Piatra le 1858—3h es—,10 min. apres midi

Notices de burea

Ministerul din Năuntru

No. 20727 anul 1857 luna Septemvrie 10 zile

Administrației de Niamțu

Leiba Mocăl antreprenorul taxei mici se tânguește că Administrația iau oprit lucrarea Contractului ce are încheiat cu obștea Evreească, să scrim că îndată să trimiată acta pentru ținata taxie iar până atunci contractul să se fie în lucrare.

Iscălit *Logofăt Palm*

Conforme avecu l'original

semnătura (indiscifr.)

1) Adm. Financ: de Niamț Dosarul taxelor Evreești No, 32 Fila 23 din Desar anul 1858 Posesia inea Autorul,

Tot în acest an Ministeriul din Năuntru către Adm. de Niamțu, tot în privința tănguiri lui Laba Mocăl, asupra Adm., cu jignirea contractului taxei mici, cere de la Adm. relații relative.

Iată copia :

MINISTERIUL DIN NĂUNTRU Secția 1-a
No. 23725 anul 1858 luna Octomvrie 15 zile

1) **Administrației de Niamțu**

După din nouă tănguire cu care sau mai înfățoșat Ministeriului Jidovul Laba Mocăl de acolo pentru asupra ce i s'ar face cu jignirea contractului taxei mici, observându-se că Adm. n'au rezultat încă oficiile ce i sau dat sub No. 20,727 și 21192, se adaugă și acum ai scrie ca să grăbească prezentarea unui asemenea rezultat fără să mai aștepte învitare pentru o lucrare care să o conformeze după ceia întâi oficie, cunoscând însă tot odată că sau însărcinat și pe revizorul Statar Nicu A. Dimitriu de a o executa.

Subscr. Șefii Depart și secției (indiscifr.)

Acelaș an Ministeriul din Năuntru către Adm. de Niamț Jidovul Laba Mocăl se tănguește Ministeriului în potriiva lucrărilor Adm. relativ la taxa mică ce o ține, de la Cahali din Piatra.

MINISTERUL DIN NĂUNTRU Secția 1

No. 21191, 1858 Sept. 14 zile.

2) **Administrației de Niamțu**

Jidovul Laba Mocăl adăugând a se tăngui Ministerului în potriiva lucrărilor pe care Adm. iar jigni contractul taxei

2) Administrația Financ, Neamț Dosarul Taxelor Evreești No. 32 (Fila 32 din Dosar) anul 1858 Posesia mea Autorul.

1) Adm, Financ, Neamțu Dosarul Taxelor Evreești No, 32 anul 1858, Posesia mea Autorul,

mici din târgul Pietrei, se repetează Adm. sub ofiția ce i
sau dat sub No. 20,727 și se scrie ca să nu iasă fără aba-
tere din ei, adică de a trimite îndată acta.

Isc. Șef Depart. și Șef secției (indiscifr.)

In anul 1855 Depart. de Finans către Adm. de Neamțu
Administrația arată că după toată execuție ce au făcut na-
ției Evrești din târgul Piatra de a da taxierului teșghetari
și treibici trebuitori, conform contractului, nu s'au supus la
aceasta din cauza că taxierul a luat câte 20 parale la oca
de carne, peste darea legiuită, pentru alcătuirea oamenilor
trebuitori, Depart. ordonă adm. ca să nu îngăduiască taxie-
rului a lua mai mult, decât legiuita taxă iar Nația Evreiască
să respecte contractul. Vezi dispoziția Ministerului de Finans.

DEPARTAMENTUL DE FINANS Secția I-a

No. 4889 Anul 1855 luna Dekembrie 22 zile Iași

1) **Administrației de Neamțu**

„Spre respuns la raportul acei Adm. cu No. 16.730 prin
care arată că după toată eșecutare ce au făcut Nației Evre-
ești din târgul Piatra, acel District, de a da tacsierului teș-
ghetarii și treibicii trebuitori, potrivit rostirei contractului;
nu s'ar supune la aceasta din cauza că taxieru le-ar lua câte
douăzeci parale la oca de carne peste darea legiuită, ca săși
alcătuiască oamenii trebuitori. Depart. îi face cunoscut ca ea
să nu îngăduiască nici de cum pe taxier a împlini la nație
un ban măcar mai mult decât lejuită taxie, și tot odată să
îndatorească pe nație a urma potrivit contractului taxiei, în-
cât privește alcătuirea chachamilor și a teșghetarilor căci la
caz când nația sau tacsierul nu va urma întocmai după ros-
tirea contractului răspunderea va privi asupra D-lui Admi-
nistrator acelu District.

Isc. Șef Depart. *P. Mavrogheni*

Isc. Șeful Secției (indiscifr.)

1) Adm. Financ de Neamțu, Dosarul Taxelor Evrești No. 32, 1858 Po-
sesia mea Autorul.

În anul 1859 Ministerul din Năuntru către Prefectura de Neamțu. Iancu Ene prin suplica dată Ministeriului reclamă că n'au nici'o îndeustulare pentru paguba ce i-ar fi făcut tovarășul său la tacsă Evreească, Jidovul Haim Zaraf. Vezi dispoziția Ministerului :

Ministerul din Năuntru Secția I-a

No. 16453 Anul 1859 luna Iulie 15 Iași

1) Prefecturei de Neamțu

Domnul Iancu Eni prin suplica ce au dat Ministeriului reclamă că n'au luat până acum nici o îndeustulare pentru paguba ce s'ar fi făcut tovarășul său la taxia Evreiască, Jidovul Haim Zaraf.

Din asemenea motiv se repetează Prefecturei ordinul sub No. 15180 și 20569 din anul Conținut 858 și se învită a supune rezultatul lor cât mai curând.

Subscriși Șefii Depart. și Secției (indiscifr.)

Prin referatul Consiliului de Miniștrii No. 1725 urmează ca contribuția privitoare pe Evreii aflători în țară să se sigurisească tot prin contracte de taxă și pe anul viitor 1860 (Vezi Monitorul Oficial al Moldovei I No. 4).

În anul 1861 casapii din Piatra, care întotdeauna sunt contra taxei, după cum se va vedea și în anii viitori, au reclamat Prefecturei locale, care fu transmisă Poliției locale pentru referire.

Iată copia adresei Poliției către Kahali :

Adresa Poliției Piatra către Kahali pentru a se da grabnică relație relativ de gabelă impusă de ei asupra cărnei, fiind casapii au reclamat Prefecturei.

1) Adm. Financ. de Neamț Dosarul Taxelor Evreești No. 32 An, 1858, Fila 170 Posesia mea Autorul,

PRINCIPATELE UNITE

Piatra 1861 Septembrie 23

Poliția Orașului Piatra

No. 4466

1) **Domnilor Kahali!**

«Unii din casapii carile vând carne prin suplica dată prefecturei și recomandată Poliției cu rezoluția No. 919 s'au tânguit că de cătră Dv. s'ar fi hotărât ca la fiecare oacă de carne cușără să se ieie o taxă câte șease parale, urmare cu care s'ar vede obijduiți. Din motivulu căruia vă învit D-lor Kahali a da grabnică relații de chipul șă regulă pentru care ați pusu asemenea taxă căci suplicații prin declarația ce face se obligă a lasa la fie care oacă câte 6 parale mai puțin.

Șef (indiscifr.)

Secretar, *N. Ștefănescu***Domnilor-sale****Domnilor Kahali Nației Evreiești Peatra**

Tot în acest an o mare parte a orașului Galați a suferit foarte mult prin inundația Dunărei, deci s'au strâns sume mari în ajutorul și în acest oraș, prin liste de subscripție. Asemene lista s'a trimis de Prefectură și Epitropiei Comunității israelite locală sub No. 3067 și 10090 la care 2) Epitropia Comunității i răspunde prin adresa No. 86 din 15 August, acest an că deoarece și orașul Piatra, a suferit foarte mult prin revărsarea Bistriței și al Cuejdiului deci nu poate strânge sume mari după cererea Prefecturei,

Semnat Kahali: Șmil Sildhaus, Strul Moisă Esrig și Leiba Toderes.

3) In anul 1862 demisionând vechiul comitet, s'a ales alt comitet al Epitropiei Comunității Israelite locale.

Iată actul alegerii :

1) Adresa este în posesia mea.

2) Originalul este în posesia mea—Autorul.

3) Dosarul demisiunea kahalului Nației Evreiești 1862. Posesia Autorului,

Alegerea

Anul una mie opt sute șasezeci și doi, luna August 1, Subscrișii Israiliți viețuitori în acest oraș Piatra, astăzi adunându-ne în școala acestui oraș, de cătră D. comisar al 4-lea (cest), potrivit cu formele D-lui Polițai de oraș, motivat de pe rezoluția D-lui Prefect, pe demisia d-lor foști Kahali a acestui oraș, sub No. 1224, au ales în locul lor ca să ne fie Kahali persoanele de mai jos anume pe Avram



Avram Lipa Zet Aron

Lipa Zet Aron, Herșcu Fet Laba, Șaim sin Fișel taxier, Manașe făinar și Leiba Toderes, pentru cari într'o unire i-am ales de noi obște, drept care cu supunere rugăm autoritatea locală ca să-i cunoască de Kahali pe un întreg an.

1862 August 1

Urmiază sute de iscălituri Evreești.

Poliția prin adresa No. 469 raportează onor Prefecturei

de această alegere iar Prefectura răspunde Poliției următoarea adresă:

Principatele Unite, Prefectura Districtului Niamț

No. 13530, 1862 Septembrie 18 zile

Domnule Polițai,

La raportul Dv. No. 4696 în cazul alegerii membrilor Comunei Israelite, să răspundă că se încuviințiază și de Prefectură asemenea alegere pentru care li vei da creditivă cuvenită că alegerea făcută în prezența Dv.

subscris Prefect (indiscifrabil)

subscris Director (idem)

D-sale D-lui Polițai de Piatra

Pentru alegerea din 1863 Onor Prefectura ordonă Poliției că în caz dacă evreii nu vor merge benevol la alegere să-i execute.

lată ordinul:

Principatele Unite a României

Decembr. 19 zile

Prefectura Județului Neamț

No. 18040

Domnule Polițai!

La raportul Dv. No. 6163 vă răspund că dacă Evreii nu vor a să aduna de bună voie, spre a-și alege Kahali pentru anul viitor 1863 apoi să executați a face aceasta.

Subscris Prefect (indiscifrabil), subscris Director (Idem)

D-lui Polițai de Peatra.

Pentru scăderi de imposite se face mărturie care era autentificată de Poliția respectivă ori de către Epitropia Comunității.

Iată asemenea mărturie din 1864:

1) **Mărturie**

Prin care noi subsemnații constatăm că cunoaștem pe D-1 Ilie Calman sin Haim Ioil că nu face nici o speculație și că își are existența sa de la părintele său.

Pentru care mărturisim.

1864 Noemvrie 15.

Urmiază 6 iscălituri evreești, apoi legalizarea Epitropiei.

No. 85

1864 Noemvrie 18

Epitropia Comunității Isr. din Piatra

Subscripturile de față fiind adevărata mărturilor, se a-deverește, numai în cât privește adevărată identitate.

Semnat *Iosef Hoişie*, (L. S.)

În anul 1873 mai multe Comunități s'au adresat Guvernului rugându-l a nu se conforma dispozițiilor Consiliului de Miniștri din 1866, cerând amestecarea iarăși a Guvernului în afacerea Comunităților, deci Ministerul de Interne Lascar Catargi dă circulară prefectilor a nu se amesteca în afacerile Comunităților.

Iată circulara :

Romania

București 7 Mai 1873

MINISTERUL DE INTERNE

Div. Serv. Comunal

No. 6892

Mai 10/22 cu circulara No. 21652 din 866.

Primar Dr. (indiscifr.)

1) Actul original este în posesia mea Autorul.

Mai 11/23 Se va comunica Primarului Piatra și Niamțu ca să urmeze întocmai după cum erau cerut prin No. 10805 din 866,

Primar Dr. (indiscifr.)

Domnule Prefect

Atât Ministerul ce dirijiază cât și către Consiliul de Miniștri s'a adresat din partea diferitelor persoane Israilite, reclamațiuni prin care cer amestecul guvernului în administrațiunea Comunităților lor.

Consiliul Ministrilor însă în vederea referatului ce i-am supus asupra acestei chestiuni, în ședința de la 28 Aprilie expirat a dat rezoluțiunea următoare :

„Consiliul Miniștrilor decide a se menține dispozițiunile cuprinse în jurnalul Consiliului de Miniștri din 1866, fără nici o modificațiune sau adăogire“.

Subsemnatul comunicându-ne de această și referindu-mă la circulara acestui Minister cu No. 21652 din 4 Octombrie anul 1866 prin care vi sa comunicat dispozițiile menționatului jurnal din 866, vă invit Domnule Prefect ca în privința afacerilor Israiliților să vă conformați întocmai rezoluțiunei dată de Consiliul Miniștrilor.

Primiți Domnule Prefect, încredințarea considerații mele.

Minștru *L. Catargiu*,

Șeful diviziei (indiscifrabil)

Domnului Prefect de Niamț

No. 6275, 1873 Mai 11

La Primăriile Urbane Piatra și Niamțu

Ordinul cu No. 6892 ce din nou s'a primit de la D-1 Ministru de Interne, motivat de reclamațiunile ce unii din Israiliții a făcut prin care a cerut amestecul Guvernului în administrațiunea Comunităților lor.

Am onoare a vi le trimit în copii și vă poftim D-le Primar ca în vederea celor conținute prin el, să faceți a urma întocmai după cum vam comunicat prin nota No. 10805 din 18 Octombrie 1866.

În anul 1874 mai mulți enoriași din localitate publică o scrisoare deschisă către d. Primar, contra Kahalilor de atuncea cerând administrației baie și școală modernă (vezi ziarul „Correspondența Provincială” No. 32 anul 1874) și în anul 1875 tot în ziarul local „Correspondența Provincială” An. II No. 34 tot acești domni publică iarăși o asemenea scrisoare contra Epitropiei Comunității Israelite locală.

Dacă vroiți starea Comunității noastre în anul 1880 citiți articolul meu din acel an :

1) **Comunitatea din Piatra**

Această comunitate se află într'o stare foarte mizeră, Deși gabela se percepe, prosudul ei fiind cam de 1700 lei noi pe lună, totuși nu se văd de loc roadele ce produc. Nu e nici școală, nici spital, nici templu.

Și necesară ni e școala. Zeci de copii umblă rătăcind, zeci de copii rămân într'un vecinic întuneric. Părinții nu-i lasă a vizita școala română, iar trimitе însă cu drag într'o școală a Comunității, unde s'ar preda limba hebraică.

Însă cât de necesară ni-e școala, nimeni nu s'a gândit, sau n'a luptat serios pentru întemeierea ei. Neumire pizmă, desele lupte a feluritelor partide împedică ori ce pas progresiv.

Spitalul nici n'a existat măcar. Umblă prăpădiți sărmanii orașului... mor pe strade, cui îi pasă de toate aceste?

Cei mari și bogăți nu'o simt. Templu?.., locaș sfânt, neapărat oamenilor civilizați, de sigur nu poate fi măcar în gând a se construi. Dar avem încă o sinagogă cum se cade?

Toate sunt ruinate și distruse și se vor dărăpăna curând de tot, fără ca să-i pese cuiva de asta!...

Cimitirul se află într'o stare destul de tristă. Zaplazul

1) Ziarul „Fraternitate” II No. 4 București Anul 1880.

său este ruinat. Dar se percep încalte niște taxe grase de la familiile decedaților.

Sunt două feredee ale Comunității. Unul bun și altul stricat. Pe acesta actualul Kahal a proiectat al reconstrui. Proiect minunat care costă comunitatea produsul gabei de șese ani și cine știe ce va mai fi cu el?

Și acuma două săbii într'o teacă avem pentru moment. Un Kahal vechiu, compus din 7 membrii și altul nou ales și proteguit de vre'o 250 de meseriași. Elictricitatea negativă care în o mică apropiere ajungând se vor combina cu o mare detunătură, aducând pagube, nu știm persoanelor ce compun Comitetul, ori întregii Comunități!

Poate să rezulte de aici încă vreun bine? Noi din suflet o dorim.

Nu putem încheia fără a aduce omagiile noastre societății economice: „Existența” și societății «Luna», singurele ce avem pe aici, singurele ajutoare și inlesnitoare a nenorociților și nevoieșilor Comunității.

IOSEF KAUFMAN

În anul 1884 în ziua de 15 Iulie s'a făcut o mare întrunire în sinagoga cea mare din strada Cuza-Vodă și s'a redactat un proces-verbal subscris de sute de enoriași, alegându-se pe Strul Moisă Esrig, Herș Lieberman și Bercu Zilberman ca reprezentanți ai obștei Israelite locale.

În acest proces-verbal zice între altele: Subsemnații Obștea Israelită din Urbea Piatra având în vedere că de un timp îndelungat bântue în Comunitatea Israelită locală mai multe neregulități și lipsuri materiale din care cauză nu poate exista nici un ajutor umanitar în favoarea săracilor, bolnavilor și alte interese a cultului nostru. Din aceste cauze nu se poate face reconstruirea feredelui de la șipote și celui din prund. Cei aleși vor administra taxa existentă și vor strânge fonduri pentru reconstruirea feredeeilor și altora, ei vor forma budgetul, administra și da socoteală regulat din 4 în 4 luni iar ca membri comitetului administrativ și ca inspectori și ca comisiune de control s'au ales pe d-nii: Mendel Moscovici, Moisă sin Leiba Făinar, Bercu sin Lazăr, Ianen Izvooreanu, Simche Tapișer, Peisech Leib Croitor, Șloime sin Ițic ciubotar, toți din urbea Piatra, comercianți și meseriași,

Intre subscriși remarcăm pe d-nii : A. L. Iuster, Herșcu Copel, Michel Nută, Bercu Leiba (comisioner), Ilie Naftule, Meir Daniel, A. Stambler, B. H. Colomeir, Herș Goldner, Iancu Axelrad, S. Lieberman, Aron Kahane, L. Rotenștein, Haim Kaufman, I. Schwartz, Avram Haim Katz, Iosef Bercusohn, Haim Leibovici, Șmil Șildhaus, Șmil Șor, Meir Meselsohn, Lupu Zisu, Peisech Pascal, Pavel Cantaragiu, Avram Rotman, Ițic Berman, etc. etc.

Acest proces-verbal este autentificat de rabinul M. Wolf Kittai și pus stampila pe el.

1) In 6 Octombrie 1885 casapii către onor. Prefectura locală prin cererea lor fulgeră și tună contra taxei comunității, numind-o monopol și speculația obștei etc.

Aceasta a cauzat o mare tulburare în sânul obștei din partea autorităților locale și taxa a stagnat.

2) In anul 1886 prin procesul-verbal din 6 April s'a ales prin delegații sinagogilor pe alți reprezentanți adecă pe Herș Lieberman și Herș Kaufman etc. Această alegere fu însă anulată.

După darea de seamă al Societății Israelite de binefacere (care ținea locul de Epitropia Comunității) din dosarul ei No. 4 din 1887/88 constatăm după statele săptămânale, plata cuvenită funcționarilor și pensionarilor comunității.

Statele sunt autentificate și semnate de rabinul M. V. Kitai și aplicat sigiliul său.

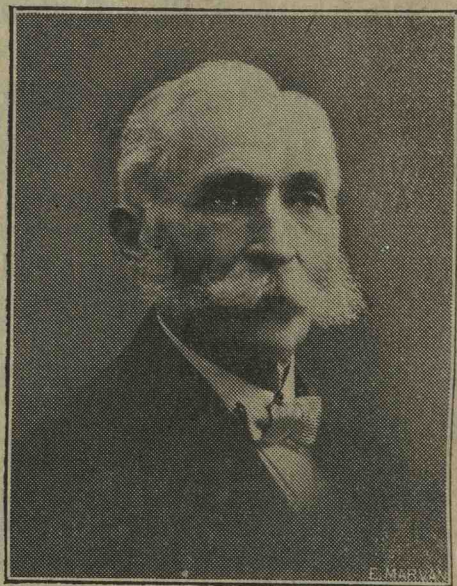
Iată lista săptămânală :

Rabinul M. V. Kitai 30 lei, Haham Oișie 24, Leiba Haham 24, Aron Leiba haham 17, Ichiel haham 17, Haim haham (Sufirin) 12, Psalt Rafail 5, Ițic Ceauș 3, Ițic Șteinfeld gher de la cimitir 4, Perel văduva Lupu Rabin 8, soția rabinului Haim Ioină 4, credinciosul Ușer Rotman 12, rândaș gropar cimitir 3 lei 50 bani. Total 162 lei 50 bani pe săptămână.

In anul 1895 prin proces-verbal luna Decembrie, prin delegații sinagogilor s'a ales următorul comitet administra-

1) și 2) Originalele în posesia mea.

tiv al comunității locale, alcătuit din d-nii: L. N. Charas, Șmil Siegler, H. Goldștein, Dr. Stein, Efr. Juster, Lazar Weinrauch, Meir Avram, Lupu Tarcauanu, Moise Roșcovici, Moise sin Leiba Făinar, B. L. Cantaragiu, Șmil Daniel, Hoișie Nandler, Strul Lupovici, Meir Schwartz și Leivi Crețu.



Șmil Daniel

Iată copia acestui proces-verbal:

Proces-Verbal

Anul 1895 Luna Dechembrie în 11 zile

Subsemnații Israeliti societarii școalei de rugăciuni . . . din urba Piatra.

Având în vedere că de mai mulți ani urmează necontenit neînțelegeri în conducerea afacerilor comunității Israelite din acest oraș, așa că în loc de a prospera mai cu deosebire în instituțiunile noastre filantropice precum: școli, feredeu, îngrijirea bolnavilor în casele lor, spital și altele, astăzi suntem cu desăvârșire înapoiți, lipsiți de asemenea stabilimente,

ceiace vine în detrimentul mai cu seamă a populațiunei lipsite de mijloace atât în privința culturală precum și a celei igienice și această stare de lucruri luând un caracter cu deosebire dela moartea pronilașului nostru Moise Lupu Chitai, așa că comunitatea formând 2 partizi, e căzută în ruină și împreună cu dânsa toate instituțiunile.

Văzând că această stare de lucruri, nu numai că ne-a făcut de a nu mai avea vre-un institut de binefacere, dar apoi ne-a pus într'o stare de a vede zilnic familii întregi lipsite de mijloace întinse de foame pe străzi, oameni bolnavi pe drumuri, ba unii se și trec din viață din lipsa de ajutor îndatorit moralmente.

Având încă în vedere și necesitate neapărată de a se rescumpăra feredeul vândut și cumpărat de d-l Herșcu Koppel, gătirea școalei actuale pentru învățământul copiilor săraci, facerea unei a 2-a școală, a unei case de adăpostire pentru oameni bătrâni săraci, îngrijirea cimitirului nostru, executarea regulamentului relativ la el și înființarea unui spital pentru oameni bolnavi, săraci și altele de asemenea binetaceri și regularea cu d-nul Israil Berger.

În vederea acestor împrejurări, înainte de toate în urma constăturilor dintre noi și cu coreligionarii noștri de prin celelalte școli de rugăciuni, față și cu propunerea de pace ce ni s'a făcut de către o parte din coreligionarii noștri neinteresafi, s'au tranșat între noi partizi pacea și prin urmare ne-am decis în unanimitate de a se forma între noi o societate de binefacere pentru a se putea înființa institutele înșirate mai sus.

Pentru acest finit s'a constituit o comisiune de 16 șasesprezece persoane și anume: L. N. Charas, Șmil Sigler Herș Goldștein, Dr. Stein, Efr. Juster, Lazar Weinrauch, Meir Avram, Lupu Tarcăuanu, Moise Roșcovici, Moise sin Leiba Făinar, Bercu Lazer Cantaragiu, Șmil Daniel, Hoișie Nadler, Strul Lupovici, Meir Schwartz zidar și Levy Crețu.

Comisiunea de 16 persoane este în drept să chibzuiască la mijloacele prin care s'ar putea face răscumpărarea feredeului, să întrețină în mod regulat cu plata salariilor serviciului religios școlar și igienic, chirii, etc. etc. a chibzui mijloacele pentru gătirea școalei începută și înființarea unei a 2-a școală (ebraică) Israilito-Română

pentru eopii săraci, o casă pe adăpostire pentru oameni bătrâni săraci.

Intreținerea tuturor acestor interese se vor efectua din contribuțiunile benevole, în formă de taxă asupra cărnei cușeră și păsări, făină pentru pască de paște, taxa feredeului răscumpărându se, baluri filantropice și altele de asemenea apreciate de comisiune și orice deciziuni luate de această comisiune de 16 persoane în unanimitate sau majoritate de voturi aceste deciziuni vor fi obligatorii pentru noii subscriși și aderenți prezentului act, prezentu-care are pentru noi caracterul unui contract civil obligator și executoriu.

Pentru interesele principale și de mare importanță, această comisiune va convoca o adunare minimum de 10 gospodari notabili din acest oraș spre a se consfătui cu dâșii în asemenea chestiuni.

Comisiunea va fi datoare a forma un statut și un regulament de administrație, în senzul și în principiile acestui proces-verbal.

Toate aceste deciziuni se vor executa de către comitetul executor ales de comisiune.

Pentru ușurarea însărcinării ce punem acestei comisiuni decidem ca până a se forma un capital îndestulător prin mijloacele mai sus arătate, comisiunea să deschidă liste de subscripții pentru formarea unui capital începător spre întâmpinarea primelor necesități.

În privința chestiunii Bergher este de dorit o soluțiune cât mai grabnică, deci comisiunea va avea la dispozițiunea ei hahamii comunității.

Puterile acestei comisiuni sunt pentru o durată de 3 (trei) ani dela punerea în aplicație a acestei deciziuni care va fi la 1 Ianuarie viitor 1896.

Această comisiune este însărcinată și în drept de a tranșa cu Domnul Israil Bergher și hahamul lui pentru retragerea lor din acest oraș spre a nu mai fi intrigi între partizi și a putea ajunge la înființarea unei gabelă benevolă cu care să poate susține citatele instituțiuni și sunt în drept de ai da ori și care sumă de bani pentru această retragere.

Urmează sute de iscălituri.

Anul 1896

De la anul 1888 și până în acest an Comunitatea stagnează în toate. Tacsă n'a existat nici de iel. Școala Talmud thora și săracii erau susținuți de societăți de bine facere iar cultul percepea 5 bani de tăiatul păsărilor iar de la casapi cu cât s'an putut împăca. Cu alte cuvinte casapii plăteau rabinului și hahamilor cât le cuvenea mai bine. Comunitatea era săracă și lipsită de ori ce bine facere.



Șmil Sigler

Pe lângă așeste, există încă un rabin Israel Bergher. Face în Comunitate existența a două partizi rivale și dușmane de moarte, care au contribuit la nimicirea cu desăvârșire a Comninităței.

La începutul anului (1896) s'a alcătuit un comitet de inițiativă, compus din următoarele 16 persoane, care administrează afacerile Comunităței și aceștia sunt: Dr. Leon Ștein, L. N. Charas, Șmil Siegler, Herș Goldștein, Efraim Iuster, Meir Avram, Lupu Tarcuanu, Moise Roșcovici, Moise sin Leiba Făinar, Bercu Lazer Cantaragiu, Lazer Veinrauch,

Șmil Daniel, Meir Schwartz, Ozias Nadler, Levi Cretz și Ștrul Lupovici.

Acești domni îndată ce au luat cărma administrației, au căutat a înființa o taxă spre a avea suficiente resurse pentru susținerea instituțiilor Comunității. Deci îndată după rescumpărarea băiei de la D-nii Herșcu Copel, voind a înființa taxa, fură împiedicați de casapi, care nu admiseră a ceastă cu nici un preț. Așa dar la 25 Martie, Comitetul lansă



Moise Roșcovici

un apel către întreaga obște israelită de a nu mânca carne până se va înființa taxa pentru susținerea instituțiilor necesare și ajutorarea săracilor.

Duminică 23 April rabinul cu D-nii membrii L. N. Charas, Efr. Iuster, S. Daniel vorbiră în sinagoga mare rugând poporul să nu mănânce carne până nu se va înființa tacsă necesară Comunității. La 3 April casapii lansară și ei un fel de pamfleț, acuzând comitetul, și rabinul. La 10 April Comitetul a lansat un mare apel, arătând jaful casapilor și apelează la toți Evreii fără excepții a ține postul de carne

înainte până se va rezolvi chestiunea. La 19 April casapii iar lansează un fel de însciuțări că au adus pe rabinul de Neamț Israel Chaim Ackerman, spre a dovedi poporului inocența lor. Invită deci poporul pentru a doua zi Sămbătă să vie la sinagoga mare spre al asculta. Comitetul la locul lui invită și el poporul tot pentru această zi și oră în sinagogă închizând sinagoga pentru casapii și rabinul expres adus de dânșii. Casapii vâzând aceasta au adus un haham din



Lazăr Veinrauh

Târgu-Ocna. 1) La 22/4 April Comitetul a lansat un călduros apel către dame a nu cumpăra carne de la casapi, arătând pericolul ce amenință întreaga comunitate, de se va călca angajamentul luat de obște de a nu mânca carne până ce se va înființa taxa. Rabin era la misiunea sa, predicând în fie care Sămbătă pentru înființarea taxei necesare și ține-rea postului până la definitivă regulare al acestora. 2) La 23

1) Comitetul trimise un delegat la București, care aduse de la minister autorizatie pentru existența taxei.
Haiotz XXIII 1896 No. 1809, 1810, 1811, 1812, Actele mele. Pericica

April, făcându-se pomenirea atunci repositului Baron Hirsch, rabinul vorbind de reposit, aminti și chestia cărnei, rugând a se ține postul înainte. Asemene vorbiră: Alter Avram Idel Șor și eu. La 24 April se făcu împăcare cu casapii ca ei să perceapă 20 bani de chilo carne și să plătească numai 12 bani plus 1-50 pentru droburi.

1) Joi 25 April, toată obștia fu chemată la sinagogă, unde D-nul Charas ceti convențiunea cu casapii și astfel a doua zi totul s'a liniștit și obștea întreaga mânca carne. Din darea de seamă al acestui Comitet pe anul 1896 constatăm că veniturile și cheltuelile acestui an au fost 66.646 lei. Din această sumă 43312 lei 60 bani era venitul gabelei iar restul din venitul feredeului și altele.

Aci este locul de remarcat că după darea de seamă la 19 Ianuar 1897 peste 200 Evrei au lansat un protest contra comitetului, cerând abdicarea lor și înlocuirea lor cu 10 persoane alese de ei în mod provizor. Spiritul opoziției a dispărut în curând. Acest comitet a tipărit și statutul comunității. Din darea de seamă a comitetului pe anul 1897 constatăm că veniturile gabelei și al feredeului au fost 49,470 lei 55 bani iar cheltuelile 48,923 lei 78 bani deci a rămas un excedent de 546 lei 77 bani.

Aci mai am de notat că la adunarea generală, a reprezentanților Comunităților Israelite din țară, care avu loc la Galați la 25 Martie 1896, delegații Comunității locale au fost domnii Dr. Ștein și Șmil Siegler. Tot odată mai am de notat că membrii strângători pentru lemne au fost în anul 1896 D-nii Ben. Grunfeld și Ios. Veinrauch iar în anul 1897 D-nii Șmil Siegler și S. Lieberman.

1897

În acest an apăru un protest (foaie volantă) cu titlul: „Fraților“ scris „Frați“, contra epitropiei Comunității locale, dar peste câte-va zile la 19 Ianuar acest an eu am redactat și lansat un „Manifest“ contra epitropiei comunității israelite de aci, cu un întreg rechizitor. Acest manifest fu întâi scris de peste 200. enoriași și apoi tipărit și lan-

1) Vezi Haiotz An. 23 1896 No. 1809, 1810, 1811 1812 unde eu descriu toate aceste scrisuri pseudonim Petricică (adică eu cronicarul).

sat obștei Israelite. Epitropii nu luară în seamă pretextul obștei și administrară afacerile comunității după voința lor.

1898

În luna Februarie acest an am redactat și tipărit în jargon un mare apel (manifest) contra Epitropilor Comunității, unde înșirând rechizitorul greșelilor lor am și convocat o nouă alegere de epitropi, dar dânsii știură a pune pedici, ast-fel că totul a rămas baltă până la 27 Decembrie când s'a făcut o nouă alegere al unui nou comitet al Comunității, dar Comitetul vechi anulă alegerea prin un Proces-Verbal din 31 Dec. 1898 sub felurite motive fictive.

În darea de seamă a epitropiei pe anul 1897 constatăm la recapitulare că veniturile pe acel an au fost de 49470 lei 55 bani iar cheltuielile 48923 lei 78 bani deci un excedent de 546 lei 77 bani, rămânând datorii de plată în anul 1898 suma de 9908 lei.

1899

În 14 Ianuar acest an am redactat, tipărit și lansat un apel ironic contra epitropiilor comunității sub titlu: A geschprech über Piatrer Kuhl (1886-1899 un fel de con-vorbire între „Zurech“ și „Burech“, în care înșir toate greșelile vechiului comitet. Aceasta deșteaptă iarăși eno-riașii comunității așa că la 22 Ianuar a. c. s'au strâns toți delegații sinagogilor din localitate, hotărând ca vechiul comitet să nu mai gireze afacerile comunității până la o nouă alegere iar antreprenorii gabelei și al feredelui să plătească mandatele pentru cler, școală și caritate și prisosul să l depue D-lui Efr. Iuster.

La 7 Febr. a. c. delegații sinagogilor s'au întrunit în Casa de rugăciune: „Garibaldi“ unde au ales un birou al alegerii Epitropiei Comunității Israelite locale alcătuit astfel: Alter Avram președinte, I. Kopel Catz, I. D. Gărcineanu, L. Berman, M. Engelberg membrii, Iosef Kaufman și B. Kaufman secretari.

La 14 I. crt. este alegerea regulată, alegându-se pe un an următorul comitet, alcătuit din D-nii Efr. Iuster,

Alter Avram, Ios. Veinrauch, H. Esrig, Meir Voff cismar, Abr. Fichman, Leib Berman, Ițic L. Ianovitz, Lupu Tarcăuanu, I. Abramovici, A. Fondianer, I. Kopel Calz, Ad. Veiningher, Aron Nadler, H. Abramovici, Marcu Tinichigiu. La 21 Februar accst comitet este constituit, numindu-se pe D-nii Efr. Iuster, Ios, Veirauch, A. Fondianer,



Avram Fondianer

Ad. Veiningher și Ițic L. Ianovitz, ca comisie de recepție arhivei și averei Comunității. de la vechiul comitet care nu voea să demisioneze cu nici un preț, refuzând categoric a preda noului comitet cele cerute, deci comitetul ales a demisionat, hotărându-se a se face o nouă alegere la 19 April a. c. In această zi însă în loc de alegere, poporul adunat indignat de purtarea incorectă a vechiului comitet, în loc de-a face alegere, numește o comisiune de verificarea compturilor vechiului Comitet, pe anii 1896, 1897 și 1898 și care comitet s'a alcătuit din d-nii: M. Rubin, Alter Avram, Ios. Kaufman, Iancu Gărciueanu, L. Berman, Marcu Elișon, iar ca asesori pe Meir Fried-

man, L. Grünstein, Riven Zeilig, Strul Croitor, I. Abramovici și I. H. Colbeci. Această verificare a durat până la 14 Iunie când am transmis comisiei interimare raportul verificărilor, cerând tipărirea lui.

Comisiunea interimară însă-l dete la tipar falsificând cuvântul „nejustificate“ cu cuvântul „justificate“ etc. observând aceasta, am amenințat comisiunea pentru acest fals, deci ei nu l’au mai împărțit lăsând totul baltă.

La 2 Iulie a. c. am înștiințat prin afișe în toate sinagogile, că am verificat compturile, predând raportul comisiei interimare pentru al tipări. Comisia interimară făgăduiește retipărirea raportului tipărit fals, dar nici până azi n’a făcut’o spre a nu arăta adevărul verificărilor. În luna Martie a. c. încă o gașcă de meseriași în cap cu unul care a cauzat comunității foarte multe inconveniente, se erijă în a fi reprezentate tuturor meseriașilor de aci, fac apeluri, împart buletine electorale ect. în favorul vechiului și compromisului comitet, cerând realegerea lui, deci această mișelie a produs o mare fierbere în sânul obștei Israelite locale.

La 31 Martie față cu pericolul ce amenință distrugerea întregii comunități s’a format un comitet de apărare intereselor Comunității, dar și acest comitet era alcătuit din persoane care au făcut parte din alte comitete, bizuind a pune mâna și pe venitul gabelei, feredeului etc. În acest interval mai multe apeluri și protestări tipărite au apărut contra vechiului comitet și contra comisiei interimare.

Așa un mare apel în jargon scris „Bătrânii orașului Piatra-N,“ stropea cu lavă de vulcan contra vechiului comitet, apelând a nu li se da nici un concurs nici pentru cumpărarea unui spital,

Alte apeluri cerură pacea obștei și convocau la alegerea unui nou comitet.

Tot în acest timp cam în luna Septembrie, vechiul comitet sub pseodonomul „Dornicii păcii orașului“ lansează un mare apel, apărând vechiul comitet, laudând chiar faptele lui; arătând laudabilă inițiativă de-a creia cât de curând un spital, asigurând că acest comitet va prefăce comunitatea noastră într’un paradis.

Comisie interimară alcătuită din d-nii : H. Abramovici, Lupu Tarcuanu, M. Avram, I. K. Catz, A. Veiningher, A. Fondianer și H. Cifer, lansară în luna Decembrie a. c. un apel către obștea israelită, în care cer ca la 5 Decembrie să se aleagă un comitet definitiv, căci nu mai pot conduce afacerile obștești ale comunității,

În fine s'a alcătuit un comitet compus din vechii kahali, alipind 3 membrii noi.

La 31 Martie comitetul de inițiativă invită obștea a veni la consfătuirea în interesele comunității.

Iată copia invitărei :

Piatra-N. 31 Martie 1899

STIMABILE DOMN.

Față de pericolul ce amenință distrugerea veniturilor comunității israelite din localitate, s'a format un comitet de inițiativă spre a apăra interesele comunității noastre.

Deci sunteți rugați ca insistență să binevoiți a participa și dv. la întrunirea intimă ce va avea loc Joi 1 Aprilie orele 8 seara precis, în localul comunității (casele G. Weinrauch) la care întrunire convocăm pe mai mulți coreligionari notabili.

Comitetul

Comitetul de inițiativă pentru restabilirea ordinii alcătuit din d-nii : L. N. Charas, Șmil Sigler, S. Liberman, S. Daniel, Meir Avram, H. Abramovici, Avram Fondianer, Moisa L. Făinar, Avram Ialer, S. Drimer, Ch. I. Kolomeir, Lazar Weinrauch, Iosef Weinrauch, L. A. Tarcuanu, A. Renert, Carl Nacht, Paul Juster, B. L. Cantaragiu, I. Gărcineanu, Leib Berman, A. Fichman, Efr. Juster, Dr. Stein, Alter Avram, H. Goldștein, M. Roșcovici, Iulius Agatstein, I. K. Katz, Ilie Soicher, Iancu Abramovici și Mendel Lazarovici, văzând starea de anarhie a comunității, invită la alegerea pentru 18 April acest an.

1900

Singurul om ce era lipsit în actualul comitet era fostul președinte al epitropiei comunității.

În contra sa apăru un pamflet tipărit, reprobând purtarea sa și laudând pe membrii comitetului ales, care nu erau alții decât tot vechiul comitet, dar în locul fostului președinte ce era cel puțin doctor și om cult reprezentabilul, se alege un incult dar voluminos în corp după moda veche.

Nemulțumirea domină în sânul comunității.

Sămbătă în 3 Iunie a. c. eu cu Dr. A. Luceanu am convocat obștea Israelită în sinagoga veche catedrală, arătând obștei toate documentele relative abuzurilor și neglijenței vechiului comitet precum și falsul raportului comisiunii de verificarea compturilor obștești, fabricat de acel vechi nou comitet.

La istorisirea acestor fapte obștea a rămas indignată dar din cauza emigrării ce era pe atunci la ordinea zilei nimic nu s'a putut face pentru a reabilita acea stare.

1901

Situația comunității era foarte complicată, era și nu era nici'o epitropie, nici'o stăpânire.

La 8/20 April a. c. obștea Israelită s'a întrunit în casa de rugăciune «Chabat» și aleseră o comisiune de verificarea compturilor vechiului comitet, care nu voia să abdice.

Această comisiune, neavând oameni activi care să se intereseze, n'a ajuns la nici un rezultat, așa că toată agitația adormi.

La 22 August D-nii M. I. Ipcar și Ef. Iuster convocară fruntașii în loja „B'nei Briith“ pentru a aplană neînțelegerile obștei locale, deci după lungi desbateri se depărtă secretarul epitropiei care fu găsit culpabil pentru ingratitudea obștei.

Pentru seara de 17 August a. c. obștea era convocată în casa de rugăciune din str. mare (casele Matasar)

de către un comitet de inițiativă spre a alege o comisiune interimară, destituind vechiul regim. Pentru acest scop lansară un mare apel, arătând greșelile vechiului comitet în toate ramurile, rugând ca votul obștesc să înlocuiască acel comitet.

Această comisiune sub președinția D lui L. Veinrauch convoacă obștea Israelită pentru ziua de 16 Septembrie a. c. în sala teatrului, spre a consfătuși în comun pentru alegerea epitropiei și asupra instituțiilor comunității.

Intrunirea a fost mare dar rezultatul a fost mic.

În fine la 9 Sept. a. c. vechiul comitet al comunității prin o circulară cu titlul „lubiților frați!” și subscris „Comitetul”, după ce arată și înșiră în lung și în lat binefacerile lor, după ce dojenează obștea pentru îngratitudinea ce li arată în schimbul devotamentului etc. ce au sacrificat, apoi demisionează totuși convoacă obștea la o nouă alegere de epitropi în cancelaria comunității prin delegații ce se vor trimite din partea enoriașilor tuturor sinagogilor cu procese verbale în regulă.

Comisiunea interimară fixează termenul alegerii pe ziua de 7 Octombrie a. c.

Biroul alegerii era alcătuit din D-nii : B. Samsoni, S. Siegler, B. L. Cantaragiu, L. Veinrauch, Carol Nacht, H. Goldștein și B. K. Engelberg.

Tot-odată comisiunea înșiră și recomandă lista ei de candidați.

La 7 Octombrie a. c. neputându-se efectua alegerea din cauza unui număr minimum de votanți deci comisiunea a amănat alegerea pentru ziua de 28 Oct. a. c.

Atât comisiunea interimară cât și soc. meseriașilor Scheives Achem au prezentat listele lor biuroului iar eu prevăzând înțelegerea comisiunii interimare cu capii soc. meseriașilor „Scheives Achim” am prezentat o listă cu 16 candidați, persoane independente și cu dorința binelui pentru comunitate.

Această listă a fost subscrisă cu 300 buletine pe care era înșirat candidații și fiecare votant iscălit pe un asemenea buletin și deosebit pe un Proces-Verbal, unde arată lista acestor candidați, aleși fiind de toți subscriitorii buletinelor și al Procesului-Verbal.

Comisiunea, care s'a pus singură ca candidați, văzând că le presint un ast-fel de lucru logic începură a căuta nod în papură și mă sfătuiră să las în mâinele lor Procesul-Verbal cu buletinele subscrise, eu n'am cedat, deci ei s'au ales între ei cum voiră

La 30 Oct. a. c. apăru un protest contra acelei alegeri, infierând pe cei interesați.

Peste câteva zile apăru un pamflet contra președintelui



Pincu Zisu

comisiunei interimare. totuși comisiunea o duse schioapă, până la 16 Decembrie a. c., când prin delegații tuturor sinagogilor locale s'au efectuat alegerea epitropilor în cancelaria Comunității.

Biroul alegerii era alcătuit ast-tel; d. Meir Abram, (președ.), d. Ios. Naftalison și Martin Șperling (vice-președ.), d. L. Polack, M. Schwartz și Aron Veintraub (membrii), iar D-nii Iosef Kaufman și P. Zisu (secretari).

Alegerea s'a efectuat în bună regulă, alegându-se un comitet cu dreptul de a administra până la 1 Ianuar 1903,

totuși acest comitet peste timpul mandatului lor, conduce în mod neglijent frânele comunității.

După comptul veniturilor și cheltuelilor comunității pe anul 1901-1902 se constată venituri 55,591 lei 75 bani, iar cheltuelile tot astfel.

Budgetul anului 1901-1902 este venituri și cheltueli ast-fel: Venituri 45340 lei și cheltueli 41242 lei deci un saldo de 4088 lei.

Compt de venituri și cheltueli pe anul 1902.

Comitetul Comunității Isr. din urba P. N.

Președ. C. Nacht, Vice președ. Ios. Veinrauch, M. Strich casier M. Avram, consilieri H. Esrig, P. Zisu, L. Haras, L. Șmil, L. Creț, A. Fischer, O. Nadler, L. Hafner, I. Carp, H. Cifer, secr. I. Strich, controlor P. Zisu, Venituri și cheltueli 56902,08 b.

1902

În luna Februar apare un apel-protest contra suirei taxei asupra cărnei și al păsărilor, dar comitetul aplană greva...

În august a. c. d. Naftalison se retrage din comitet, lansând un fel de înștiințare protest contra președintelui și secretarului epitropiei.

După comptul de venituri și cheltueli pe anul 1902 rezultă că ambele sunt 56,902 lei 0,8 b.

La 3 Iulie 1902 s'a ales cu proces verbal subscris de obștia, următorul comitet al Epitropiei Comunității locale.

Iată copia:

Proces-Verbal

No. 1

de constituire

Astăzi anul 1902 luna Iulie în 3 zile

Subsemnații membrii aleși de reprezentanții Epitro-

piei comunității Israelite al orașului Piatra-N. și de reprezentanții comitetului dirigente ale școlilor israelite acestei localități, în comisiunea de construcție pentru administrarea, executarea și privegerea clădirii școlii de băeți a comunității ce este a se întreprinde în regiie după decisiunea acelor de mai sus ce ni'au ales: ntrunindu-ne astăzi în ședință ni declarăm constituiți în acest scop și misiune și am regulat următoarele:



Pine Daniel

1) Am ales dintre noi pe D-l Carol Nacht președinte pe D-nii Iosef Naftalisohn și I. Koppel Katz vicepreședinți pe D-l B. Samsony casier și pe D-l M. Sperling secretarul comisiunii, iar D-nii Iosef Weinrauch, B. L. Cantaragiu și Ad. Weiningher să fie membri asistenți.

2) Am coaptat pe D-nii P. Daniel și Bar. K. Engelberg în calitate de controlori de afaceri.

3) Am hotărât că dacă va fi nevoie de un contabil a parte să angajăm pe un salariat pe conto casei.

4) Funcțiile de primitor de material și executor permanent, se va angaja de noi cu salar după trebuință.

5) Ședințele comisiunii se vor ține deocam dată când vor fi convocate de Președintele și în lipsa sa de un vice-președinte împreună cu secretarul; și se vor ține pentru a fi valabile și decisive când vor fi cinci membri prezenți luând decisiunea prin majoritate.

6) Mandatele de plată, nu se va putea plăti de casier dacă nu vor fi semnate de 3 membri între care și președintele sau în lipsa sa un vice președinte, contrasemnat



Ilie Soicher

de secretarul și vizat de un controlor.

Măsurile ce vor mai fi de luat, precum și regularea ședințelor ordinare se vor regula în urma în ședinți și prin procese verbale în regulă.

Ședința preliminară pentru a ni consfătuși asupra procedărei de la început se va ține chiar mâine la 4/17 cor.

Drept care am semnat noi toți acest proces verbal.

Urmează iscălituri.

În comptul Comunităței pe anul 1901-1902 figurează ca reprezentanți următoarele persoane; Moisă L. Făinar

(președinte), Avram Fondianer și I. K. Katz (vice-președ), H. Esrig (controlor), Iulius Agatștein, Carol Nacht, A. Renert, Ilie Soicher, B. L. Cantaragiu, S. Drimer, L. Crețu, Osias Nadler și H. Cifer (membrii) iar secretar, I. Schwartz.

În comptul comitetului comunității pe anul 1902 figurează în comitet D-nii; Carol Nacht (președ.), Iosef Weinrauch și Moritz Strich (vice președinți), Meir Avram (casier), iar Consilier D-nii H. Esrig, P. Zisu, L. Charas, L. Șmil, L. Crețu, A. Fichman, O. Nadler, L. Hafner, I. Carp și H. Șifer. Secretar I. Schwartz.

1903

După cum am zis și contra acestui comitet a fost nemulțumire.

La începutul lui April apăru un protest contra epitropilor actuali, convocând o nouă alegere pentru ziua de 13 April în sala teatrului și care n'a avut alt rezultat decât a face scandal stupid în cancelaria epitropiei, unde era licitația asupra azimei în folosul spitalului ce se proiectase a se înființa. Epitropia protestează contra acestui apel.

Tot în această lună a avut loc un mare conflict între obștea cu fosul antreprenor al fabricii azimelor de Paște.

Comitetul comunității arendează altor persoane fabricarea azimelor, deci fostul antreprenor M. L. S., contra voinței Epitropiei comunității și al rabinului, fabrica azime vânzând cu preț derizoriu fără taxa „mues-chiten“, deci Epitropia și rabinul au făcut întrunire al obștei în sinagoga Lipsanilor unde apelează la populație a nu se cumpăra la fostul antreprenor, care lovește direct în populația săracă al obștei, căci această taxă este exclusiv al saracilor pentru sărbătoarea Paștelor.

Tot în acest an 1903 Epitropia comunității lansează un apel, pentru cumpărarea și ținerea spitalului, face o taxă benevolă de 2 bani de fie care pâine ce se vor consuma de populația israelită.

Licitarea avu loc în ziua de 10 April.

În comptul Epitropiei, de la 6 Ianuar 1903 până la 27

Iunie 1904 constatăm; Venituri 7904? lei 98 bani iar cheltuieli tot atâta.

Sedința de la 27 Iulie 1904. Președinte Carol Nacht, Membrii Iosef Veinrauch, Moritz Strich, P. Zisu L. Charas, L. Hafner. Secretar I. Schwartz. Cenzori P. Zisu și I. Gărcineanu.

1904

În acest an a apărut pamflete contra Epitropilor Comunității care a fost silit a demisiona și astfel fiind președintele Comisiunii interimare convoacă obștea la o nouă alegere pentru ziua de 18 Septembrie acel an.

Iată convocarea :

Comitetul Epitropiei Comunității Israelite din Piatra-N. Comisiune Interimară

Convocare

Pentru alegerea membrilor epitropiei care au a administra veniturile Comunității Israelite, s'a fixat termenul pentru Marți 18 Septembrie curent, când se va efectua alegerea prin scrutin cu vot universal.

Domnii contribuabili ai cultului Israelit îndreptățiți la vot sunt rugați a se presenta în sus arătata zi la ora 10 a. m. în localul școalei de rugăciuni din str. Cuza-Vodă No. 66 vis-à-vis de Poștă, unde se va efectua alegerea.

Un afiș special va determina regimul electoral sub care vom face alegerea, pentru care vom solicita controlul autorității comunale.

Președinte L. *Weinrauch*

Secretar *Baruch K. Enghelberg*

Tot în acelaș an se lansează un avertisment D lui Lazar Weinrauch, președintele Comisiunii interimare a Comuni-

tății Israelite din Piatra-N., unde este rugat a da compt de venituri și cheltueli manipulate în timpul cât dânsul a fost președintele comisiunei interimare.

Tot în acest an, după alegere, apare un apel în idisch unde se înștiințează obștea israelită că următoarele persoane vor alcătui administrația secțională a Comunității;

Spitalul și Azilul: Șmil Herșcovici, L. N. Charas, Iulius Agatștein, Samuel Daniel, M. I. Ipcar, M. Roșcovici S. Lieberman și Ilie Soicher.



Moisă Juster

Școalele

M. L. Focșăneanu, P. Daniel, L. Kassvan, M. Eiscovici, Michel Grünberg, Ios. Veinrauch, D. Samsoni și Idel Haffner.

Administrația și Asistența

H, Esrig, Ițic Vigder, Pincu Zisu, Leon Iackerkaner, M. V. Pascăr, G. Leizersohn, M. Abramovici și I. H. Katz.

Controlă și Cenzorii

Iulius Agatstein, M. I. Ipcar, M. L. Focșăneanu, Ios. Veinrauch, H. Esrig, Ghedale Leizersohn, Moise Iuster, Sigm. Herșcovici, Șmiel Siegler și I. K. Katz.

În comptul de venituri și cheltueli socotit de la 27 Iunie 1904 și până la 1 Iunie 1905. Venituri 44539 lei și 75 b. Cheltueli: 44844 lei 60 bani,



Michel Juster

Comitetul Comunității era ast-fel compus :

A. Iosef Naftalisohn (președinte), Michel Iuster și H. Goldstein (vice-președinți), iar membrii: I. Steinfeld, L. Charas, Leon Ghetler, A. Fichman și Osias Nadler. Secretar I. Schwartz.

1905

În acest an Comitetul Epitropiei Comunității israelite locale era alcătuit astfel: Michel Iuster (președinte), iar membrii D-nii H. Goldstein, M. Roșcovici, Sam. Daniel,

L. Charas, A. Fichman, L. Ghetler și M. Fridman iar secretar I. Schwartz.

După comptul dat de Comitetul Comunității pe anul 1905 este specificat ast-fel Venitul Gabelei 69071 lei și 95 bani. Baia 11530 lei. Cheltueli: Clerul 19159, școalele de băeți 15430 l. școala de fete 1850 lei. școala nouă 11055 lei, Spitalul 14376 lei, ajutorae săptămânale 6140, baia reparație 1912, subvențiuni, administrație, abatoarele de păsări etc. Total debit și credit 90311 lei 95 bani.

În acest an sosind aci un apel din București, semnat de D-nii Dr. M. Beck, Ad. Solomon și I. S. Astruc, de-a veni în ajutorul masacrațiilor din Chișinău deci și Epitropia comunității locale lansă un apel în idisch, tot pentru scop.

1906

În acest an apăru un mare apel „Koil Koire“ în idisch, unde se critică Epitropia Comunității și pe regretatul D-r Ștein.

D-r Ștein răspunde calomniilor aduse lui, prin o broșură din 20 pagini, arătându și activitatea sa ca președinte al Comunității.

În acest an d. Președinte al Comunității face următorul apel către obștea Israelită de aci

Apel către Obștia Israelită din Urba Piatra-N.

Iubiți Coreligionari,

Subsemnatul Michel Iuster lucrând în calitate de Președinte al Epitropiei comunității israelite locale, cunoscând deja foarte de aproape cu câtă greutate se întretin instituțiunile noastre culturale și de caritate chiar în timpul când unirea și înțelegerea există.

Când însă din nefericire împrejurările voiesc ca ambițiunile personale să fie mai presus de cât interesul general, atunci e iluzoriu ori-ce sforțări întrebuițate pentru

susținerea acelor instituțiuni de bine-facere și totul amenință prăbușire.

În special e fapt notoriu că în comunitatea noastră s'a provocat discuțiunile regretabile și critică personală și în atare circumstanțe o parte din D-nii reprezentanți aleși de Obște în 1904 s'au retras din această demnitate alți deși n'au avut mandatul Obștei au înțeles a participa la ședințele comitetului și a'și lua singur calitatea de reprezentanți, în fine unii pentru a'și satisface ambițiunile lor personale provoacă desordine prin adunări ridicule și prin discursuri puțin demne etc. etc.

În această stare de lucruri pentru a curma aceste neînțelegeri și pentru a nu se paralisa cu desăvârșire interesele comunității cari numai grația unirei și buneii armonie ce a dominat un timp îndelungat au putut prospera în mod așa de fericit, 'mi permit a ruga cu stăruință pe toți coreligionarii comunității noastre a lua parte la adunarea generală care va avea loc Duminică 11 Iunie crt. ora 2 p. m. în localul comitetului pentru a se proceda la o nouă alegere a reprezentanților Comunității noastre, din sânul căruia apoi Comitetu va alege Epitropii Spitalului.

Un număr însemnat de coreligionari care doresc pace și binele Obștei au onoare a vă ruga să bine-voiți a adopta următoarea listă de candidați :

Michel Juster, H. Goldstein, A. Iosef Naftalison, Lupu A. Tarcauanu, S. I. Katz, L. Haras, Adolf Weininger, I. Steinfeld, B. L. Cantaragiu, I. M. Segal (zet Rachmil Segal) Meer Daniel, S. Daniel, L. Rosenzweig, A. Fichman, Meer Friedman, L. Haffner, L. Ghetler, L. Weinrauch A. Fondianer, L. Pollak, Josef Weinrauch.

Din acest număr de Candidați propuși Dv. veți alege 13 reprezentanți din cari apoi, în urma constituirii Comitetului se va numi Epitropii Spitalului cari vor constitui una din secțiunile Comitetului.

Convins fiind de sentimentele de unire ce fie care Coreligionar din comunitatea noastră conservă în favoarea intereselor obștei îmi place a crede că veți bine-voi a lua în considerație justa mea solicitare și veți veni la

această adunare în număr cât posibil de mare și cu această speranță vă rog a primi asigurarea înaltei mele stime.

Michel Juster

Președ. al Epitr. Comunității Isr. Piatra-N.

1906 Mai 3

1907

Budgetul Comunității pe acest an; Gabela 828 lei 65 b. pe săptămână 42569.80. Baia 5160 lei anual total 47729 lei 80 bani.

Cheltueli. Apundamentul clerului 1928, Instrucțiunea publică 7992, Chiria școalei de fete 1050, Amortismenul școalei noi 3500, Intreținerea Spitalului 8500, Ajutoare săptămânale 4160, Idem directe 2000, Salar Secretar 950, Idem servant 260, Fonciare și asigurări 1500, Chirie și lemne pentru abator de păsări 400, Diverse spese de cancelarie 300, Intreținere de imobile 1500, Spre (achitare) în comptul deficitului 3249 lei 80 bani.

Total general 47729 lei 80 bani.

Presentul budget s'a aprobat în ședința de la 20/11907.

Președinte M. luster. Membrii: H. Goldștein, M. Roșcovi, S. Daniel, L. Charas, A. Fichman, L. Ghetler, M. Friedman, Secretar I. Schwartz.

1908-1909

În anul acesta apăru mai multe proteste, contra lui M. luster și d-sa indignat fiind a demisionat din președinția, lansând către obștia Israelită următoarea înștiințare;

EPITROPIA
Comunității Culturii Israelite
din
Urba Piatra-N.

Piatra-N. 25 August 1908

Iubiți Coreligionari

Sub-semnatul Michel luster lucrând în calitate de Președinte al Comitetului Comunității Israelite din Piatra-N. motivat de atitudinea regretabilă a D-lui Doctor L. Stain față de Comitetul respectiv, a agitațiilor ostile și dăunătoare Comunității noastre pe care le face între coreligionarii noștri, și pentru ca această stare de lucruri să nu se agraveze, mă declar demisionat din demnitatea de Președinte al Comunității, vă mulțumesc pentru onoarea și încrederea ce ați binevoit a'mi da și vă rog ca pentru interesul și binele obștei să vă adunați irevocabil în ziua de 31 August cor. ora 2 p. m. în localul Școalei de băieți din strada Șipotelor spre a se proceda la alegerea unui nou comitet.

Primiți vă rog stima mea.

Președinte, *Michel luste*

Secretar-Comptabil *Isac Șwartz*

Încă înainte trimiterei acestei înștiințări din partea d-lui luster, avu loc o mare intruuire în ziua de 10 August anul acesta, alegându-se următoarea comisie intertmară.

lață Procesul-Verbal ;

Cu ajutorul lui D-zeu

Proces-Verbal

Astăzi Duminică 10 August 1908 subscriși Enoriași ai Comunității Israelite din acest oraș adunându-ne în Bet-Hamedraș «Garibaldi» de aci și consfătuindu-ne în comun asupra intereselor obștești ale comunității noastre.

Având în vedere starea anormală în care se găsesc actualmente instituțiunile și afacerile comunității noastre.

Având în vedere că administrația acestor instituțiuni sunt în cea mai crasă suferință.

Având în vedere că Epitropia Comunității este cu totul redusă așa că din întregul lor număr au rămas numai 2 membri interesați, așa că nimene nu se mai interesează de mersul progresiv al acestor instituțiuni care sânt lăsate la discreția lor.

Având în vedere că comunitățile limitrofe, fac progrese în fie care zi, introducându se reforme mari de care și comunitatea noastră are indispensabilă trebuință.

Așa dar după a noastră chibzuire am ales pe următorii Domni ca comitet interimar, înputernicit de noi de a regula altă alegere a unei Epitropii a Comunității noastre și a regula ori-ce interese ale instituțiunilor și intereselor noastre cum vor găsi de cuviință.

Acest comitet este ales și înputernicit de noi în regulă și administra toate afacerile comunității noastre până la alegerea generală a Epitropiei comunității.

Acest comitet se alcătuește din următorii enoriași :

Bercu Cantaragiu, Herș Esrig, Pincu Zisu, Iosef Kaufman, Iancu Herș, David Davidovici, Meir Zeilig, Strul Ghelberg, Osias Nadler, Ilie Soicher, Herș Iancovici, Leib Ber-
man, David Kahane, Abram Fichman, Idel Hafner, Leizer Mendel, Abr. Veisman, Lupu Lupovici.

Aceștia vor alcătui comitetul (comisia interimară), care vor regula și administra afacerile comunității noastre conform celor stipulate mai sus.

Drept pentru care am încheiat acest Proces-Verbal subscris de noi enoriași Comunității noastre în Piatra-N.

Urmează sute de iscălituri.

Fostul secretar al comunității în înțelegere cu casapii au căutat a împedica comisia interimară, aducând un haham spre a nimici gabela.

Iată Procesul-Verbal:

Proces-Verbal

Subscriși Ab. I. Schor, Iacob Marcovici și B. K. Engelberg domiciliați în orașul Piatra-N. în urma adresei ce am primit din partea Prrședintelui Epitropiei Israelite locale prin care ne invită să dirigem algerea comitetului definitiv al Epitropiei pe o durată de trei ani întrunindu-ne astăzi Duminică 7 Septembrie 1908 în localul școalei Israelito-Română din strada Șipotele, unde ne-am constituit în Birou electoral sub Președinția D-lui B. K. Engelberg asistați fiind de D-l Rudolf Ferester ca Secretar, fiind față și D-l Subcomisar Gherasim ca însărcinat din partea poliției și la ora 3 p. m. am procedat la efectuarea alegerii.

După ce am constatat adunarea și în privința alegerii unui Secretar al comunității ce era să se facă în acelaș timp cu alegerea comitetului și adunarea în unanimitate s'a pronunțat că lasă această sarcină în sama comitetului ce se va alege, am procedat la împărțirea buletinelor de vot care conțau în singură listă ce a fost prezentată cu un număr de 18 (opt spre zece) candidați și am aplicat votanților, că fiecare e în drept să șteargă din acea listă un număr maxim de șase candidați așa ca să rămâe minimum doi sprezece din care urmiază că cel puțin zece (din cei aleși) să aibă deplină putere a seconstitui în comitet definitiv.

La ora 5 jum. p. m. am dispoiat scrutinul și după ce am constatat că am luat parte la alegerea unui număr de una sută trei zeci și nouă votanți cari toți au iscălit procesul verbal aci anexat, am procedat la verificarea buletinelor și am constatat că au întrunit voturi după lista de mai jos:

Dr. Stein 135, M. L. Abeles 76, I. H. Colbeci 139, S. M. Goldsfarb, 92, Leizer Mendel 126, Rachmil Zeilig 119, Nută Schvartz 134, D. Cahană 136, S. Enghelberg 93, S. Herșcovici 91, L. Hafner 97, Iosef Kaufman 108, Pincu Zisu 88, D. Davidovici 134, Osias Nadler 129, Ițic Leibovici 134, M. Friedman 92, A. Fischman 133.

De oarece toți 18 candidați au întrunit majoritatea absolută de voturi, am declarat aleși pe toți.

Ședința s'a terminat la ora 7 seara și s'a petrecut în cea mai bună liniște, fără nici un incident.

Drept care am încheiet acest proces verbal în dublu exemplar, din care unul urmează a se înainta Comitetului dimpreună cu anexa subscrisă de votanți iar cel'lalt va rămănea în păstrarea noastră.

Piatra-N. în 7 Septembrie 1908.

Președinte biuroului ss) B. K. *Engelberg*.

ss) Membrii I. Marcovici

ss) secretar R. Ferester

Cetită *George N. Ceașescu*

ROMANIA

Primăria Urbei Piatra

Județul Niamț

Copia prezentei fiind conformă cu originalul aflat în Dos. Primăriei No. 7/908, se legalizează.

Primar *N. I. Ioaniu*

Secretar *Gr. Gh. Covrig*

No. 3584, 1909 Iulie 14

În acelaș interval fiind și alegerea și constituirea următorului comitet al Epitropiei sub președinția D-lui Dr. Stein, deci s'au luat măsuri de a feri și împiedica acest pericol.

Iată și Procesul Verbal al constituirii comitetului :

Proces Verbal

Ședința de constituire a comitetului epitropiei Comunității israelite din Piatra-N. din 22 August 1908.

Sub președinția D-lui D-r Ștein.

1) D-l Președinte constată reaua stare în care se află comunitatea, mersul regresiv al tuturor instituțiilor din cauza neglijenței și nepăsărei comunalitylor.

Față cu această miserabilă stare se impune o remaniere spre bine și această sarcină și ca noul comitet de a lucra cu zel spre îmbunătățirea și readucerea bunei ordine în administrația comunității.

2) D-l antreprenor al Gabelei D-l David Grinfeld e chemat a da lămuriri relativ la budgetul de cheltueli a comunității ca până acuma. Se dresază acest budget care se urcă la valoarea de lei 40000 pe an aprox.

Se procede la sursele de venituri conform vechiului compt care se urcă la suma aprox. de lei 48500.

D-l Președinte își dă părerea că starea financiară a comunității dă speranțe bazate pe venituri suficiente, regulând buna achitare a slușbașilor.

3) D-l Președinte se adresează corpului hahamilor, punându-le în vedere că comitetul va purta grijă de a le plăti regulat și îndestulat dar li se cere de a recunoaște comitetul supunându-le ordinelor comitetului fără nici o rezervă și fără nici o opintire și fără a se certa între dânșii.

4) Se decide de a se convoca o întrunire a comitetului pe Duminică 24 August 1908 pentru care zi să fie invitat și secretarul D l Itic Șvartz de a pune la dispoziție archiva fostei epitropii și a încheia compturile vechei gestiuni cu care ocazie membrii noului comitet vor putea să constate modul operațiilor comunității, starea la care s'a ajuns cu felul distribuiri sumelor, și astfel vor putea avisa la mijloacele de ameliorare la regularea tuturor instituțiilorlor

5) Se procede la repartisarea funcțiilor între membrii comitetului cu rezultatul următor :

Președinte : Dr. Ștein, vice-președinte : M. L. Abeles, casier Nuta Schwartz, controlor S. Gelbert, membrii L. Hafner, I. H. Colbeci, Pincu Zisu, Ios. Kaufman, David Davidovici, L. Mendei, D. Cahane, S. Herșcovici, Rahmil Zeilig.

Urmiază iscăliturile comitetului.

Noi hahami subscriși ne obligăm a da ascultarea ordinelor noului comitet sus zis sub președinția D-lui Dr. Ștein și declarăm pe onoarea noastră că ne vom conforma strict ordinelor D-lor.

22 August 1308.

Aron Leib Sehechter, Ichiel Haham, Leibiș Feibel, Avram Haham, Efroim Rotman.

Noul comitet lansează populației israelite înștiințare (cu felicitare de Roș-șașana) în idisch, unde arată că s'a curmat cu casapii și să fie liniște și concordie.

În acelaș timp președintele Comunității Dr: Stein prin adresa sa din 17 Supt. acel an se plânge către toștul președinte Michel Iuster că fostul secretar al comunității Ițic Schvartz și-a însușit mai multe acte ale comunității.

Conducerea a fost că în fiecare lună ce dedea socoteala obștei prin uu buletin și foi volante.

După statntul Epitropiei Comunițății lefurile clerului a fost ast-fel lunar :

Rabinul Haim Löbel 280, Ioil Haham 112, Ichiel Haham 112, Aron Leib Haham 112, Leibiș Feibil 112, Avram Leibelsohn 75, Haim Haham 52 și Moisë credincios 20 lei. Total 987 lei lunar.

Pentru a servi ca normă istoriei comunității locale reproduc: Caetul de sarcini precum și Contractul fabricării azimelor pentru paște.

Iată copiile lor :

COMUNITATEA ISRAELITĂ DIN PIATRA-N.

Fabricarea și vinderea de azime

Caet de Sarcini

- 1) Comitetul pune la dispoziția însărcinatului cu fabricarea și vinderea de azime patru vagoane și jumătate făină No. 5 și No. 3 care fiind amestecate la olaltă vor servi la prepararea unei singure calități de azime.
- 2) Fabricarea se va face în două cuptoare și se va începe la 7 februarie crt.
- 3) Azimole vor fi bine lucrate, adică : subțiri, bine coapte și prăjite.
- 4) Prețul de vindere al unui kgr. de azime va fi cinci zeci bani.
- 5) Un membru din comitet va supraveghia ca condițiunile din prezentul caiet de sarcini să fie executate.
- 6) În caz de abatere a însărcinatului de la pispozi-

țiunile de mai sus, va fi destituit și i se va confisca garanția ce a depus.

7) Cheltuelile de ori ce natură privitoare la această operațiune privesc pe însărcinat.

8) Comitetul nu ia altă obligațiune față de însărcinat de cât aceia de a li pune la dispoziție concursul moral a Rabinului comunității.

Piatra-N. 27 Ianuarie 1909.

Președinte

Secretar

Dr. Ștein

Dr. Leon Iuster,

Solomon Fridman, Moritz Wolf

Antreprenor *I. Blumen*

COMUNITATEA ISRAELITA DIN PIATRA-N.

Contract de locațiune de Serviciu

Subscrisul Dr. Ștein în calitate de președinte al comunității israelite din Piatra-N. în vederea fabricării și vinderei de azime necesară populațiunii israelite din acest oraș pentru sărbătorile de paști 1909 și care conform procesului-Verbal No. 20 din 27 Ianuarie 1909 nrmează a se executa în regie de comitetul comunității am angajat pentru acest scop și pe termen de două luni de astăzi pe D-l Ioine Blumen, persoană cunoscătoare în fabricarea și vinderea de azime.

D-l I. Blumen în schimbul serviciului ce ne prestează garantând că din această operațiune va rezulta pentru comunitate un beneficiu de două mii cinci sute lei și asigurând acest beneficiu prin anticiparea lui efectivă și fără nici o rezervă în mâinile D-lui.

Va primi drept remunerațiune surplusul de beneficii ce eventual ar rezulta.

Piatra-N. 5 Februarie 1909.

Președinte *Dr. Ștein*

Secretar *Dr. Leon Iuster*

Subscrisul loine Blumen declar că sunt mulțumit de cuprinsul acestui contract și mă voi conforma în totul caetului de sarcini concernând fabricarea și vinderea de azime alcătuit de comitetul comuniăței la 27 Ianuarie 1909.

Antreprenor *I. Blumen*

Din Buletinul Comunităței locale Anul I No. 1 pe Marte 1909 extragem cele ce ne interesează :



Carol Nacht

Precuvântare

Comunitatea noastră locală ca și cele l'alte din întreaga țară, are instituțiuni frumoase, care sunt susținute din venitul benevol al gabelei.

Avem 3 școli de curs primar, de ambele sexe, un spital, o baie, cimitire, societăți de bine-facere, cantină școlară, asistență săracilor (lemne, azime etc.) și în perspectivă și înființarea unui azil pentru infirmi și bătrâni. Deci suntem o

comunitate avută și una din cele mai principale din România. Ca atare avem nevoie de o administrație conform cerințelor de astăzi, adică cu comptabilitatea și arhiva în regulă. Deosebit avem nevoie și de un buletin propriu al comunității, unde să putem da enoriașilor în fie-care lună, complitul de venituri și cheltuei al fie căreia instituțiuni în parte.

Comunități surori, cu mult mai mici ca a noastră, ca: Ploești, Braila etc, au de mult timp buletinul lor lunar. Așa dar găsind și noi de nevoie a poseda atare buletin, deci începem cu data de astăzi a da enoriașilor comunității noastre și unde fiecare enoriaș își va putea așterne ideile și voința sa relative la afacerile comunității.

Suntem deci dispuși a da la dispoziția Onor. noștri coreligionari locali, coloanele acestui buletin pentru acest scop, condițional a nu se face polemici personale și necuviincioase

Comitetul

Informațiuni

O comisiune alcătuită din D-nii Iosef Kauffman, Dr. Leon Iuster, Pincu Zisu și Leon Hafner (membrii din comitetul Epitropiei) sunt însărcinați a elabora statutul comunității, care va fi apoi autorizat de autoritatea în drept. Asemenea imediat după sărbătoarea Paștelor, o comisiune specială va începe să facă statistica enoriașilor Comunității noastre.

Spre știința Coreligionarilor din localitate

Prețul hotărât de Epitropie pentru azime este 50 bani Kg. și nici un ban mai mult.

Cei nedreptățiți la preț, calitate ori cântar să se adreseze Comitetului Epitropiei.

Răspuns grupului independent

De princip suntem hotărâți a nu răspunde nici o iotă pamfletelor anonime, ci numai acelor care vor purta semnături.

Comitetul

Imbrăcarea copiilor săraci

Săptămâna viitoare se vor îmbrăca 70 copii orfani și saraci din școlile israelito-române locale în mod complet; haine, cisme, șapci, colțuni și cămeși, din banii strânși de D-nii Iosef Kaufman, Meier Schwartz și Ozias Nadler, comitetul de inițiativă.

În numărul viitor se va publica comptul banilor colectați.

Desmințire

Corpul didactic declină ori ce amestec în publicarea a fiptului prin care între altele se atacă și pe d-l inspector școlar al Comunității unde zice că-și bate joc de școală și de profesor într'un mod revoltător, fiind neadevărat.

Corpul didactic

Piatra-N. 12 Martie 1909

Cantina Școlară

În numărul viitor vom publica darea de seamă a Cantinei școlare Israelito-Române locale pe acest an.

În luna Martie 1909 apare un pamflet în limba română cu titlul „Câteva întrebări Evreilor Comunității orașului Piatra-N.” și subscris „un grup de independenți” contra Epitropiei Comunității.

În luna Martie 1909 s'a lansat un apel în idiș (Koil Koire) de către așa zisul comitet de inițiativă, alcătuit din D-nii: Moise Iuster, S. Siegler, Ilie Soicher, M. Avram. I. Gărcineanu, Lipa Catz, S. I. Catz, Mendel Lazarovici, Idel Mendel, Sol. Drimer, A. Fondianer, Leib Polac, M. Segall, N. Rabinovici, M. Zeilic, A. Veiningher, M. Roșcovici, S. Daniel, P. Daniel, S. Lieberman, Meie. Daniel, M. Schweiger, Ios. Veinrauch, M. Iuster, P. Iuster, L. Kasvan, O. Helman, Ch. I. Kalomeer, Michel Grunberg, și I. K. Katz, Aceștia in-

vită populația de a alege delegați din fie care sinagogă pentru alegerea Epitropiei.

În 16 Aprilie 1909 acest comitet invită la o întrunire intimă pentru ziua de 19 April.

Iată invitarea :

COMITET DE INIȚIATIVA
 pentru
 apărarea intereselor comunității Israelite
 din
 Piatra-N.

16 Aprilie 1909

Stimate Domn,

Față cu pericolul care amenință distrugerea veniturilor comunității și a instituțiilor ei, s'a format un comitet de inițiativă spre a apăra interesele comunității noastre dintr'un mod demn și pacinic.

Deci, sunteți cu insistență rugat să bine-voiți a participa și Dv. la INTRUNIREA INTIMĂ ce va avea loc Duminică 19 Aprilie ora 4 p. m. prec's, în Sinagoga din localul școlii str. Șipotelor, la care întrunire convocăm cu adrese personale pe mai mulți coreligionari notabili.

Ne permitem a vă atrage atenția că prin nevenirea și indiferența Dv. la această ședință, contribuiți indirect la rușnarea comunității noastre.

Comitetul de inițiativă

Intrunirea a avut de rezultat alegerea unei comisiuni interimare.

Iată adresa :

19 Aprilie 1909

Stimate Domn,

Intrunirea intimă convocată de Comitetul de inițiativă pentru apărarea intereselor comunității israelite din Piatra-N.

a avut de rezultat, după lungi debateri, numirea unei comisii interimare compusă din persoanele notate mai jos din care faceți și Dv. parte.

Această comisiune interimară va prelua afacerile comunității pe cari le va gira până la o alegere definitivă.

Rugându-vă a primi misiunea ce vi s'a încredințat, în interesul restabilirii ordinii în sânul comunității noastre, vă invităm la ședința de constituire a comisiei interimare pentru astăzi Luni 30 Aprilie cît. orele 8 seara în localul școlii israelite de băieți.

Primiți vă rugăm stima noastră.

Biroul intrunirii:

Șmil Herșcovici
Ios. Naftalisohn
D. Samsony

Comisiunea interimară

Șmil Herșcovici, Samuel Sigler, Josef Weinrauch, Moise Weinrauch, Moise Juster, S. Daniel, H. Esrig. D. Samsony, Aron B. Katz, Pincu Zisu, Ios. Naftalison, Aron Fischer, Marcu M. Rothman, D. Davidovici, G. Leizersohn, P. Daniel.

În acelaș timp ziarul opoziției intitulat: „Ecoule Obstei” No. 2 și 3 tună și fulgeră contra nemuritorului Dr. Ștein.

În buletinul Comunității No. 2 pe luna Mai 1909 este un articol de fond a D-lui Dr. Leon Iuster, unde se poate vedea cine sunt agitatorii (opoziția D-lui Dr. Ștein). Iată!

Agonia Jeluitorilor

Sunt câte-va săptămâni de când străzile orașului sunt inundate de niște pamflete anonime, prin care se încearcă a se alarma opiniunea publică în contra actualilor conductori ai comunității.

Convinși că populațiunea israelită a simțit îndată cine sunt autorii acestor pamflete și tendințele ce urmăresc, nu ne-am dat osteneala să ne ocupăm de dânșii.

Ătitudinea noastră loială i-a exasperat însă și atunci

și au închipuit că ne vor doborâ revărsând asupra noastră întregul lor vocabular cu invective de mahalagii detracți.

Văzând că nici acest procedeu nu le reușește, au recurs la ultimul truc, anume, au pus pe lista lor câte-va nume onorabile din Conaționalii noștri, și aceasta fără autorizația lor, sperând că cu ast fel de șireclie își vor ajunge în sfârșit scopul.

Am declarat de la început că frământările acestor trântori, cari atunci când nu mai pot fi furnizori lacomi ai instituțiilor comunității și mânuitorii banilor ei, se dau drept patrioți de contrabandă, nu ne inspăimântă.

Nu vrom să ne pierdem timpul polemizând cu oamenii imorali, cu acei paraziți lași și venali cari au subț veniturile comunității reducând-o la sapă de lemn și cari așteaptă numai ocaziunea ca să se poată năpusti din nou ca lăcustele devastatoare asupra avutului ei; și nici nu vom răspunde acestora, cari stigmatizați fiind de tot ce a rămas onest în societatea noastră au fost maziliți și ținuiți la stâlpul infamiei în Septembrie trecut.

Dar, au aflat, că după ce am plătit o parte din datoriile în care au înglodat comunitatea, am fi pe cale să constituim un fond al comunității și aceasta le ispitește, zorindu-i să și-l apropie cât mai curând.

Drept platformă de agitare, au luat pretinsa reaua organizare a comitetului școlar, care după dâșii, are păcatul de a nu fi constituit din așa zisa elită, care s'a ilustrat până în prezent prin cea mai crasă nepăsare și faintneantism pentru tot ce se referă la instrucția și mai cu seamă la administrația și controlul cheltuelilor școalelor.

Actualul administrator al școalelor, D-l M. Riegler, înțelegându-și rolul, a fost acela care controlând lista de cheltueli a școlii din Prund, a descoperit în sarcina directorului respectiv lucruri necinstite mascate prin ignorarea celei mai elementare operațiuni de aritmetică: adunarea.

Dacă însă, sunt încântați de vechiul comitet școlar, e suficient credem, să le improspătăm memoria, reamintindu-le atentatul contra comunității, comis de banda neroniană în frunte cu faimoșii Abeles și Grünfeld, cel dintâi ex președintele comitetului școlar și cel de al doilea casierul comitetului școlar, în luna Ianuarie 1909 când s'au încercat să

desființeze gabela și deci să sugrume și comunitatea pentru că nu li s'a concesionat lor exploatarea gabelei.

După cele mai sus enunțate, opiniunea publică își poate face idee cine sunt adversarii și ce mentalitate au dânșii despre cinste.

D'n parte-ne, îi putem sfătui să nu și mai cheltuiască economiile pe tipărituri căci orașul e sătul de dânșii și nici nu-i poate suporta.

Dr. Leon Iuster

Au apărut felurite pamflete în idiș și Românește pro și contra Președintelui Epitropiei Dr. Ștein.

Ca normă pentru istoricul Comunității dau și copia Caetului de sarcini pentru arendarea gabelei.

COMUNITATEA ISRAELITA DIN PIATRA N.

Caet de sarcini

Alcătuit de comitetul pe acțiune al comunității israelite în ședința de la 9 Noiembrie 1908 pentru arendarea veniturilor benevole ale comunității, provenite din taxele asupra tăerei rituale a vitelor bovine și paserilor.

Antreprenorul va percepe următoarele taxe:

1. a) 0.15 bani de fie-care kgr. carne rituală de vitebovine și un leu opt zeci și șapte și jumătate ($1.87\frac{1}{2}$) bani pentru drobul unei vite de la casapii cari au trunchiuri în piața mare, piața cerealelor și piața ocolului vitelor.

b) 0.18 bani de la fie-care kgr. carne rituală și un leu opt zeci și șapte și jumătate ($1.87\frac{1}{2}$) bani pentru drobul unei vite de la casapi cari au trunchiuri în alte părți ale orașului.

c) 0.20 bani de la fie-care kgr. carne rituală de oaie, berbec, capră și miel.

d) 0.20 bani pentru tăierea unei găini, cocoș, clapon și rață.

e) 0.30 bani pentru tăierea unui boboc de găscă.

f) 0.40 bani pentru tăierea unui curcan, curcă sau găscă.

- g) 0.20 bani de fie-care kgr. carne de vițel.
 h) 0.10 bani pentru tăierea unui pui de găină.
 i) 0.15 bani pentru tăierea unei rațe tinere în greutate maximă de 1 kgr. 200 gr. până în ziua de (iom chipur) ziua reconcilierii inclusiv.

2) Antreprenorul n'are dreptul de a se servi șe alți hahami de cât cei recomandați de Comitetul Cultului.

3) Antreprenorul este dator a face scăzământ la cântărirea armurilor câte două kgr. precum și a restitui încasările de taxe făcute pentru quantumul de carne rămas nevândut de către casapi la israelii la fie care săptămână, având însă a se încredința de cărnurile rămase neconsumate pentru israeliți.

4) Termenul arendărei este de 1 an socotit anual 52 săptămâni, cu începere de la 1 Ianuarie și terminându-se la 31 Decembrie.

5) Prețul arendării este de achitat în 52 rate săptămânale la începutul fie-cărei săptămâni la casa comitetului sub luare de recepisă „à souche“ subscrișă de casierul comitetului.

6) Tăierea vitelor se va face la abatorul Primăriei, iar tăierea paserilor la abatorul comitetului; fiind obligat D-1 Antreprenor a se conforma în totul regulamentelor și dispozițiunilor autorităților respective relativ la higiena și salubritatea publică.

7) Antreprenorul va face anticipativ plata câșturilor în bani românești, adică bilete de bancă și numai 20% nichel.

8) Ori ce neînțelegere dintre antreprenori și casapi, se va rezolva de comitet, la caz însă de neînțelegere dintre comitet și casapi, și fiind în interesul comitetului de a li se refuza serviciul hahamilor la tăierea vitelor atunci timpul cât va dura această neînțelegere se va căuta această antrepriză în comptul comitetului fără ca D-1 antreprenor să poată ridica vre-o pretențiune de daune sau rezilierea contractului, bine înțeles că refuzul șus arătat nu se va putea face în ajunul sărbătorilor israelite.

9) Se specifică în mod lămurit că reprezentanții comitetului și președintele nu lucrează în numele lor personal ci numai ca reprezentanți ai comunității însărcinați gratuit cu administrarea intereselor obștei și în nici un

caz și după nici o împrejurare nu va putea antreprenorul ridica vre-o pretențiune de orice natură contra lor personal. D-l antreprenor va putea numai cere restituirea garanției depuse, de care depozitarul garanției va răspunde personal.

10) La caz când din ori-ce circumstanțe această gabelă s'ar desființa în cursul duratei contractului, contractul va rămânea de drept reziliat fără nici o pretențiune de daune pin partea antreprenorilor iar depozitarul garanției va restitui garanția depusă.

11) Ori ce rizic provenind din cazuri ce se pot sau nu prevedea, privește pe D-l Antreprenor fără nici o rezervă.

D-l antreprenor nu poate sub arenda această antrepriză.

12) Pentru întocmai executare a condițiunilor mai sus expuse și pentru asigurarea ca plata ratelor se va face regulat, D-l antreprenor va depune o garanție efectivă de 3500 lei care se va restitui la terminarea contractului.

13) La caz de neurmare regulată cu plata ratelor, depozitarul va fi în drept a reține garanția în comptul și venitul ratelor datorite, comitetul putând arenda gabela la altă persoană în comptul garanției fără ca antreprenorul să poată ridica vre-o opunere, nefiind nevoie de somațiune sau judecată.

14) Cheltuelile de administrație în care se cuprinde și patenta privesc pe antreprenor.

Urmiază iscălituri.

Ministerul industriei și Comerțului cere Epitropiei oare și care informațiuni relative la Comunitate:

Ministerul Industriei și Comerțului Serviciul Statistic

No. 27215, 28 Nov. 1909

La răspuns să se arate acest număr

ANEXE: Chestionar

Domnule Președinte

Urmând să dăm la iveală o statistică asupra socie-

tăților de ajutor reciproc din comunele urbane, societăți de o deosebită însemnătate ca instituțiuni de prevedere, vă rugăm să bine-voiți a ne trimite :

1) Statutul și regulamentele societății D-voastră.

2) Doate dările de seamă, dacă sânt tipărite, și un memoriu alcătuit de D-v asupra mersului societății până la sfârșitul anului 1909.

Am fi bucuroși dacă în acel memoriu, ați bine-voi să arătați greutățile prin care a trecut și trece societatea D-v.

Vă rugăm în acelaș timp a completa și înapoia a-laturatul chestionar cu științele cerute acolo.

Primiți vă rugăm Domnule Președinte, asigurarea considerațiunei noastre.

p. Ministru, *G. D. Creangă*

Șeful Serviciului *I. Păducanu*

Domniei-Sale

**D-lui Președinte Soc. de ajutor reciproc Comunitatea Israel.
din Com. Piatra-N. Jud. Neamț**

În 13 Dec. 1909 Societatea «Filantropia» de aci lansează un mare apel în idiș (Lemaen Duas) înșirând lista membrilor ca candidați pentru alegerea epitropiei Comunităței.

Iată lista :

A. L. luster, Michel luster, Șmil Herșcovici, B. H. Kalomeer, Șerbu N. Charas, Sig. Herșcovici, Iulius Agatștein, Șmil Sigler, M. Rosenbaum, Moisa Făina, Meir Avram, B. Cantaragiu, S. I. Katz, I. Kasvan, M. L. Abeles, Idel și Leizer Mendel, A. Veintraub, Meir Volf Pascar, Ițic Volf Pescar Ghedale Leizeron, L. Grinberg, Pincu Iacobi, Zigm. Rabinovici, Ios. Zaiden, Ios. Goldenberg, Moise luster, Peter M. luster, H. Goldștein, L. Weinrauch, Ch. Ițic Kolomeir, Șmil Daniel, Michel Grinberg, M. I. Ipcar, M. L. Focșăneanu, Leop. Bach, Dr. A. Lucianu, Dr. Aurel Lupu, Dr. Wolf Daniel, L. Polak, A. Fondianer, Paul luster, Leon Iakerkaner, Leib Charas, Iancu Gărcineanu, Ițic Vigder,

Moise Redler, M. Cohn, Bercu Șapira, Ușer Ștreitman, Mendel Ușer, Iosef Mișelsohn, Ios. Weinrauch, Aron Fișer, Meir Meșelsohn, Osias Steinberg, Mendel Lazarovici, N Rabinovici, Meir Deniel, H. Esrig, D. Samsoni, Pincu Zisu P. Daniel, Sol. Drimer, Moritz Strich, Ilie Segaler, Ilie. Soicher, S. Lieberman, Copel Katz, Iosef Gartenberg, Rubin Soifer, B. Rap, Burăch Șor, Z. Zalmanovici, Leib Iuster Strul Avram, Bercu Herșcu, Burăch Herș, Iancu Rais, Ilie Inzler, Ios. Rozner, Burăch Aizenberg, M. Șvaigher, David Marcus, Bercu Bercovici, Leibel Zindels, M. Aizicovici, L. S. Veintraub, Isac Moscovici, Iancu Axelrad, M. D. Veisman, Mendel Solomon, Oscar Helman, B. Șapira, Lupu Strul, David Strul, Lazar Șimșen, M. Lupu Catz, Heirich Weinberg, S. Goldner, A. Șapira, Herman Iacobi, Idel Herș Herșcovici, și încă 100 de iscălituri.

În luna Oct. 1909 apare un apel în cap cu d. I. M. Ipcar care chiamă obștea la alegere.

Iată apelul :

Către Evreii Pietreni

Văzând instigațiunile ce se fac în sânul acestei comunități și spre a pune capăt scandalului și pamfletelor cari ne fac de răs comunitatea, vechiul comilet și-a depus demisiunea și s'a ales o comisiune interimară compusă din subsemnații, sub președenția D-lui M. I. Ipcar care va gira cu echitate și fără șovăire afacerile comunității până la 12 Octombrie a. c. când se va alege în regulă un comitet definitiv.

Această comisiune, neavând ca țel decât liniștea și evitarea perturbațiunilor, apelează la toți evreii pietreni să se abțină de la ori ce agitațiune și în timpul sărbătorilor fie care sinagogă să aleagă câte 2 delegați, cari în sus zisa zi vor alege Epitropia definitivă.

Comisiunea interimară neurmând nici un interes personal și ne având ca deviză decât binele obștei e sigură pe concursul tuturor coreligionarilor noștri.

M. I. Ipcar, Michel Juster, I. Naftalison, I. Veinrauch,

Elias Segaler, Meer Svartz, Osias Nadler, G. Leizerzon, Leiba Haras.

Tot în anul 1909 Comisiunea interimară a Epitropiei Israelite din Piatra-N. sub președenția d-lui Ilie Soicher și secretar P. Daniel prin convocarea a-II-a.

Iată acea convocare pentru alegere :

Comisiunea Interimară a Epitropiei Comunității, Piatra-N.

Convocarea II-a

Enoriașii comunității noastre sunt convocați pentru Duminică 31 Octomvrie crt. orele 2 d. a. în localul școlii israelite de băeți (str. Șipotelor) spre a proceda la alegerea unui comitet definitiv al epitropiei noastre.

Grupurile care vor voi să depue buletine de vot le vor înainta secretariatului comisiunei interimare.

Credem că coreligionarii noștrii își dau seama de necesitatea alegerii unui comitet definitiv și deci se vor grăbi de a asista și a lua parte la alegere.

Președinte, *Ilie Soicher,*

Secretar, *P. Daniel*

Delegatii Sinagogilor au fost N. Rabinovici, S. I. Catz, Mendel Lazarovici, I. Herșcovici, Moise Iuster, Ilie Segaler, H. Goldștein, S. Siegler, S. Lieberman, S. Daniel, B. L. Cantaragiu, L. Polac, P. Zisu, A. Weintraub, Ițic Vigder, M. L. Abeles, L. Ieșanu Grinberg, Meir Volf Pascar, M. H. Natansohn, Șike Ichilovici, Ițic Volf, L. Iakerkaner, Moise Redler, H. Zagher, Haim Grinberg, Marcu Rotman, Sender Blănar, Ilie Soicher, fost președintele Comisiei Interimare.

După alegerea noului Comitet Dr. Stein, scrie în Buletinul No. 5 p. 5 și 6 din acel an 1909 următoarele :

Comitetul Comunității fiind decis a se retrage spre a face celor ce nu mai pot aștepta, a hotărât a depune mandatul ce îi s'a încredințat de către obștea prin alegerea din 7 Septembrie anul trecut, tot în mâinele poporului. Pentru acest scop a convocat o întrunire în seara de 14 cor, al căreia rezultatul a fost următorul:

Proces-Verbal

Subsemnații gospodari fiind chemați de către comitetul comunității spre a ne pronunța dacă să se constituie o comisiune interimară spre a afișa și executa o nouă alegere, am decis ca comitetul actual, să continue cu girarea afacerilor comunității tot restul timpului pentru care a fost ales în ziua de 7 Septembrie 1908 (pe cât s'a putut controla) urmează 432 iscălituri.

Fruntașii noștri au convocat o întrunire monstră, au fost siliți să închirieze sala teatrului care a fost neîncăpătoare pentru enormul public ce s'a grăbit a răspunde invitațiunei simandicoșilor.

Asemenea s'a asigurat de concursul Poliției ca nu cumva poporul să atenteze la viața lor.

Telegrama

17 Noembrie ora 10 jum. seara

Succesul a fost enorm

Poporul a sărbătorit pe oratori cu tunete de aplauze repetate în salve frenetice la intervale scurte, sărbătoriții oratori, nici n'au putut să mântue discursurile, unii dintrânșii au fost siliți să renunțe la cuvânt.

Dușmanul comun Dr. Stein, a fost călcat în picioare și aruncat în glod.

Tribunii au fost purtați în brațe și apotheosați pe stradă până la domiciliul lor, proclamați de popor ca adevărații salvatori.

Entuziasmul e la culme

Poliția a avut foarte mult de lucru, cu căratul continuu al Șteiniștilor la Poliția, beciurile ei gem de Șteiniști ce au amenințat viața oratorilor. Un domn Ofițer și căpitanul Giovani un amic a D rului Ștein, cari au avut imprudența de a se hasarda în sala Teatrului erau să plătiască cu viața pasul lor nesocotit, înconjurați și amenințați fiind de Șteiniști.

Dușmanul Poporului va primi un moț...iune de a se demite de la afacerile comunității, predând garanțiile antreprenorilor în mânele neprihănite ale adevăraților prieteni ai poporului.

Poporul a recunoscut în fine pe adevărații ei Binefăcători, dându-i meritatul certificat de simpatie și încredere.

VOX POPULI, VOX DEL.

La 26 Mai 1910 d. Ilie Soicher, președintele comisiei interimare dând Compt de gestiunea banilor, din timpul administrației sale în frontispiciul comptului zise următoarele, către coreligionari :

Piatra-N. în 26 Mai 1910

Iubiți Coreligionari,

Indeplinindu-ne misiunea cu care am fost însărcinați în luna Decembrie 1909, de către partidele unite ale comunității noastre, în mod provizor, până la alegerea a unui comitet definitiv, și crezând că a sosit timpul pentru aceasta. avem onoare a vă declara că suntem decși a ceda locul altora.

În acest scop avem onoare a vă înainta, spre descărcarea noastră, bilanțul general de gestiunea noastră în a-

facerile comunității în cursul de la 17 Decembrie 1909 până la 26 Mai a. c. 1910.

Primiți vă rugăm asigurarea osebitelor noastre considerațiuni,

Președintele comis interim. *Ilie Soicher,*

Secretar *P. Daniel,*

Membri:

P. Zisu, I. Kop. Katz, Ar. Weintraub, S. Ghelberg, Osias Nadler, D. Davidovici, M. D. Segall, L. Haffner, M. Friedman.

Această stare anarhică în sânul Comunității noastre a făcut ziarele cotidiene să trimită aci delegați a căror anchete sunt publicate în diferite ziare din acel timp.

Din unul din acele anchete publicate în ziarul „Minerva» anul I No. 95, din acel an, extrag dintr'un lung articol publicat în acel număr următoarele:

Comunitatea Israelită din Piatra-N.

Ancheta specială a ziarului „MINERVA“

În orașul nostru sunt acum neînțelegeri. Avem două grupe, unul intitulat independent, cu un organ propriu «Zerah Zion», și celălalt Steinist cu organul propriu «Bulletinul». În primul rând trebuie să spunem, că cauzele care au provocat această desbinare sunt 1) acușările financiare ce se aruncă actualei administrații, 2) lipsa de control în toate instituțiunile ce depind de comunitate, 3) favorizarea unor anumite persoane și 4) reaua conducere a obștei și mai ales dorința unora din persoane, ca ei să conducă interesele obștei.

Ancheta noastră e făcută fără de părtinire, în cât spunem numai adevărul și de aceea vom expune toate părerile, atât al unui grup, ca și al celuilalt. Dintre persoanele care se agită în contra actualei administrații, sunt domnii I. Schwartz fost secretar perpetuu al comunității,

Leiba Haras fost consilier al comunității, M. Leon Abeles, fost președinte al comitetului școlar, cari la rândul lor au atras pe alte persoane. Ce au făcut pe acești d-ni să ducă o campanie atât de aprigă și dușmănoasă? căci se răspândesc în oraș afișe, memorii, ziare pline cu insinuări din ambele părți, și toate cafenelele cea comercială și cea grecească, centrele de întâlnire gem de atâtea discuții și certe reciproce.

Alături de grupul independent, mai e un grup zis al tinerimei, ce se agită ca să se aleagă o comunitate, pe baza unui program politic zionist. El propagă ca fiecare sinagogă să și trimeată delegați pentru alegerea comunității. Grupul tinerimei și-a ales delegați pe d-nii dr. W. Daniel, D. Samsony, A. L. Zisu și M. Zion Katz. Mai adaug că independenții sunt susținuți și de unii profesori ai școalei israelito-române — așa se spune în cercurile lor — ca d. Emanuel Iacoby și alții, și de vre-o doi medici mai tineri, cari caută să dea jos pe d. dr. L. Stein de la conducerea spitalului.

1910-1911

În luna Ianuar 1910 d. Ilie Soicher, președintele comisiei interimare, secretar fiind Pine Daniel au lansat un apel în idisch, prin care înștiințează obștea israelită, că alegerea definitivă al comitetului comunității, va fi cât de curând, trebuind mai întâi a regula mai multe chestiuni importante și a lua compt de la recentul comitet care a fost.

În bilanțul general dat de comisia interimară al comunității.

Dela 17 Decembre 1909 până la 26 Mai 1910 este astfel: total intrat 24346 lei 35 b. iar la ieșire constatăm că personalul ritual al comunității este 6227 lei 20 b. Spitalul 943 lei 20 b. idem 836, total 8007 lei, școala de băeți 4010 lei 85 b. Ajutoare urgente 990 lei 70 b. Pensii 1963 lei 80 b. etc. Total general 21346 lei 35 b.

În luna Martie, acelaș an onor Primăria locală cere Epitropiei comunității locale a înființa loc destinat pentru

abatorul păsărilor, deci președintele comisiei interimare roagă pe Dr. Ștein a interveni în această privință de oarece comunitatea are deja un asemenea local.

Iată adresa :

**Comisiunea interimară a
Epitropia Comun. Israelite
Piatra-N.**

1910 Martie în 11

No. 48

Domnule Dr.

Pentru conformarea adresei No. 1322 a Onor Primăriei locale în privința stabilirii localurilor de tăere pase rilor după ritul mosaic am onoare a vă ruga că Dv. să bine voiți a reprezenta comunitatea noastră înaintea autorităților în drept spre a stabili și hotărâ cele convenite în această privință, atrăgând însă atențiunea Dv. că comunitatea posedă deja un asemenea local construit anume pentru acest scop.

Primiți vă rog stîmna mea

președinte *Ilie Soicher*

p. secretar (indiscifrabîl)

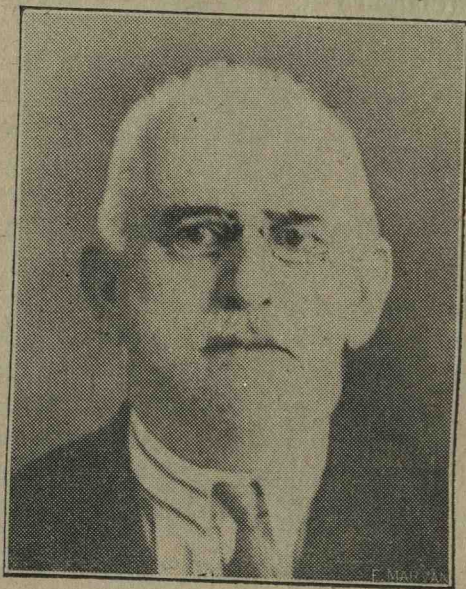
Domniei-Sale

Domnului Dr. L. Ștein Loco

Comisiunea interimară era alcătuită la finele anului 1909 din Dnii : *Ilie Soicher* (președinte) *I. K. Catz*, *Aron Weintraub*, *Strul Ghelbert*, *Osias Nadler*, *David Davidovici*, *M. D. Segal*, *L. Hafner*, *M. Fridman* (membrii) iar ca Secretar *Pine Daniel*.

În 23 Iunie 1910 Comisiunea Interimară a Comunității Israelite locale, compusă din D-nii *Ilie Soicher*, *Ios. Weinrauch*, *M. Strich*, *Lupu A. Tărcăuanu*, *I. K. Catz*, *H.*

Esrig, L. Polak, M. L. Făinaru, A. Weintraub, Moise Kahan, Bercu Herșcu, Meir Șvartz, Gedale Leizersohn, O. Nadler, David Davidovici, Pine Daniel, L. Hafner, și David Strul înștiințează obștea că au regulat alegerea Epitropiei în ziua de 27 Iulie a. c.



A. Renert

Iată acea învitare :

Comisiunea interimară a Comunității israel. din Piatra-N.

P. T.

Aducem la cunoștința stim. noștrii coreligionari că alegerea unui comitet definitiv pentru obștea noastră, anunțată pentru astăzi Duminică 27 Iunie, se amână pentru Duminică 4 Iulie, crt. din cauza doliului în familia D-lui Primar al orașului nostru.

Comisiunea

La alegere s'au prezentat 3 liste de candidați :

1) Lista d-lui Iulius Agatștein, A. Renert, L. A. Tărcăoanu, Ios. Weinrauch, Moise Iuster, L. Polak, I. K. Catz, Pine Daniel, Ilie Soicher, M. L. Făinar, Moritz Strich, Strul Ghelbert, Meir Schwartz, G. Leizersohn, Idel Hafner, David Davidovici și O. Nadler.

2) Lista d lui Iosef Naftalisohn, și 3) a d lui Lupu A. Tărcăuanu.

Reușit au lista D-lui Lupu A. Tărcăuanu cu următoarea listă, care alcătui comitetul Epitropiei : Lupu A. Tărcăoanu, Ilie Soicher, Ios. Weinrauch, Pine Daniel, L. Polak, Ușer Rotman, Bercu Herșcu, H. R. Weinștock, Mendel Solomon, Meir Schwartz, M. Fridman, Dav. Davidovici, Osias Nadler, Avram Herșcovici, L. Hafner, Avram Pomerantz și Solomon Herșcovici.

Pe lângă aceste persoane s'au cooptat și de Dr. Ștein, care a fost înștiințat de președintele comisiei înterimare.

Iată adresa :

No. 5

1910 Iulie in 12

Domnule Dr.

Cu aceasta avem onoare a vă încunoștiința că la alegerea generală ce a avut loc în ziua de 11 crt. ați fost ales ca membru în comitetul Comunității noastre, împreună cu D-nii notați pe contra pagină și vă rugăm să bine voiți a vă constitui și a primi pe seamă girarea afacerilor comunității lucrând în conformitate cu Procesul Verbal al alegerii Dv.

Cu toată stima

Președinte *Ilie Soicher,*

Secretar, *D. Samsony*

Domniei-Sale

D-lui Dr. L. Stein membru în Comit. Comunității Israel.

L. S.

LOCO

În acel timp apărură un mare apel în limba română, subscris «Comitet de inițiativă» în care D-rul Stein este criticat foarte sever.

Ferberea în sânul comunității noastre a fost nelimitată, din care cauză tot comitetul ales în cap cu Lupu A. Tărcăuanu a demisionat definitiv.

În acelaș timp apărură 2 apeluri în românește și ambele contra Doctorului Ștein, ambele semnate de așa zisul „Comitet de inițiativă“.

În primul Apel către Evreii Pietreni se cere ca să se aleagă din fiecare sinagogă câte 2 delegați, pentru a se alege un comitet definitiv al comunității.

Comisiunea interimară numită de obște la 31 August^t acel an, prezidată de D-l M. I. Ipcar, va îngriji ca alegerea să se efectueze în cea mai bună ordine. Apoi zice relativ de Dr. Stein ;

Nu recunoaștem existența vre unui comitet arbitrar ticluit de Dr. Stein, medicul primar al spitalului nostru.

D-l Dr. Stein a devenit bun chirurg la spitalul nostru dar nu voim să tolerăm să ne opereze și budgetul cu asistenții săi celebrii.

În al doilea Apel către coreligionari, subsemnat de D-nii: A. I. Naftalison, Elias Segaler. Michel Iuster, Ilie Soicher, Ițic Steinfeld, S. Daniel, S. I. Daniel, S. I. Catz. Lupu Lupovici, H. Esrig, M. Schwartz, D. Davidovici, O. Nadler, Marcu Rotman, M. Friedman, I. H. Colbaci și Ghedale Leizersohn.

În acest apel se referă la cel întâi și după o aspră critică ce face bietului Dr. Ștein, apoi chiamă obștea și delegații la alegerea Epitropiei Comunității, pe ziua de 31 August crt.

Așa dară comisiunea Interimară a Epitropiei Israelite locală lansează o convocare a obștei la alegerea definitivă a Epitropiei Comunității locale pentru ziua de 16 Octombrie acel an (1910). Semnat președinte Elie Soicher. Alegerea s'a amânat însă pentru ziua de 14 Noembrie (1910).

lată înștiințarea biroului de alegeri :

Biroul de alegere al
Comitetului Epitr. Israelite

1910 Noemvre

PIATRA-N.

Înștiințare

Enoriașii comunității noastre sunt înștiințați că în zilele de 14 și 21 Noemvre crt. a avut loc alegerea unui Comitet definitiv al epitropiei noastre și rezultatul voturilor a fost că s'a ales un comitet compus din Dni; Avr. Renert, Moisă L. Făinar, H. Goldștein, Ios. Weinrauch, I. Kop. Katz, Elie Soicher, Ad. Weiningher, Sol. Drimer, Herș Esrig, P. Daniel, Meir Svartz, D. Davidovici, Men. Solomon, Ch. R. Weinstok, Osias Nadler, Leib Haffner, Meir Fridman, Pascal Braunștein, Avr. Pomerantz și Avr. Herșcovici,

Acest comitet a fost ales pe baza unui Proces-Verbal de reforme cari trebuiesc aduse la îndeplinire pentru binele comunității noastre și al instituțiunelor noastre.

Aducând acestea la cunoștința tuturor coreligionarilor obștei noastre, îi rugăm să adere la alegerea făcută să semneze Procesul Verbal al alegerii ce li se va presenta, căci avem ferma convingere că membrii Comitetului ales sunt conștienți de misiunea ce li s'a impus și pe care o vor îndeplini cu sfințenie.

Biuroul de alegere

În acelaș timp Comisiunea interimară a Comunității Israelite locale, văzând ca onor Rabin și hahamii n'au răspuns la avertismentul lor de aderare la acest nou comitet, deci au lansat convocarea delegaților sinagogilor.

Întăl :

Comisiunea Interimară

A COMUNITĂȚEI ISRAELITE, PIATRA N.

CONVOCARE

D-lor Delegați ai Sinagogilor,

Văzând că nici până astăzi 25 crt. n'am primit nici un răspuns, din partea D lui Rabin și a D lor Hahami la avertismentul nostru afișat la 18 crt. și împărțite în toate locașurile publice cât și trimise numiților de mai sus, ne vedem siliți a vă convoca din nou într'o ședință extra ordinară pentru astăzi Sămbătă 25 crt. ora 4 p. m. în localul societății „Existența” considerând nevenirea Dv. la această importantă ședință că aderăți la decisiunile ce vom lua.

Comisiunea

Domniei-Sale

Domniilor Nachman Rabinovici, Șmil I. Katz, Mendel Lazarovici, Ițic Herșcovici, Leizer Grinberg, Leon S. Weintraub, Rubin Soifer, Iancu Sender, Șmil Herșcovici, Moise Iuster, Elie Segaler, H. Goldstein, S. Siegler, S. Lieberman, S Daniel, B. L. Cantaragiu, L. Pollak, Pincu Zissu, A. Weintraub, Ițic Vigder, M. Leon Abeles, L. Iașan, Grünberg, Meir Wolf Pascar, M. H. Natansohn, S. L. Ichielovici, Ițic Wolf, L. Iakercaner, Moise Redler, H. Zagher, Haim Grünberg, Marcu Rotman și Sender Blanar.

Tot în acel timp 1911 Comunitatea locală având proces cu fostul antreprenor al feredelui, deci d. președinte Avram Renert, luând afacerea în mânele sale s'a judecat la Judecătoria de Pace Ocol I, la onor Tribunal local și la Inalta Curte de Casație și Justiție. obținând Persoană Morală și Juridică al Comunității.

Iată copiile :

Inștiințare

Comunitatea Israelită locală are onoarea de a încu-
noștiința pe onor. coreligionari hotărârile în extenso a
onor. instanțelor judecătorești și anume: a Judecătoriei
de ocol. Piatra-N., cu No. 747/911, a Tribunalului Piatra-N.
cu No. 234/911 și a Inaltei Curți de Casație și Justiție din
București cu No. 2354/912 prin care se confirmă odată
pentru totdeauna că Comunitatea noastră este Persoană
Juridică și Morală legal constituită. Rugăm a se lua notă
de hotărârile cuprinse.

Președintele Com. Israelite A. Renert

COPIE.

R O M A N I A

Judecătoria Rurală Ocol I Piatra

Carte de judecată civilă No. 267.

Având în vedere actele prezentate și concluziunile
părților :

Având în vedere cererea pârâtului de a respinge ce-
rerea făcută de comunitatea Israelită din Piatra-N., ca
fiind făcută de o persoană fără calitate ;

Având în vedere că pentru a rezolva această cerere
trebuie rezolvată chestiunea dacă comunitatea israelită din
Piatra-N. este persoană morală legal constituită și cum
reclamantul prin copiile actelor depuse, pretinde ca co-
munitatea a fost înființată înainte de codul civil actual
să fi fost pus în aplicare, urmează să ne referim la codul
Calimach ;

Considerând că sub imperiul codului Calimach din
cuprinsul art. 15, 98, 40 și 42, simpla voință a indivi-
zilor determină cererea de persoane morale, fiind vorba
de o fundațiune sau de o corporațiune în scop moral și
(util), fără ca acea persoană morală să fie creiată prin o
lege specială sau un hrisov domnesc, și autorizația Sta-

tului nu era necesară sub codul Calimachi decât numai în privința Corporațiunilor neertate, ca unele ce erau oprite de legi sau contrarii ordinii publice sau bunelor moravuri ;

Că dacă acestea sunt rândurile referitoare la persoanele morale sub codul Calimach, urmează să vedem dacă Comunitatea Israelită din Piatra N. există sub imperiul acestui cod ca făcând parte din Corporațiunile ertate :

Considerând că din copiile actelor aflătoare la dosar și urmate între Primăria Comunei Piatra N., Poliția Piatra-N., Prefectura Județului Neamț și obștea israeliților urbei Piatra N., după cum reese din prescriptul verbal al Poliției Israelite din Piatra-N, din 26 Ianuarie 1865, se stabilește în mod neîndoios că comunitatea israelită din Piatra N. a fost creiată de Evreii din acest oraș la 25 Ianuarie 1865, cu scop determinat religios că va avea un buget de venituri și cheltueli în interesul cultului, controlat și aprobat de Primărie ;

Considerând că așa fiind și văzând că comunitatea israelită din Piatra N. s'a întocmit sub imperiul Codului Calimach și înființată ca «Persoană Morală» sub imperiul acestui cod, pentru cuvântul că n'a fost oprită de organele statului de atunci, ci din contra, aprobă—judecata găsește că Comunitatea israelită din Piatra-N. este persoană morală legal constituită și ca atare poate sta în judecată.

Tribunalul

**Președinția D-lui V. Rădulescu Jude de ședință Membru
prezent D-l G. Bădărău.**

Sentința No. 234

Având în vedere apelul lucrărilor din dosar și susținerile părților asupra excepțiunii privitoare calității reclamantei Societăți intimată în apel ;

Având în vedere că pentru a tranșa chestiunea trebuie

să ne referim la legile cari au precedat codul civil în Moldova întru cât intimata prin actele depuse la dosar pretinde că Comunitatea israelită din Piatra-Neamț fost înființată înainte de 1865, când a fost pus în aplicare codul civil :

Având în vedere că sub codul Calimachi după art. 15. 38-43, pentru ca să existe o persoană juridică, nu era necesar ca acea persoană juridică să fie creată prin o lege specială sau un hrisov domnesc ci era suficientă convențiunea părților sau ca acea asociațiune să urmărească un scop util și delimitat ca : cultural, religios sau de binefacere ca să nu fie oprit de lege, contrar semnificației statului sau bunelor moravuri :

Că în cazul de față, intimata prin procuratorul ei cu actele prezentate și depuse la dosar, face dovadă că comunitatea israelită din Piatra-Neamț a fost creată de Evreii din acest oraș la 25 Ianuarie 1865, cu determinat cultural, religios și de bine-facere ;

Că, din adresele cari există la dosar urmate între Primăria comunei Piatra N., Poliția Piatra-N, Percepția din Piatra-N. și Comunitate și prin care se cer diferite relațiuni referitoare la numărul evreilor din Piatra-N. cari plătesc dări și din controlul exercitat de Primăria Piatra asupra Comunității rezultă că comunitatea există de la 1865 sub controlul Primăriei, avea un buget de venituri și cheltueli, în interesul cultului religios; că n'a fost oprită de a funcționa vreodată de către Stat; că astfel fiind Comunitatea Israelită din Piatra-N. este persoană juridică legal constituită.

Înalta Curte de Casație și Justiție

SECȚIUNEA I

Decizia No. 629

Dosar No. 912/911

Președinția D-lui C. R. Manolescu

Președinte

Membrii prezenți Dnii

V. Bossy
V. Romniceanu
Gr. Ștefănescu
I. N. Stambulescu
Al. Alessiu
N. Procopescu
C. Sărățeanu

Consilieri

Curtea

A rămas în deliberare până la 19 Septembrie 1912 când :

Deliberând

Asupra motivului de casare :

„Violarea art. 15 și 38-43 din Codul Calimach,

„Noi am susținut la instanțele de fond că Comunitatea Israelită din Piatra-N. n'avea calitatea de corp moral, cu „drept de a mă chema în justiție ca părăt și de o figură „de instanță.

„Inființarea zisei societăți fiind sub imperiul vechei legiuri Calimachi, după art. 15 din acel cod și după textele „precitate, ca să existe o comunitate ca corp moral trebuie „să fie învoită de stăpânire ori o atare învoire trebuia să „rezulte dintr'un hrisov sau cel puțin dintr'un act emanat „de la guvern, ceia ce nu este.

„Având în vedere sentința supusă recursului din care „se constată că în contra acțiunii în revendicare intentată „de intimata Comunitate israelită, recurentul a opus ca acea „comunitate nu are calitatea să pornească judecată, de oare „ce n'a fost recunoscută printr'un hrisov domnesc conform „regulilor stabilite de codul Calimach.

Că ambele instanțe de fond au respins acest mijloc de apărare invocat de recurent, pe motiv că din actele prezentate de Comunitate rezultă că diferitele autorități, de la care emănă acele acte nu numai că n'au contestat și împedat existența acelei Comunități dar din contra i-au recunoscut ființa sa din sine stătătoare ;

Având în vedere dispozițiunile art. 15 și 43 din codul Calimachi ;

Considerând că prin acele dispozițiuni de lege se prevede că așezările ce se fac între obșteni vor avea între ele putere legiuită, dacă cercându-se și găsindu-se cu cale se vor întări de stăpânire și că în ce privește drepturile acelor obștiuni, care se cuvine a fi sub osebită purtare de grije a ocărmuirii, se va hotărâ prin deosebite legi făcute pentru dănsese adică prin hrisoave;

Că dor cea ce se cere printr'aceste texte de lege este ca aşezările ce se făceau între tovarăşii, bresle sau obşteieni să fiinţeze sub controlul şi purtarea de grije a puterii publice reprezentată fie de domn fie de un alt organ al statului :

Având în vedere că prin sentinţa atacată cu recurs, Tribunalul, întemeindu-se pe o serie de acte ale diferitelor autorităţi prin care i se aprobă bugetul şi i se cerea statistica regulată, de numărul membrilor Comunităţii, constată că s'a confirmat fiinţa Comunităţii şi prin urmare i s'a recunoscut existenţa ei legală, înfiinţată anterior cu un scop cultural religios şi de bine facere.

Că Tribunalul, hotărând ast fel şi respingând excepţia propusă de recurent n'a violat art 16 şi 38-43 codul Calimach.

Că prin urmare motivul de casare este de fundat.

Pentru aceste motive

CURTEA DE CASAŢIE

În numele legii, Respinge recursul făcut de recurent în contra sentinţei No. 234/911 a Tribunalului Neamtz.

D1 Preşedinte Abr. Renert, înainte de a pleca la procesul ce avea la înalta Curte de Casaţie. m'a însărcinat pe mine de am plecat la Iaşi de unde i-am adus 3 copii de acte vechi ale comunităţii locale din dosarul procesului ce Comunitatea locală avu cu Epitropia Bisericei Gospod, pentru neplata bezmenului Havrei şi Feredeului Evreesc, în anul 1863. Deosebit de aceasta am încredinţat d-lui Renert 2 acte vechi din anii 1858 şi 1859 unde aminteşte cuvintele „Comunitatea Evreească din Piatra“ (care acte n'am mai reprimi). Pentru toate aceste am primit suma de 60 (adecă şese zeci lei) socotind inclusiv si spesele drumului dus şi întors, spese timbru etc. Iată scrisoarea D lui Weinştock :

Piatra-N. 23/5 Iulie 912

Onor D-lui Iosef Kaufman Loco

Confirm prin aceasta că am primit de la Dv. următo-

rele copii de acte ce ați adus Comunității noastre din Iași, însărcinat fiind Dv. cu această misiune de către D-nu A. Renert Președ. Comunității Israelite locale :

1) Copia Prescriptului Verbal din 3 Oct. 1863 al Tribunalului Neamț, Copia legalisată de Grefa Curții de Apel Iași sub No, 4744 din 6 Iulie 1912.

1) Copia de pe practica (hoterirea) Curții de Apel Iași din 23 N-bre 1864. Care copie sunt legalizate de Grefa onor



Ad. Weiningher

Curții de Apel din Iași sub No. 4767 din 6 Iulie 1912.

1) Copia de pe hotărârea Inaltei curți de Casațiune și Justiție secția I No. 1281 din 14 Noembrie 1873 și legalizată de Grefa onor. Curții de Apel Iași sub No, 4768 din 6 Iulie a. c. 1912.

Toate aceste 3 copii de hotărâri, scrise pe timbrul legal a 2 lei coala—le am primit de la Dv. pentru Domnul A. Renert Președ. Comunității, care sosind din străinătate unde

se află actualmente, vă va mulțumi și pecuniar pentru procurarea lor.

Mulțumindu-vă vă salut cu toată stima

Casierul comunității *H. R. Weinștock*

În comptul de venițuri și cheltueli al Epitropiei Comunității lsr. locale de la 15 Noembrie 1910 până la 31 Dec. 1912 Total 65490 lei 35 bani venituri și cheltueli. Președinte A. Renert, Casier Ad. Weiningher, secretar contabil Pincu Z'su. Verificat Censori D. Samsony, Meir Schwartz, Mendel Solomon.

În comptul de la 1 Ianuar 1912 ad. 31 Dec. 1913. Venituri și cheltueli total 6849 lei. Președințe Abr. Renert, Casier H. R. Weinștock, Censor I. K. Catz. Secretar P. Zisu.

1912-1913-1914

În anul 1913 am fost însărcinat de președintele Comunității Israelite locale a redacta și elabora Statutul și Regulamentul interior pentru administrarea intereselor Comunității Israelite din Piatra-N.

Acest serviciu l'am făcut de as menea gratuit, fiind pentru binele Comunității locale.

La pagina 22 zice : redactat și elaborat de D-l Iosef Kaufman (cronicar) Piatra-N. Septembrie 1913.

Președinte A. Renert, Secretar P. Zisu. Votat în ședința din 28 Iulin 1913. Membrii H. Goldștein, Sol. Drimer, Iosef Weinrauch, Ilie Soicher, M. L. Făinar, I. Kop. Catz, H. Esrig, Adolf Weiningher, Mendel Solomon H. R. Weinștock, Pine Daniel, Meir Schwartz, Os. Nadler, Dav. Davidovici, L. Hafner, M. Friedman, Pascal Braunștein, Avr. Pomerantz și A. Herșcovici.

Onor Primăria locală a vizat statul.

Iată copia :

Regatul României

29 Noembrie 1914



Primăria Urbei Piatra
Jud Neamț.
Serviciul Administrativ

No. 6114

Domnule Președinte,

Ca urmare adresei noastre No. 5506 din 28 Octombrie 1913, am onoare a vă restitui un exemplar Statut vizat de noi iar unul alb al II-lea exemplar se va păstra în arhiva primăriei.

Pentru Primar *Nicu I. Albu*

Secretar *G-I Gh. V. Covrig*

Domniei-Sale

D-lui Președinte Comunității Israelite Piatra-N.

Iată și copia deciziunii consiliului Comunal:

Copie după deciziunea Consiliului Comunal al urbei Piatra N. din 23 Octombrie 1913 p. 9 la care au luat parte D-nii membrii și anume ;

D-I Dimitrie C. Borbu Primar, Nicu I. Albu Adjutor, Oscar Stati Consilier, Remus C. Șoarec, Emanoil Vârgolici, Mihai D. Cornea, Ioan Ciuca, Dimitrie I. Mihailescu, Dimitrie Timotei, Dimitrie Teodoru.

D-I Primar prezintă consiliului petițiunea No. 147 înregistrată la No. 7814-913 cu care președintele comunității israelite din acest oraș depune două exemplare de statut ale acelei comunități spre a se viza.

Consiliul deliberând și

Având în vedere că comunitatea este recunoscută de persoană morală prin deciziunea Inaltei Curți de Casație No. 2554 din 12 Septembrie 1912, dânsa este în drept să-și formeze statutul de conținutul căruia consiliul comunal nu are a se ocupa de cât în cazuri speciale și deci astăzi Consiliul se mărginește în a autoriza pe D-l primar a viza statutele.

Văzând dispozițiunile art. 44 și 50 din legea pentru organizarea comunelor urbane.

In unanimitate

DECIDE:

Autoriză pe D-l Primar a viza statutele depuse de Comunitatea israelită cu adresa No. 147 înregistrată la No. 7894 din 1 Octombrie a. c. invitându-se mai întâi pe D-l Președinte a veni și semna al II-lea exemplar statute ce va rămânea la primărie spre păstrare.

R o m a n i a



**Primăria Urbei Piatra
Județul Neamț**

Copia prezentă fiind conformă cu originalul, se legalizează eliberându-se D-lui A. Renert Președintele comunității israelite din Piatra-N. în urma cererei făcută prin petiția No. 10135 de astăzi 28 Decembre 1913.

Primar *Nicu I. Albu*

Secretar *G-l, Gh. V. Covrig*

No. 6562—28 Dec. 1913

În acelaș an (1913) apare un pamflet în idisch și cu multe fraze în românește, făcând observații Comitetului.

Asemenea un alt pamflet în românește, subscris „Comitet de inițiativă“, care cere și alegerea altui Comitet al Epitropiei Comunității.

În 28 Ianuar 1913 președintele Comunității trimite următorul apel pentru a se face alegerea a unui alt Comitet al Epitropiei. Iată'l:

A P E L

Iubiți Coreligionari,

Subsemnat A. Renert, în calitate de Președinte al Comunității Israelite locale v-am rugat în Decembrie 1912 să faceți alegerea unui alt comitet și am arătat motivul retragerii mele, din această demnitate, lucru care nu s'a făcut.

Vă rog deci pentru ultima oară să binevoiți a lua notă, că de astăzi înainte nu mai pot conduce această Instituțiune și mă degajez de orice răspundere, a consecințelor acestei retrageri, procedând la o nouă alegere.

Cu toată stima

A. Renert

1913 Ianuarie în 28

Iar la 5 Februar acelaș an, înștiințează pentru alegere în ziua de 10 Februar (1913).

Iată copia :

Epitropia Comunității Israelite din Piatra-N.

Inștiințare

Se aduce la cunoștința coreligionarilor Israeliți că în ziua de Duminică 10 Februarie a. c. va avea loc alegerea

noului Comitet al comunității noastre în localul școlii de băieți No. 2 din strada Sft. Gheorghe.

Vor avea drept de vot numai acei dintre Domnii alegători, cari se vor conforma proiectului statutului comunității care sună astfel :

Au drept de a alege, toți israeliții care sunt capi de familie ce au vârsta de 25 ani împliniți și cari contribuie di-



Sol. Drimer

rect sau indirect la întreținerea cultului și a instituțiilor de binefacere.

Nu au drept de vot de a alege și de a fi aleși toți acei israeliți care primesc ajutoare de la comunitate și nici funcționarii și salariații de la orice instituție a Comunității.

Sunt excluși de la dreptul de vot, persoanele ce n'au purtări bune în societate, ce nu cunosc limba țării, ce nu știu cartea românească și toți acei ce ar fi suferit vr'o pe-

deapsă infamantă, chiar dacă au dreptul de prescripție și în fine acei ce exercită o profesiune imorală!!!

Președinte *A. Renert*

Secretar *P. Zissu*

Piatra-N. Febr. 1913

S'a format Comisie interimară din D-nii I. M. Ipcar, M. Iuster, Iosef Naftalisohn, Iosef Weinrauch, L. Goldman, Os. Nadler, L. Hafner, Meir Schwartz și Ghedale Leizersohn.

Alegerea s'a fixat pentru ziua de 7 April 1914 când s'a ales următorii mădulari: Michel Iuster (președinte onorific), apoi Sol. Drimer, David Stambler, Dr. Daniel, M. Eizicovici, M. Buchhalter, Șmil Ițic Catz, Oscar Helman, Iosef Weinrauch, Aron Ghelbert, Iancu Alter, Lupu Lupovici, I. Kopel Katz, Iosub Herș Katz, și Ghedale Leizersohn.

Loja B'nei Brith, caută să prioreze și ea la această alegere. Deci d. Solomon Drimer fu ales ca președinte activ al Comunității.

1915-1916

În Bilanțul General de gestiunea Veniturilor și Cheltuelilor Comunității Israelite din Piatra-N. De la 1 April 1914 și până la 1 April 1915, găsim următoarea prefață;

Piatra-N. 1 Aprilie 1915

Onor Coreligionari

Implinindu-se un an de când am venit în fruntea comunității noastre, avem onoare a vă prezenta Bilanțul de Venituri și Cheltueli a gestiunii anului 1914—1915.

Dacă fostul Comitet ne-a lăsat un activ în numerar de lei 1014, în schimb însă ne a lăsat datorii de plată în suma de lei 4070.80 pe care am achitat în cursul acestei gestiuni.

Sarcina noastră a fost cu atât mai grea cu cât vechiul Comitet înainte de a se retrage a urcat bugetul de Cheltueli cu circa 3000 lei anual, măbind lefurile clerului și Corpului Didactic.

Baia a fost într'o stare de ruină din care cauză onor. Primăria a închis'o și am fost nevoiți a face o reparație radicală care a costat circa 8000 lei, plus de aceasta pentru timpul duratei reparațiunii n'am primit câștiul integral.

Din cauza timpului anormal mizeria în populația săracă a crescut enorm, astfel că bugetul a fost atins simțitor și din această parte.

Tot din această cauză încasările de taxe școlare au fost foarte reduse.

Pentru a putea alina în mai largă măsură, mizeria din sânul populației sărace, am format «Asistența Publică» operă eminentemente filantropică și care a cooperat la filantropia obicinuită a Comunității.

Ast-fel că am împărțit ajutoare în suma de circa Lei 5000 față de lei 2193.30 cât s'a împărțit anul trecut.

În numele săracilor mulțumim generoșilor contribuabili cari au contribuit regulat lunar la această operă filantropică.

Asemenea cerințele de Mues-Chättn la 550 familii suma de Lei 5740 față de lei 3280 cât s'a împărțit anul trecut.

La contul de Mues-Chiten se observă că am realizat la faină un profit de lei 1470 aceasta datorită faptului că am cumpărat la timpul oportun faină cu un preț redus vânzând cu un preț mai urcat fabricațiunilor de azime.

Recapitulând operațiunile acestui an se poate constata că cu toate că am întâmpinat atâtea cheltueli prin urcare de salariu a clerului și Corpului didactic și atâtea spese cu reparația radicală a Băii, distribuirea atâtor ajutoare, totuși nu suntem în mare deficit căci deși avem mandate neplătite în suma de lei 1549.35 și datoria garanția Băii Lei 2000 aceasta însă este numai datorit faptului că am plătit datoriile fostului Comitet de Lei 2156.80 (4070 minus lei 1914 ce am primit de la Dnialor.

Lei 1000.— avansul ce am dat Soc. I. C. A. prin școala de Fete, iar

Lei 502.— avem în casă numerar.

Mai menționăm că vechiul Comitet refuză încă a ne preda registrele și garanția antreprenorului gabelei, pentru care motiv nu știm.

Incheiând mulțumim onor. Enoriași ai Comunității noastre pentru încrederea ce ne-a acordat.

Cu deosebită stimă

Președinte *Solomon Drimmer*

Casier *Oscar Helman*

Secretar Comptabil *Jaques Feibel*

Unde arată situațiunea și starea instituțiunelor Comunității.

Venituri: Gabela 47,320. Baia 7312 lei. Școlare 3389 lei, Diferite venituri 2552 lei, Lemne pentru saraci colectați de D-l Rabin și Sam. Daniel 953, Total 63440 lei 65 bani. Cheltueli, datorii lăsate de vechiul comitet 4070 lei. Cultul 13440 lei, Baia 1119 lei, Școlare 18287. Spital 7674 lei. Total numeral 44592, etc. etc.

Președinte Solomon Drimer, Casier Oscar Helman, Controlor I. Kopel Catz, secretar Comptabil Jaques Feibel.

In anul 1915 Epitropia Comunității Israelite de aci lansează către obștea israelită locală următorul apel din care extrag următoarele:

Epitropia Comunității Israelite din Piatra-N.

A P E L

Iubiți Coreligionari

Cunoscut vă sunt fazele critice, prin care trecem actualmente.

Odată cu desfășurarea războiului European; Imediat

am înființat societatea „Azistența Publică“, cu scop de a veni în ajutorul nevoieșilor.

Prin obolul și contribuirea D-v, am ajutorat și alinat familiile sarace, ale acestor concentrați.

Situațiunea acestora a devenit cât se poate de deplorabilă. Implorând mila și mizercordia noastră.

Fondurile noastre nefiind suficiente deci apelăm la generositatea D-v și vă rugăm cu inzistență să contribuiți



Josef Naftalisohn



Josef Weinrauch

cu toții, pentru a putea ajuta și alina durerea sfâșietoare ale fraților noștri cari lăncezesc în amară suferință.

Pentru aducerea la îndeplinirea, acestei misiuni, am delegat ca incasator pe D-nul Marcu Alter, și vă rugăm să bine voiți a'l primi afabil și cordial, dându-i bine voitorul D-v. concurs precuniar și moral.

COMITETUL

Piatra-N. Iunie 1915

In bilanțul General de gestiunea Veniturilor și cheltuelilor Comunității Israelite din Piatra-N. De la 1 April

1915 și până la 31 Martie 1916 semnat Președinte Sol. Drimer, Casier Idel Milerad, și secretar Dav. Grünfeld. Venituri 75965 lei 80 bani. Cheltuei tot aceiași sumă.

În anul 1916 Epitropia Comunității face cunoscut prin înștiințări că evreii să nu plătească carne de vită mai scump de 1 leu 20 bani kilo, iar azime de paște numai 80 bani kilogramul.

1917-1918

În Iulie 1918 comitetul de inițiativă, în vederea alegerii noului Comitet al Epitropiei Comunității invită parte din obște la o întrunire intimă, în casa de rugăciune din str. Carol No. 4.

Iată acea invitare :

Invitare

Rugăm pe D nii; Mendel Kalmanovici, Burech Cerbu, Iosef Kaufman. Șmil Ițic Katz, Idel Brikman, Haim Șteingberg, Naftuli Rozner, Iosef Naftalizon, Haim Gutman, Bercu Katz, Frați Solomon, Bercu Krigler, Rubin Soifer, Ghedale Leizerson, Strul Ieșanu, Herș Iancovici Dentist, Pincu Zisu, Bernhard Weisman, Moise Ghelbert, Ițic Berman, Haim Davidovici, Davidovici Croitor, Efraim Soufrin, Meir Fridman, Ichil Rezenberg. Șmil Kopelovici. Moise Katz, Strul Ghelbert, Moise Feider, Ițic Leibenson.

Să bine voiască a veni la întrunirea intimă, în casa de rugăciune din strada Carol No. 4 care va avea loc Sâmbătă, ora 5 p. m.

Pentru a ne consfătuți asupra recente alegeri a noului Kahal sau mai bine zis a Epitropiei Comunității noastre.

Rugăm pe cei invitați a semna ca dovadă că au luat cunoștința de această invitare.

Comitet de inițiativă

Piatra-N. 12 Iulie 1918

Am văzut și am luat cunoștință vom veni.
Urmează iscăliturile,

În acelaș an Legațiunea Franceză, prin d. Carol Weinberg, trimite foarte multe obiecte (îmbrăcăminte) și lucruri farmaceutice pentru populația saracă a comunității Israelite locale.

Iată și articolul ziarului Informatorul Anul IV No. 195 ;

„Muniții Compromițătoare“

Sub acest titlu ziarul local „Viața Nouă“ consacră o lungă informație directorul ziarului nostru.

La aceasta D-sa răspunde priu următorul document:

Legatiune Franceză, Atașatul Militar

S'a primit de la d l Carol Weinberg diferite obiecte și lucruri farmaceutice aparținând d-lor Dr. Sempè, Dr. Offret și Căpitan Bernier, precum și cartușele aparținând Doctorului Sempè.

Capitan Roth

Legation de France, L'aitache Militaire

Recu de Monsieur Carol Weinberg demenant a Piatra differents objets et pharmacie appartenent a Mrs. le Dr. Sempè, Dr. Offret, et Capitaine Bernier, ainsi que les cartouches provenant du Docteur Sempè.

Le 17,30 Mai 1918

Capitaine Roth

Iată în câte-va cuvinte spulberat tot istoricul prin faptul că absolut toate obiectele lăsate pe răspunderea fostului Gestionar al casei franceze, însoțit de acte regulă de unde rezultă că:

Fiind responsabil drepturile d-sale rămân întregi.

„Etant responsable ses droits restent entiers“.

și prin faptul că delegațiunea din partea Legațiunii Franceze sosită în localitate în mod special chiar în ziua a-

pariției zisei informații a cerut și deținut toate obiectele și conform cererei directorului nostru, au fost expediate prin c. f. r. Legațiunii franceze din Iași prin mare viteză cu scris de trăsură No. 363365.

Cartușele care erau luate de d. Dr. Sempé cu aprobarea autorităților superioare competente au fost păstrate într'o șură în mica lor cutie de tablă groasă, împreună cu toate cele l'alte obiecte și n'au fost găsite „într'o casă de fier“ cum s'a afirmat și fiind închisă cu un mecanism necunoscut, nu s'a știut ce conține acea cutie.

„Informatorul“

Tot în același an 1918 ziarul local „Viața nouă“ a provocat în toate straturile populației israelite locale calomniile la adresa lor, deci Epitropia Comunității Israelite precum și Uniunea Evreilor Pământenii, au făcut următoarele întâmpinări.

Iată Protestul lor în ziarul local „Informatorul“ Anul IV No. 195.

Un protest al Comun. Izraelite și Uniunii Evr. Pământenii

Față cu indignarea provocată în toate straturile populației israelite locale de calomnioasele învinuiri aduse în ziarul „Viața Nouă“ din 17 crt. Comunitatea Israelită și Uniunea Evreilor Pământenii din localitate s'au văzut nevoite a face demers colectiv depunând în mâinele directorului acelui ziar următoarea întâmpinare:

Domnule Director,

În No. 6 al ziarului „Viața Nouă“ din 17 Mai a. c. organ al Partidului Conservator local găsim în pagina 2-a coloana 4-a publicat sub titlul „Importanța socială a furtului“ următoarele rânduri:
(urmează textul publicat în altă parte a ziarului sub titlul «Importanța socială a furtului»)

Ne surprinde, că de fapta criminală imputată câtorva evrei este făcută responsabilă întreaga populație evreească din localitate, aruncându-se învinuire, că ar căuta prin stăruințe și jertfe să mușamalizeze această afacere (Furtul de la Depozitul rusesc N. R.)

Populația evreească reprezentată prin noi subsemnații se simte adânc jignită de asemenea învinuiri lipsite de seriozitate și protestiază cu toată energia în contra acestor acuzațiuni.

Evreii cinstiți nu apără, nu se solidarizează și desaproabă cu aceiași tărie ca și concetățenii lor creștini acțiunile criminale ale unor indivizi care trebuie să primiască din partea justiției pedeapsa pe care o merită.

Nutrim ferma convingere, că sentimentele de dreptate de cari frunțașii conservatori sunt însuflețiți față de populația evreească locală sunt departe de a corespunde celor insinuate în ziarul „Viața Nouă” și vă rugăm deci să binevoiiți a dispune ca să ni se deie deplină satisfacțiune printr'o complectă retractare a calomniilor sus menționate.

Primiți vă rugăm etc.

*Delegații Comunității Israelite Piatra-N. și ai
Uniunii Evreilor Pământeni, secția Piatra*

ss. S. Drimmer, M. Semo, Sigm, Herșcovici, M. Ipcar, Iulius Agatstein, Petru Iuster, Josef Weinrauch, Avram Renert, C. Renert, Dr. Wolfshaut, Carol Berman, I. Rorlich.

Această întâmpinare a fost prezentată Vineri 18 crt. la Clubul Conservator, d lui Director al ziarului „Viața Nouă” de față fiind și D-l Prefect Rosetti Bălănescu, D-l R. Șoarec D-l Oscar Stati și alți membrii marcanți ai Comitetului Clubului precum și D-l Dr. Pilescu, care au exprimat d-lor Iulius Agatștein și Carol Renert prezentatorii acestei adrese sincerul lor regret față de cele strecurate în ziar fără cunoștința și asentimentul D-lor, promițând pe lângă publicarea adresei de sus în chiar corpul jurnalului „Viața Nouă” darea unei depline satisfacțiuni populației evreești prin retractarea învinuirilor aduse pe nedrept.

În comptul Comunității Israelite Piatra-N. În bilanțul General de gestiune veniturilor și cheltuelilor Comunitatea De la 1 April 1917 și până la 31 Martie 1918 constatăm următoarele venituri; Gabela 25594 lei și 70 bani. Baia 11600 lei Venituri (taxe) școlare 8933 lei 85 b., Felurite donațiuni 6232 lei 50 b., Venituri din vânzare de alimente ca zahăr etc. 70790 lei 95 b., Colecte pentru lemne saracilor 2926 lei, Colecte de Mues chiten 6118 lei, Asistența



Petru luster

publică 8087 lei 30 b. etc. Total general 166662 lei 20 b. Cheltueli total; clerul 13800 lei, Școala de băieți și spese administrative 13153 lei 05 b., Școala de fete 6868 lei 40 b. Spitalul 2010 lei, Azilul de bătrâni 1429 lei 75 b. Diferite ajutoare și pensii 14326 lei 20 b. Lemne saracilor 4958 lei 20 bani, Mues châten saracilor 30994 lei 40 b. Dări 1569 lei 45 b. Asigurări 433 lei.

Instalarea apei 3580 lei 60 b. Administrația 4783 lei 70 b. Felurite 1332 lei, Școala Comercială „Michel și Re-

beca luster» 1586 lei 30 b. Diverse debitori 2041 lei, Numerar Casso 85121 lei 10 b. Total general 16662 lei 20 b.

Semnați Președinte Solomon Drimmer, Casier Idel Milrad, Controlor Iosef Rorlich, Secretar Comptabil David Grinfeld.

Tot în comptul d-sale de la 1 Aprilie 1918 ad 31 Mărtie 1919 este astfel :

Venituri: Comptul cassei 83080 lei, Gabela 79821, Baia 20.000, Școala Primară de băeți 5071 lei, școala de fete 1775 lei, Diferite venituri și donațiuni 20554 lei, Comptul Deposit de alimente : pește, sare, arpacaș, tărâțe de grâu, făină de hrișcă, tărâțe, zahăr, făină de porumb, petrol, pască, total 50946 lei 75 bani.

Colecta pentru lemne la săraci 5447 lei, Asistența publică 1499 lei. Azilul de bătrâni 8834. Spitalul 60 lei. Total general 329,546 lei 95 b.

Cheltueli Clerul 22932 lei, școalele de băeți și fete: 41743 lei 90 b. Spitalul 4544 lei 25 b. Azilul 14124 lei 10 bani. Ajutoare 73521 lei, 1055 lei 85 b. Administrația 11830 lei 20 b. Reparațiuni 20076 lei etc. etc. etc. Total General 329546 lei 95 bani. Activ total 647,318 20 b. Pasiv total 588.203 lei 20 bani.

Semnat Președinte Sol. Drimmer, Casier Idel Milrad, controlor Iosef M. Rorlich, Secretar D. Grinfeld.

1919

În acest an antreprenorii băei comunității, au avut proces cu Epitropia comunității. Iată notararea onor Tribunalului local :

Procesul Comunității Israelite

Tribunalul condamnă Comunitatea să plătească circa 10 000 lei daune și chettueli

La 28 Martie a. c. a venit înaintea Tribunalului debaterile procesului intentat de D-l D. Birștein și Ioine Blumen contra comunității Israelite, reprezentată prin președintele ei d. Solomon Drimmer.

Motivul procesului este că Epitropia comunității ținând o licitație pentru arendarea băii, a primit garanția și prima rată de chirie de la ziișii reclamanți și la cererea acestora a li se preda baia, comunitatea s'a văzut în imposibilitatea de a putea executa convenția verbală cu noii antreprenori, pentru că vechiul antreprenor făcând uz de legea măsurilor excepționale, a înțeles să beneficieze de dreptul ce-i dă legea de a prelungi contractul un an de zile după pacea generală. De aci pornind acest proces dăm în cele ce urmează sentința pronunțată de tribunal în ziua de 30 Martie a. c.

„Admite în parte acțiunea făcută de d. Birstein și „loină Blumen din Piatra-N., contra comunității Israelite „din Piatra-N. reprezentată prin președintele ei Solomon „Drimmer, și în consecință declară desființat contractul „de inchirierea băii comunității către David Birstein și „loină Blumen ca garant, contract încheiat verbal la 1 „Iulie 1918 pe timp de 2 ani. Obligă pe comunitatea Is- „raelită din Piatra să restituie lui D. Birstein, suma de „7250 ce-i deține fără cauză, și a plăți lui D. Birstein, „suma de lei 9053.50 daune interese compensatorii, isvo- „râte din neexecutarea contractului, mai obligă comuni- „tatea a plăți lui Birstein 700 lei chelt. de judecată.

Notă red. Termen de apel este 2 luni și 15 zile de la pronunțare.

În luna Aprilie acest an s'a propus de Președinte al Epitropiei Comunității pe Peter Iuster, lată articolul relativ în ziarul local „Informatorul“ din 20 April 1919.

Alegerea de Epitropi pentru Comunitatea Israelită

D-l Petru Iuster, mare industriaș va fi viitorul președinte

Mandatul epitropiei în frunte cu d. Drimmer expirând de multă vreme; din cauza evenimentelor demisia a întârziat să se producă.

Astăzi anunțându-se printr'un apel demisia pe ziua

de 1 Mai st. n. o întrunire a avut loc la școala Israelită la care au participat enoriașii din toate Sinagogile, unde s'a discutat asupra unei reprezentanțe bine aleasă în vederea marilor prefaceri ce se anunță. Este nevoie de un președinte cu autoritate, pricepere, cinstit și desinteresat și care să fie din toate punctele de vedere la înălțimea situației și rolului ce va avea să îndeplinească viitoarea Comunitate.

Toată lumea adunată a căzut de acord că d. Petru Iuster, mare industriaș și fiul marelui filantrop d. Michel Iuster, este singurul în mâinele cărui se poate încredința destinele celor 9000 suflete ce include Comunitatea din Piatra-N. În toate împrejurările, casa d-lor Michel și Petru Iuster a fost deschisă coreligionarilor lor. Dintre toți bogătașii Pietreni, singur d. Michel Iuster a făcut orașului o importantă donațiune de 100.000 pentru o școală Comercială. La toate subscripțiunile cu caracter filantropic d-nii Michel și Petru Iuster au fost în frunte.

Se cuvine prin urmare ca și toți cetățenii acestei comunități să voteze în mod unanim listă în frunte cu d. Petru Iuster.

Alegător

Tot relativ la alegerea lui Petru M. Iuster cetim în ziarul local: «Informatorul» din 27 April 1919 următorul articol :

Compania electorală Israelită

Impozanta intrunire de la Școala Israelită. Discursul program al d-lui Petru Iuster. Cuvântările d-lor Ellas Herșcovici și Carol Weinberg

În vedere alegerii pentru comunitatea Israelită, a avut loc în Școala israelită, o a doua întrunire la care a azistat foarte multă lume. Contrar obiceiului, de astădată a au venit alegătorii evrei din toate straturile sociale. Prezidează d. B. Grinberg industriaș.

D-l Petru Iuster mare industriaș ia cel dintâi cuvântul

și după ce explică publicului **azistent** că dacă vorbește pentru prima oară mulțimei, în schimb s'a interesat adesea de nevoile comunității locale.

Trecând la chestia viitoarei alegeri, spune că solicitat de un mare număr de cetățeni a primit să figureze în capul listei, candidând la președenția comunității.

În vederea acestui lucru d-l luster dezvoltă un vast program, aprobat și de comitetul de inițiativă și promite că va reorganiza Comunitatea împărțind-o în mai multe secțiuni.

Se angajează de a redeschide spitalul, să supravegheze bunul mers al școlii, să facă tot posibilul pentru o bună și eficientă aprovizionare.

Susține desființarea cerșitului pe stradă și promite înființarea unei reale **azistențe Publice** pentru cei fără de mijloace și în neputință de a-și câștiga existența.

Bazat pe acest program de activitate, solicită voturile alegătorilor. Toată lumea prezintă a aplaudat și aclamat frumoasele și bunele intențiuni a d-lui Petru luster, promițându-i nemărginită încredere a întregii populațiuni din Piatra.

D-l Elias din partea meseriașilor mulțumește d-lui Petru luster pentru sollicitudinea ce o arată mulțimei, demonstrează fericita alegere ce o va face evreii din Piatra votând cu toții lista în frunte cu d. luster, (aplauze prelungite).

D-l Carol Weinberg remarcă agitația produsă în populațiunea israelită la arunțarea candidaturii d lui Petru luster și susține că evreii au nevoie de reprezentanți a căror glas să fie ascultat.

După publicarea bilanțului comunității actuale, opinia publică își va spune cuvântul.

Demonstrează actele de filantropie a d-lor Michel și Petru luster, singurii milionari din Piatra, cari au plecat urechea lor la nevoia celor suferinzi și termină în aplauzele asistenței, solicitând votarea listei cu d. luster.

Duminică 18 Mai acelaș an a avut loc alegerea Epitropiei comunității israelite locale, reușind lista lui Petru luster. Iată articolul din ziarul local „Informația” din 26 Mai 1919.

GRANDIOASA ALEGERE DE LA COMUNITATEA ISRAELITĂ

Luptele electorale.—Propaganda. — Constituirea biuroului electoral.—Cum au decurs alegerile.—Afluența.—Despărirea scrutinului.—Rezultatul alegerii.—Marea manifestație de simpatie pentru cei aleși.—Banchetul dela D-l Petru Iuster.—Toasturile.—Felicitările primite.—Impresii.

Cetățenii orașului nostru, au fost Duminică 18 cor., martorii unei manifestații grandioase, cu prilejul alegerilor de la Comunitatea Israelită, cum nu s'a mai pomenit pe la noi.

În urma demisiunii foastei Comunități, de sub conducerea d-lui Solomon Drimmer, al cărui mandat expirase, cetățenii evrei au fost chemați, pentru ca să aleagă un nou comitet al Comunității.

S'a fixat în primul rând lista în frunte cu d-l Petru Iuster, cunoscutul industriaș din localitate, fiul marelui filantrop Michel Iuster.

În vedere că această listă era agreată de către toate straturile societății israelite, nu prea s'a făcut multă propagandă, căci reușita acestei liste, era dinainte asigurată.

Spre mirarea tuturor, cu câteva zile înaintea alegerilor, D-l Solomon Drimmer, care până atunci declarase că nu vrea să mai candideze revine asupra declarației făcute, și își prezintă o listă, în a cărei frunte se pune.

Biurul electoral era prezidat dimineața de D-l Marco Semo, iar după prânz de D-l Sigmund Herșcovici. Din partea comunei, a luat parte la aceste alegeri, D-l Ilie Săvescu ajutor de primar.

Pe la 8 și jum. seara, alegerea fu terminată. *Lista D-lui Petru Iuster, a fost aleasă, obținând 443 voturi, contra 235 voturi* obținute de lista adversă.

La auzul rezultatului, urale puternice și strigăte de „să trăiască”, acoperiră văzduhul. D-nii Petru Iuster, C. Rennert, și ceilalți aleși au fost duși în triumf, de imensa mulțime până la locuința familiei Iuster, unde și acolo așteptau mii de oameni. Din stradă și până în interiorul locuinței era o mare de capete. Era imposibil să poți străbate până în casă.

Mulțimea adunată în curte, nu a voit să plece, cerând ca D-l Petru Iuster să le vorbească, ca să audă despre programul de activitate al noului comitet.

Când D-l Petru Iuster, apărui pe prag, o liniște mormântală se făcu. Emoționat de această manifestație de admirație, D-l Petru Iuster a mulțumit alegătorilor și celor prezenți, pentru încrederea ce i-au acordat-o, dându-i voturile, de asemenea a mulțumit și celor ce au venit să manifesteze, în semn de simpatie.

Apoi noul președinte, le-a spus că nu a căutat să iie ales pentru orgoliu, ci pentru că vrea să lupte spre binele și interesul populației evreești din orașul nostru.

Un ropot de aplauze și strigăte de „ura“, acoperiră ultimele cuvinte ale D-lui Petru Iuster.

Apoi, au mai luat cuvântul d-nii C Renert, C. Weinberg și Elias Herșcovici.

Saloanele D lui Petru Iuster, au fost deasemenea tixite de lume. Pe lângă membrii comitetului nou ales, au mai asistat și D-nii Th. Ivașcu, directorul prefecturii, G. V. Măcărescu avocat, Dr. Ieriniți, Ilie Săvescu, ajutor de primar, A. Renert, Albert Aboles, familia Bach, Corpul didactic al școlilor Israelito Române și mulți alții, cari au prezintat felicitări D-lui Petru Iuster.

A avut loc apoi un banchet improvizat. În sunetele muzicii și în entuziasmul celor prezenți, D-nii Dr. Wolfshaut, Suffrin, institutori de la școala Israelito-Română, C. Rennert, C. Weinberg și Iosef Naftalisoohn, au ridicat toasturi, urând aleșilor sănătate și spor la muncă.

Tot în acest an a venit aci *Misiunea Americană* pentru ajutorarea săracilor.

Iată articolul relativ, în ziarul local „Informația“, din 8 Iunie 1919.

Misiunea Americană în Piatra

Interwiev cu d-l Cicerone Palladi primarul orașului

Orașul nostru a fost vizitat de o misiune americană în frunte cu d-l Căpitan *L. S. Powel* din partea comisiunii in-

teraliatate și care s'a interesat de toată mișcarea economică și a alimentării.

În vedere că această Comisiune a luat contact cu d-l Cicerone Pallade primarul orașului, ne-am adresat d-sale, cu rugămintea să bine voiască a ne da lămurirele ce ar interesa cetitorii noștri.

D-l Palladi amabil ca în t tdeauna, se pune la dispoziția noastră și ne spune: „Am impresia că Americanii vor să ramplaseze pe Germanii“ în tot ce privește necesitățile noastre industriale și comerciale.

Misiunea Americană a venit cu un chestionar destul de bogat în cercetări și după ce s'a interesat de numărul populației, care atinge astăzi 22000 locuitori, d-l Palladi a informat misiunea că avem nevoie de îmbrăcăminte, de vară și iarnă, pânzeturi pentru lenjerie, piele și talpă pentru încălțăminte.

D-l Palladi a insistat, în special asupra insuficienței alimentației, căci din cele 33 vagoane făină de grâu primite până astăzi nu s'a putut da decât 200 grame făină de suflet și aceasta deabea numai de 3 ori pe săptămână.

Pentru a putea mări rația și a se da zilnic pâine populației, d-l Primar a rugat să se trimească un plus de 40 vagoane cantitate necesară până la recolta nouă.

Porumbul lipsind cu desăvârșire d-l Palladi a cerut în mod insistent să ni se dea cel puțin o cantitate de 60 vagoane necesară orașului până la 1 Noembrie a. c., căci porumbul lipsește cu desăvârșire în județul nostru, iar din țară nu se poate aduce într'ucât aproape aceiași lipsă se simte în toate județele.

Americanii, în afară de afaceri pure, având în programul lor și filantropia, s'au interesat în deaproape de orfanii de război care sunt în orașul nostru în număr de 437, pentru care misiunea a promis să trimească alimente și îmbrăcăminte în mod gratuit.

Pe de altă parte, tot Americanii vor înființa 2 cantine în oraș și câte-va cantine în diferite centre din județ.

În ceia ce privește chestionarul pentru necesitățile industriale, d-l Palladi a avut o idee ingenioasă și s'a adresat tuturor fabricelor din oraș, cari făcând liste de materiale prime și mașini, s'a înaintat Misiunii Americane un tablou

de tot ce necesită ficcare fabrică în parte ca materie primă și instalație.

În altă ordine de idei, Americanii s'au interesat de materialele fabricate și disponibilitățile exportabile.

În privința căilor de comunicație, Misiunea s'a interesat de câte linii de garaj dispune stația noastră, câte mașini și vagoane necesită pentru a asigura bunul mers al căilor ferate.

După studierea raportului local de către Comisiunea Internațională, Misiunea Americană va decide calea și mijloacele de pus în practică, trimiterea tuturor obiectelor necesare orașului nostru,

D-l Palladi crede că Americanii se vor pune curând pe lucru căci s'au arătat foarte hoști.

Am mulțumit d-lui Primar pentru prețioasele lămuriri ce ne-a dat, care vor interesa toată lumea deopotrivă.

Scotland.

1920-1921

În acest an s'au lansat apeluri în idișch și în limba română pentru a veni în ajutorul fraților noștri din Palestina, cari au suferit nimicirea și foame din cauza războiului mondial.

Un alt apel apără pentru ajutorarea victimelor din Ucraina. Iată apelul:

A P E L

Mii de desnădăjduiți evrei refugiați din Ucraina se sting de foame și de frig. Vestmintele lor și mai ales rufe de pe dâșii sunt numai zdrențe, căci au trecut luni de zile de când ei au fugit de grozăvia incendiilor și a morții din orașele Ucrainiene bătute de progromuri. Nici odată un grup de oameni nu a căpătat în urma mizeriilor o înfățișare mai zguduitoare.

Fie-vă milă de dâșii.

Evrei,

Vă chemăm la o acțiune mare de generozitate. Ajutați, repede, ajutați toți fără deosebire de rang, meseriași, negus-

tori, intelectuali, toată lumea evreiască, fie care după putință, ca să salvăm cât mai mulți din cei meniți pețrei.

Faceți-vă întreagă datorie de oameni în fața acestei noi catastrofe a poporului vostru.

Nu refuzați nici unul, comisiile noastre cari se vor prezenta la Dv. pentru această operă de salvare.

În numele: Lojei Menorah, Epitropiei Comunității Israelite. Uniunii evreilor pământeni, Joint Distribuțion Comitee, Soc. Caritatea a femeelor izraelite, Uniunii Meseriașilor evrei.

Jul. Agatstein, Semeie Bacal, Josef Davidovici, B. K. Engelberg, H. Goldstein, Artur Grünberg, M. Gredinger, Sigm.



M. I. IPCAR

Heșcovici, Jd. Hafner, Moisa Juster, Aron Juster, Peter Juster, Rabin Ch. Löbel, Id. Mühlrad, Elise Semo, David Stambler, Moritz Strich, Jeana Strich, Dr. Tanenzapf, Clara Weiniger, Carol Weinberg.

Duminică ora 3 se va ține o întrunire publică în Templu pentru acest scop.

Și în acest an *Joint Distribution Comitte* din America a trimis aci pe Directorul ei pe d-l *Landesco* (originar de aci), care arată că suma de 32.000 lei ce s'au primit de comitetul local ca ajutor săracilor pentru Paște, va avea urmare organizarea operei de azistență.

Din partea Jointului American s'au trimis și o mare cantitate de alimente și obiecte de îmbrăcăminte, care s'au distribuit și de soc. Bnei Brith „Loja Menorah“ și Comunitatea.

Tot în acest an vice președintele Epitropiei Comunității, înștiințează populația Evreiască în privința vânzării de carne cușeră.

Iată copia :

EPITROPIA COMUNITĂȚII ISRAELITE PIATRA-N.

INȘTIINȚARE

În vedere că ni se reclamă din nou că unii dintre măcelari vând carnea cușeră cu 11, 12, și chiar 14 lei Kgr. sub cuvânt că s'ar da o carne mai bună.

Aducem la cunoștiință populației Israelite că este strict interzis ori-cărui măcelar de a alege carnea și chiar cea aleasă este obligat s'o vândă cu lei 10 kilogramul, mușchiu și limba lei 11.

În acelaș timp atragem atențiunea măcelarilor că pentru fiecare încasare în plus vor fi dați judecăței ca contravenienți la ordonanța Primăriei No. 5673/921.

Rugăm publicul să depuie reclamațiunile în scris la Biroul Comunității spre a se lua cuvenitele măsuri.

Vice Președinte, *Carol Weinberg*,

Secretar, *S. Beck*.

No. 538

Piatra-N. 20 Iunie 1921

1922

În luna Mai acest an alegându-se Comitetul Epitropiei și populația nefiind mulțumită, deci s'a constituit un așa zis „Comitet provizor pentru constituirea unei noi Comunități” care lansează următorul apel;

Frați Evrei !

Din aproape două mii de cetățeni evrei cari au dreptul de vot, nu s'a prezentat la alegerile pentru comunitate decât 500 din opt sute de certificate de alegători cât s'au eliberat.

Gospodarii de seamă ai orașului, majoritatea negustorilor au fost cu reavoință lăsați la o parte, neel berându-li-se certificatele de alegători.

Astfel numai cu 500 de voturi și acestea unele suspecte pentru că sunt unii cari au votat de 5, de 6 și 10 ori, și altele nedemne pentru că aceste voturi s'au câștigat în urma bonurilor pentru vin, emise de comunitate, s'a ales un comitet care nu reprezintă voința cinstită, liberă și unanimă a populației evreești.

Nevoind să dea raportul moral și material conform uzului comercial, comunitatea a numit un birou electoral din partizanii săi, efectuându-se în plină fraudă alegerile de Duminică.

Considerând această alegere ca nulă și noua comunitate ca inexistentă, chemăm pe toți evreii la luptă

Comisiunile noastre cutreeră orașul pentru strângerea de semnături, aderente unor noi alegeri.

Toată lumea să iscălească aceste deciziuni.

Odată semnăturile strânse, vom convoca o mare adunare generală, care va alege biroul pentru pregătirea alegerilor și emiterea certificatelor de alegători.

Frați Evrei !

Faceți zid în jurul nostru și faceți să se introneze

munca, cinstea și ordinea, acolo unde tronează anarhia, ambiția și vanitatea.

Comitetul Provizoriu

pentru constituirea unei noi comunități

Un comitet de inițiativă lansază un apel. Iată'l:

Frați Evrei

Având în vedere că mișcările pentru alegerea unui comitet de conducere al comunității Israelite locale, au ajuns la culmea desbinărilor și au intrat într'o fază foarte acută și violentă atât dintr'o parte cât și din cealaltă, așa că poate să devie la spărturi în sânul Comunității în daunele ei cât și a instituțiilor ei: Școalele, Spitalul, Azilul, etc. etc.

Pentru ca acest rău să fie evitat și înlăturat cu totul iar pacea și armonia bună să domnească iară într'această Comunitate, facem apel către populațiunea Israelită cât și la buna voință a partizanilor „ca în comun acord să procedăm la soluțiunea următoare“.

Fie care sinagogă să delege de la 2—5 membrii, bine înțeles după numărul frecvențatorilor și cari vor forma lista minimă a candidaților în număr de 50 din care un număr de 25 aleși, aceasta fiind cel mai bun remediu pentru liniștirea spiritelor agitate,

Intrunirea tuturor delegaților sus ziși va avea loc Duminică 24 crt. ora 4 p. m. fix la școala Israelită Română str. Sf. Gheorghe (Șipotelor) în sala special amenajată.

Comitetul de Inițiativă

Tot î. Mai acest an așa zisul „Comitetul Provizor pentru alegerea unei noi Comunități lansează un alt apel. Iată'l:

Frați Evrei,

Animați de adevăratele interese ale obștei noastre și conduși de un spirit cât mai conciliant în toată acțiunea

noastră, am căutat să introducem pacea și armonia și să evităm toate asperitățile cari frământă de câțva timp, populația evreiască a acestui oraș.

Cu toată bunăvoința noastră nu am reușit să facem să triumfe spiritul nostru împăciuitoar.

Frați Evrei,

Obștea noastră nu trebuie să fie condusă de cât de adevărații săi reprezentanți, cu o cinste și o moralitate recunoscută, în fruntea comunității să fie numai acei gospodari cari vor fi desemnați de întreaga populație evreiască.

Alegători Evrei,

La alegerile la cari vă chemăm, trebuie să veniți cu toții, capi de familie și tineri de la 21 ani în sus și să desemnați ca reprezentanți ai voștri pe acei cari știu și simt evreiește, cari știu și pricep ce este școala, sinagoga și ritul evreesc.

Nu vor exista liste. Voi, alegători evrei veți desemna prin delegații sinagogilor pe cei ce vor candida.

Veți alege 25.

Nu vă impunem nici liste nici persoane.

Alegerile au loc în ziua de Duminică 11 Iunie dela orele 8 dimineața.

Comitetul provizor

pentru alegerea unei noi comunități

„Loja Menorah“ către populația israelită, lansează următorul apel și propunere:

LOJA MENORAH

către

Populația Israelită

Pentru a curma agitația ce s'a pornit cu ocazia alegerii

Epitropiei Comunității Izraelite, Loja ascultând partizanii ambelor curente, a făcut următoarea propunere, care a fost acceptată de ambele părți:

Alegea se consideră ca legal făcută. Șease membrii ai epitropiei alege vor demisiona de bună voie, în interesul armoniei în Comunitatea noastră și Epitropia va coopta 11 membrii noi din partizanii opoziției.

Comitetul Epitropiei astfel modificat se compune din:

D-nii Petru Juster, Iosef Davidovici, Dr. Tanenzapf, Ad. Weininger, Samuel Daniel, Senior Weisman, David Leibovici, Leon Goldner, Benj Grünberg, Mendel Fischer, Kopel B. Katz, Pincu Zissu, Pincu Jacobi, Iulius Gartenberg, Idel Millrad, Berl Krieglir, Carol Friedman, Solomon Lobensohn, Elias Herșcovici, Pascal Braunstein, Meer Friedman, Mendel Aronovici, M. Z. Antler, Ghedale Leizersohn, Herman Abramovici, Leon Bernștein, Eerman Grünberg, Elias Haffner, Ițic Avramovici, Iosef Schwartz.

Membrii epitropiei, cari nu vor lua parte la ședințe și nu-și vor îndeplini însărcinările ce li s'au încredințat, se vor considera ca demisionați și în locul lor se vor coopta alte persoane.

Sperăm că toată populația izraelită va da concursul epitropiei, căci nu e vorba de satisfacerea unor ambițiuni sau interese personale, ci de o operă utilă pentru toți: o bună administrare, ajutorarea nevoiasilor și a bolnavilor, educarea copiilor.

Să lăsăm deci orice ceartă și pacea să domnească în Comunitatea noastră,

Loja Menorah

30 Mai 1922

Dl Petru Iuster cu Comitetul său trimite alegătorilor următoarea adresă:

Stimate Alegător,

Subscriși candidați la alegerea epitropiei Comunității Izraelite din Piatra-N. avem onoarea a vă trimite aci ane-

xat Programul nostru de activitate pentru administrarea Comunității,

Vă rugăm a' l ceti cu atențiune și credem că vă veți convinge de necesitatea înfăptuirii lui pentru binele obștesc,

Sperând că putem compta pe încrederea D-voastră, vă rugăm să veniți la alegerea ce va avea loc Duminică 18 Mai st. n, de la ora 9 dim, până la ora 5 p. m. în localul școlii Israelite, acordându-ne votul și încrederea Dv,

Buletinul nostru poartă semnul distinctiv „Emblema Si-onului în cerc“.

Cu deosebită stimă

Petru M, Iuster, Carol Renert, Carol Weinberg, Benjamin Grünberg, Isidor Eșanu, Mendel Solomon, Leon Katz, Karl Friedman, David Fray, Solomon Marcovici, Pascal Braunștein, Meier Friedman, Idel Haffner, Elias Herșcovici,

Epitropia Comunității Israelite locale, lansează următorul Comunicat din care dăm următoarele :

R O M Â N I A



Epitropia Comunității Israelite a Orașului Piatra-N.

Sediul Str. Ștefan cel Mare No. 6

Fondată în anul 1766

Persoană Morală și Juridică

Jurisprudența No. 629912 a Inaltei Curți de Casație Secția I-a

COMUNICAT

Aducem la cunoștința populației Israelite din Piatra-N. că la 18 Mai 1922. expirând mandatul actualei epitropii, am

decis fixarea de noi alegeri pentru ziua de Duminică 14 Mai st, n, 1922,

Spre orientarea alegătorilor, publicăm mai jos următoarele articole din statutul comunității în legătură cu aceste alegeri,

Art. 25.—Toți evreii enoriași ai Comunității Israelite din Piatra N, au dreptul a fi înscrși ca alegători și votează direct la alegerile de epitropi, executori testamentari sau alte demnități în Comunitate,

Art. 26.—Sunt eligibili numai capii de familie, care au vârsta de 25 ani împliniți și cari contribuie direct la întreținerea cultului și instituțiunile de binefacere ale Comunității,

Art. 28.—Fiecare alegător se va prezenta la vot cu cartea de alegător, eliberată de Epitropia Comunității,

Orice listă de candidați trebuie prezentată de un grup de 25 cetățeni alegători care vor semna personal la sus zisul birou înscrierea candidaturii.

Listele cu candidați vor trebui să aibe fiecare un semn distinctiv pentru neștiutori de carte,

Alegerile vor avea loc în localul Școlii Israelite din str, Sf, Gheorghe,

Comitetul Epitr, Com, Isr, din Piatra-N,

No, 705, 25 Aprilie 1922

În Bilanțul Comunității Israelite din Piatra N, de activul și pasivul Comunității pe ziua de 1 Mai 1922 este 398,988 lei 85 bani iar pasivul aceiași sumă,

În *comptul* de venituri și cheltueli a comunității de la 1 Septembrie 1920 și până la 1 Mai 1922,

Venituri, Gabela 564,907 lei, Baia 57215 lei etc. Total general 793,395 lei 65 bani, Cheltueli școala de băeți 102091 lei, școala de fete 55337 lei, școala comercială 33421 lei, Azilul 28575 lei, Clerul 129,740, Spitalul 35742 lei, Cantina școlară 62494 lei, Imbrăcarea copiilor 23134 lei, Lemne 12000 lei Total general 793395 lei și 65 b, semnați Președinte Petru M, luster, Vice-președinte Carol Weirberg, Contabil B, Schapira,

În noaptea de 15 lunie 1922 încetă subit din viață, acela

ce-a fost **Petru Iuster**, președintele comunității Israelite de aci (vezi pag : 257, 258, 259),

1923

După moartea mult regretatului președinte Petru Iuster comitetul Epitropiei a rămas acelaș, constituindu se sub președinția D-lui Iosef Davidovici,



Iosef Davidovici

În 6 Ianuarie 1923 apare un articol în ziarul local „Saptămâna” intitulat „Nemulțumirile din Comunitate”, care critică comitetul.

Demisionează din comitet D-nii Dr Tanenzapf și Pincu Zisu în mod oficial prin declarațiunea lor prin zisul ziar,

Acelaș ziar din 13 Ianuar 1923 cuprinde un articol intitulat ; „In comunitate se petrec lucruri grave”, scris se vede de persoane interesate.

Tot în acelaș ziar din 11 Februar acelaș an iarăș se fac învinuiri puerile Epitropiei,

În luna Mai acelaș an unul Bern. Herșcovici face apel către meseriași pentru noua alegere a epitropiei, lată'l :

Meseriași și Muncitori Evrei,

Veniți cu toții la marca întrunire publică ce va avea loc astăzi **Duminică** 7 Mai ora 4 p. m. în localul Școalei Comerciale „Michel și Rebeca Iuster“ spre a ne consulta ce atitudine luăm noi față de alegerea Epitropiei Comunității Israelite ce se va efectua în ziua de 14 Mai a, c.

Meseriași și Muncitori,

Școala, Spitalul, Azilul și asistența publică, aceste instituții ne privesc pe noi, și numai noi trebuie să decidem cui îi încredințăm, trebuie deci să fim pregătiți ca alegerea să nu ne găsească răzlețiți, ci cu toți la oaltă să mergem alături cu acei cari vor prezenta mai multă garanție că interesele noastre vor fi bine apărute.

Cu toții astăzi **Duminică** 7 Mai ora 4 p. m. la întrunire,

Bernard Herșcovici

tăbăcar

În Decembrie acelaș an se numește o comisiune pentru formarea noului statut al Comunității, între care sunt și eu,

În Bilanțul Comunității de la 1 Iunie 1923 și până la 30 April 1924 este : Activul 1.905.87 lei 50 b, iar Pasivul aceleaș cifre,


În contul de venituri și cheltueli pe acelaș timp este astfel : Baia venituri 538,607, Gabela 52056, Azilul 15915 etc, Total general 1.591.091 și 50 b, Cheltueli școalele 392967 etc. aceiaș sumă,

Semnat președinte Iosef Davidovici, Vice Președinte Aron B, Katz, Contabil B, Șapira.

1924

La 30 Mai acest an apare ziarul „Alegătorul“ cu o-

cazia alegerii Epitropia comunității sub conducerea unui comitet și care de fapt era pentru alegerea comitetului alcătuit sub președinția d-lui Iosef Davidovici și a membrilor săi

semnul  Mugen David

A. Renert, A. B. Katz, D. Leibovici, L. Friedman, B. Grünberg, I. Brikman, E. Herșcovici, M. Rorlich, D. Davidovici, I. Făinar, M. Friedman, P. Iacobi, P. Braunștein, I. Katz, B. Abramovici, I. M. Roșu, Ch. Kuperman, Alter Baraf, S. Leibovici, A. Aronovici, C. B. Katz, E. Hafner și H. Antler.

Pe de altă parte apare un manifest în limbele română și idisch, care apelează a se alege pe d. Solomon Drimer cu aderenții săi, semnul 2 drapele cu Mugen David, Aron B. Katz, B. Eizenberg, D. Leibovici, Idel Milrad, B. Katz, S. Ghelbert, Pine Daniel, David Davidovici, Idel Vinkler, G. Leizersohn, Iancu Alter, M. Rotman și Șulim Romerștein.

Manifestul laudă activitatea și onestitatea d-lui Drimer și roagă a fi ales. Manifestul este semnat de delegații sinagogilor.

În acelaș timp apare un apel către alegătorii evrei subscriși. Mai mulți enoriași israeliți, în care apelează a se alege pe Sol, Drimer.

În acelaș an muri apostolul comunității, generosul și părintele saraților Dr. Leon Stein. Acest vrednic bărbat care a trăit numai pentru binele și fericirea comunității sale și viața sa fiind legată cu aceia a comunității, deci dator sunt a reproduce articolul meu din ziarul local „Reformatorul“ din 7 April 1924 intitulat „Doctorul L. Stein în comunitate“ (câteva notițe biografice) unde se pot vedea câte va lucruri mari ce D-sa a făcut pentru Comunitate.

Doctorul L. Stein în Comunitate

Câteva notițe biografice

Cu durere în suflet pun mâna pe condei pentru a scrie câte-va date biografice ale veneratului dispărut plâns de populația întreagă a acestui târg. Ca să vorbești de opera politica și culturală a D-rului Stein ar fi a face istoricul comunității locale.

Pentru a releva toate actele sale de generozitate, energie și dragoste pentru instituțiile noastre culturale și filantropice ar fi o imposibilitate căci activitatea lui în timp de aproape 50 ani a fost foarte bogată și rodnică, mă voi sili totuși să arăt câte va fapte din cele mai principale din istoricul comunității noastre locale.

În anul 1883 D-rul Stein după multe străduinți și muncă reușește a alcătui primul comitet cu reprezentanți și mandatarî care au avut deplină împuternicire de a aviza, de a creia fonduri pentru întreținerea stabilimentelor de caritate și a personalului necesar cultului, întocmirea unui spital, administrarea cimitirului și a tuturor instituțiilor obștei și răscumpărarea băii (fered-ului) din mâinele răposatului Herșcu Copel. Mandatul este scris de peste 500 enoriași care dau comitetului ales pe 6 ani toată împuternicirea. Comitetul este astfel format; D-r Leon Stein ca președinte, Peisech Pascal, B. Samsony, B. Cantaragiu, S. Nute Weinberg, M. L. Abeles, L. Pollak, B. Zimand și Levy Creț comitet de administrare. La împlinirea mandatului, după 3 ani, la 1886 s'a ales un alt comitet tot în frunte cu D-rul Stein.

Acest comitet a realizat câteva puncte din programul de activitate între care înființarea gabei și școala din prund. Până la 1896 comunitatea era divizată în două tabere a negustorilor și a meseriașilor. D-rul Stein ca președinte a căutat să unească ambele tabere reușind să consolideze într'un singur tot, așa cum există și astăzi. Comunitatea neavând nici un loc al propriu pentru școală, D-rul Stein a luat inițiativa ca să se construiască școala din prund, acolo unde a fost ferejeul comunității, lucrând cu concursul răposatului Șae Ițic Cauffman au clădit prina școală proprie. Pe atunci au fost secondați de următorul comitet: Leiba Charas, Iosef Nafial'sohn, Bercu Samsony, S. I. Kaufman, Strul Nute Weinberg, controlor Aizig Grinfeld, Șmil Danie', casier Iosef Pascal, Ușer Rotman secretar, B. Cantaragiu, B. Avram, Nute Feinștein, Haim Libovici, P. Danie', S. I. Natansohr, M. Iakerkaner.

Școala s'a inaugurat la 4 Iunie 1896, deci inițiatorul și promotorul școlii a fost D-rul L. Stein. În anul 1898 tot din inițiativa și străduința sa se formează un comitet pentru fondarea unui spital israelit. Comitetul format se compune din

dr. Leon Ștein președinte, Avram Renert casier, Ad, Veiningher, M. Roșcovic, A. Fondianer, Lupu Tărcăoanu, Moisa Făinar și Ițic Schwartz; Comitetul a cumpărat un loc în str. Dărmănești la C. V. Andrieș dar l'au vândut mai târziu pentru a cumpăra casele de la Anton Cugler unde este și astăzi spitalul Israelit. La acest spital D-rul Stein care a avut tot meritul la înființarea lui, el fiind primul cu inițiativa, a servit ani de zile în mod cu totul gratuit aducând vecinic îmbunătățiri și renovări.

Aci mulți bolnavi și suferinzi binecuvântau pe acel care în mod cu totul desinteresat le alina suferințele. A rămas medicul spitalului până după război. În anul 1899 clădindu-se școala israelită de la Șipote, D-rul Ștein în calitate de președinte a Comunității a negociat cu Åstruc reprez Alianței și a soc. Ika regulând cheltuelile clădirii și subvențiile ce școala primește anual. În vremea aceea era secondat de următorul comitet: Doctor Aurel Lupu Dr. H. Kaufman, Leop. Bach și Pincu Daniel pentru secția băieților iar Doamnele Eleonora Ronetti Roman, Maria Dr. Lupu, Elise Semo, Carolina Bach, Rebeca Michel Iuster, Elvira Dr, Tanențapf și Elise P. Daniel pentru secția fetelor.

D-rul Stein a fost președintele comunității locale până în anul 1910 când s'a retras din această demnitate. A fost și președintele următoarelor societăți: Unirea. Kedima, Scheves-Achim, secția Pionul a evreilor pământeni, Rezervistul etc. etc.

Ca un vultur avea ochi ageri așințiți asupra tuturor instituțiilor pentru care lucra cu cel mai mare zel, râvnă și activitate. În activitatea sa nu uita nici odată să-și facă datoria. De bunătatea lui de suflet și de mila ce o arăta bolnavilor săi ar trebui coloane întregi pentru a le putea înșira. În adevăr, căți suferinzi, căți nevoiași și căți in-tristați n'au găsit alinare în sprijinul D-rului Stein. De aceea moartea lui lasă un gol pe care nu-l va simți numai familia, căci greu se poate înlocui așa un om, lesne crește iarba la loc dar nu tot așa și vânjosul pom încărcat de fructe.

Defunctul regretat a luptat în războiul Independenței din 1877-1878 în gradul de căpitan, a fost apoi avansat

ma'or fiind decorat cu Trecerea Dunărei, medalia rusă. Independența, a fost decorat mai târziu cu ordinul Steaua României în gradul de cavaler și medalia apărătorilor Independenței.

Fie memoria mult regretatului Dr Stein binecuvântată și amintirea sa neștearsă.

În ajunul alegerii epitropiei apare un apel (chemare) către evrei din Piatra, scris de d. Solomon Drimer (președ. Epitropiei Comunității Israelite), în care accentuiază că „Epitropia ce va fi aleasă, va trebui de data aceasta să răspundă în mod demn și loial la mai multe chestiuni de o importanță capitală pentru viitorul nostru și aceasta într'un viitor cât se poate de apropiat”.

Cere a se alege reprezentanți demni și apți, care să apere interesele evreilor și al comunității.

În comptul Comunității 1 Mai 1924 și până la 30 April 1925 Venituri și cheltueli 1591091 lei 50 bani.

Semnat Președinte Iosef Davidovici, Vice Președinte Aron B. Katz, secretar autorizat Senior Weissman.

1925

În anul acesta Epitropia Comunității Israelite trece prin momente critice căci cei ambițioși au dus lupta contra ei.

Haham'i profitând de slăbiciunea Epitropiei zilnic atacată de tulburătorii interesați, deci au cerut mărirea salariului, dezertând de la postul lor, aceasta fără ca comunitatea să le poată sat sface cererea, din cauza neputinței mării taxei gabelei căci măcelarii s'ar fi opus la aceasta. Rezultatul a fost că Comunitatea a cedat mărind taxa și lefurile și astfel s'a aplanat

Epitropia comunității dote un comunicat că alegerea nouului comitet al Epitropiei are loc la 31 Mai a c. când va asista d. Ajutor de primar Manoliu secundat de d. Consilier comunal avocatul Weintraub și de d. G. Covrig, secretarul primăriei.

În ace'aș timp apare un apel scris „Comitetul executiv” cu semnul „Menorah” chemând obștea evreiască în

sinagoga Cojocarilor pentru ziua de 17 Mai acel an. Apeluri cu semnul „Mugen David“ chiamă populația în sala teatrului tot pentru acest scop. Delegații sinagogilor de asemenea făcură întruniri.

„Comitetul Provizor“ invită la întrunire pentru ziua de 5 Iulie în sala Hotelului Continental. În 24 și 31 Mai apare ziarul „Vocea Poporului Evreu“, organ al listei Menorah

La 29 Iulie apare un apel subscris „Koil Uom“ în idiș în care cere demisionare, comitetului epitropiei. În acelaș timp se ivește un conflict cu onor rabin, deci d sa dă un comunciat în care argumentează inocența, în afacerea comunităței. În acelaș timp onor Rabin lansează un fel de inștiințare „Fachruse“ contra provizorului Haham Barchet, pus de epitropie. Tot în acelaș timp apare un fel de răspuns D-lui Rabin, subscris Aron luster.

Un apel chiamă obștea la alegerea epitropiei pentru ziua de 30 August acel an. Loja „Menorah“ lansează un fel de apel contra comitetului regretatului Iosef Davidovici.

Așa zisul „Comitetul executiv“ lansează tot un astfel de apel.

În luna Septembrie apar de asemenea atare apeluri și chemări în idiș în limba română. La 19 Septembrie apare un fel de apel către enoriașii evrei în care roagă populația a alege delegați în fiecare sinagogă pentru ziua de 15 Octombrie, când va fi alegerea epitropiei.

Tot în Septembrie d-l Aron L. luster în numele Lojei „Menorah“ atacă violent vechiul comitet.

Epitropia comunității a fost remaniată cu D-nii Albert Abeles, Sigm. Heișcovici. M. I. Ipcar și Carol Weinberg.

În darea de seamă de venituri și cheltueli a comunităței, socotit de la 1 Mai 1924 și până la 30 Ianuar 1925 este; 1.991.693 lei 85 bani.

1926

După războiul mondial, alegerea Epitropiei comunităței căpătă o deosebită importanță, prin propaganda electorală și prin anunțarea candidațiilor. Cei aleși s'au distins prin o

osebită activitate, aducând mari îmbunătățiri comunității și preluând bunuri de la particulari pe numele comunității și tot odată au introdus: Contabilitatea, ordinea și administrația. La expirarea mandatului mult regretatului Petru M. Iuster susținut de d-l Carol Weinberg—după moartea sa Comitetul Epitropiei a urmat sub președinția regretatului Iosef Davidovici, cooptându-se și alți membrii.

În anul 1925 expirând și mandatul său, s'au prezentat



Aron L. Iuster

3 liste și la alegerea ce au loc în 20 Iunie 1925 reuși tot lista regretatului Iosef Davidovici. Acest comitet fabrică azime de paște în regie. În luna Mai 1926 a demisionat comitetul Epitropiei.

La 22 Iulie 1926 a fost alegerea epitropiei comunității reușind lista cu candidatura d-lui Aron L. Iuster (ca președinte) secondat de membrii comitetului D-nii Avocat Dr. Leon Iuster, A. Fondianer, Herm. Abramovici, Samy Colbeci,

Avr. Feinștein, Pincu Gotesman, Herm. Grünberg, Hescal Hascalovici, Zaharia Haras, Lupu Herșcovici, Iosub Lupu, Lipa Katz, Hascal Katz, Moise Laufer, G. Leizersohn, Calman Lazarovici, Mendel Solomon, D. Romașcanu, S. Romerștein, Nahman Rabinovici, M. Riegler, Lazăr Silvianu, Rubin Soifer, I. Winkler, și Pincu Zisu.

Iar după secții, au fost ast fel alcătuit: Secția școalelor Samy Rotman, (președinte) iar membrii Ghedale Leizersohn, Herman Abramovici. Secția Azilul Samy Colbeci (președ.) iar membrii David Romașcanu, Herm. Grünberg și Zaharia Haras. Secția Spitalul Avr. Feinștein, (președ), iar membrii Lupu Catz, Lupu Herșcovici și Calman Lazarovici. Secția Asistența Mendel Solomon (președ) iar membrii Hascal Catz, Hascal Hascalovici, Sulim Romerștein, Idel Winkler și Iosub Lupu.

Secția Sacră, atașați, M. S. Făinar, Nute Segal, Moise Laufer și Avram Feinștein.

Înainte venirea acestui comitet și acuma apărură apeluri foarte multe și manifeste în românește și idisch pro și contra comitetelor administrative. De remarcat că fie-care partid își avea listele lor cu semn distinctiv și anume: Semnul Mugen David între două stegulețe în cap cu d Solomon Drimer. 2) Mugen David cu literele, înăuntru în frunte cu regretatul Iosef Davidovici. 3) „Menorah“ în cap cu Loja cu acelaș nume și Mugen David în cerc, în cap cu regretatul Petru Juster.

În timpul alegerilor și după efectuarea lor au apărut mai multe pamflete și atacuri pro și contra candidaților și conducătorilor acestora.

În acest an 1926 costul azimelor de Paște era între 40—50 Kgr. deosebit Mueschiten. La alegerea Epitropilor Comunității din acest an au fost și lista d lui Carol Weimberg cu lista alcătuită din următoarele persoane: Dnii Carol Weimberg, Iosef Gartenberg, Elias Herșcovici, Avocat Iulius Copelovici, Leon Isachson, Moritz Antler, Strul Ghelberg, Idel Koch, H. I. Smarak, Leon Bernștein, Bercu Catz, Lupu Marcu, Iosef A. Catz, Isidor Pălărieru, Michel Gutman, Ițic Abramovici, Șmil Leibovici, Idel Milerad, Moisa Cașter, Idel L. Schor, Bercu Lazarovici, Lupu Pizam, Beris Schwartz, Iosef Ușerovici.

Pentru alegerea Epitropiei Comunității din 11 Iulie 1926 Epitropia Comunității locale a lansat următorul comunicat :

Epitropia Comunității Israelite Piatra-Neamț

Comunicat

Epitropia Comunității Israelite, întrunită la sediul ei, împreună cu :

1) Membrii Comitetului de Sprijin, 2) Reprezentanții Lojei „B'nei Brith“, 3) Reprezentanții Uniunii Evreilor Români. 4) Reprezentanții Societății Sacre, 5) Reprezentanții Organizației Zioniste și 6) Reprezentanții Societății „Achva“, examinând situațiunea creiată în urma amânării alegerii ce trebuia să aibă loc în ziua de 20 Iunie a. c.

În unanimitate de voturi s'a decis :

1) A se face o nouă alegere, în care scop s'a numit un Comitet Electoral cu elemente imparțiale sub auspiciile căruia să se pregătească alegerea, compus din următoarele persoane :

D-nii Sigmund Herșcovici, Adolf Weiningher, B. K. Engelberg, Dr. L. Lazarovici, Solomon Marcovici (ceasornicar.

2) S'a hotărât întocmirea listelor electorale, după lista rămasă definitivă la alegerile comunale, din care se vor extrage alegătorii evrei cu restricțiile dela punctul 3.

b) Acei cari nu au putut vota fiind omiși din aceste liste, se vor adresa biuroului electoral la sediul Comunității în fiecare zi de lucru dela ora 9-12 și dela 15-18. Înscrierile se pot face, până în seara zilei de 1 Iulie a. c.

3) Sunt excluși și nu au drept de vot și de a fi aleși:

a) Cei condamnați pentru fapte infamante. b) Faliții. c) Acei cari primesc ajutor dela Comunitate pentru ei sau pentru copii lor. d) Funcționarii Comunității. e) Acei cari exercită o profesiune imorală.

4) Cărțile de alegător pentru cei înscrisi în listele

electorale se vor elibera cu începere de la 1 Iulie și până la 8 Iulie a. c. inclusiv, în toate zilele de lucru la biuroul comunității dela 9-12 și 15-18, iar pentru cei adăogați, a doua zi după înscriere la aceleași ore de lucru.

5) Alegerea noilor epitropi va avea loc :

Duminică 11 Iulie a. c.

în localul Școalei Israelito-Române Str. Sf. Gheorghe, începând dela ora 8 dimineața și terminându-se în aceeași zi la ora 20.

6) Listele de candidați se vor depune la Secretariatul biuroului electoral cu cinci zile înainte de data alegerii, adică până în ziua de 6 Iulie a. c. orele 18 seara.

Orice informațiuni relative la alegeri, se pot cere Biuroului Electoral.

COMITETUL

(L. S.)

No. 294,

24 Iunie 1926

1927

În 20 Ianuar acest an apare din partea Epitropiei Comunității și din partea Rabinului, un fel de înștiințare.

că multe păstrămăgii fabrică produsele lor din carne treif. În 10 Martie acelaș an Epitropia Comunității face apel către populația evreiască de aci ca nimenea să nu se mascheze de Purim și nimenea să nu primească mascați.

În 21 April acest an Epitropia Comunității înștiințează populația evreiască locală că în vederea recensământului general ce se face conform dispozițiunilor Ministeriului, deci locuitorii evrei să facă declarațiuni juste.

În darea de seamă a Epitropiei Comunității Israelite din 20 Ianuar 1927 cste venituri și cheltueli 2951500 lei. În proiectul de budget pe anul viitor este ; Azilul 108,815, Școala Israelito-Română 137.566 și 75 b., Spitalul 47664 și 50 b. Asistența Socială 269175 și 30 b. Azime 1.046.636 și 80 b. Școala Comercială Michel și Rebeca Iuster 31059 și 50 b. Baia 108343 lei. Abator de păsări 6688 și 20 b. Gabela 1.684.631 lei. Total 2.951.500 lei.

Membrii Epitropiei Comunității Israelite din Piatra-N. la 31 Iulie 1927, Președinte Aron L. Iuster, Vice Președinte Avram Fondianer, Membrii consilieri; Herm. Abramovici, Samy Colbeci, Avram Feinștein, Pincu Gotesman Herman Grünberg, Hascal Hascalovici, Zaharia Haras, Lupu Herșcovici, Leon Iuster (Dr. Avocat), Lipa Catz, Moise Laufer, G. Leizersohn, Calman Lazarovici, Mendel Solomon, D. Romașcanu, Ș. Romerștein, Nachman Rabinovici, M. Riegler, Lazăr Silvianu, Rubin Soifer, I. Winkler, P. Zisu, Secretar general Lupu B. Weinberg.

1928

În ziua de 19 Octombrie acest an a murit mult regretatul d. **Iosef Davidovici**. Epitropia Comunității Israelite, Loja B'nei Brith, Societate sacră, Organizația sionistă societatea „Achwa“ și Epitropia Templului Leipziger din localitate au lansat un mare apel către toată populația Evreiască locală ca să vie și să aziste la înmormântarea regretatului. O lume imensă a venit din toate clasele populației, fiind purtat sicriul pe brațe dela locuință până la mormânt. Toate ziarele locale au vorbit cu laudă la adresa decedatului. Și eu am scris un lung articol funebru în ziarul local „Telegraful“ din 22 Octombrie acel an arătând nobilele calități activitatea și personalitatea sa.

La 26 Octombrie acelaș an i s'a făcut un requiem în Templul Leipziger cu care ocazie au vorbit rabinul localnic Ch. L. Lobel, rabinul din Bacău, Tg.-Neamț și Buhuși, precum și delegații instituțiilor evreiești de aci: Aron Barid, Burich Abramovici, Rafail Goldenberg etc.

La 19 Noembrie acest an Epitropia Comunității demisionând s'a constituit comisia interimară alcătuită din D-nii Sigm. Herșcovici, Sol. Drimer, Ad. Weiningher, Nachman Rabinovici care au girat afacerile Comunității până la efectuarea unei alegeri.

La 9 Decembrie acest an Epitropia Comunității lo-

cale adecă Școala Primară Israelito Română Mixtă, trimite următoarea invitație pentru serbarea de Hanucka ;

Epitropia Comunității Israelite

Piatra-N.

Școala Primară Israelito-Română Mixtă

No. 88

9 Decembrie 1928

Stimate Domn,

Am onoare a vă ruga să bine-voiți a lua parte împreună cu familia Dv, la

SERBAREA DE HANUCKA

organizată de corpul didactic al școalei noastre, care va avea loc în seara zilei de Duminică 9 Decembrie ora 5 p. m. fix în localul sinagogei Școalei din str. Șipotelor.

Rugăm a veni din timp pentru a ocupa locurile.

Cu stimă. *Director, A. Barid*

Intrarea liberă

La 26 Septembrie a. c. Epitropia Comunității Israelite locale lansează un comunicat prin care înștiințează populația Israelită că s'a fixat pentru carne cușeră 7 lei de Kgr. în plus prețului impus de onor Primăria deci să plătească 29 lei Kgr. carne cușeră.

În lunile Noembrie și Decembrie a. c. Comisia interimară făcând convocări și înștiințări pentru alegerea Epitropiei Comunității și neprezentându-se nimeni deci lista lor a rămas bună și aprobată de Primăria locală, deci au lansat următorul apel (înștiințare) către obștea evreiască locală :

Frați Evrei !

La publicațiunile făcute de Comisiunea electorală instituită cu ocazia demisiunii fostei Epitropii pentru alegerea unui nou Comitet neprezentându-se decât singura noastră listă, aceasta a fost declarată aleasă, fără a mai fi nevoie de a se face alegeri legate de timp și cheltueli.

Această alegere a fost ratificată de d-l Primar al Orașului nostru cu decizia No. 11772 din 11 Decembrie 1928.

Venind la conducerea Comunității, suntem pătrunși cu toții de sarcina ce ni se incumbă, mai ales acum când Comunitățile noastre sunt recunoscute și înglobate sub noul regim al cultelor, și vom căuta a pune în concordanță statutele și organizarea noastră, spre a fi în spiritul legii actuale.

Ne vom strădui să organizăm secțiunile și instituțiunile noastre pe baze mai moderne, să le dăm un început de autonomie și să facem ca activitatea lor să fie progresivă și spre folosul întregii Obștii.

Vom da toată atențiunea învățământului religios și ebraic, pentru ca tinerele noastre vlăstare, să fie educate în spiritul strămoșilor noștri făcându-i să fie evrei conștienți și purtători ai tradițiilor noastre.

Vom căuta să etatizăm școlile noastre pentru ca învățământul în ele să fie ușor accesibil tuturor păturilor Comunității noastre, iar prin activitatea lor să fie un inel din marele lanț al școlilor publice de Stat, contribuind la răspândirea culturii naționale a țării în care trăim.

Obligativitatea învățământului religios mozaic în școlile secundare ale Statului, este iarăși un punct pentru a cărei aplicare conform cu lege vom veghea.

Rezolvarea diferitelor litigii existente între Comunitatea noastră și diferitele persoane donatoare va face obiectul atenției noastre deosebite și vom pune astfel toate instituțiile noastre pe baze solide.

Pentru aplicarea acestui program de lucru, am venit cu intenția de a lăsa orice politică în afară de sfera noastră de activitate, de a rupe cu tradiția meschineriilor personale și de a munci desinteresat pentru binele obștesc.

Deaceia cu cugetul și intențiunile cele mai clare, facem un călduros apel la enoriașii noștri de a ne secunda în greaua sarcină ce ne-am luat-o, și suntem bucuroși de colaborarea oricui ar dori, ca în aceleași intențiuni ca ale noastre să ne fie de folos.

Președintele Comunității Israelite, SOLOMON DRIMER

Membrii: Nachman Rabinovici, Dr. V. Daniel, Sami Colbeci, Sami Rothman, Ado'f Weingher, I. M. Brül, Herman Abramovici, Dr. H. Herșcu, Lipa Catz, Hascal Catz, Pincu Gotesman, G. W. Etlinger, Bercu Catz, Avram Moscovici.

În acest an onor Ministerul Cultelor și Artelor au admis subvenție pentru Comunitatea Israelită din orașul Piatra-N. 99,463 lei. Pentru Comunitatea Târgului Neamț 32,400 iar pentru comunitatea Târgului Buhuși 15.000 lei. Tot în acest an s'au proiectat a se vota Legea cultelor și pentru comunitățile Israelite din țară, care se speră a se aproba cu modificări.

1929

În 1 Ianuarie acest an Epitropia Comunității Israelite locale a chemat câte doi delegați din fiecare sinagogă:

În urma înțelegerii dintre vechiul comitet al Comunității și tinerii componenți pentru noul comitet s'au hotărât a se face alegere, iar până atunci afacerile Comunității să fie girate de următorii domni, care va forma comisia interimară: Dr. L. Lazarovici, M. Iliescu, L. Pissam, M. I. Segal, L. Catz, D. Faibel, David Fray, Idel Hafner, Mișu Steuerman, I. Winkler, H. Catz, Ch. Catz, Is. Kahane și M. Antler.

În 19 Ianuarie acest an, demisionând vechiul comitet al Comunității s'a constituit o nouă comisie interimară sub conducerea d-lui Sigmund Herșcovici și prin urmare neprezentându-se decât numai singura l'astă, în frunte cu d-l Solomon Drimer (președ, organizației sioniste), aceasta fu declarată ca aprobată. Imediat un grup de oposanți au protestat, însă după câteva întruniri, comitetul demisionează și se constituie o nouă comisie interimară.

Pentru zilele de 9 Mai ziua comemorării eroilor morți în război pentru întregirea Neamului, Președintele societății sacre d-l Samuel Daniel, lansează un apel către populația evreiască locală a veni la această sacră serbare.

Asemenea și Epitropia Comunității face asemenea invitații și apeluri către populația evreiască din oraș. Așa dară în ziua de 9 Mai (ziua eroilor) precum și ziua de 10 Mai (ziua unirii) s'au serbat cu acelaș fast ca și în anii precedenți.

În rezumat vorbind comitetul Epitropiei Comunității locale sau mai bine zis Comisiunea Interimară de acum este alcătuită din următoarele persoane d-nii Solomon Drimer, (președinte), Nachman Rabinovici (vice), Ad. Weiningher (idem), Dr. W. Daniel, Dr. Herșcu, Samy Colbeci, Samy

Rotman, Lipa Catz, Hascal Catz, Hascal Hascalovici, Iosef Kahane, Jean Wolf, A. V. Moscovici, Iosef Peretz, G. W. Etingher, Meir Zeilic, M. Leibovici, Ițic Zilberbusch, I. M. Brül, Bercu Catz, Pincu Gotesman, Idel Hafner, Iosef B. Catz și Elias Herșcovici.

Acest comitet având mandat limitat până în luna Mai, deci a lansat următorul *Comunicat*, prin care convoacă populația evreiască, de a veni la alegerea Epitropiei ce are loc la 19 Mai 1929 Iată comunicatul:

Epitropia Comunității Israelite

din Piatra-Neamț

COMUNICAT

Comitetul actual al Comunității noastre în frunte cu dl Solomon Drimer, având mandat limitat de a gira treburile Comunității până în cursul lunei Mai 1929, convoacă pe toți Evreii enoriași ai Comunității cu drept de vot, în adunare generală, în localul Școlii Israelito-Române din strada Sft. Gheorghe, pentru ziua de

Duminică 19 Mai 1929

pentru alegerea unui nou comitet de Epitropi, în conformitate cu Statutele și Regulamentul Comunității.

Pentru acest scop toți enoriașii se vor prezenta la sediul Comunității, în acest interval de timp spre a-și ridica cartea de alegător.

Cei neînscriși în lista alegătorilor, pot cere înscrierea lor până la 30 Aprilie 1929.

Listele de alegători sunt afișate în toate Sinagogile precum și la biroul Comunității.

Listele de candidați vor fi compuse din :

23 persoane ce vor forma Comitetul Comunității, iar separat pe aceiași listă se vor mai nota :

3 persoane pentru comisiunea de cenzori și

3 cenzori supleanți.

deci în total 29 persoane și urmează a se depune până cel mai târziu în ziua de Joi 9 Mai 1929 ora 6 p. m. (18) de

către un număr de 20 enoriași ai comunității, împreună cu costul de imprimare a buletinelor de vot.

Fiecare listă poate purta un semn distinctiv ales de depunător.

Pentru a fi ales se cere pe lângă condițiunea de alegător și următoarele :

a) să aibă vârsta de 21 ani împliniți, indiferent dacă este însurat sau nu.

b) să nu fie lovit de o sentință infamantă, ținându-se seamă de prevederile art. 27 din legea electorală.

c) să fie contribuabil regulat la comunitate de cel puțin 3 ani.

În caz de depunere a unei singure liste, aceasta se va declara în ziua de 10 Mai 1929 aleasă din oficiu fără a mai fi nevoie să se facă alegeri.

Epitropia Comunității Israelite din Piatra-N.

În ziua fixată pentru alegerea Epitropiei Comunității nefiind depusă nici o listă de candidați, deci Epitropia Comunității, s'a văzut nevoită a amâna alegerea pentru ziua de 16 Iunie a. c. Iată înștiințarea :

Epitropia Comunității Israelite din Piatra-Neamț

Deoarece termenul de depunerea listelor de candidați a fost fixat până în ziua de 9 Mai a. c. și nedepunându-se nici o listă până în acel termen, așa că alegerile ce urmau să aibă loc în ziua de 19 Mai a. c. (După cum s'a arătat în Comunicatele din data trecută) se amână pentru ziua de

16 Iunie 1929

pentru alegerea unui Comitet de Epitropi, în conformitate cu statutele și regulamentul Comunității.

Pentru acest scop toți enoriașii care nu și-au ridicat cartea de alegător la cumpărarea azimelor se vor prezenta la sediul Comunității în acest interval de timp pentru a-și ridica cartea de alegător.

Cei ne înscriși în lista alegătorilor pot cere înscrierea lor până la 5 Iunie 1929.

Listele de alegători sunt afișate în toate sinagogile precum și la biroul Comunității.

Listele de candidați vor fi compuse din:

23 persoane ce vor forma comitetul Comunității, iar separat de aceeași listă se vor mai nota:

3 persoane pentru comisiunea de cenzori și 3 cenzori supleanți.

Deci în total 29 persoane și urmează a se depune până cel mai târziu în ziua de Duminică 9 Iunie 1929 orelle 6 seara (18) de către un număr de 20 enoriași ai Comunității, împreună cu costul de imprimare a buletinelor de vot.

Fiecare listă poate purta un semn distinctiv ales de depunători.

Pentru a fi ales se cere pe lângă condițiunea de alegător și următoarele:

a) Să aibe vârsta de 21 ani împliniți, indiferent dacă este însurat sau nu.

b) Să nu fie lovit de o sentință infamantă, ținându-se seama de prevederile art. 27 din legea electorală.

c) Să fie contribuabil regulat la Comunitate de cel puțin 3 ani.

In caz de depunere a unei singure liste aceasta se va declara în ziua de

10 Iunie 1929

aleasă din oficiu fără a mai fi nevoie să se facă alegeri.

Este de remarcat că de când d-l Aron Iuster a demisionat, d-l Nachman Rabinovici a figurat ca președinte, fie al Epitropiei, fie ca președintele comisiei interimare.

În fine ca secretari ai Epitropiei Comunității au figurat până astăzi D-nii: *Faibiș Rozenberg, Moise Lieberman, S. L. Kaufman, Haim Leibovici, Ițic Goldenberg, David Grünfeld, Dr. Leon Iuster, Ițic Schwartz, Jaques Feibel, Bercu Schapira, Șmil Beck* (astăzi casier al Comunității) *Lupu Weinberg, Avram Segal și Senior Weisman* (șef contabil),

Proprietățile Comunității Israelite din Piatra-N.

Afară de Sinagoga veche Catedrală, baia dela Șipote și cimitirele vechiu și nou, Comunitatea locală nu posedă alte proprietăți; deci pe lângă cele enumerate, Comunitatea mai posedă actualmente următoarele binale:

1) Școala Comercială Elementară (Michel și Rebeca Iuster)

Această frumoasă clădire a fost donată de *Michel și Rebeca Iuster* pentru a funcționa ca școală comercială, israelită strada Ștefan cel Mare. Act autentificat de Onor Tribunal Neamț cu No. 164 din 14 Martie 1918. Donațiunea a fost făcută în 19 Decembrie 1916.

2) Școala de băieți și fete Str. Sf. Gheorghe

Iniințată de Comunitatea în anul 1900 prin subvenția soc. «lea», în strada Sf. Gheorghe. Ea servește astăzi ca școală primară pentru băieți și fete.

3) Azilul vechiu

Aceste case serveau ca azil pentru bătrâni, până când această instituțiune a fost mutată în noul azil (casele paharnicului). Actualmente ele servesc închiriate pentru comerț, aparținând Comunității. Ele vin în strada Cuza-Vodă No. 125 (mai înainte No. 317).

Ele au fost cumpărate dela Itil și Mina Leibovici, pe numele D-lor *Iulius Agatștein și H. Goldștein*, pentru Comunitate și le-au și răscumpărat de bezmen. Atât d-l Agatștein cât și Bernhard Goldștein, ca cumpărători le-au vândut (trecut) Comunității prin d-l Carol Weinberg ca vice președinte în anul 1922.

Prin actul Onor Tribunal local No. 153 din 2 Februarie 1922 D-nele Fany Rosenbaum și Fany Drimer, vând Comunității prin d-l Carol Weinberg (vice președ.) imobilul din strada Cuza-Vodă No. 317. Tot astfel fac și d-nii: S. Herșcovici, Ilie Soicher, etc.

4) Azilul pentru bătrâni

(Casele Paharnicul)

Aceste mari și spațioase case, care servesc actualmente ca azil pentru bătrâni și pentru administrația întregii Comunități, au fost donate de regretatul *Petru M. Iuster*.

Aceste case au fost proprietatea d-lui *Haim Itic Colomeir* inclusiv și copii: Roza Iosef Landau, Pincu Colomeir și Regina I. Solomon și pe care le-au vândut lui *Petru M. Iuster* prin actul Onor. Tribunal local No. 95 din 18 Ianuarie 1923 iar moștenitorii: Claire P. Iuster (soție) și Clarisse P. Iuster (fiica) donează Comunității 200.000 lei pentru a se cumpăra acest imobil pentru a servi ca Azilul pentru bătrâni Act donat prin Onor Tribunal local No. 90 din 18 Ianuarie 1922.

5) Spitalul Israelit

Acest teren a fost a d-lui Ioan Antoniu, care la vândut D-nei Zoia Anton Kugler (născută Const. Șoarec). Înainte de a face clădirea, a răscumpărat locul de bezmen dela Onor Primăria locală, cu actul No. 495 luna Febr. 1893. Str. Șoselei spre str. Dărmânești. Având 24 stânjani loc. Actul cumpărării Comunității prin Onor Tribunal local No. 6886 din 1886 pe numele d-lor M. Roșcovici, S. Sigler, S. Stambler, L. N. Charas, Efr. Iuster, P. Zisu, I. Schwartz și S. Herșcovici (vezi cronică mea pag. 87).

6) Locul viran în dosul Azilului

D-l D. Z. Dimitriu vinde Comunității, un teren din strada Sf. Gheorghe No. 15 cu 53.000 lei, cu actul autentificat de Onor Tribunal Neamț No. 740 din 30 Aprilie 1924.

7) Terenul construirii sinagogei Mari

Cumpărat pe numele d-lor S. Daniel, A. Renert, M. Roșcovici act autentificat de Onor Tribunal Neamț No. 861, din 24 Aprilie 1923 și care este donat Comunității.

8) Magazia Iosef Weinrauch

Iosef Weinrauch, vinde Comunității magazia și terenul cu preț de 10.000 lei, care este în strada Sf. Gheorghe. Actul de vânzare făcut prin Onor Tribunal local No. 31866 din 6 Octombrie 1923.

9) Abatorul de păsări

Terenul cumpărat dela Chune Simcha Ferar (Kupferman) și Leon Buim, strada sub Petricica Actul autenticat de Onor Tribunal Neamț cu No. 262 din anul 1913 Aprilie 17.

Locul acesta a fost cumpărat pe numele d-lor Iosef Weinrauch și Moritz Strich. Aceștia au trecut proprietatea către Comunitate.

10) Casa Leiba N. Charas

Imobilul donat de *Leiba N. Charas* este în strada Cuza-Vodă No. 197. Donațiunea s'a făcut în 10 Aprilie 1911.

11) Casa Abram Lipa Iuster

Imobilul donat de *Abram Lipa Iuster*. Vine în strada Cuza-Vodă No. 120. Donațiunea s'a făcut prin ordonanța de adjudecare No. 7612 din 18 Octombrie 1922 prin Onor Tribunal local (vezi dosar No 3572).

ONOR TRIBUNAL NEAMȚ DISPUNE

Eliberează prezenta ordonanță de adjudecare Comunității Israelite din Piatra-N. pentru recunoașterea sa de proprietară a imobilului rămas pe urma defunctului *Abram Lipa Iuster*, cu următoarea situațiune: Un imobil situat în Piatra-N. strada Cuza-Vodă, având No. vechiu 125, iar actualmente înscris la No. 120, colț cu strada Stelei, consistând din o dugheană la colț, cu beciu și mai multe camere,

180 ctombrie 1922, No. 3804, Greța Tribunal Neamț.

12) Imobilul Fraților Stambler

Imobilul situat în strada Cuza-Vodă No. 95 actualmente No. 115 este lăsat de reposatul lor părinte *Şachne Stambler*. Acuma Frații David și Isidor Stambler au donat acest imobil formal prin Onor Tribunal Neamț, cu actul No. 181 din anul 1922.

13) Imobilul Silvianu

Acest imobil situat în strada Petru Rareș No. 45 este donat de moștenitorii defunctelor *Sura și Michel Leiba Silvianu*. Actul donațiunii prin autentificarea Onor Tribunal Neamț No. 3588, luna Octombrie 23 Anul 1928.

14) Imobilul Regina Wittner

Acest imobil este situat în strada Carol No. 36 este donat Comunității de văduva Regina Wittner, prin actul autentificat de Onor Tribunal Neamț No. 1401 din 18 Iulie 1923.

15) Imobilul Ghita și Moise Herș Zandbrand

Din strada Cuza-Vodă No. 24 a fost trecut Comunității Israelite locale prin actul Onor Tribunal Neamț No. 2130 din 15 Noembrie 1923.

Trecut Comunității de către moștenitorii: Herș Gutman, Ițic Moise Segal și soția lui Ruchel Leia Segal.

Prin actul Onor Tribunal local No. 204017 din anul 1923.

16) Donațiunea Imobilul Ușer Mendel

Situat în str. Cuza-Vodă 92 prin actul autentificat de Onor Tribunal Neamț cu No. 1052 din 24 Mai 1923.

Este cert că comunitatea locală va mai căpăta multe legate și donațiuni.

ERATA

TOMUL I

Pagina	Rândul	In loc de:	Se va ceti:
1	12	fărămantat	frământat
2	19	deci cu toate că	cu toate că
2	22	deci fac	numai fac
3	30	Kilovetre	Kilometri
7	9	asa	a-șa
8	20	baninul	bazinul
14	29	parte	poarte
16	30	hordele	hoardele
21	4	chirtegi	chiristigii
22	3	Cazinul	Cazinoul
22	4	străine	străini
24	3	etage	etaje
24	7	azialt	asfalt
24	15	având	are

PARTEA I-a

11	24	pătea	plătea
12	17	judecătoria	judecătoria
12	3	căruia	cărui
12	3	termin	termen
14	5	li a și dat	li a și pus
14	3	valoia	valoarea
14	2	primarele	primarul
14	ultim	sisă	zisa
17	2	că	cu
19	2-3	veitabil	veritabil
19	1	reperată	reparată
49	3	diriglare	dirijarea
57	3	supe-ior	superior
59	5	Vasalco	Vasilco
59	2	ear	iar
64	2	fn	fu
70	4	prezena	prezenta
77	2	biblioteca	biblioteca
130	6	tutor	tuturor
170	4	întrebiuțeze	întrebuințeze
185	4	Becu	Bercu
198	4	urmaie	urmare

<u>Pagina</u>	<u>Rândul</u>	<u>În loc de :</u>	<u>Se va citi :</u>
215	6	socidtatea	societatea
216	8	sufri	suferi
217	4	cũ toate cã gãzdueste	cu toate cã nu
217	2	constiintã	conștiință
225	3	poate face	pot face
226	2	cumulat	acumulat
226	5	constiente	conștienți
228	2	indrãzeste	îndrăznește
265	6	patru	patrula
266	1	comen	comemorãrei
266	1	eor lor	eroilor
281	8	Meludel	Mendel
282	8	ldãl Milhard	Idel Milrad
283	1	la fraților	a fraților
285	5	venca	venea
289	1	cãrua	cãruia
290	1	kuminã	luminã
296	2	cã	sã
300	4	a întocmit	și au întocmit
308	2	ie finit	i s'a finit
308	6	apoartiee	aparține
309	1	cernerei	cererei
310	9	fartasi	victime
311	2	veni	venirã
329	1	cei alți	ceilalți
331	3	se dãri	ce dãri
337	4	anul 860	anul 1860
339	3	nu au stat putinã	nu au stat în putinã
347	1	tre	trei
361	2	aceiași	acelaș
363	12	evreior	evreilor
368	2	smecorat	anexat
373	5	neindu-se	finindu-se
375	5	Cmaner	Camner
376	5	fu-at	furat
379	2	cãștul	cãștiul
381	5	sudoarea lor	muncã ei
382	1	mizoirei	mizeriei
382	2	închei azã	încheie
390	1	poroncã	poruncã
397	3	idovi	Jidovi
397	3	sere	cere
397	4	munteli	muntele
415	6	ne	ce
416	3	burea	bureau

<u>Pagina</u>	<u>Rândul</u>	<u>In loc de:</u>	<u>Se va ceti:</u>
425	2	prosudul	produsul
428	7	urba	urbea
431	6	mai	mai
431	1	a 5 este	aceste
431	3	aunt	sunt
437	4	dtn	din
452	2	niterimără	interimără
487	5	veniuri	venituri

TABLA DE MATERIE

CE CUPRINDE PRIMUL VOLUM

	<u>Pagina</u>
Vechimea Evreilor in Județul Neamț	XII
Intemeierea și istoricul târgului Piatra	XIV
Orașul Piatra înainte cu 100 ani	XVII
Orașul Piatra înainte cu 50—70 de ani	XX
Starea orașului Piatra-N. actualmente	XXIV
Instituțiunile Comunităței; Sinagoga și Casele de rugăciune	3
Sinagoga Catedrala istoricul	4
Beth-Hamidrașim—Beth-Hamidrasch al Lipscanilor	30
Beth-Hamidrasch Mare (vis-a-vis de Casinul Mocăl)	32
«Chabat» 34, «Klazel» 35, «Garibaldi» 35, «Chetrarilor» 36, «Mărăței» 36, «Croitorilor» 37, «Cismarilor» 38, «Blănarilor» 38, «Avram Melomed» 40, din Dărmănești 40, din Mahalaua Precista 40, al Rabinului 42, dela Gara veche 43, Societatea «Scheiwes-Achim» 43, «Wahrer Scheiwes Achim» 43, al Rabinului Avram Brandwein 43.	
Școala Israelito-Română de băeți No. 1 (istoricul)	47
» Confesională	54
» Israelito-Română de băeți No. 2	54
» Israelito-Română de fete	57
» Comercială Elementară (Michel și Rebeca Iuster).	58
« Profesională	59
Cantina școalelor și îmbrăcarea copiilor săraci	64-66
Starea culturală și morală	75 85
Conferința Culturală Zionistă	78
Spitalul (istoricul)	83
Istoricul Azilului pentru bătrâni israeliți	103
Ospătăria Populară Israelită	129
Așezământul Ghemilath-Hesed (bine facere) 131, Alta Iuster	135
Asistența Publică (pentru ajutorarea nevoiașilor)	140
Feredeul sau Baia Centrală Israelită (istoricul)	144

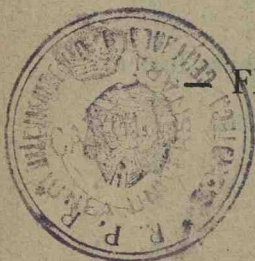
VERIFICAT
1987

	<u>Pagina</u>
Cimitirele Israelite (istoricul)	163-164-169
Pinkesen (soc. sacră) etc.	286
Ideia Mesianică în Piatra	295
Rabinii din Piatra	296
Evreii și Antreprizele Comunale	301
Procese personale a le Evreilor cu comuna Piatra	306
Invaziunile Armatelor străine în Piatra și județ	310
Statistica Evreilor din Piatra și județul Neamț	315
» Judiciară a Evreilor din județul Neamț	322
Dăritele Evreilor din Târgul Piatra și județul Neamț	324
Starea Civilă (mitrice)	346
Armata (Prima recrutare a Evreilor din Piatra)	350
Portul și Limba Evreilor din Moldova și din jud. Neamț	357
Organizarea Comunității Israelite din Piatra	363
Alegere, bugetele, gabela, conducătorii și funcționarii ei.	

Prin grația și milostivirea Omnipotentului Creator, am terminat acest prim volum al Cronicei mele și doresc din adâncul inimei mele ca Comunitatea și orașul meu natal (Piatra N.) să progreseze pe toate căile, prin pace, bună armonie și cultură.

Trăiască România-Mare, în veci fericită și glorioasă Amin.

IOSEF KAUFMAN (Autorul)



— FINELE VOLUMULUI I —



Lista clișeelor va figura pentru ambele volume în volumul al II-lea.

